

მსოფლიო ღიუჭურასტურის
ჯიჯღილით

«საქართველო»

თბილისი

« 3 3 »

ი ს ა ნ უ ლ ი
კ მ ე ჳ ი ა

«საქართველოს»

საბჭოთა

1277

მ ს ო ფ ლ ი თ ლ ი ტ ე რ ა ტ უ რ ი ს

ბ ი ბ ლ ი თ ე კ ი ს ს ა რ ე დ ა ქ ც ი თ ს ა ბ ჭ თ

ბრიგოლ აბაშიძე

ალეო ადამია

მზია ბაქრაძე

ბაჩანა ბრეზვაძე

თენგიზ გუაჩიძე

ალექსი გომიაშვილი

დავით დუნდუა

თამარ ერისთავი

მაგალი თოდუა

ციალ , თოფურიძე

მიხეილ კვესელავა

დავით ლაშქარაძე

კონსტანტინე ლორთქიფანიძე

ელგუჯა მაღრაძე

ბივი მელაძე

ბიორგი ნატროშვილი

გენსარიონ ჟღენტი

ზოთა სულაბერიძე

სიმონ ყაუხჩიშვილი

ნიკო ყიასაშვილი

დემნა შენგელაია

ოთარ ჩხეიძე

ბიორგი ციციშვილი

ვახტანგ ჭელიძე

ვახტანგ ჯავახაძე

შეადგინა, შესავალი წერილი და

შენიშვნები დაურთო

ვახუშტი კოტეტიშვილმა

მხატვარი

ლადო ბრიგოლია

ილუსტრაცია სუპერზე

რეზა აბასისა

ირანული პოეზია

ირანის ხელოვნება მრავალსაუკუნოვან ისტორიას ითვლის: ძველი პერსეპოლისის დიდებული არქიტექტურა და საოცარი სკულპტურული ანსამბლები, ბეჰისტუნის მთაზე ნაკვეთი აქემენიანთა დინასტიის ქედმაღლური წარწერები და ავესტის უძველესი ჰიმნები, სასანიანთა ხანის ვერცხლისა თუ ოქროს ჭურჭელი, დახვეწილი გემოვნებით ნაჭედი თასები და სურები, ჯადოსნურად მოჭიქული კერამიკა, შუა საუკუნეების მინიატურები, ისპაჰანის ნატიფი არქიტექტურა თუ მოგვიანო ხანის ფერწერული ტილოები, გამოყენებითი ხელოვნების ხალხური ნიმუშები, სპარსული ხალიჩების ზღაპრული ფერადოვნება და, ბოლოს, კლასიკური პერიოდის სპარსული პოეზია, რომელიც კარგა ხანია მსოფლიო ლიტერატურის კუთვნილებად იქცა — ეს ყველაფერი ირანული კულტურის მონაპოვარია, რომელშიც ჭარბად გამოვლინდა ადამიანის მწყურვალე შემოქმედებითი სული. ირანული კულტურა თავისი თვითმყოფობითა და მნიშვნელობით ისეთსავე მსოფლიო მოვლენას წარმოადგენს, როგორადაც ეგვიპტისა თუ საბერძნეთის, შუამდინარეთისა თუ ინდოეთის, ჩინეთისა თუ სხვა ქვეყნების უძველესი და მრავალსაუკუნოვანი კულტურა გვევლინება.

უაღრესად ფართოა ირანული ხელოვნების გავლენათა სფერო. მახლობელსა თუ შუა აღმოსავლეთში არ არსებულა ქვეყანა, რომელსაც არ დასჩნეოდეს ირანული ხელოვნების კვალი. ეს ითქმის არა მხოლოდ კულტურულად შედარებით დაბლა მდგომ ქვეყნებზე, არამედ ისეთებზეც, რომელთაც ირანზე უძველესი, უაღრესად მდიდარი და საუკუნოვანი ტრადიციების მქონე ხელოვნება ჰქონდათ. მაგალითად ინდოეთიც კმარა. აქვე უნდა აღინიშნოს ისიც, რომ ირანული კულტურისა თუ ხელოვნების გავლენათა სფერო მხოლოდ აღმოსავლეთის ქვეყნებით არ შემოფარგლულა. უკანასკნელი დროის ევროპელ მეცნიერთა დაკვირვებით გამოაშკარავდა სპარსული მოტივების შემოქმედება ევროპის რაინდულ ეპოხზე (არტურის ციკლი, პარსიფალი), პროვანსის ტრუბადურულ პოეზიაზე და სხვ... სპარსული მოტივებით გატაცებას ვხვდებით XIX საუკუნის ევროპასა და ამერიკაში. საყოველთაოდ არის ცნობილი ომარ ხაიამის არნახული პოპულარობა ინგლისურენოვან ქვეყნებში, რასაც ედვარდ ფიცჯერალდის ბრწყინვალედ შესრულებულმა თავისუფალმა თარგმანებმა დაუდო სათავე. ხოლო გერმანიაში სპარსული პოეზიის პამფერისეული თარგმანებით აღ-

ფართოვანებულმა გოეთემ შექმნა თავისი ლირიკული შედეგების კრებული „დასავლურ-აღმოსავლური დივანი“, რომლის მეორე წიგნს „ჰაფეზის წიგნი“ უწოდა. ამ კრებულმა დასაბამი მისცა ევროპასა და რუსეთში სპარსული მოტივებითა და, განსაკუთრებით, ჰაფეზის პოეზიით გატაცებას.

ამჟამად უკვე ძნელი წარმოსადგენია მსოფლიოში ისეთი მეტ-ნაკლებად კულტურული ერის არსებობა, რომელიც არ იცნობდეს ირანული ხელოვნების მდიდარ სამყაროს და თავის ენაზე არ ჰქონდეს ნათარგმნი სპარსული პოეზიის უთვალსაჩინოესი ნიმუშები.

ირანული პოეტური ხელოვნების უხვი ნაკადი, როგორც აღვნიშნეთ, შორეულ წარსულში იღებს სათავეს. იმდროინდელი ზეპირსიტყვიერების ნაშთები, როდესაც არიელი ტომები ირანის ტერიტორიაზე სახლდებოდნენ, ჩვენამდე არ შემონახულა, ვინაიდან დამწერლობის უქონლობის გამო მათი ფიქსაცია არ ხდებოდა. ეს უნდა ყოფილიყო, უმთავრესად, საკულტო ხასიათის ტექსტები, შელოცვები და სხვა მისთანანი, რომელთა გამოძახილს მოგვიანო ხანის ლიტერატურულ ძეგლებში ვხვდებით.

ირანული სიტყვიერი კულტურის უძველეს წერილობით ძეგლად გვევლინება ზოროასტრული რელიგიის საღვთო წიგნთა კრებული „ავესტა“. იგი იქმნებოდა საუკუნეთა მანძილზე ორ თანდათანობით იკრებდა და ახლებურ სახეს აძლევდა არიელ ტომთა უძველეს ანიმისტურსა და ასტროლურ წარმოდგენებს, მითოლოგიურ თქმულებებსა და ხალხური ზეპირსიტყვიერების ნიმუშებს. ზოროასტრიზმის წარმოშობის საკითხი ჯერ კიდევ საკმაოდ ბუნდოვანებით არის მოცული. მისი გენეზისი უკავშირდება ადრინდელ მაზდეიზმს, რომლის ფესვები უხსოვარ წარსულში იკარგება. თვით ტერმინი „ზოროასტრიზმი“ მომდინარეობს ამ სარწმუნოების მქადაგებლის ზ ა რ ა თ უ შ ტ რ ა ს სახელისაგან (რომელმაც ბერძნულად მიიღო ფორმა „ზოროასტერ“). თვით ირანში კი ამ რელიგიას მაზდაასნა ეწოდება. ბოლო ხანებამდე სადავოდ იყო მიჩნეული თვით ზარათუშტრას პიროვნების რეალურობის საკითხი, თუმცა დღეს მეცნიერთათვის მისი ისტორიული არსებობა ეჭვს უკვე აღარ იწვევს.

ზოროასტრიზმის უმთავრეს დამახასიათებელ ნიშნად გვევლინება მკვეთრად გამოკვეთილი დუალისტური კონცეფცია. მასში ერთმანეთს უპირისპირდება კეთილი და ბოროტი საწყისები: სინათლის, სიკეთისა და სიცოცხლის ჭეშმარიტი ღმერთი ა ჰ უ რ ა მ ა ზ და (გვიანდელი: ოჰრმუზდ, ორმაზდ, ჰორმუზდ) და ბოროტების, სიბნელისა და სიკვდილის დემონი ა ნ ჰ რ ა მ ა ა ნ ზ (გვიანდელი ფორმით: აჰრიმან). მთელი სამყარო წარმოადგენს მათი ბრძოლის ასპარეზს, სადაც საბოლოო გამარჯვება უცილობლად აჰურა მაზდას ეკუთვნის. ორსავე საწყისს გარს ასხვევია უაღრესად მრავალრიცხოვანი ამაღა დამხმარე ძალებისა, რომელშიც იცნობა ირანელთა უძველესი პანთეონის კვალი. აჰურა მაზდას

დამხმარე ძალებად, უპირველეს ყოვლისა, გვევლინება ექვსი წმიდა სული, რომელთაც ამეშა სპენტა (გვიანდელი გამოთქმით: „ამშასპანტ“ — უკუდავნი მადლისმოქმედნი) ეწოდება. ესენი არიან: ვოჰუ მანა (ბაჰმან), აშა ვაჰიშტა (არდიბეჰმეშთ), ხშათრა ვარაჰა (შაჰრივარ), სბენტა არმატი (ისფენდარმად), ხაურვატატ (ხორდად), და არმატატ (მორდად). ამათ შემდგომ მოდიან ააზატები (თაყვანისცემის ღირსნი). ავესტა ასხეავენს სულიერსა და ხორციელ ააზატებს. პირველთა სათავეში კვლავ აპურა მაზდა დგას, ხოლო ჩუორეთა წინამძღვრად თვით ზარათუშტრა გვევლინება. ააზატთაგან უმთავრესნი არიან ათარ (ცეცხლი), რომელიც სუთი ფორმით სასიერდება, აჰ (წყალი), რომლის განსახიერებასაც წარმოადგენს ნაყოფიერების ღვთაება, მშვენიერ ღმერთქალად პერსონიფიკაციაქმნილი ზეციერი მდინარე არდვისურა ანაჰიტა (გვიანდელი: ანაჰიტ, ნაჰიდ) და ძე წყლისა აჰან ნაჰატ. უმნიშვნელოვანეს ააზატებად გვევლინებიან აგრეთვე სჰარ ხშაჰტა (სორშიდ) — მზე, თვალი აპურა მაზდასი (და აგრეთვე მითრასიც), თიშტრაჰა (თირ) — ვარსკვლავი სირიუსი, მითრა — სინათლის, სიმართლისა და სინიდიის ღვთაება და სხვანი..... ააზატების მომდევნო საფესურზე დგანან წმიდა, მფარველი სულები, რომელთაც ფრავაში ეწოდებოდა. მათი რიცხვი უაღრესად დიდია. ისინი იცავენ ყოველ ადამიანს, მათ შორის არშობილთაც და გარდაცვლილთაც, რამეთუ აპურა მაზდამ ადამიანი შექმნა თავის შემწედ ანჰრა მაინჰუსთან საბრძოლველად. ასეთსავე იერარქიას ვხვდებით ბოროტ სულთა ლეგიონშიც, რომელსაც აჰრიმანი ხელმძღვანელობს. კეთილ ძალებს უპირისპირდებიან ბოროტი ძალები — დევები (ავესტური: დაევა). მათ სათავეში უდგას ექვსი მთავარი დევი, რომლებიც ექვსი წმიდა სულის „ამეშა სპენტას“ ანტიპოდებს წარმოადგენენ (მაგალითად, ვოჰუ მანას, რაც ნიშნავს „კეთილი აზრი“, უპირისპირდება აჰა მანა — „ბოროტი აზრი“ და ა. შ.). აქვე ვხვდებით ერთ-ერთ უმთავრეს დემონს: რომელსაც ჰქვია აჰშმა (შდრ. ეშმა). დევებს ჰყავთ დამხმარე ბოროტი სულები — დრუგები (დრუგ — სიცრუე, ცთუნება) და პარიკები (გვიანდელი ფარი, ფერი, შდრ. ფერია), რომელნიც ულამაზესი ქალის სახეს იღებენ, რათა ადამიანები აცთუნონ და განაჩირონ აპურა მაზდას სამსახურს.

ზოროასტრული რელიგიის მკვეთრად გამოსატული დუალისტური არსი, რომელიც თავის მხრივ მოწინააღმდეგეობდა ადრეული მაზდეიზმის წიაღიდან, ირანელთა მსოფლგაგებაში დიდხანს შემორჩა. აქ არ შეიძლება არ გაგვახსენდეს ფირდოუსის გენიალური ეპოპეა „შაჰნამე“, რომელშიც ირანისა და თურანის გაუთავებელი ჭიდილის სახით გადმოცემულია ძველირანული დუალისტური კონცეფცია კეთილისა (ირანი) და ბოროტის (თურანი) ბრძოლის სახით.

თვით ტერმინ „ავესტას“ ეტიმოლოგიას მეცნიერნი უკავშირებენ ძველ „უპასტჰას“, რომელსაც „ტექსტისა“ თუ „წიგნის“ მნიშვნელობა უნდა ჰქონოდა. საღვთო წიგნებისათვის ამგვარ ზოგად სასულთა მინიჭების ანალოგიებს სხვა რელიგიებშიც ვხვდებით (შდრ. „ბიბლია“ — წიგნი, „ჟურანი“ — საკითხავი და სხვ...). ავესტის შექმნის თარიღად უკანასკნელი

გამოკვლევების მიხედვით მიჩნეულია IX ს. დასასრული — VII ს. დასაწყისი ჩვენს წელთაღრიცხვამდე. მაგრამ ავესტის ტექსტის საბოლოო კანონიზაცია და კოდიფიცირება სასანიანთა ხანაში დასრულდა (დაახლოებით III საუკუნეში ჩვენი წელთაღრიცხვით). ამ დროს იგი შედგებოდა 21 წიგნისაგან (რომელთაც ეწოდებოდა „ნასკ“) და მთელი ტექსტი მოიცავდა დაახლოებით 350 000 სიტყვას. ჩვენამდე მთლიანად მოაღწია მხოლოდ ერთმა წიგნმა „ვიდეუდატ“ (გვიანდელი მცდარი გამოთქმით „ვენდიდად“), რაც ნიშნავს დევების საწინააღმდეგო კოდექსს. დანარჩენ წიგნთაგან ჩვენამდე შემორჩა მხოლოდ სამი წიგნის ფრაგმენტები, ესენია „ჰასნა“ (წირვა, რიტუალი), რომელიც მოიცავს აგრეთვე „გათების“ (ლოცვა-გალობათა) ტექსტს, „აშტ“ (პიმნები) და „ვისპრედ“ (ღვთაებათა წიგნი). ამათგან ყველაზე უძველესად მიჩნეულია „გათები“, რომლებიც თვით ზარათუშტრას მიეწერება. თუმც უნდა აღინიშნოს, რომ „ჰასნებისა“ და „აშტების“ ზოგიერთი ფრაგმენტის ენა, არქაულობის თვალსაზრისით, უახლოვდება „გათების“ სტილს და სავარაუდოა, რომ ისინიც ზოროასტრიზმის ადრეულ საფეხურს უნდა განეკუთვნებოდნენ.

„ავესტის“ მნიშვნელობა უაღრესად დიდია. ამ უძველესმა წერილობითმა ძეგლმა შემოგვინახა მრავალი ისტორიულ-მითოლოგიური ხასიათის ცნობა. ძველი ირანის რელიგიურ-ასტრალური წარმოდგენები, ირანელ ტომთა არქაული ფოლკლორისა და ორატორული ხელოვნების ნიმუშები. „ავესტის“ ტექსტი უაღრესად საინტერესოა პოეტიკის თვალსაზრისითაც. მასში ჭარბად ვხვდებით მხატვრულ გამომსახველობით სერხებსა და პოეტურ ფიგურებს. რომელთაგან აღსანიშნავია პარალელიზმი, ანაფორა, რეფრენი, რიტორიკული შეკითხვები და სხვა მისთ... აქვეა წარმოდგენილი ჩანასახოვანი რითმის ელემენტები, ასონანსი და ალიტერაცია. „გათების“ მთელ ტექსტს ახასიათებს მტკიცედ განსაზღვრული სალექსო მეტრიკული სტრუქტურა: ხუთი სახის სხვადასხვა სილაბური საზომი (11, 12, 14, 16 და 19-მარცვლიანი), რომლებიც წარმოგვიდგენენ „გათების“ ხუთ მეტრიკულ სახეობას, განსხვავებულს როგორც სტრიქონის მარცვალთოდენობის, ასევე სტროფიკის სტრუქტურის თვალსაზრისითაც (გვხვდება 3, 4 და 5-სტრიქონიანი სტროფები). აღსანიშნავია ის გარემოება, რომ „გათების“ თერთმეტმარცვლიანი საზომი ინდური „რიგვედის“ თერთმეტმარცვლედის ანალოგიურია. მეცნიერთა აზრით, იგი საფუძვლად უნდა დასდებოდა გვიანდელ ეგრეთწოდებულ მოკვეცილ მუთაყარიბს, რომლითაც არის დაწერილი ფირდოუსის „შაჰნამე“ და აგრეთვე იმ სპეციფიკურ ირანულ სალექსო საზომს, რომელიც შემდგომ რობაის ფორმისათვის იქნა გამოყენებული. „გათების“ გარდა, თავისებური მეტრიკული საზომები ახასიათებს „ავესტის“ სხვა ნაწილებსაც, განსაკუთრებით „აშტებს“, რომელთა უმრავლეს ფრაგმენტებში დასტურდება 8, 10 და 12-მარცვლიანი სტრიქონები.

ძველი სპარსული წერილობითი ძეგლები მარტოდენ ავესტით არ ამოიწურება. საყოველთაოდ არის ცნობილი აქემენიანთა წარწერები (შესრულებული ლურსმული დამწერლობით), რომლებიც მაღალ კლდეებსა თუ

არქიტექტურულ ძეგლებზეა ამოკვეთილი. მათში აღწერილია აქემენიდების დინასტიის მეფეთა საქმენი და ლაშქრობანი. ისტორიული, ლინგვისტური და პალეოგრაფიული მნიშვნელობა ამ წარწერებისა უაღრესად დიდია, რასაც ვერ ვიტყვით მათს ლიტერატურულ ღირსებაზე. სტილის თვალსაზრისით ეს წარწერები წარმოადგენენ ერთგვაროვან გაქვეავებულ ფორმულებს, რომლებიც დამახასიათებელი იყო არა მარტოდ ირანის, არამედ მთელი ძველი აღმოსავლეთის ქვეყნებისათვის. ბუნებრივია, ეს არ არის პოეტური ტექსტები და ამდენად ჩვენი განხილვის საგანს არ წარმოადგენს, მაგრამ მაინც მოვიტანთ რამდენიმე ნაწყვეტის მაგალითს, რათა მკითხველს შეეძლოს გაარკვეული შთაბეჭდილება ამ წარწერების სადა და მარტივ სტილზე, რომელიც მეფური სიღარბაისლითა და სიდიადით ამცნობს მომავალ თაობებს „ზევით კურთხეულ“ სელმწიფეთა საგმირო საქმეთ. მეფე დარიოსის წარწერა ბეჰისტუნის მთაზე (V ს. ჩვ. წელთაღრიცხვამდე):

„1. მე, დარააავუშ მეფე, მეფე დიადი. მეფე მეფეთა, მეფე ირანისა, მეფე ქვეყანათა, ძე ვიშტასპისა. შეილიშვილი არშამისა, აქემენიდი.

2. ამბობს დარააავუშ — მეფე: მამა ჩემი — ვიშტასპ, მამა ვიშტასპისა — არშამ, მამა არშამისა — არაჩამნ, მამა არაჩამნისა — ჰიშიში, მამა ჰიშიშისა — აქემენ.

3. ამბობს დარააავუშ-მეფე: ჩვენ აქემენიდებად ვიწოდებით, რამეთუ ოდითგანვე ვიყავით რჩეულნი, ოდითგანვე მეფური იყო გვარი ჩვენი.

4. ამბობს დარააავუშ-მეფე: რვანი ჩემი გვარიდან აღრე იყვნენ მეფენი, მე ვარ მეცხრე. ცხრანი ვართ მეფენი ორ შტოდ.

5. ამბობს დარააავუშ-მეფე: აპურა მაზდას ნებით მე ვარ მეფე. აპურა მაზდამ მიბოძა სამეფო „...და სხე...“ (შემდეგ ჩამოთვლილია მისი საგმირო საქმენი).

იმავ დარიოსის წარწერა ეგვიპტეში, რომელიც ეხება მისი ბრძანებით ამ მიდამოებში არხის გათხრას:

„1. დიდ არს ღმერთი აპურა მაზდა, რომელმან ის ცა შექმნა, რომელმან ეს მიწა შექმნა, რომელმან ადამიანი შექმნა, რომელმან ბედნიერება მიანიჭა ადამიანს, რომელმან დარააავუშ დასვა მეფედ, რომელმან დარააავუშ-მეფეს უბოძა სამეფო, დიდად კარგი ცხენებითა და კეთილი ხალხით.

2. მე, დარააავუშ-მეფე, დიადი მეფე მეფეთა, მეფე ყოველთა ტომთა, მეფე ამა ვრცელისა ქვეყნისა, ძე ვიშტასპისა, აქემენიდი.

3. ამბობს დარააავუშ-მეფე: მე ვარ სპარსელი სპარსეთიდან. დავიპყარ ეგვიპტე, დავადგინე ამ არხის გათხრა მდინარიდან, რომელსა ეწოდების ფირანა (ნილოსი, ვ. კ.), რომელიც მოედინება ეგვიპტეში ზღვამდე, რომელიც მოდის სპარსეთიდან. მერმე ეს არხი გაითხარა ისე, როგორიც იყო ბრძანება ჩემი და ხომალები დაიძრნენ ამ არხით ეგვიპტიდან სპარსეთს, რამეთუ ასეთი იყო ნება ჩემი“.

ალექსანდრე მაკედონელის მიერ ირანის იმპერიის დაპყრობა (330 — 323 წწ. ჩვ. წელთაღრიცხვამდე) მხოლოდ აქემენიანთა დინასტიის დამხობას არ ნიშნავდა. დაიწყო ახალი ხანა, რომელიც ისტორიაში ელინის-

ტურის სასელით არის ცნობილი. ბოლო მოეღო ირანელთა ბატონობას საერთაშორისო ასპარეზზე. ირანულს დაუპირისპირდა ელინური. წინა-დღინდელი დიადი იმპერია დაროსისა, მოგვიანო ისტორიკოსთა ცნობით, 240 სამთავროდ დაიშალა. ძველი სპარსული — აქემენიანთა დინასტიის გმირულ საქმეთა მაუწყებელი ენა — თანდათანობით საბოლოოდ დადუმდა. დაქუცმაცებულ სამთავროებში იგი უკვე აღარავის ესმოდა. დიდხანს ვერც ბერძნულმა ენამ იბოგინა, რომლის დამკვიდრებასაც ალექსანდრეს მემკვიდრენი ცდილობდნენ აღმოსავლეთის ქვეყნებში. ბერძნულს აქ წინაღუდგა არამეული, ერთ-ერთი სემიტურ ენათაგან, რომელმაც თანდათანობით მთელი მახლობელი აღმოსავლეთის საერთაშორისო ენის უფლებები მოიპოვა.

ჩვენს წელთაღრიცხვამდე 250 წლისათვის ირანის აღმოსავლეთ ნაწილში შეიქმნა და მომძლავრდა ორი სახელმწიფო: ბაქტრია და პართია. ამათგან პირველი განიცდიდა ბერძენ მსედართმთავართა ძლიერ ზეგავლენას, ხოლო მეორეს, ადგილობრივი მოსახლეობის მხარდაჭერით, არშაკიდების დინასტია ჩაუდგა სათავეში, რომელმაც ჩვენი წელთაღრიცხვის 224 — 227 წლებამდე იარსება. არშაკიდები სასანიანთა დინასტიამ შეცვალა, რომელთა ბატონობას არაბთა შემოსევამ მოუღო ბოლო (652 წ. ჩვ. წ-ით). პართელთა და შემდგომ სასანელთა ჯეობის ხანაში შექმნილი ლიტერატურა წარმოადგენს ძველი სპარსულის შემდგომ ეტაპს. რომელსაც საშუალო სპარსულს, ან სხვაგვარად ფალაურს უწოდებენ. ეს ტერმინი მომდინარეობს სიტყვისაგან „ფაჰლავ“, რომელიც საშუალო სპარსულ ენაზე აღნიშნავდა „პართიას“, ხოლო „ფაჰლავი“ (ფეჰლავი) — იმ დიალექტს, რომელზედაც პართელები მეტყველებდნენ. საშუალო სპარსულ დიალექტებს ორ ძირითად ჯგუფად ყოფენ: დასავლურად და აღმოსავლურად. დასავლურ ჯგუფში ერთიანდებიან საშუალო სპარსული ენა, რომელიც სასანელთა ხანაში იყო გავრცელებული, ძირითადად, ფარსის ტერიტორიაზე. და ჩრდილო-დასავლური დიალექტი, ანუ პართული; ხოლო აღმოსავლურ ჯგუფს წარმოადგენს სამი ენა: სოლდური, ზორეზმული და საკური. ამ ენებზე შემონახულია საკმაო რაოდენობის ტექსტები, სხვადასხვა (ძირითადად, ეპიგრაფიკული) ხასიათისა, მაგრამ ყოველი მათგანის დახასიათება ამჯერად ჩვენი ინტერესების სფეროს სცილდება.

განსაკუთრებულ ყურადღებას იპყრობს ეგრეთწოდებული წიგნური ფალაური, რომელზედაც შექმნილი იყო დიდძალი ლიტერატურა როგორც რელიგიური, ასევე საერო ხასიათისა. სამწუხაროდ, დროთა განმავლობაში, არაბთა შემოსევისა და ორთოდოქსალური ისლამის მიმდევართაგან სასტიკი დევნის გამო მრავალი ძველი მთლიანად ან ნაწილობრივ დაიკარგა. გადარჩენილ ძეგლთა შორის უმრავლესობას სასულიერო მწერლობა წარმოადგენს. აღსანიშნავია, უპირველეს ყოვლისა, „ავესტის“ წიგნთა საშუალო სპარსული თარგმანი და კომენტარები, ეთიკური, დოგმატიკური თუ პოლემიკური შინაარსის ტრაქტატები, უაღრესად საინტერესო ძეგლი „არდა ვირაფ ნამაკ“ (წიგნი მართლმორწმუნე ვირაზისა), რომელსაც ირანულ „ღვთაებრივ კომედიას“ უწოდებენ, ვინაიდან მასში

აღწერილია ადამიანის მოგზაურობა სულთა სამყაროში. საშუალო სპარსულ ენაზე ზოროასტრული ლიტერატურის პარალელურად იქმნებოდა მანიქური მწერლობაც, რომელმაც საკმაოდ დიდი ზეგავლენა მოახდინა როგორც აღმოსავლეთის, ასევე დასავლეთის აზროვნებაზეც. მის გამოძახილს ვხვდებით ევროპის ტრუბადურულ პოეზიაშიც. მანიქურმა ტექსტებმა შემოგვინახა აგრეთვე პოეტური ფრაგმენტებიც, რომლებიც დიდ ინტერესს იწვევენ როგორც შინაარსის, ასევე ფორმის თვალსაზრისითაც. აი, ერთ-ერთი ნიმუში ჰიმნიდან, რომელიც ზარვანისადმი (მარადიული დროის ღმერთისადმი) არის მიძღვნილი (სიზუსტისათვის გთავაზობთ პქარედულ თარგმანს):

„დრო ორივე ქმნილების (ე. ი. კეთილისა და ბოროტის)
უმძლავრესია,

დრო არის ჭეშმარიტი საზომი საქმეთა.
დრო არის წმიდათა-წმიდა,
დრო არის ყველა მსაჯულზე უკეთესი განმსჯელი.
დრო ჩვენი (ე. ი. ცხოვრება) წარმავალია,
დათქმულ დროს მოტყდება ღვინისმყოფი.
სული ვერ გადურჩება მას (დროს),
ვერც აღმა ფრენით,
ვერც დაღმა ფრენით,
ვერც თუნდ ქვესკნელში გაუჩინარებით“.

ამ ლექსის პირველი 4 სტრიქონი 11-მარცვლიანია და გარითმულია რობაის მსგავსად (სქემა: aaba), შემდეგი ორი სტრიქონი 9-მარცვლიანია (თითო) და წარმოადგენს მესნევის ტიპის მრჩობლედს (სქემა: CC). ბოლო 4 სტრიქონი წარმოადგენს რვამარცვლედთა წყებას და ერთ რითმაზეა აგებული (სქემა: dddd). საწუთროს წარმავლობის მოტივი, რომელიც შემდგომი ხანის სპარსულ კლასიკურ პოეზიაში ერთ-ერთი უპირველესთაგანია, როგორც ვხედავთ, აქ უკვე მთელი სიმძაფრით არის წარმოდგენილი.

ისტორიულმა წყაროებმა შემოგვინახა ცნობები იმის შესახებ, რომ ფალაურ ენაზე შექმნილი იყო დიდძალი საერთო ლიტერატურაც: ისტორიული, დიდაქტიკური თუ ლირო-ეპიკური ხასიათისა. მათგან ზოგიერთი ნაწილობრივ გადაარჩა, სახელდობრ, „ქარ ნამაკ-ი არტანშერ-ი პაპაკან“ (არდაშირ პაპაკის ძის საქმეთა წიგნი), რომელიც ისტორიული ბელეტრისტიკის უთვალსაზრისოდ ნიმუშად უნდა ჩაითვალოს. იგი დაახლოებით V საუკუნის ბოლოს (ჩვ. წელთაღრიცხვით) უნდა შექმნილიყო. მასში აღწერილია სასანიანთა დინასტიის დამაარსებლის ცხოვრება და მოღვაწეობა. ნაწარმოების ენა სადაა და მოხდენილი, თხრობის მანერა უაღრესად საინტერესო.

ზოგიერთ ისტორიულ თხზულებას ორიგინალის სახით ჩვენამდე არ მოუღწევია. შემორჩა მხოლოდ მათი არაბული თარგმანები, რომელთა დიდი ნაწილი შესრულებულია ცნობილი მთარგმნელის, წარმოშობით

ზიარებული იბნ აღ-მუკაფას მიერ. ფალაურსავე ენაზეა დამუშავებული პირველად სიუჟეტი ვისისა და რამინის სიყვარულის შესახებ (ქართული „ვისრამიანის“ შორეული „წინაპარი“). რომელიც კლასიკურ ხანაში ფახრ ედ-დინ გორგანელმა გალექსა. ფალაურმა პოეზიამ შემოგვინახა აგრეთვე უალრესად საინტერესო ნიმუში მუნაზარეს (ქართ. გაბაასება, ევროპ. ტენცონა) ხასიათის ნაწარმოებისა „დრახტი ასურიკ“ (ასურული ხე, ანუ ფინიკის პალმა), რომელშიც ხისა და თხის პაექრობაა გადმოცემული. ეს ნაწარმოები ყურადღებას იქცევს ფოლკლორული ელფერით, მსუბუქი იუმორითა და ყოფითი ელემენტების სიჭარბით. იგი დაწერილია 10 — 15-მარცვლიანი სილაბური საზომით, ცეზურით მესუთე ან მეექვსე მარცვლის შემდეგ. შეინიშნება ზმნური და სუფიქსური რითმების სშირი გამოყენების შემთხვევები.

ჩვენამდე შემონახული ფალაური პოეზიადან განსაკუთრებულ ყურადღებას იმსახურებს „ავატიკარი-ი ზარერან“ (ახ. სპარს. „ადგარე ზარერ“) — ზარერის იადგარი (სახსოვარი, მოსახსენებელი). ეს პოემა ავეიწერს ირანში ზოროასტრიზმის გავრცელების დასაწყის ეტაპს, „საღვთო ომს“ ქიონელთა წინააღმდეგ. კერძოდ, მასში გადმოცემულია მეჟე ვიშტასპის უმცროსი ძმის, ზარერის, ბრძოლა და გმირული სიკვდილი. პოემა სრული სახით არ შემონახულა, მაგრამ ის, რაც არის გადაარჩენილი, უალრესად დიდ ინტერესს იწვევს. მოკლე სტრიქონთა სისასრტე და უკიდურესად ლაკონური სტილი, მიუხედავად მთელი პასაჟების ტავტოლოგიური განმეორებისა, არაჩვეულებრივ დინამიკას ანიჭებს თხრობას და პოემა თითქმის ერთი ამოსუნთქვით იკითხება. უჩვეულო და, ამასთანავე, დიდად ემოციური პიპერბოლები, გმირების, ერთი შეხედვით, სტატიკურ სახეთა მიღმა გამომჭვირვალე შინაგანი ვნებების დინამიკა, სადა, მაგრამ უალრესად ექსპრესიული სტილი დიდ გამომსახველობით ძალას ანიჭებს ამ ნაწარმოებს. „ზარერის იადგარი“ დაწერილია ლექსად. წყობა აქაც სილაბურია. ძირითად საზომს წარმოადგენს ექვსმარცვლიანი სტრიქონი, ხუთმარცვლიანთა იშვიათი შენაცვლებით. აქაც შეინიშნება სუფიქსური, ემბრიონალური რითმის ელემენტები.

მიუხედავად ჩვენამდე მოღწეულ ნიმუშთა სიმცირისა, ირკვევა, რომ სასანელთა ხანაში დიდი პოპულარობით სარგებლობდა პოეზია, რომელიც სპეციალისტ-შემსრულებელთა მიერ იმღერებოდა სასანელ გამგებელთა კარზე. ამის დამადასტურებელი ცნობები და თვით ზოგიერთ მომღერალთა სახელებიც ისტორიულმა წყაროებმა შემოგვინახა. საინტერესოა, რა ხასიათისა უნდა ყოფილიყო ეს სიმღერები? საფიქრებელია, რომ ეს იყო საზოგადო, საგმირო და, უმთავრესად, ლირიკული სასიათის ლექსები, რომლებიც მუსიკალური აკომპანემენტის თანხლებით სრულდებოდა. სამეფო სასახლეთა გარეთ, რასაკვირველია, იარსებებდა პოეტური ფოლკლორიც, უპირველესი წყარო ყოველი ერის შემოქმედებითი პოტენციისა. სასანური ხანის ირანში ამ ფაქტორთა არსებობის გათვალისწინების გარეშე უალრესად გაძნელდება ახსნა იმ ვულკა-

ნური ძალის ამოხეტივისა, როგორადაც გვევლინება ახალი სპარსული ანუ კლასიკური პოეზია.

ფალაური მწერლობის ტრადიციები არაბთა მიერ ირანის დაპყრობისთანავე არ შეწყვეტილა. ზოროასტრული ლიტერატურა ისლამის გაბატონების ხანაშიც იქმნებოდა. ამ მხრივ, განსაკუთრებით, აღსანიშნავია IX — X სს., როდესაც საკმაო რაოდენობის ფალაური თხზულება დაიწერა, მათ შორის „დენკარტ“ (საქმენი სარწმუნოებისნი) და „ბუნდახიშნ“ (პირველქმნა), ამათგან პირველი რელიგიურ-მორალისტური ხასიათის ნაწარმოებია, ხოლო მეორე წარმოადგენს ზოროასტრულ „დაბადებას“, რომელშიც სამყაროსა და ადამიანის შექმნაა აღწერილი. იგი ყურადღებას იქცევს ირანის უძველესი მითების, ლეგენდებისა და რელიგიურ-ეთნოგრაფიული ცნობების სიუხვით, რომელთა მნიშვნელობა მეცნიერებისათვის უაღრესად დიდია. ეს იყო ზოროასტრიზმის უკანასკნელი გაბრძოლება, ისლამისადმი დაპირისპირების უშედეგო ცდა. ბედუინურ ტაიჭებზე ამხედრებული არაბების მიერ ცეცხლითა და მახვილით შემოტანილმა მუჰამედის რჯულმა ახალ სარწმუნოებაზე მოაქცია ზარათუშტრას უძველესი მრევლი. ზოროასტრელთა უმრავლესობა ინდოეთში გადაიხეწა, სადაც დღესაც ცოცხლობენ მათი შთამომავალნი, ხოლო შედარებით მცირე ნაწილმა ირანისა და შუა აზიის მიუვალ მთებსა და ხევ-სუვებში შეაფარა თავი. სასანური ფეჰლვეი მოგვ-ქურუმთა ენადლა შემორჩა და შემდგომ ამ ენაზე მნიშვნელოვანი უკვე აღარაფერი შექმნილა.

637 — 642 წწ. მუსლიმან არაბთა შემოსევებმა თანდათანობით დაასუსტა და საბოლოოდ დათრგუნა სასანელთა სამხედრო ძლიერება ამ დინასტიის უკანასკნელი წარმომადგენელი იეზიდგერდ III, ლტოლვილი და ლაშქარშემოძარცველი, 651 წ. ქ. მერეში სიცოცხლეს გაოქოსალმეს თავისმავე მომხრეებმა. სასანელთა ოდესღაც ძლიერი სახელმწიფო დაემხო და ირანის ისტორიაში დაიწყო დიდი გარდატეხის ეპოქა, რომელსაც სამეცნიერო ლიტერატურაში ხშირად ახალ სპარსულ რენესანსს უწოდებენ.

არაბთა მიერ დაპყრობილ ქვეყნებში ისლამის გავრცელება, ამავე დროს, არაბული ენის გაბატონებას ნიშნავდა. მუჰამედს „ყურანი“ ალაპისაგან არაბულ ენაზე ჰქონდა „ზეშთაგონებული“ და მისი თარგმნა სხვა ენაზე მიუტევებელ ცოდვად ითვლებოდა. მეჩეთებში წირვა მხოლოდ არაბულ ენაზე უნდა შესრულებულიყო. მხოლოდ არაბულ ენაზე თქმული ლოცვა იქნებოდა შესმენილი ღვთის მიერ — ასე სჯიდა კანონი. ისლამი და არაბული ენა განუყოფელ მთლიანობას წარმოადგენდა. ამასთანავე, არაბული იყო იმ უზარმაზარი იმპერიის სახელმწიფო ენა, რომელიც პირინეის ნახევარკუნძულიდან ინდოეთის საზღვრებამდე აღწევდა. ირანელებმა დროულად აუღეს ალღო ახლადშექმნილ ვითარებას. სახელმწიფო სარბიელზე დამყრობთა ენის ცოდნა აუცილებლობას წარმოადგენდა. მათ უაღრესად მცირე ხანში გადალახეს ენობრივი ჯგუბირი და იმდენად სრულყოფილად დაეუფლნენ არაბულს, რომ საგრძნობი

წელილი შეიტანეს ამ ენაზე შექმნილ მეცნიერულსა თუ მხატვრულ ლიტერატურაში. არაბთა სახალიფოში ირანული ზეგავლენა უაღრესად დიდი იყო, განსაკუთრებით აბასელთა ზეობის დროს. ეს გავლენა ყველა სფეროში იგრძნობოდა და იმდენად მნიშვნელოვანი იყო, რომ თანამედროვე ამერიკელმა აღმოსავლეთმცოდნემ რიჩარდ ნელსონ ფრაიმ ამ პერიოდს „ირანელთა მიერ ისლამის დაპყრობა“ უწოდა. მისივე აზრით: „ირანულმა ცივილიზაციამ ისეთივე როლი ითამაშა მუსლიმანური კულტურის განვითარებაში, როგორიც საბერძნეთის ცივილიზაციამ ქრისტიანული კულტურის შექმნაში“.

კლასიკურ სპარსულ პოეზიაზე მსჯელობისას ხშირად იმოწმებენ სოლმე დიდი გოეთეს სიტყვებს: „ამბობენ, რომ სპარსელებმა ყველა თავისი პოეტიდან ხუთი საუკუნის მანძილზე ღირსეულად იცნეს მხოლოდ შეიდი პოეტი. მაგრამ მათ მიერ დაწუნებულთა შორისაც კიდევ ბევრი აღმოჩნდება ჩემზე უკეთესი“. ვაიმარელი ბრძენის ეს სიტყვები ქედმაღლურ თავმდაბლობად არ უნდა იქნეს გაგებული. იგი ასეთ სიტყვებს უმისამართოდ და უსაფუძვლოდ არა ფლანგავდა. სპარსული პოეზიის უკიდუგანო კაბადონზე მართლაც ბევრი ვარსკვლავი კიაფობს მეტ-ნაკლები სიმკვეთრით. ბუმბერაზთა მარადიული ნათება ჩრდილში აქცევს ბევრი ისეთი პოეტის შემოქმედებას, რომელთა ნიჭი სხვა დროსა და სხვა გარემოში დაამწყვდებდა ნებისმიერი ერის პოეტურ საგანძურს. გულისტკივილით უნდა აღინიშნოს ის ფაქტიც, რომ საკმაოდ დიდი ნაწილი სპარსული პოეზიისა ჯერ კიდევ არ არის სათანადოდ გამოკვლეული და შეფასებული, მითუმეტეს, რომ ბევრი პოეტის მემკვიდრეობა სტამბური წესით ჯერჯერობით არც კი გამოცემულა.

ძნელია, ხელი მოხვიო ამ ზღვა მასალას და ერთ წერტილში საფუძვლიანად განიხილო მთელი მისი არსი, სიღრმისეულად შეაფასო ექვსი საუკუნის (X—XV სს.) მანძილზე მიმდინარე რთულ ლიტერატურულ პროცესთა მონაცვლეობა. ასეთ ვითარებაში შესაძლოა მხოლოდ ზოგადი კონტურების მოხაზვა და ყურადღების გამახვილება იმ საკვანძო საკითხებზე, რომელთა გათვალისწინების გარეშე შეუძლებელია ამ დიდი ლიტერატურული ეპოქის სათანადო გაგება.

არაბთა მიერ ირანის დაპყრობას მოჰყვა ორსაუკუნოვანი უდაბნოსებური მდუმარება სპარსულენოვანი ლიტერატურის სამყაროში. არაბული ენის გაბატონების პერიოდში ირანელთა ლიტერატურული ინტერესების ნაკადმა მაინც ჰპოვა თავისი კალაპოტი. მათ იწყეს ფალაური მწერლობის ძეგლთა არაბულ ენაზე თარგმნა (რითაც უდიდესი ღვაწლი დასდეს მათი გადარჩენის საქმეს) და თვით შექმნეს ორიგინალური არაბული პოეზიის ნიმუშები, მაგრამ უნდა აღინიშნოს, რომ არაბული ენა ირანში მაინც პრივილეგირებული კლასის ენად რჩებოდა. ხალხი კი ისევ თავიანთ ენაზე (უმთავრესად დიალექტებზე) მეტყველებდა, მიუხედავად

მოიქმნება კაცული სატებით. მათ შემოქმედებაში უკვე გეხედება ბუნების სილამაზით გამოწვეული სიხარული და წუთისოფლის წარმავლობის ნაღვლიანი განცდები. უკვე გაისმის „სოფლის სამდურაის“ პირველი სევდიანი ნოტები, რომელიც შემდეგ ლაიტმოტივად გასდევს მთელ კლასიკურ პოეზიას. ამქვეყნიური ამაოების „ჭირვეული“ საკითხი აქ უკვე ჰედონისტურად არის გადაწყვეტილი, მხოლოდ ეს არ არის ევროპაში გავრცელებული ეგრეთწოდებული ანაკრეონტული ჰედონიზმი (ამ საკითხზე უფრო დაწვრილებით ქვემოთ გვექნება მსჯელობა), კლასიკური ხანის პირველი პერიოდის პოეზიამ საკმაოდ მტკიცე ბალავერი ჩაუყარა სპარსულ ლიტერატურას, რომელსაც შემდგომ ისეთი ბუმბერაზები ჩაუდგნენ სათავეში, როგორიც იყვნენ ფირდოუსი, ნიზამი, ომარ ხაიამი, ჯალალ ედ-დინ რუმი, საადი, ჰაფეზი, აბდ-ორ-რაჰმან ჯამი და სხვანი მრავალნი....

სპარსული კლასიკური პოეზია, როგორც აღვნიშნეთ, ეროვნულ საფუძველზე აღმოცენდა, წინააღმდეგ ზოგიერთი ადრინდელი მეცნიერის მტკიცებისა, თითქოს იგი მთლიანად არაბული პოეზიის ზეგავლენით შექმნილიყოს. არაბულმა პოეზიამ, რასაკვირველია, საგრძნობი დალი დაასვა ირანელთა პოეტურ ნაზრევს, მაგრამ როგორც დიდი არაბისტი ე. კრაჩკოვსკი სამართლიანად აღნიშნავდა, თვალნათლივი იყო უკუპროცესიც, ე. ი. არაბულ პოეზიაში ირანული მოტივების სიჭარბე. როდესაც ასეთ გავლენებზე ვმსჯელობთ, აუცილებლად უნდა იქნეს გათვალისწინებული თვით ამ გავლენათა არსი. სპარსულ პოეზიაზე არაბულის ზეგავლენა, შეიძლება ითქვას, უფრო ფორმალურ-თეორიული იყო, ვიდრე არსებითი. რაც შეეხება თვით სატოვანი აზროვნების თავისებურებებს, შემოქმედებითი ფსიქოლოგიის ნიუანსებს, სამყაროს პოეტური აღქმის უნარსა და თვალთახედვას, აქ ჩვენ ძირეულ განსხვავებას ვპოულობთ. ეს სხვაობა კარგად აქვს შენიშნული ცნობილ აღმოსავლეთმცოდნეს პ. რიტერს, რომელიც აღნიშნავს, რომ თუ არაბი პოეტის მიზანს საგნის ზუსტი აღწერა შეადგენდა, სპარსელისათვის უპირველესი იყო საგნის ფანტასტიკური გარდაქმნა. მაშასადამე, არაბულ „ნატურალიზმს“ უპირისპირდება ირანული „ექსპრესიონიზმი“ (ამ უახლესი ტერმინების გადატანა შუა საუკუნეების წიაღში, რასაკვირველია, პირობითია, მაგრამ ამ შემთხვევაში, ვფიქრობთ, ნათლად გამოხატავს ორ თვალთახედვას შორის არსებულ სხვაობას).

ქართველი მკითხველისათვის ინტერესსმოკლებული არ უნდა იყოს ის ჟანრობრივი მრავალფეროვნება, რომელსაც კლასიკურ სპარსულ პოეზიაში ვხვდებით, მითუმეტეს, რომ ქართულ პოეტიკაში დასტურდება სპარსულის შორეული გამოძახილი (დაინტერესებული მკითხველი ამ საკითხს უფრო ვრცლად გაეცნობა პროფ. დ. კობიძის შრომაში: „ქართული და სპარსული პოეტიკის ისტორიიდან“, ქართულ-სპარსული ლიტერატურული ურთიერთობანი, თბილისი, 1969 წ.). სპარსულ კლასიკურ პოეზიაში გაბატონებულ იყო შემდეგი სალექსო ფორმები: 1. ეპოსისათვის — მეს-ნევი (შერთმული მჩრობლელი, გარითმვის სქემით: aa bb cc dd და ა. შ.), 2. ლირიკისათვის: ა. სახოტბო და ელეგიური ყასიდა (არაბული-

დან მომდინარე მონორიმული ლექსის სახეობა, გარითმვის სქემით: **აა ხა ხა და ა. შ.**), **ბ.** ყაზალი, იმავე წესით გარითმული, მხოლოდ მოცულობით უფრო მცირე და შინაარსითაც განსხვავებული, თავდაპირველად იგი მხოლოდ სატრფიალო მოტივს მოიცავდა, შემდგომ კი სხვადასხვა მოტივებით იქნა გამდიდრებული, **3.** ყუთე (ფრაგმენტი, გარითმვის წესით ყასიდისა და ყაზალის ანალოგიური, მხოლოდ პირველი მჩრებლედის გარითმვის გარეშე) **აბ აბ და ა. შ.**), **4.** როზაი (ოთხსტრიქონიანი ლირიკული ლექსი, სპეციფიკური საზომითა და გარითმვის წესით: **აააა ან აააა**). ამათ გარდა, გვხვდება აგრეთვე რთული სტროფული შედგენილობის სპეციფიკური სახეობანი თარქიბზანდი და თარჯიზანდი და ეგრეთწოდებული მუსამმათის ტიპის ლექსები, რომლებიც ერთმანეთისაგან სტროფის სტრუქტურით, ანუ სტრიქონთა რაოდენობით განსხვავდებიან (მუსამმათის ტიპის ლექსთაგან ქართულში განსაკუთრებით გავრცელდა მუსამმასი, რომელიც მუსამბაზის სახელით გახდა ცნობილი).

მესწვევის ფორმით არის დაწერილი ყველა სპარსული პოემა. ამ ფორმის ერთ-ერთ უბადლო ოსტატად აღიარებულია აბუ-ლ-ყასემ ფირდოუსი, რომლის გენიალური ქმნილება „შაჰნამე“ საგმირო ეპოსის უმაღლეს მწვერვალს წარმოადგენს. მასში მოთხრობილია ირანის მთელი ისტორია მითოლოგიური ხანიდან არაბთა შემოსევამდე. „შაჰნამეს“ უამრავი მიბაძვა-გაგრძელებანი (და მათ შორის ქართული ვერსიებიც) ნათლად მოწმობენ ამ პოემის დიდ პოპულარობას არა მხოლოდ ირანში, არამედ მის საზღვრებს გარეთაც. ირანსა და ტაჯიკეთში დღესაც არსებობენ პროფესიონალი „შაჰნამეს“ მკითხველნი (ე. წ. „შაჰნამეხან“-ები), რომელნიც უკმე დღეებში სოფლებისა თუ ქალაქების მოედნებზე შეკრებილთ ზეპირად მოუთხრობენ ამ პოემის ცალკეულ ეპიზოდებს. რომანული ეპოსის უაღრესად საინტერესო ნიმუშს წარმოადგენს ფახრ ედ-დინ გორგანის პოემა „ვის ო რამინ“, რომლის ბრწყინვალე პროზაულ თარგმანს „ვისრამიანის“ სახით დიდი ხანია იცნობს ქართველი მკითხველი. სპარსული რომანული ეპოსის განვითარების უმაღლეს საფეხურს ვხვდებით ნიზამი განჯელის პოემებში, რომლებშიც მაღალპუმანური იდეები უაღრესად დახვეწილი მხატვრული ფორმით არის გადმოცემული. ნიზამის პოემათა ხუთეული („ხამსე“) შემდეგდროინდელ ეპიკოსთათვის შემოქმედებით ეტალონად იყო ქცეული. ამით აიხსნება ნიზამის მიმბაძველთა სიმრავლე, რომელთა შორის იყვნენ ისეთი დიდი პოეტები, როგორებადაც გვევლინებიან ამირ ხოსროუ დეჰლევი, საჯო ქერმანი, აბდ-ორ-რაჰმან ჯამი და სხვანი... საგმირო და რომანული ეპოსის გარდა, ყურადღებას იპყრობს დიდაქტიკურ-ეპიკურ ნაწარმოებთა სიჭარბეც. დიდაქტიკა, საერთოდ აღმოსავლეთში და კერძოდ ირანში, ოდითგანვე იყო გავრცელებული. რჩევა-დარიგებებისა და სენტენციების სახით გადმოცემული ცხოვრებისეული მდიდარი გამოცდილება, რომელსაც ევროპაში „აღმოსავლურ სიბრძნეს“ უწოდებდნენ, სხვადასხვა ჟანრობრივ გამოხატულებას პოულობდა პროზისა თუ პოეზიის ფორმით. დიდაქტიკური ეპოსის ერთ-ერთ უმთავრეს

კანონმდებლად აღიარებულია დიდი ირანელი პოეტი საადი შირაზელი. იგი იყო თავისი დროისათვის გამოჩენილი მოგზაური. მან მრავალი წელი მოანდომა მთელი აღმოსავლეთის ქვეყნების მოვლას და ხანდაზმულობისას მშობლიურ შირაზში დაბრუნებულმა მომავალ თაობებს მემკვიდრეობად დაუტოვა ორი დიდი წიგნი დიდაქტიკური ხასიათისა: „ბუსთანი“ და „გოლესთანი“. ამათგან პირველი მთლიანად პოეტური ნაწარმოებია, ხოლო მეორე წარმოადგენს პოეტური (ხშირად რითმოვანი) პროზის შესანიშნავ ნიმუშს, რომელშიც უხვად არის მიმოხილული ლექსად თქმული სენტენციები. საადისაც ბევრი მიმბაძველი ჰყავდა, მაგრამ მათ შორის გამოირჩევა აბდ ორ-რაჰმან ჯამი, რომლის „ბეჰარესთანი“ საადის „გოლესთანის“ საუკეთესო მემკვიდრედ გვევლინება. სპარსულ კლასიკურ ეპოსში განსაკუთრებულ „სამყაროს“ ჰქმნის მისტიკური, ეგრეთწოდებული სუფიური ეპიკური პოეზია (სუფიზმის დახასიათება იხ. ქვემოთ). ირანელი მისტიკოსები თავიანთი იდეების საილუსტრაციოდ იყენებდნენ როგორც რომანული, ასევე დიდაქტიკური ეპოსის ჟანრსაც. ეს პოემები მთლიანად ალეგორიული ხასიათისაა. ამ ჟანრის ავტორთა შორის, უპირველეს ყოვლისა, დასასვლელზე უნდა იქნენ სანაი, ათთარი, ჯალალ ედდინ რუმი, აბდ ორ-რაჰმან ჯამი და სხვანი.... მათ შორის განსაკუთრებით უნდა აღინიშნოს რუმის პოემა „მასნავი-ე მა'ნავი“ (ზნეობრივი მესხევი). რომელსაც სუფიზმის ენციკლოპედიას უწოდებენ.

ეპოსის პარალელურად ვითარდებოდა სპარსული კლასიკური ლირიკაც, რომლის შესანიშნავი ნიმუშები დღესაც ზიბლავენ მკითხველს საოცარი ემოციურობითა და დახვეწილი პოეტური ფორმით. სპარსულ ლირიკაშიც ვხვდებით ჟანრობრივ მრავალფეროვნებას, რომელთა შორის მკვეთრად გამოირჩევა სახოტბო-პანეგირიკული, სატრფიალო, ფილოსოფიურ-ელეგიური, რელიგიურ-მისტიკური და შერეული თემატიკის გამომხატველი ლექსები. სახოტბო პოეზია, რომლისთვისაც გამოიყენებოდა უმთავრესად ყასიდის ფორმა (მას მხოლოდ XIV საუკუნეში ნაწილობრივ შეენაცვლა ყაზალი), იქმნებოდა მეფეთა და წარჩინებულ ფეოდალთა კარზე. სახოტბო ყასიდის ცნობილი ოსტატები იყვნენ ონსორი, ფარროსი, მანურქარი, ანვარი, ასადი ტუსელი და სხვანი... უაღრესად საინტერესო ფილოსოფიურ-ელეგიურ ყასიდებს წერდნენ ხაყანი და მას'უდ საად სელმანი, რომელმაც სპეციალური ჟანრიც კი შექმნა „ციხის ელეგიებისა“ (ჰაბსიე). თანდათანობით განვითარდა აგრეთვე ეგრეთწოდებული ხელოვნური ყასიდა, რომელიც სხვადასხვა საზომით იკითხებოდა ერთსა და იმავე დროს. ამგვარი ყასიდების შექმნაში განსაკუთრებით გამოიჩინა თავი XIV საუკუნის პოეტმა სელმან სავეჯიმ, რომელიც ჯელაირიდების კარზე პირველ მესოტბედ ითვლებოდა.

სატრფიალო ლირიკის ნიმუშებს ვხვდებით თითქმის ყოველი პოეტის შემოქმედებაში. ამ ჟანრისათვის გამოიყენებოდა ძირითადად ყაზალის ფორმა, რომელმაც რუდაქის პოეზიიდან ჰაფეზის შემოქმედებამდე სრულყოფის საკმაოდ დიდი გზა განვლო. დაიხვეწა მისი ფორმა, მოხდა ცალკეული დეტალების მკაცრი კანონიზაცია, გამოიკვეთა სპეციფიკური, მარ-

ტოოდენ ყაზალისათვის დამახასიათებელი, სტილისტური თავისებურებანი და სხვ.... სპარსულ, და საერთოდ, აღმოსავლურ, ყაზალს შესაძლოა მოეძებნოს შორეული პარალელი ევროპული სონეტის სახით, მხოლოდ იმ განსხვავებით, რომ ყაზალის სტრიქონთოდენობა მკაცრად დადგენილი არასოდეს ყოფილა. თუმცა გასათვალისწინებელია ის ფაქტი, რომ ყაზალის უკიდურესი დასვეწისა და პოპულარობის ხანაში (XIV ს.) ეტალონად მიღებული იყო სწორედ შეიდბეითიანი (ე. ი. თოთხმეტსტრიქონიანი) ყაზალები. სპარსულ კლასიკურ ლიტერატურაში ყაზალის უბადლო ოსტატად აღიარებულია ჰაფეზ შირაზელი (XIV ს.), რომელმაც უაღრესად გაამდიდრა ეს სალექსო ფორმა და საგრძნობლად განაგრცო მის შესაძლებლობათა არე. ჰაფეზის პოეზიაში ყაზალი, რომელიც ადრე მხოლოდ სატრფიალო ლირიკისათვის გამოიყენებოდა, იქცა, შეიძლება ითქვას, უნივერსალურ სალექსო ფორმად. ჰაფეზმა ბეითების აზრობრივი დიფერენციაციის გზით შესაძლებელი გახადა, რომ ერთ ყაზალში ყოფილიყო შერწყმული სატრფიალო, ფილოსოფიური, სოციალური, დიდაქტიკური, პანეგირიკული და სხვა მოტივები. ერთი შეხედვით, ლექსი თითქოს უნდა დანაწევრებულიყო, მაგრამ ჰაფეზის პოეტური „სასწაული“ სწორედ იმაში გამოჩნდა, რომ მან ეს ცალკეული, შინაარსობლივად უაღრესად დაშორებული ბეითები ერთ მოზაიკურ მთლიანობად აქცია. ასეთი ინტეგრაცია საკმაოდ რთულ შემოქმედებით პროცესს გულისხმობდა და მოითხოვდა განსაკუთრებულ ნიჭსა და უნარს. აღსანიშნავია ისიც, რომ ისეთ განუზომელ შესაძლებლობათა მქონე პოეტი, როგორიც იყო აბდ-ორაჰმან ჯამი (XV ს.), ლირიკაში ჰაფეზის კვალს არ გაჰყოლია. იგი ალფრთოვანებით აფასებდა ჰაფეზის ოსტატობას, მაგრამ საკუთარ ყაზალებს ტრადიციული სტილითა და მანერით წერდა.

სპარსულ პოეზიაში სატრფიალო ლირიკას უშუალოდ ერწყმის მისტიკური პოეზია, რომელსაც სუფიურს უწოდებენ. მისი გავლენის სფერო შუა საუკუნეებში თითქმის ყოვლისმომცველი იყო. ამ რელიგიურ-ფილოსოფიური კონცეფციის არსზე და მის პოეტურ სიმბოლიკაზე ქვემოთ გვექნება მსჯელობა და ამიტომ აქ აღარ შეეჩერდებით.

სპარსულ ლირიკულ სალექსო ფორმათა შორის ცალკე უნდა გამოიყოს მინიატურული რობაი, რომელმაც დიდი ირანელი მეცნიერისა და პოეტის ომარ ხაიამის წყალობით მსოფლიო აღიარება პპოვა. ეს არის ოთხსტრიქონიანი დასრულებული ლექსი. მიუხედავად არაბული სახელწოდებისა (რაც ოთხულს, ე. ი. ოთხსტრიქონიანს ნიშნავს), იგი წარმოადგენს უშუალოდ სპარსული წარმომავლობის სალექსო ფორმას, რომლის მეტრიკული სქემა, როგორც ზემოთ აღვნიშნეთ, „ავესტიდან“ იღებს სათავეს. რობაის ტიპის ლექსებს, როგორც ირკვევა, ადრე „თარანე“ (სიმღერა) ერქვა. შემდეგ რობაის პარალელურად ჩნდება ტერმინი „დუბეითი“ (სპარსულ-არაბული, ნიშნავს ორბეითიანს), რომელსაც ქართულ ისტორიულ პოეტიკაშიც ვხვდებით. შემდგომ დუბეითსა და რობაის შორის შეინიშნება გარკვეული დიფერენციაცია. კერძოდ, დუბეითისათვის შესაძლოა გამოყენებულ იქნეს ნებისმიერი საზომი, ხოლო რობაი კი აუცილებლად

საეციფიკურ მეტრიკულ სქემაზე იგება, რომელიც თავისუფლად ვერ თავსდება არაბული ლექსთწყობის (ე. წ. არუზის) სისტემაში. თვით ტერმინის სემანტიკა მიგვანიშნებს, რომ მასში არაბული თვალსაზრისის კი არ არის ამოსავალი, არამედ ძველი ირანული. არაბისათვის სალექსო ერთეულს ბეითი, წყვილი სტრიქონი წარმოადგენს. ამიტომ მისთვის ამ შემთხვევაში ორბეითიანობაა განმსაზღვრელი. აქედან გამომდინარე, სპარსულ-არაბული ტერმინი „დუბეითი“ უფრო არაბული თვალსაზრისის გამომხატველია, ვიდრე წმინდა არაბული სიტყვა „რობაი“. ირანელთათვის თავდაპირველად უცხო იყო ბეითური სისტემა და სალექსო ერთეულს სტრიქონი წარმოადგენდა. ამას უნდა განეპირობებინა თვით ტერმინის შერჩევა. მითუმეტეს, რომ არაბულ პოეზიაში ასეთი სალექსო ფორმა გავრცელებული არასოდეს ყოფილა. რობაის ფორმის ლექსებს ყოველი ირანელი პოეტის დივანში შეხედებით. მაგრამ უნდა აღინიშნოს, რომ ეს სალექსო ფორმა ისეთ სიმალღეზე არავის აუყვანია, როგორც ეს ომარ ხაიამმა შეძლო. რობაის შინაგანი სტრუქტურა, მისი კომპოზიციური მთლიანობა, ყოველი სტრიქონის განსაკუთრებული სემანტიკით აღჭურვა და ამასთანავე მათ შორის არსებული ურთველი ლოგიკური კავშირი კმნის ამ სალექსო ფორმის თვისობრივად სრულიად განსხვავებულ სახეობას, რომელსაც მხოლოდ ხაიამის შემოქმედებაში ვხვდებით.

სპარსული კლასიკური პოეზიის კითხვისას აუცილებელია ერთი გარემოების გათვალისწინება, რათა დაძლეულ იქნას ის გარეგნული ერთფეროვნების განცდა, რომელსაც ზოგჯერ ეს ნაწარმოებები იწვევენ ხოლმე. აღნიშნული პერიოდის სპარსულ მწერლობაში უაღრესად იყო გავრცელებული პოეტური მიბაძვა, ეგრეთწოდებული ნაზირა, რაც შემოქმედებითი შეჯიბრითა და პაექრობით იყო განპირობებული. ამგვარ მიბაძვებს ვხვდებით როგორც ეპოსში, ასევე ლირიკაშიც. თითქმის ყოველი პოეტი ცდილობდა ეთქვა იგივე, რაც წინამავალსა თუ მის თანამედროვე დიდ პოეტს ჰქონდა ნათქვამი, მხოლოდ იმ განსხვავებით, რომ ეთქვა უკეთ, უფრო ლამაზად და მოხდენილად. ამგვარ შემთხვევებში მთავარი ის კი არ იყო, თუ რას ამბობდა პოეტი, არამედ როგორ ამბობდა. პოეტური ოსტატობის ასეთი აქცენტირება ზოგჯერ სასურველს, ხოლო ზოგჯერ არასასარბილო შედეგს იძლეოდა. ეს კი უკვე თვით მიმბაძველის ნიჭსა და უნარზე იყო დამოკიდებული. ერთი სიუჟეტის მრავალგზის დამუშავების შემთხვევები ევროპისთვისაც არ ყოფილა უცხო (გავიხსენოთ თუნდაც სხვადასხვა ავტორთა დიდი ინტერესი ფაუსტის ლეგენდისადმი), მაგრამ ირანულ სამყაროში ამგვარ ლიტერატურულ მოვლენებს მკაცრად ნორმირებული, კანონიკური ხასიათი ჰქონდა.

პოეტური ხატებისა და განწყობილებების ამგვარსავე უნიფიკაციას ვხვდებით ლირიკის სფეროშიც. ჯერ კიდევ კლასიკური პერიოდის გარიყრაჟზე, რუდაქისა და მისი თანამედროვე პოეტების შემოქმედებაში უკვე შეიქმნა სატრფოს გარკვეული ტიპი, რომელიც მომდევნო საუკუნეთა პოეტურმა აზროვნებამ მთლიანად აითვისა და, შეიძლება ითქვას, „შაბლონადაც აქცია. იქნება შთაბეჭდილება, თითქოს ექვსი საუკუნის მანძილზე

ყველა პოეტს ერთი არსებისათვის მიეძღვნას მთელი ჯიჲისი შემოქმედება. ეს არსება გარეგნულად ასე გამოიყურება: ლალისფერი ბაგეები, მთვარის მსგავსი სახე, ვარსკვლავებივით (ან მარგალიტებივით) მოკიაფე კბილები, საროსავეთ აშოლტილი ტანი, მშვილდივით მოზიდული წარბები, რომელნიც მზერას ისარივით ტყორცნიან, მუშკისა და ამბრის სურნელოვანი ზილფები, ვარდისა და ტიტას ღაწვები და ა. შ.... სატრფოს გარეგნობის აღწერისას ხშირია აგრეთვე ანბანის მოშველიება და ასოთა გრაფიკული ასოციაციები, ვინაიდან პოეტს სატრფოს სხეულის აღნაგობა ამართულ „ალეფს“ აგონებს, ტუნები — ასო „მიმს“, ხოლო ზილფის ხეული — „ჯიმიმს“ ტყალს, რომელსაც შუაში წერტილად დამატყვევებელი სალი უზის. აღსანიშნავია ისიც, რომ გარეგნულ ნიშანთა იდენტურობას ზედ ერთვის სულიერ მსარეთა საოცარი მსგავსებაც. ეს იდეალური სატრფო სილამაზისა და სინაზის, მომსიბლავი ნაკეთებისა და მომაჯადოებელი სათნოების მიღმა ამჟღავნებს გარეგნულ მსარეთა სრულიად საწინააღმდეგო თვისებებს: იგი გულქვეა და სასტიკი, ცბიერია და მაცდური, მას არაფრად უღირს მიჯნურთა გულებით თამაში და მისი დაპირებები ისეთივე სანდოა, როგორც სიზმარეული ჩვენებანი, თუ უდაბნოს მირაჟი. პოეტის ტრაგედიას სატრფოსაგან განშორება წარმოადგენს. ეს არის მისი ტანჯვისა და ვაების უპირველესი მიზეზი. ამდენად, განშორების მოტივიც გლოვის ზარივით გასდევს მთელ სპარსულ სატრფიალო პოეზიას.

პოეტურ განწყობილებათა ასეთსავე უნიფიცირებულ გამოსატულებას ვხვდებით ლირიკის სხვა სფეროებშიც. წუთისოფლის წარმავლობა, რეგლამენტირებული არსებობის ამოება, „სოფლის სამღურავი“ და სხვა მისთანანი ხშირად ერთგვაროვან ასახვას პოულობენ სასუფრო პოეზიის სახით, რომელშიც „ყოფნა-არყოფნის“ მარადიული საკითხი, უმთავრესად, პედონისტურად არის გადაწყვეტილი. თანამედროვე მკითხველისათვის ეს მსგავსებანი, შესაძლოა, ზოგჯერ გაუგებარი ერთფეროვნების შთაბეჭდილებას ჰქმნიდეს, მაგრამ უნდა გვახსოვდეს, რომ აღმოსავლური პოეზიის გასაგებად აუცილებელია ზოგიერთ სპეციფიკურ საკითხში გარკვევა. როგორც სპარსული პოეზიის, ასევე, საერთოდ, მთელი ირანული ხელოვნებისათვის დამახასიათებელია პირობითობა (გავისენოთ, თუნდაც, სპარსული მინიატურების პირობითი სტილი), რომლის შორეულ ანალოგიებს ჭარბად ვხვდებით ძველი აღმოსავლეთის ქვეყნების ხელოვნებაშიც (ეგვიპტე, შუამდინარეთი, ინდოეთი, ჩინეთი და სხვ...). ამ მოვლენის გასაღები შემოქმედებითი ფსიქოლოგიის სფეროშია საძიებელი. მისი სამეცნიერო კვლევა მომავლის საქმეა და ამჯერად არსებითი დასკვნების გამოტანა ნაადრევია. ამ საერთო ფაქტორის გარდა, სპარსულ პოეზიაში არსებობდა აგრეთვე კონკრეტულ-მსოფლმსედველობრივი ფაქტორი, რომელმაც განაპირობა პოეტური სიმბოლიკის უნიფიკაცია. ეს არის სუფიზმის სახელით ცნობილი მისტიკურ-ფილოსოფიური მოძღვრება. შუა საუკუნეების მისტიკური აზროვნების უხვი ნაკადის შეჭრამ სპარსულ პოეზიაში დასაბამი მისცა უაღრესად რთულ ლიტერატურულ პროცესს, რომლის

გათვალისწინების გარეშე წარმოდგენილია კლასიკური პერიოდის სპარსული პოეტური მემკვიდრეობის ჯეროვანი გაგება და შეფასება.

ისლამის სამყაროში სუფიზმის, როგორც მისტიკური მიმდინარეობის, წარმოშობა მოულოდნელი მოვლენა არ ყოფილა. თუ გადავხედავთ მსოფლიო რელიგიის ისტორიას, ადვილად შევამჩნევთ, რომ შუა საუკუნეებში მისტიკური მიმდინარეობები უსვად ჩნდება სხვადასხვა რელიგიის წიაღში. ასეთებად გვევლინება, მაგალითად: რომაულ სინკრეტულ რელიგიაში ნეოპლატონიზმი (III ს.), აღმოსავლურ ქრისტიანობაში (IV — VII სს.) ეფრემ ასურის, ისააკ ასურის, პეტრე იბერიის და სხვათა მოძღვრებანი, დასავლურ ქრისტიანობაში XI საუკუნეში იოანე სკოტ ერიგენას, ხოლო XIII — XV საუკუნეებში ფრანცისკ ასიზელის, რაიმუნდ ლიულის, მაისტერ ეკჰარტის, რეისბერუკის, ტაულერის, სუზოსა და სხვათა ქადაგებანი. ასეთსავე მოვლენას წარმოადგენდა შუა საუკუნეების იუდაიზმის წიაღში წარმოშობილი კაბალისტიკა და IX ს. ინდოეთში შანკარაჩარია მიერ შექმნილი ფილოსოფიურ-რელიგიური სისტემა, რომელიც ვედანტას (ან ადვაიტას) სახელით არის ცნობილი.

სუფიზმი ჩაისახა არაბეთში VIII ს. დასაწყისში, ე. ი. მისი გენეზისი უშუალოდ მოსდევს ისლამის წარმოშობასა და გავრცელებას. თვით ტერმინს უკავშირებენ არაბულ სიტყვას „სუფ“, რაც ნიშნავს შალის უხეშ ქსოვილს, რომლითაც ამ მოძღვრების მიმდევარნი იმოსებოდნენ. სუფიზმი, როგორც მისტიკური ხასიათის რელიგიურ-ფილოსოფიური მოძღვრება, უაღრესად რთულ სისტემას წარმოადგენს, რომელიც ჯერ კიდევ არ არის სათანადოდ შესწავლილი და გამოკვლეული. მასში ნეოპლატონური, ქრისტიანული, ბუდისტურ-ჰინდუისტური თუ ძველ ირანულ რწმენათა იდეები ისეა გადახლართული, რომ საკმაოდ ძნელდება ამ რთული სინთეზური მოძღვრების ჯეროვანი მეცნიერული ანალიზი. მსოფლიოს თვალსაჩინო მკვლევართა მთელი პლეადები იძიებდნენ სუფიზმის გენეზისისა და რაობის საკითხს. ზოგი ფიქრობდა, რომ იგი უნდა წარმოშობილიყო ზოროასტრიზმის გავლენით (ფ. ა. ტოლუკი), ან ზოროასტრულ-მანიქეური იდეების საფუძველზე (რ. დოზი). სხვანი სუფიზმის წარმოშობას უკავშირებდნენ ადრექრისტიანულ ასკეტიზმსა და მისტიციზმს (ა. მერქსი, ე. ბროუნი, დ. მაკდონალდი, ასინ პალასიოსი, ა. ვენზინკი, მ. სმიტი და სხვ...), ხოლო ზოგი მკვლევარი (რ. პარტმანი, მ. პორტენი) სუფიზმის ფესვებს ჰინდუიზმში, ვედანტის ფილოსოფიასა და ბუდიზმში ხედავდა. ამგვარად შეიქმნა სუფიზმის გენეზისის სამი თეორია: ქრისტიანულ-ნეოპლატონური, ირანული და ინდური. ზოგიერთი მეცნიერი (ა. ფონ კრემერი) უპირატესობას ანიჭებდა ქრისტიანულ-ბუდისტური წარმომავლობის თეორიას. ისლამის ცნობილმა ისტორიკოსმა ი. გოლდციერმა წამოაყენა უფრო რთული თეორიული მოსაზრება. იგი სუფიზმს ორ ძირითად ელემენტად ჰყოფდა: ასკეტიზმად და მისტიციზმად. მისი აზრით, ასკეტიზმზე აღმოსავლეთქრისტიანული ზეგავლენა იგრძნობა, ხოლო სუფიური მისტიციზმი ადრეულ საფეხურზე ემყარებოდა ნეოპლატონიზმს, სოლო შემდგომ განიცდიდა ბუდისტური ფილოსოფიის ზეგავლენას.

არსებობს აგრეთვე სუფიზმის წარმოშობის ეგრეთწოდებული მუსლიმანური თეორიაც, რომლის ავტორები (რ. ნიკოლსონი, ლ. მასინიონი) უარყოფენ სუფიზმის ჩასახვისას ყოველგვარ გარეგან ფაქტორთა ზემოქმედებას. მათი აზრით, სუფიზმი შეიქმნა მაჩ.ტოოდენ ისლამის ნიადაგზე, ხოლო აღნიშნულ მსოფლმსედველობათა გავლენები გვიანდელ მოვლენას წარმოადგენს. ასეა თუ ისე, ლეთაებრივი ემანაციის კონცეფცია სუფიზმში უდავოდ ნეოპლატონიზმიდან მომდინარეობს და, ამას გარდა, მასში ჭარბად იგრძნობა მრავალი მსოფლმსედველობის გავლენათა კვალი. ეს ყველაფერი ამ მოძღვრების რთულ სინთეზურ სტრუქტურაზე მეტყველებს. ამასთანავე გასათვალისწინებელია ისიც, რომ თვით სუფიზმი არ წარმოადგენს ერთ მთლიან მოძღვრებას. იგი, შეიძლება ითქვას, უფრო კრებითი სახელია, რომელიც წარმოგვიდგენს მრავალი ცალკეული მისტიკური ორდენის შეხედულებათა ერთობლიობას. ორდენთა შორის განსხვავება კი ხშირად საკმაოდ დიდი იყო. სუფიზმის იდეოლოგიაში მაინც შესაძლოა გამოიყოს ორი ძირითადი მიმდინარეობა, რომლებიც თავიანთი გავლენის სფეროში აქცევდნენ ცალკეულ ორდენთა დოქტრინას. ეს იყო ზომიერი სუფიზმი და უკიდურესი სუფიზმი. XII — XIII სს. ამ ორმა მიმდინარეობამ მიიღო მკვეთრად ჩამოყალიბებულ ფილოსოფიურ სისტემათა ფორმა. ზომიერი ანუ მონოთეისტურა სუფიზმის თეორეტიკოსად გვევლინება შუა საუკუნეების ცნობილი თეოლოგი, წარმოშობით ირანელი (ქ. ტუსიდან), ალ-ღაზალი (1058 — 1111), რომელმაც სუფიური მოძღვრება ორთოდოქსალურ ისლამს დაუახლოვა, ხოლო უკიდურესი ანუ პანთეისტური სუფიზმის იდეოლოგად — ასევე ცნობილი მისტიკოსი, ესპანეთის არაბეთის (ანდალუსიის) მკვიდრი, იბნ ალ-არაბი (1165 — 1240), რომლის ფილოსოფიურმა სისტემამ დიდი გავრცელება ჰპოვა. აღსანიშნავია ერთი საგულისხმო ფაქტი: ირანელი ალ-ღაზალის თეორიამ განსაკუთრებული აღიარება ჰპოვა არა ირანში, არამედ არაბეთის სახალიფოში და ევროპის ქვეყნებში. ესპანეთსა და პროვანსში მოღვაწე იუდეველ რაბინთა მიერ ლათინურ ენაზე ნათარგმნმა ალ-ღაზალის თხზულებებმა გარკვეული გავლენა მოახდინა დასავლეთქრისტიანულ მისტიკოსთა (რ. ლიული, რ. მარტინი, მაისტერ ეკ-პარტი, ჰუან დე ლა კრუსი) მოძღვრებებზე, ხოლო ესპანეთის მკვიდრის, იბნ ალ-არაბის სისტემამ განსაკუთრებულ პოპულარობას მიაღწია სწორედ ირანულ სუფიებს შორის.

ირანულ სამყაროში სუფიზმი, უმთავრესად, იმ თვალსაზრისით იპყრობს ყურადღებას, რომ იგი იქცა სპეციფიკურ პოეტურ ფილოსოფიად, რომელმაც უაღრესად დიდი ზეგავლენა მოახდინა არა მხოლოდ სპარსულ კლასიკურ მწერლობაზე, არამედ მთელი მახლობელი აღმოსავლეთის (და ნაწილობრივ ინდოეთის) პოეტურ აზროვნებაზეც. ამ მსოფლმსედველობამ შეიმუშავა სპეციალური ტერმინოლოგია, რომელმაც უაღრესად საინტერესო და თავისებური პოეტური სიმბოლიკის სახე მიიღო. მასში, ერთი შეხედვით, ჩვეულებრივსა და ყოველდღიურ ცნებათა მიღმა იმალება მისტიკურ-ფილოსოფიური სემანტიკა, რომლის ცოდნის გარეშე შეუძლებელია ამა თუ იმ ნაწარმოების ჭეშმარიტი არსის წვდომა.

სუფიზმის ანუ „სიყვარულის, პარმონიისა და მშვენიერების რელიგიური ფილოსოფიის“ (როგორც მას უწოდებდა XIX — XX სს. ცნობილი ინდოელი სუფი, პროფესორი ინაიათ ხანი) ძირითადი დებულებები მარტივად და სქემატურად შესაძლოა ასე ჩამოყალიბდეს: სამყაროში არსებობს მხოლოდ ერთადერთი რეალობა — აბსოლუტი, ღმერთი. სიყვარულის შინაგანი პოტენცია მას აიძულებს განესხვისოს საკუთარ ერთ-არსობას, რათა გაიჩინოს სიყვარულის ობიექტი. ეს განსხვავება (უფრო სწორად, ემანაცია) წარმართება დამავალ-აღმავალი გეზით: ღმერთი — კრისტალი — ფლორა — ფაუნა — ადამიანი — ანგელოსი — ღმერთი. მაგრამ ეს საფეხურებრივი იერარქია მოჩვენებითია და ჭეშმარიტ რეალობასთან არავითარი კავშირი არ გააჩნია, ვინაიდან ერთადერთ რეალობას თვით აბსოლუტი წარმოადგენს. ადამიანის ინდივიდუალობა და მთელი მისი გარემომცველი სამყარო, ზნეობრივ-ეთიკური კატეგორიები, სიკეთე და ბოროტება მხოლოდ მოჩვენებაა და სხვა არაფერი. ადამიანი, რომელიც ამ მოჩვენებითი ინდივიდუალობის ტყვეობაში იმყოფება, უნდა ცდილობდეს „მე“-ს საზღვრების გადალახვას და თავისსავე არსებაში ღვთაებრივი საწყისის წვდომას. ეს წვდომა ინტუიტიურია და გაცილებით ამაღლებულ პროცესს წარმოადგენს, ვიდრე შემეცნება. ადამიანის მოვლინება ღვთაებრივი სიყვარულით არის განპირობებული და მას უკან, პირველსაწყისთან, მხოლოდ და მხოლოდ ისევ სიყვარული დააბრუნებს. ამ ყოვლისმომცველი კოსმიური სიყვარულის სისტემაში, დამავალი გეზისას, აბსოლუტი „მოყვარულია“, ხოლო ინდივიდი (ადამიანი) — „საყვარელი“. აღმავალი გეზით ადამიანი „მოყვარულად“ იქცევა, ხოლო აბსოლუტი — „საყვარლად“. მაგრამ, ვიმეორებთ, რადგან აბსოლუტის გარდა არ არსებობს სხვა რეალობა, იგი თვით არის „მოყვარულიც“ და „საყვარელიც“ ერთსა და იმავე დროს, ე. ი. ერთპიროვნულად მოიცავს „სიყვარულის“ მთელ პროცესს.

ზემოთქმულიდან გამომდინარე, სუფიური ეთიკა ადამიანისაგან მოითხოვს საკუთარი „მე“-ს ჩახშობას და იმის შეგნებას, რომ ჭეშმარიტი „მე“ არის ღმერთი „ჩემში“ არსებული. ეს უდრის აბსოლუტის წვდომას და მასთან შერწყმას. ამის მისაღწევად არსებობს ერთადერთი გზა — სულიერი ექსტაზი, რომელიც ადამიანს თავს ავიწყებს და გამოჰყავს იგი მაცთუნებელი, მოჩვენებითი რეალობის ტყვეობიდან. ასეთი თავდავიწყება სუფიზმის უპირველესი მოთხოვნაა.

ამრიგად, ირანელ მისტიკოსთა პოეტურ კონცეფციაში ღმერთი იქცა მშვენიერ „სატრფოდ“, ხოლო ადამიანი — მისგან „განშორებულ“, ტანჯულ „მეტრფედ“, „მიჯნურად“. ამასთანავე, მისტიკურმა ექსტაზმა მიიღო მათრობელა „ღვინის“ სიმბოლური სახე. ამ სამი პირობითი წერტილის შეერთებით იქმნება მარტივი სქემა, სამკუთხედი, რომელიც გამოხატავს ირანელ მისტიკოსთა პოეზიის არსს. სატრფოსაგან (ღმერთისაგან) განშორებული პოეტი (ადამიანი) ეძიება ღვინოს (სულიერ ექსტაზს), რათა მასში ჩაახშოს ამ განშორებისაგან გამოწვეული სევდა და მიაღწიოს სანეტარო შეერთებას (ღმერთთან). აქედან მომდინარეობს სუფიური პო-

უზიისათვის დამახასიათებელი განშორების მოტივი (რომელიც, რასაკვირველია, არსებობდა სუფიზმამდელ პოეზიაშიც, მაგრამ მისტიკოსებმა თავისებური სემანტიკით აღჭურვეს იგი) და ამ ტრადიციული საკითხის პედონისტურ პლანში გადაწყვეტა (რაც სუფიზმმა ასევე ისესხა ადრინდელი პოეზიისაგან და მასაც მისტიკური გაგება მისცა). მაშასადამე, ირანში სუფიურმა პოეზიამ შეიმუშავა სიმბოლური ტერმინოლოგია, მისტიკური პედონიზმისა და ეროტიზმის სპეციფიკური ლექსიკონი, რომელიც გარეგნულად, ერთი შეხედვით, არაფრით განსხვავდებოდა ჩვეულებრივი სატრფიალო ლირიკის ხატოვანი ლექსიკისაგან. სუფი პოეტები ცდილობდნენ ეწერათ ხალხისათვის გასაგებად, რათა მათი მოძღვრება პოპულარული გამხდარიყო და ამიტომაც თავიანთ პოეზიაში უხვად შეიტანეს ჩვეულებრივი სატრფიალო და საღვინო ლირიკისათვის დამახასიათებელი ხატოვანი ელემენტები. ამასთანავე, შეინიშნება უკუპროცესიც: თავისუფლად მოაზროვნე, მაგრამ მისტიკისაგან შორსმდგარი, პოეტებიც ცდილობდნენ თავიანთი ლექსებისათვის სუფიური ელფერი მიეცათ, რათა თავიდან აეცილებინათ მუსლიმანური ორთოდოქსის კანონმდებელთა რისხვა. საყოველთაოდ ცნობილია, რომ მუჰამედის რჯული მუსლიმანთ უკრძალავდა ღვინის სმასა და ღრეობას. მიუხედავად ამისა, აღმოსავლური და, კერძოდ, სპარსული პოეზიის მკითხველისათვის თვალშისაცემია სწორედ ღვინის კულტი და მასთან დაკავშირებული პედონისტური მოტივის უწყვეტი ვარიაციები. როგორც აღვნიშნეთ, ამაში საგრძნობი წვლილი სუფიურ სიმბოლიკას მიუძღვის, მაგრამ, რასაკვირველია, არ იქნებოდა მართებული, რომ ყოველი გამოვლინება პოეტური პედონიზმისა თუ ღვინის კულტისა სპარსულ ლირიკაში მხოლოდ და მხოლოდ მისტიკური აღზგორიებით აგვეხსნა. ირანში სუფიური მოძღვრების გავრცელებამდე, ჯერ კიდევ რუდაქისა და მის თანამედროვეთა პოეზიაში უკვე ვხვდებით პედონისტური სულისკვეთებით განმსჭვალულ ლექსებს, რომლებშიც ღვინის ეპითეტები თუ მეტაფორები უმაღლეს პოეტურ რანგშია წარმოდგენილი. ასეთ განწყობილებებს სუფიზმზე ბევრად ადრინდელი ისტორია აქვს, რომლის სოციალურ-ფილოსოფიური ფესვები შორეულ წარსულშია საძებელი.

ადამიანმა, როგორც ჩანს, საკმაოდ ადრე შეიტყო საწუთროს „ანაკობის“ შემზარავი ამბავი. და გაჩნდა ორგვარი გადაწყვეტა „ყოფნა-არყოფნის“ საკითხისა: ერთნი სარწმუნოების წიაღში ხედავდნენ საუკუნო შევებას, ხოლო მეორენი — აქვე, ამქვეყნადვე ეძიებდნენ დარდის გაქარვების საშუალებებს. ლალი ცხოვრებით ტკბობისა და ზღვარდადებული სიცოცხლით სარგებლობის მოტივები კაცობრიობის განვითარების უძველეს საფეხურებზევე გვხვდება. ჩვენამდე მოღწეულ ძველთა შორის უპირველესი ეპოსის „გილგამეშის“ შემერულ-აქადურ ვერსიებში უკვე შეინიშნება ასეთი შინაარსის შემცველი სენტენციები. ამის ნათელ მაგალითს წარმოადგენს მეღვინე სიდურის მონოლოგი, რომელიც უკვდავების მაძიებელი გილგამეშისადმი მიმართული. ძველი ეგვიპტელებიც ასევე მიხვდნენ წუთისოფლის წარმავლობისა და სიკვდილის გარღვევადობის შემზარავ

საიდუმლოს. მათ სიმღერებშიც გაისმის ცხოვრებით ტკბობისაკენ მოწოდებანი, რომლებიც სიკვდილის აუცილებლობით არის არგუმენტირებული. არსებობს გადმოცემა: ძველ ეგვიპტეში ნადიმის დროს ადამიანის ჩონჩხს ჩამოატარებდნენ მსახურნი, რათა მოქეფეთათვის შეეხსენებინათ დადარაჯებული სიკვდილის ღანდი. ეს იმისათვის კეთდებოდა, რომ მანამდე თავშეკავებული ღვინი უფრო აწყვეტილსა და ჟინიან ორგიაში გადასულიყო. მაგრამ თუ შუამდინარეთსა და ძველ ეგვიპტეში ამ განწყობილებებს მაინც შემთხვევითი ხასიათი ჰქონდა, ძველ საბერძნეთში უკვე ჩამოყალიბებული ფილოსოფიური მოძღვრების სახე მიიღო, რომელიც ჰედონიზმის (ბერძნ. ჰედონე — სიამოვნება) სახელით არის ცნობილი. მის მამამთავრად ითვლება ეგრეთწოდებული კირენეული სკოლის ფუძემდებელი არისტოტელე (დაახლ. 435 — 360 წწ. ჩვ. წ-მდე). ეს მოძღვრება წარმოიშვა, როგორც არისტოკრატიის იდეოლოგია, მონათმფლობელურ საზოგადოებაში, სადაც იმდროინდელი სოციალ-ეკონომიური მდგომარეობის კრიზისი ასეთი მსოფლმხედველობისათვის შესაფერის ნიადაგს ჰქმნიდა. მიუხედავად სიამოვნებათა მქადაგებელი ფილოსოფიის რეაქციული ბუნებისა, მისი ზოგიერთი იდეა გამოყენებულ იქნა რენესანსის ეპოქაში, ჰუმანისტური ეთიკის ჩამოყალიბების პროცესში და მიმართულ იქნა შუა საუკუნეების რელიგიურ-ასკეტური მორალის წინააღმდეგ, ხოლო აღორძინების ხანის ჰუმანისტთა (ლორენცო ვალას და სხვათა) ჰედონისტურ მორალზე დაყრდნობით აიგო XVIII ს. მატერიალისტ-განმანათლებელთა (პოლბახი, ჰელვეციუსი) ეთიკური თეორია. აქედან გამომდინარე, სპარსულ პოეზიაშიც ჰედონისტური მოტივის არსებობა ნიადაგს მოკლებული და მოულოდნელი არ ყოფილა. როგორც ზემოთ აღვნიშნეთ, სპარსულ პოეზიაში ჰედონისტური მოტივი, უმთავრესად, ღვინის კულტთან არის დაკავშირებული. ამასაც საკმარის ძველი ტრადიციები ჰქონდა. ჯერ კიდევ ავესტაში ყურადღებას იპყრობს მცენარე ჰაომას კულტი, რომლის მათრობელა წვენი ღვთიურ სასმელად იყო შერაცხული. გარდა ამისა, ირანში ძველთაგანვე არსებობდა ვაზის კულტურა და მელვინეობის მდიდარი გამოცდილება. სასანიანთა ხანის ღვინის უღამაზესი ჭურჭელი მრავალგზის იყო ხოტბაშესხმული თვით მუსლიმანი არაბი პოეტების მიერ. როგორც ისტორიული თუ ლიტერატურული წყაროებიდან ირკვევა („სიასეთნამე“, „ყაბუსნამე“, „ნავრუზნამე“, „დასთურ ალ-ქათიბ“, „ჯამი, ათ-თავარიზ“ და სხვანი...) ისლამის კანონთა სიმკაცრემ ვერ ჩაახშო ირანელთა ძველი ტრადიციები და იყო დრო, როდესაც ღვინოს სავალდებულო გადასახადის სახითაც კი იღებდნენ „ძლიერნი ამა ქვეყნისანი“ (მაგალითად, ჰულაგიდების ბატონობისას). ღვინის ფარული თუ აშკარა სმა ირანში არასოდეს შეწყვეტილა. ჩვენ ამ არალიტერატურულ საკითხზე იმიტომ გავამახვილეთ ყურადღება, რათა გვეჩვენებინა, რომ ირანში, მიუხედავად ისლამის კანონმდებლობის, ეგრეთწოდებული შარიათის, მძვინვარებისა, მაინც არსებობდა რეალური საფუძველი საღვინო პოეზიის შესაქმნელად. მაშასადამე, სპარსულ პოეზიაში ერთ მთლიანობად შენივთდა რეალური და მისტიკური ჰედონიზმის ორი ნაკადი, რომელთა გათიშვა

და განცალკევება მეცნიერთათვის დილემად იქცა. მკვლევართა ერთი ნაწილი სპარსულ პოეზიას მთლიანად სუფიურ-ალეგორიულ ახსნას აძლევდა, სოლო მეორე ნაწილი გამოჰყოფდა არამისტიკურ ნაკადს, მაგრამ უგულებელყოფდა მის სოციალურ-ფილოსოფიურ საწყისებს. ასეთი ცალმხრივი ინტერპრეტაცია ამ პოეზიას ზედაპირული და ფუქსავატური აღვირა ხსნილობის იერს ანიჭებდა. ასე იქნა გაგებული ინგლისსა და ამერიკაში ომარ ხაიამის უაღრესად ღრმა და ტრაგიკული განცდებით აღსავსე ფილოსოფიური ლირიკა. სამეცნიერო ლიტერატურაში ამ თვალსაზრისის მიმდევარნი რუდაკის, ომარ ხაიამის, ჰაფეზისა და სხვათა პოეზიას ხშირად ანაკრეონტულს უწოდებდნენ. აღნიშნულ პოეტთა შემოქმედების ასეთი „ნათლობა“ გაუმართლებელია და მისი გაგების ზედაპირულობაზე მეტყველებს. ძველი იონიელი პოეტის ანაკრეონტის (VI ს. წ. წ-მდე) შემოქმედება მოკლებულია პოეტურ განცდათა იმ სიღრმეს, რომელიც ირანელი პოეტების ნაწარმოებთა არსს წარმოადგენს „ანაკრეონტის სიმღერებში ვერ ვიპოვით ვერც ნაზ მგრძნობიარობას და ვერც აზრის სიღრმეს; მათ არც სულიერი ტანჯვის გადმოცემა ძალუძთ და არც ტანჯულის ნუგეში. ანაკრეონტის მელიკა იმისთვის არის განკუთვნილი, რომ ამ ცხოვრებით კმაყოფილსა და განცხრომაში მყოფს კიდევ უფრო გაუმხიარულოს ღხინი და ბედნიერება, უფრო მიმზიდველი გაუხადოს ტრფობის ალი და ღვინის სიტკბო“ (ს. ყაუხჩიშვილი). ანაკრეონტის პოეზიაში მხიარულება და დროსტარება თვითმიზანია, რომლის არც გამომწვევი მიზეზი ჩანს და არც ქვეტექსტი. ანაკრეონტის ლირიკაში 44-ე ფრაგმენტი, რომელშიც პოეტი ხანდაზმულობაზე და მოახლოებული სიკვდილის საფრთხეზე ამახვილებს ყურადღებას, შეიძლება ითქვას, ერთდერთია თავისი სევდიანი განწყობილებით. მაგრამ იგი, თუნდაც, რუდაკის „სიბერის ელეგიას“ რომ შეუდაროთ, ადვილად დავრწმუნდებით, თუ რაოდენ დიდი სხვაობაა ამ ორი პოეტის სულიერ სამყაროთა შორის. ანაკრეონტი „აქაც მისცურავს ზედაპირზე და მისი მწუხარება, რომელსაც გინდა დაუჯერო, რაღაც მეტად მსუბუქად გეჩვენებათ: ეს შემთხვევითი ღრუბელია ლაქვარდ ცაზე“ (გრ. წერეთელი). რუდაკის ელეგიაში კი ტრაგიკული ტონებით არის გადმოცემული პოეტის ცხოვრების სიჭაბუკის გარიჟრაჟისა და სიბერის მწუხრის სევდიანი სურათები. „აქ თვითველ სიტყვაში ისმის ყრუ, გულამოსკვნილი ქვითინი გაფრენილ დღეებზე და მთელი ლექსის რიტმი განსაცვიფრებელი ჰარმონიით მიყვება გლოვის ხმას... ამ ლექსში სასოწარკვეთილების მოტივები მხოლოდ და მხოლოდ ავტობიოგრაფიულ მასალებს კი არ ემყარებიან, არამედ საერთოდ ჟამის სისასტიკის, დროთა ცვალებადობის, ადამიანის რაობისა და მისი წარმავლობის პრობლემებთანაა დაკავშირებული“ (დ. კობიძე). ანაკრეონტის აღმოსავლელი კოლეგები უფრო ღრმად განიცდიდნენ მარადიული წარმავლობის ტრაგედიას და მათ პოეზიაში წამოსროლილი პედონისტური მოწოდებანი მათივე მსოფლგაგების ლოგიკურსა და არგუმენტირებულ დასკვნას წარმოადგენს. სწორედ აქ იჩენს თავს ძირითადი და არსებითი სხვაობა ევროპულსა და აღმოსავლურ პედონისტურ პო-

ეზიას შორის. ეს განსხვავება კარგად აქვს შენიშნული XIX ს. ცნობილ ირანისტს ჯ. დარმსტეტერს: „ევროპის სასუფრო სიმღერები ლოთების სიმღერებია; სპარსეთში კი ეს არის ამბოსი, მიმართული ყურანის წინა-აღმდეგ. ფარისევლთა წინააღმდეგ, სარწმუნოებრივი კანონის მიერ ბუნებისა და გონების დათრგუნვის წინააღმდეგ. მსმელი — პოეტისათვის — სიმბოლოა განთავისუფლებული ადამიანისა...“

როგორია ამ პოეტების ეთიკურ-ზნეობრივი მრწამსი, რას მისტირიან ცრემლების ნიაღვრებით, ან რას უმღერიან სასოებითა და სილამაზით შეზარხოშებულნი? აი, სპარსული ლირიკის ამ ერთი ფრთის წარმომადგენელთა სულიერი განცდების ზოგადი სურათი: ადამიანის არსებობა წამიერია. წარმავალი და მიწადმიქცევადია ყოველი. უკვალოდ გაქრა არა მხოლოდ ჩვეულებრივ მოკვდავთა ცხოვრება, არამედ აღზევებულ, ქვეყნისმპყრობელ მეფეთა ბრწყინვალეობაც. საწუთრო უღმობელია და ვერაგი. მეთუნე ფეხით აბრუნებს ჩარხს და თიხად აზელილი სხეულებისაგან აკეთებს დოქებსა თუ ქოთნებს, ჯამებსა თუ ყელმალალ, დოინჯშემოყრილ სურებს. მის სახელოსნოში ერთად იზილება უმწეო მონის ბორკილნაჭდევ ფეხი და დიდებული ხელმწიფის გვირგვინოსანი თავი. მიწის ნამცეცში მოჩანს წარსული არსებულთა და მერმისი მომავალთა. წუთისოფლის ეს შემაზრზენი სინამდვილე გამანადგურებელი იქნებოდა, სამყაროში რომ არ არსებულიყო მშვენიერება. საწუთრო უღმობელია, მაგრამ გაზაფხული სიცოცხლისაკენ მოუხმობს მოკვდავთ. ბაღში ვარდები იშლებიან და ათას ჰანგზე ამღერებენ გამიჯნურებულ ბუღბუღებს. ველზე ტიტას ისე გაუშლია ყვავილი, თითქოს ღვინით სავსე თასი უპყრიაო ხელთ (იქნებ მან შეიცნო წუთისოფლის წარმავლობის საიდუმლო და ღვინით ცდილობს სიმძიმის შემსუბუქებას?!) დილის ნიაეს სატრფოს თმების სურნელება მოაქვს, რომელსაც ტანი აშოლტილ საროს მიუგავს, სახე — მთვარეს, თმის ფერი და სურნელი — მუსკს, ბაგეები — ლალის კოლოფს, რომელშიც იგი თურმე მარგალიტებს (კბილებს) ინახავს, ხოლო მკერდი ისე უთრთის, როგორც წყლის ზედაპირზე სიოს დაბერვისას წარმოქმნილი ბუშტები.

საწუთრო უღმობელია, მაგრამ ამქვეყნად შესაძლოა მოიძებნოს ორიოდ ლამაზი მეგობარი, რამდენიმე ხელადა ღვინო და ბაღის მყუდრო კუთხე, მოჩუხჩუხე ნაკადულით. აი, სიცოცხლე, რომელსაც განმეორება არ უწერია. იქნებ ეს არის ის სამოთხე, რომელსაც იქ, ზეცაზე ჰპირდებიან მარხვის საფასურად ადამიანებს. მაშინ რატომღა უნდა ელოდოს კაცი იმ საეჭვო დაპირებებს, როდესაც აქვე ყოფილა შესაძლებელი ჭეშმარიტი სილალის განცდა. ამ წარმავალ წუთისოფელში ადამიანს ერთადერთი გამოსავალია დარჩენია: დატკბეს სიცოცხლის სილამაზით, ისარგებლოს და შეიტკბოს ამქვეყნიური სიამოვნებანი, ოღონდ არა სხვისი ჩაგვრისა და დამცირების გზით, არამედ სიცოცხლის შინაგანი, პოტენციური ძალითა და უნარით. იგი, ამასთანავე, უნდა ეცადოს, რომ სხვასაც ჭარბად მიუზღოს სიკეთე. უყვარდეს მოყვასი და მასაც შეაძლებინოს ამ მსწრაფლმავალი საწუთროს კორიანტელში თუნდაც წამიერი სიამის განცდა.

ასეთია ამ პოეტების ეთიკა, ერთადერთი ზნეობრივი კანონი, რომლის წინაშეც ქედს იხრის მათი ლალი და მუამბოხე ბუნება.

როგორც ვხედავთ, სპარსული პოეზია აღსაფსება მრავალგვაროვანი ლიტერატურულ-ფილოსოფიური მიმდინარეობებითა და ჟანრებით. სამეფო კარის სახოტბო პოეზიას, რომელსაც ტირანთა ქება-დიდებაზე დახურდავებული მრავალი პოეტის ნიჭი შეეწირა (თუმც მათ შორის ჭეშმარიტ შედევრებსაც ვხვდებით), ენაცვლებოდა მისტიკურად განწყობილ პოეტთა ასკეტური მორალის მქადაგებელი, დიდად ემოციური და შთამბეჭდავი სულიერი აღსარებანი; გრანდიოზულ მითოლოგიურ-საგმირო ეპოპეათა თუ რომანული ეპოსის ფართო ტილოების გვერდით არაჩვეულებრივად დიდ პრობლემებს ეჭიდებოდა მინიატურული ფორმის პოეზია, ხოლო სიბრძნით დამძიმებულ დიდაქტიკურ შეგონებებს ცვლიდა ადამიანის დაუმცხრალი შემოქმედებითი სულის შინაგანი ამბოხი.

ეს არის დიდი, მარადიული ფასეულობის მქონე პოეზია, რომელმაც ღირსეულად დაიკავა თავისი ადგილი მსოფლიო ლიტერატურის საგანძურში.

ქართულ-სპარსულ ლიტერატურულ ურთიერთობას რეასაუკუნოვანი ისტორია აქვს. „ვისრამიანის“ უბადლო თარგმანი, „შაჰნამეს“ ქართული ვერსიები, „იოსებ-ზილიხანიანი“, „ლეილ-მაჯნუნიანი“, „ბარამ-გურიანი“, „ქილილა და დამანა“, „ბახთიარნამე“ და სხვანი მრავალნი წარმოგვიდგენენ ნათელ სურათს იმისა, თუ ქართულ საერო მწერლობაში რაოდენ დიდი იყო ინტერესი სპარსული ლიტერატურის მიმართ. მაგრამ აქვე უნდა დავძინოთ, რომ ეს ინტერესი მკლავდებოდა მხოლოდ საგმირო, რომანული და დიდაქტიკური მწერლობის სფეროში, ხოლო სპარსული კლასიკური ლირიკა უთარგმნელად იყო დატოვებული.

ამ ხარვეზის შევსება მხოლოდ XX საუკუნეში მოხერხდა. ამაში დიდი ღვაწლი მიუძღვით აწვანსვენებულ პროფ. იუსტინე აბულაძესა და ამბაკო ჭელიძეს, რომელთაც ქართველ მკითხველებს გააცნეს პირველი ნიმუშები სპარსული ლირიკისა. მათ კვალდაკვალ ქართველ ირანისტთა მომდევნო თაობებმა უფრო განაცხოველეს ამ მხრივ მუშაობა და მათი შემოქმედებითი შრომის შედეგად ქართველ საზოგადოებას საშუალება მიეცა უფრო ღრმად შესულიყო სპარსული ლირიკის საოცარ ქვეყანაში.

წინამდებარე კრებული მხოლოდ წვეთია სპარსული პოეზიის უკიდურესო ზღვისა. მისი შედგენისას ვხელმძღვანელობდით ერთადერთი პრინციპით: ქართულ თარგმანებს შორის შეგვეჩრია საუკეთესონი. ვინაიდან ერთი ტომი ყველა არსებულ თარგმანს ვერ დაიტევდა. კრებულს დაერქვა „ირანული პოეზია“ ნაცვლად „სპარსულისა“. ეს გამოწვეულია იმით, რომ წინამდებარე კრებულში შეტანილია არა მხოლოდ კლასიკური პოეზია, რომელსაც სპარსულს უწოდებენ (ვინაიდან იგი არის შექმნილი იმ ლიტერატურულ ენაზე, რომელსაც ირანის ერთ-ერთი პროვინციის, ფარ-

სის, დიალექტი დაედო საფუძვლად). არამედ უძველესი ირანული ლიტერატურის, კერძოდ „ავესტის“ ნაწილები და საშუალო სპარსული (ფალაური) ეპოსის ერთ-ერთი თვალსაჩინო ნიმუშიც. კრებულში წარმოდგენილი ყველა თარგმანი უშუალოდ დედნიდან არის შესრულებული.

კრებული შედგება სამი ნაწილისაგან. ესენია: 1. ძველი ირანული ანუ ავესტური პოეზია, 2. საშუალო სპარსული ანუ ფალაური პოეზია და 3. ახალი სპარსული ანუ კლასიკური პოეზია. პირველ ნაწილში წარმოდგენილია ძველი ირანული რელიგიური წიგნის „ავესტის“ უძველესი საგალობლები (გათები). ჩვიდმეტივე გათა-გალობის თარგმანი, რომელიც სრული სახით ქართულ ენაზე პირველად ქვეყნდება, ეკუთვნის ღვაწლმოსილ მეცნიერს, აკად. გიორგი ახვლედიანს, რომელიც ნახევარი საუკუნის მანძილზე აცნობდა ქართველ მკითხველებს ინდოეთისა თუ ირანის უძველესი ლიტერატურის ნიმუშებს. აქვეა წარმოდგენილი ავესტის „ააშტის“ მეხუთე გალობა, მიძღვნილი მითიური მდინარის ღვთაების არდვი სურა ანაჰიტასადმი. თარგმანი შესრულებულია ცნობილი ქართველი მეცნიერი ქალის პროფ. მზია ანდრონიკაშვილის მიერ და ქართულ ენაზე პირველად იბეჭდება.

მეორე ნაწილში, რომელიც საშუალო სპარსულ ანუ ფალაურ პოეზიას ეთმობა, წარმოდგენილია პოემა „ზარერის იადგარი“. მასში, როგორც ზემოთ იყო აღნიშნული, გადმოცემულია ირანის ისტორიის იმ პერიოდის ამბავი, როდესაც ირანელებს უხდებოდათ ბრძოლა ზოროასტრული სარწმუნოების შენარჩუნებისა და განმტკიცებისათვის. კერძოდ, პოემაში აღწერილია ქიონელთა თავდასხმისა და ამ ბრძოლაში ირანელთა მეფის ვიშტასპის უმცროსი ძმის, ზარერის, გმირული სიკვდილი. პოემა დაწერილია ლაკონური, — სადა სტილით და ყურადღებას იპყრობს თავისებური ხატოვანი აზროვნებით. „ზარერის იადგარის“ ქართული თარგმანი შესრულებულია საშუალო სპარსული ენის სპეციალისტის, ქართველი მეცნიერი ქალის, პროფ. თეო ჩხეიძისა და ამ სტრიქონების ავტორის მიერ. ეს თარგმანიც ქართულ ენაზე პირველად ქვეყნდება.

კრებულის მესამე ნაწილში წარმოდგენილია ახალი სპარსული ანუ კლასიკური პოეზია, რომელიც ქართველი საზოგადოებისათვის უკეთ არის ცნობილი. აქ შევიდა ოცამდე პოეტის შემოქმედების ნიმუშთა თარგმანები: აი მათი სახელები, რუდაქი, შაჰიდ ბალსელი, ქესაი, დაყიყი, ფირდოუსი, აბუ საიდი, ანსარი, აბუ ალი იბნ სინა (ავიცენა), ნასერ ხოსროუ, ომარ ხაიამი, სანაი, სეიდ ჰასან ლაზნელი, ანვარი, ჯალალ ედ-დინ რუმი, საადი, ობეიდ ზაქანი, ჯამალ ხოჯენდი, ჰაფეზი და აბდ ორ-რაჰმან ჯამი. ამ თარგმანების გარკვეულ ნაწილს ქართველი მკითხველი კარგა ხანია იცნობს ადრე გამოქვეყნებული წიგნების სახით. რაც შეეხება ახალ თარგმანებს, მათი უმრავლესობა სპეციალურად ამ კრებულისათვის იქნა შესრულებული.

სპარსული კლასიკური პოეზიის მთარგმნელებად წინამდებარე კრებულში გვევლინებიან: სპარსული ლირიკის ქართულ ენაზე თარგმნის ერთ-ერთ მეკვლეთაგანი, აწგანსვენებული ამბაკო ჭელიძე, რომლის მიერ

თარგმნილი ომარ ხაიამის ზოგიერთი რობაი სადა და უშუალო თარგმანის ნიმუშად უნდა იქნეს მიჩნეული, პროფ. დავით კობიძე (საადის „ბუს-თანნი“) — ღვაწლმოსილი მეცნიერი და ქართველ ირანისტთა თაობების აღმზრდელი, პროფ. მაგალი თოდუა (რუდაქი, შაჰიდ ბალხელი, ფირდოუსი, ნასერ სოსროუ, ომარ ხაიამი, ჯალალ ედ-დინ რუმი, საადი), რომლის თარგმანებმაც კარგა ხანია ქართველი მკითხველის სიყვარული დაიმსახურა და ხელი შეუწყო ქართული მთარგმნელობითი ხელოვნების განვითარებას, პროფ. ალექსანდრე გვახარია, ცნობილი ქართველი ირანისტი, რომელიც ამჟერად მთარგმნელის როლში წარუდგა საზოგადოებას (ქესაი, აბუ ალი იბნ სინა, ჯალალ ედ-დინ რუმი, საადი), ცნობილი პოეტი და მთარგმნელი თამაზ ჩხენკელი (აბუ ალი იბნ სინა, ომარ ხაიამი), რომლის პოეტური თარგმანები აღმოსავლური და დასავლური ლიტერატურისა ქართული მთარგმნელობითი ოსტატობის მიღწევად უნდა ჩაითვალოს. აქვე გაეცნობა მკითხველი ქართველ ირანისტთა სრულიად ახალგაზრდა თაობის წარმომადგენელთა ბელა შალვაშვილისა (ფირდოუსი, ამბავი ბეჟანისა და მანიჟესი) და ნომადი ბართაიას (ნასერ ხოსროუ, სეიდ ჰასან ღაზნელი, ჯალალ ედ-დინ რუმი, ქამალ სოჯენდი) თარგმანებს, რომლებიც შესრულების მხატვრული დონითა და დედნის ტექსტთან მიმართებით უაღრესად კარგ შთაბეჭდილებას ტოვებენ. აქვეა წარმოდგენილი ამ სტრიქონების ავტორის მიერ შესრულებული თარგმანები (ფირდოუსი, აბუ საადი, ანსარი, ომარ ხაიამი, სანაი, ანვარი, ჯალალ ედ-დინ რუმი, საადი, ობეიდ ზაქანი, ჰაფეზი, აბდ ორ-რაჰმან ჯამი), რომელთა უმრავლესობას ქართველი მკითხველი უკვე იცნობს ადრეულ პუბლიკაციათა სახით.

ვფიქრობთ, წინამდებარე კრებული ირანული პოეზიისა, რომელშიც მეტ-ნაკლები სისრულით არის ასახული ქართული ირანისტიკის მთარგმნელობითი მოღვაწეობის დღევანდელი დონე, შეასრულებს იმ მაღალპუმანურ მისიას, რომელიც მსოფლიოს ხალხთა კულტურულ ურთიერთკავშირს ემსახურება.

ვახუშტი კოტეტიშვილი

**ქველი ირანული
ენა
პეესტური კოეზია**

ზ ა თ მ ბ ი

გათა-გალობა (-მასნა) 28

1. გედრებად აღვაპყრობ ხელებს, ჰოი მაზდავ!
მსურს გთხოვო უწინარეს, ჰოი აშავ,
კმავეო ვოჰუმანა და ხვასტაგის სული.
2. მზად ვარ გემსახუროთ, ჰოი, მაზდავ და ვოჰუმანავ,
მომანიჭეთ აშას მემწეობით მეუფება ორთავ ქვეყნისა —
ხორციელისა და სულიერის — მსასოებელთა
საკეთილდღეოდ.
3. ჰოი, აშავ, მსურს ახლად გადიდოთ შენ, ვოჰუმანა, მაზდა
აჰურა
და ყველა, ვისაც ეკუთვნის უსასრულო მეუფება;
მოდით შეწევნად ჩემდა, ოდეს მოგიწოდებთ.
4. გულს მიძევს, ვიზრუნო ადამიანზე, ვოჰუმანასთან ერთად;
ვუწყი მე წყალობა მაზდასი კეთილისათვის,
და მსურს, ვიდრე ძალმიძს, ვასწავო კაცს სიმართლის
მიგნება.
5. ჰოი, აშავ, გიხილავთ განა შენ და ვოჰუმანას,
უძლიერესი, აჰურას ტახტსა და მაზდას მხლებელს?
გრძნეული სიტყვით გვსურს ბოროტი მოვაქციოთ
კეთილად.
6. მოდი, მაზდავ, ვოჰუმანასთან ერთად და უბოძე, აშას
მეოხებით,
ზარათუშტრას შენი ნამდვილი სიტყვებით ძლიერი
შეწევნა,
რათა მათი შემწეობით გძლიოთ მტრისა მტრობა.

7. გაიღე, ჰოი აშავ, ჯილდო — კეთილისა მშვენება,
 აგვისრულე, ჰოი, არმატი, ვიშტასპას და მე სურვილი:
 დაე, ბარმენო და მეუფევე, შენმა ქადაგმა შეძლოს,
 აიძულოს მოსმენად.
8. უმჯობესსა გევედრები, საუკეთესოვ, აშასებრ სასურველო,
 აჰურავ:
 ფრაშაოშტრა გმირისათვის, ჩემთვისა და ყველასათვის,
 ვისიც მადლიერი ხარ, კეთილდღეობას და კეთილსა აზრსა.
9. ამ წყალობისა შემდგომ, ჰოი, აჰურავ, არ განგარისხოთ,
 ჰოი, მაზდავ, აშავ და საუკეთესო აზრო!
 ვისწრაფვით გადიდოთ: უზრუნველყავით საიმქვეყნო
 სურვილები.
10. გონიერს, ვინც ღირსად სცან სიმართლისა და კეთილი
 აზრის გამო,
 ჰოი, მაზდავ, აუსრულე სურვილები.
 გუწყი — შენამდე აღწევს ვედრებინ სიტყვა, კეთილს
 რომ ემსახურება.
11. მართალსა ნაქნარს და კეთილ აზრს ვიცავ მუდამ.
 ჰოი, მაზდავ, მასწავე შენი გონითა და ბაგე-პირით,
 თუ როგორია პირველი სიცოცხლე.

გათა-გალობა (-მასნა) 29

1. ხვასტაგის სული შემოგჩივით: „ვისთვის შემქმენით? ვინ
 მასახიერებს?
 დამჩაგრა ძვინვამ, ძალმომრეობამ, უდიერობამ და
 უგლიმობამ,
 თქვენს გარდა, არავინ მყავს მცველი: დე მომენიჭოს
 მეურნეობის ნიკეთე.

2. ხვასტაგისა შემოქმედმა ჰკითხა აშას: ვინ გყავთ ხვასტაგის
მომვლელი,
რომელიც მას, კვების გარდა, აღმოუჩენს გულითადასა
მზრუნველობას?
ვინ გასურთ მისთვის მეუფედ, რომელიც განდევნის აეშმას
და დრუგის მიმდევართ?
3. მიუგო აშამ: „არავინ არს ტანჯვათაგან ხვასტაგის მხსნელი.
ადამიანმა ვერ შეიგნო, ვით ხამს მოეპყრას უმეცარსა
კეთილმოქმედი.“
(ხვასტაგის სული:) „ზეარსთ უძლიერესს ხსნად მივმართავ,
უკეთუ მიხმობს.“
4. (აშა იტყვის) „მაზდამ ნამდვილ უწყის ზრახვანი გულის
და რაც უწინ
უქმნიათ დევებსა და ადამიანს და რასაც იზამენ
მომავალში,
იგი არის გადამწყვეტი; დაე, იქნეს ნებისაებრ მისისა.“
5. სავედრებლად გაწვდილი ხელებით გვსურს ჩვენ —
— ჩემსა და მაკე ფურის სულს — ვევედროთ, ვაწუხებთ
რა მაზდას:
ნუმც დაილუპოს დრუგიანთაგან მართალი და ხვასტაგის
მზრდელი.
6. მაშინ რქვა მან — აჰურა მაზდამ — წესთა მცოდნემ,
ბრძენმან:
„არ არს შენთვის არც მეუფე, არც მსაჯული — დვთიური
სიმართლის შესატყვისი,
რამეთუ შეგქმნა შემოქმედმა ხვასტაგთ მზრდელისა და
მუშაკისათვის.“
7. სიტყვა ხვასტაგის ცხიმისათვის შექმნა აჰურამ აშასთან
ერთად,
მიუჩინა რა რძისეული საჭმლის მნდომსა მაზდამ
წმიდამან.
(ხვასტაგნი იტყვიან) — „ვინა გვყავს, ჰოი ვოჰუმანავ,
მომვლელად კაცთა შორის ჩვენ ორთავესთვის?“.

8. (გოჭუმანაი) — „მხოლოდ იგი არს აქ ცნობილი აღმქმელი
მცნებათა ჩვენთა — ზარათუშტრა სპიტამა,
იგი აუწყებს ადამიანთა ჩვენსა და აშას აზრებს.
დე მიენიჭოს მას სიტკბოება მეტყველებისა.“

9. აღმოხდა ოხვრა სულსა ხარისას: „უძლურ მეურვედ
მყავდეს
უძლური ადამიანი, როცა ჩემ სურვილს მივმართავ
ძალსავეს მბრძანებელს.
როლის იქნება, როცა ხვასტაგს აღმოუჩენენ მეტ
შემწეობას?“

10. (ზარათუშტრა იტყვის:) — „ჰოი, აჰურავ, აშავ და
გოჭუმანავ, მომანიჭეთ
ძალა და მეუფებაც, რითაც შევქმნი კეთილყოფას და
სიმშვიდეს.
მეც ხომ ვუწყვი, რომ შენ, ჰოი, მაზღავ, პირველს
ძალგიძს ამის სრულყოფა.“

11. სად არის სიმართლე, კეთილი აზრი და მეუფება? აჰა,
თქვენთან მიმიღეთ, ადამიანო,
რათა, ჰოი, მაზღავ, დავიცვა მოძღვრება დიდსაიდუმლო
კავშირისათვის.“
(ხვასტაგნი) — „ჰოი, აჰურავ, აწ გვყავს შემწე;
განმზადებულვართ სამსახურად თქვენთა მსგავსისა.“

გათა-გალობა (-მასნა) 30

1. აწ მსურს ვაუწყო მოსმენის მსურველთ, რაც ბრძენმა
უნდა აღიქვას
აჰურას სადიდებლად, გოჭუმანას სავედრებლად
და თანაჟამიერად ნეტარებისთვის ნათელში მყოფი აშას
ხილვისას,

2. ისმინეთ ყურით, განჰყრიტეთ ნათელი გონებით,
რათა ყოველმა თქვენგანმა ორი რწმენიდან არჩევისას
იგულვოს, რომ საბოლოოდ იგი ჩვენთვის სრულდება.
3. ის ორი სული რომ შეიქმნა, ვითა სიზმარი მარჩბივად,
არს კეთილი და ბოროტი — აზრსა, სიტყვასა და საქმესა
შინა,
და მათ შორის აირჩიეს გონიერო და არა უგუნურო.
4. როცა ერთმანეთს შეხვდა ეს ორი სული, მათ უპირველეს
დააწესეს
სიცოცხლე და სიცოცხლის სპობა, რათა უკანასკნელ ჟამს
ექმნეს უარესი ღრუგის მიმდევართ,
კეთილმორწმუნეთ — უკეთესი ყოფნა.
5. ორთავ სულს შორის ღრუგის მიმდევართ აირჩიეს ბოროტი
საქმე,
ხოლო სიმართლე — სპეტაკმა სულმა, სამოსელად რომ აქვს
უმყარესი ცა.
და იმათ, ვინც კეთილით შეაჯერებენ აჰურა მაზდას.
6. ამ ორთავეში დაეცემა ვერ აირჩიეს უცთომლად,
რადგან მათთან ცდუნება მივიდა, ვიდრე იგინი
განიკითხავდნენ;
მათ აირჩიეს უბოროტესი, გადავიდნენ აეშმასთან და
სიცოცხლეს აავადებენ.
7. კეთილთან დგანან ხშათრა, ვოჰუმანა და აშა,
არმატიმ მიანიჭა სხეულს ხანი და გამძლეობა;
და ამიტომ განკითხვის ჟამს ლითონში მათ ექნებათ მეტობა.
8. ოდეს მიეგოთ ბოროტებისათვის მათ სასჯელი
კვალადგებისა,
ჰოი, მაზდავ, მაშინ ვოჰუმანა მიანიჭებს სამფლობელოს
შენ მიერ
მათ, ვინც ბოლოჟამს ღრუგი აშას ხელთ მისცა.

9. დაე ვიქმნეთ ჩვენ კაცობრიობის თანადირსნი..
 მაზღავ, ყველა ზეარსნო და აშავ, მოდით თქვენი კავშირის
 დაცვით,
 რათა აზრები იქ შემოკრბნენ, სადაც მერყეობს ჭერ კიდევ
 გონი.
10. შემდეგ დრუგის სამფლობელოს დაუდგება დრო-ჟამი
 წარმატების წყმედისა.
 ხოლო აღთქმულ ბედს ეზიარება ვოჰუძმანას და აშას მიერ,
 ვინც კეთილი მოიხვეჭა სახელი.
11. უკეთუ, აღამიანნო, შეისმინეთ ცნებანი, მაზღამ რაიცა
 გრქვათ —
 —ნეტარებისა და ტანჯვისა — მავნებლისა დრუგიანთათვის
 და მარგებლისა აშაიანთათვის,—მომავლისათვის ეგ არს
 კეთილი.

გათა-გალობა (-მასნა) 31

1. თქვენი მცნებების თანახმად ვიტყვით სიტყვებს, საწყენს
 მათთვის,
 ვინც დრუგის მცნებათა ძალით ღუპავს აშას საწყისებს,
 მაგრამ საამოს მათთვის, ვინც ერთგულია მაზღას რჯულისა.
2. ამიტომ, რადგან საუკეთესოდ მისაჩნევი გზა არა ძევს
 თვალწინ,
 მოგმართავთ თქვენ ყველას, ვითარცა მსაჯული ორთავ
 მხარისა,
 აჰურა მაზღა გვამცნობებს, თუ როგორ ვიცხოვროთ
 სიმართლის შესაბამისად.
3. რაც შენ, ჰოი, მაზღავ, განუმზადე ჯილდოდ სულიწმიდითა
 და ცეცხლით
 ორთავ მხარეს, აშას მეოხებით, და ბრძანებაცა
 გონიერთათვის,
 გვაუწყე შენი ბაგე-პირითა, დე იცოდნენ, რომ ძალმიძს
 ვარწმუნო ყოველი არსი.

4. უკეთუ მოიწოდება აშა, მაზდა და სხვა აჭურები,
აგრეთვე აში და არმატი, მაშინ, ჰოი, ვოჰუმანავ, ვეცდები,
მოვიპოვო ძლიერი მეუფება, რომლის ძალით შევძლებ
დრუგის ძლევას.
5. მაუწყე, ჰოი, აშავ, რაც დამიწესეთ უმჯობეს ხვედრად,
რათა,
ჰოი, ვოჰუმანავ, გავიგო, ვასხვავო, დავიხსომო, რაც
სხვას ჰშურდეს,
მაუწყე, ჰოი მაზდავ, რაიცა არ უნდა მოხდეს და რაც
მოხდება.
6. მას ხედეს საუკეთესო ბედი, ვინც მიმდევართაგან
მაუწყებს
აშას ნამდვილ სიტყვას კეთილდღეობისა და უკვდავებისას,
მაზდას იმ მეუფებას, რასაც მას ვოჰუმანა განუდიდებს.
7. ვინც ისურვა გაანათოს საამო სივრცე, მან შექმნა აშა.
მაზდაა, რომ ამადლებს კეთილ აზრს, იმ სივრცეს რომ
დაიბჟრობს;
ჰოი, მაზდა აჭურავ, ახლაც იგივე ხარ.
- 8 მე შეგიცან, ჰოი, მაზდავ, რომ თავი და ბოლო ხარ,
ვოჰუმანას მამა ხარ, ვხედავ ჩემი თვალთ, რომ ხარ აშას
ნამდვილი შემქმნელი,
რომ შენ ხარ მთავარმსაჯული სასიცოცხლო საქმეთა.
9. შენი იყო არმატი, აგრეთვე — შემოქმედი ხვასტაგისა,
რომელსაც, ჰოი, მაზდავ, შენ აარჩევინე,
დანებდეს გლეხს (მეურნეს), თუ მას, ვინც გლეხი არაა.
10. მან აირჩია თავისთვის ორთაგან მესაქონლე გლეხი,
როგორც სამართლიანი მსაჯული, შემწე კეთილი აზრისა,
არაგლეხი, მაზდავ, ცდილობს, არ მონაწილეობდეს კეთილ
საქმეში.

11. როდესაც, ჰოი მაზდავ, შენი გონით პირველ შექმენ
ინდივიდი,
ინდივიდუალობა და გონიერება; ოდეს სიცოცხლეს ხორცი
შეასხი,
შექმენ საქმე და მოძღვრება, რათა ნებისმიერ იმოქმედოს
მისმა რწმენამ.
12. მაშინ აღიმადლა ხმა ერთმა, რომლის სიტყვა მართალია,
თუ კიდევ ერთმა, რომლისაც ყალბია — მცოდნემ თუ
არამცოდნემ
გულითა და სულით. არმატი მოეთათბირა მას, ვინც ჭერ
კიდევ ყოყმანობს.
13. ცხადლივი, თუ მალული ბოროტმოქმედება ისჯება,
ზოგი ვინმე მცირედი ბრალისათვის დიდ სინანულს
მოითხოვს,
ყოველსავე მაჩნევ, აშას მეოხებით, აკვირდები რა, მაზდავ,
შექმფენი თვალთ.
14. იმას გკითხავ, ჰოი აპურავ, თუ როგორი იქნება განკითხვა,
ოდეს აღნუსხულ-ნაქნართ მიხედვით პასუხი მოეთხოვება
აშას მიმდევართ
და ღრუგის მიმდევართ, — როცა ყოველივე დასრულდება.
15. კვლავ გკითხავ, რა სასჯელია იმისათვის, ვინც აბატონებს
ღრუგოიანელთ, ავის მქმნელს,
მას, ვინც სარჩოს პოულობს მხოლოდ ძალადობით
ცხოველთა და ადამიანთა მიმართ, რომელნიც მას არა
ვნებენ.
16. კვლავ გკითხავ, ვინც შენებრ გონიერულად აღამადლებს
მეუფეებას
სახლისა, თემისა და ქვეყნისა — აშას მეოხებით, —
როდის იქნება იგი ადგილზე და როდის იმოქმედებს იგი.
17. რომელია უმჯობესი: რაც აშას მიმდევარს სწამს, თუ რაც
ღრუგოიანელს?
მცოდნემ აუწყოს მცოდნეს. არამცოდნე ნულარ ცრუობს.
იყავ, ჰოი, მაზდა აპურავ, მოძღვარი კეთილი აზრისა,

18. ნურც ერთბ თქვენგანი ნუ მოისმენს დრუგის სიტყვას და
მცნებას,
რამეთუ მას მიჰყავს სახლი, სოფელი, თემი და ქვეყანა
უმწეობისა და დაღუპვისაჲკენ.
ამიტომ აკუწეთ დრუგიანელნი იარაღით.
19. მას უსმენდე, ვინც აშას მიმღევარია, მცოდნეა და
სიცოცხლის მხსნელი;
ჰოი, აჰურავ, მას, ვისაც ძალუძს აასრულოს აღთქმული,
როცა შენი წითელი ცეცხლით კუთვნილი ხვედრი ორივე
მხარეს გაუნაწილებია.
20. ვინც აშას მიმღევარი იქნება, მასთან ვერ მივა სიბნელე,
ცუდი საქმელი და გაი-ვაგლახი;
ეს გექნებათ თქვენ, დრუგიანელნო.
21. აჰურა მაზდა სრულმეუფობის ძალით მიანიჭებს მკვიდრ
ერთობას
და ჯანმრთელობა-უკვდავებას, აშა-ხშათრა-ვოჰუშანას
თანადგომით,
მას, ვინც აზრით და საქმით მისი მეგობარია.
22. ეს ცხადია გონიერისთვის, ვინც შეიგნო იგი თავისი აზრით;
თავისი სიტყვით და საქმით იგი ამტკიცებს აშას ძლიერ
მეუფებას.
იგი იქნება შენი, ჰოი, მაზდავ, გამოსადეგი შემწე.

გათა-გალობა (- მასნა) 32

1. (ზარათუშტრა იტყვის:) „თავისი მოიპოვოს წარჩინებულმა,
თავისი — მრევლმა თემთან ერთად.
თავისი—თქვენ, დეევებო, მზადა აჰურასაგან, რაზომ
გითხარ თქვენ.“
(წოდებათა წარმომადგენელნი იტყვიან:) „ვითარცა შენდ
მოციქულები, ავერიდებით მათ, ვინც გმტრობენ თქვენ.“

2. მიუგო მათ მაზდა აჰურამ, ვოჰუმანასთან ერთსულოვანმა და ნათელმოსილი აშას მეგობარმა — ხშათრას მიერ:
„თქვენი ნეტარი კეთილი არმატი ავირჩიეთ ჩვენ; დე იყოს ის ჩვენი.
3. (ზარათუშტრა იტყვის:) „ხოლო თქვენ, დაევებო, ყველანი ხართ ბოროტი აზრისაგან შობილნი, გრჰმასთან ერთად, რომელიც თაყვანსა გცემთ, საწყისია სიცრუისა, ამაყობის და მზაკვრობისა, რითაც აუგიანნი ხართ დედამიწის მეშვიდედღზე.
4. მის შემდეგ, თქვენ რომ დადგენილ გაქვთ — ბოროტმოქმედნი იწოდებოდნენ დაევათა რჩეულებად, ისინი განდგომილ არიან კეთილი აზრისაგან, მაზდა აჰურას სურვილისა და წმიდა სიმართლისაგან.
5. თქვენ ართმევთ ადამიანს კეთილ ცხოვრებას და უკვდავებას იმით, რაც გრჰმამ და ბოროტმა სულმა ავსულობით და ავსიტყუასთან ერთად, დაევებო, დრუგიაწელებს ასწავლეს, (ადამიანთა) დასალუპავად.
6. მრავალ დანაშაულს რომ ცუდი გზით ჩადის და აუგიან სახელს იხვეჭს, შენ უწყვი, ჰოი, აჰურავ, და გახსოვს, შენს სამფლობელოში, ჰოი, მაზდავ, ვრცელდებოდეს შენი და აშას სახელი და დიდება.
7. მცნებათა მცოდნემ არ ჩაიდინოს დანაშაული სიცრუით, გამოჩენის მიზნით, რაც, როგორც ცნობილია, გამომჟღავნდება მდუღარი ლითონით; დანაშაულთა შედეგი შენ, ჰოი, მაზდავ, აჰურავ, ყველაზე უკეთ იცი.

8. ასეთი დამნაშავეა, როგორც ცნობილია ღიმა — ვივაჰვანტის
შვილი,
რომელმაც, ადამიანი რომ დაეკმაყოფილებინა, მისცა მას
ხორცი.
ასეთებს, ჰოი, მაზდავ, ამიერიდან შენით გამოვეთიშები.
9. ცრუმოდღარი რყვნის (წმიდა) სიტყვას, არღვევს
სიცოცხლის აზრს,
იგი შეუტაცხოფს კეთილი აზრის საგანძურს.
ამით ჩემი სული შემოგჩივით თქვენ, ჰოი, მაზდავ და აშავ!
10. იგია, რომ რყვნის (წმიდა) სიტყვებს; იგია, რომ უკეთურს
ამბობს ხვასტაგისა და მზის შესახებ,
რაც ცხადლივ ჩანს; იგია, რომ გონიერს დრუგიანელად
აქცევს;
ანადგურებს საძოვარს და მახვილს იღებს აშაიანელთა
წინააღმდეგ.
11. ისინი არიან, რომ სპობენ სიცოცხლეს, დრუგიანელნი,
თავგამოდებით ცდილობენ,
წაართვან მემკვიდრეობა დიასახლისისა თუ სახლის უფროსს
და აშაიანელნი, ჰოი, მაზდავ, ააცდინონ კეთილ გზას.
12. რადგან ისინი ცრუ მოძღვრებით იმხრობენ კეთილი საქმის
ადამიანთ;
მაზდა უწყრება მათ, ვინც ღუპავს ფურის სიცოცხლეს
მხიარული ღრიალით
და აშაზე წინ აყენებს გრჰმასა და კარაპანს, რომელნიც
დრუგისაკენ მიილტვიან.
13. მაგრამ რადგან გრჰმამ შეადწია უარესი აზრის სამყოფელში
სიცოცხლის ამ ამოხრებელთან, ისინი ისურვებენ შენს
მქადაგებელს,
რომელიც უკრძალავს მათ იხილონ აშა.

14. მის (ე. ი. ზარათუშტრას) შესავიწროვებლად გრ'ჰმა და კავშირ
დიდი ხანია მიმართავენ თავის ძალებს დრუგიანელთა
დასახმარებლად
ხვასტაგი იკვლებოდეს, რათა წახალისდეს სიკვდილის
ამშორებლის დახმარება.

15. ამიტომ კარაპანნი და კავიები განწირულნი არიან
დასალუპავად მათ მიერ,
ვისაც ისინი აბრკოლებდნენ, მოეწყოთ თავიანთი
სიცოცხლე ნებისამებრ.
ორთავესაგან დაშორებულნი ისინი იქნებიან კეთილი
აზრის სამყოფელში.

16. ჰოი, მაზდავ, სათნოთა ნამდვილ მოამაგევ, მბრძანებელო
იმ ძალებზე,
რომლებისაც მე მეშინია; ისაა საუკეთესო, რომ მზადა ხარ
მატყუარათა ძალადობისაგან სახსნელად.

გათა-გალობა (-მასნა) 33

1. პირველი სიცოცხლის წესისამებრ მსაჯული მოიქცევა
სამართლიანად
დრუგის მიმდევართა თუ აშას მიმდევართა მიმართ
და იმათ მიმართაც, ვინც ვერ არჩევს მცდარსა და სწორს.

2. ვინც დრუგის მიმდევართ სიტყვით თუ საქმით ავს უზამს,
ან მის მომხრეს კეთილისაქენ მოაქცევს,
იგი აღასრულებს მაზდა აჰურას სურვილს მისდა
სასიამოვნოდ.

3. ვისაც აშას მომხრეთათვის კეთილი სურს
კეთილშობილთაგან
თუ თემიდან ან ამხანაგობიდან, ჰოი აჰურავ, ან თუ ვინმე
ზრუნავს ჯაჭონლისათვის,
ის მოხვდება აშას და ვოჰუმანას სამწყსოში.

4. ჩემი შენდამი ლოცვითურთ, ჰოი, მაზდავ, მსურს ვერიდო
ურჩსა და ბოროტ აზრს,
თვითნებობას კეთილშობილთა და თემში დრუგის
მეზობლობას,
ამხანაგობის ცილისწამებას და საქონლის სამწყსოს
უბოროტეს მტერს.

5. მსურს მოვეუწოდო შენს დიდებულ სრაოშას დასასრულის
ჟამს,
უკეთუ მოვიპოვებ ხანგრძლივ სიცოცხლეს ვოჰუმანას
სამფლობელოში
და მართალი გზით ვივლი აშამდე, სადაც მყოფობს მაზდა
აჰურა.

6. მე, მოძღვარმა, გავიცანი მართალი გზა აშას მეოხებით,
ვინაიდან ამიერიდან ვაჰიშტა მანამ მასწავლა სოფლის
მეურნეობა,
ეს ორივე (აშა და ვოჰუმანა) შენია, მაზდა აჰურავ, მსურს
ვიხილო და ვესაუბრო მათ.

7. მომიახლოვდით, საუკეთესო, პირადად მაზდავ, და
ხილულად — აშავ და ვოჰუმანავ,
რათა მომისმინონ გარეშეებმაც.
დე, თვალსაჩინო იქნეს ჩვენს შორის საპატიო მოვალეობის
შესრულება.

8. აღიქვით, რასაც ვიქმ, ვოჰუმანავ, ჩემი თქვენდამი
ვედრებით.
და ჰოი, აშავ, ჩემი ქებათა-ქების სიტყვებით.
მომანიჭეთ, ჰოი, ჰარვატატ და აჰერტატ, თქვენი მუდმივი
სიკეთე.

9. შენს გონთან, ჰოი, მაზდავ, კეთილყოფით ორთავ
მეგობრისა,
რომელნიც ამალლებენ შენს მეუფებას, ჩემი ნაღვასის
მეოხებით, მივა ვაჰიშტა მანა.
ორთავ მათი შეწევნა ნამდვილ შეათანხმებს მათს
სულელებსაც.

10. სიცოცხლის ყოველი სიხარული, რაც გაქვს, გქონდა და
გექნება,
ჰოი, მაზდავ, გაეც შენი ნებისაებრ.
ამრავლოს ვოჰუმანამ, ხშათრამ და აშამ სხეულის
ნდობისაებრ.
11. მან, უძლიერესმა მაზდამ, არმატიმ და ეზო-გარემოს
ბატონმა აშამ, ვოჰუმანამ და ხშათრამ,
მომისმინონ და იყვნენ მწყალობელნი,
როდესაც თვითეულს მოგვიწევს განკითხვის დღე.
12. განეწყვე ჩემდამი, ჰოი, აჰურავ, არმატის მიერ მომანიჭე
მხნეობა,
წმიდასულის მიერ, ჰოი, მაზდავ, ღონე განკითხვისას,
აშას მიერ — ძლიერი უფლობა, ვოჰუმანას მიერ —
საბოძვარი.
13. ჩემს დასახმარებლად შორსმხედველო, უნდა
უზრუნველვყოთ
თქვენი სამეფოს შეუღარებელი განძეული, ჰოი აჰურავ,
კეთილი ხვედრი.
დამოდღვრე, ჰოი, არმატი, დაენები აშას მიმართ.
14. ზარათუშტრას მიაქვს მსხვერპლად თავისი სიცოცხლე
და ანარჩევი თავისი კეთილი აზრისა, საქმისა და სიტყვისა
და მორჩილება და ძალაუფლება მაზდასა და აშასათვის.

გათა-გალობა (-მასნა) 34

1. საქმისათვის, სიტყვისა და ლოცვისათვის შენ, ჰოი, მაზდავ,
მოგვანიჭებ უკვდავებას, სიმართლისა და კეთილის
მეუფებას;
ამათთვის გვწადია საფუძელი მოგართვათ, მაზდავ.
2. კეთილი აზრი და წმიდა ადამიანის აზროვნება და საქმე
ერთიანდება ამასთან; მყოფობს იგი შენს საგანძურში,
შენდამი, მაზდავ, ვედრებისა და ქება-დიდების გალობის
გარემოში.

3. მოკრძალებით შემოგწირავთ, აჰურავ, მსხვერპლს შენ და
აშას,
რათა სულქმნათ, გოჰუმანას მეშვეობით ყოველი არსება,
ვინათგან თქვენებრთან უზრუნველყოფილია გონიერი.
4. შენმა ცეცხლმა, აჰურავ, რომელსაც ძალა აქვს აშას
მეოხებით,
აღთქმულმა ძლევაგამოსილმა, გვსურს, გულმართალს
მიანიჭოს სიამოვნება,
ხოლო მტერს, მაზდავ, თვალსაჩინო ვაება — შენი ხელის
მინიშნებით.
5. რა ძალა გაქვთ, რა მეუფება, მაზდავ, შეასრულოთ, რასაც
გვედრებით,
ჰოი, აშავ და გოჰუმანავ; თქვენმა ხელმა დაგვიფაროს,
ჩვენ ვდევნით მტაცებელსა და ეშმაკეულს.
6. უკეთუ ნამდგილ ასეთნი ხართ, მაზდავ, აშავ და
გოჰუმანავ,
მომეცეს ნიშანი, რათა ამქვეყნიურ ცვლილებათა
კვალობაზე
უფრო თამამად, პატივითა და ქებით ვიღწოდე თქვენს
წინაშე.
7. გყვანან კი ერთგულნი, ჰოი, მაზდავ, რომელნიც კეთილი
აზრის
უბედურებასა და მწუხარებას სასიხარულოდ აქცევენ?
თქვენს გარდა, ჰოი, აშავ, არავის ვიცნობ; დაგვიფარეთ
ჩვენ.
8. ისინი შიშსა გვეგერიან, რაშიც მრავალი ხიფათია,
რაოდენ ისინი, მაზდავ, ჩვენზე ძლიერნი არიან შენდამი
მტრობით.
ვისაც არ სურს ცნოს აშა, იგი მოშორდეს კეთილ
ჩყოფელს.

9. ისინი აშინებენ წმიდა არმატის და მათ,
ვინც შენ გცნობს და პატივს გცემს. მათგან გარბის აშა,
როგორც ჩვენგან — გარეული მტაცებელი.
10. კეთილი აზრის შემქმნელთან მტკიცედ დგომა მოისურვა
გონიერმა,
არმატისთან — აშას მეგობართან — მან, მცოდნემ, აპურავ,
და ყველასთან, ვისაც ვუსურვებდით შენს სამეუფოში,
მაზდავ!
11. ორივე იქნება შენი საკვები — კეთილყოფისა სასმელი და
უკვდავებისა სასმელი.
ვოჰუმანას მეუფება აშასთან ერთად აღამაღლებს არმატის'
სიმტკიცეს და ძლიერებას;
ამ გზით აკურობებ, ჰოი, მაზდავ, შენი მტრების მოძულეს.
12. რა არის შენი მცნება? რა გსურს? როგორი ძღვენი? რა
ლოცვა?
გვაუწყე, მაზდავ, გავიგოთ, რას მოგვანიჭებს აშა
დამსახურებისამებრ.
გვასწავე, აშას მეოხებით, ვოჰუმანას აღვილსავალი გზა.
13. გზა ვოჰუმანასი, აპურავ, რომელიც შენ მითხარ,
კეთილი განფენილიაო, რომელზეც ივლიან რწმენის
, მაშველნი ჯილდოსკენ,
რაც შენი წესით აღთქმული აქვთ გონიერთ, ჰოი, მაზდავ.
14. ამ სანატრელ ჯილდოს, ჰოი, მაზდავ, მიანიჭებთ ვოჰუმანას
მეშვეობით
იმათ ხორციელ სიცოცხლეს, ვისაც მაკე ფური ჰყავს;
რასაც აღვითქვამთ, აპურავ, წარმართავს სიბრძნესა და
შეეწევა თემს.
15. ჰოი, მაზდავ, მაუწყე საუკეთესო მოძღვრება და საქმენი,
ჰოი, ვოჰუმანავ და აშავ, მართებული ჯილდო.
თქვენი ძლიერებით, აპურავ, სინამდვილედ აქციეთ, რომ
თქვენი სურვილისამებრ კაცობრიობა ვარგისი იყოს.

1. მსურს, რათა მაზდა აჰურამ
 თითოეულს უბოძოს სურვილისამებრ
 ძალა, სიმტკიცესთან ერთად;
 მოიპოვოს, ჰოი, არმატი, სიმდიდრე
 და კეთილი აზრის სიცოცხლის სავესებობა.
2. მოიპოვოს მან საუკეთესო ყოველთა,
 სურვილისამებრ, მოიპოვოს მან სამოთხე
 შენი უწმიდესი სულის მზრუნველობით.
 ჰოი, მაზდავ, კურთხევა კეთილი სულისა,
 რასაც მიაწიებ, აშას მეოხებით, და
 სიხარული დღეგრძელობისა.
3. მან მიაღწიოს საუკეთესოს, ვინც გვასწავლის
 ჭეშმარიტ გზას ამ ხორციელისა
 და სულიერი ცხოვრებისას, სადაც მყოფობს აჰურა,
 რომელიც კეთილის მომნიჭებელია, კეთილმისანდო
 და შენებრ კეთილისმოყვანილი, ჰოი, მაზდავ.
4. მინდა გამცნო, ჰოი, მაზდავ, როგორც ძლიერი და წმიდა,
 ოდეს ხელთ გიპყრია ხვედრი, გამიზნული
 დრუგისა და აშას მიმდევართათვის,
 მეც მერგოს მცხუნვარება შენი ცეცხლისა,
 რომლის ძლიერება აშასგანაა.
5. მე რომ წმიდად გცნობ, მაზდა აჰურავ,
 და გხედავ პირველსიცოცხლის წარმოქმნისას,
 თუ როგორ აკუთვნებ ცუდ ჯილდოს — ბოროტსა,
 ხოლო კარგს — კეთილსა
 წარმოქმნის უკანასკნელ ჟამს.
6. მაშინ მიექანები შენი ძლიერებით,
 მაზდავ, ხშათრასა და ვოჰუმანასთან ერთად,
 რომლის ვალით იმრავლებს ჯოგი აშას მიერ.
 მათს განზრახვას იტყვის შენი ბრძანებისამებრ
 არმატი, რომელსაც ვერვინ შეაცდენს.

7. ოდეს გცან, ჰოი, მაზღავ, წმიდანად,
მოვიდა ჩემთან ვოჰუმანა და მკითხა:
ვინა ხარ? ვისი ხარ?
ჩით გსურს ანიშნო განკითხვის ღლე
შენიანებს და თვით შენი?
8. და ჯერ ვუთხარ მას: „ზარათუშტრა“.
მე ვარ, რაც შემიძლია, მტერი ღრუგიანელთა,
მაგრამ მტკიცე საყრდენი აშაიანელთა, —
მოსაპოვებლად უსაზღვრო მეუფებისა,
სანამ გაქებ, მაზღავ, და გადიდებ.
9. ოდეს გცან, ჰოი, მაზღავ, წმიდანად,
მოვიდა ჩემთან ვოჰუმანა, მის კითხვაზე:
„რა გადაწყვიტე?“ (ზარათუშტრა ამბობს:) „რაც შემიძლია,
მინდა განვიცადო აშა თვითეული
საპატიო ცეცხლის მირთმევისას.
10. მახილვინე აშა, რომელსაც მოვუწოდებ“.
(იტყვის მაზღა:) „არმატი და მე, მასთან ერთად,
მოვედით, და გვკითხე, რაც გსურს გვკითხო,
ერთი შენი შეკითხვა — შეკითხვაა ძლიერისა.
ვის ძალუძს შეასრულოს ძლიერისა სურვილი?“
11. ოდეს გცან წმიდანად, ჰოი, მაზღავ,
ვოჰუმანა მოვიდა ჩემთან, როცა თქვენ მიერვე
თქვენი სიბრძნით ვიყავ დარიგებული.
ჩანს, დასანანია ადამიანზე დანდობა.
მინდა მოვიტყე, როგორც თქვენ უმჯობესად მიიჩნევთ.
12. და ოდეს შენ მითხარ: „აშასთან წახვალ,
რათა დარიგებულ იქნე“, მაშინ მიბრძანე
დავმორჩილებულიყავ: განემზადე, სანამ მოვიდოდეს
ჩემი სრაოშა განძმრავალ აშასთან ერთად, რომელიც
გაუნაწილებს
ჯილდოდ ორივე მხარეს — კარგსა და ავს.

13. ოდეს გცან წმიდანად, ჰოი, მაზდავ,
მოვიდა ჩემთან ვოჰუმანა, გასაცნობად ჩემი სურვილისა,
რაც აღმეძრა თქვენთან ხანგრძლივ სიცოცხლეში
და რის ხელყოფა არავის ძალუძს, რადგან ყველამ უწყის,
რომ ეს სანატრელი საქმე შენს სამფლობელოშია.
14. როგორც შემძლე კაცმა უნდა მისცეს თავის მეგობარს,
უკეთეს ასეთად სცნობს მას,
შენი გაშიზნული დახმარება მომანიჭე, მაზდავ,
მივემართები შენი მოძღვრების გამხრწნელთა დევნად
ყველა იმათთან ერთად, ვინც უარჰყოფს შენს მცნებას.
15. ოდეს გცან წმიდანად, ჰოი, აჰურა მაზდავ,
მოვიდა ჩემთან ვოჰუმანა და მასწავლიდა მშვენიერი
ტუშნამატი:
„არ ასიამოვნოს კაცმა დრუგიანელთ,
რადგან ისინი ყველა აშაიანელს უწოდებენ ბოროტს.“
16. (ზარათუშტრა იტყვის:) „მან (ზარათუშტრამ) აირჩია
თვითეული შენი წმიდა სულთაგანი;
ჰოი, მაზდავ, განსახიერდეს აშა
სიცოცხლითა და ძლიერებით სავსე;
მზისებრ სამფლობელოში სუფევდეს არმატი;
ნაქნარის შესაფერად ვოჰუმანამ ანაწილოს ჯილდო.

გათა-გალობა (მასნა) 44

1. ამასა გკითხავ, ჰოი, აჰურავ! მითხარ სიმართლე:
ვითარ ჯერ-აზრს ვედრებად თქვენდა?
ჰოი, მაზდავ, შენ ძალგაიძს მაუწყო მეგობარსა შენსას
და შენი აშას მეშვეობით წყალობა გვიყო,
რათა დამკვიდრდეს კეთილი აზრი ჩვენს შორის.

2. ამასა გკითხავ, ჰოი, აჰურავ! მითხარ სიმართლე:
თუ პოვებს ბედნიერებას საუკეთესო სიცოცხლის
დასაბამითვე

იგი, ვინც მისაგებელი დაიმსახურა?
ღირსეულია, აშავ, ვინც ამჩნევს აზრის მსვლელობას,
იგივეა სიცოცხლის მკურნალი მეგობარი, ჰოი მაზღავ?

- 3. ამასა გკითხავ, ჰოი, აჰურავ! მითხარ სიმართლე:
ვინ იყო პირველშემქმნელი, მამა აშასი?
ვინ წეს-ყო გზა მზისა და ვარსკვლავთა
და ვინ — მთვარისა ვნება და ცხრომა?
ესაა, ჰოი, ბრძენო, რაც მსურს ვიცოდე.

4. ამასა გკითხავ, ჰოი აჰურავ! მითხარ სიმართლე:
ვინ დაიცვა ძირს მიწა და ზე ცა დავარდნისაგან?
ვინ — წყალნი და მცენარენი?
ვინ შეაუღლა სისწრაფე ქარისა და ღრუბელთა?
ვინ არს, ბრძენო, შემქმნელი კეთილი აზრისა?

5. ამასა გკითხავ, ჰოი, აჰურავ! მითხარ სიმართლე:
რომელმა შემოქმედმა შექმნა ნათელი და ბნელი?
რომელმა — ძილი და ღვიძილი?
ვინ შექმნა დილა, შუადღე და საღამო,
გონიერს რომ თავის მოვალეობას მოაგონებენ?

6. ამასა გკითხავ, ჰოი, აჰურავ! მითხარ სიმართლე:
თუ სწორია, რაც მსურს ვიქადაგო?
თუ გამიწევს დახმარებას აშა? არმატი?
თუ შეიწყნარებს შენით ვოჰუმანა სამეუფეოს?
ვისთვის შექმენ საბედნიერო მეწველი ფური?

7. ამასა გკითხავ, ჰოი, აჰურავ! მითხარ სიმართლე:
ვინ შექმნა, ხშათრასთან ერთად, კეთილ-სათნო არმატი?
ვინ დააწესა ბრძნულად მამისადმი მოკრძალება ძისა?
ვისწრაფი, ჰოი, ბრძენო, კეთილი სულის შემწეობით,
გცნო ყოველთა ნივთთა შემქმნელად.

8. ამასა გკითხავ, ჰოი, აჰურავ! მითხარ სიმართლე:
 მსურს ვიცოდე, მაზდავ, შენი განზრახვა
 და ვისწავლო სწორად გაგება სიცოცხლის აზრისა,
 რაც ვიცი ვოჰუმანასა და აშასაგან.
 როგორ მიაღწევს სული ჩემი წარმატებას?
9. ამასა გკითხავ, ჰოი, აჰურავ! მითხარ სიმართლე:
 თუ აღმითქვამს ქვეყნის უფალი სარწმუნოებას,
 რომლის სრულქმნა მსურს გონიერთათვის,
 რათა იგი მის სამეუფეოდ იქცეს —
 შენებრ, ბრძენო, ვოჰუმანას თანამცხოვრები.
10. ამასა გკითხავ, ჰოი, აჰურავ! მითხარ მართალი:
 სარწმუნოება, საუკეთესო რომაა ადამიანისათვის,
 მომანიჭებს, აშასთან ერთად, წარმატებას,
 უკეთუ სწორად აღიქვამენ მოკრძალებით თქმულს
 ჩემსა მოძღვრებას, შენი მოთხოვნით, ჰოი, მაზდავ?
11. ამასა გკითხავ, ჰოი, აჰურავ! მითხარ სიმართლე:
 თუ გავრცელდება კეთილი აზრი მათთან,
 ვინც ეზიარა შენს სარწმუნოებას, ჰოი მაზდავ?
 არჩეული ვარ უწინარეს შენს მიერ.
 ყველა სხვას ვხედავ სიძულვილით სულისა.
12. ამასა გკითხავ, ჰოი, აჰურავ! მითხარ სიმართლე:
 ვინაა მათგან, ვისაც მივმართავ სიტყვით,
 აშას მომხრე, ვინ — დრუგისა?
 რომელია დრუგის მომხრე, რომელიც შენს წყალობას
 ებრძვის?
 ვინაა იგი? თუ მტრად უნდა ვცნოთ იგი?
13. ამასა გკითხავ, ჰოი, აჰურავ! მითხარ სიმართლე:
 ხომ არ განვლევნო ჩვენგან დრუგის მომხრენი
 მათკენ, ვინც ურჩობის გამო
 არ ისწრაფიან მიეხმარონ აშას
 და არ ეთანხმებიან ვოჰუმანას რჩევას?

14. ამასა გკითხავ, ჰოი, აჰურავ! მითხარ სიმართლე:
 თუ მივცე დრუგი აშას ხელში,
 დე, დაანარცხოს მან იგი მიწას, შენი მცნებისებრ.
 დე, შექმნას მან მტრობა დრუგის მომხრეთა შორის.
 დე, ტანჯოს მან იგი, მაზდავ, სძულდეს მას იგი.
15. ამასა გკითხავ, ჰოი, აჰურავ! მითხარ სიმართლე:
 შენ ძალგიძს ამარიდო, აშას მეოხებით,
 ორი მტრული ლაშქრის შეხლა
 შენს მიერ, ჰოი, მაზდავ, დადგენილი წესით.
 რომელია ის ლაშქარი, შენ რომ გამარჯვებას მიანიჭებ?
16. ამასა გკითხავ, ჰოი, აჰურავ! მითხარ სიმართლე:
 რომელია იგი, გამარჯვებული, ადამიანს რომ დაიცავს
 შენი სიტყვისამებრ?
 აღმითქვი თვალდათვალ — დანიშნავ სიცოცხლის მკურნალ
 მსაჯულს!
- დე, სუფევდეს მორჩილება მის წინაშე,
 ვინც შენ გსურს, კეთილ აზრთან ერთად, ჰოი, მაზდავ!
17. ამასა გკითხავ, ჰოი, აჰურავ! მითხარ სიმართლე:
 თუ მივალწევ, მაზდავ, მიზანს — თქვენთან შეერთებას,
 რათა ჩემი სიტყვა ზემოქმედებდეს.
 რათა აღთქმისამებრ კეთილდღეობა და უკვდავება
 გაუერთიანდეს მას, ვინც აშას მომხრეა.
18. ამასა გკითხავ, ჰოი, აჰურავ! მითხარ სიმართლე:
 თუ მივიღებ, აშას მეოხებით, ჯილდოდ
 ათსა ხრდალსა კვიციტურთ და აქლემს,
 რაიცა, ჰოი, მაზდავ, შენგან აღთქმული მქონდა,
 ვითარცა მონიჭებული კეთილდღეობა და უკვდავება.
19. ამასა გკითხავ, ჰოი, აჰურავ! მითხარ სიმართლე:
 ვინც ჯილდოს მისცემს არა იმას, რომელმაც იგი
 დაიმსახურა,
 არამედ იმას, რომელსაც უსრულებს აღთქმულს, —
 რა სასჯელი ეკუთვნის მას უპირველესად?
 ვიცე, რაც დაემართება მას საბოლოოდ.

20. განა დაეგები იყვნენ კეთილნი მეუფენი?
მსურს გკითხო იმის შემხედვარეს, თუ როგორ ტოვებენ
კარაპანნი და უზიგნი საქონელს უგუნურთა ხელში,
და, ნაცვლად მოვლისა, კავიები აზუილებენ მას მუდამ.
დე, აშას მიერ წარიმართოს სოფლის მეურნეობა.

გათა-გალობა (-მასნა) 45

1. აწ მსურს გამცნოთ: აღიქვით და ისმინეთ —
შორით მოსულხართ თუ ახლოით —
და აღიბეჭდეთ გონებაში, რამეთუ ეგ არს ჭეშმარიტება.
ნუ წარწყმიდოს მეორე სიცოცხლე ენაბოროტმა
დრუგიანელმა.
ცრუ სიტყვით იგი მიგვაქცევს ცრუ სარწმუნოებად.
2. აწ მსურს გამცნოთ სიცოცხლის ორივე დასაბამი;
მათგან სიკეთე ეტყვის ბოროტებას:
„არ გვაქვს თანხმობა ურთიერთშორის არცა აზრისა და
არცა მოძღვრების,
არც გულისხმისა, არცა რწმენისა, არცა სიტყვის და არცა
საქმის,
არც შეგნებისა და არც სულისა.“
3. აწ მსურს გამცნოთ დასაბამი ამქვეყნიური სიცოცხლისა,
რაიც მაუწყა აპურა მაზღამ:
ვინც თქვენთაგანი არ მიიღებს,
რასაცა ვფიქრობ და ვიტყვი,
მას მოელის ვაება სიცოცხლის დასასრულს.
4. აწ მსურს გამცნოთ, რაც უკეთესია ამქვეყნიური.
სიცოცხლისათვის.
აშას მეოხებით ვცან, ჰოი, მაზღავ,
იგი შემოქმედი სიკეთისა,
მამა კეთილი აზრისა,
ასული მისი, რომელ არს წათნო არმატი.

5. აწ მსურს გამცნოთ სიტყვა, უწმიდესმა რომ მრჩევა, —
 სიტყვა, რომელიც დიდად არგებს ადამიანს.
 ვინც გამგონეა და კრძალვით მეპყრობა,
 ის ზოიპოვებს ჯანმრთელობას და მხნეობას,
 კეთილი სულის მეოხებით.
6. აწ მსურს გამცნოთ იმისა, ვინც უდიდესია ყოველთა,
 და ვადიდო, ჰოი, აშავ, იგი კეთილმოწყალე ცოცხალთა
 მიმართ.
 დაე, გაიგოს კეთილი სულის მეშვეობით აჭურა მაზღამ,
 ვის სადიდებლად ვოჰუმანას დავეკითხე, —
 თავისი სიბრძნით მასწავოს მან საუკეთესო.
7. მან — განმკარგველმა ცხოვრებისა და წარწყმედის —
 იხსნა სიცოცხლე, რომელ არს, იყო და იქნება.
 საუკუნო ბედნიერება აშაიანელს,
 მუდმივი ტანჯვა დრუგიანელსა.
 ყოვლისა ამის შემოქმედია აჭურა მაზღა სუფევასა თვისსა.
8. ჯერ-არს შენდა, მოგვიპოვო იგი მოკრძალებული გალობით:
 „აწ მსურს ვიხილო მეუფება კეთილი სულისა, საქმისა და
 სიტყვისა,
 რაწამს ვცან აჭურა მაზღა აშას მეოხებით“,
 და აღვაღვლინო ქება მისდამი
 საგალობელსა მისსა სახლსა შინა.
9. ჯერ-არს შენდა, მოგვიპოვო კეთილგანწყობა ჩვენდამი
 და ვოჰუმანასი, რომელ გვანიჭებს ბედსა და უბედობას.
 ენებოს მაზღა აჭურას შეწევნა ჩვენდა გარჯაში —
 ღამრავლათ საქონელი და ადამიანი
 აშას მიერ მონიჭებული კეთილი აზრით.
10. ჯერ-არს შენდა, აღიდებდე მას გულმოდგინე ვედრებით, —
 მას, რომელ მარად მაზღა აჭურად იწოდების,
 მას, რომელმან აღგვითქვა აშასა და ვოჰუმანას მიერ
 კეთილდღეობა და უკვდავება მის სამეფოში,
 სიმტკიცე და მხნეობა მის სამყოფელში.

11. ვინც ამიერიტ არჩად მიიჩნევს დაეცეხს და იმ იდამიანს,
რომელ უგულუბელყოფს მას (ზარათუშტრას),
და ერთგულია მისი (ზარათუშტრასი), —
მას უმეგობრებს, უძმობს, უმამებს
სახლის მეუფის სათნო დაენა, ჰოი, მაზდა აჰურავ!

გათა-გალობა (-მასნა) 46

1. რომელ ქვეყანაში გავიქცე, საითკენ წავიდე გასაქცევად?
თავს მარიდებენ ქურუმნი და მაღალი წოდებისანი,
არ მეკარებიან თანასოფლელნი
და არც დრუგის მიმდევარნი ხელისუფალნი.
როგორ მოვიქცე, ჰოი, მაზდავ?
2. ვიცი, ჰოი, მაზდავ, თუ რატომ ვარ უძლური;
მიტომ, რომ მცირე მყავს საქონლის ჯოგი
და ცოტა მყავს ხალხი. ვჩივი შენთან,
მომხედე, აჰურავ, გთხოვ შემწეობას, რაც შეუძლია
მეგობარს მეგობრისათვის.
მასწავე, აშავ მეშვეობით, კეთილი აზრის შესაძლებლობა.
3. როდის აღმოხდება, ჰოი, მაზდავ, ცისკარი ქვეყნად,
რომ კაცობრიობამ ძლიერი სიტყვით მოიპოვოს აშა —
ბრძენი შემწევი?
ვინ არიან ისინი, ვისთანაც იქნება შემწედ ვოჰუმანა?
შენ რომ ჩემს სასარგებლოდ იმოქმედებ,
ამიტომ გერწმუნე, ჰოი, აჰურავ!
4. დრუგიანელს არ სურს, აშას შემწემ რომ ამრავლოს
საქონელი.
იგი წყეული და საზიზღარია თავისი ქცევით.
ვინც მას წაართმევს ბატონობას და სიცოცხლესაც,
იგი წარმატებით განუმზადებს გზას
ქეშმარიტსა მოძღვრებას, ჰოი, მაზდავ!

5. უკეთუ გონიერმა მიიღოს თავის სახლში ვინმე
და დაარღვევინოს ალთქმა და ურთიერთობა მას,
ვინც წესისამებრ ცხოვრობს — აშას მიმღევარმა
დრუგისას, მან აუწყოს თავისიანს,
რათა დაიფაროს იგი ავი მოქმედებისაგან, ჰოი, აჰურა
მაზდავ!
6. მაგრამ თუ იგი მხარს არ მისცემს მას,
ვინც მას მიმართა თხოვნით, იგი წავიდეს მათთან,
დრუგიანელებს რომ ეკუთვნიან, ვინაიდან დრუგიანელია,
ვინც სწყალობს დრუგიანელებს, აშაიანელია — ვისთვისაც
აშაიანელი უმჯობესია,
ვინაიდან რწმენა დაუღევ საფუძვლად სიცოცხლეს, ჰოი,
აჰურავ!
7. ვინ დამენიშნება მფარველად, ჰოი, მაზდავ,
როცა დრუგიანელი აპირებს ძალმომრეობას,
გარდა შენი ცეცხლისა და შენი ვოჰუმანასი,
რომელთა მოქმედებით აშას სამფლობელო სრულყოფილ
იქნება?

ეს მოძღვრება ჩავიდო ჩემ გულში.

8. ვინ განიზრახა დაეუფლოს ჩემს სახლკარს,
ნუ მხვდება დარბევა მისი ნამოქმედარისაგან.
პირუკუ — დე სიძულვილით მოექცნენ მის პიროვნებას,
რათა განეშოროს მას ჯანმრთელობა,
არა სნეულება, ჰოი, მაზდავ!
9. ვინაა იგი, მისანდობი, რომელმაც პირველმა გვასწავლა,
რომ შენ ჩაგთვალოთ ყველაზე უწმიდეს სამართლიან
მსაჯულად
პირველსიცოცხლის გაჩენიდან, რასაც შენი აშა,
რასაც საქონლის შემოქმედი აუწყებს თვით აშას,
მოისმინონ მათ შენი, ვოჰუმანას მეშვეობით.
10. ვინც ამას მიზამს — კაცი თუ ქალი, ესაა, ჰოი, მაზდავ,
რაც შენ საუკეთესოდ მიგაჩნია სიცოცხლისათვის.

მიანიჭეთ მას ჯილდოდ სამართლიანობისათვის სამეუფეო.
წავახალისებ მათ თქვენდა სადიდებლად,
წავალ მათ წინ და გავიყვან გათიშვის ხიდზე.

11. ძალადობით აჩვენევენ ადამიანებს კარაპანნი და კავები ავ
საქმეს,

რათა დაღუპონ მათი მეორე სიცოცხლე —
მათი სული და რწმენა, როცა მიდიან იქ,
სადაც გათიშვის ხილია.
ღრუგიანელებთან ისინი მეგობარნი არიან ყოველთვის.

12. როდესაც აშა გამოეცხადება ფრიანა ტურის
შთამომავლობას

არმატის მზრუნველობით,
რომელიც სახლ-კარს მიანიჭებს წარმატებას,
მაშინ შეუშვებს მათ გოჭუმანას სამეუფეოში,
და მათ მხარს მისცემს მაზდა აჭურა უკანასკნელ უამს.

13. ადამიანთაგან ვინც სპიტამა ზარათუშტრას პატივსა სცემს,
იგი ღირსია ქებისა:
მას მაზდა აჭურა უბოძებს მეორე სიცოცხლეს,
მას გაუმრავლებს საქონელს გოჭუმანა;
მას გთვლით თქვენი აშას მეგობრად.

14. ჰოი, ზარათუშტრა! რომელი მორწმუნეა შენი მეგობარი
ღიად კავშირში?

ანუ ვის სურს გაითქვას სახელი?
— ესაა კავი ვიშტასპა, საბოლოო გამარჯვების მონაწილე.
შენ შეკრებ მათ შენს სამყოფელში, ჰოი, მაზდა აჭურავ!
მოგუწოდებ მათ კეთილი სულის ბრძნული სიტყვით.

15. ჰოი, ჩატასპებო, სპიტამიდებო, მსურს გაუწყოთ,
რომ არჩევდეთ გონიერო უგუნურთაგან.
ამ გზით თქვენ მოიპოვებთ აშას
აჭურას პირველ წესთა შესაბამისად.

16. ჰოი, ფრაშაოშტრავ, ჰვოგვისავ, მიდი
კეთილმორწმუნესთან,
რომელიც გვსურს ჩვენთან იყოს იქ,
სადაც ერთდებიან აშა და არმატი,
სადაც ძალაუფლება კეთილი აზრის განკარგულებაშია,
სადაც მყოფობს მაზდა აჰურა, სიუხვის მეფე.
17. სადაც მსურს ვაუწყო თქვენი ღირსება,
არა ნაკლი, ჰოი, ჯამასპა ჰვოგვავ, და თქვენი მოწოდებანი,
მორჩილების მზადყოფნასთან ერთად მას,
ვინც გონიეროთ ასხვავებს უგუნურთაგან
თავისი ბრძენი აშას მეშვეობით — მაზდა აჰურას.
18. ვინც ჩემს მხარეზეა, მას აღვუთქვამ
ჩემს სამფლობელოს, ვოჰუმანას მეშვეობით,
ხოლო — მძულვარებას მათ, ვინც გვმტრობს,
ჰოი, მაზდავ და აჰავ, ვამართლებ თქვენს სურვილს.
ესაა ჩემი გონებისა და გულის განაჩენი.
19. ვინც მე, ზარათუშტრას, წმიდა წესისამებრ
ამისრულებს, რაც ნამდვილ ეთანხმება ჩემს სურვილებს,
მას მეორე სიცოცხლის მოპოვებასთან ერთად
მიეცეს ჯილდოდ წყვილი მეწველი ძროხა და რაც სურს,
და შემწე; ჰოი, მაზდავ, შემექმნას ყოველივე საუკეთესო.

გათა-გალობა (-მასნა) 47

1. წმიდა სულისთვის და, ღვთაებრივი წესისამებრ,
საუკეთესო აზრისა, საქმისა და სიტყვისათვის
მოგვანიჭებს მაზდა აჰურა კეთილდღეობას და

ხშათრას და არმატის მეშვეობით.

უკვდავებაში

2. წმიდა სულისადმი საუკეთესო მისწრაფება
უნდა შესრულდეს წარმოთქმული აზრიანი სიტყვით,
ხელის საქმიანობით, ღვთისმოსავი მოღვაწეობით
და რწმენით: იგი, მაზდა, აშას მამა არს.
3. შენ ხარ წმიდა მამა ამ სულისა,
რომელმაც შექმნა ჩვენთვის საბედნიერო საქონელი,
ხოლო არმატიმ მისი მშვიდობიანი საბოძვარი,
რის გამო იგი მოესაუბრა ვოჰუმანას.
4. ამ წმიდა სულს ჩამოსცილდნენ დრუგიანელნი.
ჰოი, მაზდავ, მცირესა ფლობენ თუ მრავალსა,
აშაიანელებს სიყვარულით უნდა მოეპყრო.
დრუგიანელთა მიმართ იყავ ულმობელი.
5. და განა ყოველი იმ სიკეთის მონაწილე,
რომელიც აღუთქვა აშაიანელს წმიდა სულის მეშვეობით,
ჰოი, მაზდავ, შეიძლება იქნეს დრუგიანელნი,
რომელიც თავისი საქმიანობით აკა-მანასთანაა?
6. ამ წმიდა სულის მეშვეობით, ჰოი, მაზდავ,
ცეცხლისა წესით გაუყოფ შენ ღოვლათს ორივეს,
არმატისა და აშას დახმარებით,
გაყოფა იგი იქნება ბევრისათვის მოქცევის საბაბი.

გათა-გალობა (-მასნა) 48

1. უკეთუ განკითხვის ჟამს აშა სძლევს დრუგს,
რამეთუ, როგორც წინათვეა უწყებული,
მიეზღვება დაევთა და აღამიანთ.
მაშინ აშა, ჰოი, მაზდავ, აღამაღლებს მას, ვინც შენ გადიდა.

2. მაუწყე, ჰოი, აჭურავ, შენ ხომ მცოდნე ხარ ყოვლიანად —
შენ მიერ დაწესებულ სასჯელამდე ვიცოდე:
სძლევს თუ არა აშაიანელი დრუგიანელს?
ეს იქნება საქვეყნო სასარგებლო უწყებულები.
3. მცოდნისათვის ის მოძღვრებაა საუკეთესო,
კეთილი აჭურა რომ გვამცნობს, აშას მეშვეობით,
იმისა, ვინც შენებრ, ჰოი, მაზდავ, იცის გრძნეულნი თქმან
გონიერი ვოჰუმანას მეშვეობით.
4. ვისი აზრიც ხან კეთილია, ხან ავი, ჰოი, მაზდავ,
და მისი სადარი საქმე და სიტყვა,
გულისთქმა, განწყობა და რწმენა,
ის ბოლო ჟამს გამოეთიშება სხვას — შენი . განსჯისაებრ.
5. უფლობდეს კეთილი უფროსი, ჰოი, არმატი!
უკეთურმა არ მიითვისოს ძალა-უფლება.
ჰოი, საუკეთესოვ, უზრუნველყავ ჯანსაღი თაობა,
საქონლისათვის კარგი მეურნეობა. გასუქდეს იგი, ჩვენდა
საკვებად.
6. არმატი პატივცემული ვოჰუმანასაგან,
იგი გვანიჭებს კეთილდღეობას, ძალასა და დოვლათს.
საქონელს მაზდა აღმოუცენებს ბალახს,
აშას მეშვეობით — საამქვეყნო სიცოცხლისათვის.
7. უნდა შეწყდეს მძვინვარება, ერიდეთ უღმობლობას.
ვისაც გსურთ ვოჰუმანას ჯილდო, აშას მეოხებით,
რომელსა მეგობრობს ღვთისმოსავი ადამიანი,
მისი სამყოფელი იქნება შენთან, ჰოი, აჭურავ!
8. შენი სამეუფეოს რომელი ნაწილია, ჰოი, მაზდავ,
ჩემთვის წყალობად რომაა განკუთვნილი, აჭურავ,
მოხდება თუ არა განკითხვისას, ჰოი, აშავ,
ნამოქმედართა აწონ-დაწონა, ვოჰუმანას მეოხებით?

9. როდის გავიგებ, გაქვთ თუ არა ძალა თვითუელზე,
 ჰოი, მაზდავ და აშავ, ვინც დაღუპვით მემუქრება?
 ნამდვილ უნდა მეუწყოს ვოჰუმანას აზრი:
 შემწირველმა იცოდეს, როგორი იქნება მისი ბედი.
10. როდის შეიგნებენ, მაზდავ, წარჩინებულნი მოძღვრებას?
 როდის გ' დაღვრი ბინძურ სათრობ სასმელს,
 რომლითაც ბოროტსა ქმნიან კარაპანნი
 და ქვეყანას ატყუილებენ ბოროტნი?
11. როდის მოვა, ჰოი, მაზდავ, არმატი აშასთან ერთად,
 ხოლო ხშათრასთან — საძოვრით მდიდარი მშვენიერი
 სამყოფელი?
 ვინ შექმნის მშვიდობას მოსისხლე დრუგიანელთა
 წინააღმდეგ?
 ვინ შეძლებს კეთილი სულის შეცნობას?
12. ესენი არიან ქვეყნის მხსნელნი, ჰოი, ვოჰუმანა,
 თავიანთ მოქმედებაში რომ ცდილობენ, ჰოი, აშავ,
 შეასრულონ თვისი მოვალეობა უენი მცნებისა მიჰართ,
 ჰოი, მაზდავ!
 რადგან ისინი შექმნილნი არიან აეშმას მოსასპობად.

გათა-გალობა (-მასნა) 49

1. ძლიერ დაბრკოლებას მიქმნის ბ'ნდვა.
 მსურს ვიზრუნო მიუსაფარი ფურისათვის, აშავ, მაზდავ!
 კეთილ აშასთან ერთად მოდი ჩემთან საყრდენად ჩემდა.
 მას (ბ'ნდვას) განუმზადე, ჰოი, ვოჰუმანავ, დაღუპვა.
- 2 დიდი ხანია წინ მელობება ეს ცრუმოდვარი ბ'ნდვა,
 დრუგიანელი, აშას განშორებული.
 არა სურს წმიდა არმატისთან იყოს
 და ვოჰუმანას ესაუბროს, ჰოი, მაზდავ.

3. ამ ჩვენს რწმენასთანაა აშა — ნეტარებისათვის,
 ცრუმოდგერებასთან კი დრუგიანელობა —
 წარწყმედვისათვის.
 ამიტომ ვითხოვ ვოჰუმანასთან ერთობას,
 ხოლო გათიშვას ყოველი დრუგიანელობისაგან.
4. მათი ავი ენით მატულობს მძვინვარება
 და მტრობა მესაქონლეობის მიმართ.
 მათთან ჭარბობს არა კეთილი, არამედ ბოროტი,
 მიმართავენ რა დაევებს, რაც დრუგიანობას უდრის.
5. იმას ექნება, ჰოი, მაზდავ, სიუხვე და ბედნიერება,
 ვინც ვოჰუმანას შეუერთდება,
 რადგან იგი აშას მეშვეობით არმატის ერთგულია
 და ყველა იმათ, ვინც შენს სამეუფეოშია.
6. ვისწრაფი თქვენდამი, ჰოი, მაზდავ და აშავ,
 მოვისმინო, თუ როგორია თქვენი სურვილი:
 ვიცოდე სწორედ მიგნება,
 თუ როგორ ვქადაგებდეთ თქვენს სარწმუნოებას
7. გაიგონოს ეს ვოჰუმანამ, ჰოი, მაზდავ,
 ესმოდეს ეს აშას, აღიქვი თვით შენ, ჰოი, აჰურავ,
 რომ წოდებათა კანონია,
 წარჩინებულთ რომ თემი გაჰყვება.
8. ფრაშაოშტრას მიანიჭე ერთობა აშასთან.
 ამასა გთხოვ, მაზდა აჰურავ, და მეც მერგოს
 კეთილდღეობა შენს სამეუფეოში.
 დაე, ვიყოთ მარადჟამს შენი მოციქულები.
9. მოსმენილ იქნეს მადლიანი მცნება, მისთვის შექმნილი —
 სიტყვათმძლე აღარ დარდობდეს დრუგიანელზე,
 რადგანაც საბოლოოდ აშასთან არიან
 საუკეთესო წყალობის მონაწილენი, ჰოი, ჯამასპავ!

10. შენ, ჰოი, მაზღავ, ინახავ შენს სამყოფელში
ვოჰუმანას, აშაიანელთა სულსა და მათ ლოცვებს,
მათ მადლსა და რწმენითს გულმოდგინებას,
რომ შეეწიო მათ, უძლიერესო, მუდმივ ძალთახმევით.
11. სოლო დრუგიანელებს — ბოროტებს საქმითა და სიტყვით,
აწრითა და რწმენით — ხვდებიან უვარგისი საკვებით,
დრუგის სახლში ისინი სასიამოვნო სტუმრები არიან.
12. რით შემეწევი, ჰოი, აშავ? რა გაქვთ ჩემთვის,
ზარათუშტრასათვის, ჰოი, აშავ და ვოჰუმანავ?
თქვენს მოწყალებას ვითხოვ, ჰოი, მაზდა აჰურავ,
მსურს რა რაც თქვენს სამეუფეოშია საუკეთესო.

გათა-გალობა (-მასნა) 50

1. (იტყვის ზარათუშტრა:) „ვისი შემწეობის იმედი მქონდეს?
ვინ დაიფარავს ჩემს საქონელს და მე თვითონ,
თუ არა აშა, და თვით შენ, ჰოი, მაზდავ,
რომელიც მევლინები ჩემს ძახილზე, — და ვაჰიშტამანა?
2. ხომ არ მოითხოვოს მან, ჰოი, მაზდავ, ბედნიერების ფური,
ვისაც სურს წილად ხვდეს იგი საძოვრიანად?“
(იტყვის მაზდა) „ვინც ცხოვრობს სხვასთან ერთად მზის
შუქში კანონისაებრ,
განკითხვის ჟამს მათ მოვათავსებ გონიერთა სამყოფელში.“
3. (იტყვის ზარათუშტრა:) „იგი, ჰოი, მაზდავ, არგუნებს აშას
მეოხებით მას, ვისაც აღუთქვა
თავისი ხშათრას და ვოჰუმანას მეშვეობით.
მას (მაზდას) სურს აშას მეშვეობით აამაღლოს
მეზობლის სახლი, რომელიც დრუგიანელებს უკავიათ.

4. მსურს თაყვანი გცე, ჰოი, მაზღავ,
აშასთან, ვაჰიშტამანასა და ხშათრასთან ერთად,
რადგან მორწმუნეთა სასურველი განმკითხველი
სამოთხის გზაზე ელოდება გამგონეს.
5. თქვენ, ჰოი, მაზღა აჰურავ და აშავ, უზრუნველყოფთ მათ,
რადგანაც მეგობრულად განეწყვეთ თქვენი ქადაგისადმი,
თვალსაჩინო შემწეობით და მინიშნებით,
რომ ჩვენ სამოთხეში მოგვათავსებენ.
6. ხმას რომ უმაღლებს, მაზღავ, ქადაგი —
აშას მეგობარი ზარათუშტრაა.
ჩემი ენა რომ გზას არ ასცდეს,
მასწავლოს გონის გამჩენმა ვოჰუმანამ თავისი მცნებანი.
7. შეგიბამთ უსწრაფეს საიმედო ბედაურს
შთაგონებულნი თქვენდამი ქება-დიდებით,
ჰოი, მაზღავ, აშავ და ვოჰუმანავ!
იგი მოგიყვანთ ჩემთან, განემზადეთ შეწევნისათვის.
8. მსურს მარადქამს წყობილი სიტყვითა და გულმოდგინედ
წარმოვდგე თქვენს წინაშე, ჰოი, მაზღავ,
ხელაპყრობით, ჰოი, აშავ, მორწმუნის ლოცვით
და ყოვლითურთ, რაც კეთილ აზრს სურს.
9. კვალად მსურს წარმოვდგე თქვენს წინაშე ამ ლოცვით,
ჰოი, მაზღავ და აშავ, ვოჰუმანას მიერ შექმნილით,
უკეთუ ჩემს ბედისწერას განვაგებ სურვილისაებრ.
გულით მსურს, რათა გონიერს მხვდეს იგი.
10. რასაც მოვიმოქმედებ და მიმოქმედნია,
და რაც, ჰოი, ვოჰუმანავ, თვალს ახარებს —
მზის შუქი და კაშკაშა ცისკარი,
ყოველივე თქვენ გადიდებთ, აშავ და მაზღა აჰურავ!

11. მსურს მერქვას და ვიყო, ჰოი, მაზდავ,
თქვენი მგოსანი, ვიღრე ძალა მაქვს, ჰოი აშავ,
ქვეყნის გამჩენო, შემეწიე ვოჰუმანას მეშვეობით,
რათა ამისრულდეს, რაც გულით მინატრია.

გათა-გალობა. (-მასნა) 51

1. კეთილსასურველ ძლიერებას აშა არგუნებს იმას,
ჰოი, მაზდავ, ვინც თავის საქმეს გულმოდგინედ ასრულებს.
მსურს მოვიპოვო იგი ჩვენთვისაც.
2. უპირველეს ყოვლისა, ჰოი, მაზდა აჰურავ, მოგმართავ შენ,
აშას და არმატის: მომანიჭეთ თქვენი ჰადლი მას,
ვინც აღიდებს თქვენს სახელს.
3. ყური უგდეთ მათ, ვინც თავისი სიტყვით და საქმით
თქვენთანაა, ჰოი, აჰურავ და აშავ, ვინც ვოჰუმანას მხარეზეა
შენ ხომ, მაზდავ, მათი პირველი მასწავლებელი ხარ.
4. სადაა ნაცვალგება წამებისა, მობოდიშება?
სად იპოვიან აშას? სადაა წმიდა არმატი?
სადაა ვაჰიშტამანა? შენთან არიან ისინი, მაზდავ!
5. ამიტომ გეკითხები: მოიპოვებს თუ არა ფურს,
აშას მეშვეობით, მწყემსი, რომელიც სწორად მოქმედებს,
ევედრება ავ-კარგიანს, ვინც გონიერო მართლმსაჯული
აღუთქვა.
6. ვინაიდან მან უწყის, თუ ვისა აქვს მართებული განზრახვა.
ვინც ამ საქმეს არ უერთგულებს,
მას მოელის უმოწყალო ბოლო სიცოცხლისა.
7. რომელმაც შექმენ საქონელი, წყალი და მცენარე,
მომანიჭე, აშას მეშვეობით, უკვდავება და კეთილდღეობა,
ჰოი, მაზდავ, ვოჰუმანას განაჩენისებრ.

8. ორთავეზე მსურს გითხრა, მაზღავ! მცოდნესა ეცნობოს ავზე,
დრუგიანელს რომ ემუქრება, და ბედნიერებაზე, ვინც
აშასკენაა.
და ხარობს ქადაგი, მცოდნეს რომ ეცნობება.
9. რა ჯილდოსაც უმზადებ ორსავე მხარეს, მაზღავ,
შენი წითელი ცეცხლით გამდნარ ლითონში: დაადე მათ
ნიშნად:
სიავისა — დრუგიანელებს, სიკეთისა — აშაიანელთ.
10. ვინც გამოდის ჩემს დასაღუპავად, მის გარდა, მაზღავ,
იგი ნაშიერია დრუგის გამჩენისა, მტერი ყოვლისა.
მოვუწოდებ აშას საბედნიერო ხვედრითურთ.
11. ვინაა მეგობარი სპიტამა ზარათუშტრასი, მაზღავ?
ვის სურს მოეთათბიროს აშას? ვისთანაა არმატი?
ვინ იზამს კეთილს, რომ იგი მიიღონ გოჭუმანას კავშირში?
12. ზარათუშტრა სპიტამას კავის მამათმავალმა
ზამთარში არ მისცა თავშესაფარი,
როცა მივიდნენ მასთან ორნი, სიცივისაგან აკანკალებული
შებმული ცხენებით.
13. დრუგიანთა რწმენით უარყოფილია სწორი გზის ჯილდო.
მათ სულებს ეშინიათ გათიშვის ხიდისა განკითხვის წინ,
ვინაიდან ისინი თავისსა საქმეს სიტყვაში ასცდნენ აშას
გზას.
14. კარაპანებს არ სურთ დაემორჩილონ აკრძალვასა და წესებს
სოფლის მეურნეობაში: საქონლის წვალეების გამო
სიტყვით და საქმით,
ისინი მივლენ ქვეყნის დასასრულს დრუგის სამყოფელში.
15. რა ჯილდოც აღუთქვა ზარათუშტრამ თანამორწმუნეებს,
რაც მაზდა აპურამ პირველმა მოიპოვა იმ ქვეყნად სამოთხე,
ისა მაქვს მარაგად თქვენი მადლით, გოჭუმანავ და აშავ!

16. კავი ვიშტასპამ იმთავითვე უთაოსნა მორწმუნეებს,
შიილო რა მოძღვრება ვოჰუმანას ნაკვალევზე, აშასთან
ერთად,
აჰურა მაზდამ რომ შექმნა. დაბოლოვდეს ჩვენი
სურვილისაებრ.
17. მშვენიერი სხეული ლამაზისა მომაწოდა ფრაშაოშტრა
ჰვოგვამ,
და მომაკუთვნა აჰურა მაზდამ,
რათა მისი მეშვეობით მივალწიო აშას.
18. ეს მოძღვრება სწამს, აშასთან ერთად, ჯამასპა ჰვოგვას,
გამოჩენილს სიმდიდრით და კეთილი აზრის
მფლობელობით.
მიყავ მე, აჰურავ, ის, რომ შენ იყო მათი მტკიცე საყრდენი.
19. (იტყვის ხალხი:) „აი ამ კაცმა მაიდიომაონჰა სპიტამასთან
ერთად
მიითვისა უფლება ამცნოს მას, ვინც იღვწის
საიქიოსათვის,
თუ რაა საუკეთესო მაზდას კანონით ამქვეყნად.
20. მოგვენიჭოს მადლი კეთილგანწყობილ ღვთაებათაგან —
აშასი, ვოჰუმანასი, არმატისა და მაზდასი.
იყავნ ალთქმისაებრ საყრდენი მორჩილად მადიდებელთა.
21. კეთილერთგულებით წმიდა არს კაცი, უკეთუ მისი აზრი,
სიტყვა და საქმე
წარიშართება აშასთან ერთად ვოჰუმანას მეშვეობით,
მაზდა მიანიჭებს მას სასუფეველს. ამ კეთილ ბედსა გთხოვ.
22. მაზდამ უწყის, თუ ვინ მხვდა მე წილად
სავედრებელი აშას მიერ; იგი იყო და არის;
მას ვევედრო და ვსცე თაყვანი.

1. (იტყვის ზარათუშტრა:) „საუკეთესო კეთილდღეობა,
რაიცა ცნობილია, ზარათუშტრა სპიტამასია:
მაზდა აპურამ, აშას მეოხებით, მიანიჭა მას
კეთილი მარადიული სიცოცხლე;
აგრეთვე ყველას, ვინც მართალი მრწამსის
სიტყვას და საქმეს ასრულებს.
2. მაზდასგანაა სიამე — აზრით, სიტყვით და საქმით —
მისივე სადიდებლად.
კავი ვიშტასპა, ზარათუშტრას ძე — სპიტამა და
ფრაშაოშტრა
სარწმუნოებას გზას უკაფავენ,
აპურა მაზდამ რომ დააწესა.
3. ჰოი, პოურუჰისტავ, ზარათუშტრას უმცროსო ასულო,
ზარათუშტრამ ვოჰუმანას, აშას და მაზდას თანხმობით
დაგინიშნათ მფარველად ჰაეჩატასპა—
სპიტამას ტომისა.
შეიგნე კარგად და შეასრულე კეთილგონივრულად
უწმიდესი საქმე.“
4. (იტყვის ჯამასპა:) „გულით მსურს მოვაქციო იგი ჭეშმარიტ
რწმენაზე,
რათა თავმდაბლად ემსახურებოდეს მამას, ქმარსა და
წარჩინებულთ,
გითარცა კეთილმორწმუნე — კეთილმორწმუნეთ.
დაე, მიანიჭოს მას მაზდა აპურამ მარადიული ნათელი
ბედი“
5. (იტყვის ზარათუშტრა:) „დარიგებით მივმართავ
საქორწინებელ ასულთ და თქვენ ყველას;
აღიბეჭდეთ გონებაში და ისწავლეთ კეთილსიცოცხლე.
თვითეული ცდილობდეს კეთილი საქმით სჯობდეს სხვას,
გინაიდან უკეთესი ხვედრი მხოლოდ მას მიენიჭება.

6. ასეა ნამდვილპატივდებულნო ვაჟნო და ქალნო
 თქვენ რომ დრუგიანთა წარმატებას ხედავთ,
 ეს წაერთმევა მათ და გაჰყვება ქარს უვარგის
 მსხვერპლთან ერთად.
 თქვენც თუ ისე მოიქცევით, გაინადგურებთ სულიერ
 სიცოცხლეს.
7. მორწმუნეებთან ერთობით ჯილდოს მოიპოვებთ,
 უკეთუ განიმსჭვალეებით თავდადებული რწმენით,
 აღმოიფხვრება რა დრუგიანთა ავი სული.
 ხოლო თუ გაეთიშებით მორწმუნეთა ერთობას,
 „ვაი“ იქნება თქვენი უკანასკნელი სიტყვა.
8. თქვენი გაძლიერების შესაბამისად ბოროტნი
 დაუძლურდებიან
 და განწირულნი ერთმანეთს მიაწყდებიან,
 კეთილი მეუფე, ხოცვა-ჟლეტის ნაცვლად, შექმნის
 მხიარულ სოფლებს,
 ააშორებს რა მათ სიკვდილსა და უბედურებას.
9. ურწმუნონი ხრწნა-ლპობის სამყაროში არიან,
 ისინი ცდილობენ ღირსეულნი ჩაიყოლიონ,
 წარწყმდიონ მათი წმიდა სხეული.
 სადაა სიცოცხლის მეუფე, სიმართლის მცველი —
 მსაჯული?
 მხოლოდ შენ ძალგიძს, ჰოი, მაზდაც,
 სათნო ბედშავს სვე-ბედნიერება არგუნო.

1. ჰრქუა ზარათუშტრას აჰურამაზდამ: ჰოი, სპიტამავ,
შემიქე არდვი ბრწყინვალე, წმიდა,
შესწირე მსხვერპლი შენ ანაჰიტას,
ვრცელსა და გაშლილს, ჩვენს მაცოცხლებელს,
დევთა დამთრგუნველს, ღვთისგან განბრძნობილს.
და მსხვერპლის ღირსსა ხორციელთაგან.
მას, წყალთა მამრავლს, ჯოგების მამრავლს,
საძოვართ მამრავლს და ქვეყანათა,
უფლისგან ნეტარს, მართალს, აშაველს.
2. ვინც მამაცთ აძლევს ტანის სიმრთელეს;
ვინც ღიატთ აძლევს კეთილ დედობას,
ვინც დროზე აძლევს დედის რძეს შვილებს.
3. არდვის ბრწყინვალეს და სახელგანთქმულს
თავის დიდებით და ძლიერებით,
მას, უძლიერესს მდინარეთ შორის,
ჰუკარაას მთიდან ზღვისკენ მიმავალს.
4. ღელავს და შფოთავს ზღვა ვორუ-კაშა,
ღელვენ ნაპირნი და გული ზღვისა,
როს მასში ჩადის, მასში იღვრება
მჩქეფარე წყლები ანაჰიტასი.
აქვს ვორუ-კაშას ათასი უბე,
და შენაკადიც ათასი ერთვის,
ყოველ მის უბეს და მის შენაკადს
ორმოც დღეს ივლის კარგი მხედარი.

5. შვილი მხრისაკენ ისწრაფვის იგი
და ზამთარ-ზაფხულ მოედინება,
ის სიჰამაცეს მატებს ვაჟკაცებს,
იგი უკურობებს ქალებს დედობას.
6. მე შევქმენ იგი, აპურმაზდამ,
წარმატებისათვის სოფლის და სახლის,
დასაფარავად ტომთა და ქვეყნის,
მათ საგუშაგოდ და სადარაჯოდ.
7. და წამოვიდა არდვი სურა შემოწქმედისგან
ცხენივით მძლავრი, მოელვარე თეთრი ხელებით,
გავრცელდა ლადი, ხელძლიერი, მარად მჩქეფარე
და მხიარული, მშვენიერი ფიქრობდა ასე:
8. ო, ვინ შემაქებს, შემპრწირავს სამსხვერპლო სასმელს,
რძეს და ჰაომას დაწმენდილსა, დამწდარს, დაწურულს,
ვის შევიწყალებ, აღვესრულებ ნატვრას და სურვილს,
მოვევლინები სიხარულად, საკეთილდღეოდ.
9. არდვის დიდებულს და ბრწყინვალეს ვაქებ ხმამაღლა,
ვაქებ კეთილად თქმული ქებით მართალს, აშაველს,
სამსხვერპლო სასმელს, შეზავებულს რძეს და ჰაომას,
მას, სურვილების აღმსრულებელს, მარად შევწირავ.
იყავ ნეტარი შენ სურვილთა აღმსრულებელო,
ო, არდვი სურა ანაპიტა, ბარსმანით ხელში,
ენით მჭევრითა, ბრძნული აზრით, საქმით და სიტყვით
არსნი, შექმნილნი მაზდას მიერ, გეტყვიან ქებას,
ვაქებთ არსთაგან მათ, ვიზედაც იცის აპურამ,
რომ მათთან არის უშაღლესი არტა-სიმართლე.
10. შემიქე არდვი ბრწყინვალე, წმიდა
შესწირე მსხვერპლი შენ ანაპიტას...
11. აღვირით ხელში, ვინც პირველი ეტლს მიაქროლებს,
მიჰქრის და ეძებს კაცს შემწირველს და ფიქრობს ასე:

ო, ვინ შემაქებს, შემომწირავს სამსხვერპლო სასმელს,
რძეს და ჰაომას დაწმენდილსა, დამწდარს, დაწურულს,
ვის შევიწყალებ, აღვუსრულებ ნატვრას და სურვილს,
მოვევლინები სიხარულად, საკეთილდღეოდ...

12. ვისაც უბია ოთხი ცხენი ერთი ჯიშისა,
ოთხივე თეთრი და ოთხივე ქარივით სწრაფი,
სიძულვილს ყველა მოძულეთა, რომელნიც სძლევენ:
დევთა და კაცთა, ჯადოქართა, კავ-კარაპანთა.
13. არდვის დიდებულს და ბრწყინვალეს ვაქებ ხმამაღლა,
ვაქებ კეთილად თქმული ქებით მართალს, აშაველს...
14. შემიქე არდვი ბრწყინვალე, წმიდა,
შესწირე, მსხვერპლი შენ ანაპიტას...
15. ვაქებ დედოფალს, ძლევამოსილს, ახოვანს, ტანადს,
კეთილად ნაზარდს, რომლის წყლები დღე და ღამ დიან,
წყალუხვსა უფრო, ვიდრე მიწის ყველა მდინარე,
ძალუმად მდინარს, მოჩუხჩუხეს, ლაღად მჩქეფარეს.
არდვის დიდებულს და ბრწყინვალეს ვაქებ ხმამაღლა
ვაქებ კეთილად თქმული ქებით მართალს, აშაველს...
16. შესწირე მსხვერპლი შენ ანაპიტას,
შემიქე არდვი, წმიდა ბრწყინვალე...
17. მას თაყვანისცა შემომქმედმა აპურამაზდამ
არიან-გეჯში, მშვენიერი დატმას ნაპირას.
არდვის დიდებულს და ბრწყინვალეს ვაქებ ხმამაღლა,
ვაქებ კეთილად თქმული ქებით მართალს, აშაველს...
18. ის შეევედრა; არდვი სურა, წმიდავ, კეთილო
და მშვენიერო, ანაპიტავ, მომეც წყალობა,
რომ გაიძულო პოურუშასპას ძე ზარათუშტრა,
იფიქროს რჯულზე, იუბნოს რწმენით, იქმოდეს რწმენით.

19. და მიანიჭა ეს წყალობა მას ანაპიტამ
მსხვერპლის შემწირველს, შემვედრებელს,
მრავალმოწყალემ.
20. შესწირე მსხვერპლი შენ ანაპიტას,
შემიქე არდვი ბრწყინვალე, წმიდა...
21. მას ჰაოშმანჰა პარადატამ, ჰარა მთის ძირას
ასი ულაცი შემოსწირა, ათასი ხარი,
ათი ათასიც საქონელი, მსხვერპლად, წვრილფეხი.
22. და შეევედრა: მშვენიერო, კეთილო არდვი,
მომეც წყალობა, მოვიპოვო მე ხელმწიფება
გავხდე მეუფე ყველა არსთა, უზენაესი,
დევთა და კაცთა, ჯადოქართა და კუდიანთა,
ვძლიო კავის და კარაპანთაც და დავამარცხო
მაზანელ დევთა ლაშქარიც და ვარნას დრუგებიც.
23. და მიანიჭა ეს წყალობა მას ანაპიტამ,
მსხვერპლის შემწირველს, შემვედრებელს,
მრავალმოწყალემ...
24. შესწირე მსხვერპლი შენ ანაპიტას,
შემიქე არდვი ბრწყინვალე, წმიდა...
25. მას მეფე დამამ, ჯოგმრავალმა, ჰუკარმას მთაზე
ასი ულაცი შემოსწირა, ათასი ხარი,
ათი ათასიც საქონელი, მსხვერპლად, წვრილფეხი.
26. და შეევედრა, მშვენიერო, კეთილო არდვი:
მომეც წყალობა, მოვიპოვო მე ხელმწიფება,
გავხდე მეუფე ყველა არსთა, უზენაესი,
დევთა და კაცთა, ჯადოქართა და კუდიანთა,
ვძლიო კავის და კარაპანთაც და დავამარცხო
მაზანელ დევთა ლაშქარიც და ვარნას დრუგებიც.
დევებს ქონება და სიმდიდრე წავართვა ორივ,

მათ საქონელი და ჯოგები წავართვ ორიგ,
მე მათ დიდება და პატივი წავართვა ორიგ.

27. და მიანიჭა ეს წყალობა მას ანაპიტამ
მსხვერპლის შემწირველს, შემვედრებელს,
მრავალმოწყალემ.

28. შესწირე მსხვერპლი შენ ანაპიტას
შემიქე არდვი, ბრწყინვალე, წმიდა...

29. და ბაბილონში, მას, სამხახა გველმა დაჰაკამ
ასი ულაცი შემოსწირა, ათასი ხარი,
ათი ათასიც საქონელი, მსხვერპლად, წვრილფეხი.

30. და შეევედრა: მშვენიერნი, კეთილო არდვი,
მომეც წყალობა, უკაცურეყო მე შვიდიგ მხარე.

31. მაგრამ არ მისცა ეს წყალობა მას ანაპიტამ,
მსხვერპლის შემწირველს, შემვედრებელს,
მრავალმოწყალემ.
არდვის დიდებულს და ბრწყინვალეს ვაქებ ხმამაღლა,
ვაქებ კეთილად თქმული ქებით, მართალს, აშაველს...

32. შესწირე მსხვერპლი შენ ანაპიტას
შემიქე არდვი, ბრწყინვალე წმიდა...

33. ოთხკუთხ ვარუნას, სახლის შვილმა ათეფანთა გვარის
თრაიტაუნამ, შემოსწირა, გმირთა გვარისამ,
ასი ულაცი შემოსწირა, ათასი ხარი,
ათი ათასიც საქონელი, მსხვერპლად, წვრილფეხი.
და შეევედრა: მშვენიერო, კეთილო არდვი,
მომეც წყალობა მე, სამხახას, ვძლიო დაჰაკას
სამთავიანსა, ექვსთვალას და ათასხერხიანს,
მას, უძლიერესს დევთა შორის, დრუგს უსაძაგლესს,
რომელიც შექმნა აჰრიმანმა აშაველთ ქვეყნის
წინააღმდეგ და ხორციელთა დასაღუპავად,

რომ წამოვგვარო მისი ორი სატრფო ლამაზი,
სანპავაჩი და არნავაჩი — ორი და ტურფა,
რომელთაც ტოლი ქვეყანაზე არ ჰყავთ მშვენებით
და შობისათვის სხეული აქვთ საუკეთესო.

35. და მიანიჭა ეს წყალობა მას ანაპიტამ
ერთგულს, შემწირველს, შემვედრებელს,
მრავალმოწყალემ.

36. შესწირე მსხვერპლი შენ ანაპიტას,
შეპიქე არდვი, ბრწყინვალე, წმიდა...

37. მას ტბა პისინას ნაპირებზე ბრძენმა კარსასპამ
ასი ულაცი შემოსწირა, ათასი ხარი,
ათი ათასიც საქონელი, მსხვერპლად, წვრილფეხი...

38. და შეევედრა: მშვენიერო, კეთილო არდვი,
მომეც წყალობა, ყვითელქუსლა განდარვას ვძლიო,
ვინც ვორუ-კაშას ზღვის ტალღებში ნავარდობს მარად.
და შევძლო გაჭრა დრუგიანელ გმირთა სახლისკენ,
რომ თავს დაეცხა და ავიღო მათი სიმაგრე.

39. და მიანიჭა ეს წყალობა მას ანაპიტამ.
ერთგულს, შემწირველს, შემვედრებელს,
მრავალმოწყალემ.

40. მე არდვი სურა ანაპიტას ვაქებ ხმამაღლა, -
ვაქებ კეთილად თქმული ქებით მართალს, აშაველს,
სამსხვერპლო სასმელს, შეზავებულს რძით და ჰაომით.
მას, სურვილების აღმსრულებელს, მარად შევწირავ.

41. ეხში, მრისხანე თურანელმა ფრაპრასიანმა
ასი ულაცი შემოსწირა, ათასი ხარი,
ათი ათასიც საქონელი, მსხვერპლად, წვრილფეხი.

42. და შეევედრა: მშვენიერო, კეთილო არდვი,
მომეც წყალობა, მოვიპოვო ფარნა ბრწყინვალე

რომელიც ცურავს ვორუ-კაშას ზღვის შუაგულში,
არიელთ ხვედრი, ცოცხალთა და ჯერ არ შობილთა,
და საკუთრება აშაველი ზარათუშტრასი.

43. მძლე მეომარმა, კავი-უსამ, არწივის მთაზე
ასი ულაყი შემოსწირა, ათასი ხარი,
ათი ათასიც საქონელი, მსხვერპლად წვრილფეხი.

44. და შეევედრა: მშვენიერო კეთილო არდვი,
მომეც წყალობა, მოვიპოვო მე ხელმწიფება,
გავხდე მეუფე ყველა არსთა, უზენაესი,
დევთა და კაცთა, ჯადოქართა და კუდიანთა...

45. შესწირე მსხვერპლი შენ ანაპიტას,
შემიქე არდვი ბრწყინვალე, წმიდა...

46. და მიანიჭა ეს წყალობა მას ანაპიტამ
მსხვერპლის შემწირველს, შემვედრებელს,
მრავალმოწყალემ...

47. არდვის დიდებულს და ბრწყინვალს ვაქებ ხმამაღლა,
ვაქებ კეთილად თქმული ქებით, მართალს, აშაველს...

48. შესწირე მსხვერპლი შენ ანაპიტას,
შემიქე არდვი, ბრწყინვალე, წმიდა...

49. მას ჰაუსრაგამ, არიელმა უმამაცესმა,
ჩააჩასტას ტბასთან, უღრმესსა და ფართოწყლიანთან,
ასი ულაყი შემოსწირა, ათასი ხარი,
ათი ათასიც საქონელი, მსხვერპლად, წვრილფეხი.

50. და შეევედრა: მშვენიერო, კეთილო არდვი,
მომეც წყალობა, ეტლებს შორის უფართოესი
რომ გავაქროლო წინ, ტყის გასწვრივ გაჭრილ შარბზე,
ოდეს მამაცი და მრისხანე ბრძენი ნურმანა
შემებრძოლება, თავის რაშზე ამხედრებული.

51. და მიანიჭა ეს წყალობა მას ანაპიტამ,
მსხვერპლის შემწირველს, შემვედრებელს,
მრავალმოწყალებ.
52. შესწირე მსხვერპლი შენ ანაპიტას,
შემიქე არდვი, ბრწყინვალე, წმიდა...
53. მხნე მეომარი, ცხენზე მდგარი ევედრა ტუსა
უძლეველ ძალას საომარი ეტლებისათვის,
ტანის სიმრთელეს თავისთვის და მოყვარეთათვის,
სიფხიზლეს დიდსა, მეტოქეთა უწინ შემჩნევას,
მტერთ უკუქცევას, ერთი დარტყმით მათ დამარცხებას.
54. კვლავ შეევედრა: მომეც ძალა, კეთილო არდვი,
რომ გავიმარჯვო ვაესაკას ფეხმარდ შვილებზე,
რომ ხშათროსუკას კართან, კანჰას წმიდა მწვერვალზე,
ერგასი დარტყმით ასი მოკლა თურანელთაგან,
რომ ასი დარტყმით ათას მათგანს მოვუღო ბოლო,
ათასი დარტყმით მოვსრა მტერი ათი ათასი,
ათი ათასი დარტყმით მოვსპო ასი ათასი.
55. და მიანიჭა ეს წყალობა მას ანაპიტამ,
მსხვერპლის შემწირველს, შემვედრებელს,
მრავალმოწყალებ.
56. შესწირე მსხვერპლი შენ ანაპიტას,
შემიქე არდვი, ბრწყინვალე, წმიდა...
57. და ვაესაკას მას ცბიერმა ვაჟიშვილებმაც
იქ, ხშათროსუკას კართან, კანჰას წმიდა მწვერვალზე
ასი ულაყი შემოსწირეს, ათასი ხარი,
ასი ათასიც საქონელი, მსხვერპლად, წვრილფეხი.
58. და შეევედრნენ: მშვენიერო, კეთილო არდვი,
მოგვეც წყალობა, ვძლიოთ მამაც მეომარს ტუსას,
ერგასი დარტყმით ასი მოვკლათ არიელთაგან,
ათას არიელს ასი დარტყმით მოვუღოთ ბოლო,

ათასი დარტყმით მოვკლათ მტერი ათი ათასი,
ათი ათასი დარტყმით მოვსპოთ ასი ათასი.

59. არ მიაწიგა ეს წყალობა მათ ანაპიტამ,
მსხვერპლის შემწირველთ, შემგედრებელთ,
მრავალმოწყალემ.

მე არღვი სურა ანაპიტას ვაჟებ ამისთვის,
ვაჟებ კეთილად თქმული ქებით, მართალს, აშაველს,
სამსხვერპლო სასმელს, შეზავებულს რძით და ჰაომით,
მას, სურვილების აღმსრულებელს, მარად შევწირავ...

60. შესწირე მსხვერპლი შენც ანაპიტას,
შემაქე არღვი, ბრწყინვალე, წმიდა...

61. მას შეევედრა გონიერი მენავე პარვა,
მხნე თრავიტონამ რომ აფრინა ის ძერას სახით,
რომელიც ასე დაფრინავდა ძირს დაუშვებლად
სამი დღე-ღამე, საკუთარი სახლის პირდაპირ:
მხოლოდ მესამე ღამის ბოლოს განთიადისას,
როს მიაღწია მღელვარებას მან უძლიერესს,

62. დილის რიჟრაჟზე მოუწოდა მან ანაპიტას
ო, შემეწიე, არღვი სურა, წმიდავ, კეთილო,

63. სამსხვერპლო სასმელს შემოგწირავ, ჰაომას რძიანს,
გაწურულს, დამწდარს, მე მდინარე რაჰას ნაპირზე,
თუ დავაკარე მიწას ფეხი, აჭურას შექმნილს,
და საკუთარ სახლს მივალწიო ცოცხლად, მშობლიურს.

64. ცით ჩამობრძანდა არღვი სურა ქალწულის სახით,
მშვენებით სავსე, სარტყლით მაღლა წელ-შემორტყმულის,
კეთილშობილის, გვარმდიდარის და ახოვანის
გრძელი სამოსით, კოჭებამდე ძირს დაშვებულით,
ოქროსზონრიან ფეხსაცმელით კოჭშემოსილი.
მხრებზე ეხურა მას ძვირფასი წარმოსასხამი,
კეთილად ქმნილი, ვით წესია, მრავალნაოჭა,

საყურეები ყურს ეკიდა უბრწყინვალესი,
კეთილნაქნარი ყელსაბამი ყელს უმშვენებდა,
ბრწყინავდა მკერდზე მომხიბვლელად და მიმზიდველად.
ასი ძვირფასი სამკაული ჰქონდა გვირგვინზე,
რვაკუთხიანზე, ეტილის მსგავსზე, ულამაზესზე,
დროშით შექმულზე და წრიულად გამოშვებრილზე.
ტანსა ემოსა მას სამოსი წავის ტყავისა,
საუკეთესო ბეწვიანის, მარჯვედ დაჭრილის,
დროით მოკლული ნადირისა, ვერცხლებს მბრწყინავის.

65. წაავლო ხელი, სწრაფად მოხდა ეს, არა ნელა,
აკარებინა მიწას ფეხი, აჰურას შექმნილს,
დაეშვა პარვა, მიაღწია საკუთარ სახლსა,
კვლავ უვნებელად და ადვილად, ისე ვით ძველად,

66. და მიანიჭა ეს წყალობა მას ანაჰიტამ
მსხვერპლის შემწირველს, შემვედრებელს,
მრავალმოწყალებს.

67. შესწირე მსხვერპლად შენ ანაჰიტას,
შემიქე არდვი ბრწყინვალე, წმიდა...

68. და მას ჯამასპამ შემოსწირა, შორით მხედველმა
დევადასნელთა და წყეულთა დრუგთა რაზმებისა,
ასი ულაცი შემოსწირა, ათასი ხარი,
ათი ათასიც საქონელი, მსხვერპლად, წვრილფეხა.

69. ის შეევედრა: მშვენიერო, კეთილო არდვი,
მომეც წყალობა, მოვიპოვო მე ხელმწიფება,
გავხდე მეუფე ყველა არსთა, უზენაესი,
დევთა და კაცთა, ჯადოქართა და კუდიანთა,
ვძლიო კავის და კარაპანთაც და დავამარცხო
მაზანელ დევთა ლაშქარიც და ვარნას დრუგებიც.
ო, ამ წყალობას გევედრები, კეთილო, არდვი,
მომმადლე ძლევა, როგორც ყველა სხვა არიელეხს.

70. და მიანიჭა ეს წყალობა მას ანაჰიტამ.
მსხვერპლის შემწირველს, შემვედრებელს,
მრავალმოწყალემ.
71. შესწირე მსხვერპლო შენ ანაჰიტას
შემიქე არდვი, ბრწყინვალე, წმიდა...
72. მას შემოსწირა აშავაზდამ, პურუდახშტას ძემ,
აშავაზდამვე და თრიტამაც, საფუძრის ძეთა,
მაღალ მბრძანებლის, ცხენსწრაფ მეფე წყალთა
პირმშოსთან:
ასი ულაცი შემოსწირეს, ათასი ხარი,
ათი ათასიც საქონელი, მსხვერპლად, წვრილფეხი.
73. და შეევედრნენ: ეს წყალობა მოგვმადლე არდვი,
ენამჭევრ დანას. თურანელსა, კარა-ასაბანს,
დურა-კაიტუს, ომში ვძლიოთ ხვასტაგისათვის.
74. და მიანიჭა ეს წყალობა მათ ანაჰიტამ,
მსხვერპლის შემწირველთ, შემვედრებელთ,
მრავალმოწყალემ.
75. შესწირე მსხვერპლი შენ ანაჰიტას
შემიქე არდვი ბრწყინვალე, წმიდა...
76. აი, ვისტარუმ, ნაოტარას განთქმულ გვარიდან,
მას შემოსწირა ვაატაჰვატის წყლისა ნაპირას
კეთილად თქმული სიტყვით ქება, ასე იტყოდა:
77. ნამდვილად გეტყვი, ჭეშმარიტად, ო, ანაჰიტა,
რომ, მე იმოდენს დევამსნელს მოვკლავ ამ ქვეყნად.
რამდენი დერიც თმა მაქვს თავზე, თუ კი მომმადლი
და დამიტოვებ მშრალ ფონს კეთილ ვაატაჰვატიზე.
78. ცით ჩამობრძანდა ანაჰიტა ქალწულის სახით,
მშვენებით სავსე, სარტყლით მაღლა წელშემორტყმულის,
კეთილშობილის, გვარმდიდარის და ახოვანის,
ოქროს ზონრიან ფეხსაცმელით კოჭშემოსილის...

მან დაამწვიდა ზოგი წყალი, სხვები აღელვა,
დასტოვა ფონი მშრალი კეთილ გაატაჰვატიზე.

79. და მიანიჭა ეს წყალობა მას ანაპიტამ
მსხვერპლის შემწირველის, შემვედრებელს,
მრავალმოწყალებ.
80. შესწირე მსხვერპლი შენ ანაპიტას
შემიქე, არდვი, ბრწყინვალე, წმიდა...
81. მას შემოსწირა იოვიშტამ, ფრანას გვარისამ,
კუნძულ რაჰაზე ასი ცხენი, ათასი ხარი,
ათი ათასიც საქონელი, მსხვერპლად, წვრილფეხი.
82. ასე ევედრა: მშვენიერო, კეთილო არდვი,
მომეც წყალობა ვძლიო ახტას ავთვალას, ბნელსა,
და ვუბასუხო მტრულად დასმულს ოთხმოცდაცხრამეტს
კითხვას, რომელსაც მე დამისვამს წყეული ახტა.
83. და მიანიჭა ეს წყალობა მას ანაპიტამ
მსხვერპლის შემწირველს, შემვედრებელს,
მრავალმოწყალებ.
84. შესწირე მსხვერპლი შენ ანაპიტას,
შემიქე არდვი, ბრწყინვალე წმიდა...
85. აუწყა არდვის შემომქმედმა აჰურამაზდამ:
ო, არდვი სურა ანაპიტა, ძირს ჩამობრძანდი
გარსკვლავეთიდან ამ მიწაზე, უფლის შექმნილზე;
ძლევა მოსილნი ხელმწიფენი გწირავენ მსხვერპლსა
ქვეყნის მპყრობელნი და შვილები ქვეყნის მპყრობელთა.
86. გვედრებიან შენ მამაცნი სისწრაფეს ცხენთა,
გთხოვენ დიდებას და პატივსა უპირატესსა.
ქურუმნი ბრძენნი აღმაფრენას შენ გენუკვიან,
გთხოვენ სიწმინდეს, ბრწყინვალეობას, ვირტრას დაძლევა
და გამარჯვებას მტერთა ზედა, ღვთისგან მოცემულს.

87. ნორჩნი ქალწულნი კეთილ მფლობელს გევედრებიან,
მხნე სახლის უფალს, ანაჰიტავ, გთხოვენ თავისთვის,
კეთილ დედობას მშობიარე გთხოვენ ქალები
შენ ძალგის იყო მწყალობელი მათი, ო, არღვი!
88. და ჩამობრძანდა ანაჰიტა ვარსკვლავეთიდან
აჟ, ამ მიწაზე, ზარათუშტრავ, უფლის შექმნილზე.
ასე ამბობდა ანაჰიტა: ჰოი, სპიტამავ,
შენ შეგქმნა მაზდამ ხორციელი ქვეყნის მსაჯულად,
მე კი მფარველად მათ ყოველთა არსთა მართალთა.
ჩემი დიდების და ბრწყინვალე ფარნას წყალობით
დადის მიწაზე საქონელი მსხვილიც, წვრილფეხიც
და თვით ორფეხი, ხორციელი ადამიანიც.
89. ყოველ სიკეთეს, ღვთის მოცემულს, მე შენ დაგიცავ.
როგორც საქონელს, შეფარებულს მწყემსის ფარეხში.
90. ო, არღვი სურა ანაჰიტა, ჰრქვა ზარათუშტრამ:
რომელი ქებით უნდა გაქო, რა შემოგწირო?
რომ მაზდამ სხვა გზა არ გიმზადოს, გარეშე გზისა
მზის, ჩვენი უფლის, გარეშემო სამოგზაუროდ.
არ მოგატყუონ შენ გველთა და ქვეწარმავალთა,
არა გაენონ რა არც არაჲნამ, არცა ვაჲჲაკამ,
არცა ვარნავამ, შზამიანმა ვარნავა-ვიშამ.
91. ასე მიუგო არღვისურამ, მას, ანაჰიტამ:
ჰოი, სპიტამავ აშაველო, შენ, ზარათუშტრავ,
მაქე იმ ქებით, შემომწირე ისეთი მსხვერპლი,
მზის ამოსვლიდან მზის ჩასვლამდე, რომ თვითონ შესძლო
ჩემდა სამსხვერპლოდ განკუთვნილი სასმელის შესმა
და იმ ქურუმმა, სიტყვით ჩემმა ბრძნულად მქებელმა,
ვისი სხეულიც კავშირშია წმინდა სიტყვასთან.
92. არ მოვევლინო, შეწირვისას, სამსხვერპლო სასმელს
ოდეს შემისმენ ყრუნი, ბრმანი და უგუნურნი,
ავდალდასმულნი, სიტყვამრუდნი. გონებამრუდნი,
კაცნი ზურგმრუდნი, კუზიანნი და უკბილონი.

93. ნუ შესმენ ჩემთვის გამზადებულ სამსხვერპლო სასმელს
ნურცა სნეულნი, შეპყრობილნი ციებ-ცხელებით,
ხურცა ჭუჭანი, ნურც დიაცნი, ურცხენი და მრუშნი,
ვინც არ ლოცულობს, ვინც წმიდასა არ გალობს
გათეხს,
ტანუკარებნი, კეთროვანნი განბორებულნი.

94. და შეეკითხა ანაპიტას კვლავ ზარათუშტრა:
ო, არღვი სურა, თუ მიიღებ შენ შენდა მომართ
მსხვერპლს, შემოწირულს კაცთა ცრუთა და ბოროტთაგან,
მსხვერპლს, შემოწირულს შენდა მიმართ, მზის ჩასვლის
შემდეგ?

95. ჰრქევა არღვი სურა ანაპიტამ: ჰოი, სპიტამავ,
შენ, აშაველო ზარათუშტრა, რომელიც შეგქმნა
აპურამაზდამ ხორციელი ქვეყნის მსაჯულად...
მხოლოდ წყეულნი ისწრაფვიან მზის ჩასვლის შემდგომ
ჩემდამი ზორვად ნაზორევით ეშმაკეულით,
ექვსასეულით ჩემდა მომართ, ათასეულით.

96. მინდა თაყვანი ვცე ჰუკარმას, ოქროს მთას ქებულს,
სად არღვი სურა ანაპიტა იღებს სათავეს,
ათასი კაცის სიმაღლიდან ძირს რომ ჩამორბის
და ბრწყინვალეობით ყველა წყლებს რომ აღემატება
მიწაზე მდინართ, ლალად მსრბოლი, უდიადესი.

97. მე არღვი სურა ანაპიტას ვაქებ ხმამაღლა,
ვაქებ კეთილად თქმული ქებით, მართალს, აშაველს...

98. შესწირე მსხვერპლი შენ ანაპიტას,
შემიქე არღვი, ბრწყინვალე, წმიდა...

99. გარს ეხვევიან ანაპიტას მაზდაფასნელნი,
ბარსმანით ხელში, შემწირველნი, შემვედრებელნი...

100. შესწირა მსხვერპლი ჰვოვას გვარმა მას, ანაპიტას,
 შესწირა არდვის მსხვერპლი გვარმა ნაოტარიამ,
 მას ხელმწიფებას შეევედრა ჰვოვიანთ გვარი,
 ცხენთა სისწრაფეს შეევედრა ნაოტარია,
 წამს მიაღწიეს ხელმწიფობას ჰვოვიანთ, მტკიცეს,
 წამსვე ეწივნენ თავის სურვილს ნაოტარელნი.
 გახდა ვიშტასპა უმაღესთა ჰუნეთ მფლობელი.
101. და მიანიჭა ეს წყალობა მათ ანაპიტამ,
 მსხვერპლის შემწირველთ, შემვედრებელთ,
 მრავალმოწყალებ
102. შესწირე მსხვერპლი შენ ანაპიტას,
 შემიქე არდვი, ბრწყინვალე, წმიდა...
103. მას, რომელსაც აქვს ათასი უბე,
 და შენაკადიც ათასი ერთვის,
 ყოველ მის უბეს, ყოველ შენაკადს
 ორმოც დღეს ივლის კარგი მხედარი.
 ყოველ უბეში უდგას სახლი, კარგად ნაგები,
 ას ფანჯრიანი, ასი სარკმლით განათებული,
 იგი, ათასი სვეტით მაგრად განმტკიცებული,
 ათი ათასი ბოძით მტკიცედ გამაგრებული.
 ყოველ სახლშია სარეცელი კეთილადშლილი,
 შლილი მდიდრულად, ბალიშებით რბილად ნაგები.
104. ჩამორბის მთიდან ანაპიტა, ო, ზარათუშტრავ,
 ათასი კაცის სიმადლიდან ქვევით ვარდება.
 და აქვს ისეთი ბრწყინვალეობა, როგორც ყველა წყალს
 აქ, ამ მიწაზე მომდინარეს, ძალუმად მჩქეფარს.
 მე არდვი სურა ანაპიტას ვაქებ ხმამაღლა,
 ვაქებ კეთილად თქმული ქებით, მართალს, აშაველს...
105. შესწირე მსხვერპლი შენ ანაპიტას,
 შემიქე არდვი ბრწყინვალე, წმიდა...

106. შესწირა მსხვერპლი აშაველმა, კვლავ ზარათუშტრამ
 არიან-ვეჯში, მშვენიერნი დატმას ნაპირას.
 მე არდვი სურა ანაპიტას ვაქებ ხმამალლა,
 ვაქებ კეთილად თქმული ქებით, მართალს, აშაველს.
 სამსხვერპლო სასმელს, შეზავებულს რძით და ჰაომით,
 მას, სურვილების აღმსრულებელს, მარად შევწირავ...
107. და შეევედრა არდვისურა: ჩემო კეთილო,
 შენ, მშვენიერო ანაპიტავ, მომეც წყალობა,
 მომმადლე ძალი, ვაიძულო არვადისპას ძე
 კავი ვიშტასპა გმირთა გმირი, იფიქროს რჯულზე,
 იუბნოს რწმენით, იმოქმედოს რწმენის მიხედვით.
108. და მიანიჭა ეს წყალობა მას ანაპიტამ,
 მსხვერპლის შემწირველს, შემვედრებელს,
 მრავალმოწყალემ.
109. შემიქე არდვი ბრწყინვალე, წმიდა,
 შესწირე მსხვერპლი შენ ანაპიტას...
110. და შემოსწირა მას მამაძმა კავი ვიშტასპამ
 ფრაზდანუს წყალთან ასი კვიცი, ათასი ხარი,
 ათი ათასიც საქონელი, მსხვერპლად, წვრილფეხი...
 და შეევედრა: ანაპიტავ, მომეც წყალობა,
 რათა დავძლიო მე ტანტრავა, დრუგი წყეული,
 გძლიო პურტანას ეშმაკეულს, ცრუ არჟატასპას,
 და დავამარცხო ის ბრძოლაში ამ ქვეყნისათვის.
111. და მიანიჭა ეს წყალობა მას ანაპიტამ,
 მსხვერპლის შემწირველს, შემვედრებელს,
 მრავალმოწყალემ.
112. მას შემოსწირა ცხენთა მბრძოლმა ზარივაირიმ
 დატმას ნაპირას ასი კვიცი, ათასი ხარი,
 ათი ათასიც საქონელი, მსხვერპლად წვრილფეხი

113. და შევედრა: ანაპიტავ, მომეც წყალობა,
რომ გავიმარჯვო პეშო-ჩანგპა აშტოკანაზე,
რომ ჰუმაჟა დავაპარცხო ეშმაკეული,
ცრუ არზატასპა ვძლიო ომში ამ ქვეყნისათვის.
114. და მიანიჭა ეს წყალობა მას ანაპიტამ,
მსხვერპლის შემწირველს, შემვედრებელს,
მრავალმოწყალეს.
115. შემიქე არღვი პრწყინვალე, წმიდა,
შესწირე მსხვერპლი შენ ანაპიტას,
ერცელსა და გაშლილს, ჩვენს მაცოცხლებელს
დეეთა დამთრგუნველს, ღვთისგან განბრძობილს
და მსხვერპლის ღირსსა ხორციელთაგან.
მას—წყალთა მამრავლს, ჯოგების მამრავლს,
საძოვართ მამრავლს და ქვეყანათა,
უფლისგან ნეტარს, მართალს, აშაველს.

**საგუგულო სკარსული
ანუ
ფელაქური კოეფიქ**

ზაჩეჩის იარგარი

წმიდათაწმიდა არს
რწმენა ორმაზდისა!

ვიდრათუ გრძნეული და
ნამხვასტ ჰაზარის ძე
დიდი მხედრიონით
მოადგნენ ერანშაჰრს.

ვიდრათუ გრძნეული და
ნამხვასტ ჰაზარის ძე
დიდი მხედრიონით.

მოიღეს უსტარი,
ბრძანეს, შეგვიშვითო
ჩვენ ვიშტასჰ შაჰთან.

და მეფე ვიშტასჰმა
ბრძანა, შემოეშვათ.
წარუდგნენ, ილოცეს,
გადასცეს უსტარი.

მდივანი ავრაჰამ
ზეზე წამოიჭრა,
აღახვნა ბაგენი
კითხვად უსტარისა
და მასში ეწერა:

„უფალო, შევიტყვე,
რომ თქვენ მიგიღიათ

რწმენა ორმაზდისა, —
ზიანის მომტანი.

თქვენ თუ მას უარჰყოფთ
და კვლავაც იწამებთ
ჩვენს სათაყვანებელ
უწმიდეს ღვთაებებს,

მაშინ გებოძებათ
ოქრო უამრავი,
რემა მშვენიერი
და ტახტი მეფური.

და თუ არ უარჰყოფთ
მაგ სარწმუნოებას
და ჩვენს სალოცავებს
წმიდად არ იწამებთ,
მაშინ დაგესხმით და
მოგთხრით ძირიანად,
გავაუდაბურებთ
სამკვიდროს თქვენეულს,
სული აღმოგხდებათ
მძიმე მონობაში“.

ეს რომ მოისმინა
დიდმა მბრძანებელმა,
გულზე შემოაწვა
სევდა და ნალველი.

და ოდეს მამაცმა
სპასპეტმა ზარერმა
იხილა თავისი
მეფე დაღვრემილი,
დარბაზში ეახლა
და ეს მოახსენა:

„თუ ნებას მიბოძებ,
ამ უსტარს მე გავცემ
პასუხს, ვით ეგების“.

ვიშტასპი დათანხმდა
და გმირმა ზარერმა
დაწერა უსტარი:

„თეთრი ტყის ნაპირაჲ,
ზარათუშტრელების
მარვის სიახლოვეს,
მთასა და ტბას შუა
ჰამუნის მინდორზე
მოვყაროთ ცხენები.
და ოდეს ვიხილავთ
პირისპირ ერთმანეთს
აი, იქ გაჩვენებთ
დევეების შემუსრვას“

ავრაჰამ მდივანმა
დალუქა გრავნილი
და იგი გადასცეს
ვიდრატშ გრძნეულსა და
ნამხვასტ ჰაზარის ძეს,
მათ ლოცვა წარმოთქვეს
და გაუჩინარდნენ.

გაიცა ბრძანება,
რომ ცეცხლი აღენთოთ
ღმერთების მთაზე.
გმირებს და ქვეყანას
ეცნობა, რომ მოგვებს,
რომელნიც იცავენ
ვაჰრამ ცეცხლს უწმიდესს,
ჰქონდათ ნაბრძანები,

რომ ძეხორციელი,
ასაკით ათიდან
ვიდრე ოთხმოც წლამდე
თან არვინ ჰყოლოდათ.

„ერთი თვის მიწურულს
თავი მოიყაროს
ყველამ სასახლეში
ვიშტასპის კარზე!
ვინც არ შეასრულებს
მეფის ამ ბრძანებას,
ძელზე ჩამოცმული
ძელსვე შეახმება“...

დათქმულ დღეს მოაწყდა
ვიშტასპის სასახლეს
ერი მეომარი
და შეკრბა ლაშქარი..

დოლის და ნაღარის
ხმებში ირეოდა
კვნესა და ტირილი.

ჩამწყრივდა ლაშქარი:
სპილოს მადევარნი
იდგნენ სპილოებით,
მხედრები — ცხენებით
და მალი ეტლებით —
ეტლებზე მებრძოლნი.

მრავალი ნაჯახი,
მრავალი კაპარჭი, —
ისრით დატენილი,
მრავალი ჯავშანი, —
მტკიცე და ოთხკეცი,
მზეზე მოელვარე.

ირანის ლაშქარი
იყო უთვალავი,
ხმა ზეცას სწვდებოდა,
ფლოქვები — ჯოჯოხეთს.

სადაც გაიარეს,
გზები გადაიხნა
და მდინარეები
ისე აამღვრიეს,
რომ წყალი იმათგან
ერთი თვის მანძილზე
არ დაილეოდა.

გაჰქრა დღის ნათელი.
ველარ დაფრინავდნენ
ზეცაში ფრინველნი
და ისხდნენ მარტოდენ
ცხენების თავებზე,
შუბების წვერსა და
მთათა მწვერვალებზე.
და დღე ღამეთაგან
არ განირჩეოდა.

და ვიშტასპ-შაჰმა
ზარერს უბრძანა:
„აქ დააბანაკე
ლაშქარი, გავიგოთ,
დღეა თუ ღამეა?!“

მაშინვე ჩამოხდა
ეტლიდან ზარერი
და მთელი ლაშქარი
მსწრაფლ დააბანაკა.

გვიან განიფანტა
მტვერი და ღრუბელი,

გამოჩნდა მთვარე და
ვარსკვლავთა კიაფი.

და შემდეგ ჩაასვეს
სამასი ლურსმანი,
სამასი ბორბალი
შეკრეს და შეაბეს
სამასი პატარა
ოქროს ზანზალაკი.

ვიშტასპი დაბრძანდა,
მოიხმო ჯამასპი
და უთხრა: „მწამს შენი
სიბრძნე და მისნობა.
შენ უწყი ყოველი,
თუ როდის იწვიმებს,
მიწას რაოდენი
წყალი დასდინდება,
რამდენი წვეთი.

რომელი მცენარე
როდის აყვავდება,
რომელი ყვავილი
როდის გაიშლება,
დღისით თუ ღამით.

შენ უწყი, თუ როდის
იწვიმებს ღრუბელი
და როდის არა.

მითხარ, რას გვიქადის
ჩვენ დღე ხვალინდელი,
შვილთა და ძმათაგან
ვინ დაიღუპება,
ან ვინ გადარჩება?“

ჯამასპ პიტიახშმა
მეფეს მოახსენა:

„ნეტამც მე ამქვეყნად
არ გავჩენილიყავ
ან ბედს განვეწირე
და უცხო მხარეში
სული აღმომხდოდა...
ანდა ვყოფილიყავ
ზღვაში ჩავარდნილი
უსასო ფრინველი,
ოღონდაც, უფალო,
შენ ეს არ ჯეკითხა.

მაგრამ რა ვიღონო,
რახან შემეკითხე,
უნდა ვთქვა სიმართლე,

რამეთუ, უფალო,
მთხოვ, რომ გაგაგონო
სიტყვა ჭეშმარიტი
ორმაზდის ნათების,
მაზდეანთ რჯულისა
და გმირი ზარერის
სიცოცხლის შესახებ“.

ჯამასპ პიტიახშმა
მეფეს მოახსენა:
„ირანელთ დიდ ლაშქარს,
მშვილდ-კაპარჭიანთა,
უბრძანე, ბანაკად
დადგნენ და იყუჩონ“.
და მეფე ფიშტასპმა
ირანის დიდ ლაშქარს
უბრძანა ბანაკად
დგომა და ლოდინი.

და თქვა პიტიახშმა:
„ნეტარ არს ყოველი,
ვინც დედის საშოდან
ჯერაც არ შობილა,
ან იგი, ვინც იშვა
და დღე მოესწრაფა,
ან ის, ვინც შორეთში
გადაიხვეწა და
ანაზღად გადურჩა
ამ დიად განსაცდელს.

რამეთუ ბრძოლის დღეს
მრავალი მშობელი
დარჩება უშვილოდ,
და ვაჟი მრავალი —
უძმოდ და უმამოდ,
ქალთაგან მრავალი
უმალ დაქვრივდება.
ბევრი ბედაური
ყალყზე შემართული
ჭიხვინით იჭენებს
ქიონელთ ლაშქარში
და პატრონს დაცემულს
ველარსად იპოვის.

ბედკრული იქნება
გრძნეული ვიდრადში,
რომელიც ირანელთ
სპასპეტს სახელოვანს
გმირ ზარერს მზაკვრულად
დასცემს ბრძოლის ველზე
და მის რაშს წაიყვანს“.

როდესაც ვიშტასპმა
ეს სიტყვა ისმინა,
გადმოხტა ტახტიდან.

მარცხენით იშიშვლა
პირბასრი მახვილი,
მარჯვენით ხმალი და
უყივლა პიტიაშს:
„წყეულმც ყოფილხარ
ჯადოქრის მსახურო,
ან დედა გყოლია
გრძნეული, ან მამა —
კერპების მლოცველი“.

„ — წამოდექ, მეფეო,
კვლავ ტახტზე დაბრძანდი,
რაც მოსახდენია,
ის მაინც მოხდება,
ვით მე მოგახსენე“.

ვეშტასპი, მიწაზე
განრთხმული, არ აღგა,
თვალნი არ ასწია.

უახლოვდებოდნენ
სახელმოხვეჭილი
გპირები და სთხოვდნენ
მეფეს სათითაოდ:
„აღსდექ, მეუფეო,
კვლავ ტახტზე დაბრძანდი,
გწამდეს, ხვალ ბრძოლისას
ძალს არ დავიშურებ
და ათას ქიონელს
მზეს გამოვასალმებ“.
სპასპეტი ზარერი,
გპირი პათუსრავი,
წმიდა სპანდედატი
და სხვა მეომარნი
მეფეს ამშვიდებდნენ,
სთხოვდნენ წამოდგომას

და ბოლოს ვიშტასპმა
ისმინა ვედრება,
წამოიძარტა და
კვლავ ტახტზე დაბრძანდა,
მოიხმო ჯამასპი
და მშვიდად მიუგო:
„დე, იგი აღსრულდეს,
რაიც შენ გვაუწყე.“

მე უკვე ვუბრძანე,
რომ ციხე-სიმაგრე
აგონ რვალისა,
ირგვლივ შემოავლონ
რკინის გალავანი.
ჩემს ძმებსა და ვაჟებს,
ყველა კეთილშობილს
მეფური გვარისას
მე იქ შევაფარებ,
რათა გადაურჩნენ
მტრის ხელში ჩავარდნას“.
ჯამასპ პიტიახში
მეფეს შეესიტყვა:

„მაგრამ, მეუფეო,
გარდა ზარერისა,
ვინ გაულეტს ქიონელთ
თხუთმეტ ათი ათასს?

ან თუ არ პათუსრავ,
რომელი გამუსრავს
ქიონელთ ლაშქრიდან
თოთხმეტ ათი ათასს?

ან თუ არ ძე შენი —
გმირი ფრაშავარტი,
ვინ მოსპობს ქიონელთ
ცამეტ ათი ათასს?“

მეფე დაფიქრდა და
ჯამასპს შეეკითხა:
„მათი ბანაკიდან
ერთბაშად რამდენი
გამოვა საომრალ,
ვინ დაიღუპება,
ან ვინ გადარჩება?“

ჯამასპ პიტიახშმა
მეფეს მოახსენა:
„აქ სამჯერ ასი
და ოცი ათასი
მოვა საბრძოლველად
თავის ბანაკიდან,

მაგრამ ჩვენს მტერთაგან
არვინ გადარჩება,
გარდა იმ უკეთურ
მეფე არქასპისა.

მას წმიდა სპანდედატ
დაიჭერს, დააჭრის
ხელ-ფეხს და ორსავე ყურს,
თვალთ დათხრის, კუდმოჭრილ
სახედარს შემოსვამს
და უკან გაგზავნის
თავის სამეფოში.
თან ეტყვის: „წადი და
თქვი ის, რაც გადაგხდა
შენ ჩემთა ხელთაგან!“

და ბრძანა ვიშტასპმა:
„თუნდაც რომ ამოწყდეს,
ყველა ჩემიანი,
ძმები და ვაჟები,
ჩემი დის და ცოლის,

ჭუტოსის შობილნი,
ძენი და ასულნი,
სულ ოცდაათნივე,
ამქვეყნად არავინ
რომც აღარ შემომრჩეს,
მე ამ მაზღედანურ
რწმენას უზენაესს
დიდი ორმაზდისას
არ დავგმობ აროდეს!

მხნე და დიდებული
სპასპეტი ზარერი
იმგვარად იბრძოდა,
ვით ცეცხლი ღვთიური
ლერწამს მოღებული,
ქართაგან მღივანი.

ოდეს მოიქნია
ხმალი მოელვარე,
ათი ქიონელი
იმწამსვე განგმირა
და მშიერ-მწყურვალ
მტრის სისხლის ხილვისას
სიამით აღივსო.

ქიონელთ ხელმწიფემ
არქასპმა მოიხმო
თავის მეომარნი
და ბრძანა, უმაღვე
მოეკლათ ზარერი.
ჰეი, მეომარო,
ვინც შეებძოლება
ზარერს და განგმირავს,

მე იმას ჩემს ასულს
ზარსატანს მივათხოვებ
რომელსაც მშვენიებით
არა ჰყავს ბადალი
მთელს დედამიწაზე
და პიტიახშობას
ქვეყნისას ვუბოძებ.

უკეთუ ზარერი
არ მოვსპეთ ახლავე,
დიდი დრო არ გავა
და ქიონელთაგან
ამქვეყნად ცოცხალი
არავინ დარჩება“.

გრძნეული ვიდრატში
თავის ცხენს მოახტა,
იპყრო ჯადოსნური
თავისი ჰოროლი
და გულღვარძლიანი
გაქანდა საომრად.
როდესაც იხილა
ბრძოლა ზარერისა,
ახლოს არ მივიდა,
უკან აედევნა,
ზურგს ჩასცა ჰოროლი,
მკერდში გაუტარა
და გმირი ზარერი
დასცა განგმირული.

ჰაერს დაეკიდა
ისართა კივილი
და გმირთა გოდება.

მაღალი ბორცვიდან
ვიშტასპმა იხილა
ზარერის სიკვდილი.

მოიხმო მებრძოლნი
და ასე მიმართა:

„ვხედავ, რომ აღარ მყავს
მე გმირი ზარერი,
აწ აღარ მომწვდება
მე სტვენა ისართა ;
და ვაჟკაცთ გოდება.
მაგრამ ვინ იქნება
თქვენს შორის ისეთი,
ვინც წავა საომრად
და ჩემს შურს იძიებს?

ვინც ამას შეიძლებს,
პირობას ვიძლევი,
რომ იმას ჩემს ასულს
ჰუმაკს მივათხოვებ,
რომელსაც მშვენებით
ვერვინ შეედრება
და თანაც ვუბოძებ
მას სპასპეტობას და
ზარერის სასახლეს“.

მეფეს შეევედრა.
პირაშო ზარერისა
ყმაწვილი ბასტვარი:

„მეფეო, გამიშვო,
ვნახავ ირანელთა
ბრძოლას თავგანწირულს,
ვნახავ, მამაჩემი,
სპასპეტი ზარერი,
მოკვდა თუ გადარჩა
და თქვენ მოგახსენებთ“.
მეფემ მას მიუტოლა.
„შენ ვერსად გაგიშვებ,

რადგან ჯერ ბალდი ხარ,
ჯერ არ შეგიძლია
მშვილდ-ისრის ხმარება
და თავს ვერ დაიცავ.

თუ ქიონელებმა
შენც მოგკლეს, იცოდე,
იმათი სახელი
ორგზის გაიზრდება
და იტრახებენ —
ზარერიც მოგვალით
და მისი ვაჟიცო“.

ბასტვარი მალულად
სარდალთან მიიჭრა
და უთხრა: „ვიშტასპმა
ბრძანა, რომ ზარერის
ფიცხი ბედაური
ბასტვარს მიეცითო“.

და მთავარსარდალმა
ბრძანა, შეეკაზმათ
ცხენი ზარერისა.
ბასტვარი მოახტა
მერანს მამისეულს,
ბრძოლაში შეიჭრა,
გზა ხმლით გაიკაფა
და რომ მიეახლა,
იხილა თავისი
მამა განგმირული.

„ჰოი, სიცოცხლეო
ჩემო, ვინ წაგართვა
ძალ-ლონე გმირული?!

მამავ, დიდებულო,
ვის დაგანთხმევინა
სისხლი უცოდველი?

ვინ შესძლო ის შენი
ფრთოსანი მერანი, —
სენი, წაეყვანა?

შენ, ბრძოლის მოსურნე,
წევხარ განგმირული,
ქცეული არარად.

წევხარ ქარისაგან
თმა-წვერაწეწილი,
სხეულდალეწილი,
თავს მიწა გაყრია.
რა ვქნა, რა ვიღონო?
რომ ჩამოვქვეითდე,
გულში ჩაგიხუტო,
მიწა ჩამოგბერტყო,
ვიცი, რომ მე ცხენზე
კვლავ ველარ შევჯდები“.

ბატვარმა ეს ზქვა და
ცხენი გააჭენა,
გზად ყველა გაჟლიტა,
მობრუნდა ვიშტასპთან
და ეს მოახსენა:

„წავედი, ვიხილე
ირანელთ ლაშქარი,
იმათ გამარჯვებას
ადარა უკლდა-რა.
ვნახე მამაჩემი,
სპასპეტი ზარერი,
რომელიც ბრძოლაში

გმირულად დაეცა.
ო, დიდო მეფეო,
მომეცი უფლება,
წავიდე, ვიბრძოლო
და შური ვიძიო“.
ჯამასპ პიტიახშმა
თქვა: „დიდო მეფეო,
გაუშვი ყმაწვილი,
რამეთუ მტრის ჟლეტვა
და შურისძიება
მაგისი ხვედრია“.

და მეფე დათანხმდა.

„ჰოი, ჩემს ხელთაგან
ნასხლეთო ისარო,
ბრძოლებში ატარე
გმირული სახელი,
და მტერს მიუტანე
გლოვა და სიკვდილი.

ირანის დროშა და
ფიცხი ბედაური
დე, იყვნენ მარადის
დიდების მომტანნი!“

ბასტვარმა ეს თქვა და
მიუშვა სადავე,
გაჟლიტა ღუშმანი
და ისე იბრძოდა,
ვით გმირი ზარერი,

მძვინვარე არუასპი,
მეფე ქიონელთა,
მთიდან მოთვალთვალე,
გაოცდა, იკითხა:
„ვინ არის ის ნორჩი
ათი წლის ყმაწვილი,
ასე რომ აჭენებს
ცხენს გამალებული,
რომელიც გმირივით
არის აღჭურვილი
და იბრძვის ზარერის
მსგავსად, მამაცურად?!

ვატყობ, რომ ვიშტასპის
შთაჰომავალია
და სურს, რომ იძიოს
შური ზარერისა.

ჰეი, ქიონელნო,
ვინც შეებრძოლება
იმ ყრმას და განგპირავს,
მე იმას ჩემს ასულს
ვეჰსტანს მივათხოვებ,
რომელსაც მშვენებით
მთელს დედაშიწაზე
ვერვინ შეედრება
და პიტიახშობას
ქვეყნისას ვუბოძებ.

იჩქარეთ, უკეთეს
ის ფიცხი ყმაწვილი
ახლავე არ მოვსპეთ,
დიდი დრო არ გავა,
და ქიონელთაგან
ამქვეყნად ცოცხალი
არავინ დარჩება!“

გრძნეული ვიდრადში
თავის ცხენს მოახტა,
იპყრო ჯადოსნური
თავისი ჰოროლი
და გულღვარძლიანი
გაქანდა საომრად.

ბასტვარმა იხილა
მომხდური ვიდრადში
და ჯავრით წარმოთქვა:
„არ ვიცი, რა მომდის,
ცხენი, მომწყვდეული
ჩემს ძლიერ ფეხებში,
არ ძალმიძს, მივუშვა
და მას დავადევნო.
ანდა კაპარქიდან
ფრთამალი ისარი
როგორ ამოვიღო?!“

და უცებ ზარერის
სულმა შეუძახა:
„გააგდე ხელთაგან
ეგ გრძელი ჰოროლი,
ესროლე ისარი
და გაეც პასუხი!“

ბასტვარმა ჩაიცვა
ხამლი ზარერისა,
მისივე ჯავშანი —
ოქროდ დაფერილი,
ზარერის ზედაურს
მოახტა ქარივით,
მიუშვა სადავე,
მტრის ლაშქარს ეკვეთა
და ქლგტდა გმირულად.
ვიდრე არ აღმოჩნდა

ჟცებ იმ ადგილას,
სადაც გრამიკ-კარტი
იდგა ვაჟკაცურად,
კბილებით ეჭირა
დროშა საომარი
და ისე იბრძოდა.

მან რომ დაინახა
ყმაწვილი ბასტვარი,
შესძახა: „გაბრუნდი,
რამეთუ ბალლი ხარ,
ჯერ კიდევ არ ძალგის
მშვილდ-ისრის ხმარება
და თავს ვერ დაიცავ“.

ბასტვარმა მის რჩევას
ყური არ ათხოვა
და ასე მიუგო:

„ეს ძლევამოსილი
დროშა ირანელთა
სულ ასე გჰეროდეს,
ჩვენს გამარჯვებამდე.
თუ მეფე ვიშტასპთან
ცოცხალი დავბრუნდი,
მე მას მოვახსენებ
მაგ შენს თავგანწირვას“.

ბასტვარმა ეს თქვა და
ცხენი გააჰენა,
გზად ყველა გაუღიტა,
ვიდრე არ მივიდა
იქ, სადაც იბრძოდა
წმიდა სპანდედატი.

ოდეს სპანდედატმა
იხილა ბასტეარის
ბრძოლა გაბედული,
ირანელთ დიდი და
მძლეთამძლე ლაშქარი
იმას გააყოლა,
თვით მთაზე აიჭრა,
არქასპს შეუტია,
და მისი ურიცხვი
სპა მთიდან კინწისკვრით
ვაკეზე ჩალალა.

წმიდა სპანდედატმა
შეიპყრო არქასპი,
დააჭრა ხელ-ფეხი,
დათხარა თვალები,
კუდმოჭრილ სახედარს
შემოსვა, გააგდო
თავის სამეფოში
და თან დააბარა:

„წადი და იამბე,
ის, რაიც იხილე
წმიდა სპანდედატის
მძლეთამძლე ხელთაგან,
რომ ყველამ იცოდეს,
რაც ფრავარტინის დღეს,
მეფე ვიშტასპის და
ურჩხულის ბრძოლაში
მოხდა და აღსრულდა!“

**ახალი სკერსული
ანუ
კლასიკური პოეზია**

* * *

აჰას რას ვხედავ! შენი მშვენებით
 თვითონ მშვენება არა ჩანს მშვენად.
 ვინც შენთა ზილფთა ფშვენა ისუნთქა,
 გადაავიწყდა მუშკ-ამბრის ფშვენა.
 გული კი არა, ქვა გიღევს მკერდში,
 ქვაზე ათასჯერ ცივი და მძიმე,
 კარგად ვიცი მე, და მაინც ხედავ?—
 ისე გიფიცებ, ვითარცა ზენას.
 შენ არ გეგონოს მე შენგან რამე
 წყალობას ანდა სიკეთეს ველი,
 სად გაგონილა, გულქვას ულბობდეს
 გულს გულდამწვართა გულების ქშენა!
 შენზე ათასჯერ შეგჩივლე ზენას
 და შენგან შველა ათასჯერ ვთხოვე,
 მაგრამ რა ეპოვე, თურმე ღვთაებას
 ირ ეპუები, ღვთაებავ, შენა.
 მე თუნდ ათასი მეფე მამონონ,
 რა თავში ვიხლი ასეთ წყალობას,
 შენ ამიყვანე ყურმოჭრილ მონად
 და ეს იქნება ნამდვილი შველა!

წუთისოფელი თავის ღვიძლ შვილებს
როგორ გვექცევა, შენ გენაცვალე!
ზოგჯერ ის მზრუნველ დედებს მაგონებს,
ზოგჯერ კი კაპას დედინაცვალებს.
არა აქვს ბურჯი, არა აქვს ბოძი,
არა აქვს მყარი კედელი, კარი,
არავითარი, და მაინც არი.
ვით არი? ამის ფიქრი მაწვალებს.

წუთისოფელში სტუმრად მოვედით
და აქ დარჩენის არა გვაქვს ნება.
დღეს თუნდაც თბილი ლოგინი გვეგოს,
ხვალ ცივი მიწა გვეგება ლებად.
დღეს აქ რად გვინდა სატრფოს მოგება,
თუ ხვალ იქ ობლად მოგვიწევს გდება.
ჭიები გველის ტოლ-მეგობრებად,
მატლები კიდევ ძმებად და დებად.
გამოგადგება მაშინ ის, ვისაც
კავი ეკიდა და ზილფი ება?
არა აქვს გული, არა აქვს თვალი,
რა იცის შენი ღარდი და ვნება!)

მე ამ ცხოვრებამ ჰკუთნა მასწავლა,
დამარიგა და გადმოშალა ფანდი
(თუმცა რა ფანდი, ყოველ ნაბიჯზე
შენც ასეთ დასკვნას გამოიტანდი):
ვისაც არა აქვს დარდი, მას უთხრა:
არ გაიკარო ნალველის ლანდი.
ღმერთს დაუმაღლე, ბევრია, ვისაც
შენი არჩივი ჰგონია ყანდი.
ფრთხილად! გირჩევდი გადაგეტანა
ბოლმა, ამ ბოლმას თუ აიტანდი.
ვისაც ენაზე ბანდი არ აღევს,
იმას ფეხებზე დაადევს ბანდი!

ისევ დაბრუნდა წალკოტში ვარდი
ისევ დაიძრა სიცოცხლის ჩქერი.
ისევ ბუსთანი და გოლესთანი,
ისევ ვარდის და ყვავილის ფერი:
ცეცხლის და ალის ჭერი წავიდა;
დადგა ყვავილთა კოცონის ჭერი.

ამ სასახლეში მიქეიფია,
სპიით და ღრეობით შემოიძრავს თად
სად ამირათა და ხელმწიფეთა
აღმაზევებს და გამხადეს ლალი.

დღეს იგივე ვარ, სასახლეს იგივე,
იგივე ქალაქი და იგივე ბალი.
აბა რა მოხდა, სანაცვლოდ შეგების
საიდან გაჩნდა ეს ვნების დაღი?

* * *

დამისხი ღვინო, გადმოაჩქეფე
ეგ იაგუნდის ჩანჩქერი მალი,
ისე ელვარე, ვითარცა მზეზე
ამოწვართული ლაპლაპა ხმალი;
ისე კამკამა და ისე სუფთა,
ვით ბროლის თასში გულაბის წყალი;
ისეთი ტკბილი, თითქოს უძინარს
მიელულაო დაღლილი თვალი;
ღრუბლის ბადალი იყოს ფიალა,
თვით ღვინო — წვიმის წვეთების ცალი;
ისე ღვთიური სიტკბო გაგემოს,
თითქოს დატკბიო განგების ძალით.
ღვინოს თუ არ სვამ, გინდ იყავ რვალი,
დაგელეწება რბილი და ძვალი.
თუ კაცს პირიდან სული ამოხდა,
რა მოხდა, ღვინით იცოცხლებს მთვრალი.
ნეტავი ღვინოს ზეცის ტატნობზე
აიტაცებდეს არწივი ბრჭყალით,
რომ მას ვერასდროს წაეპოტინოს
ყველა ფლბი და ჭკუაზე მწყრალი.

მულიანიდან ზეფირი მოდის
(სად მომაგონდი, სად მომაგონდი!)
აბრეშუმივით გვეგება ფეხქვეშ
ამუ-დარიის რიყე და ლოდი,
წელამდე წვდება ჩვენს ბედაურებს
ჯეონის ზვირთნი, წამლეკი კბოდის. —
ჰეი, ბუხარავ, ამირა მოდის,
იმხიარულე, დატკბი და ცხონდი.
შენ ზეცა ხარ და ამირა — მთვარე,
მთვარე აღმოხდა როდის და როდის!..
შენ ბალი ხარ და ამირა — სარო,
საროს მოუხდა სავანე ოდის.
თუნდაც დაეცე და გავერანდე,
მაინც ღირსი ხარ ხოტბის და ოდის!

გამიგონია, იოსებს თურმე
გაჭირვების თუ მოლხენის ჟამად
სამი პერანგი ჰქონია, ტურფავ,
რა მოუვიდა, თუ იცი, ამათ?
ერთი მუხთლობის სისხლმა შეღება,
მეორე ცილმა დაფხრიწა სამად,
ხოლო მესამემ მისი პატრონის
თვალდავსებული განკურნა მამა.
იმ პირველ პერანგს ჰგავს ლოყა ჩემი,
მეორის მსგავსად ეს გული დამაქვს,
ახლა მესამეს ვეძებ, ვინ იცის
იქნებ მესამეც არ ჩაწყვეს ვამად!

დრო მზიარულად გაატარე შავთვალა ქალთან,
 ცხოვრება ზღაპრის მაგვარია, მსგავსია ქართა.
 აღარასოდეს დღე წარსული არ გაიხსენო,
 მომავლისაგან სხვას ნუ ელი, კეთილის გარდა.
 მივდივარ მასთან, ზილფზე უდის სუნი რომ უდის,
 მივდივარ მასთან, სილამაზით ფერიის გვართან!..
 ბედნიერია, ვინც გასცა და შეჰამა თავად,
 უბედურია, ვინც ცხოვრება ასე არ მართა.
 ქართა და ღრუბელთ მსგავსად უთქვამთ საწუთრო ჩვენი,
 მოიტა ღვინო, რაც გვეწევა, გვეწიოს მთვრალთა.

* * *

თუ კი მოვკვდებით, წუთისოფელი
 გინდ მოკლე იყოს და გინდა გრძელი.
 ბორბალი ბრუნავს და ზედ იხვევა
 ჩვენი სიცოცხლის საბელი ძველი.
 გინდა განცხრომით ცხოვრობდე, გინდა
 ცხოვრება გერგოს მძიმე და ძნელი,
 გინდ ცოტა გქონდეს, გინდ თერაზიდან
 რეიმდე იყავ სამყაროს მძვრელი,
 ეს ყველაფერი ქარია, ძმაო,
 სიზმარია და ამაოდ ელი,
 ღარიბისაგან გამოერჩიო,
 როდესაც გაგკრავს სიკვდილის ცელი.

ჰა, ესერა დაჰირხლული ზამთრის თოშითა
მოლი და ნეშო რომ არ ჩანდა, ხმელი ჩალა — კი,
დავანებულა გაზაფხული და მანის ხელით
არქანგის მსგავსად მოუხატავს ველი, ჭალაკი.
ფრთხილად იყავი, ნუ ენდობი დინებას სოფლის,
თორემ ნიანგთა ბუნავი არს ესე ალაგი!

ასეა, შვილო, წუთისოფელი
მოგვინადირებს, ავი და შავი.
ჩვენ რას გავხდებით, — ბელურები ვართ,
ხოლო სიკვდილი სვავია, სვავი.
ყველა ყვავილი დააჰკნო მან და
მასაც დააჰკნობს, ახლა რომ ჰყვავის,
ვაი რომ მოვა და ყოველივეს
წალეკავს ქვეყნად სიკვდილის ზვავი!

ჰეშმარიტების გზათა ძიება
ბერგუნა, ვითა ეტლი და წერა,
მე რა, ბერძნების დამშრალ ღელეში
წყალს რომ ვიშოვნო, განა ეს მჯერა?!

ტანის თუ ლეშის გასაფუებლად
სული გავტანჯო, ეს მითხარ ჯერა?
ვერა და ვერა, მე სულსა წმინდას
ვერ გავხდი ძაღლთა მომვლელის ფერად.
ბულბულის ხმაზე მშვენიერ ჰანგებს
ვძლერი და ლექსი ვადინე ჩქერად,
ვით იუსუფი მშვენიერებამ.
დილეგში ჩამსვა მოშურნის მზერამ.
დიდხანს ვერიე დიდებულებში,
დიდხანს მომიხდა იმათი ცქერა,
ვნახე აშკარად რას აკეთებენ
და რა სიავეს ჩადიან ცერად.
დასტურად ყოფნა მინდოდა მხოლოდ.
ისევ იმათთვის, თორემ მე... მე რა!
მაგრამ რა! გარდა სინანულისა
გგონია, რაზე ვიპოვე? ვერა!

* * *

ცხოვრებას კარგად შეხედე,
გონს მოდი, იყავ ჭკვიანი,
ზერელედ ნუკი უყურებ,
გზები იცოდე გზიანი,
ზღვასა ჰგავს ჩვენი ცხოვრება
და, რომ არ ნახო ზიანი,
სიკეთის გემი ააგე
და გაღმა გახვალ სვიანი.

თუ შენი სახე არ იქნება, ნუ მზეობს მზეცა,
რად მინდა, მიწას ანათებდეს უშენოდ ზეცა.
მე ერთი ღღეც არ გამითენდეს უშენოდ ქვეყნად,
შენი ორგული ნუ ცოცხლობდეს სხვადა და მეცა!

კაცთა გონიერთ ამ ქვეყანაზე
განა ოდესმე ბედი ჰქონიათ!
შენი თავისთვის შენვე იზრუნე,
სხვისი იმედი ფუჭად გქონია.
შეჰამე კიდეც, გაეცი კიდეც,
თუ რომ არ გინდა სინანულს მკიდე.
არ დაგახვიოს, იცოდე, რეტი
სიხარბისა და სიძუნწის რიდეში

ნუ მიენდობი ცხოვრებას
ალალი გულის ამარი.
ერთი თვალთმაქცი ვინმეა,
ერთი მზაკვარი რამ არი.
მისი სიკეთე სად თქმულა, —
ეგ ზღაპარია, იცოდე.
ფრთხილად! უბირი არ დარჩე
მაგრად შეიკარ ქამარი!

თმას რომ ვიღებავ, ჭაბუკობას მე განა ვლამობ,
ან მსურს კვლავ ცოდვა ჩავიდინო ხორცისთვის ამო.
არა, ისე ვით ძაძას იცვამს ჭირისუფალი,
ჩემს სიყრმეს ვგლოვობ და ვიშავებ წვერს ამის გამო

შავ მთაზე თეთრად დაუთოვია,
მშვილდს დაემგვანა წერწეტა სარო.
რაც არ მტანჯავდა, ღლეს იგი მტანჯავს
და რაც მიყვარდა, ღლეს იმას ვზარობ!

ეჰე, შაჰიდის ქარავანიცა
თვის გზას გაუდგა, ადრე და ჩქარა.
წავიდა იგი და არასოდეს
არ მობრუნდება, არა და არა!
რა მოხდა თითქოს: არ დგას ჩვენს შორის
კაცი, რომელიც ჩვენს შორის მდგარა,
მაგრამ, ეჰ, კაციც არის და კაციც,
მის შესადარად ათასიც კმარა?
ჩქარა, საგზალი შენი სულისა,
ხელში ჩაიგდე შენც რამე გვარად,
სანამ სიკვდილი დაგეცემოდეს,
წაგაქცევდეს და გაქცევდეს არად.

ის, რაც ამ ქვეყნად ძვირად დაგიჯდა
თუ მძიმე ჯაფად თუ ოფლის ღვარად,
ფრთხილად იყავი, ასე იოლად
არ დაიფანტოს ბრესავის ქარად.
გადამთიელად გექცევა მოძმე,
შენ რომ ღვიძლი ძმა გეგონა მარად,
ნუ გადაჰყევი იმაზე ზრუნვას,
არ გიღირს იგი გახვრეტილ ფარად.
მგელს როდის ჰქონდა იმდენი ძალა,
ლომს მისი ნახვა მიაჩნდეს ზარად,
როდის ყოფილა, ბელურის შიშმა
მძლავრი შევარდნის გული რომ ბზარას!

* * *

გარდაიცვალა მურადი
მაგრამ ის განა მკვდარია!
თქვენც არ მოჰიკვდეთ: სიკვდილმა
მას ხელი ვერც კი დარია.
სული ტკბილი და ძვირფასი
მამა ზეციერს მიანდო.
თვის დედას, მიწას, მიენდო
და თავი მასში არია.
ხელმწიფე იყო და თავის
საბრძანებელში წაბრძანდა.
ახლა გაცოცხლდა ის, შენ კი
გგონია ახლად მკვდარია.
მურადი წყალი არ იყო,
რომ იგი ყინვას შეეკრა,
მურადი ბზე ხომ არ იყო,
ანივებდეს ქარია!
ის სავარცხელი არ იყო,

რომ თქვაში ჩატეხილიყო,
 ქერის მარცვალი არ იყო,
 მიწას რომ დაუფარია.
 ამ ჩვენს სანაგვე მიწაზე
 ის ოქროს მარცვალს მოჰგავდა,
 ჩალად მიაჩნდა მიწა და
 სასუფეველის კარია.
 ყალბი ყალიბი თიხისა
 მან ამ მიწაზე დატოვა,
 ხოლო სული და გონება
 ზეცის წიაღში გარია.
 მან სული თვისი ფაქიზი
 უხეშ ბრბოსაგან დაიხსნა,
 იქ გულის სატრფოს შეერთო
 და მათთვის ახლა დარია.
 კამკამა ღვინოს აქამდე
 მას თხლე და დურდო უმღვრევდა,
 დღეს ღვინო იგი კამკამებს,
 დღეს ღვინო მისი მწუდარია.
 დღეიდან, ამიერიდან
 ერთ გზას ადგანან რუმელი.
 ქურთი, რაზი და მარვაზი
 (ძმებივით ერთად არიან).
 რასაც ამქვეყნად უყურებ,
 ისევ შინ უნდა დაბრუნდეს.
 როგორ გგონია, რითიმე
 ჯვალ ატლასის დარია?

* * *

დავბერდი, პირში კბილები
 დამიცვდა სულ და დამცვივდა.
 კბილიო! კბილი კი არა
 კანდლის კიაფი დამცილდა.

ვერცხლისგან იყო ნაჭედი,
მარჯნის და მანგის მარცვლითა,
ცისკრის ვარსკვლავი კრთებოდა
და წვიმა წვეთებს მარცვლიდა.
ერთიც არ შემრჩა დღეს, ერთიც,
ყველა დამიცვდა, დამცვივდა,
როგორ დამნავსა ზუალმა
როგორ ავიკელ ამ ცითა!
არც ზუალს ვერჩი არაფერს,
არც ჟამთა მახის გაგებას,
ეს ვისგან მოხდა, მე გეტყვი,
ეს იყო უფლის განგება.
ჩარხსა ჰგავს წუთისოფელი
ჩვენი საწუთრო ტიალი.
სანამდის ჰგიეს, ტრიალებს,
ვერ დაუშლია ტრიალი.
მომხდარა, წამლით უკუთრნავთ,
სნეულს თუ სნება ებადა.
მაგრამ მრავალჯერ წამალი
თავად ქცეულა სნებადა.
მომხდარა, ჟამთასვლისაგან
დაძველებულა ახალი,
მაგრამ კვლავ ახლად ქცეულა
ძველი, ჟამთასვლანახალი.
მრავალი ბალი დანთქმულა
უდაბნოს ცეცხლის დაღებით,
მაგრამ მრავალი უდაბნო
ისევ განთქმულა ბაღებით.
შენ, ჩემო ტურფავ, რა იცი,
მუშკით რომ იზელ დალალებს,
რა იყო შენი ხადუმი,
დღეს რომ ამ დღეში ვალალებს.
ასე რომ მეკეკლუცები
შენი ზილფების კავებით,
განა კავებიც არ მქონდა,
დღეს რომ ამ დღეში გავები!

მაგრამ ის ხანა წავიდა,
 ახლა ის უამი სად არი,
 სახით რომ დიბა დამქონდა,
 თმა მქონდა კუპრის სადარი! -
 ვაი, რა ტოლი დავეარგე,
 რა სანატრელი სტუმარი,
 წავიდა, უკან არ მოვა,
 მოდი და იყავ მღუმარი.
 ან ახლა ქალებს არ მკითხავ,
 შევლივით თვალებდამფრთხალსა, —
 სადმე რომ ვეფეთებოდი,
 გული მიწყებდა ფართხალსა.
 ეჰე, ის უამი წავიდა,
 გავიდა ბანის-ბანადა,
 ცა ქუდად რომ არ მიმაჩნდა
 და მიწა — ქალამანადა!
 მქონდა ოქრო და ფულები,
 მერე რამდენი, ულევო.
 ვინმეს თუ ჰქონდა ქალაქში
 ბროწეულების გულები...
 მრავალ სეფექალს ჰქონია
 მასთან დაცხრომის სურვილი,
 მტერი მოგიკვდეთ, ბევრს მასთან
 ჩუმად მოეკლას წყურვილი!
 ისინი ღამე ტკბებოდნენ
 დაშინებულნი რისხვითა,
 მტრისას, რომ ხოჯას გაეგო,
 რისხვისგან რამე გვიხსნიდა?!
 კამკამა ღვინო იყო თუ
 კეკლუცთა თვალთა კიაფი,
 სხვას თუ უძვირდა, არ ვიცი,
 ჩემთვის კი იყო იაფი.
 გული სალაროს მიგავდა,
 სავსეს ლექსების განძითა,
 და ლექსთა ჩემთა დიდება
 საზღვარს და სამანს გასცილდა,

გული ხალისით ამევსო,
განა ღრუბელი მბურვიდა,
ვცხოვრობდი განა ურვითა,
განა საწუთროს მღურვითა.
მრავალთა გული, ქვასავით
მძიმე, გრდემლივით მაგარი
ლექსებით ისე მოვხარშე
გავხადე მოვის მაგვარი.
ჩემს წილს არც სიბრძნეს ვიკლებდი,
არც განცხრომას და ალერსსა,
ყურს გონიერ ხალხს ვუთმობდი,
თვალს — კალმით ნახატ ქალებსა.
რა ცოლი, რისი ოჯახი
და მათი გაწამაწია,
სად მქონდა მაშინ ეს ჭირი,
ბედმა ეს რა დღე მაწია!
ჩემო მთვარევ და ცისკარო,
აგრე რომ მიმზერ შენ ახლა,
შენი რუდაქი რა იყო,
შენ მაშინ უნდა გენახა!
ის მაშინ უნდა გენახა,
როცა იშვებდა ლალადა,
თავი ბუღბუღად მიაჩნდა,
ქვეყანა — ბალჩა-ბალადა.
წარვიდა ჟამი, როდესაც
ის გულკეთილთა, პურადთა
ხასი იყო და ეპირთან
ცხოვრობდა პატრონ-ყმურადა.
მეფეთა სადიდებელი
ლექსები მუდამ ჰქონია,
მეფეთა ქება დიდებით
განა დავშვერი გგონიათ!
ის დრო წავიდა, მის ლექსთა
წიგნებს ყველგან რომ ჰპოვებდით.
ის დრო წავიდა, რომ იყო
ხორასნის დიდი პოეტი.

სადმე თუ ვინმე სუფევდა
სახელგანთქმული დეჰყანი,
მეც მის ჯალაბში ვიჯექი,
ოქრო და ვერცხლი მეყარა.
კეთილდღეობა, დიდება
ქვეყნად ვის ვისგან რგებია
მეც სამანიანთ წყალობით
დიდება ფეხქვეშ მგებია.
ხორასნის მეფემ ორმოცი
ათასი დრახმა ფულადა
მიბოძა, ხუთი ათასიც
მაქანმა მომცა გულადმა.
დიდებულებმაც მაჩუქეს
სხვა რვა ათასი ღირემი.
ეს რა დრო იყო, ღმერთმანი,
ჭკუიდან გადავირევი!
ემირმა ჩემი ლექსები
ძვირფასად შეაფასა და
ისე მორჭმული გამხადა,
მსგავსი არ მყავდა არსადა.
ახლა კი დრონი იცვალენ,
მეც შევიცვალე მკენესარი.
ჩანთა და ჯოხი! მათხოვრად
ვიქეც კაცი და ეს არი!

* * *

დარდს რომ ცეცხლივით კვამლი სდიოდეს,
ბნელს მიეცემა ქვეყანა მარად.
ვერ ნახავ ჭკვიანს, რომ დადიოდეს
და არ ჩიოდეს დარდსა და ვარამს.

* * *

ნარგიზი და ვარდია გონება და ქონება, —
ერთად რომ არ ხარობენ, ალბათ გაგეგონება.
ის, ვინც გონიერია, მას ქონება ცოტა აქვს,
ხოლო ვინც მდიდარია, მას ცოტა აქვს გონება.

* * *

ბაღი იცინის, ქალწულებით ჰყვავის და ბრწყინავს.
ღრუბელი ტირის, თითქოს მისი სურვილი ჰქონდეს.
ქუხილი გრგვინავს ისე ძლიერ, როგორც მე ვგმინავ,
განთიადისას, სიყვარულზე როდესაც ვგოდებ,

ქ ე ს ი

(X ს.)

* * *

ვარდი განძია, სამოთხიდან მოვლინებული,
სიკეთეს ჰმატებს ადამიანს სურნელი სული,
ვარდს ვერცხლზე რომ ცვლი, გამყიდველო, ერთი
მითხარი,
ვარდზე უკეთესს რას შეიძენ ვარდების ფულით.

* * *

გადაიწმინდა ღრუბელთა რული,
სამოთხედ იქცა ქვეყანა სრული

და გაზაფხულმა ჭრელი სამოსით
ანგელოს ხეებს შთაბერა სული.

ფარშევანგივით აჭრელდა ველი,
ნაზ ყვავილებით უხვად შემკული,

და უდაბნოც კი მუშკის სურნელით
ისე დამშვენდა, ვით სატრფო გულის.

ვეფხვმა რომც ნახოს მინდვრად ქურციკი,
გადაივიწყოს ზრახვები მტრული.

წვიმს ვარდის წყალი, თითქოს ვარდები
იწურებოდნენ ერთუბრთში წნული...

დაყიყი ქვეყნის ავ-კარგისაგან
მხოლოდ ოთხი რამ ირჩია გულით:

ლალის ბაგენი, ჩანგის ქვითინი,
ვაზის სისხლი და ზარდოშთის რჯული.

* * *

არ ყოფილიყო დღე ღამეთაგან
განშორებული, რა იქნებოდა?!
არ ვყოფილიყავ მის ბაგეთაგან
განშორებული, რა იქნებოდა?!

ჩემს სანდომს ზილფენი რომ არ ჰქონოდა
მორიელივით გიშრისფრად წნული,
ვით მორიელის შხამით ნაგესლი
ჩემს გულზე წყლული არ იქნებოდა.

რომ არ ჰქონოდა ბაგეთა ქვემოთ
ვარსკვლავთა წყება შეფარებული,
მაშინ ვარსკვლავი დილამდე ჩემი
შეყვარებული არ იქნებოდა.

ის რომ ზეციერ ანგელოსისებრ
არ ყოფილიყო დამშვენებული,
ეს ჩემი სული მისი ტრფობისგან
აშენებული არ იქნებოდა.

არ ვინდომებდი ქვეყნად სიცოცხლეს
მე, უმეგობროდ გაწამებული,
თუ ჩემი გული საყვარლის ტრფობით
გაწამებული არ იქნებოდა.

მეუბნებიან: მოითმინეო

და ნაყოფს მოგცემს თმობა და თმენა.

მე კი ვპასუხობ: ნაყოფს თუ მომცემს,

იმ ქვეყანაში მომიწევს ღზენა.

ამ უსასრულო მოთმინებაში

უკვე გავიდა სიცოცხლე მთელი,

ერთი სიცოცხლე კიდევ მჭირდება,

რათა ვიხილო ნაყოფთა ცვენა.

შ ი რ მ ე ს ი

(X — XI ს.)

შ ა ჯ - ნ ა მ ე

შ ე ს ა ვ ა ლ ი

სახელით ღვთისა, სულისა და გონის უფლისა,
აზრთუწვდენლისა, მეუფისა ორთავ სოფლისა.

ვინ არს უფალი სახელთა და ყოვლთა ადგილთა,
ვისგან გზანი და კაცთ არსობის პური დადგინდა.

რომელმან შეჰქმნა ცა, მიწა და ცათა სფეროზე
აღმოაბრწყინა მზე და მთვარე და ასპიროზი.

იცოდე, თვალთ მისი ხილვა თუ მოგინდება,
ვერრას გახდები, თვალნი ფუჭად დაგებინდება.

ყოველ ღვთათა და სახელთ მიღმა ჰგიეს რომელი,
იგი არს კაცთა აზრისათვის მიუწვდომელი.

ხელვერეწიფვის სიტყვას მისთა გზათა მიგნება,
აზრი და გონიც ამა გზაზე უძლურ იქმნება.

რამეთუ გონი იმას ურჩევს სიტყვას და სახელს,
რაიც მის მიერ იხილვების, ოდენ მას ამხელს.

მას, ვერსახილველს, ვით შეასხას კაცმა ქებანი,
ხამს მსახურებდეს, მას ჰმონებდეს, იგზნოს ვნებანი.

ამქვეყნად აზრი და გონება, სული და ენა —
როგორ შესძლებენ, ღირსეულად ადიდონ ზენა.

ხამს აღიარო და იწამო არსება მისი,
ხამს განირიღო უქმი სიტყვა, შენი თუ სხვისი.

თაყვანი ეც და მარცხებუდი გზანი ეძიე,
შინაგან მზერათ მის მცნებათა სიღრმეს ეწიე.

გისაო კოდნა აქვს, ეს იქნება ძალგულოვანი,
ცოდნისგან კვალად ჭებუკდება გული მბცოვანი.

სიტყვას არ ძალუძს გაარღვიოს გრძნეული გარსი
და აზრს, რომ ახსნას იღუმალი არსობის არსი.

მძეღელი ძაგას აჯანყება

... გადის დღეები, ზაპაქს შიში აღარ ასვენებს.
და დღე და ღამე ფერიდუნის სახელს ახსენებს.
ზაპაქის გულში დაბინავდა ძრწოლა და შიში
და ხშირად ისმის ბაგით მისით ვაი და ვიში.

ერთ დღეს ზაპაქმა, მოიმედებ თვისი ძალისა,
დაირქვა თავი, ტახტი დადგა სპილოს ძვალისა.
საჩქაროდ იხმო თავკაცები მთელი ირანის,
თავის იღბალზე თათბირობდა მეფე-ტირანი.
ნაზირ-ვეზირებს და მობედებს მიმართა ასე:
— ეჰა, რომელთაც გული გიძგერთ სულ სიბრძნით სავსე.
მინდა იცოდეთ, რომ ფარული მტერი მყავს ერთი.
არ ვიცი, მისგან რას მიმზადებს ბედი თუ ღმერთი.
მინდა ლაშქარი გარდაიქმნას, ჩვენი, სრულებით,
შეავსოს იგი ქაჯებით და ავი სრულებით.
გერ მოვისვენებ, თუ ეს საქმე არა ვქმენ ასე,

თქვენ დაგიძახეთ, ომედი მაქვს, თანხმობას ჩაქონთ.
და მსუქას ახლავე დამიბეჭდოთ სიგელი აქვე,
რომ ვარ კეთილი და ამისთვის მესავთ და მაჭებთ.

ზაპაქის შიშით გულდელალმა მისმა კაცებმა
კრინტიც ვერ დაძრეს და შეიქმნა კალბას ტყვეობა.
როგორც ითხოვდა მათი მეფე ბილწი, ვერაჯი,
დაუდასტურეს და ვერ დასძრა კრინტიც ვერავინ.

ამ დროს მოისმა მეფის კარზე ყვირილი დიდი.
ვილაც ზაპაქთან მოიწვდა, არ ჰქონდა რიდი.
ჩანდა სიმართლეს ეძიებდა მტარვალის კარზე;
შემოიყვანეს ბოლმითა და ვარამით სავსე.
დასვეს შაპის წინ, გარს მოერთყა მეფის კრებულის.
ზაპაქმა ჰკითხა: თქვი, ვისგან ხარ ასე ვნებულის?
ამბოხებულმა წაიშინა თავზე ხელები:

— მე მჭედელი ვარ, შენ მაღინე ცხარე ცრემლები.
შენ ამომწყვდიტე, შენ მაფარე შავი სუდარა.
ო, განმიკითხე, შეისმინე ჩემი მუდარა.
თუ შველას ჩემსას, ხელმწიფეო, ინებებ შენა,
სამაგიეროს გადაგიხდის მოწყალე შენა.
მიზეზი ჩემი დაღუპვისა შენ ხარ, იცოდე,
შენ არ დამინდე, შენ მემწე, შენ არ მიცოდე.
ჰეი შენ, მეფეო ულმოებელო, ვინ მოგცა ნება,
რომ შვილებს მიკლავ და მაყენებ ტანჯვას და ვნებას.
თვრამეტი ვაჟი მყავდა, მეფეო, და მათგან დღესა
ერთი-ღა შემრჩა. რად მიქენი, მეფეო, ესა!
მეფეო, ნუ მღუპავ, შემიწყალე კეთილი გულით.
ცეცხლი მინთია, მეფეო, გულში, გამიგე თქმულის!
თუ დავაშავე შენს წინაშე, მითხარი ჩქარა,
და თუ არა და, რაღას მერჩი? მეყოფა, კმარა!
მე წელში გავწყდი და მოვხუცდი, დღე მადგას კრული,
ბოლმით და სევდით ამვსებია ურვილი გული.
მე დაგუძლურდი, მემატება სნება და ჭირი,
შვილებსაც მიკლავ, მომითხარე თესლი და ძირი.
მითხარი ახლა, რითი გინდა იმართლო თავი,
რად არის, მეფეო, სულ რომ ცდილობ დათესო ავი?
ერთი საწყალი მჭედელი ვარ, წყნარი და მშვიდი,

შენ კი ტანჯვა და მწუხარება მარგუნიე დიდი.

შენია, მეფე, დედამიწის შვიდივე მხარე
და ჩვენ რად გეტანჯავ, რად გვადინე ცრემლები ცხარე?
დღესაც შვილს, — ისიც უკანასკნელს, — მიკლავენ ისევ,
რათა შენს გველებს მისი ტვინი სადილად მისცენ.

მეფემ ისმინა, რასაც ქავა მწარედ ჩიოდა
და ბოლოს ბრძანა, თითქოს მისთვის გული სტკიოდა,
რომ შვილი მისი არ დაეკლათ გველთა სადილად,
მაგრამ მჭედელი ვინ გაუშვა აგრე ადვილად!
და ბრძანებს მეფე, ხალხთა ცრემლის და სისხლის მღვრელი,
რომ ქავამ სიგელს მოაწეროს ახლავე ხელი.

ქავამ ზაპაქის საქებ სიგელს კარგად დახედა,
გახელდა კაცი, მოეჩვენა იგი თავხედად
და მერე მეფის დიდებულებს მიმართა მკვახედ:
— ჰაი, თქვე მხდალნო! ერთი ამათ საქციელს დახეთ!
მიგიყიდიათ ეშმაკისთვის სული ეს არი!
გიწამებიათ ამ ურწმუნოს განამწესარი.
არ დავიფიცავ ამ სიგელთან, არა და არა!
არცა ვცნობ მეფედ ზაპაქს, მტარვალს და გულის მზარავს!

აღრიალდება ამ სიტყვებო მჭედელი ქავა,
დახევს მათ სიგელს, დაყრის იქვე და გარეთ გავა.

და როცა იგი ზაპაქ მეფის სასახლეს გაცდა,
მთელმა ქალაქმა მოიყარა თავი ამ კაცთან.

ყვიროდა ქავა, ახლა უკვე როდი გოდებდა,
ხალხს და ქვეყანას სამართლისკენ მოუწოდებდა.

არდაგი თვისი, რომ ეფარა მჭედლობის დროსა,
ააგო შუბზე, გააკეთა მაღალი დროშა.

და ერთი მიზნით, — გაესრისათ მტარვალი მტერი, —
წამოდგა ხალხი, აიშალა ბული და მტვერი.

და ხელში დროშით ქადაგებდა მჭედელი ქავა:
— თუკი არ გინდათ, გმირნო, ქვეყნად გახსენონ ავად,
თუ ხარტ გულადი და თავისთვის არ გინდათ ავი,
გამოიხსენით ულმობელი მეფისგან თავი.

ხალხო, ფრიდონის საძებნელად წავიდეთ ყველა
და მის სიკეთის ქვეშ ვეძიოთ შვება და შველა!

ახლა ზომ იცით, რომ ზაპაქი ჩვენი მტერია,
რომ ჩვენი ტახტი დღეს აპრიმანს დაუჭერია!

არ გაწყდა დენა ქაეასაყენ მიმავალ ხალხთა.
ახლა მას უკვე უთვალავი ლაშქარი ახლდა.
ქაემ იცოდა ფერიდუნის სახლი და ბინა,
მიჰყავდა ჯარი და ალამით უძღოდა წინა:

მ ა ზ დ ა კ ი

ყოზადის მიერ მაზდაკის სარწმუნოების მიღება

გამოჩნდა კაცი, ავისა და კარგის მნახველი,
მაზდაკი გახლდათ ამ ჭკვიანი კაცის სახელი.
ის იყო ბრძენი, მკრელი ჰქონდა ჭკუა და ენა,
შაჰსაც მოსწონდა მისი აზრი და მისი რწმენა.
და ეს ბრძენკაცი მისი დიდი ჭკუა-გონებით
გახდა ვეზირი, გახდა მცველი ქვეყნის ქონების.

ერთხელ ირანში დაიჭირა დიდი გვალვები,
მდიდარს თუ ღარიბს დაემუქრა მუსრის გავლებით.
ცაზე არ ჩანდა სულ პატარა ღრუბლის ნახევიც,
კაცი არ იყო მთელს ირანში წვიმის მნახველი.
გამოეგება ხალხს მაზდაკი და უთხრა ასე:

— ხალხნო დამშვიდდით! მეფე ჩვენი გაგვიყვანს გზაზე!

ეს თქვა მაზდაკმა და მაშინვე მეფეს ეახლა,
უთხრა: — მეფეო, საჯე, რასაც გეტყვი მე ახლა.
ერთი შეკითხვა უნდა მოგცე, მეფეო, შენა,
თუკი მის პასუხს მე მაღირსებს ხელმწიფის ენა.
ყოზადმა უთხრა: — გისმენ, მაზდაკ. აბა მითხარი,
მაამე რამით, გულით სევდა ამომითხარე!

მაზდაკმა ჰკადრა: — ერთხელ გველმა დაკბინა კაცი,
სული ძვრებოდა და კედებოდა, დღე აღგა მკაცრი.
მეორეს ჰქონდა მოსარჩენი წამალი წყლულის
და არ უშველა, უმწეო კაცს არ ანდო გული.

გასწირა იგი, თუმცა დახსნა შეეძლო მისი.

ბრძანე, მეფეო, არის იგი შენდობის ღირსი?

მეფემ მიუგო: — აქ პასუხი ერთია, ვგონებ:

კაცის მკვლელია ის ვერაგი, თრიაქის მქონე!

ადგა მაზდაკი, მოუხადა მეფეს ბოდიში.

მივიდა ხალხთან, იქ რომ იდგა იმის ლოდინში,

და მათ მიმართა: — მე ვიყავი მეფესთან ახლა,

მოვეთათბირე. მომისმინეთ: უკანვე წახვალთ.

ხვალ უთენია მობრუნდებით უკან და, ვგონებ,

გამოვიძიო გადარჩენის ხერხი და ღონე.

ეს რომ ისმინა, დაიშალა მწუხარე ხალხი,

დაბრუნდნენ შინ და თან წაიღეს ვარამი თაღხი.

როცა მაზდაკი ხალხს შეჰპირდა ხსნასა და შევებას,

მეფეს ეახლა, მის წინ სიტყვის ითხოვა ნება

და მოახსენა: — ჰე, მეფეო, სვებედნიერო,

გულისხმიერო, ძლიერო და გულმეცნიერო.

მე სიტყვა გკადრე და შენც მონას მომაპყარ სმენა,

ჩემდა სალხინოდ ერთხელ უკვე დასძარი ენა,

მაგრამ თუ ახლაც დასტურს დამცემს ქვეყნის მპყრობელი,

ერთი იგავი კიდევ მქონდა საამბობელი.

მეფემ უბრძანა: — გახსენ ბაგე, არ გინდა რიდი,

შენთან საუბრით სარგებელი დამრჩება დიდი.

— მეფეო, ერთხელ ერთი კაცი, ბედით წყეული,

იყო დილეგში უიმედოთ გამომწყვდეული.

ჰშიოდა ძლიერ, პურს ითხოვდა, მაგრამ რა მოხდა, —

ის აშიმშილეს მანამ, სანამ სული ამოხდა.

და კაცი იგი, ვისაც ჰქონდა, მეფეო, პური

და არ ათხოვა მომაკვდავის ვედრებას ყური,

რისი ღირსია, რომ გასწირა კაცი მშვიერი,

გულისხმიერი, უცოდველი და ღვთისნიერი?

მეფემ მიუგო: — აფსუს ის ტყვე! თუ იყო ღირსი,

პურის მქონე კაცს დასდებია იმისი სისხლი!

მაზდაკმა როცა ეს ისმინა, ხელმწიფის წინა

აკოცა მიწას და დასტოვა ყობადის ბინა,

დაბრუნდა შინ და ხალხს მიმართა: — ისმინეთ, ხალხო,

წადით და ყველგან, სადაც პურის ბელელი ნახოთ,

მიდით, დალეწეთ, გაიყავით თქვენვე ხორბალი
ვინც გადაგიდგეთ, დაუბრუნეთ რისხვის ბორბალი!

იხუვლა ლატაკ ხალხის მოდგმამ და ნაშიერმა,
იშოვა ლუკმა, ნამწყურვალმა და ნამშიერმა.
თვითონ მაზდაკი თავის დოვლათს მშიერთ სწირავდა,
დახსნა ბედლები და ხალხს პური გაუწილადა.
აზვირთდა ხალხი, დაესია ბედლებს და ზოგმა
თვითონ სამეფო ბედელიც კი აღარ დაზოგა.
ეახლნენ მეფეს სახელმწიფო ბედლის დამცველნი
და მოახსენეს მას ამბავი გულისდამწველი:

— მეფევ, მაზდაკმა ჩაიდინა დიდი სიავე,
ბედლები თქვენი დატეხეს და დაანიავეს!
ყოზადმა მყისვე დაიბარა მაზდაკი მასთან,
საქმე იკითხა და მაზდაკმაც პასუხი გასცა:
— ჰეი, მეფეო. იყავ ქვეყნად მუდამ სვიანი,
შენს სიტყვას საგზლად ატარებდეს ყველა ჭკვიანი!
თქვენ რაც მიბრძანეთ, ხელმწიფეო, მე მხოლოდ იგი
გადავეცი ხალხს, როგორც ითხოვს წესი და რიგი.
გახსოვთ იგავი რომ გითხარით მოშხამულ კაცის,
გახსოვთ ის კაცი, უხიაგი, გულღრძუ და მკაცრი,
რომელსაც, მეფევ, აღმოაჩნდა ვერაგი გული?
მაშინ მე თქვენგან სხვა ვისმინე, სხვა იყო თქმული.
თქვენ ასე ბრძანეთ: თუ მოკლავ ის კაცი შხამმა,
თუ უჭერდაო ის ვერაგი მომაკვდავს წამალს, —
თრიაქის მქონეს ცოდვა აძევს მეტად დიდო,
მე იმის დასჯას კაცის მოკვლად არ ჩავთვლიდო.
მშიერისათვის, თრიაქი ხომ მხოლოდ პურია,
პურს ვინც არ ეძებს, მას არ ჰშია და არ სწყურია!
როგორ იქნება, მეფევ, იყვე ამოდ კეთილი,
შიოდეს ხალხს და პური გქონდეს გამოკეტილი!

ყოზადს ამ სიტყვამ შეუკუმშა მოწყალე გული,
მიხვდა, მაზდაკის პირით იყო სიმაართლე თქმული.
ვით მეფეებმა ძნელი საქმის გამო იციან,
დაითათბირა, საქმე წვრილად გამოიძია.
მაზდაკის სიტყვას შეადარა სწავლულთა ძველთა
ღარიგებანი და რჩევანი გარდასულ ბრძენთა.

მერე ის იყო, გზით თუ უგზო გზებით ნავალი
 მაზდაკის ირგვლივ შეიყარა ხალხი მრავალი.
 და თქვა მაზდაკმა: — გავაუქმე ყველა წოდება,
 ჩვენში მდიდარი და ღარიბი თანასწორდება.
 ამიერიდან საქმე ისე უნდა მოგვარდეს,
 მდიდარი ღარიბს ექცეოდეს, როგორც მოყვარე.
 გწამდეთ სიმართლე! დაე, მდიდრებს ნუ ეგონებათ,
 ალალი გზებით მოეხვეჭოთ მათი ქონება!
 ვამბობ: სიმდიდრე და ქონება, სახლი თუ ცოლი
 არის საერთო, გლეხი ხდება თავადის ტოლი!
 და თუ ჩემს მცნებას გადაუხვევს ვინმე თავნება,
 იმას ღმერთისგან მიეზღვება ტანჯვა და ვნება!
 მაზდაკის მცნება ხალხმა ყველგან გულით ატარა,
 მიემხრო მაზდაკს ღარიბობა, დიდი, პატარა.
 მდიდართა სახლი და ქონება გაიყო ხალხმა.
 რა დრო ყოფილა, რა სიკეთე, — გვაოცებს ახლა!
 მეფე ყობადმაც მოიწონა მაზდაკის საქმე.
 ყველამ ირწმუნა მისი მცნება, სხვა რწმენა დაგმეს.
 გახდა მაზდაკი შაჰინ-შაჰის მარჯვენა ხელი,
 ლოცავდა მაზდაკს ყველა მუშა და ოფლის მღვრელი.
 მაზდაკის სახელს არ აქებდეს, აბა ვინაა.
 კილით-კიდეშდე მისმა მცნებამ დაიბინავა.
 დიდგვაროვნებმა გაუყადრეს ღარიბებს თავი,
 გაიყვეს პური და დამყარდა ძმობა და ზავი.

ზ უ რ ა ბ ი

როსტომის წასვლა სანადიროდ

მოდით, ვახსენოთ უპირველეს მოწყალე ღმერთი
 და მომისმინეთ ნაღვლიანი ამბავი ერთი.
 ერთ დღეს როსტომი ზე წამოდგა დილასისხამთან,
 ფიცხლად იცვამდა და საჩქაროდ აბჯარს ისხამდა,

ნადირობა და თავშექცევა როსტომს სწადია,
როსტომის გულის ტრფიალი ხომ კანჯარის მწვადია!
ნადირობისთვის აირჩია ველი თურანის
და იქით დასძრა გულმძვინვარე, ხელი ქურანი.
როცა როსტომი თურანის ველს დაადგა თავზე,
ნახა მინდორი კიდი-კიდე კანჯარებით სავსე.
სიხარულისგან გაეზადრა ალისფრად ლოყა
და თაჰმთანიც ნადირობას ხალისით მოჰყვა.
ბევრი დახოცა, მრავალ კანჯარს გაავლო მუსრი
სასროლ-ქამანდით, მშვილდ-ისრითა, თუ მძიმე გურზით.
დაანთო ცეცხლი, დიდი ტოტი შეაჭრა ხესა
და ზედ კანჯარი წამოავო დევგმირმა ხემსად.
შეიწვა მწვადი და როსტომიც დანაყრდა ძლივსა,
არ ეყო ხორცი და მოუხდა გამოხრა ძელისა.
და რა დანაყრდა, მიეძინა იქვე მაშინვე,
რაში კი, მისი, იქვე სძოვდა, იმ შამხნარშივე.

და სწორედ ამ დროს თურქმა მგზავრმა, შვიდმა თუ ათმა,
იქ გაიარა და როდესაც თვალეზმა მათმა
ნახეს, მერანი თვალწარმტაცი რონინებს ველად,
მისი დაჭერის მძლე სურვილმა აცთუნა ყველა.
ახლო დაუდგნენ — სითავხედე ნახეთ ამათი! —
შემოემართნენ და ესროლეს სწრაფად ქამანდი.
როცა ქამანდი ნახა რაშმა, მისკენ ნასროლი,
აბორგდა იგი, როგორც ლომი, როგორც ავსული,
ზოგს წიხლის ცემით გაუხადა ცისკარი შავი,
ზოგსაც გადასწვდა და კბილებით წასჭამა თავი.
ასე, ამგვარად, სამი კაცი გაფუჭდა ისე,
რომ ვერ მიუგეს საგდებელი იმ რაშის კისერს.
მერე აიღო ყველამ ერთხმად ქამანდი ხელში,
დაიჭირეს და წაიყვანეს ოხვრით და ხენეშით.
მყისვე ქალაქში გააქანეს ფიცხი ქურანი
სიხარულისგან დახვეოდით თავზე ბურანი.
როცა ინათა, გაელვია დიდებულ როსტომს,
მოუნდა რაში, თვალთ ისარი მინდორ-ველს მოსდო.
მაგრამ რამდენიც აქეთ-იქით ატარა თვალი,
ვერ ნახა რაში, ვერ იპოვა იმისი კვალი.

დალონდა მეტად, თითქოს თავზე დაეცა მესი,
და სამანგანში მიმავალ გზას დაადგა ფეხით.
მიაბოტებდა და ფიქრობდა: — ქვეითად ახლა,
საით წავიდე, როს ეს მძიმე სირცხვილი მახლავს!
აკაზმული ვარ მშვილდ-ისრითა, გურზით, ქამარით,
თორქით, მახვილით. ტვირთი ესე მცირე რომ არის,
მაგრამ უდაბნო ვით გავლიო და თუ ეგების
მოსისხლე შემხვდეს, ასე როგორ შევეგებები!
ანდა თურქები რას იტყვიან, ხომ გაეცინათ,
რომ რაში ჩემი მომპარეს და მე კი მეძინა.
აწ ძებნად უნდა აღვიჭურვო, ესლა ეგების,
სადმე წავაწყდე ჩემი რაშის ნიშანს ეგების.
წავიდა ასე ის, გულსავესე ბოლმით და წყენით.
წუხდა ძალიან, რომ დაკარგა თავისი ცხენი.

როსტომის მისვლა სამანგანში

როცა როსტომმა მიაღწია სამანგან-ქალაქს,
დაეტყო დიდი შეშფოთება სამეფო ალაგს:
— მოდის როსტომი, ხელმწიფეთა მოსარჩლე გმირი,
ნადირობაზე დაუკარგავს რაში და გმინვით
ჩვენთან ეძებსო, აქ ვნახოო იგი ეგება.
მთელი სასახლე როსტომს გზაზე გამოეგება.
ფეხქვეშ ეგება და ბუტბუტებს ხალხი მღელვარე:
— კაცი მოვიდა, თუ მზე გვიდგას თვალწინ ელვარე!
ჩამოქვეითდა მის წინ შაჰი სამანგანისა.
მოაწყდა როსტომს ხალხი ქვეყნის სამან-განისა.
მოვიდა მეფე, როსტომის წინ დახარა თავი.
— ჰეი, დევგმირო, ღმერთმა ქვეყნად გაშოროს ავი.
ამ ჩვენს ქალაქში ყველა შენი კარგის მდომი ვართ,
რასაც გვიბრძანებთ, იმ გზაზე და აზრზე მდგომი ვართ.
შენ გაქებს ენა, ჩვენი ჭკუა, ჩვენი გონება,
მიიღე ძღვენად, რამე თუა ჩვენი ქონება!
გმირი როსტომი მეფურ სიტყვას, მეფისას, ენდო,
ჩანდა ენითაც მას ამბობდა, რაც გულში ელო.

და ბოლოს უთხრა: — თქვენს მიწაზე რაში მყოლია,
დამცილებია და გზას აქეთ გამოჰყოლია.
გამოვეკიდე მის ნატერფალს, გავლიე ტევრი
და კვალმა თქვენთან მომიყვანა, რა ვსდიე ბევრი.
თუ მომიძებნი, საქები ხარ, მეფეო, მაშინ,
და თუ არადა, თუ დავკარგე მე ჩემი რაში,
ო, მეფეო, მაშინ საქმეს ვიზამ ძალიან ავსა,
გაბრაზებული, თვით არ ვიცი, ვის წავჭრი თავსა!

შეშინდა მეფე, მოეფერა და ასე აცნო:

— ო, საწყენს შენსას ვინ გაბედავს, ზვიალო კაცო,
აქ დარჩი სტუმრად, არ გვარგუნო ურვა-ვნებანი,
შენს ნებისამებრ აგისრულოთ შენი ნებანი.
ამაღამ ერთად მოვილხინოთ ჩაფით და ღვინით,
გულიდან დარდი მოვიშოროთ დაფით და ღვინით.
არ გაგვაწბილოთ, ნუ გვიწყრებით, ქეიფი გველის.
(ტკბილად თქმულ სიტყვას ხერელიდანაც გამოჰყავს გველი).
რაშზე რომ ამბობთ, იშვიათი, ელვისთვალემა,
როსტომის რაში, აბა, ვისთან დაიმალება!
გამოგიძებნით, დაგვიმშვიდდით ამა პირობით,
რკინის მკვნეტელო და განთქმულო ქვეყნად გმირობით.
დააშოშმინა გულმძვინვარე როსტომის სული,
შინ წაიყვანა, საცა ედგა სასახლე სრული.
ნაზირ-ვეზირებს დაუძახა ხელმწიფემ ისევე,
გააშლევინა მერე სუფრა, მეფური, მყისვე.
დასხეს მუტრიბნი, დაფა-ზურნის დამკვრელნიც დასხეს, —
როსტომის გულის მძვინვარება იქნება დაცხრეს!

დათვრა როსტომი და წამოდგა სუფრიდან მთვრალი,
ეხუჭებოდა უძილობით დაღლილი თვალი.
დასასვენებლად წაბარბაცდა, ძილის მსურველი.
ლოგინი დახვდა რბილი, სავსე მუშკის სურნელით.

სამანგანის მეფის ასულის თაჰმინეს მისვლა როსტომთან

დაღამდა უკვე, ერთი ჟამი ღამის გამოხდა,
გმირი როსტომის საწოლში კი აი რა მოხდა:
ფრთხილად და ჩუმად შემოიღო ოთახის კარი
და ერთი მონა, ანთებული სანთლით თუ კვარით,

შევიდა შიგნით და გმირ როსტომს დაადგა თავსა,
 შემოჰყვა ქალდი ბადრი მთვარის თუ მზისა მსგავსად.
 ნაწნავი ჰქონდა საქამანდე ტან-კენარ საროს,
 ხოლო წარბი და წამწამები—საშვილდისარო!
 ჰქონდა ლოყები იაგუნდთან შედარებული,
 ვიწრო ბაგენი, როგორც გული შეყვარებულის!
 გმირმა როსტომმა ის რომ ნახა, ზეზე ახტა და
 ქალის წინაშე ერთხანს იდგა ასე სახტადა.
 და ბოლოს ჰკითხა: — ქალიშვილო, გინ ხარ, რა გქვია,
 ჩემთან აქ გვიან რას დაეძებ, რა დაგკარგვია?
 ქალმა მიუგო: — თაჰმინე ვარ, მეფის ასული,
 მე შენმა ნდომამ გამომტაცა გული და სული.
 მე შეფეთაგან გულისტოლად არვინ შემფერის,
 რადგან ცისქვეშე არსად არის ქალი ჩემფერი!
 უთავსაბუროდ და უჩადროდ ჯერ არცერთ მნახველს
 არ დაუნახავს შუქის მფრქვევი ეს ჩემი სახე.
 რამდენი რამე, სამიჯნუროდ ოცნების მშლელი,
 ზღაპრის მაგვარი გამიგია ამბავი შენი.
 რომ ჯერ ნიანგის, არც ვეფხვების და არც ლომების
 არ გეშინია და გიხდება მათთან ომები.
 წკვარამ ღამეში მარტო დახვალ თურანის ველზე,
 მარტო ჭამ კანჯარს, ხმაღს რომ იძრობ, ცაც ჩივის შენზე.
 შენ რომ გიხილავს, ლომიც გარბის ვაით და ვიშით.
 შენი ბასრი ხმლის ნახვისაგან აღძრული შიში
 არწივებს აფრთხობს ცაში, ზვიად, ამაყ არწივებს.
 ღრუბელი მიწას შენი შიშით ცრემლებს აწვიმებს.
 შენმა ამბებმა მე შორიდან მდაღეს და მდაგეს,
 შენზე ვფიქრობდი და კბილებით ვიკვნეტდი ბაგეს.
 ქალწულის ვნებამ ამიშალა, ჩემო, გონება,
 მომინდა, გმირო, შენს გულმკერდზე შემოკონება!
 შენი ვარ ახლა, თუ კი შენიც იქნება ნება,
 ხედავ, ძვირფასო, ვით წამართვა გონება ვნებამ!
 შენს წინ დგას ქალი, სიყვარულის ბნელით და რეტით,
 მაჩუქე შვილი, სათხოვარი არა მაქვს მგტი!
 მას შენს ღირსებებს მიანიჭებს ზეცის არსება,
 ძალით და ღონით თავის მამას დაემსგავსება!

ქალის სიტყვები მოისმინა როსტომმა სრულად,
შეხედა მას და მოეჩვენა სამოთხის სულად.
ვნებით დამთვრალი ქალისაგან მოედო ალი
და მთელი ღამე ერთად დარჩნენ გმირი და ქალი...
ქვეყნის მნათობი შუბისტარზე იყო ასული,
როსტომს ცრემლებით რომ დაშორდა მეფის ასული.
მეფე მოვიდა, მოიკითხა როგორც მოყვარე
და მისი რაშიც უვნებელი როსტომს მოჰგვარეს.
მივიდა ცხენთან, მოეფერა, დაუწყო კაზმვა,
ალარ ისურვა უფრო მეტ ზანს დევგმირმა დაზმა
სურვილი ჰქონდა ადრიანად ზაბულში მისვლის.
წავიდა. კაცს არ გაუგია ამბავი მისი.

ზურაბის დაბადება

ცხრა თვე გავიდა და თაჰმინეს ეყოლა ვაჟი,
მთვარესა ჰგავდა, მონანავეს უღრუბლო ცაში,
შესახედავად იგი როსტომს საოცრად ჰგავდა,
ზედ ეტყობოდა, რომ წინაპრად საამი ჰყავდა.
რომ მამა-პაპა მისი იყო ლომებრ მძვინვარე.
ზურაბი არქვეს ბავშვს პირგაშლილს, ბაგემცინარეს.
ბავშვი თვეობით იზრდებოდა გასაზრდელს წლისას.
და ემჩნეოდა რომ ძე იყო ზაალის ძისა.
ათი წლის ზურაბს გმირობა და ბრძოლა ეწადა,
არვის შეეძლო მასთან თვისი ძალა ეცადა.

ერთ დღეს ზურაბმა დედას უთხრა: — მისმინე, დედა,
ვით დავლომკაცდი და დავმშვენდი, შენც კარგად ხედავ.
და ჯერ არ ვიცი ვისი ძე ვარ, ვნაღვლობ ამაზე,
რა ვუპასუხო, ვინმემ რამე მკითხოს მამაზე?
ამბავი ჩემი წინაპრების და ჩემი მამის

მითხარი, თორემ არ გაცოცხლებ თუნდ ერთი წამი!

თაჰმინემ ზურაბს დაუყვავა: — დაწყნარდი, შვილო,
მამა-პაპათა გზას მისდიო, მეც ამას ვცდილობ.
მამაშენი კი როსტომია, როსტომი, გესმის?
ხარ საამის და ნარიმანის სისხლი და თესლი.

ქვეყნის გაჩენის დღიდან დღემდე თვალით მხედვარით
 არვის უნახავს როსტომივით კარგი მხედარი.
 თვალ-მარგალიტი და წერილი უჩვენა — ამას
 შეხედე, შვილო, შენ გიგზავნის სახსოვრად მამა.
 მხოლოდ გაფრთხილებ, ეს არ იცის ქვეყნად არავინ.
 აფრასიაბი მტარვალთა გულთამზარავი!
 იგი როსტომის მტერი არის დაუძინარი,
 ხალხი ჰყავს ტანჯულ-ჩაგრული და გაუცინარი!
 ის გეშ აილებს, მტრობის მახვილს აღმართავს შენზე
 როსტომის შურით უსათუოდ ჩამიქრობს შენს მზეს.
 ან მამაშენმაც რომ გაიგოს, რომ შენ ასეთი
 გმირი დადექი და განთქმულხარ სიმამაცეთი, —
 მასთან გიხმობს და მე დავრჩები უშენოდ მარტო.
 მე. რამ გამართოს! ვაი მაშინ, წყლულო და დარდო!
 ზურაბმა უთხრა: — დედავ, ჰკუას არ ვხედავ აქ მე.
 ხომ მიწის ზურგზე ყველამ იცის როსტომის საქმე!
 დიდებულებს და რაინდებსაც დიდი ხანია
 როსტომის ქებით გული ველარ მოუფხანიათ.
 როცა მძვინვარე ომის ბული დატრიალდება,
 ამის დამალვა ჩამეთვლება მე დიდ ბრალდებად.
 ახლავე შევყარი გამორჩეულ თურქთაგან ჯარსა,
 იმდენს, რომ ლაშქარს დასასრული არ ჰქონდეს არსად.
 მსურს ქაიქაოსს დავატეხო ელვა და მეხი
 და თავხედ ტუსსაც აღვუკვეთო მიწიდან ფეხი!
 მერე გოდერძი და ნავზარი და მერე გივი,
 მერე გურგენი და გოსთაჰმი თუ ბაჰრამ-ნივი, —
 ყველა ისინი უნდა მოვსპო გურზით და ლანტით
 და შემდეგ როსტომს ჩავაბარო ირანის ტახტი.
 აფრასიობის მზეს ჩავაქრობ ქაუსის შემდეგ
 და ჩემს შუბის წვერს ავამალლებ ზეცაში, მზემდე.
 ხალხში გადავა ჩემი საქმე გასაკვირველი,
 შენ კი გახდები დედოფალი ქვეყნად პირველი.
 როსტომს ჩემს მამად იგულვებენ, მე შეილად მისა,
 არ მოგვაკლდება ელვარება და ბრწყინვა მზისა.

შემდეგ ზურაბმა დედას უთხრა: — მისმინე, დედა.
 უამი მოსულა ბრძოლის ველზე ვეძიო ბედი,
 მაგრამ ჯერ გვედრი მაშოვნინო საბრძოლო რაში,
 თორემ ომი რომ მომიხდება, რაღა ვქნა მაშინ!
 მე მინდა ცხენი ფეხ-ფიცხელი, ფრთა-მარდი რაში.
 კლდეზე ჯიხვივით გადიოდეს, თევზივით — წყალში,
 ფიცხლად ატაროს აღჭურვილი მისი უფალი
 ბრტყელი მხარ-ბეჭით, აბჯრითა და მძიმე გუფალით!
 მოვიდა რემა და ნისლივით დაჰფარა ველი.
 აჰა, ზურაბმაც ქამანდ-სასროლს დაავლო ხელი.
 მრავალი ცხენი გამოსცადა, მრავალი ჰუნე,
 მაგრამ სუყველა მოეჩვენა ჯაგლაგად, დუნედ,
 — მე მყავსო რაში — ერთმა კაცმა ზურაბს, დარდიანს,
 ჰკადრა კრძალვითა — ქარაშოტს ჰგავს, ისე მარდია,
 კვიცია ტანად მთის ოდენა, კლდე-დრის მლახველი,
 მისებრი მერნის ჯერ არა ვარ კაცი მნახველი.
 სიფიცხე ელვის აქვს და ტანად მსგავსია ქედის,
 ფრინავს, ვით მტრედი და დასცურავს წყალში, ვით გელი
 გამხიარულდა ყმაწვილკაცი და მყისვე მაშინ
 ბრძანა, სასწრაფოდ მოეყვანათ იმ კაცის რაში.
 მოჰგვარეს. ნახა. მოეწონა, ამხედრდა მასზე,
 აჭენა დიდხანს და შემდეგ კი წარმოსთქვა ასე:
 — ღმერთმა ინება, რომ მეშოვნა ასეთი ცხენი!
 აწი კი შეეძლებ გაგიშავო ქაიუსს დღენი!
 სახლში მობრუნდა და საომრად ჯარი აწვია.
 მოვიდნენ გმირნი. ტახზე რვალის ჯაჭვი აცვიათ.
 ბაბუას ჰკადრა: — თუ, პატრონო, ინებებ ამას,
 წავალ ირანში და მოვძებნი დიდებულ მამას!
 სამანგანის შაჰს გაუბრწყინა ამან გონება,
 უბოძა ზურაბს გვირგვინი და დიდი ქონება.

და აფრასიაბს მიუვიდა ამბავი ავი:
ზურაბმა ზღვაში შეაგდო გმირობის ნავი.
მეფის ბრძანება, რაინდებზე ნახმოვანები,
მოედო თურანს, მოდგნენ კიდეც ახოვანები.
მოითათბირეს, ვით მოიქცნენ და ვით სჯობია:
— ვილაცა ბაღსა პირს დედის რძე არ შეშრობია
და ომი უნდა. აუღია ხმალი და ქოსი,
უნდა ტახტიდან გადმოაგდოს ქაიქაოსი.
მოდის მახვილით და ლაშქარი მოჰყავს უთვლელი.
ძაღოვანება აქვს უბადლო და ჯერ უთქმელი.

როს აფრასიაბს ეს შიკრიკმაც დაუდასტურა,
ადუღდა, მაგრამ გაილიმა შემდეგ მაცდურად.
მოლაშქრეთაგან გულოვანი და ომში მკაცრი
ამოარჩია მან თორმეტი ათასი კაცი,
ომანს და ბარმანს ჩააბარა და დაარიგა:
— არიქა, ახლავ გაეშურეთ და ის არ იქნას,
რომ შვილმა მამა თვისი ნახოს და იგი იცნოს.
რათა ერთურთი მამა-შვილმა დახოცონ ვინძლო,
არ ავხადოთო საბურველი ხვაშიადს ამას,
გადავკიდოთო ერთმეორეს შვილი და მამა!
და თუ როსტომი მოვიშორეთ ზურაბის ხელით,
ვეომოთ ირანს, სისხლით მოვრწყათ ირანის ველი.
ქაიუს მეფეს დღე-ნათელი ვუქციოთ ღამედ,
შემდეგ ზურაბსაც სასიკვდილოდ ვუღონოთ რამე!

წავიდა ორი ფალავანი ლომკაცის მიმართ.
მეფემ საჭურჭლე გაატანა ზურაბთან იმათ:
ათი ჯორი და ათი ცხენი, მძიმედ მავალი,
ტახტი, თაჯი და ოქრო-ვერცხლი ბევრზე მრავალი.
დასწერა წიგნი ზურაბისთვის და ომანს მისცა:
„დევეგმირო, ოღონდ დაიპყარი ირანის მიწა
და ჯარს გაშველებ, ოღონდ ქვეყნის მეუფე გახდი.
ავის მდომელი დაიმონე, დაიდგი ტახტი.
გვზავნი ორ დევგმირს, სახელგანთქმულს მთელს ჩვენს
მხარეში.

მათი ხელობა ომია და ბრძოლით თარეში.
მიიღე სტუმრად, ეპატრონე, აომე მტერთან
და ეს წერილი საჩუქრებთან და ძღვენთან ერთად
გაგზავნა მასთან. ზურაბმა რომ ნახა ისინი, —
ჩილდო და ძღვენი და ლაშქარი, მდგარი ნისლივით,
გულმხიარული გამოიჭრა ქარაშოტივით.
ომანმა ის რომ დაინახა, ტანაშოლტილი,
მიართვა დიდის მოწიწებით ხელმწიფის ძღვენი, —
თვალმარგალიტით დატვირთული ჯორი და ცხენი,
მისმა ხელმწიფემ, მუხანათმა, რომ გასცა უხვად.
ბუკს ჰკრა ზურაბმა, ქოსი დასცა და ლაშქარს უხმო.
აივსო ველი ლაშქრითა და ლაშქრის ძახილით,
ირანისაკენ გაემართნენ ხმლით და მახვილით.

ზურაბი ირანის საზღვარს მოადგა

ირანის ზღვარზე ციხე შეხვდა ამაყად მდგარი,
შიგ იდგა ჯარი და ეს იყო ირანის ფარი.
ჯარს უფროსობდა გმირი, ბევრი ბრძოლის მნახველი,
ჰაჯირი გახლდათ ამ მძვინვარე კაცის სახელი.
მეფე გოჟდეჰემს ეკუთვნოდა ის მხარე მაშინ,
ციხეც მას ჰქონდა, აზიდული ამაყად ცაში.
საფიდის ციხეს რომ მოადგა ზურაბი ჯარით,
ეს შეამჩნიეს და ჰაჯირიც, ვითარცა ქარი,
გავარდა მისკენ. რა ზურაბმა ჰაჯირს გახედა,
აღშფოთდა მეტად, მოეჩვენა იგი თავხედად.
შესძახა: — ვინ ხარ, შენი ქცევა მეტისმეტია,
მხედარო, თავი სასიკვდილოდ გაგიმეტია
მიგიჩნევია შენი თავი ლაშქრად და ჯარად,
მოსწი სადავე და ფეხები მიადგი ჩქარა!
მითხარი ვინ ხარ, ჩემთან მოსვლას მართო რომ ბედავ.
ვისი გვარის ხარ, ვისი უნდა ატირდეს დედა?

ჰაჯირმა უთხრა: — მე ვარ გმირი, ტოლუნახველი,
დიდი სპასპეტი. ჰაჯირია ჩემი სახელი.
მოველ, ჩემს მეფეს მივუტანო მე შენი თავი,
ხოლო შენს ტანზე ვანადიმო სვაგი და ყვაგი!

ზურაბმა ერთი ჩაიცინა და შუბაწვდილი
ჰაჯირისაკენ გაექანა გმირი ყმაწვილი.
გეგონებოდათ დედამიწა იძრაო თითქოს,
მაგრამ ჰაჯირიც როდი შედრკა, ეს უნდა ითქვას.
ჰაჯირის შუბმა ვერ გაუჭრა ჯაჭვის პერანგიც
და თვით ნიშანში ამოიღო მტერი ვერაგი.
აძგერა შუბი და მოსწყვიტა უნაგირიდან,
ვითა გრიგალმა მჩატე მტვერი მიწის პირიდან
და კლდის ლოდივით დაანარცხა ჰაჯირი ძირსა.
წახდა მხედარი, მისულიყო სიკვდილის პირსა!
ზურაბი ჰაჯირს თავს დაადგა ბასრი დანითა,
უნდოდა მისთვის წაეცალა თავი ტანიდან.
დაფრთხა ჰაჯირი და ითხოვა სული ვალალით,
ზურაბიც მოლბა, მოყმე გახლდათ, გულით ალალი.
ტყვედ წაიყვანა და ბორკილით შეუკრა ფეხი.
დაატყდა ირანს ეს ამბავი, ვითარცა მეხი.

ზურაბი ჰაჯირს გამოჰკითხავს ირანელთა ლაშქრის ამბავს

როდესაც ცაზე აიტანა მზემ ოქროს ფარი
და გაანათა სხივმა მისმა ზეცა და ბარი, —
ადგა ზურაბი, დაიხურა ჩაჩქანი თავსა,
შეახტა მერანს, ფერით ნილოს მდინარის მსგავსსა.
ჯაჭვი ემოსა და ეკიდა ხმალი ჰინდური,
მოლუშულ შუბლით მიმოზვერა ბრძოლის მინდორი
და მერე ბრძანა მოეყვანათ ჰაჯირი მასთან.
უთხრა: — შენს ენას თუკი ერთი ქაჯური დაცდა,
თუ მომატყუე, თუ პასუხი არ მომეც სწორი,
თუ დამიმალე რამე ერთიც, გინა თუ ორი, —
სავანე შენი კვლავ იქნება საკანი ბნელი.
თუ მართალს მეტყვი, შეგეცვლება სიცოცხლე ძნელი.
დაგასაჩუქრებ, შეგივრდომებ, გიბოძებ განძებს,
გაგიშვებ შენთვის და შეგინდობ, რაც ცოდვა გაძევს.
ირანის ჯარზე რაც კი იცი, მითხარი ყველა,
თუ გინდა შენს თავს მოუტანო შენ თვითონ შეველა!
ჰაჯირმა ჰკადრა: — ირანის სპა არის როგორი,

ყველაფერს მართალს მოგახსენებ, არა მოგონილს,
გეტყვი ყველაფერს, სუსტი არის ის თუ ძლიერი.
რაში მჭირდება მრუდი ვიყო, ანდა ცბიერი.

ჩემთან კაცს მეტი რა უნახავს, სიმართლის გარდა,
დღეს მით უმეტეს, როცა ვდგევარ განკითხვის კართან.
ადამის ძისთვის სინდისი და მართლის მთქმელობა
ხომ თავიდანვე ცნობილია, როგორც ქველობა.

ზურაბმა უთხრა: — ძლიერ კარგი, არ თქვი უარი,
მაგრამ გაფრთხილებ, იმ ბანაკში მართლა თუ არი
ირანელების ზოგი გმირი: გინა გივია,

ტუსია იგი, გოდერძი და ბაჰრამ-ნივია,

თუ როსტომია მტრის მმუსვრელი და სხვები კიდევ, —
მაჩვენე სწორედ, ვინძლო შენივ დათესილს მკიდე!

ერთ დროშას ვხედავ მთვარის სახით, ოქროსწვერიანს,
ფერითაც იგი, კარგად ვარჩევ, მთვარის ფერია.

იგი ვინ არის, იქ რომ მოჩანს, იმ ლაშქრის შუა?

— არ ვიცი კარგად, — თქვა ჰაჯირმა, — ეს მეფე თუა!

ზურაბმა ჰკითხა: — აი, იქით, მარჯვენა კიდე
დიდი ჯარი ჩანს, სპილოებსაც მგონი თვალს ვკიდებ.

ხედავ, კარავი დაუციათ, დიდი და შავი,
ხოლო მის ირგვლივ მოუყრიათ მეომრებს თავი.

მათ გარეშემო დაუთვლელი კარვები დგანან,

იქით რომ ჩანან, სპილოები არ არი განა?

ეს ვინლა მოჩანს, აქეთ, სპილოს სახიან დროშით,

ვისია ის სპა ჯაჭვ-ჯავშანით და ოქროს ქოშით?

ჰაჯირმა ჰკადრა: — ეს ტუსია, შვილი ნავზარის.

დროშა იმისი მტრის რისხვას, შიშის თავზარი.

ზურაბმა ჰკითხა: — აი, აქეთ, წითელი ფერის
კარავი მოჩანს, ახვევია მხედარი ბევრი.

მთელი ლაშქარი მის ზურგს უკან ფეხზე მდგარია

ლომდახატული დროშა მოაქვთ, თქვი, — ვინ არიან?

ჰაჯირმა ჰკადრა: — ეს გოდერძი გმირი მოსულა,

საცა შესულა საბრძოლველად, მტერი მოსრულა!

ოთხმოცი მდევის მამა არის გმირთა დიდება,

ლომი გაურბის და ვერც სპილო შეეჭიდება.

ზურაბმა ჰკითხა: — აქეთ შეხე, მოლისფერ კარავს,

შეხედე ლაშქარს, მის წინ გაშლილ მინდორს რომ ფარავს!
ერთი ტახტი დგას, ამკობს ბროლი, სათი და მინა,
ხოლო ტახტის წინ ქაიანთა ვარსკვლავი ბრწყინავს.
ტახტზე დამჯდარა დიდებულად რაინდი ერთი,
მის გამოხედვას დევგმირული იერი ერთვის.
მის წინ დგას რაში აკაზმული, მაღალფეხება,
ქამანდი მას რომ ზედ ჰკიდია, მიწას ეხება.
ღრიალებს, ღრღვინავს, რალაც ბრაზი გულში ჰქონია,
მის ხმას რომ ვისმენ, ზღვის გრგვინვა და ზათქი მგონია.
ველარ წყნარდება, ვერც ადგილზე მოუსვენია,
ირანელებში ასეთ გმირზე არაა მსმენია.
სპილონი მისნი მინდორ-ველმა ველარ დატია,
შეხედე დროშას: გველეშაპი დაუხატია.

ეს რომ ისმინა, ტანში გასცრა გმირს გულ-ხაშმიანს:
ამ კაცს როსტომზე თუ გაუუმხელ მძიმე ხვაშიადს,
გამძვინვარდება ეს დევგმირი, კეთილი კაცი
და მაშინ როსტომს დაატყდება განგება მკაცრი!
არ გავცემ როსტომს, თუ ვიპოვე რამე საშველი.
— არ ვიცი, — უთხრა, — ერთი ვინმე მეფის მაშველი
ჩინეთის ქვეყნით წამოვიდა, იგი თუ არი.

— სახელი მითხარი!

— არ გეკუთვნის თუმცა უარი,
მაგრამ არ ძალმიძს გამოცნობა მისი მე ახლა.
ციხეში ვიყავ, როცა იგი მეფეს ეახლა.

ზურაბი მეტად დააღონა მისმა პასუხმა,
გამოსარჩევად როსტომისა მხოლოდ მას უხმო.
მამის ნიშანი ამდაგვარი ანიშნა დედამ,
მონახა იგი და საკუთარ თვალითაც ხედავს.

მაგრამ ჰაჯირს კი არ წამოსცდა მისი სახელი,
იღბათ ეს იყო მისი ბედი, რისხვის მზრახველი.

ისევ იკითხა: — აი, იქით, მოედნის თავზე
ფისი ჯარია, ბუკის ხმით რომ მთა და ბარს ავსებს?
მათი ღროშის ფრთა ცაში ღრუბელს ეპოტინება,
მითხარ ვისია, ეს ხომ მაინც გეცოდინება.

ჰაჯირმა ჰკადრა: — ეს გოდერძის ვაჟია, გივი.
მას მეტსახელად დევგმირებმა შეარქვეს ნივი.

მაგრამ ზურაბი მამის ნიშანს ეძებდა მხოლოდ,
ჩანს ვერ იხილავს და ეს არის ზურაბის ბოლო.
იღბალი მისი სხვას ფიქრობდა, სულ სხვა ეწადა.
აღსრულებოდა, როგორადაც მას არ ეცადა.

ნუ მიენდობი ამ საწუთროს, თორემ გაგწირავს.
ნუ, თორემ გიმტრობს, ვარამსა და ჭირში ჩაგძირავს!
ზურაბმა ჰაჯირს ისევ ჰკითხა მწვანე კარავზე,
გოლიათ ცხენზე და იმ გმირზე, მზერით მზარავზე.
ჰაჯირმა ისევ შეაგება სიტყვა მზაკვრული,
არ გახსნა მისი საიდუმლო, საქმე გზაკრული.
ისევ მიუგო: — იმ ჩინელზე არ-რა ვიციო,
თუ ვტყუოდეთ, ნება გაქვსო შური იძიო.
ზურაბმა უთხრა: — მე არ მჯერა შენს მიერ თქმული,
განა გმირ როსტომს მოუთმენდა უომრად გული?
სტყუი, როსტომი, ის ვინც მუდამ ომის მდომია,
მე მეექვსეა იქ არ იყოს, სადაც ომია!

ზურაბისა და როსტომის შებრძოლება

ზურაბი ველზე გამოვიდა შუბამართული,
დედის ქართულის გამო იყო ფიქრში გართული.
ბრძოლის ალაგად გამოძებნეს პატარა ველი,
მოკლე შუბებით ერთმანეთზე ამართეს ხელი.
მარცხენა მკლავით დაიჭირეს ცხენთა აღვირი,
დაემსხვრათ შუბნი და იშიშვლეს ბასრი მახვილი.
ჰინდური ხმლები დააღწეს ერთიმეორეს.
ო, როგორ სცემდნენ, ქვეყნის წარღვნა განიმეორეს!
დააგდეს ხმლები და აიღეს ლახტები შემდეგ,
ერთხანს იმასაც უზოგველად ერთმანეთს სცემდნენ.
იყო დარტყმისგან მძიმე ლახტთა დრეკა და ღუნვა,
გმირთ მძვინვარება, რაშთა ხტუნვა და მტვერში ბრუნვა!
ცხენთ და რაინდთა შემოემსხვრათ ტანზე ჭავშანი,
დაცვივდნენ ცხენნი და გმირებიც დადგნენ მაშვრალნი.
პირი მტვრით სავსე, ტანზე ოფლის ნიაღვრის დენა,
წყურვილისაგან დახეთქილი მეომართ ენა!

და მაშინ ერთუროს ჩამოეხსნენ შმაგი მღევები,
დაღლილნი იყვნენ, ერთმანეთზე ბოლმით მტევებნი.

პოი, საწუთროვ, ეს რა საქმეთ გვიმიზნებ ზენით,
ეს შენგან მოდის ქვეყნად კარგი, თუ ავი ზენით.
არც შვილი, არც ძე არ იჩენდა მამაცთა წესსა,
ხათრი და გონი დაკარგოდათ მამას და ძესაც,
ყოველი მხეცი თავის პირმშოს გაარჩევს სხვაში:
მინდვრის კანჯარი, გინა თევზი, მცურავი ზღვაში.
მაგრამ კაცი კი, ვნებით სავსე მძვინვარე მამა,
თავის შვილს მტრისგან ვერ გაარჩევს, ვერ იზამს ამას!

როსტომმა გულში გაიფიქრა: — ამას რას ვხედავ,
არ დამხვედრია მე ნიანგიც ასე თავხედად.
გამისრესია დიდ ბრძოლაში მძვინვარე მღვეიც,
დღეს კი დავკარგე იმედები რაინდის ძლევის.
ჩემთვის ასეთი ძნელი საქმე არვის უქნია,
ვიღაცა ბავშვმა, ვისთვის ხმალი არვის უქია,
გამოუცდელმა, უსახელო ვიღაც ყმაწვილმა
ორ ლაშქრის თვალწინ შემარცხვინა და გამაწბილა!

როცა ბრძოლისგან მეომრებმა მოითქვეს სული,
სირცხვილეულნი კვლავ მიეცნენ ჰიდილის სურვილს.
პირისპირ დადგნენ ერთმანეთის თვალთ მრისხანნი,
მოიგდეს მშვილდი და ერთმანეთს სტყორცნეს ისარი,
მაგრამ ორთავეს ტანთ ემოსა ჯავშან-ხაფთან
ისარმა აბჯარს ვერ აჯობა და ვით აფთარნი
გააგებულნი და სიბრაზის ბოლმით ხელები
ერთიმეორის ქამარ-სარტყელს მისწვდნენ ხელებით.
პიტალო კლდისთვის რომ წაეგლო თაჰამთანს ბრჭყალი,
დაფშვნიდა მასაც, იქნებოდა თუკი ის მწყრალი.
ასეც იფიქრა მტრის შემუსვრა. საფიცხელითა
ჰსურდა სწვდომოდა ზურაბს წელში, იგი ცხენითა
გადმოეთრია, რომ მოეშთო და ხელი სტაცა,
მაგრამ კლდესავით რომ დაუხვდნენ, ვერ უქნა ძვრაცა.
დაშვრა როსტომი, დაეღალა მაჯა და მკლავი
მიუშვა ხელი, აღარ ჰქონდა კვლავ ბრძოლის თავი.
გაძლენ ომით და შემართებით ავი ლომები,
თუმც დაიქანცნენ, როდი იყვნენ ზავის მდომები.

და იერიში მიიტანა ზურაბმა ახლა,
უნაგირიდან მძიმე გურზი ამართა მაღლმ,
და თავზე ლეწა. არ დაიწყო როსტომმა გმინვა,
თუმც დაიკლაქნა, აიტანა, გაუძლო გმირმა,
ზურაბმა ერთი გაიღიმა და უთხრა ასე:
— არ შეხვედრიხარ ჯერ, რაინდო, გმირებს, ჩემს მსგავსებს. /
სახეღარია შენი ცხენი, რაში კი არა,
და შენი მკლავიც ვერ პატრონობს კარგად იარაღს.
მოხუცი კაცი სწორედ მაშინ არის სულელი,
როცა გახდება ჭაბუკური საქმის მსურველი.

შერცხვით ერთურთის, ეცოტავით სადგომად მიწა,
იქციეს ზურგი და გასცილდნენ ერთმანეთს იმ წამს.
გმირი როსტომი დაერია მტრის ჯარს მახვილით,
თურანელები გაირეკა, როგორც ნახირი.
აქ კი ზურაბმაც ირანის ჯარს უსწორა მზერა,
სადავეები მიანება ფეხფიცხელ მერანს.
მთელი სიბრაზით დაეძგერა ზურაბი მტერსა,
მისმა მარჯვენამ დაუღამა სიცოცხლე ბევრსა.
მთელი ლაშქარი დაარბია, ვით ცხვარი მგელმა.
როსტომი შიშმა აიტანა ჟრუანტლის მგვრელმა: —
ქაიუს მეფეს მოუვაო უთუოდ ავი! —
და მყისვე თავის ლაშქრისაკენ დაღუნა თავი.
ნახა, რომ ზურაბს დაეხია ლაშქარი მისი,
მიწა ლალისფრად შეეღება ირანელთ სისხლით.
სისხლში მოსვროდა გრძელი შუბი, ჯაჭვი და ხელი,
თელავდა ლაშქარს ლომი, ვითა ქაჯი და ხელი.
როსტომი მეტად გააბრაზა ზურაბის ომმა,
უყვირა ზურაბს ისე, როგორც მძვინვარე ლომმა:
— ჰეი, შე თურქო, სისხლისმსმელო, რა არის ესა,
უცოდველ ლაშქარს რაღას ერჩი, რად უქრობ მზესა.
რად არ დაგტეხე ეგ მკლავები საკუთარ ხელით,
რომ ცხვრის ფარაში შევარდნილხარ, ვითარცა მგელი
ზურაბმა უთხრა: — რად გგონია ეს საკვირველი,
თურანის ლაშქარს დაერიე შენ ხომ პირველი.
ეს ხომ შენ იყავ, მათი სისხლის და ომის მდომი.
თურანელთ არც კი უფიქრიათ ბრძოლა და ომი!

მაშინ როსტომმა უპასუხა: — სალამო დადგა,
დაუძლეველი გადამირჩი ბრძოლაში რადგან,
ხვალაც ვიბრძოლოთ, როცა ქვეყნად მნათობი მოვა,
ვნახოთ, ვის ლაშქარს მოუხდება მოთქმა და გლოვა!

როსტომი და ზურაბი თავიანთ ბანაკებში ბრუნდებიან

ბნელი ღამეა და დაბრუნდა ზურაბი ჯარში
დაძსხვრეულ ბეგთრით, დაღწეული ჯაჭვით და ჯავშნით
და ომანს უთხრა: — ეჰე, ომან, დღეს ბედის სურვილს
მოუტანია ჩვენთვის ომი, მტრობა და შერი.
თქვენ რა გარდაგხდათ, მომიყევი თქვენი ომისა,
რა გიქნათ იმან, ვისაც ჭანგი მოჰყვა ლომისა.
როგორ გეტაკათ, რა გითხრათ და როგორ გეომათ,
რომლის ბადალსაც მე არ ვიცნობ ქვეყნად მეომართ.
ერთი მოხუცი კაცი არის, მაგვარი ლომის,
ვისაც ვერ აძლევს მძვინვარება ბრძოლის და ომის.
ის ქვეყანაზე უბადველი გმირი რამ არი,
არვის შეუკრავს, როგორც იმას, რისხვის ქამარი.
ომანმა ჰკადრა: — ერთი ვილაც, დევს რომ იტყვიან,
ისეთმა კაცმა მძიმე ლაშქარს შემოგვიტია.
გეგონებოდა, გამოსულა ღვინით მთვრალიო
და ახლა უნდა, მეომართა სისხლიც დალიოს.
შემოგვევრია და დაგვფანტა თურანის ხალხი,
ბევრიც დახოცა, გაუხადა იღბალი თალხი.
მერე დაბრუნდა, სადაც იდგა თავისი ჯარი,
მიაქროლებდა ბედაური, ფრთამალი ქარი.
ზურაბმა უთხრა: — ის ისეთი მძლავრი გმირია,
რაინდთაგანი ნუთუ არვინ განუგმირია?
ირანელები მე საკმაოდ ბევრი დავხოცე
და მათი, სისხლის ღვარით მიწის პირი ავხოცე.
ხვალ მოგვიხდება გადამწყვეტი ბრძოლები დიდი,
ხვალ გამოჩნდება ვინ გმირია, ვინ კიდე — ფლიდი.
ო, ღმერთო, ქვეყნის შემოქმედო, წყალობა მომე,
და არ დავტოვებ ქვეყნად დუშმანს და ავის მღომელს.

ახლა კი სუფრა, თავშექცევა, მღერა და ლხინი
მოდო, ჩამოვსხდეთ და ვარამი ჩავიკლათ ღვინით!..

გპირმა როსტომმაც ალოდინა ლაშქარი დიდხანს,
გვიან დაბრუნდა, გივის ბრძოლის ამბავი ჰკითხა.
გივიმ მიუგო: — ბრძოლის ველზე ასეთი კაცი
მე არ მინახავს. ტუსს მიაპყრო მან მზერა მკაცრი
(გრიგალზე იჯდა და ხელთ ეპყრა გურზი ვეება)
დაიღრიალა ლომის ხმაზე და ტუსს შეება.
აძგერა გურზი ისე მძლავრად, რომ მისმა ძალამ
გმირ ტუსს თავიდან მუზარადი გადააცალა.
გაიქცა ტუსი, ვერ დაუდგა, გმირი მხედარი
დასტოვა ველზე ჩვენიანთა ბევრი ცხედარი.

ამის გაგებამ დააღონა როსტომი მწარედ,
დააგდო გივი და გულმწყრალი გავიდა გარეთ.
ქაიქაოსთან გამოცხადდა და უთხრა ყველა,
რაც მან ზურაბთან განიცადა დღეს ბრძოლის ველად.
— ასეთი გმირი არ უნახავს ქვეყნად არავის.

ასეთი მძლეთ-მძლე, ვაჟკაცი და გულისმზარავი.
ის დედამიწას ზნიქავს, როცა მიწაზე დადის,
თავით ვარსკვლავებს ებჯინება, მაღალი ცამდის.
ვერ დავამარცხე ის მახვილით, გურზით და ისრით,
მერე მინდოდა გადმომეღო ცხენიდან კისრით,
გავცეცხლდი კაცი და ვუტაცე კიდეც ქამარი,
მაგრამ, მეფეო, ის დევგმირი და კლდე რამ არი.
იღგა მთასავით, ვერც დავძარი, დამეცა რეტი.
ჩამოვეხსენი, არაქათი არ მქონდა მეტი.

ასე გავწბილდი, ვერ დავაკელ იმ დევ-გმირს რამე.
დაღამდა კიდეც და უმთვარო ჩამოწვა ღამე.
ხვალ კი არ ვიცი გამარჯვება შეხვდება ვისა,
ხვალ გამჟღავნდება ჩვენ ჭიდილში განზრახვა ღვთისა.
ო, ხვალ რომელსაც გაუმარჯვებს განგების ნება,
მან კეთილ სულებს და ცის მნათობთ შეასხას ქება.
ქაუტსმა უთხრა: — ღმერთს შევსთხოვოთ მოვიგოთ ომი,
მან დაამარცხოს ჩვენთვის ცუდის და ავის მდომი.
მე კი ამალამ მას მივმართავ შენზე ლოცვითა,
შენს თავს ღვთაებას შევავედრებ, მუხლზე ცოცვითა.

ნუ შიშობ, გმირო, და თავმდეები ამისი მე ვარ,
რომ ხვალ უთუოდ მოგიხდება იმ თურქის ძლევა.

მჭკნარი იმედი აყვავდება და ამის შემდეგ

შენი სახელი ამაღლდება ზეცაში, მზემდე,

როსტომმა მაღლი მოახსენა ქაიუსს, რადგან
გულში იმედი ჩაუსახა, და მერე ადგა.

თავის ბანაკში გაეშურა, იქით ქნა პირი,

გულდარდიანი მიდიოდა გამწყრალი გმირი.

ზავარი თავის ძმას ეახლა, სულით იწვოდა,
დღეს როსტომს თავზე რა გარდახდა, ჯერ არ იცოდა.

როსტომმა პური მოითხოვა, დაიცბრო გული

და მერე ზავარს ასე უთხრა: — გამიგე თქმული,

იყავ ფხიზელი, მე ვით გეტყვი, ისე ჰქენ, ზავარ,

და მე აქედან ბრძოლის ველზე როდესაც გავალ,

ჩემი ლაშქარი აიყვანე ამ ჩემი დროშით.

წაიღე ჩემი ოქროს ტახტი და ოქროს ქოში,

იქ დამიცადე, სადაც არის ჩემი კარავი,

მანამდი, სანამ მზის პირი ჩანს დაუფარავი.

თუ გამარჯვება მე მერგუნა, უკანვე მოვალ,

და თუ არა და, თუ ბრძოლაში სიკვდილმა მპოვა,

ნუ მომიკითხავთ, მიატოვეთ თქვენც ბრძოლის ველი

და ჩემი სისხლის ძიებაზეც აიღეთ ხელი.

ზაბულში წახვალთ, წამოსულნი ჩემთან ლაშქარად,

ჩემი ამბავი მამა დასთანს ამცნეთ აშკარად,

შენ დაამშვიდე დედაჩემის მწუხარე გული,

მოკვდა-თქო იგი, ჰქონია-თქო იღბალი კრული.

უთხარ, რომ ჩემზე ნუ იღარდებს, წუხილი კმარა,

ყველა მომკვდარა, ვინც შობილა, ვინ ცოცხლობს მარად?

ბევრი ნიანგი, ბევრი ვეფხვი და ბევრი ლომი

მომიკლავს ქვეყნად, გარდევინადე მრავალი ომი.

დამიქცევია ბევრი ციხე რისხვით შავ-ბნელით,

არ შემხვედრია ქვეყნად კაცი, ჩემი მჯაბნელი.

ზეცას სიკვდილი მოაქვს ბოლოს, ასე აქვს წესად,

თუნდაც ათასმა წელმა განვლოს, ასეა ესა.

აბა ჯემშიდი გაიხსენე, ის მძლეთა მძლევი,

თოიმურაზი მოიგონე, მბოჭველი მღვდის, —

ქვეყნად სხვა მეფე სად ყოფილა მათი სადარი,
მაგრამ შეხედე, დღეს ჯემშიდი აბა სად არი!
როდესაც მოვა კაცის თავზე სიკვდილის ჯერი,
უნდა წავიდეს, ყმა იქნება იგი თუ ბერი...

ბანაკს გაუტყდა ღამის ძილი, ტკბილი და ამო
და მთელი ღამე საუბრობდნენ ზურაბის გამო...

ზურაბმა როსტომი წააქცია

ინათა. ადგა თაჰამთანი და ვეფხის ტყავი
ჩაიცვა ტანზე. ცხენად ჰყავდა ვეშაპი ავი.
ამხედრდა ცხენზე. გამოვიდა ველზე მღელვარე,
რკინის ჩაჩქანი დაეხურა მტკიცე, ელვარე.
ზურაბს ეძებდა, მისკენ ჰქონდა თვალი და მზერა,
შეხედა ზურაბს, — გაემართა ცეკვა და მღერა.

ზურაბი ომანს მიუბრუნდა: — აი, ის კაცი,
ვისთანაც მქონდა გუშინ ომი, ცხარე და მკაცრი.
სიმაღლით იგი როდი არის ჩემზე პატარა,
მაგრამ ბრძოლაში ჩემთან კარგი დრო ვერ ატარა,
აქვს მას მხარ-ბეჭი და მკლავები ჩემი ბადალი
და ცხენოსნობით მეც მაჯობებს, რომ ვთქვა მართალი.
მე მის ნიშნებში მელანდება ხატება მამის,
ვეყურებ ამ კაცს და იჭვებმა დამჭამონ ღამის.
იგი როსტომი უნდა იყოს, ასე ვგრძნობ ომან,
და ახლა მასთან უტიფრულად თუ გაველ ომად,
აბა მითხარი, კარგს ჩავიდენ? ვით განსჯი ამას,
ხომ სირცხვილია უმეცრებით ვეომო მამას? —

ომანმა ჰკადრა: — თუმც არ ვიცნობ მფარველს მეფეთა.
მაგრამ ის ომში მე მრავალჯერ შემომეფეთა,
მაზანდარანში რა ამბები დაატრიალა,
გურზით და ლახტით მტერი როგორ გაატიალა!
მგონი ის არის, მე მეცნობა იმისი რაში,
თუმც უფრო იყო მედგარი და ფიცხელი მაშინ.

ზურაბმა მყისვე მუზარადი თავზე იხურა,
გულმხიარული წამოიჭრა ზეზე ჯიქურად,
ველზე გავარდა სიხარულის დიდი ძახილით.

ჩელში ეჭირა მძიმე ლახტი, ვითა მახვილი.
ახლო მივიდა, მიესალმა, შესცინა ტკბილად,
თითქოს ის ღამე ძინებოდა როსტომთან წყველად.
და მოიკითხა: — ხომ აბრძანდით დილას მშვიდადო,
რა გადასწყვეტეთ: ზავი გასურთ თუ ბრძოლა გინდათო?
— მო, გადავაგდოთ მტრობის ხმალი, მტრობის ისარი,
ნუ შეგვიქნებით ჩვენ მოჭიშპე და მოსისხარი.
მოვინანიოთ, რაც უფალთან შევცოდეთ გუშინ,
აღარ ვატაროთ ერთმანეთის ქიშპობა გულში!
რატომღაც ძლიერ შეგიყვარე, როდესაც გნახე,
ჰა, ნახე, ცრემლი სირცხვილისა მირეცხავს სახეს!
მითხარი, გმირო, ხვაშიადი მითხარი შენი.
სახელის მალვა განა შენებრ რაინდებს შეენის!
ნუთუ შენ სისხლი საამისა არ გიდგას ტანში,
როსტომი არ ხარ შენ, განთქმული ზაბულისტანში?
ზურაბის სიტყვას არ მიენდო როსტომი ქუში:
— აბა ყმაწვილო, ნუ დამიწყე მოთქმა და უში!
შენ თუ ბავშვი ხარ, მე არა ვარ ყმაწვილი აწი,
გელზე საომრად გამოვსულვარ, ეს არის, კაცი.
უნდა შევიბნეთ. გაიმარჯვოს ჩვენს შორის ერთმა,
დეე, აღსრულდეს ის, რაც ჩვენზე იფიქრა ღმერთმა!
შებრძოლებაზე ერთუროს სიტყვა მივეციოთ გუშინ,
გავტეხო იგი, — ეს იმედი არ გქონდეს გულში.
გამოცდილი ვარ, ბევრი კარგი და ავი ვიცი,
არ მიყვარს კაცის მოღორება, გატეხვა ფიცის!
მაშინ ზურაბმა უპასუხა: — ბებერო შენა!
ჩემს დარიგებას არ მიაპყრო კეთილი სმენა.
მე კი მინდოდა, ბერო კაცო, ასე გდომოდა,
თავის დროს სული შენს ლოგინში ამოგხდომოდა.
უკვე აკლდამებს იშენებენ შენი ხნისანი
და სულისათვის ზრუნვა არის მათი მიზანი.
შენ კი ბრიყვეულად მიცემიხარ ვაჟკაცურ სურვილს.
მეწიოს ღმერთი, ამოგხადო ახლავე სული!
ჩამოხდნენ ცხენით, მოისინჯეს აბჯარი ტანზე.
ავი ზრახვებით ჰქონდა გული ორივეს სავსე.
გეფხვივით ერთუროს დაეძგერნენ გულგაცხარებით,

ოფლის ნაკადულს შეურიეს სისხლის დვარები.
აღიონიდან საღამომდე გაგრძელდა ომი,
ეხეთქებოდნენ ერთუროს, როგორც მშიერნი ლომნი.
ზურაბმა დიდი დაიძახა, შეინძრა მიწა,
ეძგერა როსტომს, — და როსტომიც მიწაზე იწვა.
წაქცეულ მხედარს ზედ დააჯდა ამაყი გმირი.
როსტომს მტვერ-მიწით დატენოდა ცხვირი და პირი.
ზურაბმა მყისვე ბასრი დანა ამოიწვალა.
მიხვდა როსტომი, რას უზამდნენ, უკვე იცოდა.
აყვირდა: — გმირო, შემიწყალე, გწყალობდეს ზეცა,
ვიდრე მომკლავდე, ერთი სიტყვა მაცალე მეცა.
ჩვენს ქვეყანაში არ იციან წესი ასეთი
და ადამ-წესს კი არ დაარღვევს გმირი არც ერთი.

ამგვარი ხერხით ჰსურდა ზვადი ვეშაპის ჭანგებს
გამოსხლტომოდა და იცრუა ამიტომ განგებ.
მის მაცდურ სიტყვებს დაუჯერა ყმაწვილის გულმა,
კეთილი კაცი დაარწმუნა ცბიერად თქმულმა.
შეუნდო როსტომს, არ მოექცა ძლეულს ავადა,
ამ დროს მინდორზე ერთმა შველმა გაინავარდა,
გამოეკიდა მას ზურაბი, შექცევის მდომი,
არც გაიხსენა იმ დღეს მისი რკენა და ომი.

ნადირობიდან კი ბანაკში დაბრუნდა ღამე.
ომანმა ბრძოლის არ იცოდა ჯერ კიდევ რამე.
ზურაბმა უთხრა ომანს მათი ამბავი სრული,
როგორ აჯობა, მაგრამ როგორ აჩუქა სული,
ომანმა თავში ხელი ირტყა: — ჰაი, რაინდო,
ასეთი მტერი კაცმა როგორ უნდა დაინდო!
ვაიმე, ხალხნო, რა უქნია, შეხედეთ ერთი!
გაგბახებია ვაჟკაცობა, გამწყრალა ღმერთი.
ეს რა გიქნია, ერთი ამის საქციელს დახეთ!
უზამბარისთვის აგიხსნია შენ თვითონ მახე.
გაგიშვია და შენი საქმე წაგიხდენია,
მოსალოდნელი დიდი საფრთხე აგიხდენია!
გაგხსენებოდა, გმირო, ძველთა ნათქვამი უნდა:
„ჯაბან მტრისგანაც მოელოდე განსაცდელს მუდამი“
ეს თქვა ომანმა, შურისგების მომხრემ და მდომმა,

მაგრამ ზურაბმა დაამშვიდა: — ნუ ღელავ, ომან, მშვიდად იყავი, ნუ გექნება შიში და ძრწოლა, ხვალ მე ხელახლა მომიხდება იმ კაცთან ბრძოლა. და მას გაჩვენებ ბოროტებში, გჯეროდეს თქმული. თქვა და კარავში გაემართა მძვინვარე გულით...

რაკი როსტომმა ზურაბისგან უშველა თავსა, მოითქვა სული, დაემსგავსა ფოლადის მთასა. თავი და ტაწი დაიბანა ანკარა წყლითა და შემდეგ ქვეყნის შემოქმედი ახსენა წმინდა. მოთქმით და ცრემლით ძლიერება მისი აღიდა, ჯერ არ იცოდა ბედისწერა რას უქადიდა...

ზურაბის სიკვდილი

ველზე გავიდნენ და ჩამოხდნენ ცხენიდან ძირსა. მიუახლოვდა ავის მდომლად მათ სიმრგვლე ცისა. თუკი გაბრაზდა ბედი ავის და შავის მდომი, — გჯეროდეს, კაჟიც დარბილდება, ვითარცა ცომი! ზურაბმა როსტომს ხელი ისე დაავლო ძლიერ, თითქოს შეიკრა იგი ციურ ძალების მიერ. ამან კი უფრო გააშმაგა როსტომი მწყერალი და ქედ-კისერში ზურაბს მძლავრად დაავლო ბრჭყალი, ორად მოკეცა ახალგაზრდა მისმა ძალამა. და ჰა, ზურაბიც ამ ცხოვრებას დაესაღამა. ბასრი ხანჭალი ამოიღო მყისვე კაბითა და თვისი ღვიძლი შვილის გული დანით დაფლითა! ზურაბმა ერთი დაიგმინა და ძირს დაემხო. დრო იყო უკვე სიცოცხლეზე ხელი აეღო. უთხრა: — დღეს მე რაც მომივიდა, ჩემ თავს ვაბრალებ, ჩემი სიცოცხლის გასაღები შენ ჩაგაბარე. შენ ჩემს სიკვდილში არ მიგიძღვის, მოხუცო, ბრალი, მუხანათურად დამიხუჭა გამჩენმა თვალი. აფსუს, იქნება დღეს ჩემს გამო იცინოს მტერმა, ჩემი მხარ-ბეჭი რომ დასვარა მიწამ და მტვერმა.

გადმოვყოლილვარ ჩემი მამის დანახვის სურვილს,
ვერ ვნახე იგი, მის ძებნაში აღმომხდა სული.
ვიარე ქვეყნად, რომ მეხილა იმისი სახე,
ვერ ავისრულე ეს წადილი, მოვკვდი, ვერ ვნახე.
ვაი, რომ მაინც თან მიმყვება ჯავრი ამისა
და ისე ვკვდები, რომ მნახველი არ ვარ მამისა!
შენ კი, მოხუცო, თუნდაც თევზად გახდომა სცადო,
ან მოსწყდე მიწას თქვა, ვარსკვლავად გასვლა მსურს ცადო,
ანდა სიბნელეს მიემალო, შენ თვითონ ბნელი,
მოსტაცო მიწას მზის სხივები, სინათლის მგვრელი, —
მაინც მოგისპოს მამაჩემმა ქვეყნად ბოგინი,
როცა ის ნახავს, რომ მიწაა ჩემი ლოგინი.
ვინმე მოლაშქრე წავა მასთან, ამბის მბობელი,
შენც ეს მოგელის, გახდე მისგან ბედის მგმობელი!

როცა როსტომმა ეს ისმინა, გაშტერდა მეტად,
თვალთა სინათლე დაუბნელა დაკრულმა რეტმა.
რა უნდა ექნა, რა პასუხი უნდა გაეცა!
მოეჭრა მუხლი და უგონოდ იქვე დაეცა.
ტირილით ჰკითხა, რა მოვიდა როსტომი გრძნობას:
—სად გაქვს ნიშანი, რითაც შენსას შევძლებდი ცნობას?
როსტომი მე ვარ, სიცოცხლის და თავის მგმობელი.
ჩემზე შავებში ჩამჯდარიყვეს ჩემი მშობელი!
სხეულში სისხლი აღუშფოთდა როსტომს მღუღარე,
თმა დაიგლიჯა, მყვირალმა და გულით მწუხარემ...

როცა ზურაბმა ამ ყოფაში როსტომი ნახა,
უთხრა: — ესენი გვიანია, მოხუცო, ახლა.
მართლაც და თუ შენ მამა იყავ ჩემი, ფარული,
რატომ მომკალი მე, სიკვდილით უმეცარულით?
მე ხომ ვცდილობდი მომეყვანე აზრსა და ცნობას,
შენ კი ქვა-გულში არ გაგენძრა კაცური გრძნობა.
როცა აქეთკენ მოვდიოდი ბუკ-დაფის ცემით,
ჩემთან მოვიდა გულმწუხარე მშობელი ჩემი.
ატირებულმა და კაეშნით აღსავსე დედამ
თვალმარგალიტის მძიმე მძივი შემაბა ზედა,
მითხრა: ვინ იცის აწი შენთვის რა დღე დადგესო,
ეს მამის წიშნად გქონდეს, იქნებ გამოგადგესო.

ახლა გახსენი ბანდი ჩემი ჯაჭვის პერანგის
და გამიცანი — შვილი ვარ, თუ მტერი ვერაგი.

როცა როსტომმა ნიშნეული მძივი იხილა,
იყვირა, ტანზე სამოსელი შემოიხია.
მწარედ ტიროდა: — ჩემი ხელით მოგვალი, შვილო,
ლომგულო გმირო, ვარდის შტოო, სათუთად შლილო
დიდხანს გოდებდა, გახდა თვისი სიცოცხლის მტერი,
თმა დაიგლიჯა, თავს იყარა მიწა და მტვერი.

და მაშინ მამის სანუგეშოდ აღმოხდა ყმაწვილს:
— ცრემლის დაფრქვევა და ტირილი ფუჟია აწი.
რის მაქნისია შენიც ხელით მოიკლა თავი,
რაც მოხდა, მოხდა! ალბათ მქონდა იღბალი ავი...

შუქისმთოველი მზე გუმბათის კიდეში ჩადგა,
დალამდა, მაგრამ თაჰამთანი არსაით ჩანდა.
ოცი რაინდი, გამჭრიახი, თავიანთ ლაშქრით
როსტომისაკენ გაექანა ფეხმარდი რაშით.
ნახეს მინდორში ორი ცხენი, უმხედროდ მდგარი,
მტვერში ასვრილი: ერთს ეკიდა როსტომის ფარი
და არ მოჩანდა უნაგირზე წამომართული
მძლე პილოტანი, მუდამ ომის საქმით გართული.
თვალთ დაუბნელდათ, თავს დაეცათ მეხი და ზარი.
გმირი როსტომი რომ ვერ ნახეს, ეგონათ მკვდარი.
მეფეს ეახლნენ მძიმე ამბით შეძრწუნებულნი,
გავერანდაო თაჰამთანის ტახტი ქებულის!
ამოხდა ლაშქარს ყვირილი და გოდება მწარე,
თითქოს შეინძრა დედამიწის ოთხივე მხარე.

ზურაბმა უთხრა გულდამწვარ და საბრალო მამას:
— მე არ მეგონა, თუ განგება მიზამდა ამას.
დღეს, როცა ჩემს ბედს დაეხვია შავი ბურანი,
განსაცდელშია ჩავარდნილი მთელი თურანი.
ეს მაინც ჰქენი, დანარჩენი რაც არის არის,
თურანის ზღვარზე ნუ გადავა ირანის ჯარი!
მათ ქვეყნად ჩემი იმედი-ლა გააჩნდათ მხოლოდ,
ის კი არა და, — აი, როგორ მოვიდა ბოლო.
ნებივრობას მყავს დაჩვეული თურქი მხედრები,
არ განურისხდე, მხოლოდ ამას შეგვედრები!

ციხეში ერთი ტყვე კაცი მყავს ირანელთ ტომის,
 მე დავატყვევე, როცა თქვენთან დავიწყე ომი.
 შენი აქ ყოფნა დამიფარა მზაკვრული ზრახვით,
 არ გამახარა შენი ამბით და შენი ნახვით.
 ღმერთმა მიუზღოს მას ამისთვის სამაგიერო!
 მაგრამ შენ თვითონ ხელს ნუ ახლებ, გმირო ძლიერო.
 რა ვუყოთ ახლა, თუ ასეთი ბედის ვიყავი,
 ალბათ მეწერა მამის ხელით მოვმკვდარიყავი.
 მოველ, ვით ელვა, და მივდივარ, ვითარცა ქარი,
 ღმერთმა ინებოს, რომ გამეღოს სამოთხის კარი
 ამოიკვნესა და შესწყვიტა სათქმელი ამით,
 გული აევსო მწვავე ცეცხლით და თვალი — ნამით.
 როსტომი მყისვე ცხენს მოახტა, ფიცხი და ჩქარი,
 გულში ხანძარი დაბინავდა, ტუჩებზე — ქარი!
 თავის ბანაკში გაექანა, გულით მწუხარე,
 შეიჭრა ჯარში და გაისმა სიტყვა მქუხარე.
 ირანელებმა გაიხარეს როსტომის ნახვით,
 მაგრამ როსტომი რომ იხილეს კვნესით და ახით, —
 ჰკითხეს: — რა მოხდა, გმირთაგმირო, რა ამბავია?
 როგორც ეტყობა, ბედი ჩვენი მაინც შავია!
 როსტომმა თვალით გადმოჰყარა ცრემლები ცხარე,
 მერე შესძახა: — ხალხო, გვეყო რაც სისხლი ვღვარეთ.
 გუბრძანებ ლაშქარს, ერთ ისარსაც ნულარ ისვრიან,
 საშინელება, რაც მე ვქენი, საკმარისია!
 — მოდის ზავარი, ტანზე ჯავშანშემომსხვრეული,
 დაფლეთილი აქვს სამოსივით თვითონ სხეულიც.
 ძმა როცა ნახა საბრძოლველად გაფიცებული,
 როსტომმა უთხრა მას შეილისგან დაფიცებული.
 — მე ახლა ვნანობ ჩემს სისხლიან საქმე-საქციელს,
 ცოდვათა ჩემთა საცოდავად გადამაქციეს.
 ჰე, ძმაო ზავარ, ხედავ გულში ჩამესხა გესლი,
 ამომეთხარა სამუდამოდ ფეხვი და თესლი!..
 როსტომმა ომანს გაუგზავნა შიკრიკი მალთი:
 „შურისძიების და ქიშპობის ჩავაგე ხმალი.
 მე დღეის შემდეგ თქვენი მტერი არა ვარ წამით,
 შევწყვიტოთ ომი და ყოველი გათავდეს ამით!

თუმცა შენ თვითონ ცოდვებში ხარ გამოხვეული,
ცეცხლს რად მიეცი ჩემი სული, ჩემი სხეული?“

ომანმა მტკიცედ იუარა ბრალდება მისი:

— მე ზურაბს გვერდში ისე ვედექ, ვით ძმა და თვისი
მე რა ბრალი მაქვს, დამნაშავე არის ჰაჯირი
და ეს ცოდვებიც მის კისერზე არის დაჯარილი.
ეს მან დაღვარა უცოდველა ზურაბის სისხლი,
ჩემთან რა გინდათ, ჰაჯირია სიკვდილის ღირსი

როსტომმა ეს რომ გაიგონა, გაშმაგდა მეტად,
თვალთ დაუბნელდა და დაიწყო ტუჩების კვნეტა.
ფიცხლავ ამხედრდა, მიატოვა ის ბრძოლის ველი,
მიექრა ჰაჯირს, საყულოში ჩაავლო ხელი,
მიწაზე დასცა და უნდოდა თავი მოექრა,
მაგრამ აქ როსტომს დიდებულთა გროვა მოექრა.

და სიკვდილისგან დაიფარეს ფლიდი ჰაჯირი.

როსტომმა ისევ ინახულა შვილი დაჭრილი...

საცოდაობის ამ ადგილზე მოგროვდა ყველა:

გოდერძი, ტუსი და გოსთაჰმი, — უნდოდათ შველა,

ყოველგვარ ღონეს ეძიებდა ჯარი და ხალხი,

ავიცდინოთო იქნებ ბედი შავი და თალხი!

ამ დროს ვიღაცას როსტომისთვის თვალი მოექრა, —

დანა დაეძრო და უნდოდა თავი მოექლა.

მყისვე მისცვივდნენ, არ მოექლა თავი ავადა,

თუმც მათაც ცრემლის ნიაღვარი რეცხდა თავადა.

გოდერძიმ უთხრა: — რას უშველი შენს საქმეს ამით,

თუნდ მიწის პირზე დააყენო მტვერი და კვამლი!

აწი თავს თუნდაც მიაყენო ზიანი ასი,

ამას ზურაბის დასახსნელად არა აქვს ფასი!

თუკი საწუთროს მისი ხსნა და დარჩენა უნდა,

არ მოგიკვდება და შენც მასთან იცოცხლებ მუდამ!

და თუ მას ჩვენგან წასასვლელად ამზადებს ღმერთი,

რას ვიზამთ... კაცის უკვდავება მაჩვენე ერთი

სიკვდილი ყველას ინადირებს, ვისაც კი ხედავ.

სიკვდილი ელის ყოველ სულდგმულს, მეფეს თუ მხედარს.

ვინ არ ვლონდებით, როცა იგი მოგვაგონდება,

აქედან გვმართებს ჩვენს საკუთარ თავზე გოდება!

მოიცვა მიწა თურანისა გლოვამ და ძრწოლამ:
 — გმირი ზურაბი იმსხვერპლაო როსტომთან ბრძოლაში
 სამანგანის შაჰს როგორც ესმა ამბავი ესა,
 დაიწყო ურვა და გოდება, მოთქმა და კვნესა.
 დედას ამბავი მოუტანეს: — შენი გმირიო,
 შენი ზურაბი მამის ხანჯალს განუგმირია!
 საბრალო დედას ეცა ელდა, გაისვა ბრწყალი
 და დაიკაწრა პირისახე, ბროლი და ლალი.
 მანამ ჰკიოდა, სანამ გულზე შეეყრებოდა.
 მერე დაეცა, მიცვალეზულს შეედრებოდა!
 თმის ზილფ-კავები ქამანდივით გრეხილ-ხვეული
 მისივე ხელით დაიწეწა. მისი სხეული
 სისხლის ნაკადულს აჩქეფებდა, თუ სისხლის დეარსა.
 ისევ დაეცა, დაემგვანა საბრალო მკვდარსა.
 ისე გახელდა, — თავზე მიწა იყარა შავი,
 ისე გაშმაგდა, — დაიჭამა კბილებით მკლავი.
 თავი... ო, თავზე... თმაზე ცეცხლის ალი დაინთო,
 მუშკის დაღალი დაიტრუსა, როდი დაინდო!
 ძეგლე მოთქვამდა: — ვაი, შვილო, სულო დედისა,
 სად გდიხარ ახლა, გადამყრელი შავი ბედისა!
 შენს მოლოდინში, შვილო, გზისკენ მეჭირა თვალი,
 მომივლენ მეთქი გზიდან ერთად შვილი და ქმარი.
 მეგონა, შვილო... მოძებნიდი მეგონა მამას,
 რას ვიფიქრებდი, თუ იღბალი მიზამდა ამას.
 რას ვიფიქრებდი, რომ საკუთარ მამას ნახავდი
 და თავს კი, ვაი... მისი ხელით დაიმარხავდი!
 ხულწაწყმედილმა, ვინც იყავი, თუ არ იცოდა,
 შენი სინორჩე მაინც, მაინც რად არ ეცოდა!
 შენთვის მეწვოდა სული, დარდებშემოსეული.
 განა მიწისთვის ვასათუთე შენი სხეული?
 ალბათ მტვერ-სისხლში ასვრილი გაქვს ტანი ერთიან,
 ვაიმე, შვილო, ალბათ კაბა შემოგფლეთია!
 არავინ არ მყავს, რომ შეეჩივლო გულის ნაღველი,
 ნუთუ ხელახლა ვერ გიხილავ, ისე წახველი?

შენი სახელით ვის მივმართო, ვიღას ვუწოდო?
დარდით, ნალველით აწი ხელი ვიღას ვუწოდო?
გაიმე, შვილო, დაგიბნელდა უდროოდ თვალი,
გაიმე, შვილო, მიწამ უნდა დაგიხრას ძვალი!
აწი ლაშქრიდან გამარჯვებით ველარ მომიხვალ,
მამას ეძებდი და სამარეს გადაწყდომიხარ...
ჰო, შვილო, მანამ, სანამ გულში დაგცემდა დანას
სანამ სიცოცხლეს ჩაგიჭრობდა შენივე მამა, —
რად არ აჩვენე, ის ნიშანი მამაშენს, რადა?
გიცნობდა იგი, არ ჩაგთვლიდა მოსისხლე მტრადა.
ნიშანი იგი იყო თვითონ შენი მამისა.

ო, დავიწყება არ ვარგოდა, შვილო, ამისა
რად დაივიწყე, რატომ, რატომ მიქენი ესა,
რად დამაბნელე, რად მარგუნე ურვა და კვნესა?
გაიმე, ჯაფა შენი რომ არ გავიზიარე,
მამაშენისკენ შენთან ერთად რად არ ვიარე!
მე სასიკვდილეს შორიდანვე მიცნობდა იგი,
დაგვიტკებოდა, როგორც ითხოვს წესი და რიგი.
გადააგდებდა მოღერებულ ხმალსა და შუბსა,
დაგვიკოცნიდა მოფერებულ თვალსა და შუბლსა...

ასე მოთქვამდა და გოდებდა საბრალო დედა,
არ შეიჩინა სამოსელი სხეულსა ზედა.
მის შემხედვარეთ შემოეგზნოთ ცეცხლის ალები.
გულები სევდას ვერ იტევდნენ, ცრემლებს — თვალების
ისევ დავარდა, წაუვიდა გონი სრულებით.
გოდებდნენ სხვებიც, სევდით გულებდაისრულები.
გონს რომ მოვიდა (რა სიმშვიდე, რა სულის მოთქმა!)
ისევ დაიწყო შეცხადება, გმინვა და მოთქმა.
ეჰ, ცრემლი იყო ის, თუ სისხლი, გულით წურვილი?
— შვილის გვირგვინი მომართვითო! — იყო სურვილი.
მის ტახტ-გვირგვინზე დაანთხია ცრემლების დგარი.
გამოიტერა შვილის ტახტი, მეფური გვარი.
გამოიყვანა მისი ლურჯა, ფრთამალი რაში,
ზურაბს რომ ჰყავდა, მზე მისი რომ ბრწყინავდა, მაშინ,
დაკოდილ გულზე მიიხუტა იმ რაშის თავი.
(ავი დღე იყო ის დღე მეტად, ეჰ, ავი, ავი!)

შუბლი და თვალნი გადაკოცნა ზურაბის ცხენის,
 ცხენს ფლოქვებამდე ჩასდიოდა იმისი ცრემლი.
 თუმცა რა ცრემლი! — ნაკადული ცხელი და მალი.
 სულ დაუკოცნა ცხენს მუხლები, ფოლი და ნალი.
 გამოიტანა მკედარი შვილის სამოსი კაბა,
 გულში ჩაიკრა და ზედ ცრემლის სირმები აბა,
 გამოიტანა მისი ხმალი, ჯაჭვი და შუბი,
 მის ხარისთავა გურზს ახეთქა თავი და შუბლი.
 მერე ლაგამი და ქამანდი ამოიყინა,
 მისი ლაგამი ზედ სახეზე წამოიშინა.
 გამოიტანა დაღუპული შვილის ჩაჩქანი.
 ისევ გოდება, ცრემლის ჩქერი ისევ ჩქარ-ჩქარი!
 გადმოიტანა ფარი, შვილის ტანზე ნაფარი...
 მისივ ბასრი ხმლით ცხენს დააჭრა ძუა-ფაფარი.
 ოქრო და ვერცხლი არ ისურვა დასადებადა,
 ღარიბებს მისცა, რაც სად ჰქონდა და სად ებადა.
 გაასაჩუქრა უამრავი ცხენი და რახტი.
 გამოიგმანა სახლის კარი, დაღეწა ტახტი.
 გადმოუნგრია სრა-სასახლეს ბანი და ბურჯი,
 თვითონ კი ძაძა შეიკერა შავი და ლურჯი.
 დღე-ღამ მოთქვამდა, გულზე ცეცხლი ეკიდა მწველი,
 ზურაბის შემდეგ კიდევ ერთი იცოცხლა წელი
 და წლის ბოლოს კი, რაც საბრალოს ჰსურდა ძალიან,
 იგი აუხდა, — გოდებაში სული დალია.

ამბავი ბეჟანისა და მანიშესი

განუბანიათ ღამე კუპრში, ღამე — აქატი,
 არც ქეივანი და ბაჰრამი არ ჩანს აქამდის.

არც თირი ნათობს... ბინდი აკრავს ვარსკვლავთა მხარეს,
 ნისლებით გარემოსილია მთვარეც და არეც.

ღრუბელთა შორის ეკარგება მთვარეს სავალი,
დადუმებულა, მოსწოლია ფიქრი მრავალი.

ლაყვარდი სამად გაუყვია მნათობის გვირგვინს,
სპილენძისა და ჟანგისფერით ავსილა ბინდი.

განფენილია ველზე ღამე, როგორც ლაშქარი,
თითქოს რაც ქვეყნად ყვავიაო, ყველა აქ არი.

თითქოს აპრიმანს ჩაუგდია ხელში ქვეყანა,
თითქოს ქვეყანა შხამიან გველს გადაეყარა.

დაუფლებია მაღალ ზეცას ფოლადის ფერი,
მწვერვალებს ვილაც ეფერება კუპრიან ხელით.

დაჰბერავს ქარი... და გგონია ფართო ველებზე
შავზე უშავეს მტვერს აფრქვევსო ზანგის ხელები.

მწუხრში დანთქმულა ნაკადული, ბალი და ველი,
ტალღები ზღვისა, ხან ნარნარი, ხან კიდევ ხელი.

დუმილი ესე მოესურვა საწუთროს თითქოს
და ფიქრობ — მზეც კი ველარასდროს მოაფენს სითბოს.

ზეცას იმგვარად მოუხურავს ღამე და ჩადრი, —
თითქოს ძილს ერგო მეუფება და ქვეყნად დადის.

მწუხარე ხმები ხეტიალობს მძლავრად და უხმოდ,
დარაჯის ნებით ზარიც უკვე არავის უხმობს.

არცა ფრინველთა ჟღერტული და ნადირთ ხმებია —
საწუთროს ახლა გაყუჩება უნებებია.

გული მწუხარებს ასე ბნელი, მდუმარე ღამით, —
წამება არის ამა ღამის ყოველი წამი.

მაინც ვინ უნდა გამიფანტოს დარდები, ვინა, —
იქნებ ლამაზმა, რომელიც ზის სასახლეს შინა?

მოვუხმე, ვთხოვე ჩირაღდანი და გული თრთოდა, —
რა შემოვიდა, ბაღს მოედო სურნელი რტოთა,

ამგვარ ღამეში ჩირაღდანი რად გინდა? — მკითხა —
არ დაგაძინებს სანთლის შუქი ბნელშიო, დიდხანს.

გუთხარი: კერპო, ძილი სულაც არ მინდა ახლა, —
მინდა ბრდღვიალა სანთელი და სურვილით დაღლა.

დამიჯექ გვერდით, მომაწოდე ღვინის ფიალა,
აკვნესე ჩანგი და დამათვრე შენი ტრფიალით.

წავიდა იგი ალვისტანა, გალია ბაღი,
დაბრუნდა დიდი სანთლითა და მზიანი სახით.

ნარინჯით, კომშით, ბროწეულით აივსო ღამე,
გულს უხაროდა ღვინით სავსე მეფური ჯამი.

- მითხრა ლამაზმა — შორს ზმანება მწარე და ავი,
აჰყევი გულს და დარდისაგან აიშვი თავი.

უსიამოვნო მოიშორე ფიქრი და სევდა, —
გონების თვალთ ნუ შეხედავ რასაცა ხედავ.

ასე ყოფილა — გერას შესცვლი დარდით და წყენით,
ვით გაასწორებს ვრცელ ქვეყანას ორიოდ ბრძენი!

ხან ღვინო მასვა, ხანაც კიდევ აკვნესა ჩანგი,
თითქოს ჰარუთის ჯადოქრობის მომგვარა ბანგი.

აუხდა გულს, რაც სასურველი გააჩნდა რამე, —
მზიან შუადღედ გადამექცა შავბნელი ღამე.

ფიალით ხელში მეჭდა იგი, ტრფიალი, გვერდით, —
ვთხოვე მოეთხრო გარდასული ამბავი ერთი.

ვუთხარ: მიაშე, განაცვიფრე მიწა და ზეცა,
ცრემლი გვდიოდეს, საყვარელო, შენცა და მეცა.

მოგიტხრობ ამბავს, მითხრა ქალმან, ალვისა რტომან,
და უფრო მეტად წამეკიდა ცეცხლი და ლტოლვა.

მოგიტხრობ — შენ კი მიმღერე და ისმინე ჩემი, —
ამა ამბავით განიხარებს ყოველი ბრძენი.

სავსეა იგი მიჯნურობით, ტრფობით, ლალატით, —
ტრფილისადმი სწრაფვა არის დაუღალავი.

ვუთხარ: გაშალე წიგნი შენი, ამბავი გრძელი
თან წამიკითხე, თან მანათე თვალები მწველი.

ავიცი და კარგიც გამაგონე, სიტყვამზიანო, —
ამ საქმეთათვის გაჩენილა ადამიანი...

დარდისგან დახსნა ბევრს უცდია, — გზა და სავალი
ვერ უპოვიათ და წასულა ასე მრავალი.

ახლა კი ვიწყებ ამბის თხრობას, თუ ნებას დამრთავ,
იგი ამშვენებს ულამაზეს ფეჭლევის დავთარს.

მომისმინე და შეაფასე ამბავი ესე, —
გეამოს — მადლი შემოსწირე მშვენიერ ლექსებს.

*

როს ქეიხოსრო გამარჯვებით ირანს მოიქცა,
აღსდგა ყოველი და ქვეყანამ ძალი მოიცა.

ირანს თურანი მიუმატა. დიდების ღირსი
უფრო განდიდდა, — ზემადლდა გვირგვინი მისი.

სიკეთის ფასად სასიკეთოს უგზავნის ზენა,
ცამ უზვი კალთა დაიბერტყა მთასა და ველად.

აყვავდა მიწა, ჰაერს ერთვის ათასი ფერი...
ქვეყანას მართავს დიდი ხოსროს ძლიერი ხელი.

მაგრამ სად ერთხელ გიჟობდა და ჩქროლავდა ზვირთი,
ვერ დადუმდება ის ადგილი, ვით ძველი ნივთი.

თუმც შეიერთა დიდი მიწა, — ხოსრო ხვდებოდა,
რომ სიაუში წამოდგომას შეეცდებოდა.

გაშლილ მდელოზე იჯდა ხოსრო ერთ დღეს ჯარითა,
სვამდა გმირების სახსენებელს დიდი ჯამითა.

ტახტრევანს მისას, ზღაპრულს ხდიდა ფარჩა და დიბა,
ოქროს გვირგვინი აღმასებით თვალებსა სჭრიდა.

კვნესოდა ჩანგი, ყურს აპყრობდა, — ეჭირა თასი...
თითქოს და ასე იწამაო არსობის არსი.

გარს უსხდნენ მარჯვე ვაჟკაცები: ფარჰადი, გივი,
ისინი, ვინაც არ უფრთხოდნენ ცეცხლსა და ტკივილს,

გორგინი — შვილი მილადისა, გოდერძი, თუხი,
მტერს რომ შეებნენ და მრავალგზის გაავლეს მუსრი.

გოსთეჰრემი და ფერიბორზი, შაფური — მთვარე,
გმირი ბეჟანი აბრიალებს არწივის თვალებს.

აქ არის ყველა, ამშვენებენ ხოსროს ამაღას;
ლხენად დამჯდარა გმირი მეფე, გმირთა ამარა.

ღვინო მეფური — იემენის მბზინავი ლალი, —
წაჰკიდებია იასამნის, ვარდების ალი.

მეფის პატივად წარამარა იხრება თავი
და შრომანივით შარიშურობს ზილფი და კავი.

ყველაფერს ასდის გაზაფხულის საამო სუნი
და ეს სურნელი ჰბადებს ათას მშვენიერ სურვილს.

ამორჩეული კაცი ერთი უძღვება სუფრას,
დარაჯი მოდგა ფარდის გაღმით, წინამძღოლს უთხრა:

მეზობელ ქვეყნით არმანები გვწვევიან სტუმრად,
მეფეთ-მეფესთან, მბრძანებელთან წარდგენა უნდათ.

მამა-პაპიდან მეზობლობა გვქონია ძველი,
ახლა მოსულან, გაუვლიათ სავალი გრძელი.

ვაზირი იგი შაჰს ეახლა ამბავის თხრობად
და მუხლმოყრილმა მოახსენა არმანთა თხოვნა.

ბრძანა მპყრობელმან: მიიღეთო კრძალვით და რიდით,
როგორც ითხოვსო ამა საქმის წესი და რიგი.

შემოიყვანეს. მათი მოთქმით, გოდება-ზარით
ატირდებოდა უღმერთო და უწყალო თვალიც.

დაეცნენ მეფის ფერხთა ქვეშე, — ლოცავდნენ ასე:
გამარჯვებების გზებით გევლოს, ჯან-ლონით სავსეს!

მრთელი გვქონოდეს, დიდო მეფევ, სიცოცხლის დღენი, —
შეგვიწყალედე, — დახმარება გვჭირდება შენი!

მეტის დიდებით შეიმოსოს გვირგვინი შენი, —
დიდო მეფეო, ჩვენთვის ერთი წყალობა ჰქმენი —

ხომ ააცილე ტანჯვა-წუხილს ქვეყანა შეიდი, —
მოდო და ჩვენაც დაგვიმკვიდრე დღეები მშვიდი.

თურანის გვერდით არის ჩვენი სამკვიდრო ოდით,
არ დაგვილიეს აქამომდე დარდი და შფოთი.

ტყე გვექონდა ერთი — ასდიოდა ხასხასა ალი,
გაიხარებდა მისი მზერით ავკაცის თვალიც.

მშვენიერ ხეებს უამრავი ნაყოფი ესხა,
ზოგი იმკიდა, ზოგიც კიდევ მარცვლეულს თესდა.

ცას ეკმეოდა ნაირ ხეთა საამო სუნი
და სურნელებით ივსებოდა არმანთა გული.

გარდის ჩიტების მწველი ჰანგი მთვარიან ღამეს
აღარ ჩაგვესმის, მბრძანებელო, გვიშველე რამე!

აი, გახედეთ, აქედან ჩანს თითქმის ყოველი...
დავკარგეთ ტყე და დახმარებას შენგან მოველით;

უწყალოდ ჰკლავენ სპილოებს და გარეულ ღორებს,
რა დაგვრჩენია — შევერიეთ წუხილის მორევს.

ჩვენს მიერ დარგულს, ჩვენს ნაფერებ უძველეს ხეებს
სჩეხავენ, — ასე გვიმწარებენ სიცოცხლის დღეებს.

სულ მალე ალბათ ყველაფერი დაგვრჩება ოხრად,
აი, რის გამო გვაჩნევია დარდი და ოხვრა.

დიდხანს ისმენდა მბრძანებელი ჩაგრულთა ჩივილს,
გული იმისი, მგრძნობიარე, მოეცვა ტკივილს.

შემოუძახა, გარდანქეშანთ: — ძლიერწო ჩემნო!
მისმინეთ, ვინაც ვაჟიკაცის ძალ-ღონეს ჩემობთ!

დამდგარა ჟამი — მოძალადეს გააცნოთ თავი —
განდევნოთ არმანთ მიწებიდან მომხვდური ავი.

ვის ძალუძს იმ ტყის დასახსნელად წავიდეს ბრძოლად, —
ბოროტ დამპყრობელს მიუსაჯოს 'ში'ში და ძრწოლა!

ვის ერჩის გული, მოსდგამს მუხლი და უჭრის ხმალი,
ებოდოს განძი, უამრავი ძვირფასი თვალი.

შოატანინა ოქროს ერთი დიდი მაგიდა; —
ზედ მოფენილმა განძეულმა თვალი დაბინდა.

მიჯრიტ მიყრილი ბრჭყვიალებდა ძვირფასი თვლები
და საბრძოლველად უძლურსაც კი ესხმოდა ფრთები.

ტორებსა სცემდა ათი ცხენი, მარდი და ლაღი,
ოქროს ლეგამებს ამშვენებდა ქაუსის დაღი.

გარსაყრავები ერტყათ რუმის დიბა-ატლასის, —
რჩეული ხმალი და მახვილი თვალისწარმტაცი.

გაეხმიანა მეფე გმირებს — სახელოვანნი!
ვინ არის თქვენში ვაჟკაცი და ძალგულოვანი?..

ვის ემეტება ჩემთვის თავი, ვინ არს რჩეული,
წიხასწარ ერგოს ეს აძლენი ძვირფასეული.

წუთით დუმილმა ელვასავით გადაიარა,
წარსდგა ბეჟანი, არემარე აახმიანა.

რა გამოვიდა, შვება იგრძნო ერთბაშად ყველამ,
ყოვლისშემძლე და შემოქმედი ახსენა ზენა.

მზეგრძელი იყავ! — უთხრა მეფემ — გწყალობდეს ღმერთი!
მარადის ასე ჭაბუკურად გიცემდეს მკერდი!

გქონოდეს გული მხიარული, სხეული — მრთელი,
ქაუსის სახელს იხსენებდეს ბაგენი შინი.

ტანმრთელი ვიყო — აი, ზენას ჩემი ვედრება,
და მეფევ, შენთვის თავი მუდამ გამემეტება.

თქვა ეს ბეჟანმა — აღელვება დაეტყო მამას,
გივის — ჭირმრავალ ნახულსა და მეომარს ამაყს.

ხოსროს ქებანი შეასხა და ამზიარულა,
ბეჟანს კი უწყო დარიგება მეფის ფარულად.

წინ გაიხედე, უთხრა, ბევრი მოგელის ავი,
ნუ შეეცდები უმიზეზოდ გასწირო თავი!

რა გინდ მამაცი და გულადი იყო აკვნიდან,
გამოცდილება მთავარია და ეს გაკლია.

აწონდაწონე, გამოსცადე ტკბილი და მწარე,
მარილიც, ცრემლიც... ყველაფერი იგემე ბარემ.

გზაზე, რომელზეც არ უვლიათ, შენ ნუ გაივლი,
დამარცხებულმა დაბრუნება გულს არ გაივლო!

მამის სიტყვებმა ააღელვა შვილი ქებული,
ვაჟკაცობის და ბრძოლისათვის დაბადებული.

უთხრა: მწადია მამაჩემის კვალზე ვიარო,
ამ ჩემს ძარღვებში ფალავნების სისხლი ხშიანობს.

გჯეროდეს ჩემი, თუმცა ჯერეთ კი ვარ ყმაწვილი, —
მაგრამ სჯა-განსჯა შემძლია ბერიკაცივით.

რა მოისმინა მეფეთ-მეფემ ნათქვამი სიტყვა,
იხარა, მერე გულად ჭაბუკს აქებდა დიდხანს.

უთხრა: ისმინოს გამჩენმა და შეგიწყოს ხელი,
შენს დანახვაზე მტერმა უმალ დაკარგოს ფერი.

ვის უვის გმირნი შენი, მკლავით, შენი იერით,
მას რას დააკლებს მტერი, თუნდაც ძალზე ძლიერი!

რადგან ბეჟანმა არ იცოდა გზები თურანის,
ბრძანა მეფემან: ვაახლოთო ვინმე გულადი!

გორგინს აგზავნის და უბრძანებს: წარუძებ წინა,
ინებოს ღმერთმა — გამარჯვებით მოიქცეთ შინა!

*

გრძელ გზას დაადგნენ ბეჟანი და მისი მხლებელი,
მათ დაძახილზე ფხიზლდებოდა გზები ბებერი.

ექოს აძლევდა მთები იმათ ყიჟინს და ძახილს,
ძალას. მატებდათ მოწოდება ძლიერი შაჰის.

გაიყოლიეს ლომის გული, ფოლადის ტანი,
ქურციკის მუხლი და ფალავნის ფხიანი ხმალი.

მიაჭენებდნენ... თითქოს მტრედი ეჯდათ გულებში —
რალა ბეჟანი, — რალა მარჯვე თეჰიმურესი.

მინადირობდნენ... ქამანდები ჰაერს სერავდნენ,
მიმინოებმა ზეცა წითლად შეაფერადეს.

ისე ვიღოდნენ მხიარულად და არხეინად,
იტყოდით, ბაღში გასულანო თვალის სეირად.

და ჰა, ბეჟანის სახეს მწუხრი გადაეფარა,
გამოჩნდა ველი, სადაც უნდა სისხლი ეღვარა.

გარეულ ღორებს მოჰკრა თვალი, რბოდნენ მხეცები,
ცხენი იმათკენ გააჭენა თავგამეტებით.

გორგინს მოუხმო: — დავუშინოთ ისრები ახლავ. —
ბრძოლა მეწადა, — აჰა, ჩემი სურვილი ახლა!

შენ თუ ისურვებ, აგერ, ტბასთან დადექ დარაჯად,
ბრძოლა იწყება, დაყოვნების ჟამი არა გვაქვს.

შენ იქ იდექი, — საბრძოლველად მკლავი შემართე,
როგორც კი გიხმობ, უმალ ჩემსკენ გამოემართე.

გორგინმა უთხრა: ჩვენს პირობას არღვევ საშენოდ,
ჩემი ვალია ერთადერთი — გზები გაჩვენო.

ეს შენ მიიღე განძეული, ოქრო და ვერცხლი,
შენ გმართებს ბრძოლაც, თავი რატომ ჩავიგდო ცეცხლში?

ბეჟანს ეს სიტყვა ეცა, ვითა სუსხი სისხამზე,
ბასუხად ერთი მზერა სტყორცნა გორგინს მრისხანე.

უცებ აენთო, გაცოფდა და მოსწყურდა ომი,
გაიჭრა, როგორც სასიკვდილოდ დაჭრილი ლომი.

ისე დასჭექა, — გაზაფხულზე რომ იცის ელვამ,
მთები ათრთოლდა, დედამიწას მოედო ელდა,

გარს მოისროლა კაპარჭი და არ დაახანა, —
რაც თვალში მოხვდა, რასაც მისწვდა, ხმალი ახალა.

ჰი, შენიშნა: მოღრიალებს ნადირის ჯოგი, —
გადარეულა და კბილების ღრჭიალით მოდის.

ცვიოდა ცეცხლი და ზეცაში ისე იწევდა,
იტყორდი, ალბათ ეს ქვეყანა ცეცხლზე იწვება!

მხეცებს ლომივით დაეძგერა, აჩვენა ძალა
და მათი სისხლის ნაკადები წავიდა ღვარად.

იომა, დაცხრა... ხელმეორედ მისწვდა იარაღს,
რადგან ვერა და ვერ დაიცხრო გულის იარა,

ატრიალებდა მახვილს ფიცხლად, აქეთ და იქით,
მოჭრილ თავების გებერთელა დაეწყო რიგი.

როგორც უმწეო მელიები, ძრწოდნენ ტახები,
ყველა დახოცა გაგიჟებით და ხელალებით.

გამხეცებული კაცი მხეცთა ჯოგს მიესია,
კაცი, გამწყრალი, დაჭრილ მხეცზე უარესია.

გვამებს აგროვებს, სურს წაიღოს ეშვები მხეცთა, —
მეფეს მოუთხროს, ვით შეიძლო ჭიდილი ცეცხლთან.

თავებს აგროვებს დახოცილი სპილოებისას, —
იტყოდი — გრძელი წყებააო მალლის მთებისა.

სურდა წაეღო... მაგრამ როგორ, — ფიქრობდა იგი, —
დასჭირდებაო მათ აქლემთა ქარავნის რიგი.

*

რა გადახედა ბრძოლის ველს და მარტო ამხანაგს,
გორგინმა დიდად იოცნა და თავი დახარა.

თავად იხილა და თვალს მაინც არ უჯეროდა,
შეაქო... მაგრამ გულში ბოღმა შემოსჩენოდა.

მისმა გმირობამ დაუგუბა მტრობა და შური,
ავის ჩადენას ესწრაფოდა ბოროტი გული.

ბედმა ზრახვების ასრულება მას არ აგემა,
რამეთუ მალლით იყურება თავად განგება.

ვისაც სხვებისთვის ორმოს გათხრა გაღუწყვეტია.
იგივე ორმო უცილობლად მთხრელის ბედი.

ფიქრი აქვს ერთი — მამაც ბეჟანს დაუგოს მახე,
ქებას კი ასხამს, მალავს თავის მუხანათ სახეს.

მოისმინეთ და მოიხილეთ, ბევრისმნახველნო,
რა განსაცდელში ჩაგარდება ავის მზრახველი!

ბეჟანს კიდევაც არაერთგზის შეასხა ქება, —
მოლივლივებდა საამური სიტყვების წყება.

იმ სისხლისმღვრელი ბრძოლის შემდეგ მოუნდათ ლხინი, —
ველად დაჯდომა, გადარევა-დათრობა ღვინით.

თავის საგმირო საქმეებზე ჰყვება და ლხინობს
ომგადახდილი, — გორგინი კი უმარჯვებს ღვინოს.

თან ეუბნება: ქვეყანაზე შენი სადარი,
მსგავსი მებრძოლი, გამოვტყდები, არცა სად არი!

არცა ირანის, არც თურანის რჩეულ ვაჟკაცებს
ვერ შეგადარებ, ღუშმანსაც კი მზერას წარსტაცებ.

ბეჟანის გულმა ამ სიტყვებით ფრიად იხარა,
უფრო ამაღლდა, თითქოს ტანი ცად აიყარა.

— ფალავანი ხარ, — გააგრძელა გორგინმა ხოტბა,
გზის მანათობლად მოგიხსენებს მოდგმათა მოდგმა.

შენი გმირობით განგადიდებს კაცი და ქალი,
სულ ასე გევლოს დამბადებლის უძლეველ ძალით.

ახლა ისმინე სიტყვა ჩემი, უნეტარესი, —
უკვე ვიყავი არაერთგზის მე ამ მხარეში.

როსტომი, გივი, ჩემთან ერთად ყოფილან აქეთ,
მეფეთა ჩვენთა სახელები აღიდეს, აქეს...

ამ მინდორ-ველებს ახსოვს მათი საბრძოლო ხმები...
ბევრჯერ იავდრა იმის შემდეგ, წარვიდა წლები.

ჩვენ იმ ბრძოლებმა აღგვამალლა, შეგვმატა ფასი, —
თვით ირანელთა და ირანელ მბრძანებელთ თვალში.

ჰოდა, ადგილი ვიცი ერთი, აი აქედან, —
მხოლოდ ორი ღღის სავალზეა... მიხვალ, დახედავ —

მწვანე მდელია, უქცევია უფალს ბაღებად,
იმ ადგილებში ჩაგრულ გულსაც გაელაღება.

ნაკადულები ჩუხჩუხებენ ნაზის ვნებითა, —
ადგილი არის გმირების და ფალავნებისა.

ჰაერი მუშკი, მიწა კიდევ აბრეშუმია,
არემიდამოს ვარდის წყალის ამო სუნი აქვს.

მიწა ამბრია — იაგუნდის ქვებით ნაჭედი,
წვები, გგონია ყვავილების ზღვაში ჩაწეკი.

გადაშლილია უამრავი იასამანი,
ვარდის ბუჩქებში იკარგება გზა და სავალი.

ყეფენ და ყეფენ ბუღბუღები, ვარდების განო.
ვარდნარებიდან სურნელება იფრქვევა ამო.

სულ ცოტა ხანიც და ის ველი, ფერთა მთოველ:
გამოფხიზლდება, გაიშლება ირგვლივ ყოველი.

უნდა განახვა ველი იგი, ფერიებისა,
იტყვი: გულს მართლაც რა საამო დარი ეღირსა.

აფრასიაბის ქალი მოდის, ნაზი მანიჟე,
მოდის და ბაღნარს ბრწყინვალეობას, ელფერს ანიჭებს.

ნაზად მოდიან თურანელი ტურფა ქალები
ალვის ტანების მიმორხევით, ვნებით მთვრალეები.

რა თვალეზი აქვთ, — რა მზიანი, ნაპერწკლიანი,
რა მათრობელი ბაგეები, ვარდისწყლიანი.

იქ უნდა იგრძნო ნეტარება კაცმა მთლიანად, —
წამო, ორი დღის სავალია, მეტი კი არა!

წამოვიყვანოთ რამდენიმე ნაზი ფერია, —
ხოსროს მივგვაროთ, მეფის გული ნებიერია!

გორგინის თქმულმა ააღელვა ბეჟანი ერთობ,
სახეზე¹უკვე წასვლის დიდი სურვილი ენთო.

ყმაწვილი იყო, რა თქმა უნდა, უდუღდა სისხლი, —
იქით მიჰქროდა გული, გრძნობა, გონება მისო.

*

დიდ გზას დაადგნენ მხიარული შეძახილებით,
მიიმღეროდნენ, მილალობდნენ, — უჩინდათ კბილები.

რა გაიარეს ერთი დღე და ღამის სავალი,
ლაშქარს შემოხვდნენ, გზად კარავი იდგა ძრავალი.

ორი დღე არმანთ მიწა-წყალზე დაჰყვეს სიამით,
ნადირობდნენ და მოილხენდნენ... ჰქროდა ნიავი.

და აი, გორგინს საიდანლაც შეეტყო ისიც, —
ლხენად მოსულა ველზე ქალი, სადარი მზისი.

მეფის ასული ყოფილაო, — ბეჟანს აუწყა, —
ვაქს ქალთან შეყრის მოლოდინმა გული დაუწვა.

ჯერ მარტო წავალ — უთხრა გორგინს, — სრულიად მარტო,
ხან მარტოობა აგრერიგად მატკბობს და მარტოობს.

შორით შევხედავ იმ ფერიებს, ავიხდენ წადილს,
საქმეს დავხედავ, — მერე კი შენ ადექ და წადი.

არ დავაყოვნებ... მოვბრუნდები ძალიან მალე,
მერე კი ვნახოთ რას მოგვიტანს მზიანი ხვალე.

რომ ფხიზლად ვიყოთ, ზიფათში არ ჩავიგდოთ თავი, —
ხამს ყოველივე მოვიხილო საკუთარ თვალით.

ოქროს გვირგვინის მატარებელს ამგვარად ეტყვის:
ლამაზი ვჩანდე — არაფერი არ მინდა მეტი.

რომ გავანათო ველი იგი, სურნელით სავსე,
გვირგვინი ჩემი, საუცხოო დამხურე თავზე.

შემოსა მეფის საჩუქრებით გმირი რჩეული, —
ძვირფასი თვალი ბრწყინავს ათას ძვირფასეულში.

აცვია რუმის მშვენიერი, მბზინავი კაბა,
გვირგვინი შვენის — ვერ უპოვით სწორსა და ბადალს.

შავბნელ ღამისფერ მოსასხამსქვეშ უთრთის ბეჭები,
ქამარს უმშვენებს ფალავანის ოქროს ბეჭედი.

გაჰყუჩებია გარდასულის ყოველი წყლული
და ვნებიანი ოცნებებით სავსე აქვს გული.

მიდის და აი, თვალში მოხვდა ერთი ფერია,
იტყოდი, — მასთან თვითონ მზეც კი არაფერია!

კარვით გამოხდა, მოაფრქვია სხივები მზისი...
გული მას გაჰყვა, მიატოვა საგულე თვისი.

სავსეა ველი ნაირფერით, საამო ხმებით,
ზეიმისა და ღზენისათვის გესხმება ფრთები.

როდესაც ქალი გამობრწყინდა, ვით განთიადი,
ვაჟი შენიშნა ალვისტანა, ერთი ღიადი.

ეოცა სახე — სავსე მთვარე იმენისა,
თითქოს სურნელი მოეფრქვაო ტურფა ველისა.

ფალავნის ქუდით, რუმის ზღაპრულ დიბა-საფარით
თვალი მოეჭრა — თვალწინ ედგა ცხადი ზღაპარი.

შეენოდა ბლუჯად ჩამოშლილი ზილფების წყება,
აღენტო ქალი, — ერთიანად მოედო ვნება.

ძიძას უბრძანა: ხამს სისწრაფე, შმაგი ქარისა, —
ამბავი მამცნე იმ უბადლო ფალავანისა.

ვინ არის იგი, სადაური წესის და რჯულის,
საიდან მოდის, ანდა საით მიუწევს გული?

მოჩვენებაა მისი სახე, ლომივით მკერდი,
თუ ფერუჰკნობი სიაუში აღმდგარა მკვდრეთით.

მართლა სიაუშს ხომ არ ვუმზერ, მშვენებით მოსილს,
ხომ არ დამდგარა ჟამი იგი, მეორედ მოსვლის?

ამგვარი ტრფობა რომ დამინთო, მაინც ვიცოდე, —
ვინ არის იგი, ან როდემდე უნდა ვიწვოდე?!

უკვე ვინ იცის მერამდენე წელიწადია,
აქ ვეგებები ნეტარებით მაისს, ადრიანს.

ჯერ არ მინახავს ფალავანი, მოსული ველად,
რომ აგრერიგად დავეპყარი, ვეჭციე ხელად.

მოვიდა იგი, მოგზავნილი ბეჟანთან, ქალი,
ქება შეჰქადრა, რა მის სახეს შეავლო თვალი.

ყოველი უთხრა მანიქესი, შეაქო კიდევ,
სიტყვები მისი, ჩანდა, ბეჟანს სიაშეს ჰგვრიდნენ.

უთხრა: წადი და გადაეცი მანიქეს ასე —
მოვსულვარ მკლავის ძალითა და სიმართლით სავსე.

არა, არა ვარ სიაუში, არცა ჩვენება, —
ბედმა მისროლა ირანიდან, — ასე ენება!

გივის ვაჟი ვარ, ბეჟანია ჩემი სახელი,
ბრძოლა გადამხდა, — არვინ არის მსგავსის მნახველი.

ვებრძოლე მხეცებს, დავხოცე და დავყარე გზაში,
მერე კი თქვენსკენ მოვაშურე ფრთიანი რაშით.

მოვედი, რათა ვიზეიმო თქვენი დღეობა,
მწყურია ველზე დაჯდომა და ლხენა-ღრეობა.

აფრასიაბის ქალის ნახვა გულით მეწადა,
რა არ ვიღონე, გული ჩემი რას არ ეცადა...

აი, მოვედი ამ მდებლობე, შემომხვდით თქვენაც
და ჩემს საწადელს თუ ვეწიე, მოგეცა ლხენა, —

სულ შენი იყოს ამოდენი ძვირფასეული, —
ოჭროს ნივთები — თავად ჩვენი მეფისეული.

სად არის იგი, მზის სადარი, გული მხურვალი
უხმობს... დავჭრილვარ, მეჭირვება იგი — მკურნალი.

ისმინა ძიძამ, სიხარულის ცრემლის მთოველი
გამოემართა და მანიქეს ამცნო ყოველი.

უთხრა: — ღმერთს ჩვენთვის არნახულის ხილვა ენება,
ფალავანთ კრებულს ეყოფაო მისი მშვენება.

ჯერ არ მინახავს მსგავსი სარო, თვალმშვენიერი,
ათას ლამაზმანს გადარევსო მისი იერი.

მერე მანიქემ სასურველის მოწვევა ბრძანა,
ძიძას აგზავნის ისევე და აბარებს თანაც:

გელოდებიო ჩემს კარავში, შეყრა მწყურია,
ვგრძნობ გაზაფხული ახლა ათგზის საამურია.

შენი შეხედვა ამამაღლებს, გმირო, მოგელი, —
მოდი, გაფანტე სევდა, კაცის დამამხობელი.

*

მიეშურება მანიქესკენ ბეჟანი ჩვენი,
ნაბიჯს უჩქარებს მხიარული, ღიმილის მჩენი.

გზა ძლივს დალია, გარდნარს მიჰყვა, მიაღმა ფარდს, —
აღბრაფერი არ ახსოვდა, მანიქეს გარდა.

გამოეგება ქალი იგი, დაუწყო კოცნა,
შეიპატიჟა და წელიდან ქამარი მოხსნა.

ეკითხებოდა გარდასული ბრძოლისა გამო,
ბეჟანს ძარღვებში ეღვრებოდა სიტყვები ამო.

თუმცა გეტყობა არ იციო შიში და ძრწოლა,
ასეთ მშვენიერს ვით გკადრესო მხეცებთან ბრძოლა.

განბანეს სარო მუშკითა და ვარდის წყალითა,
დასხდნენ სალხენად, დანარჩენი ყველა წავიდა.

ნარნარი ყელი გადაეჭდოთ მზესა და მთვარეს,
ერთმანეთისთვის გაჩენილებს, ტრფიალით მთვრალეbs.

ნაირნაირი რამ სასმელი, ღვინო ლალისა,
სურნელოვანმა სუფრამ სული გაახალისა.

ღვინის ჯამები, მათრობელი ათასი ჰანგი, —
ბარბითი, რუდი და ნიადაგ მკენესარე ჩანგი.

მიწაზე ეგო ფარშავანგის ნაირფერები,
გეფხვის ტყავს ჰგავდა მინა-დიბა-მისაფერები.

გვერდით ნანატრი ტრფიალი და ხელში — ფიალა,
თუ სიცხადეა, ფიქრობს, ამ ცხადს ვით ეზიარა?

სამი დღე-ღამე გავიდა და მაინც მთვრალია,
ძალიც იმგვარად წართმევია, იტყვი — მხდალია.

ისე უღმერთოდ დაჰკარგვია განსჯა-გონება, —
ამ ამბის მსგავსი არავისგან გაგეგონებათ.

თავადაც დიდის ვნებითა და ტრფიალით მთვრალმა —
ბეჟანი გონზე მოეყვანათ, — ბრძანა, მან, ქალმაწ.

უმალ გაიჭრა რამდენიმე კაცი ფრთამალი,
ღვინოში ფრთხილად შეურიეს, ასვეს წამალი.

დაახამხამა წამწამები, მერე კი მყისვე
ძილმა წაიღო, უგონობამ დაიპყრო ისევე.

მაშინ მანიქემ კიღობანი ისურვა ერთი, —
მძინარი იგი დააწვინა, მიუჯდა გვერდით.

იმა კიღობნის ერთ მხარეზე ბეჟანსა სძინავს,
მეორე მხარე მორთულია, — ბზინავს და ბრწყინავს.

მძინარს ეფრქვევა საამური სურნელი გარდის
და ეს სურნელი, მათრობელი, ჰაერში აღის.

წორით სასახლე როცა აღჩნდა, შავი საფარით
დაფარეს, გინმეს რომ არ ეცნო მთვარის საღებო.

შუალამისას შემოვიდნენ სასახლეს შინა,
ბეჟანს კი ისევ იმ ნეტარი ძილითა სძინავს.

თავს დასტრიალებს საყვარელი ქალი თრთოლვითა, —
ერთხელაც ასვა წამალი და გონზეც მოვიდა.

მეფურ საწოლში გაეღვიძა და ზედავს გვერდით —
უწევს ლამაზი ქალი იგი, — თავისი კერპი.

თქვა: — შემოქმედო, რად მიჩვენე ბოროტი სახე,
ჯერ რად მახარე, მერე რატომ დამიგე მახე?

რალაც სიავეს მატყობინებს გული და თვალი, —
ამ სასახლიდან ვერ გავალწევ ცოცხალი თავით.

შენ გევედრები, დამიხსენი, მიშველე ღმერთო,
ჩანს, გორგინს გულში ჩემი მოკვლის სურვილი ენთო.

აზლალა ვხედები, მას დაღუპვა ჩემი ეწადა, —
ვინ იცის რა არ მოიგონა, რას არ ეცადა...

მანიქემ უთხრა, — რატომ მოსთქვამ, რად ჩივი ასე,
რად მოიხვიე ეგ შავბნელი ნისლები თავზე...

მამაკაცთ მართებთ საცოდნელად ორი საგანი —
ბრძოლის დროს ბრძოლა, ტრფიალში კი წვა და დაგვანი.

მერე ხელახლა სუფრას ისევ მიუსხდნენ ლხენად,
თვალს ახარებდა ნაირ ქალთა ნარნარი რხევა.

ყველა კარგიდან მოიყვანეს ლამაზმანები,
მხიარულობდნენ... თვალებს სწვავდა მათი თვალეები.

ზღაპარიო ეს სიცოცხლე, ზღაპარი, ქარი,
თქვეს და ვინ იცის მერამდენედ ატირდა თარი.

მოკბეზრებოდათ ეს ცხოვრება ერთფერი, მდორე,
უფრო და უფრო ეფლობოდნენ ვნებათა მორევს.

დრო გადიოდა, ვიდრე ვილაც ჭორების ტრფიალს
არ მოუსვენა ენამ თვისმან, მეტყველმან ფრიად.

სადაურია, სად მოსულა ჭაბუკი ესე, —
ხამს ყველაფერი ეუწყოსო თურანის მეფეს.

პირველად დარაჯს შეეკითხა ლაქლაქა ენა,
ვინ არის უცხო კაცი იგი, დამჯდარი ლხენად?..

გადაქცეულან ზოგიერთნი მარტო ენებად
და დასმენაში უპოვიათ ბედნიერება.

დარაჯმა მეფეს მოახსენა შიშით და რიდით —
დაეწყვილაო ასულს შენსას, ვილაცა ფლიდი.

უთხრა და თრთოდა, ვითა ქარით ტირიფის ტოტი,
არა ერთი და ორი დასცდა ოხვრა და შფოთი.

მსახურს აგზავნის მეფე თავის ვაჟის ბინაზე
ჰა, ყარახანიც, მორჩილად დგას მეფის წინაშე.

შვილს ქალის საქმე უამბო და ჰყარა ცოფები,
ზიზღით ახსენა ცრუ, მუხთალი წუთისოფელი.

მერე კი ბრძანა: ჩვენი ტახტის შემარცხვენელი —
ხამს დაისაჯოს — ზანზარებდეს ირგვლივ ტყე-ველი!

ჯერ შეიცადე, ჰკადრა ვაჟმა, წვრილად გავიგოთ
საქმისა, მერე შეგვიძლია მსჯავრი გავიღოთ!

რაც გესმა, მოდი, ჯერ იხილე შენივე თვალით,
მერე დასაჯე, ვინ დაგიშლის, — ხელთა გაქვს ძალი!

მეფემ მოიხმო გერსივეზი, ვინაც ხელობით
ჯალათი იყო. სცნობდნენ თვისი ულმობელობით.

უთხრა რა ცრუა ეს საწუთრო და რა ფერია...
რა ირანელი, — ჩემივ ქალი ჩემი მტერია.

ვბრძანებ: მანიყეს საწოლ ოთახს შეიჭერ ფრთხილად,
გარეშემო კი დარაჯები დააწყვე წყვილად.

ჩემგან ფარულად რაც კი ხდება, ისმინე, ნახე,
იმარჯვე, რათა დამნაშავე გააბა მახეს.

*

აი, მიაღგა გერსივეზი საწოლის კარებს,
რაც დაინახა, არ სჯეროდა ბოროტის თვალებს.

სიმღერის ხმები, სურნელება, ათასი ფერი...
უცებ ეჩვენა, ცას სწვდებოდა სასახლის ჭერი.

გარს შემოერთყნენ, დაიკავეს სხვენი და ბანი,
ისე, რომ არსით აღარ დარჩა სავალნი გზანი.

ლხინი გრძელდება, ...ჰაერს ერთვის ათასი ჰანგი,
ღვინო და ჰანგი მძლავრობს ისე, ვითარცა ბანგი.

სავალი გზები ჩაკეტილი როდესაც ნახა,
მანიყეს კარებს მიაშურა ჯალათმა ახლა.

ერთი ძლიერი დარტყმით უცებ გააღო კარი
და ყოველივეს ერთიანად მოავლო თვალი.

მანიყე ნახა უცხო ჭაბუკს გადაჭდობილი, —
ჩანდა უსაზღვროდ ბედნიერი და კმაყოფილი.

როკავდნენ მათდა გასართობად ნაზი ქალები,
ბარბითის ჰანგზე ასდიოდათ მწველი ალები.

ბრაზი მოაწვა, სიძულვილით დაიხრჩო ლამის,
აუმოძრავდა მეყსეულად ძარღვებში შხამი.

უიარაღო ბეჟანის გულს ძგერამ უმატა,
უმატა, მაგრამ მერე მთელად მიაჩუმათა.

იფიქრა: ნუთუ ასეთია განგების ნება, —
იმ ნეტარ ღღეებს მოაყოლოს ტანჯვა და ვნება.

აქ ვის გავენდო, ვინ გაიგოს ჩემი ნალველი, —
ღმერთი თუ მიხსნის... დაილოცოს მისი სახელი.

გოდერძი, გივის... თქვენ მოგიხმობთ, სადა ხართ ახლა, —
მიშველის ახლა თქვენთა წმინდა აჩრდილთა ნახვაც.

მათ ხსენებაზე დაუბრუნდა თითქოს გონებაც, —
მცირე ხანჯალი, ამ წუთისთვის დიდი ქონება,

სულ რომ დაჰქონდა, გაახსენდა... იგი ფხიანი
ამოიწვავდა და გაისმა ხმა რიხიანი:

მე ვარ ბეჟანი სახელგანთქმულ გოშვადის გვარის
ფალავანთ რჩეულ გივის შვილი, მისივე დარი.

ფუჭი იქნება ჩემთან შებმა, მინდა იცოდეთ,
საფრთხეს შეუქმნით, მე მგონია, თქვენსავე სიცოცხლეს.

გიჯობთ თვალითაც არ მანახოთ თქვენი რჩეული,
რომ არ იხილოთ შერცხვენილი და გაქცეული.

მეფეც ძლიერი... მოდგმიდანვე მგელივით მუხლი
მომღევს და ქედსაც აქამომდე არავის ვუხრი.

ჩემთან შებმაზე ფიქრი, უჯობს, ნურავის დადლის,
თორემ სისხლს მისას თვალთა თქვენთა წინაშე დავდვრი.

შეხმატებილებულ გორდასა და ამ ჩემს მარჯვენას
რა ძალა აქვთ და რა შეძლება, ნეტავ გაჩვენათ!

მეფეს მიმგვარეთ, სხვაფრივ დროს ნუ დაჰკარგავთ უქმად!
აჯობებს ყოვლი დაწვრილებით, სიმაართლით ვუთხრას!

თუ გსურთ, ჩემს მეფეს შეავედრეთ ჩემივე თავი
და აგვცილდება მეცა და თქვენც ზრახვები ავი.

ყველა ისმინა გერსივეზმა, დაფიქრდა მერე,
ერთხანს უაზროდ დაჰყურებდა საკუთარ ხელებს.

ჩანდა, აკრთობდა სისხლის დაღვრა, უბედურება,
ბოლოს აღუთქვა ბეჟანს ძმობა და ერთგულება.

უნდა მომენდოს! — ეს არისო ახლა მთავარი, —
რა გაიფიქრა, ამო სიტყვა ჰკადრა მრავალი.

ბეჟანის ხანჯალს ჩავიგდებო... შეიპყრო ზრახვამ
და საამისოდ რა ღონეს არ იხმარდა ახლა.

ავის მზრახველის სიტყვამ ჰპოვა სავალი თვისი, —
ჰა, შებორკილი დგას მეფის წინ მეორე დღისით.

დგას თავშიშველი, წამებული, მაგრამ ძლიერი
და დიდებული კვლავ ატყვია ძველი იერი.

რა თვალი მოჰკრა ზვიად მეფეს, აიღო თავი,
ზეცას შეხედა... მოეჯარა ფიქრები ავი.

სალამი ჰკადრა მოწიწებით, შეჰბედა კრძალვით:
მისმინე, მეფე, მომაცყარი გონების თვალი!

მოგითხრობ ამბავს, საზღაპროა ამბავი იგი,
ხამს ამბის მსმენი კაცი მშვიდი, — განმსჯელი დიდი.

არ მიფიქრია ამ არეში მოსვლა-თარეში
შემთხვევით მოვხვდი, მზრძანებელო, თქვენს ამ მხარეში.

ბრძოლა მომანდეს აგრეტიგად ძლიერს და გულადნ,
გამომაგზავნეს... ბედისწერამ მისროლა თურანს.

გამომიფრინდა შავარდენი, — ჯანდი და ნისლი
შემომეჭარა... არ შემეძლო დათმობა მისი.

გამოვეკიდე — ვის ახსოვდა დაღლა და შიში,
ჩამძინებოდა მერე სადღაც, ხეების ჩრდილში.

უცებ ფერიას ნაზი ფრთების ნარნარმა რხევამ
გამომადვიდა... ვიგრძენ მისი ალერსი, ხვევნა.

ცხენი მომტაცა, მოახტა და გაუყვა შარას,
მეც წარმიტანა... ჯადოსნური იხმარა ძალა.

გზად შემახვედრა შენს ქალსა და უთვალავ ლაშქარს,
რა ბედისწერას გადამყარა, ვაი მე, რა ქარს!

კიღობნის ნახვით, მბრძანებელო, ვიოცე დია,
გაანათებდა ტახტრევანიც უკუნეთ წყვდიადს.

ზღაპრული იყო კიღობანი, მომჭრელი თვალთა,
კიღობანს შიგან ჩადრიანი ქალწული ჩანდა:

ეძინა მშვიდი, უშფოთველი, ნეტარი ძილით,
მომლიმარს უჩნდა მშვენიერი ბაგე და კბილი.

უცებ ფერიამ აპრიმანის იწყობსენება,
ველს დაუარა, ვითა ქარმა და მოჩვენებამ,

ხელი დამავლო, ამითრთოლდა ძალუმად მკერდი,
იმ კიღობანზე დამსვა მძინარ ქალწულის გვერდით.

გერ გეტყვით აქ ვინ მომიყვანა, როგორ და რატომ,
მაინც რარიგად გამაბრუა ფერიას ჯადომ.

ეს ასე მოხდა, არავის აქვს ცოდვა და ბრალი,
ვგონებ არც მე ვარ დამნაშავე, არც შენი ქალი.

ბედისა ჩემის წამმართველი იყო ფერია,
დამაცხრა... თითქოს სხვა საქმენი შემოეღია.

ავი ზრახვა კი, იცის ზენამ, არა მქონია,
ეს ასე იყო, არაფერი მომიგონია.

იგრგვინა მეფემ: ბედთან შებმა მართლაც ძნელია,
მაგრამ ფერია მაინც შენი მონამღერია.

შენ წამოსულხარ დიდების და სახელის ძებნად,
ხმალის ქნევაში გიპოვია ლხენა და შვება.

ახლა უძლური, ხელშეკრული რას არ იღონებ, —
რომ გადამირჩე — ნაირნაირ ზღაპრებს იგონებ.

სიცრუით მართობ... სიმთვრალეს და რაღაც ფერიებს,
ნულარ დაშვრები, ამაოდ ნუ მოიშველიებ!

ჰკადრა ბეჟანმა: მისმინეო, თუკი გაქვს გული,
დაგაფიქრებსო, მბრძანებელო, ჩემს მიერ თქმული.

ბასრი ეშვები ტახისათვის, ლომისთვის — ბრჭყალი,
ამის გარეშე მათ არ შესწევთ ღონე და ძალი.

ეს სადა თქმულა ხმალიანი უხმლოს შეებას,
უიარაღო, რაგინდ იყოს კაცი ვეება.

ხელეშეკრულმა ვით გიჩვენო ჩემი ვაჟობა,
ჩემგვარ ყოფაში როდის, ანდა ვინ ვის აჯობა.

არავინ იცის გადახდილი ამგვარი ომი, —
შეშინდებოდა უბრჭყალებოდ ათასი ლომიც.

გინდა იხილო ბრძოლა როგორ მიდის თამაშად,
რა სიძლიერით ვეჯახები მომხდურს მამაცად?

მომეცით ცხენი, ერთი გორდა — მკრელი და მარჯვე —
ზედიზედ დავცემ თურანელთა დარჩეულ გაეებს.

ათასიც ერთად რომ მოვიდეს, ძალი მაქვს ხელთა, —
იმ ათასსავეს თავებს დავჭრი, მეფეო, ერთად.

რა მოისმინა, რა გაიგო ნათქვამი ყველა,
მიმოატარა მბრძანებელმა მრისხანე მზერა.

გერსივეზს უთხრა: დამიგროვდა შხამი და გესლი,
ამა თავხედი ირანელის სიტყვა თუ გესმის?

ხედავ? — სწადია თვით ამალღდეს ზეცაზე მაღლა,
ჩვენ კი აგვიგლოს, დამცირება დაგვადოს დაღად!

ჩანს რაც იავა, ძალიანაც ეცოტავენა,
ბრძოლაში გვიწვევს, დიდება სწადს და უკვდავენა.

დე, მოკვდეს იგი, თავხედი და ავიზნიანი,
თორემ ვინ იცის რაოდენი მოგვცეს ზიანი.

გამოიყვანეთი — დე, იხილოს ყველას თვალებმა,
რომ ავი საქმე ვერა და ვერ დაიმალება.

ერთი სიტყვაც კი აღარ მინდა ვისმინო მისი,
დაუყოვნებლივ უნდა მოკვდეს სიკვდილის ღირსი!

სამაგალითოდ დაისაჯოს, გიბრძანებთ, დროა!
და ირანიდან სამტროდ მეტი არავინ მოვა.

მიჰყავთ ბეჟანი, ხსნას და შველას არსაით ელის,
არეს მოავლო საბოლოოდ თვალები სველი.

აფრასიაბის განაჩენით გული უკვდება,
სისხლის ცრემლები გარეშემო ღვარად გუბდება.

ბოლოს იფიქრა: თუ ღმერთს ჩემი დასჯა ენება,
მოთქმა-გოდება ვერაფერში შემეშველება.

აღსასრულს თვალში გაჟეკატურად შევხედავ, მოდი,
ამით ჩვენს გმირებს ავამაღლებ, — განთქმულებს ოდით.

წინაპართ ლანდებს პირნათელი ვეჩვენო მათებრ, —
თუნდაც-ამიტომ ახლა თავის დაჭერა მმართებს.

ვით სახელგანთქმულ გმირის ძე-შვილს შეეფერება,
დე, თავდაჭერის ძალი მეც ნუ გამომეღევა!

თუმცაღა გკვდები, არა ვწუხვარ იმდენად ამით, —
მტერს გაახარებს, ვდარდობ, ჩემი უსულო გვამი.

ჰოი, ათასი ჭირისა და ბრძოლის მნახველი
გადაირევა მამაჩემი, — შესძრავს ნაღველი.

ქარო იჩქარე, გადაევლე საყვარელ ირანს,
ჩემი ამბავი ჩემიანებს უამბე წვრილად.

განწირულია, უთხარ მეფეს, რჩეული ვაჟი, —
ლომის ბრჭყალებში ჩავარდნილა ქურციკი ნაზი.

ყველა სულდგმულს რომ ჭირში მისით ეიმედება, —
არსთა გამრიგეს ბეჟანისაც მისწვდა ვედრება.

აი, მზად არის სახრჩობელა საზარი, ბნელი, —
ხალხი კი დგას და მშვენიერის აღსასრულს ელის.

გაღუქცევიათ სახრჩობელა თვალის სეირად,
ხოლო სიკვდილის მოლოდინი ლხენა-ზეიმად.

ამ დროს გამოჩნდა ფალავანი, გმირი ფირანი,
რა ღაინახა სახრჩობელა, თქვა: იქ ვინ არი,

ვინ მიიჩნიეთ, ვინ აღჩნდაო სიკვდილის ღირსი,
ქვეყნის და მეფის მოლაღატე, ორგული მისი?

ეტყვის ჯალათი: ეძახიან ბეჟანს სახელად,
ვით შეგვარცხვინა, ვით იავა, — სჯობს არგამხელა.

განწირულისკენ გაეშურა გმირი ფირანი
და შეებრაღა გაჟი იგი, არამცინარი.

ფერდაკარგული, ყელგამშრალი, ხელშებორკილი
ბედს მინდობალი იდგა იგი — ბედის მორჩილი.

ჰკითხა: ვით მოხვდი ამ მხარეში, თურანის ქალაქს,
შენ ხომ აქეთკენ არ იკრებდი საომრად ძალას?

ყოვლი უამბო ბეჟანმა და დაფარა არც-რა,
ისიც კი უთხრა, ვით აცთუნა ბოროტმა კაცმა.

ფიქრობს ფირანი, რა უშველოს მამაც ირანელს,
თვალთა წინარე ჩაურბინა ცხელმა მდინარემ.

უთხრა ჯალათებს: — მე სხვანაირ განაჩენს ველი,
ჯერ არ აღმართოთ მოსაკლავად ჰაბუჯზე ხელი!

დიდად კეთილის იმედი მაქვს ჩვენი მეფისა,
იმედი ღვივის განწირულის შეწყალებისა.

წავიდა — თითქოს მოელისო მედგარი ბრძოლა,
მეფეს წარუდგა, ერთგული და მორჩილი მონა.

მისი ტახტის წინ დაეცა და მოირთხა მუხლი, —
ქება შეასხა, აფრასიაბს გაშორდა მწუხრი.

ოთქრა მეფე: სათხოვარით მოსულა ჩემთან,
რად მეკრძალება? — შევუსრულებ, ძალი მაქვს ხელთა!

— ეგ საქციელი, უთხრა, შენი, დია მაბრაზებს,
მითხარი რა გსურს, თავად იცი როგორ გაფასებ.

ქონება გინდა? — უკეთესი ადგილი კარზე?
რად მეკრძალები, მომახსენე გარჯილხარ რაზე!

არ მეშურება შენთვის ჩემი ქონება-განძიც,
რაა მიზეზი შენი ამგვარ ღელვის და განცდის?

უსძენდა მეფეს, მოწიწებით იდგა ფირანი,
მიწას დაემხო ხელმეორედ, არ მოცინარი.

უთხრა, მეფეო, მოგაგებოს ღმერთმა კეთილი,
კარზე ადგილის თხოვნა არ მაქვს გადაწყვეტილი.

შენ გადიდებენ სხვათა ქვეყნის დიდნი მეფენიც
ქებას გასხამენ, დიახ, ქება მართლაც შეგფერის.

სიუხვით ტოლი და ბადალი არ გეყოლება,
შენის წყალობით გამაჩნია განძი-ქონება.

ქონებისათვის არ გეახელ. შენი მადლია,
ჩემი დოვლათი. არაფერი მე არ მაკლია.

ვფიქრობ ამაოდ დავშვრები და მიტომაც ვღელავ,
მინდა დავიწყო სათქმელი და მებმება ენა.

ნუ დაგირჩება საწყენად და, თავადაც უწყი,
კეთილი რჩევა მომიცია მრავალი უწინ.

ჩემი რჩევები არასოდეს მიგაჩნდა არად,
მეფეო, ყოვლის გახსენება ღიახაც, მზარავს.

ნუ მოჰკლავ შვილსა ქაუსისას, თითქოსდა გუშინ
გეუბნებოდი, მტრად გექცევა როსტომი, თუსი.

დაგვეცემიან ირანელი მძლავრი ლომები, —
ვერ გადავრჩებით, იმ დევგმირებს ვით ვეომებით!

ხოლო ის ბრძენი სიაუში, ტურფა და ამო,
განადგურე არაფრის და არარას გამო,

იცოუნე იგი, გადაჰყარე ათასგვარ ვარამს, —
ამ ძველი ამბის გახსენება ახლაც კი მზარავს.

გემახსოვრება, ვით მოგვეჭრნენ ირანელები,
სურდათ მოერწყათ ჩვენი სისხლით მინდორ-ველები.

საზღვარი ჩვენი გადმოლახეს ერთიან ძალით,
დაწმენდილი და გამჭვირვალე აიმღვრა წყალი.

საამის მახვილს ჯერ ჟანგი არ მოჰკიდებია,
თუ საჭიროა, ძველებურად გაგიჟდებიან.

როსტომი გახსოვს? — ყიჟინი და მისი ნადარა? —
გემახსოვრება რაოდენი სისხლი დაღვარა.

მოშხამულ ვარდებს დაეკარგა სურნელი ვარდის,
ჩვენ კი მგლისაგან შეშინებულ ბატკნებსა ვგავდით.

თუკი ბეჟანიც შენებურად, უღვთოდ გასწირე,
უბედურებას დაგვატეხ და ბევრს აატირებ.

მე ყმა ვარ შენი, ჩემგან აბა, რა გესწავლება,
არ მიისაჯო, მაინც ვშიშობ, — ტანჯვა-წვალება.

წარსულ საქმეთა გაიხსენე ნაყოფი ავი,
არ გაუთენო თურანელებს დღეები შავი.

უბედურების ხემ რომ ველარ გაშალოს კვირტი,
დაცხრი... სისხლისღვრა არის უკვე ზედმეტი ტვირთი.

შენის მიზეზით თუკი ისევ ომი ატყდება,
შენთა ფალავანთ რისხვა-წყრომა გადავაწყდება.

გივიმ, როსტომმა არაფერი იციან ვიდრე,
ჯერ კიდევ დროა, გამოსავალს მივაგნოთ იქნებ.

გოდერძის, ასე მამაცსა და რკინის ბრჭყალებას,
ამჯერად, მეფევ, აღარავინ შეებრალება.

თურანის მეფეს სახელოვან ფირანის თქმული,
ცეცხლს უკიდებდა... მღელვარებით უთრთოდა გული.

ბოლოსდა უთხრა: ეს ყოველი იქნებ ასეა,
მაგრამ ეს გული შურისგების გრძნობით სავსეა.

იცი თუ არა ბეჟანმა და ასულმან ჩემმან,
საქმე დამმართეს — აღარ ძალმიძს ხალხის წინ ჩენა?

იცი კი, იცი? ვით წაბილწეს ჩემი ჭაღარა,
მზე დამიბნელეს... არაფერი მიღირს აღარად.

შერცხვენილი ვარ საუკუნით საუკუნემდე, —
გადვეყარე დარდს და წუხილს, განუკურნებელს.

რა ცეცხლში ვიწვი ეს არ იცის ქვეყნად არავინ,
ვერ მიპოვია, უნუგეშოს, მყუდრო კარავი.

აღბათ რარიგად ხარობს ჩემი ავისმყოფელი, —
მე კი წუხილში უნდა განვვლო წუთისოფელი.

დღეგრძელი იყავ, მზე და მთვარე გყოლოდეს შემწედ
მოთმინება კი, საჭიროა. ისურვებ? — შეძლებ.

ვიცი ყოველი, დაწვრილებით მომეხსენება, —
გასაგებია ეგ დარდი და ვერ მოსვენებაც.

მაგრამ ამ ერთხელ ჩემი რჩევა გაიზიარე, —
გული სიავეს რამეს მიგრძნობს, ისე წრიალებს.

ნუ მოჰკლავ, — მძიმე ბორკილები დაადე მხოლოდ,
ისე, რომ თავად მოუხმობდეს სიცოცხლის ბოლოს.

ორმოს ჩააგდე — არვის ესმას მისი გოდება, —
სად არცა ნუგეშს, არცა შველას დაელოდება.

მეტ შვებას ჰპოვებ წამებაში, — წამება სხვაა, —
არ უწყი? — ხანგრძლივ წამებასთან სიკვდილი ხსნაა.

ფირანის რჩევა მეტისმეტად გულს მოეფონა,
ფრიად იხარა, — ცა და მიწა თვისი ეგონა.

ხანდახან ქვეყნის მბრძანებელიც უჯერებს რჩევას,
უკან სავალი გზა როდესაც აღარა რჩება.

ახლავ დაადე ბორკილიო, უბრძანა ჯალათს, —
გულჩამკვდარს ახლა ამ ბრძანებამ შემატა ძალა.

უთხრა: შეჰკარი, — თითებიდან სწვეთდესო სისხლი,
ორმოს ჩააგდე, მთა იძრასო გმინვითა მისით.

ორმო იმგვარი უნდა იყოს, რომ იმის თვალებს
ვერ მისწვდეს დღისით მზე მნათობი, ღამით კი — მთვარე!

შადლით დაადე ერთი დიდი აქვანის ლოდი,
არ ესმათ მისი... არ მიეცეს თავდახსნის ლოდინს.

ბორკილი იყოს ერთადერთი მისი ქონება,
იმ ბნელმა ორმომ დაუბნელოს გრძნობა-გონება!

ორმოს თავზე კი ცხოველები მიმოატარე,
იღრიალონ და გადირიონ, — უშვი სადავე!

ხოლო როს იგრძნო, შეწუხდა და შეიპყრო გესლმა, —
მაშინ წამოდი, ოდეს კვნესა იმისი გესმას.

მერე კი ბილწი ჩემი ქალი იხილე ახლოს, —
უთხარი: ნუთუ არ გწადია რჩეული ნახო?

ყოვლი წარსტაცე... დაამცირე ავი ზნიანი,
ტალახში მოთხვრილ მანდილიან გვირგვინიანი.

წყევლას გითვლის თქო საკუთარი შენივე მამა, —
რადგანაც ასე უბასუხე მშობელის ამავს.

უთხარ: — ვისაც შენ შეეწირე და ასე ეტრფე,
რატომ ორმოში სანუგეშოს არაფერს ეტყვი?

მარტო ლხენის დროს გყვარებია რჩეული შენი, —
ახლა რად არას იღონებთქო, არაფერს შველი?

მზად არის მეფის ბრძანებაზე ჯალათი მეფის,
ხმა ისმის მისი, ვით ელვის დროს ქუხილი მეხის.

წამოიყვანა ჩვენი გმირი ჯალათთა ხროვამ,
ორმოსკენ მიჰყავთ... ცრემლმა იწყო თვალთაგან თოვა.

თავით ფეხამდე ბორკილი სდევს, გულზე კი — ნისლი,
ბორკილი უჭერს — სადაცაა გასწვეთავს სისხლი.

ბორკილებიდან თავის დახსნის იმედი, მწველი,
არა აქვს, მაგრამ გული მაინც შემორჩა ცხელი.

მბრძანებლის ნება აღასრულებს ძალიან მალე
და შავბნელ ორმოს მიაბარეს პირბადრი მთვარე.

ჯალათი იგი ქარზე ჩქარი, თავისი ჯარით,
ახლა მანიჭეს მიეჭრა და გააღო კარი.

ისე, ვით მეფის, უმაღლესის, ნებას ეწადა, —
წაართვა განძი, ტანთ სამოსი და რაც ებადა.

ოქროს გვირგვინი მოაშორეს მხეცურის ძალით,
ფერნამკრთალები მთვარეაო, იტყოდით, — მცხრალი.

ოდეს ორმოსთან მიიყვანეს მნათობთა დარი,
სისხლის ცრემლების დააყენა გარშემო ღვარი.

უთხრეს: შენს გმირს ხომ განცხრომა და ლხენა ენება,
ჰოდა, ეს ორმო ვარგუნეთო განსასვენებლად!

დატოვეს იგი გონწასული, ქცეული ხელად,
დიდხანს ტიროდა, გონს მოეგო — გაიჭრა ველად.

მერე მობრუნდა, გარს უარა ორმოს და ხელით
ვაივაგლახით გამონახა რაღაცა ხერელი.

გათენებიდან დადიოდა თვალთა ცეცებით,
ეძებდა, პურის შეაგროვა მან ნამცეცები.

შეაგროვებდა, მოიტანდა და იმა ხერელით
აწვდიდა ტრფიალს... თან ცრემლები სდიოდა ცხელი.

*

მარტოდ დარჩენილ გორგინს გზისკენ ეჭირა თვალი, —
ბეჯანზე წუხდა, რა იქნაო ამდენი ხანი!

ამხელა ველზე ვერა ჰპოვა მყუდრო ალაგი,
ამბის მოხრობელიც არსაიდან ჩანდა არავინ.

ნანობდა თვისი ვერაგული ქცევისა გამო,
ცრემლებსა ღვრიდა, დაეკარგა შეგრძნება ამო.

დაღუპვა მისი არ სჯეროდა ასე ადვილად,
მარტო ამ ფიქრმაც უამრავი ცრემლი აღინა.

არ ახარებდა ნაირნაირ ყვავილთ კრებულიც, —
მიმოდრიოდა ვრცელ მინდორზე დამწუხრებული.

ძებნად გაგზავნა არაერთგზის კაცები მალი,
უკან მობრუნდნენ, ვერ იპოვეს იმისი კვალიც.

ხეტილობდა უნუგეშო, ცრემლებით ცხელით,
და აი, ერთხელ შორს შენიშნა ბეჟანის ცხენი.

ცხენი გამხდარი... არსად ჩანდა თავად მხედარი,
დაფიქრდა — რა ჭირს შეჰყრიაო იგი ნეტავი?

ვერ დაბრუნდება ნუთუ ირანს? — წუხილი ეცა, —
ნუთუ კვლავ ვეღარ იხილავსო ირანის ზეცას?

ნუთუ შეიპყრო და აწამა აფრასიაბმა?..
ამ მწარე ფიქრში ერთ უდაბურ ადგილს მიადგა.

ფიქრთ გასართველად ადგა ერთი ქამანდი სტყორცნა,
ცხენი შეიპყრო და იქავე არჩია მოცდა.

სივრცეს უმზერდა და მთელი დღე ბეჟანს ელოდა,
თითქოს და ისიც გაჩნდებოდა შორი მდელოდან.

არცა რა სვა და არცა ჭამა, გადიქცა მწირად,
მერე ადგა და გაეშურა მშობლიურ ირანს.

გივის ან მეფეს, ფიქრობს: როგორ ვეჩვენო მარტო, —
ან ვინ ირწმუნებს, ჩემს საქციელს რაოდენ ვდარდობ...

დარდს დაემონა, ხსნას და შველას არსით მოელის,
ბოლოს წარუდგა მბრძანებელს და უთხრა ყოველი.

შეწუხდა მეფე, გაუქმწარდა ერთობ გუნება, —
როგორ ვუთხრაო მამას შვილის არდაბრუნება.

ერთხანს ითმინა, ბოლოს უთხრა... ატირდა გივი,
ერთად ჩაუქრა თვალში ყველა ნათელი სხივი.

მოთქვამდა: — ვაი, შვილო ჩემო, სადა ხარ ახლა, —
მიწად იქეცი, თუ ჯერ ისევ მიწაზე დახვალ?..

გამოიყვანა შავი ცხენი — მარჯვე ისარი, —
შემონახული მოსალოდნელ შავი დღისათვის.

შეკაზმა ცხენი, ფალავანთა ფალავნის ღირსი,
თვალს ახარებდა ფრინველივით გაფრენა მისი.

სწრაფად ამხედრდა ფალავანი, ისარზე მალი,
ველებს გაღვევლო, ვითა ერთი აშარი ქარი.

უცებ იფიქრა: მიჯობს ჯერეთ გორგინი ვნახო,
ზოგი რამ ზოგჯერ შორით სხვაა, სხვა არის ახლოს.

შევხედავ გორგინს — ჩადენილი თუ აქვს ღალატი, —
ან შეემჩნევა, გამოვტეხავ ანდა ძალათი.

ბრალი მას, თუკი მისით ადგას ბეჟანს ზიანი, —
საქმეს დავმართებ — გაცდება ადამიანი.

აგერა, ისიც! — შორს გორგინი გადაელანდა,
ქარებრ გაქროლდა... ერთიანად იქცა მზერადა.

ჩამოქვეითდა. მიესალმა. სახე და პირი
მიმოიკაწრა — დაემონა დარდსა და ტირილს.

გორგინი ეტყვის: — ფალავანო, გმირო დიადო,
რა სევდა-ვარამს გადაჰყრიხარ, რად ირ ხმიანობ!

რატომ გამხდარხარ წუხილის და ცრემლის ზიარი,
რად ისწრაფვოდი ჩემსკენ ასე გულდარდიანი?

უთხრა: სიამის ქამი ჩემთვის უკვე გასრულდა,
ყველა წუხილი ამ წუხილთან გაუფასურდა...

არა მრცხვენია ცრემლებისა. ცრემლი კი არა,
სისხლის ცხელ ღვარად დავიდვრები მალე მთლიანად.

იყუჩე! — ეტყვის გორგინი და თავადაც დნება, —
ამაოდ იწყო სანუგეშო სიტყვების ძებნა.

ის ცოცხალია, ზედმეტია ტირილი-გლოვა...
თქვა და ნათქვამმა იმავ წუთში მსმენელი ჰპოვა.

მოსულიერდა, მიატოვა დარდი წყეული,
გონზე მოვიდა, კვლავ დაბრუნდა სული სხეულში.

მაგრამ როდესაც ბეჟანის ცხენს შეასწრო თვალი,
გულიდან ისევ ამოუშვა მდუღარე ალი.

კვნესა-წუხილი ხელმეორედ შემოისია,
ტანისამოსი ერთიანად შემოიხია.

იმდუღრებოდა, გაიგლიჯა ჭაღარა წვერი,
მიწას იყრიდა თავზე, მტრების მმუსრავე ხელით.

მოსთქვამდა: ჰოი, საწუთროო, რისთვის გენება —
ჩემი ამგვარი გადარევა და გახელება?

თუკი წამართვი ჩემი ლხინი, ჩემი ჯავარი,
მე რად დამტოვე, უიმისო ყოფნა რა არი?

წამილე მაინც იმ ადგილას, სადაც ის არის,
რომ სასიკვდილო დამეძგეროს გულში ისარი!

სად არის იგი, ბოროტის და ავის მგმობელი,
ცოცხალთა შორის როგორ დავრჩე მისი მშობელი?!

ბედმა საჩემოდ მოიცალა, ჩემთვის იავა,
ამ ბებერ მხრებზე ქარიშხალმა გადამიარა.

გულის წუხილი ცოტაოდენ როცა დაიცხრო,
მხოლოდშობილის თვისის გამო კითხვა დაიწყო.

ეკითხებოდა: განწირული არა ვარ ჯერეთ,
სად არის, რა გზის გადალახვა სჭირდება მშველელს?

ჩქარა მითხარი, დაეღალა ბრძოლაში მკლავი,
შეირცხვინა თუ აღიმადლა საქვეყნოდ თავი?

ვისით იძლია იგი, მხნე და დაუძლეველი?
იქნებ დაჩლუხგდა ხმალი მისი, ცეცხლის მფრქვეველი...

უკანასკნელად სად იხილე ის ჩემი ერთა,
ანდა ეს ცხენი... ჭიხვინით თუ იკლებდა ველთა...

გონზე მოდიო, ეუბნება გორგინი ისევ,
გეტყვიო ყოველს, დარდს და წუხილს ამაოდ ისევ.

*

როცა დავიწყეთ იმ დიდ ტყეში ფიცხელი ბრძოლა,
მოგროვდნენ მხეცნი, დედამიწას დაეტყო თრთოლა.

გმირი ბეჟანი დაემონა ერთადერთ წადილს —
გასწორებოდა შემოსეულს უთვალავ ნადირს.

წინ მიიწევდა ისე, როგორც გვსმენია ზღაპრად,
იტყოდით, ნადირს კი არ ხოცავს, დევივით ყლაპავს.

არმანთა საზღვარს მივალწიეთ, — დიდად ვნებული
მდელი ვიხილეთ ცარიელი, აოხრებული.

ხეები ისე, იმდაგვარად ეჩეხათ, ვფიცავ, —
თავად მიწაც კი აღარაფრით მოჰგავდა მიწას.

კვლავ მოგვეჩვენენ სპილოები, დიდი ტახები, —
ნადირნი სხვანიც... ან ვინ იცის მათი სახელი!

წინ მივიწევდით არხეინად, როგორც ლომები,
ომის მოგების წყურვილითა და მონღომებით.

სპილოებსა და ტახებს ვხოცდით ლალი გმირები,
წამოსაღებად შევაგროვეთ მათი კბილები.

გამოვემართეთ... სიხარულით გული გვიცემდა,
ჩვენი სიმღერა სასიმღეროდ ველებს იწვევდა.

უცებ ქურციკი გამოგვიხტა, შეგვძრა სულამდის,
მსგავსი მშვენება არ გვენახა რამე სურათშიც.

ხატება მისი ულამაზეს გოდერძსა ჰგავდა,
თმით, ღამისფერით, წაავავდა უბადლო ფარჰადს.

ფეხები მისი თითქოს ვერცხლი, ნაკვეთი ჩაღბით,
ბეჟანის ცხენის შესადარი — ყურები თაღბი.

ლომის კისერით და სიმარდით ქარებრ მავალი,
გეგონებოდათ თვითონ რახშის შთამომავალი.

როს გაგვისწორდა მშვენიერი, ლომის სადარი,
სტყორცნა ბეჟანმა ქამანდი და მოსდო სადავე.

როგორც კი იგრძნო, ლაღად მქროლმა, ყელზე ქამანდი,
გახტა... ბეჟანი გაიყოლა ხტუნვა-ნავარდით.

შეპყრობილი და შემპყრობელი — მეგრძოლი ორი
მიჰქროდნენ, მდელოს ასდიოდა ვეება ბოლი.

კვამლი კარგახანს აღიოდა მიწიდან ცამდე,
არცა მღევარი, არცა კიდევე ქურციკი ჩანდნენ.

ამაოდ ვძებნე მათი კვალი მთასა და ველად,
არარა მესმა, დამეკარგა იმედი ყველა.

სულ მოვიარე არემარე, ტყეები მთელი,
გადავიღალე... დაიღალა ბეჟანის ცხენიც.

ქურციკთან ბრძოლა რით დამთავრდა ვერაფერს გეტყვი,
არარა ვიცი, რაც გიამბე, იმაზე მეტი.

დიდხანს ვიდექი იმ მღელღოზე ამბავის ცნობად,
იუარება მალემსრბოლთა დამჭირდა ხმობა.

სასოწარკვეთილს ისლა დამრჩა მეფიქრა მაშინ, —
ეშმაკი შეგვხვდა — გახვეული ქურციკის ტყავში.

ისპინა გივიმ მონაყოლი, ათრთოლდა გმირი...
თქვა: დაიღუბა უგზო-უკვლოდ მამაცი შვილი.

თუმცაღა თვალი ანიშნებდა მწუხარე მამას, —
არ დაენდოო გამოგონილს, მონაყოლს ამას.

ფიქრობს — ტყუილი მოიგონა გორგინმა მისთვის,
რომ ეშინია გივისა და მბრძანებლის რისხვის.

გაფითრდა... ისევ განუახლდა დარდი და წყლული,
ირწმუნა მის წინ იდგა ერთი ბოროტი სული.

ახლავე უნდა მოვკითხოო ცოდვები ამას, —
შურისძიება აღანთებდა საბრალო მამას.

მაგრამ სიკვდილი ჯერ აღრეა, — იფიქრა მერე, —
სიკვდილი ნათელს ვერ მოჰფენსო ამნაირ ბნელეთს.

რას მეტყვის მკვდარი — უენო და არრას მგრძნობელი,
გონეასს უნდა დაეკითხოს ჭირში მშობელი.

თუკი ბეჟანი სასიკვდილოდ განწირულია,
გორგინის მოკვლა ვერ უშველის საქმეს სრულიად.

გონების თვალთ მოფიქრება სჯობია ახლა.
განუსჯელობა ბევრჯერ ავის მიზეზი გახდა.

მეფეს მოვუთხრობ... ამ ზღაპრული ამბავის გარდა,
სიმართლეს, დაე, მბრძანებელმა ახადოს ფარდა!

მერე კი ერთი შეუძახა: არ ამბობ მართალს, —
მახსოვს აროდეს გახარებდა სიკეთე სხვათა;

შენ წარუძეხი ჩემს ფალავანს, ლომსა და მთვარეს,
მოგენდო ყველა... თქვენი გზისკენ ვაპყრობდით თვალებს, —

მარტო მოხვედი, მოგვიბრუნდი ღიმილის ჩენით,
მე კი ამგვარად გამიმწარდა სიამის ღღენი!

ეს შენ უმუხთლე, გული მიგრძნობს... ახლა კი დგახარ
ზღაპრებს მიყვები, — ზღაპრებით კი ვერსაით წახვალ.

რაც დედამიწა დაამძიმე გეყოფა, კმარა!
მეფესთან იტყვი, რასაც ახლა გულდაგულ ჰფარავ.

წყევლას და კრულვას შენსავე თავს შეუთვლი მრავალს,
სიმუხთლისათვის როს ნათელი გექცევა შავად.

*

პირობისამებრ მართლაც მეფეს ესტუმრა მალე,
ლალატისათვის შურისგება მოსთხოვა მწარე.

უთხრა: — მეფეო, იდღეგრძელოს შენმა სახელმა,
ალარ მწადია მზის შეხედვა, თვალის გახელა...

მაღალ ღმერთისგან ნაბოძები ის ერთი შვილი,
ვის გამოც ახლა დღე და ღამე ვუნდები ტირილს,

ვისთან შეხვედრის მოლოდინიც სიამეს მგვრიდა,
არ დამიბრუნდა, კარგად უწყი, შორეულ მხრიდან.

გამყოლის მარტო შემოქცევა, მეფეო, გეტყვი, —
მისი სიმუხთლის ნიშანია, არცარა მეტი!

დგას და მიყვება ათასნაირ სულელურ ზღაპარს,
გულს არა სჯერა, გულს და... როგორ ვირწმუნო აბა!

ბეჟანის ცხენი მოიყვანა ნაშიმშილევი,
ისე გამხდარა, რომ იხილო გადაირევი.

აი, მოგმართავ, — გაარჩიე ეს საქმე მძიმე, —
იდუმალია იგი, ვითა უცნობი მღვიმე.

თუ ღალატია, დაადგინე, მეფევე ძლიერო,
და ამას გვედრებ მტერს მიუზღე სამაგიერო.

გივის წუხილმა მბრძანებელიც დაამწუხარა,
სევდა მოედო, გული დასწვა და დაუღარა.

შავი ღრუბელი მის სახეზე წყებად დალაგდა;
დიდხანს იყუჩა, მერე უცებ ალაპარაკდა:

მაინც რა გითხრა, სად დატოვა თუ ახსოვს ბოლოს,
მკვდარი დატოვა, თუ უბრალოდ გნებული მხოლოდ?

წედან რომ ზღაპრად მოიხსენა, გორგინის თქმული,
ყველა უამბო და ისევე გაეხსნა წყლული.

ისმინა ხოსრომ, მერე უთხრა: — მოთქმას და წუხილს
ფვიქრობ, ქედს, ჩემო ფალავანო, ამაოდ უხრი.

მონაყოლიდან ჩანს ბეჟანი არ არის მკვდარი, —
მოვძებნოთ, სადღაც აღმოჩნდება იმისი კვალი.

გუშინ შორსმჭვრეტელ, გონებიერ, სიბრძნით გულუხვებს,
გავესაუბრე ყოვლისმცოდნე, წმინდა ქურუმებს.

მითხრეს: სისხლისღვრა მოგიხდება უცხო მხარეში,
თურანიაო ბრძოლის შენის აწ ასპარეზი.

სიაუშისთვის მცირე ომით შურისძიება,
დღემდე მგონია, არაფრით არ მეპატიება.

ჰოდა წავალ და სისხლის ფერად შევღებავ ველებს,
მეწამულს გარდა სხვას. გავაქრობ თურანში ფერებს.

იმ ადგილებს კი, სად ბეჟანმა იქნია ხმალი,
მოვევლინები აჰრიმანის გესლიან ძალით.

ეგ შენი გული დარდისაგან ამაოდ დნება,—
ჩემივ თავისთვის მიმინდვია ბეჟანის ძებნა.

დატოვა მეფე... სახლისაკენ წავიდა მამა,
მაინც ვერა და ვერ დატოვა წუხილით წვამა!

აი, გორგინის ხმობის ჟამმაც უკვე დარეკა
და მოღალატის ნაბიჯები ისმის კარებთან.

ხედავს წასულან ფალავნები, წასულა ყველა,
მიმოიხედა, გულმა სხვაგვარ დაუწყო ძგერა.

წასულან, მათი ცრემლები კი აღმასებრ ბზინავს,
გაშეშდა... უცებ აეფარა თვალებზე მინა.

ბეჟანზე გლოვას მოეტანა ცრემლის ზღვაური —
მიხვდა და ახლა მეტად იგრძნო დანაშაული.

ადარ იცოდა რა ელონა... სინდისმა უხმო...
მბრძანებლისაჲსა გეშურა სწრაფად და უხმოდ.

სალამი ჰკადრა ქეიხოსროს, თავი დახარა
და რაღაც ავის მოლოდინმა მწარედ დაღარა.

ნადირთ ეშვები, შეგროვილი, დაყარა იქვე, —
იფიქრა, გული მოვუგო მბრძანებელს იქნებ.

ასე, ამგვარად იმარჯვებდე, მეფეო ჩვენო, —
კეთილი გდევდეს კვალში, თავად სიკეთის მჩენო!

ამ ეშვებივით შენი მტრების მოჭრილ თავებმა
იმრავლოს, მეფევ, შენ დიდება და უკვდავება!

ეშვებს დახედა, მერე გორგინს, დაბნევით მზირალს
უთხრა: ახლა კი იმ ბრძოლებზე მოჰყეო წვრილად.

ყველა მითხარი, რა გადაგხდათ გზაზე თუ ტყეში,
ნუთუ ბეჟანი აპრიმანმა ჩაიგდო ხელში?

სად მიატოვე იგი, ჩემი მარჯვენა ხელი?..
შეკრთა გორგინი, დაიბნა და დაკარგა ფერი.

რა უთხრას... ახლა აღარა აქვს სიცრუეს აზრი,
მეფე კი უმზერს და თანდათან აწვება ბრაზი.

აბნევით იწყო რა ფიცხელი გარდახდათ ომი,
როგორ დახოცეს უთვალავი ტახი და ლომი.

შენიშნა ხოსრომ სიცრუე და შეჰყარა წარბი, —
გაცოფებულმა დაუყვირა: გეყოფა, კარგი!

ნუღარა ყბედობ, თუკი თავი გებრალვის შენი, —
ტყუილის მთქმელსაც და ტყუილსაც მოკლე აქვთ დღენი!

გულს თუ გაივლე, უღალატო გოდერძის მოდგმას,
მაშინ შენს მოდგმას არ ასცდება გოდება-მოთქმა.

სხვისი სიავით განდიდება, ვხედავ, გენება, —
ბრალი შენ — ახლა ღმერთიც ველარ შეგეშველება.

ძირს გაგორდება ოდეს შენი მოჭრილი თავი,
შენვე შეგაკრთობს შენი საქმე, ბნელი და შავი.

ბრძანება გასცა და მჭედელი მოაყვანილა,
მჭედელს კი მამე ბორკილები მოატანინა.

უთხრა: დაადე ბორკილი, რომ ჭკუას მოეგოს,
ეგონოს ბოლო მეღებო, არ კი მოედოს!

გივის კი უთხრა: ეს ამბავი ნუ გეოცება! —
მე ჭერჭერობით გამჯობინე ასე მოქცევა.

ახლა კი კაცებს გავაგზავნი შვიდსავე მხარეს,
ვუბრძანებ მოვლონ ზღვა და ხმელი, გაასწრონ ქარებს.

ბეჟანის პოვნა რადგან ძლიერ მეიმედება,
მწუხარებისთვის თავიც ამაღ არ მემეტება,

ვერ მოვიძიეთ თუკი მალე, როგორც გვწადია,
კიდევაც ვიტყვი: მწუხარება მაინც აღრეა!

კეთილის მქნელი ფერვერდინი მოგვეშველება, —
უბედურებას გადაგვიქცევს ბედნიერებად.

გულს აგვიძგერებს ძველებურად გაშლილი ვარდი,
სურნელს მოაფენს მინდორ-ველებს, განქრება დარდი.

ღრუბლის ტირილზე აჭრელდება მინდორ-ველები,
დაიქარება არემარე ნაირფერებით.

ყოველ მხარეში გაიჭრება ჩემი ბრძანება,
არსთა გამრიგეს სიკეთე არ დაენანება.

მის სადიდებლად ღვინით სავსეს ავწევ ფიალას, —
ვეტყვი რა დარდმა დაგვიპყრო და გაგვატიალა...

იგი, დიადი, გადმოჰყურებს შვიდსავე მხარეს,
ქვეყნად არაა დამალვია ჯერ იმის თვალებს...

ვთხოვ გვაპოვნინოს ჩვენი დიდი დარდის მიზეზი
და მაპოვნინებს — კეთილია იგი ისეთი!

ისმინა გივიმ სიტყვა, თქმული მბრძანებლისა და,
განთავისუფლდა დარდისა და ვაებისაგან.

გამხიარულდა, თეთრად აღჩნდა კბილები მისი,
ისევ აღიდა ქეიხოსრო, დიდების ღირსი.

შენი მაღალი ზრახვებისთვის, მეფეო, მარად
გადიდოს ღმერთმა, კვლავ გვინათე მნათობთა დარად!

შენი მტრის სისხლით შეიცვალოს ფერი ველებმა,
კვლავაც იარე უძლევემა და შეურცხვენელმა!

გივი წავიდა. მან კი რწმენით და აღტაცებით
ძებნად აფრინა დარჩეული ვაჟიკაცები.

წადით დაძებნეთ, მოიარეთ ზღვებიც, მთებიცო,
და, რა თქმა უნდა, სადღაც მაინც გადეყრებითო.

ბრძანებისამებრ მართლაც მოვლეს ხმელი და წყალი,
მაგრამ არა და არსად ჩანდა ბეჟანის კვალი.

*

აი, ნოვრუზმაც მოაფინა ნათელი სხივი
და გაახსენდა ის აღთქმული ფიალა გივის.

წუხილის ჩენით თავის მფარველ მეფეს ეწვია,
ჩანდა მრავალი ბნელი ღამე თეთრად ეთია.

სისხლის ცრემლების კვალი როცა შენიშნა მამას,
ხოსროს გულშიაც დაიბუდა წუხილის წვამან.

ჩაიცვა ერთი ჯადოსნური, თვლების მჭრელი
კაბა რუმისა, თავად ღმერთს რომ შეეხო ხელი.

ადიდა იგი, უმაღლესი განმსჯელი დიდი,
მერე თავისი სათხოვარი დაიწყო რიდით.

ცოცხალთა შორის, მისი ჯავრით ლამის არა ვართ,
გადმოგვხედე და მიეშველე, ღმერთო, ფალავანს!

და ქეიანის ოქროს გვირგვინს შუქშეწყობილი
მეფურ ნაბიჯით დადიოდა ხელაპყრობილი.

მერე ფიალა, მოჭედილი ნაირფერებით,
აიღო ხელში და გამოჩნდა მთელი ხმელეთი.

ამაღლებული ცის კიდური, ველები ვრცელი
ისევე ჩანდა, ვითა მის წინ მისივე ხელი.

ახლოს დალანდა, ძლიერ ახლოს, მნათობი მთვარეც,
გადაჰყურებდა იგი თავის სამეფო არეს.

ჩანდა ნაჰიდი, ქეივანი, ბაჰრამი, თირი,
მზე და ჰორმუზი — დედამიწის კიდე და პირი.

აკვირდებოდა მბრძანებელი ხმელსა, თუ მნათობს,
ცასა თუ მდელს... დაიღალა... ფიალა დადო.

არარა ესმა, რისიც აგრე სურდა გაგება...
იტყოდით, განგებ არ აჩენსო ბეჟანს განგება.

კიდევ შესთხოვა შემოქმედის უმაღლეს ნებას...
და ჰა, ბეჟანის სამყოფელიც თანდათან ჩნდება!

შებორკილია, ერთ ვეება ორმოში გდია,
ლოდი რამ აძევს — არ ჩაუშვებს ორმოში ნიავს.

მალლით მიმოდის ქალი ერთი, წუხილით მთვრალი,
გულმდუღარეა, სისხლის ცრემლით ავსია თვალი.

ბაგემცინარი ესიტყვება თავის ფალავანს: —
წუხილისათვის ჯერ მიზეზი, მითქვამს, არა გვაქვს.

თუმც ბორკილებში ჩაუსვიათ ქურციკი ლადი,
თუმცა სახეზე წამებულის აჩნია ლადი,

რადგანაც სული შერჩენია და ცოცხალია,
ბორკილი უკვე არც თუ ისე საშიშარია.

ერთ ბნელ ორმოში შთაუგდიათ — ნატრობს მზიანეთს,
ორმოსთან მეფის მშვენიერი ქალი ტრიალებს.

შეპყრობილია ქალი იგი ბეჟანის დარდით,
ფერგანმკრთალია, წუხილისგან, მაისის ვარდი

თავად კი, თითქოს შეაქვეცა განგებამ ფროები,
მომავალს თვალებს ვერ უსწორებს ჩვეულის გზნებით.

იგონებს მამას, მშობელ ირანს, დარდით და შფოთით...
გამოხსნას ელის და თრთის, როგორც ტირიფის ტოტი.

მალმალ იხსენებს მეფესა და თავისიანებს,
თვალები მისი უმოწყალო ცრემლით ციალებს.

სიკვდილსღა უხმობს, მხოლოდ მისგან მოელის შვებას,
დარდებისაგან გული მისი ნელინელ დნება.

ვინ გამოიღებს თავს ბეჟანის საშველად ახლა, —
მკლავის ძალასთან გონებაც და გულიც რომ ახლავს?

ვინ არის ახლა სამეფოში ერთგული კაცი —
ვის არ შეაქრთობს გზა-მანძილი, ბრძოლები მკაცრი!

ამგვარი კაცი სხვა არ არის როსტომის გარდა, —
ზღვის სიღრმეშიაც საიდუმლოს რომ ახდის ფარდას!

ახლავე წადი, წამი რაა, არ გაცდეს წამიც,
ჩქარა მოიხმე... დაყოვნებას არ ითმენს ჟამი!

ჩემი წერილი გადაეცი... აჰა, წაიღე
და ამ წერილზე არავისთან დაგცდეს რაიმე!

*

— ყოველი კარგად მისწერეო, — უბრძანებს მწერალს, —
მოიხსენიე ღირსეული ამბავი ყველა!

წერილს მეფისთვის უჩვეულო დაჰყვება რიდი,
როსტომისადმი სიყვარულით სავსეა იგი.

მიუწერს: ჩემო ფალავანო, გმირად შობილო,
მკლავით, მახვილით ჩემს სურვილებს ხმაშეწყობილო!

მეფეთა გულო, დასაყრდენო, ზურგო მაგარო,
ირანის რჩეულ მეთაურთა თავო მაღალო!

შენ, სახელოვან წინაპართა ჩემთა ხსენებავ,
დალლა რა არის, რომ არ იცის შენმა ხელებმა...

შეგიშინდება ზღვის სიღრმეში მძლავრი ნიანგიც,
შენს სახელს კრძალვით იმეორებს თვითონ ნიაგიც!

მაზანდარელთა დევებს ჰკლავდი შეუსვენებლივ,
შენის ნებართვით ცოცხლდებიან მინდორ-ველები!

იმედი იყავ აურაცხელ გვირგვინოსანთა,
შენი მარჯვენა მათ სახელებს ნათლით მოსავდა...

მომხედურს ირანში ჯერაც რომ ვერ გაუხარია,
შენი მახვილის წყალობაა, შენი ბრალია!

შენი სახელით სხვა სახელებს ერგო ზიანი —
გადაივიწყეს ხაყანი და აფრასიაბი...

ისე დადიხარ, იტყვი, მთები გიმაგრებს ბეჭებს,
შენი სახელი აწერია მეფეთა ბეჭდებს...

დაბორკილ ხელებს არაერთგზის ახსენ ბორკილი,
გახალისე დაჩაგრულთა გული ბორგვილი.

და თუკი ვინმე დაიმონე, მონობის ღირსი,
რალა თქმა უნდა, იმას უკვე ვერავინ იხსნის!

ვეფხვის გული და ლომის ძალა მოგმადლებია,
ხშირად მგონია ღმერთებიც კი შენით ტკბებიან.

დაცემულს თუკი თვალმა შენმა შემწედ დახედა,
გადაავიწყდა მწარე ბედთან უკან დახევა.

გმირო, ერთჯერაც შეგვიცვალე ნათელით ბნელი, —
შენ უნდა იყო მშვენიერი ბეჟანის მხსნელი!

გივიც, გოდერძიც ახლა შენი იმედით ცოცხლობს,
მეც, — ბრძანებელი ირანისა, — უძლევი ხოსრო.

გოშვადის მოდგმას, მარჯვე ვაჟებს, იმათ გონებას.
თვითონვე უწყი, ძნელად ტოლი თუ ეყოლება!

ძლიერ ვაფასებ და არ მინდა დარდი ღარავდეს
ბეჟანის მშობლებს... არ დავზოგავ ქვეყნად არაფერს!

არ განუცდიათ ჯერ ტკივილი ამისი მსგავსი,
ვაჟის დაკარგვით მოეკიდათ დარდი, ვით ხავსი...

უწყი, არა ჰყავს გივის ვაჟი, ბეჟანის მეტი...
იმგვარად დადის, ბედკრულს, იტყვი, დასხმია რეტი.

თვითონ ბეჟანი — ნულარ მკითხავ მე იმ ყმაწვილზე —
მუდამ მზად იყო ჩემს ბრძანება, თუ დაძახილზე.

კეთილშობილი, მამაცი და თვალად საამო,
ვეძებეთ იგი, სადღა აღარ, მაგრამ ამაოდ.

როგორც კი წერილს წაიკითხავ, წამოდი ბარემ
გივისთან ერთად. არ დაყოვნდეთ, დაბრუნდით მალე!

პოვითათბიროთ, გზა დავსახოთ გამარჯვებისა, —
დაგიფასდება სამსახური შენი მეფისა!

რასაც კი მომთხოვ — ლაშქარსა თუ განძს და იარაღს,
უხვად მიიღებ... საკუთრებად, არა ზიარად!

შენთვის ეს ბრძოლა არ იქნება მძიმე და მწარე,
რადგან პირველად არ მიდიხარ თურანის მხარეს.

იქ როგორც საქმე გიკარნახებს, ისე მოიქეც,
გამარჯვებული ბეჟანითურთ ირანს მოიქეც!

*

გადაუკითხა წერილი და დაადო ლუქი,
წავიდა გივი, კეთილ მეფის გაუძღვა შუქი.

გაიყოლოა რამდენიმე მარჯვე მხედარი,
გზად იეზდანი მოიხსენეს — მაღლით მხედავი.

ლომით დამფრთხალი ირმეზივით მიჰქროდნენ ჩქარა,
მიიჩქაროდნენ, მიიჩნევდნენ არაფერს არად.

უდაბნო გავლეს — ჰირმანდისკენ აიღეს გეზი,
კიდევ და კიდევ არაერთგზის ცხენსა ჰკრეს ღეზი.

ბევრი დალახეს ძნელზე ძნელი სავალი გზები,
ხრამი და წყალი, უდაბნო თუ მაღალი მთები.

შორით მზვერავმა დაინახა ჯგუფი მხედართა, —
საამთან გაჩნდა და აუწყა გაუბედავად:

— გვიანლოვდება მხედრიონთა პატარა ჯგუფი,
მტერი არ იყოს — შეევუპყრივარ ამაზე წუხილს.

მოუძღვით ძვირფასკაბიანი გრგვინვა-ძახილით,
უპყრია ერთი მშვენიერი, მკრელი მახვილი.

მტერიო? — საამს ამ სიტყვებმა შემატეს ძალა,
მყისვე თავისი ლურჯა ცხენის მოყვანა ბრძანა.

გის მოვაგონდით — მოყვარეა, თუ მართლა მტერი? —
ვინ იქნებაო, — მეყსეულად დაკარგა ფერი.

გაცოცხლდა, როცა შორიდანვე შეიცნო გივი;
გადაეხვია, დაუკონა სახე და პირი.

რა მოხდა ნეტავ, — ნაღვლიანი უჩანს თვალებო, —
აქეთ წამოსვლა მეფისგან თუ აქვს ნაბრძანები!

ფიქრობს: — ცუდი რამ ამბავია ალბათ ირანში, —
დაღალულ გივის იწვევს თავის მყუდრო ბინაში.

მეფე-ფალავანთ ამბავს ჰკითხავს დასთან გივის,
ბაგეთა შორის უჩანს ერთი გაბმული მძივი.

ისიც ადგა და გარდახდილზე მოჰყვა ყოველი,
სევდაწყარილი ხმა უჟღერდა, დარდის მთოველი.

მერე კი გულის მდულარებით, ოხვრით და დაღლით
ისიც თქვა, რამაც დააჩნია ამგვარი დაღი.

ხედავ თუ არა, ვით წამერთვა ფერი და ძალი,
სისხლის ცრემლების რაოდენი მატყვია კვალი?

მიზეზი, — ჩემი ბეჟანია, ბედკრული შვილი...
როსტომისათვის მოველ, მაგრამ სად არის გმირი?

— უთხრა: — როსტომმა ნადირობად წასვლა ინება,
დღეს, საღამოთი უსათუოდ მოგვევლინება.

წავალ, შევხვდები, არ მობრუნდეს იქნებ ხვალამდის,
უნდა გადავცე მბრძანებელის, ხოსროს ბარათი.

აუცილებლად დაბრუნდება მიმწუხრის ჟამზე,
თავი ზედმეტად რად იტანჯო, გაწვალდე რაზე!

იმის მოსვლამდე დაისვენე, დამშვიდდი ცოტა, —
სული მოითქვი, ინუგეშე, ცოდვა ხარ, ცოდვა!

დაჰყვა დასთანის კეთილ ნებას, გონზე მოვიდა, —
აჰა, როსტომიც დაინახეს, ჰქროდა შორიდან...

მის შესახვედრად გაეშურა მწუხარე მამა,
გზად შეეგება... გულმხურვალედ მიეცა ნამაზს.

იტყოდით: თვითონ კი არ მიდის, მიაქვთო ქარებს...
ედინებოდა თვალებიდან ცრემლები ცხარე.

როცა როსტომმა დაინახა გულდაკოდილი,
მძიმე ნალგელი შემოაწვა გულზე ლოდივით.

იფიქრა — მოხდა საზარელი ამბავი რამე,
ნუთუ ისევე მშობელ ირანს დაუდგა დამე?

ჩამოქვეითდა, გადაჰკოცნა გოშვადის მოღვრა,
— რას დავაბრალო, — ჰკითხა, — შენი წუხილი-პოტქა?

ვითარ არს ხოსრო, გოსთეჰრემი, გოდერძი რაჰამ,
ფარჰადი, თუსი, ხომ მშვიდობით... ჯანმრთელნი დახვალთ?

ანდა გორგინი; — შესაშური ქურციკის მუხლით...
გმირი ბეჟანი... მაინც რისთვის შეჰყრიხარ წუხილს!

როდესაც შვილის, დაკარგულის, სახელი ესმა,
გივის კვლავ ერთი უსაშველო აღმოხდა კვნესა.

— რაღა დავმალო, — უთხრა, — ხოსრო მთელი ამალით
დარდიანია... ვერ ვიპოვეთ დარდის წამალი.

ახლალა ცოტა მოვჯობინდი ხილვითა შენით,
თორემ მწარე მაქვს ბოლო დროის სიცოცხლის დღენი.

ისინი, ვინაც მოიკითხე, კარგად არიან, —
მხოლოდ ჩემს გამო არაფერი არ უხარიათ.

ნუთუ აქამდე არაფერი არა გსმენია,
არ იცი განა ჯაფრი რაზე შემომჩენია?

გოდერძის მოღვმას თავს დაგვატყდა დიდი ზიანი,
ვერავენ გვშველის, ბევრი კი გეყავს დარდის ზიარი.

მხოლოდშობილი, ერთადერთი ჩემი ნუგეში,
ჩემი არწივი, იმედად რომ მეჯდა უბეში,

შორს გამიფრინდა, არვინ იცის სამყოფი მისი,
არ ჩავვარდნილვარ აქამომდე ამნაირ ჭირში.

ბედი სიავით შემოხრუნდა, ზურგი მაქცია,
მკვდარი არა ვარ, მაგრამ გეტყვი აღარც კაცი ვარ!

სად არ ვეძიეთ, არ გვაკრთობდა წვიმა და ქარი,
მაგრამ არსაით არ გამოჩნდა იმისი კვალი.

ხოსრომ იმარჯვა... გაახსენდა ჯადო-ფიალა, —
მოჩანდა მასში დედამიწა, ზეცა კრიალა.

ფერვერდინისა და ჰორმუზის ადიდა ძალა,
თვალი მოვკრაო იქნებ იმის სამყოფელ ალაგს.

კაბა ჩაიცვა თავად ღმერთის ხელშენახები,
ადიდა მისი უძლეველი, დიდი სახელი.

ფიალა იგი ჯადოსნური კვლავ წინ დაიდო
და საიდუმლოს იღუმალი კარიც გაიღო!

ბორკილგაყრილი ერთ ორმოში იხილა იგი,
ახლად გესმის ალბათ ჩემი ტკივილი დიდი.

ხოსრომ მაშინვე გამომგზავნა სახმობად შენდა,
შენი სახელი არა ერთგზის იმედსა ჰყენდა...

გეტყვი, ახლაც შენ შემოგყურებს იმედის ჩენით,
ჩაღამებული, დარდისაგან თვალეები ჩემი.

ეს ყველამ იცის, დაგისხნია ბევრჯერ ქვეყანა,
შენმა მარჯვენამ მტერს დარდი და ურვა შეჰყარა...

ამას ამბობდა — ასდიოდა ყვითელი ალი,
მკედარი გულიდან კვლავ რეკავდა წუხილის ზარი.

უთხრა გორგინის დასჯაცა და მისი ღალატიც...
მერე გადასცა მოწერილი ხოსროს ბარათი.

ბარათი ეპყრა, კითხულობდა უთრთოდა ხელი,
თქვა: — აფრასიაბს შავზე შავი დღეები ელის.

ჩემი სახელის დავიწყება რადგან ენება,
ჩანს, საჭიროა ძველთაძველის კვლავ გახსენება.

ბეჟანისათვის თავს გავწირავ, აღუთქვა მამას, —
განაგდე დარდი, მე მოგიტან წუხილის წამალს.

დავუმსხვრევ მძიმე ბორკილებს და შევუხსნი ხელებს,
და ნაცარტუტად გადავაქცევ თურანის ველებს.

თურანში წავალ ჩვენი მეფის ბრძანება-ნებით,
არსთა გამრიგეს, უძლეველის, ძალ-ღონის ხლებით.

*

მერე როსტომმა თავის სახლში დაისვა გივი, —
თვალები მისი ბრძოლისა და ლხინისთვის ღვივის.

ხოსროს წერილი გადიკითხა ერთხელაც კიდევ.
სიტყვები მისი, სიამაყე-სიამეს ჰგვრიდნენ.

აქებდა მეფე მას, მეთაურს ფალავნებისას,
მსურველი იყო გმირთა-გმირის მასთან ხლებისა.

გივის ამშვიდებს: — ასრულდება მეფის ბრძანება,
როსტომი მალე ირანისკენ გაემგზავრება.

ყოველს ვიღონებ — გაგიქარვო წუხილი გულის,
ვპოვო წამალი — გაგიკურნო ტანჯული სული.

სხვაც რომ არ იყოს, შენი მტრები ჩემნიც არიან,
შურისძიება სწორედაც რომ ჩემი ვალია.

სიაუშისთვის შენც იბრძოდი მაზანდარანში,
სასჯელის ღირსი დაუსჯელი დამრჩა არავინ.

იცოდეს ყველამ, აღარც ახლა დავიხვე უკან,
აფრასიაბი უნდა გახდეს როსტომის ლუკმა.

საიდან, ფნ კი ვით შემეძლო მეფიქრა, აბა,
შენი აქ მოსვლა ამ საზარელს მამცნობდა ამბავს.

მაგრამ საწუთრომ თავად იცის რა, როგორ უნდა,
ამა სიავით იქნებ ჩვენი გამოცდაც სურდა.

პასუხი მეფის წერილისა შენ უკვე იცი,
გზას გავუდგებით — ზედმეტია ამაზე ფიცი.

რა მომასვენებს, როცა გხედავ ამნაირ დღეში,
ანდა ბეჟანი რომ მეგულვის თურქების ხელში.

მე ამ საქმისთვის, გეტყვი, თავი გადამიდვია,
სახენათელი იეზდანი შუქად მინთია.

არ მენანება არც ქონება და განძეული,
არცა ლაშქარი, არცა კიდეც ჩემი სხეული.

სვებედნიერი მეფის ბედზე მოვირტყამ ქამარს,
დე, გამამხნევოს დამბადებლის ძლიერმა ხმამან.

ტყვეს გამოვიხსნი, მერე უნდა მოვსრა ის არე, —
ჩვენი უძლევი მბრძანებელის ბრძანებისამებრ.

ახლა კი დავსხდეთ და სამი დღე გავაბათ ლხინი,
მჩვევია გულის დარდ-ვარამი ჩავიკლა ღვინით.

შენად მიიღე ყველაფერი — ჩემი ქონება
და ჩემი სახლი... თავი სხვაგან ნუ გეგონება.

მეოთხე დღეზე ავდგებით და წავალთ ირანში,
წარვსდგებით ჩვენი მბრძანებელის, ხოსროს წინაშე.

წამოხტა გივი, — თითქოს მკვდარი აღსდგაო მკვდრეთით,
გადაუკოცნა ერთიანად სახე და მკერდი.

— მადლობის მეტი, — შეჰლაღადა, — არ მეთქმის არრა,
შენა ხარ ერთი, ვისაც შესწევს ქაღილის ძალა.

ღმერთმა ლომების, სპილოების ძალა გაღირსა,
ეგ ძალა შეგრჩეს, ჰკუა კიდევ — მოაბადისა!

კვლავაც დიდების, გამარჯვების გზებით იარე,
რადგანაც გული, გატეხილი, გამიმთლიანე!

გივის შეხედა, — გამოცოცხლდა თვითონაც სულმთლად,
მერე კი ბრძანა გაეშალათ გულუხვი სუფრა.

სუფრაზე იწვევს თავის ლაშქრის დარჩეულ მხედრებს,
მიმოდის ისე, თითქოს რაღაც დაკარგულს ეძებს.

დასხდნენ სუფრაზე ფერამურზი, გივი, დასთანო,
არემილამოს ანათებენ მართლა მზესავით.

უკვე დაეტყოთ თრობის მწველი, საამო წუთი,
ბზინავდა ღვინო, გადარევით უკრავდა რუდი.

საკუთარ თავის დავიწყების იყო სურვილი,
სვამდნენ და მაინც აწუხებდათ ცხარე წყურვილი.

კენესოდა ჩანგი — ტრფიალების საგანი მწველი,
მოსთქვამდა ისე, ვითა ერთი მიჯნური ხელი.

მეოთხე დილას, როგორც იქნა, დადუმდა საზი,
შურისძიება მოუხმობდათ შორეულ გზაზე.

•

ადგა როსტომი... გული იქით მიექანება,
საითაც უხმობს უძღვევლი მეფის ბრძანება.

ლაშქარში ბრძოლის ცხარე ჟინი და ცეცხლი სუფევს,
გასამგზავრებლად ქარავანიც მზად არის უკვე.

მოჭგვარეს როსტომს მისი რახში — ძლიერი ცხენი,
ამხედრდა... ქამრით დაიმშვენა წარმტაცი წელი.

ბრძოლა სწადია — არ ენახოს თითქოს მრავალი,
ბრძოლაა მისთვის ერთადერთი გამოსავალი.

მიაპობს ცხენი სიმაღლეებს მხედართან ერთად...
ზეცაში იწევს — იტყვი, შეყრა სწადია ღმერთთან.

გვერდით ჰყავს გივი, ზაბული და ასი მხედარი, —
მკლავმოუღლელნი, უდრეკელნი და გამბედავნი.

მიჰყავს ცნობილი ფერამურზი, გმირი ზაალი,
ცხარე ბრძოლაში რომ ვერ გრძნობენ დაღლა რა არი.

მიიჩქარიან... ელოდებათ ირანის შაჰი...
მიეშურება როსტომი და მხედარი ასი.

თავგამეტებით გადიქროლეს ველები, წყალი,
აჰა, ნიაგმაც დაიქროლა ირანის მხარით.

— მეფეს ვახარებ, — ეუბნება ფალავანს გივი,
მოეფინება შენი მოსვლით ნათელი სხივი!

ვეტყვი: აქეთკენ მოისწრაფვის, შენგან ხმობილი,
შენს დაძახილზე საბრძოლველად გამოწყობილი.

წადი, იქროლე ძველებურად, ქურციკის ძალით,
ჩვენს მოლოდინში შარაგზისკენ ექნება თვალი!

მიიწევს გივი და ქარივით ნაკვალევს ჰკარგავს,
ეახლა ხოსროს, უმდაბლესი სალამი ჰკადრა.

მეფე კი აღარც სულის მოთქმას, აღარცა სალამს —
არ აცდის ისე ეკითხება: — როსტომი სად არს?

— მოემართება, მბრძანებელო, შენის ნებისად,
წყალობად უჩანს ბრძანებაც კი თავის მეფისა.

შენი წერილი წაიკითხა, მეც ვუთხარ ყველა,
შენს საამებლად ბრძოლა უჩანს გართობა-ლხენად.

გულში იკრავდა შენს მიწერილს, იმგვარად, თითქოს
სულში ამითლა ეღვრებოდა სინათლე, სითბო.

რალა თქმა უნდა, ამომიდგა გვერდში მაშინვე,
განთქმულ ფალავანს ქვეყანაზე რა შეაშინებს!

დავწინაურდი... შორს დავტოვე მთები, ტყე-ველი,
მინდა გახარო — მოდის იგი, დაუძლეველი.

— შორს არის განა, როდის მოვა მაინც ჩემამდე? —
გელარ ვისვენებ როსტომ-გმირის გამოჩენამდე.

— მოეშურება, მბრძანებელო, შმაგი წყურვილით,
მზად არის ერთად აგისრულოს ყველა სურვილი.

მოიხმო ხოსრომ ფალავნები, მტკიცე ვაჟები, —
ბრძოლებში გამოწრთობილები, განაჟაჟები...

გაეშურეთო, ვით ველებზე ფრთამალი ქარი,
მომაველ როსტომს შეეგებეთ ურიცხვი ჯარით...

ფარჰადი, თუსი, გოდერძი და შაჰნაზარანი
ეშურებიან, აღარ ახსოვთ ქვეყნად არავინ.

ორად გაიყვნენ ქეიხოსროს გარდანქეშანნი, —
მტერს არაერთგზის რომ აგემეს ოხვრა-კენესანი.

სტუმრის პატივად, ამ ღირსეულ, მშვენიერ დღესა,
ყოველის მორთვა ქაუსიდან მოგვდევსო წესად.

ცხენების ფერხთა მტვერისაგან გაშავდა სივრცე,
მთებმა ღრუბლების და ნისლების გადაყრა იწყეს.

აგერ როსტომიც... შორიდანვე იცნეს თუ არა,
ყველას სახეებს სიხარულმა გადაუარა.

ჩამოხტა გმირიც, ეგებება რჩეულ ფალავნებს —
მისი შეხვედრით აღტაცებას რომ ვერ ჰფარავენ.

ხოსროს შესახებ ეკითხება მეფის რჩეულებს, —
სალამს აგებებს შტრისგან ჯერეთ ვერ დაძლეულებს.

აი, ის უკვე შემოვიდა სასახლეს შინა,
ხედავს ყოველი სახეიმოდ ბზინავს და ბრწყინავს.

დგას სასახლეში სილამაზე და სურნელება,
უჭვრეტს ყველაფერს კაცის თვალი და ვფერება.

აჰა, მბრძანებლის, ხოსროსაყენ, მიიწევს იგი,
იგი, მბრძანებლის ნუგეში და იმედი დიდი.

— ჰორმუზმა მუდამ გამარჯვება გარგუნოს ნაღდი,
ნუმც შეგლახოდეს გვირგვინი და უძლევი ტახტი!

სიმაღლით ტოლი, მბრძანებელო, არ გეყოლება,
მუდამ შემოგრჩეს ეგ ნათელი ჭკუა-გონება!

გამარჯვებებით დაგყვებოდეს თვით შაჰრიერი,
ნუმც მოგკლებოდეს დღევანდელი შნო და იერი!

ცის მნათობების მფარველობა ნუ მოგეშალოს,
მთელ ქვეყანაზე სამართალის თესლის მთესავო!

ხორდადის ძალამ გაგინათოს წინაპართ სული,
აბადის ძალამ გაგიკურნოს ყოველი წყლული!

შეწევნა მოგცეს დეისა და ფერვერდინისა,
მზე დაგყვებოდეს გაზაფხულის მშვიდი დილისა!

გონება შენი გონიერი გიჩნდეს ხელობად,
მესმოდეს შენი გამარჯვება და დღეგრძელობა!

ამას ამბობდა ფალავანი, მომხდურის მეხი,
რა დაამთავრა, მოწიწებით გადადგა ფეხი.

— მოხვედი ჩემო? მომეახლე. მომაპყარ თვალი,
ხომ კარგად მყავხარ ფალავანი, ფალავანთ თავი?

შენა ხარ ჩემი დასაყრდენი, ზურგი ძლიერი,
თავი და თავი ფალავანი, გულისხმიერი.

ირანს იცავდი მთელი შენი სიცოცხლის დღენი,
აურაცხელი მაგონდება სიკეთე შენი.

თქმა აღარ უნდა, ქვეყნად ვერვინ გაგეტოლება, —
შენმა აქ მოსვლამ დამიბრუნა გრძნობა-გონება.

როგორ ვიკითხო სახელები გულის საამი —
დასთან, ზავარ, ფერამურზი, ანდა საამი?

— გმადლობთ, მეფეო, ძველებურად მარჯვე აქვთ მკლავი. —
ტახტს ეამბორა და მორჩილად დახარა თავი. —

შენის წყალობით საწუთროზე არ ეთქმით ძვირი,
მეფე იხსენებთ — რაა ქვეყნად ამაზე ტკბილი!

•

გასცა ბრძანება უმაღლესი, დიდმა ხოსრომან,
მხედრებს უბრძანა ფალავანთა თვისთა მოხმობა

რჩეულთა შორის მოისურვა დაჯდომა ლხენად,
წუთიც და მისი სასურველი იქ იყო ყველა.

ოქროს გვირგვინი, ოქროს ტახტი მისივ ნებისად
იქ დადგეს, სადაც გუნდი იდგა ალუბლებისა.

გადაიფინა უამრავი ფარჩა და დიბა,
ცვარში მბზინავი ვარდი ლაწვებს ცვარნამით იბანს.

ტახტსა და გვირგვინს ეცემოდა ალუბლის ჩრდილი,
შორით ისმოდა ბულბულების გალობა ტკბილი.

მოვერცხლილ ხეებს მრავლად ესხა იაგუნდები,
იდგა თრობის და გადარევის ამო წუთები.

ფოთლებს ეფინა ხავერდი და ძვირფასი ძოწი,
საყურესავით ირხეოდა ნარნარა ტოტი.

თითქოს და ოქრომ დაიპყრო ბაღი და ველი,
ჩამომდგარიყო კომშისა და თურინჯის ჯერი.

მოზნეულიყო მუშკი, ვითა ბალახზე ცვარი,
იდგა ლერწამი — აშოლტილი წარმტაცი ქალი.

აიხედავდა ქეიხოსრო მშვიდის სახითა —
ნელი ნიავი მუშკის სურნელს პირზე ახლიდა.

იმზირებოდნენ ყვავილები საოცარ ძალით,
მძლავრობდა ღვინო — ეშხიანი, ლამაზი ქალი.

დავიწყებოდათ ხოსროს რჩეულთ ბრძოლა და გარჯა,
ბრწყინავდა რუმის საუცხოო დიბა და ფარჩა.

კაბები ეცვათ მოოჭვილი ძვირფასი თვლებით,
მკვნესარე არღანს შეუეროდა იმათი ხმები.

ლალის ღვინით და უზრუნველი ლხინის წყალობით
ლალის ფერები გაბატონდა თანდათანობით.

არის ლერწამი, არღავანი, ღვინო და საზი, —
საქუთარ თავის დავიწყების მაცთური აზრი...

როსტომი იხმო მბრძანებელმა, დაისვა გვერდით,
ხეთა აჩრდილებს ეხებოდა იმათი მკერდი.

— დაუცხრომელო, — უთხრა, — გმირო, სვებედნიერო,
ბრძოლით დაღლილო და ბრძოლებით მაინც მშიერო!

ირანისა და ირანელთა ფარო, მახვილო,
სიმორლის დარად უძლეველო, ფრთალადგაშლილო!

სუსტად რომ ჩანან შენთან თვითონ ვეფხვი და ლომიც,
ვინაც იგემე არაერთი ფიცხელი ომი!

შენ თავად უწყი გოდერძიანთ მკლავი და ძალა,
ჩემი გულისთვის სიცოცხლეც რომ არ უჩნდათ ჩალად,

გზას მასწავლიდა მათი ბრძნული აზრი და რჩევა,
არავის ახსოვს ბრძოლის ველზე იმათი ძლევა.

სრულიად მარტომ, გამძაფრებით, სისხლით და გვემით,
გივიმ დაიცვა, თავად იცი, სიცოცხლე ჩემი.

ჰოდა, მას, იმედს, ირანელთა ყველა მეფისა,
აწ კვამლი ასდის დარდისა და მწუხარებისა.

სხვა გზა არ არის, შემოირტყა უნდა ქამარი,
სევდაშეპყრობილს მოუძებნო რამე წამალი!

თურქების ხელში ჩავარდნილა ბეჟანი ჩვენი,
შენ უნდა იხსნა, დამრჩენია იმედი შენი.

განძი, ქონება, — თუკი ხოსრო აქამდე იცან,
გმირობისათვის, სახელისთვის არაფრად მიჩანს...

ისმენდა გმირი გულდადებით, მერე კი აღგა, —
პირქვე დაეცა, დედამიწას აკოცა მდაბლად.

უთხრა: — მეფეო, დაგიმარცხდეს ავისმზრახველი,
მზისებრ მინათებს უწმინდესი შენი სახელი.

იცოდე შენთვის ძალ-ლონე არ დამეშურება,
ჩემი ვალია შენი მტრების განადგურება.

ძვირფასეული? განძი? — რაა, ან რა ფერია,
ეგე ყოველი ფერხთა შენთა მხოლოდ მტვერია.

არავის ახსოვს სხვა, შენებრი დიადი მეფე,
მჯერა მნათობი შენს სახეზე სხივებსა კრეფენ.

ავ საქმეს ავი დაარქვი და კეთილს — კეთილი.
სიავისათვის სასახლე გაქვს გამოკეტილი.

მაზანდარანელ დევთა გული გაფატრე ხმალით,
ქვეყანას სწვდები, თვალუწვდენელს, მახვილი თვალთ.

შენს სამსახურად გამაჩინა მშობელმან ჩემმან,
შენი გულისთვის მერგოს თუნდაც ტანჯვა და გვემა.

შენი ბრძანების ყურმოჭრილი მონა გახლავარ,
ბრძანებ — უდაბნოს გადავაქცევ ტურფა ბაღნარად.

ღირს თავდადება შენი მეფურ გვირგვინის გამო
ამგვარი საქმე დამირჩება, უწყოდე, ამოდ!

თვით გივისთვისაც მე მზადა ვარ ვიქმნე იავარ,
წინ გადავუდგე ქარიშხლების, ცეცხლის ნიაღვარს.

რაც უნდა მოხდეს, მივალწიო საწადელს უნდა,
წამწამზე მომწვდეს მტრის ნაწრთობი მახვილი თუნდა!

არცა ქონებას, არც ძვირფასებს არ გთხოვ არაფერს,
ერთიღა მახსოვს — გულს მეფისას ვით გავალაღებ.

არავითარი სხვა რამ გზები, ანდა ლალატი...
მე ხმლით ვიბრძოლებ — ზედმეტია აქ ლაპარაკი.

გოდერძიმ, გივიმ, ფარჰადმა და რჩეულმა ყველამ —
ამა სიტყვებზე გმირს სიამით მიაპყრეს მზერა.

დიდებულებმა შეაქეს და აღიდეს იგი,
ისე, ვით ამას მოითხოვდა წესი და რიგი.

ისევ იყუჩეს გარდასულის მძიმე წყლულებმა,
ისევ მიეცნენ ღვინოსა და მხიარულებას.

*

გორგინსაც მისწვდა როსტომ-გმირის ჩამოსვლა ირანს,
იფიქრა: აჰა, გამითენდა ნანატრი დილა.

სიხარულისგან გულმა უწყო ბორგვა-ფრიალი,
როსტომს წერილი გაუგზავნა 'სიტყვაფრთიანი.

სწერდა: გმირო და ფალავანო, კაცო ნათელო,
დაჩაგრულთა და უმწეოთა ბორკილამხსნელო!

მომხედე, მართლად გაარჩიე ჩემნი საქმენი,
იქნებ როგორმე აღვიდგინო ძველი სახელი.

ხედავ საწუთრომ ვით მარგუნა ტანჯვის მორევი,
ვით დამიბნელა ჩირადდანი საღი გონების?!

როგორ მატარა ბნელზე ბნელი, მოლიპულ გზითა...
ნუთუ მეწერა დაბნელება ნათელი მზისა?!

ცეცხლში ჩავდგები მეფის თვალწინ, მომცეს შვებანი...
ოღონდ შემიდოს ყველა ჩემი შეცოდებანი.

16. ირანული პოეზია

სახელი ჩემი, შემოსილი მწუხრის ფერთა,
თვით გამაწამებს, თქმა არ უნდა, ამიერიდან.

შესთხოვე მეფეს მიტევება ცოდვების ჩემის,
ამ ქვეყანაზე დამრჩენია იმედი შენი.

ტანჯვას, ბეჟანის საძებნელად, გვერდს არ ავუვლი,
გამოვისყიდო ოღონდ ჩემი დანაშაული.

გადაიკითხა მოწერილი, ცოტა იოცა,
მერე, მწუხარემ, ერთი მძლავრად ამოიოხრა.

ბარათმა ისევ გაახსენა მისი ლალატი,
შეჰბრალდა... ზიზლით მოისროლა განზე ბარათი.

შიკრიკს აბარებს: — იმ უწმინდურს ასე უთხარი, —
სწორედ რომ შენ თავს ძირი შენვე გამოუთხარი.

ნუთუ არ გახსოვს, ბედმა იმ ვეფხვს ცრემლი აღინა,
ნიანგთან ომი ღრმა ზღვაში რომ მოიწადინა.

გონება მისი დაიშონა მწარე ცთუნებამ,
და რა მიიღო მაგიერი? — განადგურება!

შენც იმ ვეფხვივით, ზენაარის ნება-უფლებით,
დაიღუპები, მოშურნე და აგრე უძლები!

მე შენ გადარებ ცბიერსა და საზიზღარ მელას,
რად მინდა შენი თავგანწირვა, ან კიდევ შველა!

ვინც ორგულობას დაეწყვილა, იძმო ვაებამ,
ყველა შენდარი ორივ ფეხით მახეს გაება.

შენს სახელს როგორ, ვით ვუხსენებ მბრძანებელ ხოსროს,
თავად კი პასუხს, ლალატისთვის უთუოდ მოგთხოვს.

თუკი მას შენი ამნაირი დასჯა ენება,
როგორ შეგკადრო და გავბედო შენი ხსენება!

გადაუდები საზრუნავი როცა გწვევია,
შეწყალებაზე ლაპარაკიც ნაადრევია.

ღმერთის შეწევნით თუ ბეჟანის შევიძელ დახსნა,
თუკი ეს ჩვენი ერთადერთი ოცნება ახლა...

მაშინ თუ შევთხოვ მეტად ნულარ მოგაგებს ტკივილს,
თუმცაღა ვეჭვობ, დავითანხმო ზმაზე გივი.

თუ ასე მოხდა, თუ არა და გაცნობებ მართალს —
გამოთხოვება მოგიხდება საკუთარ თავთან.

მთავარი არის, დამბადებლის ნებით და ძალით
არ დამეღალოს ამ ბრძოლაში მკლავი და ხმალი.

თუ არ დაებრუნდი, აი, ტანჯვა მაშინდა გელის,
ჯერ სატანჯველი, მერე — გივის მახვილი მჭრელი.

*

სიტყვაც არ უთქვამს მეფისათვის გორგინის გამო,
ამასობაში მთელმა ერთმა დღე-ღამემ განვლო.

მეორე დღეს კი, როს გვირგვინი თავზე დაიდგა,
და იმ გვირგვინზე მზის ათასი სხივი დაიბნა,

მივიდა გმირი, დაიჩოქა, აკოცა მიწას,
მის თვალთა შუა სევდის დიდი ღრუბელი იწვა.

იმ უბედურზე ჩამოუგდო თანდათან სიტყვა, —
პატიებას და შეწყალებას შესთხოვდა დიდხანს.

უთხრა მეფემან: — თაყვანსა ვცემ მე შენს გმირობას,
მაგრამ ნუ მომთხოვ დავარდვიო ჩემი პირობა!

მეფეებისთვის სიმტკიცეა კარგი თვისება,
ვთქვი: მოლალატე მზის დანახვას ვერ ეღირსება;

და თუ საერთოდ, ბეჟანს, ჩვენი წუხილის მიზეზს,
ვერ გამოვიხსნით, გორგინს ვუზღავ სატანჯველს ისეთს,

რომ დედამიწაც, ქვაც იწვოდეს იმისი ცოდვით,
ჰოდა, ამაზე ნულარაფერს ნუ მეტყვი, მოდი!

სხვა ყველაფერი, ამის გარდა, რაც გინდა მთხოვე,
განძი, ლაშქარი, იარაღი... მიიღებ ყოველს.

— მადლი შენ, მეფევ, დიდი არის შენი სახელი,
ხარ ამა ქვეყნის გონიერი, ბრძენი მმართველი.

მაგრამ თუ იგი თავის ავი საქმისა გამო
განსაცდელშია, იმ სიმუხთლეს დარდობს და ნანობს,

უნდა შეუნდო. თუ არა შენ, თავს აარიდებს
შენდობას მისას ყოვლის შემძლე არსთა გამრიგე.

წუხილის გარდა ქვეყანაზე აღარც-რა იცის,
წუხილისაგან იტანჯება, ცოდვისგან იწვის.

მისნი საქმენი გაიხსენე წარსულთა დროთა, —
ბრძოლებში მახვილამოწვდილი ქარივით ჰქროდა.

მზად იყო, მუდამ შემორტყმული ჰქონდა ქამარი,
ბევრჯერ იმისით გვიპოვია გამოსავალი.

იქნება კვლავაც მოიწიოს სამკალი თვისი,
იქნება კვლავაც აკიაფდეს ვარსკვლავი მისი.

ბოლოს და ბოლოს მბრძანებელმა გამოიღარა,
ბორკილი მოხსნა და ორმოდან ამოიყვანა.

— ახლა კი მითხარ, როგორი გაქვს ლაშქრობის გეგმა, როგორ აპირებ წამოიწყო თურანთან შებმა?

ცხენი, ქონება, იარაღი, ლაშქარი, განძი, მაინც რამდენი დასჭირდება დროსა და მანძილს?

აფრასიაბმა, მეშინია, ხმლითა და ისრით ხომ არ დაღვარა აქამომდე ბეჟანის სისხლი!

მზაკვარი არის, მუხანათი, ცრუ და ვერაგი, ვერ შეედრება ბოროტებით ქვეყნად ვერავინ.

მოჰკალი იგი, აპრიმანის მგესლავი გველი, მთელი წადილი, სურვილი მაქვს, დაჰრიო ხელი!

— არა, მეფეო, მე სხვაგვარად ვიფიქრე ახლა, იგი უსისხლოდ გმირის დახსნის მზადება გახლავს.

ვფიქრობ ამჟამად ზედმეტია ძალაც, მუქარაც, დახშულ კარს გარდა გასაღების, არა უნდა რა.

რა საჭიროა დაიდვაროს სისხლი უბრალოდ, როდესაც სხვა გზით მოგვარდება საქმე უბადლოდ.

ჩემს ამ საქმეში მართლაც დიდად დამეხმარება ოქრო და ვერცხლი, განძეული აუარება.

ვაჭრის სამოსში, მშვენიერი ვიქნები თვალად, დაუბრკოლებლად ასე შევალ თურანის ქალაქს.

ყველა ამ ძვირფას მოსართავეებს, ფარჩას მთლიანად გავასაჩუქრებ, ან გავყიდი ძალზე იაფად.

მერე კი, ჩვენო მბრძანებელო, ღმერთების სწორო, თვისით აღჩნდება ამა საქმის თავი და ბოლო.

ხოსროს ეამა, გმირის გეგმა დაუჯდა ჭკვაში,
ხაზინა გახსნა, — თვალი მოხვდა ბრჭყვიალა ზღვაში.

მივიდა გმირი გოლიათი, იმ ზღვას დახედა,
და რაც საჭიროდ მოეჩვენა, ბრძანა აღება.

ასი აქლემი დინარებით დატვირთეს მაგრად,
ფარჩის, ატლასის, ხალიჩების ზეგვები დადგა.

ვაზირი ერთი მეთვალყურე-მცველად ინება;
თვით აღიჭურვა — ძალაც ჰქონდა და მოთმინებაც.

— შეიმოსეთო, გარდანქეშანთ უბრძანა მერე, —
უმზერდა ქამრის შემორტყმაში გაწაფულ ხელებს.

მიჰყავდა ზანგე — შავორანის ამაყი ვაჟი,
გმირი ფარჰადი და რაჰამი, მტკიცე, ვით კაჟი.

დგას ფერუჰოლი, წინამძღოლი შეუღარები, —
მუდამ მზად არის, მტერს უმტვრიოს ციხის კარები.

მებრძოლი ვეფხვი გოსთეჰრემი, ეშქაში — ლომი,
გორგინი, ვისაც მეტისმეტად სწყუროდა ომი.

შვიდი უებრო ვაჟიკაცი, თავდადებული,
ყველა, შვიდივე, არაერთგზის ქვეყნად ქებული.

ძვირფასი ფარჩით შემოსილა იმათი ტანი,
დადიან... იტყვი არ ჰყოფნითო სივრცე და განი.

*

აქ არის თავად ფალავანი თავი და თავი,
მაგრამ რა მოხდა? — ხოსროს ვერსად შეასწრო თვალი.

ჰკითხავს: — სად არის მეფე, — ძალა ჩვენი მკლავისა,
დანახვა მისი მოგვიმატებს რწმენას თავისას.

ჩიქრაჟის ფერმა გაირბინა თუ არა ველზე,
შვიდი ლომგული გაჟეკაცი დგას, ქამრებით წელზე.

მზე მალლა იწევს, ნათელი და ოქროცურვილი,
მათ სახეებზე იკითხება ბრძოლის წყურვილი.

ხმლები მტრის სისხლში არაერთხელ განუბანიათ
და ბრძოლად გაჭრა ბავშვებივით კი უხარიათ.

როცა მამალმა გათენება ამცნო ქვეყანას,
წინამძღოლს თითქმის ყველა დარდი გადაეყარა.

ეჭირა ხმალი — ხმლიან როსტომს არ ჰყავდა ტოლი,
ბრძანა სპილოსთვის გადეკიდათ დაფდაფი-დოლი.

აქ არის მეფე... გაცილება მეფემაც იცის, —
ზეცაში ადის ერთგულების მქუხარე ფიცი.

ემშვიდობება თავის მეფეს ლაშქარი დიდი,
შორეულ გზაზე მბრძანებელის სახელით მიდის.

თურქთა საზღვარიც... აგერ, უკვე ახლოს დალანდეს,
ლაშქრის თავები შეიყარნენ, მწყრივად დალაგდნენ.

როსტომი ლაშქრის განლაგებას საზღვართან ითხოვს,
მხოლოდღა მაშინ წამოხვალთო, როდესაც გიხმობთ!

თუკი უფალი გასაჭირს და ტანჯვას მომაგებს,
გამოემართეთ, მხოლოდ მაშინ გამეჭომაგეთ!

გამოემართეთ ხმალამოწვდით, სახემცინარე,
აღმოუჩინეთ მტერს მისივე სისხლის მდინარე!

საზღვართან დასხა მოლაშქრენი და ამღვრეული
თურანისაკენ გაემართა, შვიდი რჩეულით.

გმირი-ფალავნის გაიხადა ტანისამოსი
და ასპარეზზე დიდვაჭარის ფორმით გამოდის.

ვერცხლის ქამრები შემოირტყეს, კარგად ჩაიცვეს,
თურანის ერთი ქალაქისკენ გეზი აიღეს.

მიეშურება ქარავანი მძიმედ, ზოზინით,
ძვირფასეულით, ფარჩითა და ზეზით მოსილი.

გამოირჩევა შვიდი ცხენი, როსტომის რახში, —
იტყვი: საცაა აიჭრება შვიდივე ცაში.

ასი აქლემი ხალიჩებით, უბადლო ქვებით,
დიბა-ატლასით, პატიოსან, მბზინავი თვლებით,

მიემართება ზარითა და ზათქით ულევეთ...
დაჰკრეს ნაღარა უძლეველი თეჰიმურესის.

გზიდან ქალაქზე გადადიან, მერე კი — გზაზე,
თითქოსდა ვინმეს აღუთქვესო, იარონ ასე.

მიადგნენ ქალაქს, სახელად რომ ერქვა ხოთენი,
ხალხი, მათ ჭვრეტად გამოსული, ჰგავდა მოდენილს.

დანახვა მათი ერთიანად ეწადა ყველას,
ფირანსაც ესმა ეს ამბავი, გადიქცა მზერად.

გაოცდა იმა დევკაციით და შვიდი რჩეულით,
ფიქრობდა ეს რა ჩვენებაა სიზმარეული!

როსტომმა თავი შეიმოსა უცხო დიბათი,
მთლად შეინიღბა... აშინებდა მაინც ხიფათი.

ამოირჩია ორი ცხენი, როგორც ავაზა,
მორთო, მოკაზმა, ყვავილებით გაალამაზა.

ორი გამყოლი აირჩია — სწრაფნი ისარზე,
და გაეშურა ფირან-მეფის სასახლისაკენ.

— სახელოვანო! — უთხრა ფირანს, ღიღება შენდა!
ირან-თურანელთ სიყვარული გრგებია ხვედრად!

სულაც ვერ იცნო... მოებურა სახე იმგვარად,
რომ მასპინძელმა ნაცნობსაც კი ვერ მიაგვანა.

— საით მოსულხარ, სადაური, — ჰკითხა ფირანმა, —
როგორ მოხვედი, რა კაცი ხარ, მითხარ ვინა ხარ?

უთხრა როსტომმა: — შემიფარე, მიჩვენე სიბოლო, —
აქეთკენ გზა ხომ შემოქმედმა მიჩვენა თვითონ!

ირანიდან ვარ, წამოვედი სავაჭროდ აქეთ,
საქონელს, ჩემსას, ვინც კი ნახავს, მოსწონს და აქეზს.

ჩემი საქმეა ერთადერთი — გაყიდვა, ყიდვა,
მე ამ მხარეში მიხარია მოხვედრა დიდად.

ნათელ სახეზე გაჩნევია სიკეთის კვალი,
ხელი შემიწყვე, არ მაქციო ღიღვაჭარს მხარი!

ძვირფასეულის პირუტყვებზე გაყიდვას ვარჩევ,
ძალიან მინდა ამ მხარეში ცოტა ხანს დავრჩე,

მომეცი ნება, — ვიცი რომ ხარ კეთილშობილი,
ვივაჭრებ, წავალ მადლიერი და კმაყოფილი.

ბრილიანტებით სავსე თასი ფირანს მიართვა,
სასახლის კედლებს ამ თასიდან შუქი მიაღდა.

ორი ქებული არაბული აჩუქა ცხენი,
ხელი შეგეშვათ — გაღვიგინენ მწვერვალებს ფრენით.

მერე ისევ ხოტბა ჰკადრა აურაცხელი,
ქება-დიდებით მოიხსენა მისი სახელი.

მადლობა უთხრა, გაეფურჩქნა ლომური მკერდი,
ფირუზის ტახტზე მიიწვია, მოისვა გვერდით:

— სტუმარი ხარ და... მოიქეცი როგორ გეწადოს,
ყველა სურვილი შეგისრულო, — უნდა ვეცადო!

ვერას დაგაკლებს ჩემის შიშით ძე-ხორციელი,
თუნდა ბოროტი, თუნდ კეთილი, თუგინდ ცბიერი.

რაც გაბადია მოიტანე, ივაჭრე ისე,
ვერავინ მოგცემს წყენისა და წუხილის მიზეზს.

მერე ჩემს ვაჟსაც შეგახვედრებ, მასთანაც დარჩი,
ვფიქრობ ის მხარე უფრო მეტად მოგივა თვალში.

უთხრა: — მეფეო, სადმე წასვლა არ არს საჩემო,
უკეთესია ქარავანი აქ გავაჩერო;

თორემ თუ ვივლი, ამერევა, ურიცხვი გზები,
გამეფანტება ფარჩეული, ძვირფასი თვლები.

უთხრა ფირანმა: — აირჩიე ადგილი თავად,
როგორც გწადია, შენი საქმე იმგვარად წავა.

დაიდგი სახლი, ნურაფერი ნუ შეგაშინებს,
ტანისამოსიც, ხალიჩებიც გამოაჩინე!

ამცნო სამეფოს ქარავანის შემოსვლა თურანს,
აქეთ მოდიოთ, საყიდელი გჭირდებათ თუ რამ!

ვაჭრებს იღებდა ამნაირად ყოველი მხრიდან
თავის საქციელს ფირან-მეფე წყალობად სთვლიდა.

მოსწონდათ დიბა უცხოური, იძენდნენ ფარჩას,
სხვადასხვა მხრიდან მოუსვლელი არავინ დარჩა.

ვაჭრობდა ასე... მოსვენება არ ჰქონდა წამიც,
ხალხის მიმოსვლა ჩერდებოდა გვიანი ღამით.

*

ვაჭრის ჩამოსვლა აი, მისწვდა მანიქეს ყურსაც,
ძალუმად უწყო ბაგაბუგი ტანჯულმა გულმა.

უმაღვე იქით გაეშურა მეფის ასული,
გაშლილი ვარდი მაისისა, სარო — ტანსრული.

მივიდა, როსტომს მიესალმა. წამწამთა ტევრი
მყის დაეჩრდილა მწუხარების სისხლნარევ ცრემლით.

უთხრა: — მოსულო, დაგიბედოს ღმერთმა ბარაქა,
მოგებისა და ხეირის გზით გეველოს მარადუამს!

სურვილი შენი დე, ამაღლდეს უმაღლეს ცამდე,
არ ვიცი რატომ, შენი დიდი იმედი დამდეგს.

თვალი სინათლით აგვსებოდეს, გული — სიამით,
ღმერთმა გაშოროს წუხილი და ტანჯვა-ზიანი.

ჩირაღდანივით გინათებდეს გონების თვალი,
ვით ღღეს, ირანი გეგულვოდეს სამოთხის დარი.

სიახლე რამე მომიყევი ირანის ქვეყნის...
ნუთუ გივიზე, გოდერძიზე არაფერს მეტყვი?

ნუთუ არ ესმათ მათ ბეჟანის ამბავი მწარე,
მის დასახსნელად რად არ მოვლენ თურანის მხარეს?

რამდენი ხანი გოდერძიანთ უბადლო სარო .
სიბნელეშია, იტანჯება, ველარა დარობს.

ფეხებზე მძიმე ბორკილები ადევს ფალავანს,
შებორკილია, შემწეობა არსით არა აქვს.

ოხრავს და კვნესის, ორძოში მყოფს სწყურია, სცევა,
თვალებიდან კი განუწყვეტლივ ცრემლები სცეცია.

მისმა წუხილმა დამავიწყა წარსული ტკბილი,
დავიარები დერვიშივით, წამერთვა ძილი.

როსტომი უცებ არ მიენდო... დაესხა რეტი,
ერთი უყვირა: რაებს ჩმახავ ვილაცა ყბედი.

რა გივი, ანდა რის გოდერძი, ან შვილი მათი,
არა რა ვიცი, დამეკარგე, აქედან წადი.

არც არასოდეს არ მიცვნია ერთი მათგანიც,
ახლა კი წადი, ხომ გაიგე ჩემი ნათქვამი?!

შეხედა როსტომს მზისსადარმა, დაეწვა გული,
ცრემლები წასკდა ნიაღვარად, გაეხსნა წყლული.

ერთხანს იტირა, მერე სული მოითქვა ცოტა,
უთხრა: — სიმკაცრით ნუ დაიდებ, მოსულო, ცოდვას!

ან ეგ სიმკაცრე ანდა კიდევ ჩემი გაგდება,
უმწეო ქალის დამცირება ვით გეკადრება!

დატანჯულ გულებს მიაგებოთ საშველად დანა,
საყვარელ ირანს წესი გიჩანთ ასეთი განა?

შეკრთა როსტომი, ქალს შეხედა წუხილის ჩენით,
უთხრა, აჰრიმანს წაუღია სიმშვიდე შენი.

შენმა აქ მოსვლამ ჩემს ვაჭრობას არგო ზიანი,
გადაგიხადე უნებლიეთ წყრომა-სიავით...

გთხოვ მაპატიე, ნუ იწვიმებს ტურფა ხათუნი...
შემინდე... მე ხომ ჩემი საქმით ვიყავ გართული.

მე იქ არ ვცხოვრობ, სადაც მეფობს ხოსრო დიადი,
მათი ამბები მოსილია ჩემთვის წყვედიადით.

იმათ მხარეში არასოდეს ვყოფილვარ ჯერაც,
არც გივის ვიცნობ, არც გოდერძის, ახლა თუ გჯერა!

ბრძანა ქალისთვის მიეტანათ კარგი საქმელი
და ნელა-ნელა ათქმევინა თავის სათქმელი.

ჰკითხა: — რა არის შენი დიდი დარდის მიზეზი,
რა სატანჯველი გაიარე მაინც ისეთი?

ან ის გოდერძი, ანდა კიდევ გივი ვინ არი,
რად მოიხსენე სიყვარულთ ჩემი ირანი.

— ამბავი ჩემი, — უთხრა, — არც კი შეგაქრობს ოდნავ,
ერთია შენთვის ამა საქმის არცოდნაც, ცოდნაც.

ერთი კია, რომ იმ საზარელ ორმოსთან მყოფი,
მოვიჩქაროდი აქეთ დიდი ვაგების ყოფით.

შენ დამიყვირე, — გამიცრუვდა იმედი ყველა,
როგორც ჩანს, ჩემთვის სიკეთეს არ იმეტებს ზენა.

იცო თუ არა, მე ქალი ვარ აფრასიაბის,
ჩემზე ამბობდნენ, ქალიაო მზეზე მზიანი.

ახლა კი ხედავ, ვით წამერთვა შნო და მარილი,
კარიდან კარზე ვეხეტები მათხოვარივით.

პურსა ვთხოულობ საყვარლისთვის, ცრემლად რომ დნება,
ჩანს ასეთია უმაღლესი განგების ნება!

ასეთი ზვედრი ალბათ ქვეყნად მე მერგო მხოლოდ,
დროზე მოვიდეს მაინც ჩემი სიცოცხლის ბოლო!

ანდა რა არის ჩემი ყოფნა, როცა ბეჟანი,
იმ ბნელ ორმოში მეგულება, მწარედ მკვნესარი?

სასოწარკვეთილს ხსნა არსაით ეგულების აღარ,
ხელფეხშეკრულის უსასოო ჩივილი მდალავს.

მისი შემყურე ქვეყნად მე ჩემს გაჩენას ვწყევლი,
ტირილიც უკვე აღარ ძალმიძს, გამიშრა ცრემლი.

გემუდარები, დაბრუნდები როდესაც ირანს,
მამამისს, გივის, ბეჟანიზე უამბე წვრილად!

ნუ შეშინდები! — მათი პოვნა არ არის ძნელი,
მეფის კარზეა გივი, — მეფის მარჯვენა ხელი.

მთავარი მაინც როსტომია... უთხარ უშენოდ
არც რა გამოვა... ჩამოდი, რომ დროზე უშველო!

უთხარი მყისვე გამოიჭრას გლეხი ქარივით,
რომ იმ ორმოში არ ჩაგვიქრეს ჩირაღდანავით.

უთხრა როსტომმა: — ნუ იტირებ, ლამაზო ქალო,
ცოდვა არ არის მაგ თვალებმა ცრემლები ღვაროს?

რატომ არა სთხოვ შენი ქვეყნის რჩეულთ ფალავნებს,
მეფეს ურჩიონ — მას შენდობა შენი არ ავნებს!

ფარულად კიდევ გაიხარებს რჩევითა ამით,
გამოიღვიძებს მასში გრძნობა მშობელი მამის.

მამაშენისა მეშინია და დიდად ვწუხვარ —
არ შემიძლია საჩუქრები მოგიძღვნა უხვად.

გული დაეწვა თავდადებულ ტრფიალის გამო,
ბრძანა საჭმელი მოეტანათ ქალისთვის ამო.

კარგად შემწვარი და საამო სუნდაფრქვეული
ქათამი მისცეს, თხელ ქალაღდში გამოხვეული.

ელვის სისწრაფით, ისე, რომ თვით სცოდნოდა მარტო,
როსტომმა თავის შეხვეულში ბეჭედი ჩადო.

მანიყეს უთხრა: — ჰა, წაიღე მცირედი ძღვენი,
მშველელი, გგონებ ეს იქნება მისიც და შენიც.

*

რაღა თქმა უნდა, ისარივით გავარდა ქალი,
ლონდალელულს შეემატა უეცრად ძალი.

ის შეხვეული ჩააწოდა ვაით და ვიშით,
მას, ვისაც დიდხანს არ ენახა ქათამი ძილშიც.

გაოცდა იგი მშვენიერი მონაპოვარით,
გახარებულმა ამოსძახა თავის მთოვარეს:

— მითხარი, ჩემო სათაყვანო ღმერთო და კერპო,
ასეთი ძღვენი რანაირად, საიდან მერგო?

ჩემი გულისთვის გადიტანე რამდენი რამე,
ჩემს გამო შენთვის აღარც ღლეა, აღარცა ღამე!

მანიყემ უთხრა: — არაფერი გადამხდა მძიმე,
დიდი ქარავნით ჩამოსულა ვაჭარი ვინმე;

ირანელია... ურიცხვი აქვს ფარჩა და დიბა,
აქ ჩამოსვლაზე უწვალა, ამბობენ, დიდად...

ფრიად განმსჯელი სახე უჩანს, სიკეთის მგვრელი,
მე იმ ვაჭარმა გამიმართა ამჯერად ხელი.

მაგიდა მისი სავსე არის ძვირფასი ქვებით,
ძალზე მდიდარი უნდა იყოს, ამგვარად ვხვდები.

ხეირი ვნახო, — მომაგებე გულწრფელი ლოცვა,
მიტხრა და მერე ეს ქათამი საჩუქრად მომცა.

ეს წაუღეო ტრფიალს შენსას, გამოდი ხვალეც,
მიტხარი სხვას რას ისურვებსო, ტკბილსა, თუ მწარეს.

ქათამს უყურებს... ჩანს ბედს მთლად არ გაუწირია,
თან დამბადებლის იმედი აქვს, თან ეშინია.

ერთხანს ეჭირა, მერე გახსნა, უცებ გალალდა,
იმ ოქროს ბეჭდით ბნელი ორმო მყისვე განათდა.

უძვირფასესი ზედ ეწერა ბეჭედს სახელი,
რა წაიკითხა, მოეფინა სახეს ნათელი.

„როსტომი“ — წვრილად, გულმოდგინე, ლამაზი ხელით
ამოეტვიფრათ თითქოს მართლა თმის ერთი ღერიით.

გამხიარულდა... გულიანი სიცილი იწყო,
ტკივილი გაჰქრა, სიხარულმა, სინათლემ იძმო.

რა შემოესმა ქალს, მშვენიერს, სიცილი მისი,
ვინ გაიცინებს, თქვა, ორმოში, თუ არა გიყი?!

მასზე იავდრა ავდარმა და იალა აღმა...
ის კი დაჰმდგარა და იცინის... გაგიჟდა ალბათ.

უთხრა: — იცინი? რა გეჩვენა, რაშია საქმე,
მაგ ბნელ ორმოში რანაირად გიცინის სახე?

კაიხანია დღეს ღამისგან ვერ არჩევ აგერ,
სიცილისათვის მაშ როგორღა გახსენი ბაგე?!

განუწყვეტელმა ცრემლმა ლამის წაგართვა ხედვა,
აწ... მობრუნება ხომ არ იწყო სასტიკმა ბედმა?

— ბედმა, მგონია, მართლაც იწყო შემობრუნება,
მთვარეო, მიტომ შემეცვალა ახლა გუნება!

მტკიცედ დაიცავ საიდუმლოს, მომეც პირობა,
ვითა ტრფიალში, დამანახვე აქაც გმირობა!

და მაშინ განდობ ყოველივეს, მხოლოდღა მაშინ,
თუ შემომფიცავ, დაედება შენს სიტყვებს ფასი,

თორემ ერთია ქვეყანაზე დიაცი ყველა,
ქალებს არ ძალუძთ დააჭირონ კბილები ენას.

უნდობლობისგან ქალს აღმოხდა კენესა და ზარი,
სისხლის ცრემლებით აუღუღღა წარმტაცი თვალი...

თქვა: — რა ტყუილად მივისაჯე ტანჯვა-წამება,
შენთვის დავკარგე ყოველი და არ მენანება...

მადარდებს ის, რომ ვისაც ვუძღვენ სული, სხეული,
დაეჭვებულა ჩემში იგი, ჩემი რჩეული.

მე მივატოვე ყველაფერი — ქონება, განძი,
დავთმე სასახლე, შევიცვალე გვირგვინი ტანჯვით;

დარდით დავხოცე მახლობლები, ძმები და მამა, —
ყველა სიკეთე უარყავი მე, მეფის ქალმა...

ყველა იმედი ჩამეყარა წყალში ერთიან,
ამ დღის მოსწრებას სიკვდილი კი ბევრად მერჩია.

ღმერთო! აწ ვისზე ვამყარებდე უნდა იმედებს,
ყველა ტკივილი რაღა ჩემთვის გამოიმეტე!

უთხრა ბეჟანმა: — მაპატიე შეცდომა, კარგო,
გამოგიტყდები, ჩემს ამ სიტყვებს, თავადვე ვდარდობ.

არა, მთვარეო, უნდობლობის არა ხარ ღირსი,
თუკი გიყვარვარ, გადიყარე, გულიდან ნისლი.

შემინდე, ჩემო მშვენიერო, ისმინე აჯა,
გითხარი, ჩემი საქციელი თავადვე მტანჯავს.

ვაჭარი იგი, ვინაც ჩემთვის მოგცა ქათამი,
ვინაც გეჩვენა განმსჯელი და ასე მართალი,

ჩემი გულისთვის ჩამოვიდა იგი თურანში,
ვაჭარი არა, ფალავანი არის გულადი.

აი, ამას კი იეზდანის წყალობა ჰქვია,
სიცოცხლეს ისევ მოვეწევი, ნათელს და მზიანს.

იგი დაგვიხსნის, — წამოსულა ორივეს შველად,
მე ბორკილები ამეხსნება, შენ — ცრემლის დენა.

ახლა წადი და შენებურად უთხარი ასე:
ქვეყნის გმირო და ფალავანო, სიკეთით სავსე!

მომენდე მიჯნურს, გამიმწარდა ისეც სოფელი,
შენა ხარ განა იმ უბადლო რახშის მფლობელი?

გაქანდა ქალი, როგორც ქარი აშარი, უცბად,
როსტომს ბეჟანის, წამებულის ამბავი უთხრა.

როსტომმა ყოვლი მოისმინა... ამ ნაზი ქალის
ერთგულებისგან მოიხიბლა... აცრემლდა თვალი.

ქალს ვაჟისათვის გადაედო სიცოცხლე თვისი,
ჩანდა ბეჟანი ენდობოდა... გაენდო ისიც.

უთხრა: — რადგანაც გაგიწირავს ტრფობისთვის თავი, -
სიყვარულითვე გიზღოს ღმერთმა, გაშოროს იგი!

უთხარი ბეჟანს ეს მე ვარ-თქო — რახშის მფლობელი,
მოვსულვარ, შენი ბორკილების დამამხობელი.

ირანს ჩავედი ზაბულიდან, იქიდან — თურანს,
უწყი — დაღლას და გაჭირვებას არ ვუფრთხი სულაც!

თვითონ უფალმა გამომგზავნა სახსნელად შენდა,
ეს დავალება ამიტომაც სიამეს მფენდა.

ქამარი ჩემი შემოირტყი დაუყოვნებლივ,
ნუ გეშინის თქო, ჩამოვედი ხმლით და ლომებით!

ქალს უთხრა: დღისით შეაგროვე ტოტები ხმელი,
ღამით კი ცეცხლი გააჩადე, თვალების მჭრელი!

ერთბაშად დარდი გადიყარა ლამაზმა ქალმა,
სახეს გადაჰკრა სიხარულის ციმციმა აღმა.

გამოეშურა... დატყვევებულს უამბოს უნდა
როსტომის თქმული, — რის მოსმენაც ამდენხანს სურდა.

— ვაჟკაცი არის იგი მარჯვე და სიტყვათბილი,
კეთილი, უხვი, თვისის ქვეყნის ამაყი შვილი.

მითხრა: — ისა ვარ, ვისაც მზიან, ნათელ ღღესავით
მოელის შენი საყვარელი — გივის ბეჟანი.

არ დაიჩნიოს წუხილისგან იარა-დადი,
მაღე გადიფრენს ველებს იგი, ქურციკი ლაღი.

უთხარ: — მოვედი, ფხიზელი მაქვს გონების თვალი,
მახლავს ლაშქარი, ჩემი რახში, მკლავი და ხმალი.

რადგან აქამდე მოვადწიე, თანაც გიპოვე, —
აწ გარდასულის ყველა დარდი გამოიგლოვე!

მე ასე მითხრა — მოაგროვე ტოტები ხმელი,
საღამოს ცეცხლი დაანთეო, თვალების მჭრელი,

კოცონი იგი მომანიშნებს ორმო სად არის,
მერე აღვილად მოვიგდებო ხელში სადავეს.

გზას გამოვყვები ცეცხლისაკენ; მოვაგდებ მერანს,
სხვა დანარჩენი ჩემებურად მოხდება ყველა.

უთხრა ბეჟანმა: — დაანთეო, კოცონი, აბა!
ვგრძნობ, ეგ ნიშანი როსტომს მისცემს მოლხენის საბაბს.

მერე კი ქვეყნის დამბადებელს შესწირა მადლი, —
იყურებოდა თითქოს იგი, კეთილი, მალლით.

უთხრა: — რადგანაც მომივლინე ერთგული მხსნელი,
მხარზე დამადე, ღმერთო შენი კეთილი ხელი!

ავიც მაგემე, — უკვე ვიცი სიავის გემო,
დალიც დამასვი, დიდი ტანჯვაც, სიმართლის მჩენო!

ახლა გამოჩნდი... ბედის ჩარხი დაბრუნდა ასე...
ჩემი ვარსკვლავი, მგონი, კიდევ იბრწყინებს ცაზე.

ქალი, რომლისთვის მე მზადა ვარ გავწირო თავი,
ერთგულებაში გამოსცადე, აგემე ავი.

ჰოდა, ეს ტანჯვა, დიდო ღმერთო, ტანჯვად კი არა,
მე მიმაჩნია სასარგებლო, კეთილ ზიანად.

ურჩხულს, რომელმაც გამიმწარა სიამის ღღენი,
ახლა რომ მშვიდად გამოვეხსნა, — შემეწყვე ხელი!

ახლა ძაჩუქე, გეაჯები, კეთილი ხვალე,
მშობელ მხარეში დაბრუნება მაღირსე მალე!

ამიხსნი ხელებს... გავფრინდები როგორც ფრთოსანი,
და როგორც შენი ფეხის მტკერი და ღვთისმოსავი —

დავიკრეფ ხელებს და ვილოცებ შენზე და შენთვის,
რამეთუ შენ ხარ ჭეშმარიტი, კეთილი ღმერთი!

როცა საძილედ მოემზადნენ ხეზე ჩიტები,
როს მზემ სხივები წამოკრიფა გაფაციცებით,

როცა დახუჭა მწველი თვალი და მიიძინა —
რომ ხვალე უფრო მეტის ძალით ამოებრწყინა;

როდესაც ველებს გადეფარა სალამოს მწუხრი,
ამ მწუხრის გამო მთები როცა მიეცნენ წუხილს, —

დაუყოვნებლივ შეაგროვა მანიყემ ფიჩხი,
ცაში ავარდა ალი ერთი ელვარე, ფიცხი.

გააჩირადნა ბნელი ღამის კუპრივით თვალი.
კიდევ და კიდევ მიიწევდა ზეცაში ალი.

და მოეჩვენა მოღუშული, მრისხანე სახით,
რაზშის მფლობელი მთებს და ველებს ერთმანეთს ახლის.

*

აჰა, როსტომიც შეიმოსა რუმის აბჯარით —
ამხედრდა რაზმზე, ეპყრა ერთი ბასრი ხანჯალი.

ქება შეასხა უზენაესს, სულ რომ სწყალობდა,
მისი იმედით საბრძოლველად მიუხაროდა.

— ღმერთო, მაღალო! დამიმარცხე მოძულე მტრები,
ბეჟანს ისევე დავუბრუნოთ არწივის ფრთები!

არსთა გამრიგევ, უმაღლესის უფლების ნებით
ბრძანე — ადვილად გადავლახო მაღალი მთები!

კოცონით ორმოს ინიშნებდა დაუძლეველი,
მიიჩქაროდა... გადიარა მთები, ტყე-ველი.

აი, მივიდა, მიაღწია. დაეტყო შფოთა...
ორმოზე იღო უმძიმესი აქვანის ლოდი

წამოყვანილი შვიდი გმირი თავისთან იხმო,
მცირე კრებულმა გამორჩევა-თათბირი იწყო...

თქვეს: — პირველ რიგში მოვიშორეთ ვეება ლოდი,
ნუ მივეცემით უსარგებლო, ამაო ლოდინს!

არც დააყოვნეს — შვიდივენი შეეხნენ უმაღ,
ძალუმად იწყო აფეთქება შვიდივეს გულმა.

რამდენჯერაც კი შეეჭიდნენ, ამაოდ დაშვრნენ,
აქვანის ლოდი ადგილიდან ვერსაით დაძრეს.

აი, მაშინ კი იქვე ახლოს რახშითურთ მდგომი
გაცოფებული წამოვიდა ლოდისკენ ლომი.

მკლავი გამართა, უმაღლესი ახსენა ღმერთი,
ზეაიტაცა ლოდი იგი... გაშალა მკერდი.

მახლობელ ტყეში გადისროლა იმგვარი ძალით,
ზანზარი იწყო დედამიწამ, ავარდა ალი.

ბეჟანს ჩასძახა: — შენი ცოდვით დამეწვა მკერდი,
რისთვის გარგუნა ზენაარმა ამგვარი ბელი?

საწუთრო დიდი სასოებით გასმევდა ნექტარს,
მერე კი შხამი რად შეგასვა ამგვარი ნეტავ?

ზოისმა დაბლით: — შხამით სავსე დამიდგეს თასი,
მაგრამ ვინ იცის, შენც რა ტანჯვა გადაგხდა გზაში

ვეწამე... მაგრამ როცა შენი ჩამოსვლა მესმა, —
ძალა დაჰქარგა მაშინათვე შხამმა და გესლმა.

ცა იყო ჩემთვის ლოდი იგი, მძიმე და ბნელი,
ეს ორმო — სახლი, შემზარავი, წუხილის მგვრელი.

ვიტანჯებოდი ჩემი ზვედრით, ველოდი მშველელს,
ვიცოდი, რომ შენ გამიხსნიდი შებორკილ ხელებს.

უთხრა როსტომმა: — ბოლოს მაინც რომ ჰპოვე შვება,
გადაგარჩინა იეზდანის კეთილმა ნებამ.

კეთილშობილო და ჭკვიანო, მისმინე ახლა,
თხოვნა მაქვს ერთი, სათხოვარი ისმინე ახლავ!

ჩემი გულისთვის აპატიე მილადის გორგინს,
დიდსულოვანად გადივიწყე ყოველი, მოდო!

უთხრა ბეჟანმა: — მძლეთანძლეო, ნუ მომთხოვ ამას,
ფასს ნუ მოაკლებ შენგან ჩემთვის გაწეულ ამაგს!

ყველა სიავე მე გორგინის წყალობით მერგო,
შურისძიების წყურვილი მაქვს, ძლიერი ერთობ.

თქმა აღარ უნდა, თუ შევხვდები, პირისპირ, სადმე,
მაგ მოღალატეს უსაშველოს დავმართებ საქმეს.

როსტომმა უთხრა: — თუკი ასე გამიჯიუტდი,
იცოდე, შენს თავს ხელმეორედ ტანჯვას მიუსჯი.

ბორკილდადებულს ამ ორმოში დაგტოვებ ასე, —
გულდამშვიდებით წავალ მე ჩემს უნადგლო გზაზე.

ბეჟანის ყურებს მისწვდა მისი დამხსნელის თქმული,
დანადვლიანდა, მწუხარებით დაეწვა გული.

ამოიძახა: — მე უბედურ ვარსკვლავზე შობილს,
არ გამაჩნია, ჩანს, ამ ქვეყნად კეთილის მყოფი.

გორგინის გამო განა ცოტა გადამხდა ავი,
რომ ვაპატიო, ყველაფერზე დავხუჭო თვალი?

რა გაეწყობა — მოყვრად უნდა მივიღო მტერი,
თქვენს ხელში არის მაინც ჩემი საბელი ყელის.

მაშინ როსტომმა აიღო და ჩაუშვა თოკი,
ამოიყვანეს შებორკილი, ორმოში მყოფი.

სახეზე ედო შემოდგომის ფოთლების ფერი,
დაპგრძელებოდა შესაზარად ფრჩხილი და წვერი.

ყვითელ სახეზე სისხლის ცრემლის კვალი მოჩანდა, —
ღრმად დაფლულ ხმალს კი, ფოლადისას, ჟანგი მოსავდა

მისმა დანახვამ აათრთოლა მშველელი მისი,
ცრემლი მოაწვა, გადაეკრა სახეზე ნისლი.

ძლიერი ხელი გაცოფებით დაარტყა რკინას
და დაამსხვრია ბორკილები, ვითარცა მინა.

გამოეშურნენ, შევარდენმა გაშალა ფრთები,
გზაზე გაისმა მხიარული ყიჟინის ხმები.

დაბანეს... ისევ გამობრწყინდა სარო მაღალი,
სამოსი მისცეს ძვირფასი და ახალთ-ახალი.

მერე მივიდა შერცხვენილი გორგინი მასთან
წუხდა, ტიროდა, თავს მის თვალწინ ახლიდა ქვას და...

თვალთაგან უღვთოდ მოსდიოდა ცრემლის მდინარე,
მთლად ჩაჰქრობოდა თვალნი ოდეს მბრწყენი, მცინარე.

მოლბა ბეჟანი — მიუტევა, შეჰბრაღდა თანაც,
სინდისის ქენჯნა გულს გაჰყროდა, ვითარცა დანა.

ისევ ამხედრდნენ ხელმეორედ ვაჟიკაცები,
ხმლებს დასცქეროდნენ ბრძოლის ჟინით და გატაცებით,

დაუძლეველმა იარაღი ისევ აისხა,
ძალისმომგვრელი მოწოდება მისი გაისმა.

წინ მიდიოდა... ხმალის ქნევა ეწადა ხელებს,
ჯარს ამშვენებდა — ვით მნათობი გადაშლილ ველებს.

მტრების დაზვერვა და თვალთვალი ეშქაშს მიანდო,
ეშქაში უკვე შორს არის და შარას მიაპობს.

მანიჟეაო დასაყრდენი, ახლა მთავარი,
მან იცის მეფის საფიქრალი, გზა და სავალი.

გახსოვდეთ უნდა დაივიწყოთ ჭამა და ძილი,
ნაბიჯი გქონდეთ გაზომილი, სწრაფი და ფრთხილი!

აფრასიაბის კარზე უნდა გავაკრა თალხი
და მასზე უნდა გავაციხო მისივე ხალხი.

მე ვიბრძოლებო, ეუბნება ბორკილაყრილი,
შენ დაისვენე, მაშვრალი ხარ და გადაღლილი.

მით უფრო, როცა ჩემს გამოა აჰყერად ბრძოლა,
მომეცი ნება აფრასიაბს მოვგვარო ძრწოლა!

აწონ-დაწონა, არ ისურვა გმირმა მხოლოდღა,
დასუსტებული ტყვედნამყოფის წინამძღოლობა.

თვითონ წავიდა, გაიყოლა რჩეული შვიდი,
მეთვალყურეობს აქ. ეშქაში, ფრთხილი და მშვიდი.

*

და ჰა, სასახლე კაცთმოძულე აფრასიაბის, —
ამოიწვადეს ხმლები უცებ დიდის სიამით.

შეიჭრნენ შიგნით, გარეშემო იდგა წყვდიადი,
ტკბილ ძილს მოეცვა მბრძანებელი იგი, ზვიადი.

ჩაკეტილ კარებს გოლიათმა დაარტყა ფეხი,
ისე იგრგვინა, გავარდაო, იტყოდით, მეხი.

ცალკე გორავდა თავები და ცალკე სხეული,
იდგა სასახლე სისხლის ტბორედ გადაქცეული.

მეფეს უყვირის: — სიამის დღე წარსულს ბარდება,
ამლამინდელი ტკბილი ძილი გაგიმწარდება.

ბნელ ორმოში რომ ჩაამწყვდიე რჩეული ჩვენი,
გაგიმწარდება ამიტომაც სიცოცხლის დღენი.

მე ვარ როსტომი ზაალისა, ზაბულესთანით
ბრძოლად მოვსულვარ უშიშარი, ცეცხლის მკვესავი.

გავტეხე კარი, დაცავლეწე შენი ციხენი,
იცოდე ახლა ვერაფერი ველარ გიშველის.

სიძეს სიავეს ვინ მიაგებს, თუ არა შენა...
ბრალი შენ, თორემ ის ვიხსენით, მიეცა ლხენა.

ეს ბრძოლა შურისძიებაა სიაუშისაც,
ამა ველეებზე უქროლია რახშით, უშიშარს.

კაცთმოძულეო! — დაიძახა ბეჟანმაც ამ დროს,
მზადა ვარ ახლა ყოველგვარი სიავე გკადრო.

გახსოვს თუ არა, რაოდენი მაგემე მწარე,
შავი დღეები მომისაჯე, ცრემლები — ცხარე.

ახლა მიყურე, დე, ხედავდეს შენი თვალები
ვეფხვისებური დამყოლია ბასრი ბრჭყალები.

აწ უბორკილოს მიმაჩნია თამაშად ომი,
ვერას დამაკლებს მოსეული ასიოდ ლომიც.

იდგა და თრთოდა, ცახცახებდა თურანის მეფე,
შეკრეს... ბორკილი მიეახლა ხელებს და ფეხებს.

იქვე დაავდეს, როგორც ძალლი ნაშიმშილევი,
და გზას გაუდგნენ ირანელთა გმირი შვილები.

იდგა ხმაური, შეჯახება, ვაი და ვიში,
გზას მიიკვლევდა უმოწყალოდ დაღვრილი სისხლი.

გაწყდა მრავალი თურანელი, ატირდა დედა,
წინ მიიწევდნენ ირანელი ლომები მხნედა.

გამოიყვანეს აქლემები, თავლით — ცხენები,
დიდის სიმარჯვით, აჩქარებით და გახელებით.

ეზიდებოდნენ ძვირფასეულს ძალიან დიდხანს,
გამოიტანეს აბრეშუმი, ვერცხლი და დიბა.

ფერიამ, რომ არ ედრებოდა ქვეყნად არავინ,
აჩვენა გმირებს საიდუმლო ყველა ალაგი.

ძვირფასეული გადაკიდეს აქლემებს, ცხენებს,
ნაალფადრით მხიარულად გაუყვნენ ველებს.

სულ მთლად წაიღეს თურანელთა დიბა და ფარჩა
და სასახლეში თვალწარმტაცი არარა დარჩა.

მიიმღეროდნენ... მიდიოდნენ გუგუნით, ზაეთით,
მინდორს და ველებს აფხიზლებდა ყიჟინა მათი.

ბრძოლას იმგვარად მოექანცა რახშის მფლობელი,
რომ ამძიმებდა თავისივე შესამოსელი.

დამძიმებოდათ გადაღალულ რჩეულებს სული,
ეპარებოდათ უნებლიეთ თვალებზე რული,

მაგრამ ძილის დრო რომ არ იყო ყველამ იცოდა,
მტერი ახალი ჯარით კვლავაც წამოვიდოდა.

შეეცდებოდა უფლებების აღდგენას ხელად,
გამოიყვანდა საბრძოლველად უკლებლივ ყველას.

საზღვართან მდგარი ლაშქრისაკენ სწორედ ამიტომ
კაცი აფრინა მეთაურმა — მზად იყავითო!

ისევე აჰყვნენ გამხნევენას და შეძახილებს,
ლომის ბრჭყალები კიდევ ერთხელ გაიმახვილეს.

რომ შეხვედროდნენ შეტაკებას კვლავაც ზეობით,
მოიფიქრეს და იძინებდნენ მორიგეობით.

აი, მანიჟეც... ზის კარავში პირსავსე მთვარე,
უმზერს — არავინ გაეპაროს ირანელთ მხარეს.

ახარებს როსტომს მშვენიერის თავისდადება,
ხედავს ერთგული ტრფიალია იგი რამდენად.

უთხრა: — მთვარეო, სულ ცოტაც და — ახლოა ჟამი
დატკბები სოფლით... არ გექნება წუხილის წამიც.

ამოიწვერა როს მნათობი მწვერვალის გაღმით,
თურანელები შეიკრიბნენ ტანჯულის სახით.

დუღდნენ და წუხდნენ, გარეშემო იდგა ზღვაური,
იყო განსჯა და აზრის გაცელა, ერთი ხმაური.

აფრასიაბის სასახლეში მივიდნენ ფიცით,
ბრძოლა გეწადია, — მტრების სისხლით მორწყვაო მიწის.

ქამრებს ირტყამდნენ მონდომებით, ბრძოლის წადილით,
კბილებს ილესდა თვითთელი, როგორც ნადირი.

განურჩეველად საბრძოლველად მიიწიეს ყველა,
ლოცულობენ და დამბადებელს შესთხოვენ შველას.

გაცოფებულებს არ ახსოვდათ ირანელთ შიში,
შურისძიება გასჯდომოდათ ძვალსა და რბილში.

ყვიროდნენ: — მეფევ, ახლა გემართებს აღვმართოთ ხელი,
გზა, გზა გვიჩვენე — რანაირად შევმუსროთ მტერი?

ყოველდღიურად — ხედავ? — სირცხვილს გვაჭმევს ბეჟანი,
მიწაზე დაგვცა მეფეცა და გარდანქეშანნიც.

ჩვენი შერცხვენა გაიჭრება მთებზე, ველებზე,
თვითონ ირანში დიაცებად მოგვიხსენებენ.

გამწარდა მეფე ისე, როგორც დაჭრილი ლომი,
შეძახილებზე მასზე ძლიერ მოსწყურდა ომი.

— აახმაურე ბარაბანი, — უბრძანა ფირანს, —
წადი და შავზე შავი ღლენი აწიე ირანს.

წამიც და... უკვე ახმიანდა მეფის საყვირი,
გზას გაუყენა თურქთა ჯარი, პატივაყრილი.

მიიჩქაროდნენ, მიდიოდნენ გმირი შვილები,
იდგა ხმაური, ყვირილი და შეძახილები.

ცხენთა ქროლვაზე მტვერი ისე ავარდა მიწას,
დედამიწაზე თითქოს შავი მდინარე იწვა.

როსტომს მოჰხსენდა: — ახლოვდება თურანის ჯარი,
იმგვარად მოდის, ვით ველეებზე გაჭრილი ქარი.

მოისმინა და ოდნავ წარბი არც კი შეხარა,
თურანელების დასახვედრად ჯარი შეჰყარა.

მანიქეს ახლაც საქმე ახდო, ფერიას სადარს,
თვითონაც ისევ მოიხდინა საბრძოლო კაბა.

გორაკზე შედგა, გამოხედვა უგავდა ისარს,
ჯარს ჟრუოლასავით დაუარა ნათქვამმა მისმა.

მელაზე მოჰყვა — ერთხელაც რომ გული მოეცა
ლომის ბრჭყალებს კი მაინც ვერა ვერ გამოეხსნა.

კვლავ მოუწოდა: — თვითეული კლდესავით ვიდგეთ, —
სიკვდილი გვიჯობს, ჩავვარდეთო სირცხვილში ვიდრე!

სადა გაქვთ გორდა, საძულველთა თავების მჭრელი,
ცეცხლისმფრქვეველი სად არისო მახვილი თქვენი?

გმართებთ ამ ველზე მკლავის ძალა გამოიჩინოთ,
ოლონდ ვიმარჯვოთ, არცა ვჭამოთ, არც დავიძინოთ!

მერე ამხედრდა... გადირია, გალადდა რაში,
გაიჭრა, იტყვი, ეწადაო გაფრენა ცაში.

ღრმა ხეობაში, დიდი ღელვა-მზადების შემდეგ
ირანელები თურანელებს პირისპირ შეხვდნენ.

უთანასწორო, სისხლისმღვრელი დაიწყო ბრძოლა,
თურანელები აიტანა შიშმა და ძრწოლამ.

ირანელთ მახვილს გამოჰკვესა იმგვარმა ცეცხლმა,
არც დედამიწა არ მოჩანდა, აღარცა ზეცა.

მარჯვენა მხარეს აწყობილად, ვითარცა საზი
გოსთეპრემისა და ეშქაშის იბრძოდა რაზმი.

მარცხენაზე კი — საიმედო რაჰამი, ზანგე, —
გააფრთებულნი ამოღებულ მახვილსა ჰგავდნენ.

შუაში მარჯვედ ტრიალებდნენ როსტომ, ბეჟანი,
ხარობდა გული ამ უბადლო გარდანქეშანით.

გმირებს მოუხმობს და ამხნევეს მათი ძახილი,
ათიათასი აღიმართა მტერზე მახვილი.

თავისი თვალით დაინახა აფრასიაბმა,
როგორ აჩენდნენ ირანელნი ცეცხლის ნიაღვარს.

სწრაფად აისხა იარაღი, შეიპყრო შიშმა,
გამოათხიზლა ჯარი მისი ძახილმან მისმან.

თურანელების მხედრიონი მწყრივად დაეწყო,
მტვერი, მიწიდან ავარდნილი, ლაშქარს დაედო.

მარჯვენა მხარეს დააყენა მარჯვე ჰუმანი,
მარცხნივ — ფირანი — ამღარიყო მთელი თურანი.

ლაშქრის შუაგულს მიუძღოდნენ გერსივეზ, შიდე,
ორივეს ჯარის საუცხოო მებრძოლად სთვლიდნენ.

მიმოჰკაფავდა მტერს როსტომი აქეთ და იქით,
რკინის მთასავით იდგა იგი. ზვიადი, რიხით.

— ბოროტო კაცო, — აფრასიაბს დასჰყივლა მედგრად, —
სიავე გსურდა, დე, სიავის ღლეები გედგას!

არა გრცხვენია ამა სოფლად შენი გაჩენის?
ახლა ვინა გყავს ამ ბრძოლაში გამოსაჩენი?

ჯარსაც და თავსაც რომ აწუხებ, ასეთი რა ხარ?
მიწას ამძიმებ და მაინცლა მიწაზე დახვალ.

არ გეშინიათ ლომის დარი ჩემი ვაჟების? —
მალე იქნება — დაიწყევლოთ დღენი გაჩენის.

ნუთუ მრჩეველი არა გყავდა ქვეყნად არავინ,
არ გაგიგია ანდა სულაც ერთი არაკი:

ვერ შეაშინებს ვეფხვსა და ლომს ქურციკი ველის,
ვით მიუწვდებათ მნათობ მზესთან ვარსკვლავებს ხელი.

როცა ქურციკი მოექცევა ლომის ბრჭყალებში,
განწირულია, უმწეო და შესაბრალები.

ქურციკის მსგავსად დამორჩილდი განგების ნებას,
შენი დაცემის საამური წუთები დგება.

მელა გულადი ვერ გახდება ვერარა ხერხით,
ლომს კი ადვილად ვერ მოჰქანცავს ამდენი მსხვერპლიც.

შენ, უთავბოლოს, განუსჯელსა და ავთვისებას
ირანის მეფის გატოლება ვერ გელირსება.

აი, ამ ველზე აღსასრული მოგელის მალე,
დაგიბნელდება შუქმფინარი მზეცა და მთვარეც.

ესმა თუ არა აფრასიაბს გმირის მუქარა,
ისე შეშინდა, საპასუხო ვერა უთხრა რა.

გაცოფებულმა თავის მხედრებს დაჰკივლა მწარედ:
— რაღას უყურებთ, ხედავთ, სისხლით ირწყვება არე!

ხმალი იქნიეთ, გერა ზედავთ მტერი ზეიმობს,
აქ საბრძოლველად მოხვედით, თუ თვალის სეირად?

თუ თქვენი თავი არ გებრალვით, თურანის მიწა
გადაარჩინეთ და უმაღლეს გამჩენსა ვფიცავ,

დაგასაჩუქრებთ ფარჩეულით, ძვირფასი თვლებით,
არ შემაჭამოთ ოღონდ ჯავრი მოძულე მტრების.

მეფის ნათქვამზე ლაშქარს თითქოს მიეცა ძალა —
უცებ აღელდნენ, დაიგრგვინა მინდორმა, ჭალამ.

დაჰკრეს ნალარა, საყვირის და ბარბითის ხმებით
უეცრად თითქოს გამოფხიზლდნენ, შეესხათ ფრთები.

აირია და გადირია ერთიან ყველა
და ბევრ იმათგანს გაუყინა სიკვდილმა მზერა.

ველი ტოტივით ირწეოდა, მხედართა ხმებით,
თავზარდამცემად ირყეოდა მაღალი მთები.

გაიელვებდა ხან ისარი, ხან კიდევ ხმალი,
იტყოდი აღარც დადგებო მზიანი დარი.

თურანს მძიმეზე უმძიმესი წუთები ედგა,
მის თავზე წვიმდა, ელავდა და უშენდა სეტყვა.

მზე გაუშავეს თურანელებს როსტომის გმირთა,
აავსო ველი ამოოხვრამ, კვნესამ და გმინვამ.

გაშავდა ირე, ერთიანად ჩამოდგა მწუხრი,
იტყოდი, ზეცით დაუშვესო მდულარე კუპრი.

ჰქროდა როსტომი, მტერს ამოწვდილ მახვილსა ჰკრავდა...
იმგვარად ჰქროდა, ისევ ბრძოლის წყურვილი ჰკლავდა.

დარტყმას დარტყმაზე ღებულობდა თურანის ჯარი,
იბადებოდა ყოველ წამში ახალი მკვდარი.

როგორც ცხვრის ფარას ეძგერება მშიერი მგელი,
ისე დაჰრია უბედურებს როსტომმა ხელი.

ჩაუქროლებდა თავის რჩეულ წინამძღვრებს წამით,
ახლოს არისო გამარჯვების საამო ჟამი.

რაჰამი, გმირი ფარჰადი და გორგინი მარჯვე
უტევდნენ მათ, ვინც რაღაც ძალით ცოცხლები ჩანდნენ.

მახვილით ხელში გერსივეზი ვერარას აწყობს,
ირანის გმირი იმის ყოველ მუქარას ახშობს.

როსტომის დარად მიმოჰქროდა ბეჟანი ველად,
იტყოდით: ბრძოლა მიუჩანსო თამაშა-ლხენად.

ერთის წუხილით, ამოოხვრით, მოთქმა-გოდებით,
ძირს ეცემოდნენ კაცნი, ვითა ხეთა ფოთლები.

ველებზე სისხლი მოდიოდა ზღვად და მდინარედ,
გამარჯვებამდე თითქმის არცრა დარჩათ ირანელთ.

როცა თვალნათლივ დაინახა მეფემ თურანის,
რომ ამოწყვეტეს მისი ლაშქრის ყველა გულადი.

მისი რჩეული ერთი კაციც რომ არ გადარჩა...
აჩქარდა და ერთ გადარეულ ცხენზე გადაჯდა.

ირანელთაგან რა ამგვარი დარტყმები ნახა,
თავის თავისლა გადარჩენას ფიქრობდა ახლა.

გაიჭრა ცხენი, გაეკიდა როსტომი უკან,
აფრასიაბი უნდა გახდეს იმისი ლუკმა.

გაქცეულშეფენ დაუხოცა რჩეული ყველა,
უკვე არავის არ ძალუძდა იმისი შველა.

ნაკლებ რჩეულნი შეებრაღა, გზაზე გაუშვა
და გამარჯვება ირანელებს რიხით აუწყა.

მერე კი დადგა გოლიათი, კაცი-ზღაპარი
ძმურად გაუყო მხედრებს მთელი ნაალაფარი.

ცხენებს, აქლემებს გადაჰკიდეს ბარგი მრავალი,
მხიარულობდნენ, ყიჟინებდნენ გზაზე მავალნი.

•

როს ხოსროს ესმა, მოიგოო ლაშქარმა ომი,
გაჰარჯებული ბრუნდებოო ირანში ლომი,

ბორკილდადებულს დაუმსხვრიეს მძიმე ბორკილი,
ბრუნდებიანო გამარჯვების მზით შემოსილნი;

ზურგი აჩვენეს, გაიქცნენო თურანელები,
და მათი სისხლით მოირწყოო გრცელი ველები...

მადლი შესწირა მხიარულმა უმაღლეს ზენას
გული მიეცა უნაპირო, უსაზღვრო ღზენას.

კარგი ამბავი მყისვე ამცნო გოდერძის; გივის,
გულს ჩაედვარათ ათასი მზის ათასი სხივი.

ქეიხოსროსკენ გაეშურნენ, ღიმილის ჩენით,
შემოკრბა ჯარი... ჰაერს ერთვის ათასი ფერი.

•

გაჟოფინენ მოკაზმულნი გზებზე ქალები,
დადებულია ყველა სახლის ყველა კარები.

ტორებსა სცემენ არაბული მარდი ცხენები,
შეძახილებმა გააღაღა გრცელი ველები.

სახელოვანთა შეიკრიბა, დაეწყო ჯარი,
კიაფობს ბრძოლაგამოვლილის ათასი თვალი.

აუარება მხედართაგან დაბნელდა სივრცე,
თავი მხიარულ სიმღერებს და ყიჟინას მისცეს.

გამარჯვებულებს მხედრიონი აუარება
გზად მიეგებოს! — ასეთია ხოსროს ბრძანება.

გამოაჩინეს ფარჩეული ფერად-ფერადი,
ჯარს წინ გოდერძი მიუძღვება — ძველი ბელადი.

ცხენების ქროლვით შარაგზაზე სიბნელე დგება,
მიწა წააგავს გადაბმული გორების წყებას.

შორით შენიშნეს გმირი იგი, მოახვდურის მეხი,
ჩამოხდნენ გივი და გოდერძი, წავიდნენ ფეხით.

აი, შეხვედრის საამური წუთებიც დგება,
დახვედრილთაგან როსტომს ესმის ქებათა-ქება.

გოდერძი, გივი ქედს იხრიდნენ, თაყვანისცემით
წინ მიეგებნენ... — მხსნელი ხარო, ნუგეში ჩვენი!

ძლიერი ლომიც შეუკრთება შენს რისხვა-ქუხილს,
ცაც კი მზად არის მოგიყაროს, ძლიერო, მუხლი.

მაღალი ღმერთი დაგყვებოდეს ყოველთვის შემწედ,
ვინ იცის კიდევ მეფის რამდენ სიამეს შესძლებ!

მტერი შეჰკარი... შეგვიცვალე სიმწარე ტკბილით,
შენ მოგვიძებნე ერთადერთი, ნანატრი შვილი.

განუშორებლად გულზე გვაწვა სევდა-ნაღველი, —
სევდა გვაშორე, დაილოცოს შენი სახელი!

შენ უყოყმანოდ შემოირტყი წელზე ქამარი,
წაჩვედი შორს და მოგვიტანე დარდის წამალი.

სასახლისაკენ გაეშურა მთელი ლაშქარი,
ქიმქართან დახვდათ კიდევ ერთი რაზმი ახალი.

და ჰა, რას ხედავს გმირთა-გმირი, რა ეყურება,
მის შესახვედრად მეფეც ფეხით მოეშურება.

მის დანახვაზე გადირია ხოსრო მთლიანად,
ქებანი უძღვნა გამარჯვებულს, სიტყვამზინამა.

გადახდილ ომზე შეეკითხა კიდევ და კიდევ,
თვალეზი მისი სიხარულის ცრემლებსა ღვრიდნენ.

მერე ბეჟანი წარუდგინა, ნატანჯი ფრიად, —
იმდენი ხანი რომ ებარა ბნელსა და წყვდიადს.

გალაღდა ხოსრო, დაუკოცნა სახე და პირი,
ისე მიიღო, ვითა მამამ თავისი შვილი.

ტყვედჩავარდნილი მოიყვანეს თურანელები,
შეკრული ჰქონდათ მარწუხებით ყველას ხელები.

მოიყვანეს და ჩააბარეს ქვეყნის მბრძანებელს,
მზის ათინათი დასთამაშებს მეფეს თვალეზზე.

შეაქო გმირი, დღეგრძელობა უსურვა კიდევ,
საქმენი მისნი საგმირონი სიამეს ჰგვრიდნენ.

თქვა მბრძანებელმა: — ვარ ზაბულის დიდების მნდომი,
რადგან ქვეყანას მოუვლინა შენებრი ლომი.

საუკუნეებს, როგორც რამე ძვირფასი თვალი,
გადაეცემა საჩვეხებლად ეგ შენი ხმალი.

ირანი შენით იამაყებს აწ და მარადის,
რამეთუ იცავ მის დიდებას კუბოს კარამდის.

მაგრამ ყველაზე ბედნიერი ეს მე ვარ, რადგან
თავზე შენებრი უძლეველი მფარველი მადგას.

გივის კი უთხრა: — უწმინდესი გული გაქვს მეტად,
აი, ამიტომ არ გაგწირა სწორედაც ბედმა.

როსტომს უმადლე... არ მოაკლო სიტყვები ტკბილი,
რომ უნუგეშოს მოგიძებნა ტანჯული შვილი.

პასუხად გივიმ მიაგება: — მაღალო ღმერთო! —
დე, როსტომს შენგან სიხარულის დღეები ერგოს!

ყოველთვის ჰქონდეს მარჯვე მკლავი და გული მტკიცე,
ლალა ქარივით ედებოდეს მიდამო-სივრცეს.

*

და აი, დიდი მბრძანებელის ბრძანებულებით
იკრიბებიან რჩეულნი და დიდებულები.

სუფრას მიუსხდნენ... დასდგომიათ ქეიფის ჟამი,
დროა აივსოს ლალის ღვინით თასი და ჯამი.

მეჯლისზე სხედან — კვნესის ჩანგი, ბარბითი, რუდი
და ნაზ ფერიებს მუშკის ამო სურნელი უდით.

მანათობელნი, ჩამოქნილნი, როგორც სანთლები.
იწვიათ ტურფა ასულები ბრილიანტებში.

გადაჰფენიათ ბროწეულის საამო ფერი,
და ვნებით კვნესის ჩანგი მათი მთრთოლვარე ხელით.

სიმღერის ხმები, სახეები, შუქმომფინარე,
მოედინება, მოლივლივებს ვარდის მდინარე.

მნათობნი ქალთა ბაგეებზე ვარდებსა ჰკრეფენ,
აველა ფუსფუსებს... ყველა ცდილობს აამოს მეფეს.

დასრულდა ლხინი... შეწყდა ქალთა ზილფების რხევა
და მეფემ კიდევ ჩაიფიქრა რჩეულთა წვევა,

მაგრამ ბინდისას შემოვიდა მასთან როსტომი,
ზაბულესთანში გამგზავრების თხოვნა-მოთხოვნით.

მზიარულია, მოუხსნია უკვე ქამარი,
მშობელ მიწაზე ყოფნა ახლა კარგი რამ არი.

გამოერკვია ქეიხოსრო, ფიქრში წასული, —
ზაბულესთანში გამგზავრების მისცა დასტური.

ბრძანა მიეცათ სიმდიდრე და დიდი ქონება,
ასი ცხენიო — მაწა შესძრან მათმა ტორებმა.

აქლემთა დიდი ქარავანი, ოქროს თასები —
ყოველი კარგი, დარჩეული და ძვირფასები...

ასი ფერია — შემკობილი ოქროს სარტყელით,
ასი მხევალი — მშვენიერი, სახენათელი.

ეს ყველაფერი გადაეცა როსტომს, უმაღვე,
მადლობა უძღვნა მეფესა და ზენას უმაღლესს.

ოქროს გვირგვინი თავს დაიდგა თავისი ხელით,
ოქროს სარტყელით დაიმშვენა წარმტაცი წელი.

მეფეს დიდება უსურვა და შეწევნა ღვთისა...
და ბედნიერი გაეშურა მშობლიურ სისტანს.

გმირებს, რომლებიც როსტომს ახლდნენ ცხარე დღეებში
და მასთან ერთად დაანგრიეს სიმაგრეები,

მისცა საჭირო დავალება თვითეულ მათგანს,
ძლევამოსილი მერე ტახტზე გულმშვიდად დაჯდა.

ხანი გამოხდა და ბეჟანი შოახმობინა,
რაც კი გადახდა ყველა წვრილად აამბობინა.

ფიცხელი ომი, ღალატი თუ ორმოში გდება
მომიყვებო, იყო დიდი მბრძანებლის ნება.

ისიც მოუყვა, ვით იავდრეს ბევრჯერ დარებმა,
გაანდო ქალის, მშვენიერის, წვა და წამებაც.

მეფეს ამგვარი მონათხრობით დააჩნდა წყლული,
მით უფრო ქალმა, წამებულმა დაუწვა გული.

ფარჩის სამოსი, ასი წყვილი, მოოქროვილი,
აუარება აბრეშუმის უცხო ქსოვილი...

ოქროს გვირგვინი, დინარები, მონა-ქალები
გაეგზავნოსო... გაუბრწყინდეს მთვარეს თვალები!

თურანში ბეჟანს დაავალა წადება მისი —
აბარებს ქალთან: — მზეო, უფრო მეტის ხარ ღირსი,

ჰა, შეიწირე ჩემგან ესე მცირედი ძღვენი,
იმის სანაცვლოდ, რაც შენ ჩვენთვის სიკეთე ჰქმენი.

ბედნიერება მოგიტანოთ ყოველმან ღღემან,
ყოველ ცისმარეს მოგიწიოთ ღოცვებმან ჩემმან.

უთხრა: — არავინ აწყენინოს, გეჭიროს თვალი,
ეკმაროს ის, რაც მიესაჯა მწარე და ავი.

ნუ მიენდობით ცრუ საწუთროს... იცოდეთ ასე, —
ღღეს ნექტარს გაწვდის, ხვალ — შხამიან ფიალას სავსეს.

ის, ვინც ამაღლდა, მოილხინა, იმღერა, გასცა,
შეუბრალებლად აიღო და მიწაზე დასცა.

კმაყოფილი და ბედნიერი, გალალებული
ორმოს შთააგდო... ცრუ ბედისგან იქნა ვნებული.

ხოლო ის, ვინაც დიდი ხანი ორმოში ეგდო,
საწუთროსაგან გვირგვინი და სილალე ერგო.

არა რცხვენია ცრუ საწუთროს სიავით თვისით,
მბრძანებელია, საჩივარი არ ესმის სხვისი.

ვინ შეიწყალოს, დაუბრმავოს ან კიდევ თვალი,
მისი საქმეა... თავად იცის... ხელთა აქვს ძალი.

ხან უნაბესი, მოალერსე და ხანაც მკაცრი —
აი, საწუთრო... გერაფერს რომ გაუგებს კაცი.

არ შეეცადო შეეჭიდო ამ ცრუ საწუთროს,
რაც არ გერგება, იცოდე არ მიისაკუთრო!

ასეთი არის, საყვარელო, მნათობთა სწორო,
ბეჟანისა და მანიჟესი კეთილი ბოლო!

* * *

გავადემე ეს სამყარო ლექსების ძალით,
სიტყვის ძეხნაში ამა ქვეყნად არა მყავს ცალი.

სრა-სასახლეებს მზე დაფიტავს სხივთა მზვარეში,
გაათიალებს ქარ-წვიმა და ავდრის თარეში,

მე კი ავიგე პოეზიის ძეგლი მაღალი,
ვერრას დააკლებს ქარიშხალი, ჯიქურ ნახალი,

და რადგან სიტყვის თესლები მაქვს მიმოხნეული.
ალარ მოგვედები და ვიცოცხლებ, მარად გრძნეული...

* * *

მოვხუცდი, მაგრამ არ მიგრძენია დაძაბუნება,
შენს სიყვარულში არ შემცვლია ზნე და ბუნება,
მე შენი ზილფის ქამანდს ვესვრი გაფრენილ ღლეებს
გახელებული სიჭაბუკის დასაბრუნებლად.

* * *

იუდეველნიც, ქრისტიანნიც შენზე კვნესიან,
შენზე ლაღადებს სინაგოგა და ეკლესია,
საკერპეებში წარმართებიც შენ გიგალობენ,
შენა ხარ ერთი, ვისი ხილვაც უამესია.

* * *

შენსკენ ყველა გზა ვარგა, თუკი არ დაჰკარგვიათ
და შენს საწვდომად ყველას ყველა ხერხი არგია,
რომელ თვალთაც გიხილავენ — კარგიან ყველა,
რომელ ენაზეც გახსენებენ — ყველა კარგია.

* * *

მშვენიერს ვუთხარ: დამანახე სახე ფარული,
ნუ მემალეები, მაგრძნობინე მეც სიყვარული.
გაილიმა და მიპასუხა: სხვებს მე არ ვგავარ,
მე ფარდის იქით ხილული ვარ, აქეთ — ფარული.

* * *

შენს მიჯნურს ქვეყნად მთა და ბარი ველარ უცვნია,
რა არის თეთრი და რა შავი, ველარ უცვნია,
ვინც შენს გზად დადგა, მას თავისი გზა დაჰკარგვია,
ვინც შენ შეგიცნო, იმას თავი ველარ უცვნია.

* * *

გკითხე: მითხარი განშორების მიზეზი კრული,
მითხრა: ისმინე ამ კითხვაზე პასუხი სრული.
თვალი ვარ შენი, თუ ვერ მხედავ, ნუ გაიოცებ,
სული ვარ შენი, ვის უნახავს კაცთაგან სული?!

* * *

— ვის ემშვენები სილამაზით განუცვეთელი?
— ჩემს თავს, რამეთუ ერთარსი ვარ განუწყვეტელი.
სიყვარულიც ვარ, მოყვარულიც და საყვარელიც,
მშვენიერების სარკეც ვარ და მასში მკვრეტელიც.

მთელი სხეული ცრემლად მექცა, თვალთგან დამექცა
და უსახელო სული სრულად შენსკენ გამექცა.
ჩემგან კვალიც კი აღარ დარჩა, ტრფობა სადღაა,
მე თუ შენა ვარ, ვინლა გეტრფოს ღღეც და ღამეცა?!

ხელთ რომ აღიდე, მე ის ერთი მუჭა მიწა ვარ,
სახე რომ მომეც, მე ის ერთი მუჭა მიწა ვარ,
ჩემთა საქმეთა სადავენი შენს ხელს უპყრია,
რაც მთესე, იმკე. — მე ის ერთი მუჭა მიწა ვარ.

ცხოვრება ესე წამიერი, ჩქარი წყალია,
ნუ ეაჯები, შენს სასმენად მას ირ სცალია,
ნურც გულზვიადობ, რადგან არსი ჩემი და შენი
მტვერი და ნამი, ნიავე და ნაპერწყალია.

ჰე, თვალი შენი ყველა თვალის წყაროსთვალთა,
უმაგშენთვალთად ყველა თვალი სხივჩამქრალია,
ყოველი თვალი შენ გიმზერს და შენ გითვალთვალეbs,
შენს თვალთა გამო ყველა თვალი წყაროსთვალთა.

ქვეყანა ჩვენი სამსხვერპლოა, ტრფობა — წესია,
არ გვძინებია, არ დავმტკბარვართ, არ გვიკვნესია,
სამოთხე არ გვსურს, რადგან ჩვენი ჯოჯოხეთიც კი
თქვენს სამოთხეზე ათასწილად უმაღლესია.

* * *

ჰე, ქრისტეანო, გულწარმტაცო, ბაგეფაქიზო,
ნუ მიფრთხი, მინდა შენც ჩემდამი ტრფობით აღივსო,
ხან ჩემს სველ თვალებს ნაგუბარი ცრემლი შეაშრო,
ხან ჩემს მშრალ ბაგეს შენი სველი ბაგე აღირსო.

* * *

ტრფობა მეახლა, სულს ცთუნების ჯანლი დააჯდა,
ცნობა განმშორდა, ცოდნის კვალი გონს არ დააჩნდა.
ყველამ დამაგდო, მარტოოდენ თვალებმა მიძმეს
და ფეხქვეშ უხვად დამიფრქვიეს, რაც რამ გააჩნდათ.

* * *

შენში საეჭვო თუ უეჭვო არაფერია
და ხილვადი თუ უხილავი არაფერია,
არსებას შენსას უტყუარი არ აქვს ნიშანი,
სადაც შენა ხარ, იქ ნიშანი არაფერია.

ტრფობა მეახლა და გამიჯდა ძარღვებში სისხლად,
ჩემგან დამცალა და აღმავსო სატრფოთი ფიცხლად,
ახლა იგი ვარ, ჩემგან დარჩა მხოლოდ სახელი,
სსვა რამ ნიშანი ჩემეული არ დამრჩა მისხლად.

ქვეყნისეულნი მხვეჭელობის ჟინით თვრებიან,
ეს ფარაონის ამქრებიან, მოსეს მტრებიან.
უარუყვიათ მათ სიხარბით ყოველი ალთქმა,
დაუნგრევიან, დაულეწავთ, დაუმტვრევიან.

ქვეყნად ყოველი კვანძის, ხლართის მხსნელი შენა ხარ,
„რის“ და „რამდენის“ ცნების გარე მდგარი შენა ხარ.
ჩემი სიმდიდრე ის არის, რომ მონა ვარ შენი
და ნეტარება — რომ უფალი ჩემი შენა ხარ!

ცეცხლში ვიწვი და მეგობარი არ გამაჩნია,
შორეულ გზაზე თანამგზავრი არ გამაჩნია,
მაქვს გულის ფსკერზე უამრავი მარგალიტები,
მაგრამ ვის ეანდო, მეგობარი არ გამაჩნია.

შენს ლაწვთან მზის და მთვარის სხივი არაფერია,
სამოთხის წყარო შენს ბაგესთან არაფერია.
ყოვლისმხედველი ღრმადმხედველად ვიქეც და მივჩვდი,—
შენ ხარ ყოველი, დანარჩენი არაფერია.

ცეცხლი ცეცხლია, კვამლი იღებს თავის წვის შედეგს,
ვის ვემართლები, თუ ამ გზაზე თვითონვე შევდექი,
ვინ მემტერება, ამა ქვეყნად ჩემს თავზე მეტად?
ჰე, ჩემო თავო, რა მოგელის ამ ტანჯვის შემდეგ?!

დღე ისე გადის, რომ არ ძალმიძს ვიღონო რამე,
ყოფნა-არყოფნის საფიქრალში იღევა ღამე,
გადის ცხოვრება, რომლის წამიც მთელ ქვეყნად ფასობს
და მე ფიქრებში ფუჭად ვკარგავ ამ ძვირფას წამებს.

აი, ის დარდი, სულისმხდელი, გულს რომ მეღება,
ტრფობა, რომელსაც არაფერი ეიმედება,
თვალი, რომელსაც მიწყევ სისხლი ჩამოსდის ღვარად,
ღამე, რომელიც არასოდეს არ გათენდება.

აფსუს, ნანატრი ყრმობის ჟამი დაკარგულია,
არც სურვილია ლხინისა და აღარც გულია,
დამძინებია მდინარისპირს დაღლილს და მწყურვალს,
ამასობაში ჩემი ყოფნის წყალს ჩაუვლია.

ყოფიერების საიდუმლო არვისთვის არ ჩანს,
ამ მარგალიტის ასახმელად ფუჭია გარჯა,
გონების ძალის დასადგენად ბევრი რამ ითქვა,
მაგრამ მთავარი მაინც ისევ უთქმელი დარჩა.

გულში სევდა გვაქვს, მკერდს დარდები მწვავედ ფხაქნიან,
სიყვარული გვაქვს, ცრემლის კვალი თვალებს აჩნია,
გზნება, რა გზნება — ქვეყანას რომ მთლად გადაბუგავს,
დარდი, რა დარდი — წამალი რომ არ გააჩნია!

* * *

ბე, ღმერთო, ერთო, შენს კარიბჭესთან
 მე უპოვარი, მწირი ბერი ვარ.
 შენი შენდობის მავედრებელი
 გვამი ცოდვილი — არაფერი ვარ.

სვედაქცეული, ცოდო, ეული,
 დაღუპული და სირცხვილეული,
 აწ მარტოოდენ გმინვაღქცეული
 და წაქცეული — მიწის მტვერი ვარ.

* * *

მე გლახაკი ვარ და შენს სახელს ვახსენებ წმინდად,
 ათასმა მეფემ ვერ მომზღლოს რაც მინდა მინდად.
 ღმერთო, ყოველი სულიერი რაღაცას შეგთხოვს,
 მეცა მაქვს თხოვნა: მთელი შენი არსება მინდა.

დქთის გზაზე ორი ქააბაა, სასწაულია,
ერთი ქააბა სახეა და ერთიც გულია.
გულთა წინაშე დადექ ლოცვად, ათას ქააბას
ერთი გული სჯობს, ერთი გული უფრო სრულია.

მხოლოდ შენ ძალგიძს, რომ განმიხვნა სიამის ბჭენი,
გზა მომასწავლე, მხოლოდ შენ ხარ სწორ გზათა მჩენი,
ამ წარმატალი ქვეყნის სიტკბოს არ ვეტანები,
მარადიული სიტკბოება მწყურია შენი.

გუშინ მოვედი ამ ქვეყნად და ვერ-რა ვიღონე,
დღეს ქვეყნის ბაზარს ვუმზირე და გული ვიღონე,
ხვალ წასვლა მიწევს, საიდუმლოს ვერ-რა გავუვე
და ამა ქვეყნად რისთვის მოველ, ვერ მოვიგონე.

* * *

ვირებში თუ ხარ, შენაც უნდა ტლინკები ჰყარო,
ვირებს ჰგონიათ, ჩვენიო მთელი სამყარო!
ვირებში თუმცა მუდამ ვირად მომჟონდა თავი,
მაინც გამიგეს, არაბული ტაიჰი ხარო!

* * *

ჰეიანურად სვი ეგ წმინდა ღვინო,
როგორც დაღევდა მას აბუ-ალი
და თუ ნამდვილად არსებობს ღმერთი,
თავადაც ღმერთად გადაიქცევი.

კამათი ღმერთთან

ღმერთო, ღმერთო, ეს სამყარო
ასე ვრცელი ერთობ,
მუშლის გულში შეგიძლია
მოამწყვდიო, ღმერთო.

ზვიად ქედებს, რომ მიჯნავენ
მაშრიყსა და მალრიბს,
ნიჟარაში ისე ჩასვამ,
ოფლსაც კი არ დაღვრი.

ქარიშხალი, მიწას რომ ძრავს
და ხეს აწვენს ქშენით.
შენის ნებით დაჯირითობს
და განგებით შენით.

დაგვიდევი სოფლად ბინა,
ხელებს თავში ვიცემთ,
ჩვენ შეწვენა შეგეხვეწეთ,
შენ უარი გვტკიცე.

და არ ვიცი აბა ეგრე
ქვეყნად ვის რა არგე.
ჩვენი შფოთის ნერგიც დარგე,
ჩვენ რომ ქვეყნად დაგვრგე.

თუ მთესავემა ქერი თესა,
ქერი ერგოს მთესავს.
ხორბალს მხოლოდ ის მოიმკის,
გინც ხორბალი თესა.

იმ დღეს, როცა ნივთს ნივთავდი
და კაცს ქმნიდი მტვერით.
რად შეთითხნე ბილწი ეშმაკ,—
კაცთა მოღგმის მტერი?

სადაო მაქვს ბევრი რამე,
ვერ-წავიყვან ზავზე,
მაგრამ რა ვქნა, მეშინია,
პირი წყლით მაქვს სავსე.

რა ვქნა, ველარ დავუჯერებ
მაგ შენს ბოთე ბერებს.
გვეყო, ტვინი რაც გვილაცყეს
და ტყუილით გვბერეს.

განკითხვის დღით რად გვაშინებ,
რად გვაძრწუნებ უიშით?
ენა მაქვს და გეკითხები,
შენ კი ამას მიშლი.

დავას იქაც გაგიმართავ,
რა, არ მოგწონს განა
მაშ, პირუტყვად რად არ შემქმენ
(მემუქრება თანაც!)

რა ვქნა, ენას თუ წამართმევ
ეს არ ვიცი, თვარა
კამათს იქაც არ დავიშლი
არა, არა, არა!

ხოლო ენას თუ წამართმევ,
სათნოება შენი
სად წავიდა? სათნოებას
თვით სდევნიდე, გშვენის?

ისევ გირჩევ ჯოჯოხეთში
გადამაგდო თავად.
აბა ავად რად ვიდაოთ,
არც ღირს ამდენ დავად.

და ისე კი, რომ იცოდე,
შენვე თვითონ სცოდე.
ხალხი ჭრელად შენ შექმენი,
ჩვენ რად უნდა ვძრწოდეთ!

მაცდურს კაცთა გულში შესვლის
შენ მიეცი ნება.
შენ არ იყავ, კაცის ნებას
რომ მოაბი ვნება!

კაცის შვილი აშიმშილე,
ამოუხმე კუჭი,
სამათხოვროდ დატანტალებს,
ლუკმა-პური უჭირს.

შენ კი ზიხარ და იგონებ
რალაც ალალ-ჰარამს.
ჩვენს ოხვრას კი ყურს არც უგდებ,
ჩვენს ჭირსა და ვარამს.

რა გქნა, ზოგჯერ თუ ჩათქვირულ
ქალთა მიყვარს ცქერა.
სულ იმათი ბრალი არი,
მე რად მიმზერ ცერად!

თუმცა მათაც რაღას ვერჩი,
შენ არ გვდიე ვნებას!
ისევ შენ ხარ დამნაშავე,
თუ სიმართლე გნებაეს.

ისევ შენ ხარ დამნაშავე
და პასუხიც აგე.
რად მიეცი მათ ასეთი
კბილები და ბაგე?

შენ არ იყავ, ქალებს ეშხი
რომ არგუნე ნიჭად.
მათი ვნებით ატეხილნი
ბაგეს კბილით ვიჭამთ.

შენ არა ხარ, რომ აელვებ
ლამაზ ქალთა ღაწვებს.
და ჩვენც რა ვქნათ, ველარ
ვითმენთ,
დაგვწვეს, ღმერთო, დაგვწვეს.

შენ აგვიდგი ქვეყნად ფეხი,
გზებსაც რაღა გალევს.
ფეხი გვაქვს და აბა რა ვქნათ,
არა ვსდიოთ ქალებს?

მუდამ დვირედ გეჩვენება
ჩვენს თვალებში ბეწვიც.
რაღა ჯავრობ, რატომ ცხარობ,
ქუდი თუ არ გეწვის.

არ მოგწონვარ? ბოდიშს ვიხდი.
ცოდვილნი ვართ, ფლიდი?
რატომ წაგვახუთშაბათე,
როცა თვითონ გვქმნიდი?

ყველაფერი ეს თუ იცი,
მა რა ჭირი გეცა?
გინდა ქედი მოგიხარო?—
არ მოგიხრი ქედსაც!

თუ გამიგე, დაგეხსნები,
შენც დაეხსენ ნასერს.
მოდი, ამით გავათავოთ.
ასე, ღმერთო, ასე!

შენი აღგილი უნდა იცოდე

შეუფერებელ აღგილზე
ფუჰად არ ჭიმო ჭაპანი,
ფეხი იმდენზე გაშალე,
რამდენზეც გაგწვდეს საბანი.
იქ ნუ დაჯდები, საშენო
სადაც არ იყოს აღგილი,
შენი ტოლები იცოდე
და სამყოფელი ნამდვილი.
განა არ გიჯობს, თამამად
შენი აღგილი გეკავოს,
ვიდრე პანღურით გაგაგდონ:
სად მოთრეულა ეგაო!
განა არ გახსოვს: თავმდაბლად
როცა ირჯება პაიკი,
მერე დედოფლად იქცევა,
რა დედოფალი, რა იგი.
ნუ გიხარია, შენს ახლოს
დიდი ხელმწიფე გესახლოს;
შენმა ბადალმა, გერჩიოს,
მეზობელოო გეძახოს.
მეფე ხომ იცი, რაც არი: —

თუ ერთი ენა დასძარი,
რისხვის მახვილით დაგამსხვრევს,
დაგნაცრავს მწველი ხანძარით.
საოცარია, რამეთუ,
შვილო, საქმენი მეფეთა:
ხალხს მათგან ზოგჯერ წყალობა,
ზოგჯერ მწყრალობა ეფეთა,
ზოგჯერ, ვით ტკბილი ბადაგი,
თვინიერებით გეთაფლავენ,
ზოგჯერ თავს რისხვას გევანთხევენ,
ცოცხლად მიწაში დაგვფლავენ.

* * *

ჰე ყარიბო მოგზაურო,
თუ შენ მართლა გული გერჩის,
იდე ზეზე, წინ გზა გიღევს,
ამ ძველ ფუნდუკს როგორ შეერჩი!
ეს საწუთრო ის ხილია,
არყოფნა რომ გადახიდეს,
ხიდზე ბინას ვინ იკეთებს,
ჩქარა უნდა გადახვიდე!
ერთ ღღეს მაინც ამ ქვეყნიდან
გულდა-ნაბადს აგიკრავენ.
მაშ, რას უცდი, გზას გაუდექ.
ხელში კვარი დაიკავე!..

სულ სხვაა ღვაწლი მიწათმოქმედის, არ შეედრება
 რაიმე სოფლად.
 იგი იფარავს ხვასტავს და ფრინველს, სიკეთით თავის
 მეურნეობის.
 ღლარას გვაქნევს ხელოსნის შრომა და არც მეწარმის
 ხელგარჯილობა.
 თუ გუთნისდედის ხელგამავლობით არ აღმოცენდა მიწიდან
 თესლი.
 მისგან იშვის და ბიბინებს მწვანე, ნათესები და ნაშენი უცხო,
 ზნეც რომ დათესოს, აღმოცენდება ბოსტანი სულის მამებელი.
 განუზომია გლეხკაცის ღვაწლი, იგი მეუფებს ადამის დროდან,
 დასაბამიდან სოფელსა შინა, არა შობილა მეტოლე მისი.
 უშურველობით მარჯვენა მისი უბადებს სარჩოს თვით ჭიალუას
 და ნირს უფუჭებს ზამთრის დაევით, ბარაქითა და დოვლათით
 საესე.
 რომ არ გვინდოდეს მარცვალ პურის, მაშინ გლეხკაცთან
 არავინ მივა.
 იგი, მუშაკობს, იღვრება ოფლით, სარჩო-საბადი რომ იყოს
 ქვეყნად.
 და გასაღები უპყრია ხელში ჩვენი ბედის და არსობის პურის.
 გულის სანთელი კი დაუნთია ორთავე ხელის ათივე თითზე.
 თესავს მარცვლეულს გონიერებით სოფელსა შინა
 მარჯვენა მისი,
 მემკვდრე არის იგი ვარდისა, სამოთხის ბაღში აღმონაცენის. ‘

რობანი

1

ორი ღლის თავშესანახი თუ გაქვს ერთი პური,
ყელმოტეხილ დოქში წყალი ცივი, საამური,
ჩატომ უნდა ემსახურო სხვა კაცს, შენზე მცირეს,
ან თვითონ შენ რაღად გინდა სხვისი სამსახური.

2

ვისაც ხელში ნახევარი პური აქვს
და თავისთვის დასაჯდომი ყურე აქვს,
არც მონა ჰყავს და არც სხვას ემონება,
ქვეყნად იმას რაღა დასამღური აქვს.

3

მე მფარველს ვეძებ, — მფარველობა სადაა შენი?
დაბნელდა გული, ჩაქრა სხივი, შუქის მომფენი.
მორჩილებისთვის შენ სამოთხეს თუ მომანიჭებ —
ეს ვაჭრობაა, წყალობა კი სადაა შენი?

ურწმუნობის და რწმენის ზღვარი — ერთი სუნთქვაა!
და საეჭვო და უეჭვარი — ერთი სუნთქვაა.
ეს ერთი სუნთქვა მოიხმარე სამხიარულოდ,
სიცოცხლის აზრი ყოველგვარი — ერთი სუნთქვაა.

საღვინე დოქი, ჩემი, რისთვის გატეხე, ღმერთო?
დამიხმე კარი სიხარულის, ლხენა წამერთო.
წმინდა ზედაშე, ტკბილი ღვინის, ძირს დამიღვარე,
მიწა ჩემს ენას! განა თუ შენც დათვერი, ღმერთო?

ვინც იყო ქვეყნად, ვინ გადარჩა აქ უცოდველი?
ვინც არ შესცოდა, როგორ განვლო წუთისოფელი?
მე ვქენი ცული და შენც ცულით გადამიხადე,
საღლა ჩვენში განსხვავება — მე პასუხს ველი!..

მუფტი, თუმცაღა ჩვენ ყოველთვის ღვინით ვართ მთვრალი,
მაგრამ ჩვენ შენზე ფხიზელი გვაქვს გონების თვალი.
ჩვენ ღვინოსა ვსვამთ ყოველ ღღე და შენ—სისხლს კაცისას,
ქეყნის ცოდვაში რომელს უფრო მეტი გვაქვს ბრალი?

შეჩეთში რომ ვართ, კვლავ ლოთები განა არა ვართ,
განა ალაპის იმედების ანაბარა ვართ?
აქ ერთ დღეს მოლას სალოცავი ნოხი მოვპარეთ.
ისევ მოვედით ახალ ნოხის მოსაპარავად.

9

შაბანის თვეში თუ დავთვერით, ღმერთს ეწყინება,
და ლოთებისთვის მან რეჩების თვეც არ ინება.
კარგი, ბატონო! რამაზანის თვეში დავთვრებით,
მაგრამ მაშინაც არ დაგვიწყოთ ლანძღვა-გინება.

10

მოთმენა ჩემი ღვინის ნდომით უკვე იძლია,
ასეთი ვიყავ, ხასიათი არ შემიცვლია.
ვეტრფი იმ წუთებს, როდესაც მწღე მომაწვდის ღვინოს,
მაძალებს, მაგრამ მე დალევა არ შემიძლია!

11

თუ შევთვალემა ქალი ჩრდილში მომივა ჯამით,
მომაწვდის ღვინოს და ბედნიერს გამხდის ის ამით, —
რაა სამოთხე? ძაღლის შვილი მიწოდეთ მაშინ,
მე თუ სამოთხე გავიხსენო თუნდ ერთი წამით.

ოი, ეს მიწა, ცხოველები ზედ რომ მიდიან, —
 ქალის ზალფია. ეს აგური, აქ რომ გიდვია, —
 ქალწულის ლოყა და ბაგეა, კაცის თავია,
 დიდი ვეზირის მკლავია და მეფის თითია!

ო, ვის უნდა, რაში უნდა ყოფნა ამისთანა!
 ერთი მოდის, მეორისთვის ილესება დანა.
 ჩვენი ბედი რომ იცოდე, არშობილო ჯერე,
 ქვეყანაზე დაბადებას ისურვებდი განა?!

როგორც ჩქარი ნიაღვარი, როგორც ქარი ველთა
 გაქცეულან დღენი ჩვენი, რაღა დაგვრჩა ხელთა.
 სანამ ვცოცხლობ, არ ვინაღვლი ორთა დღეთა გამო:
 დღეთა ჯერე მოუსვლელთა და წარსულთა დღეთა!

თენდება და მამალიც ყივის, როგორც რიგია.
 რა ატირებს? მწუხარე განა უფრო იგია!
 ვაი, როგორ გარბიან ჩვენი ყოფნის დღეები,
 მთელი ღამე წისულა, ჩვენ კი არ ჯავიგია!

ზედი ჭადრაკს თამაშობს, ჩვენ კი ვგავართ პაიკებს.
ტყუილს კი არ გეუბნები, მართალს ვამბობ, გაიგე!
მთელი ჩვენი ცხოვრება ერთი სათამაშოა,
დღე მოვა და აქედან გუდა-ნაბადს აიკრეფ!

ეცადე არვის ესროლო ღვარძლის ლოდი და გუნდა,
გული საკუთარ ნაღველში ამოგეგუდოს თუნდა.
მუდამ ეცადე, სიხარბე რომ დაიოკო შენი.
უნდა ჯვარს ეცვა, მაგრამ სხვას ვნება აშორო უნდა!

ბატს შემოჩივლა ერთხელ თევზმა, გვალვაზე მწყრალმა:
„ამ ჩვენს გუბეში მოიმატოს ნეტავი წყალმა!..“
ბატმა მიუგო: — „ჩვენ თუ შეგვწვეს და არ ვიცოცხლეთ,
ქვეყანა თუნდა წარღვნამ მოსპოს, თუნდ ცეცხლის ალმა“.

ტურფავ, ღვინო მომაწოდე. ორი რამე მინდა მხოლოდ:
ღვინო შეესვა და ზედ შენი ტკბილი ბაგე დაეაყოლო.
ღვინო! ღვინო მომიტანე, რათა თავის შეკავების
აღთქმა შენი დაღალივით ქარს და ნიავს გავაყოლო!

მერგუნა ქვეყნად მწუხარება, დარდი და ძრწოლა,
მოვა დრო, მოვა სიკვდილი და საფლავში წოლა.
ეს ორიოდ დღე რომ ცოცხლობ, ილხინე მოლზე,
სანამ შენ თვითონ გარდიქცევი მიწად და მოლად.

მე ღმერთმა შემქმნა, მას ვითარცა ჰქონია წესად,
უნდა სცოდნოდა თავიდანვე, რა თესლიც სთესა.
მე რომ ეცოდავდი, განა ღმერთმა ეს არ იცოდა?!
მაშ, ახლა რატომ შემუქრება? — რასა ჰგავს ესა!

საცოდავია, ვისაც ტრფობის ჭირი და სნება
არ განუცდია, არ ჰქონია ამისგან ვნება.
ვისაც ამ ქვეყნად უცხოვრია უსიყვარულოდ,
— მე ეცხოვრობდიო, — მას ამის თქმის არა იქვს ნება.

რისთვის გავჩნდი, არ ვიცი, მოლოდინი რისია.
სამოთხეში დამსვამენ თუ ჯოჯოხეთს მისვრიან.
ღვინო, ქალი, ბარბითი, — მე ეს ნაღდი მომეცი
და თუ გინდა, აიღე შენ სამოთხე — ნისია.

ის, ვისი ნებით ქვეყნად შენი გაჩენა მოხდა,
მოგაშთობს ისე, არ სჭირდება ბოდიშის მოხდა.
აღეჭ და ღვინით მოირეცხე გულის ნალველი,
აღეჭ და გულში ჩაიხუტე გოგონა კოხტა!

გვსურს თუ არა გვსურს, ერთ დროს ყველა დავხუჭავთ
თვალებს,
წავალთ ამ სოფლით და მოვიხდით ქვეყნიურ ვალებს.
დავლიოთ ერთად, მეგობრებო, დავლიოთ ერთად!
ამ ქვეყნად გვიან მოვედით და მივდივართ მალე.

რაც არ უნდა აძაგონ, ვამბობ: ღვინო კარგია!
და ვინც ამას უარყოფს, ჭკუა დაუკარგია.
ზოგჯერ რასაც კრძალავენ, სწორედ იგი გვჭირდება
და რასაც არ კრძალავენ, ის არაფრად გვარგია.

არც სინაგოგა, არც მეჩეთი, არც ეკლესია, —
არ მწამს არც ერთი, მათი გმობა ჩემი წესია!
მე არც სამოთხის იმედებით ვყოფილვარ ქვეყნად,
არც ჯოჯოხეთის მოლოდინით დამიკენესია.

ჩემი გაჩენით სარგებელი ღმერთს არ ჰქონია,
ჩემმა სიკვდილმაც რამ შემატოს, არა მგონია.
მე ძლიერ მიკვირს, ამის პასუხს არავენ მაძლევს, —
ეს წასვლა-მოსვლა მას რა მიზნით მოუგონია?!

ცისკრის ნიავემა დაუხია სიბნელეს კალთა,
 აბა, წამოდექ და დალიე შავთვალა ქალთან.
 დალიე, ძმაო, ბევრჯერ მოვა ქვეყნად ცისკარი,
 მაგრამ ჩვენ თვითონ არ გვექნება სინათლე თვალთა.

კაცის წამება მის შეძლებას აღმატებულა,
 ღწერთმა თავიდან ის სიკვდილით ავალდებულა.
 ნეტავი იმას, ვისაც ქვეყნად არ უცხოვრია,
 ნეტავი იმას, ვინც სულაც არ დაბადებულა!

დარდი შხამია და თრიაქი ღვინოა მხოლოდ.
 სვი ეს თრიაქი და შენს დარდებს მოჸულე ბოლო.
 დაჯექ მწვანეზე. ისიც ჩვენებრ კაცო ყოფილა.
 დამიდასტურეთ, — ხომ ასეა, მიწავ და მოლო?

მდინარის პირას რომ დამდგარან ტურფა ნაძვები, —
 მათ ნუ აწვები ფრთხილად, მოლზე როცა დაწვები
 იცი თუ არა, რომ ეს ნაძვი ქალის ტანია,
 რომ ეს ვარდები არის ტურფა ქალის დაწვები?!
 306

გულს ნურასდროს მიაკარებ ვარამსა და სევდას.
 ღვინო სვი და სევდა მაშინ რაღას გაგიბედავს.
 ვაზის ასულს მოუჯექი, ინეტარე მასთან.
 აკრძალული ასული ჯობს შემოდღეულ დედას.

ომარ ხაიამ, ბედს არა აქვს კდემა და რიდი,
 შენი დათრგუნვა მისთვის საქმე არაა დიდი.
 სვი ბროლის ჭიქით მანამ, სანამ ბროლს სიცოცხლისას
 სიკვდილის ხელით არ დაგიმსხვრევს განგება ფლიდი.

რომ მქონდეს ძალა ღვთის და არა ადამის ძისა,
 მე ზეცის ჩარხებს დავამხოზდი, დავცემდი ძირსა
 და სხვას შევქმნიდი, რომ ხალხს ეგრძნო თავისუფლება,
 რომ ქვეყნად ბოლო მოღებოდა ვარამს და ჭირსა.

ზღვან განვეშორე, ქვითინებდა წვეთი პატარა,
 მის მწუხარებას ზღვამ სიცილი რომ დააყარა.
 შენთან ვართ ყველა და ერთმანეთს ვავსებთ ყველანი,
 ამ განშორებამ მხოლოდ ერთი წუთით გაგვყარა.

თავზე დაგვნათის უსაზღვრობა მაღალი ცისა
და უცნაურად ანთებული შუქურა მზისა,
ხოლო ჩვენ, მისგან მოქცეული შუქის ნათელში
გცახცახებთ, როგორც აჩრდილები, წინაშე მისსა.

იგი, ვინც კმნიდა ცისა ფერს და მწვანე მთა და ბარს,
მანვე ნაღველი მოგვაგო და გვითანდათანა,
მანვე ჩაჰყარა მიწის გულში ლალის ბაგენი,
ხოლო თვალები მტვრადა ჰყო და ქარს გაატანა.

რადგან არც ხვალე მოიქცევა სასოთა ჩენად,
დღეისთვის მაინც გულს მწუხარეს მიძგე ლხენა.
სვი მთვარიანში, პირმთვარეო, რადგან ჰე, მთვარე
ამოვა კვლავაც, მაგრამ ველარ ვიხილავთ ჩვენა.

გარდი და ღვინო! — ნუ გექნება სხვა საზრუნავი,
სვი, დაივიწყე სატკივარი განუკურნავი,
სანამ ვარდივით დაგფურცლავდეს, შემოგაცლიდეს
სიცოცხლის პერანგს ეგ სოფელი, მიწყვიტ მბრუნავი.

მწუხრში ფრინველთა ჩუმი კვნესა რომ შეიცნობა,
 რად ჭმუნავს, იცი, მგალობელთა ხმათა მისნობა? —
 ჩრდილი ედგა და ვერ შენიშნე — წუთისოფლისგან
 კიდევ ერთი დღე მიითვალა მარადისობამ.

42

ქვეყნად რაიმე, ქარის გარდა, არ არსებულა
 რადგან ყოველი დაქცეულა, არ ავსებულა,
 არ არსებული არსებულად ჩათვალე, ძმაო,
 არსებული კი მიიჩნიე არ არსებულად.

43

ღვინის მდინარე, ფერიები და ლხინის ტახტი,
 მითხრეს, გელისო სამოთხეში, თუ ღირსი გახდი.
 ამივსე თასი წმინდა ღვინით და მომაწოდე,
 ათას ნისიას მირჩევნია ეს ერთი ნაღდი.

44 \

შეეშვი ლოცვას, დაეხსენი რწმენის მარწუხებს,
 იყავ კეთილი და შენს მოძმეს ნუ შეაწუხებ.
 მომეცი ღვინო და იმ ქვეყნად როცა წარვდგებით,
 იქ, სამსჯავროზე, შენს მაგივრად მე ვუპასუხებ.

როგელმან შეჰქმნა ეს სამყარო და ცის თაღები,
თავის ქმნილებებს არსებობას უსპობს განგებით.
თუ ცუდად შეჰქმნა, ვის მიუძღვის ამაში ბრალი?
და თუ კარგია, რაღად ამსხვრევს მათ ხელაღებით?

სულს გაეყრები, ვერ გაიგებ ვინა ხარ, რა ხარ,
ღვთის საიდუმლო ფარდის იქით ვერაფერს ნახავ,
დალიე ღვინო, ვინ რა იცის, საიდან მოხველ,
ლაღად იცხოვრე, ვინ რა იცის, საითკენ წახვალ.

ამბობენ, რომ ჯოჯოხეთში იქნებაო კრული
ყველა ლოთი და მიჯნური, ვინც შელაბა რჯული,
ეს რომ მართლა ასე იყოს, მაშ სამოთხე ხვალვე
ისე დაცარიელდება, როგორც ხელისგული.

ვარდობისთვე, რუისპირს ატეხილი ჭალაკი,
ორიოდე სატრფო და ჩუმი, მყუდრო ილაგი,
ღვინო მომეც, მოყვასო, ნასმურევეზე გამოსულთ
არც მეჩეთი ახსოვთ და არც სამოთხის არაკი.

ნუ ნანობ ცოდვებს, არას გარგებს უიმედობა,
 ტყუილუბრალოდ ცრემლების ღვრას ნურვინ ენდობა,
 ვინც არაა სცოდა, რაღად უნდა შენდობა იმას,
 იცოდე, მხოლოდ ცოდვილთათვის არის შენდობა.

იმხიარულე და ცხოვრება გაილამაზე,
 დრო რომ იცვლება, ნუ ინაღვლი, ძმაო, ამაზე,
 ქვეყნად ყოველი მარადისი რომ ყოფილიყო,
 არ გაჩნდებოდი არასოდეს ამ ქვეყანაზე.

ზოგი ლოცვაში დღე და ღამე იყო ტყვედქმნილი,
 ზოგმა ლოთობა აირჩია და ღვინო ტკბილი,
 ხსლა იმათგან ქვეყანაზე არ დარჩა არვინ,
 ყველას უჩუმრად მოერია მარადი ძილი...

შენ მოწყალე ხარ, მოწყალება არის სიკეთე,
 სამოთხის კარი ცოდვილთ რაღად გამოგვიკეტე,
 მორჩილს თუ მინდობ, ვერაფერი მოწყალებაა,
 ცოდვილს შემინდო, ამაშია, ღმერთო, სიკეთე.

შენი დროც წავა, ვერ გიშველის ველარც ალაჰი,
სული მოწყდება სხეულს, როგორც სუსტი ბალახი,
და ამ ჩვენს თავებს ცოტა ხანში წიხლებს ჩასცემენ,
სადოქე თიხად რომ აზილონ ჩვენი ტალახი.

მუსრულებლად თუ დაგვრჩება ყველა სურვილი,
არა რას გვარგებს ჩვენი ცდა და ცოდნის წყურვილი,
გვიან მოვდივართ ამქვეყნად და მივდივართ უმალ,
ძებედილობით აღსავესება გზა მიწურვილი...

იცოდე, ქალთან ალერსი და ლოთობა თუნდაც,
სჯობს, ვიდრე ბერის თვალთმაქცობა დაიდო ხუნდად,
თუ ღვინის მსმელებს ჯოჯოხეთში მოუწევთ ყოფნა,
მაშინ ცარიელ სამოთხეში ვის რალა უნდა.

რადგან ჩვენს დროში არვინ ფასობს ჭკუა-გონებით,
მხოლოდ უგნურნი ნებივრობენ ქვეყნის ქონებით,
მომეცი ღვინო, ისეთი, რომ ჭკუა წამართვას,
ხედი მომხედავს და უთუოდ მოვეწონები.

ბაგით დავწვდი ღოჭის ბაგეს, ბაგე გადავიბადაგე,
 დღეგრძელობას ვეძიებდი, ჟამთა სრბოლით დავიდაგე.
 ღოჭმა მითხრა საიდუმლოდ: მომაგებე ბაგეს ბაგე,
 ქვეყნად განა კიდევ მოხვალ, დალიეო, რას ქადაგებ.

ვიდრე ინადვლო, მართალ გზაზე შედექ თუ არა,
 შენი ცხოვრება გამოიღებს შედეგს თუ არა,
 ღვინით აღსავსე ეგ ფიალა, რადგან არც იცი,
 ამოისუნთქავ ამ ჩასუნთქვის შემდეგ თუ არა.

სანამ სული აღმოგვხვდება ბედის ძალდაძალობით,
 მანამ ღვინის ფიალები გამოვცალოთ ცალობით,
 ჩქარა, თორემ ჩვენი წასვლის დრო-ჟამი რომ დადგება,
 მგონი წყალიც ვერ დავლიოთ მუხთალ ბედის წყალობით.

ნეტარ არს იგი, ვინც მოვიდა წალკოტის კართან,
 და მწვანე სუფრას დააბერტყა სიუხვის კალთა,
 ვინც ღვინო სვა და ბედის ტრიალს არ შეუშინდა,
 ვინც მხიარულად გაატარა დრო ლამაზ ქალთან...

●ზრთა მარგალიტს ვინც კი ხვრეტდა ბასრი გონებით,
 ღვთის ღრსებაზე ვინც დახარჯა სიტყვის კონები,
 მდუმალ ქსელში გზა აებნა, მოჰქანცა ენა
 და ძილს მიეცა, დაღლილი და შენადონები.

ჰე, მეჭურჭლენო, რომ გართულხართ ამ მიწის ზელით,
 დაგჩლუნგებით აზროვნების მახვილი მჭრელი,
 ეგ მიწა, ასე გამწარებით რომ წიხლავთ ახლა,
 ოდესღაც იყო მშვენიერი ქალწულის წელი.

ერთ დროს ეს ჩემი ხელადა ალბათ ჩემსავით დელავდა, ო
 მზეთუნახავის ნაწნავი ბორკავდა, ქცეულს ხელადა,
 ხელი რომ უდევს დოინჯად, ასე არ ჰქონდა ძველად,
 მიჯნურის ყელზე ეხვია, ლაღად და უდარდელადა.

როს გაზაფხული იას ახალ კაბებს მიაყრის
 და განთიადზე ვარდებს დაჰბერს სიო სიახლის,
 ბრძენია იგი, ვინც ილაღებს თეორგულა ქალთან,
 ღვინოს დალევს და ფიალას კი ქვაზე მიახლის.

იმქვეყნად გმართებს, არ გადასცდე სიფრთხილის კიდეს,
 მოსავალს შენსას ქვეყნად უნდა უჩუმრად მკიდე,
 სანამ გაქვს ენა, ყურები და თვალებიც გიჭრის,
 უნდა დამუწკდე, დაყრუვდე და დაბრმავდე კიდეც.

ამ ქვეყანაზე განმკითხველი თვალი სად არის,
 ჩვენი მოსვლის და ჩვენი წასვლის კვალი სად არის,
 საწუთროს ცეცხლზე რაოდენი უბიწო თვალი
 იწვის, ნაცრდება, ჰქრება, მაგრამ კვამლი სად არის.

განთიადია, ნებიერო, წამოდექ ზეზე,
 ღვინო სვი ნაზად და საამოდ ჩანგი აკვნესე,
 ის ვინც აქ არის, არ მოუწევს დიდი ხნით ყოფნა,
 და ვინც წავიდა, ველარ ნახოს საწუთრო ესე.

იფსუს, განმიქრა განძი იგი, ხელთ მქონდა რაიც,
 სიკვდილმა მოსრა მრავალთ ყოფნის ვუთც და ვაიც,
 კაცი ვერ ვნახე იმ ქვეყნიდან დაბრუნებული,
 მოგზაურობის ამბავი რომ მოეთხრო მაინც.

ამალამ ჯამი მსურს ავწიო უზარმაზარი,
 ღვინით მდიდარმა ბედისწერას დავცე თავზარი,
 მსურს სამუდამოდ გავეყარო რჯულსა და რწმენას,
 ვაზის ასული გვერდით მყავდეს, ვით პატარძალი.

მოდო, ლამაზო, დაივიწყე მცნებო ალაპის,
 შენი სიტურფით ამ ჩვენ დარდთა ბჭე გადალახე,
 მოდი, მოგვართვი ღვინის ერთი ხელადა ხელად,
 ვიდრე ხელადა შეუქმნიათ ჩვენივ ტალახით.

ბაგე, ბადახშნის ლალის მარცვლად სხმული, სად არის,
 ღვინო, საამო და სავანე სულის, სად არის,
 ისლამის რჯულმა, თუმც ეს ღვინო მკაცრად აკრძალა,
 სვი და ნუ დარდობ, თვით ისლამის რჯული სად არის.

ვისაც ეწადა ვარდის კონა, თუნდაც პაწია,
 მან ჯერ ეკლები იგემა და ჯაფა გასწია,
 ეს სავარცხელიც, სანამ ასე არ დაისერა,
 მანამ საწადელ ზილფებამდე ვერ მიაღწია.

ნუ უფროთხი ამა საწუთროის სრბოლას ჯინიანს,
 თვით ხვედრი შენი წარმავალი დროის ჟინია,
 ეს ერთი წამი, სიცოცხლისა, ლაღად იცხოვრე,
 ნუ ნაღვლობ წარსულს და მომავლის ნუ გეშინია.

არ ძალმიძს, მზე რომ დავაბნელო ვარდთა ჯარებით,
 არსების ჩვენის იღუმალი შევხსნა კარები,
 ფიქრების ზღვაში მარგალიტებს პოულობს გონი,
 მაგრამ შიშისგან უძლურქმნილი ვერ ვეკარები.

თვალო, სამარე დაინახე, თუ ხარ მისანი,
 ცთუნება არის შფოთით სავსე ქვეყნის მიზანი,
 უჩინარ იქმნენ ამ მიწის ქვეშ მეფე-ვეზირნი,
 ჭიაღუათა პირში მათი სახე იცანი.

მიმინო ვიყავ, მსურდა ფრენა სამყაროს გარეთ,
 ცის კამარაზე ვოცნებობდი, დევნილი ქარით,
 ველარსად ვპოვე კაცი — გულის მესაიდუმლე,
 და გაველ გარეთ, რომ შემოველ, იმავე კარით.

გუშინ ბაზარში ჩავიარე და მეცა ელდა,
 მექოთნე ვინმე მიწას ფეხით უხეშად ზელდა,
 გმინავდა მიწა: მეც შენსავით კაცი ვიყავი,
 ფრთხილად, შენც მიწად გარდაგაქცევს სიმრავლე წელთა.

მითხრეს, როდესაც გაიხსნება სამოთხის ბჭენი,
 დაგვხვდება ღვინო, ფერიები, ლალი და მშვენი,
 ბოლოს თუ მაინც იმავე საქმეს უნდა ვეწიოთ,
 ველარ გავიგე, რაღა არის ცოდვები ჩვენი.

წასვლა-მოსვლისთვის განკუთვნილა ქვეყნის გზასრული. -
 მას არც საწყისი გააჩნია, არც დასასრული,
 და არც ვის ძალუძს ქვეყანაზე, რომ მითხრას მაინც,
 საიდან მოველ, ან საით მაქვს გზა განსაზღვრული.

მთვრალმა ბუღბუღმა გზა გაიგნო ბალისკენ ღამით,
 ჰპოვა ვარდი და ლალის ღვინით მღიმიარი ჯამი,
 ჩემად მოიქცა და მითხრა, რომ წარსულ დღეთაგან
 კვლავ უკან აღარ დაბრუნდება არც ერთი წამი.

მარადისობას ვერ შევიცნობთ მძიმე წიგნებით,
 ვერ გავიხარებთ ამოუხსნელ გზათა მიგნებით,
 ჩვენ მარტოოდენ ფარდის მიღმა ვმსჯელობთ და ვდავობთ
 და ოდეს ფარდა აიხსნება, აღარ ვიქნებით.

რა საოცრად მიქარავნობს ჩვენი ყოფნის ქამი,
 და რაოდენ საამოა ლხინის ერთი წამი,
 მერიქიფევე, ნუ გაღონებს ხვალინდელი წარღვნა,
 ღამე გადის, აბა, ჩქარა, მომაწოდე ჯამი.

მათ, ვინც კი იყო განსწავლული, ბრძენი და ზრდილი,
 ცოდნის ძეგნაში შეიძინეს სანთელი ცვილის;
 მაგრამ წყვედიაღში ამ სანთლებით გზა ვერ გაიგნეს,
 ზღაპარი თქვეს და მოერიათ უეცრად ძილი.

ტუსის ციხეზე შემჯდარიყო ფრინველი ერთი,
 ქეიქაუსის თავის ქალა დაედო ფერხთით,
 ეუბნებოდა სინანულით: — აფსუს, რა იქნა,
 შენი ბუკის და ნალარის ხმი, სად არის ღმერთი.

მუქად ირჩება ის, გინც იღვწის ჭკუა-გონებით,
ძროხის მაგივრად ხარსა სწველის თავმომწონებით,
ხჯობს, რომ უგნურად შეიმოსოს, რადგან ჩვენს დროში
ჭკეუნი სიბრძნეზე მეტად ფასობს პრასის კონება.

მას შემდეგ, რაც კი მზე და მთვარე ცაზე ჰკიდია,
მადლი ღვინისა ამა ქვეყნად დიდზე დიდია,
ესინი, ღვინის გასაყიდად რომ იმეტებენ,
გერ გამიგია, ღვინოზე კარგს რას იყიდოან.

ჰე, მერიქიფევე, ეს ვარდები და ეს ბალახი
ის აღარ ირის, ორი დღის წინ რომ გაქვს ნანახი,
სვი და ვარდები კრიფე, თორემ თვალს რომ მოავლებ,
იღარც ვარდები დაგხვდება და აღარც ბალახი.

ჭირში გამოვლილ მაშვრალს შვებას არგუნებს ბედი,
იმარგალიტებს ნიჟარაში ტყვედმყოფი წვეთი,
კვლავ დაბრუნდება დახარჯული ავლა-დიდება
და დაცლილ სასმისს კვლავ აღავსებს სასმელი მეტი.
გა

ამაქვეყნიურ ჩვენებათა არსება ბნელი,
რომ განგიმარტო, გამომივა ზღაპარი გრძელი,
ეს ჩვენებანი ზღვის სიღრმიდან ამოტივტივდნენ
და ცოტა ხანში კვლავ ზღვის ფსკერზე ჩაძირვა ელით.

მზე, მუდმივ რომ ცაზე ბრწყინავს, სიყვარული ის არის,
ნაკურთხ ველზე ჩიტი ფრინავს, სიყვარული ის არის,
ბულბულების მოთქმა-გმინვა განა სიყვარულია,
რომ კვდები და არა გმინავ, სიყვარული ის არის.

მითხარ, რას გარგებს ეგ მუხლმოყრა სალოცავ ნოხთან,
ბედმა მრავალი მოინელა, ჩვენსავით კოხტა,
ჩქარა დამიდგი ხელისგულზე ეგ სავესე ჯამი,
რა დროს დარდია, მოსახდენი უჩვენოდ მოხდა...

ღვინო ანელებს ქედმაღლობას, ამაყთა ზედა.
მას ძალუქს ახსნა და დამსხვრევა ბორკილთა მძლეთა,
ეშმაკს ამ ღვინის ერთი წვეთიც რომ დაელია,
მორჩილი მონა იქნებოდა ადამის ძეთა.

ქვეყნის ფუჭი დარღებით არ იგვემო სხეული,
 ნუ იქნები წარსულზე სევდით გულამღვრეული,
 და ცხოვრება ისე, ვით სატრფოს ზილფის ხვეული,
 ქარს არ მისცე, ლაღობდე, დოქზე ხელმოხვეული.

როცა ყვავილზე გაზაფხულის ნამი ბრწყინდება,
 აივსე ჟამი, სანამ თვალი არ იბინდება,
 რადგან ბალახი, მისი მზერით ახლა რომ ტკბები,
 შენს სამარეზე ხვალ ასევე აბიბინდება.

როცა ფესვები, სიცოცხლისა, დამიდუნდება,
 და ზედ სიკვდილი დამედება მიძიმე ხუნდებად,
 ღვინის ჭურჭელი გააკეთეთ ჩემი მიწისგან,
 აავსეთ ღვინით და სიცოცხლე დამიბრუნდება...

ნაზარხოშევმა ჩავიარე სარდაფის გვერდით,
 მთვრალ მოხუცს მხარზე შემოეგდო ხელადა ერთი,
 ვკითხე, რომ ლოთობ, არ გრცხვენია ნუთუ ღვთაების,
 მითხრა, დალიე, შეგვინდობსო მაღალი ღმერთი...

ნუ გინდა სამოც წელზე მეტი სიცოცხლის ჟამი,
 ფხიზელი ბიჯსაც ნუ გადადგამ ნურც ერთი წამით,
 და სანამ შენი თავის ქალა დოქად ქცეულა,
 არ მოიშორო მხრიდან დოქი, ხელიდან ჯამი:

არარაიდან წმინდა ვიშვით, ბილწად ვიქეცით,
 ლალნი მოვედით, ვინ დავმწუხრდით, ვინ წავიქეცით,
 აღგვესო გულნი ცეცხლითა და თვალნი ცრემლითა,
 ქარს გავატანეთ ცხოვრება და მიწად ვიქეცით.

შელავათია ორიოდ დღის სიცოცხლის არსი,
 ისიც რად გინდა, თუ ითმინე და ღვინო არ სვი,
 იცოდე, ბოლოს ეს ქვეყანა უნდა დაიქცეს,
 შენც წაიქეცი, წმინდა ღვინით აღსავსე თასით...

ღვინოს ვსვამ, მაგრამ არასოდეს არა ვარ მთვრალი,
 ძალადობისკენ არ გამირბის სიხარბით თვალი,
 ღვინოს ვცემ თაყვანს მარტოოდენ, რათა შენსაებრ
 საკუთარ თავის თაყვანცემის არ მაჩნდეს კვალი.

წელთა ცვალებადობა თავის დროთა ამალით,
 ისე ჩაიფურცლება, როგორც წიგნი ფრთამალი,
 ნუ იდარდებ, ღვინო სვი, ბრძენნი ასე ბრძანებენ:
 ქვეყნის დარდი შხამია, ღვინო მისი წამალი.

წარსულ დღეზე ნუ მოჰყვები მოთქმასა და ზარს,
 ხვალინდელ დღეს ნუ მოუხმობ, დარდს ნუ იხვევ გარს,
 არ დაენდო წარსულსა და ჯერ მოუსვლელ დღეს,
 ლაღად იყავ და ცხოვრებას ნუ გაატან ქარს.

ცხოვრების წიგნში ვმკითხოვდი ჩემთვის ამ დილით,
 რომელიღაც ბრძენს უთქვამს თურმე გულის წადილით,
 ნეტარ არს იგი, ვისაც სატრფო ეხვევა ღამით
 და როცა ღამე გრძელდეს წელიწადივით.

ხაიამ, სვი და მუდამ ლალის ღვინით იხარე,
 მშვენიერ ქალთან ლაღობით და ღვინით იხარე,
 თუ ეს ქვეყანა არის მხოლოდ არარაობა,
 მაინც რაობად ჩათვალე და იმით იხარე.

რამეთუ ქვეყნად ჟამთა სრბოლა თავის გზით მიდის,
 რადლა ინალვლი ცათა რიცხვი რეაა თუ შვიდი,
 გინდ მგელმა დაგღრღნას, გინდ სამარის პატარა ჭიამ,
 ერთია, რადგან აღსასრული მოგელის მშვიდი.

იმათი ხვედრი, ვინც მკვდარია, ჰე, მერიქიფევ,
 შავი სამარის სიზმარია, ჰე, მერიქიფევ,
 მოიტა ღვინო, მე მისმინე, სხვათა ნათქვამი
 მხოლოდ ღრუბელი და ქარია, ჰე, მერიქიფევ.

ხვალიდან მინდა განვიშორო სიყალბის სული,
 და თმაჭალარამ ღვინით ვიგრძნო სიამე სრული,
 სამოცდაათ წელს მივაღწიე და მსურს ვილხინო,
 თუ ახლა არა, მაშ როდისღა ვიჯერო გული.

ქვეყანა ნახე და რაც ნახე — არაფერია,
 რაც თქვი, რაც გულში ჩაიმარხე — არაფერია,
 გინდ დამწყვდეულმა ივაგლახე — არაფერია.
 თუ გინდ ქვეყანა გადალახე — არაფერია.

იმხიარულე, წამი არის. ჩვენი მყოფადი,
მიწამ გამოხრა ჯემშიდი და ქეიყოზადი,
აუხდენელი ოცნებაა, ძილია მზოლოდ,
სიზმარია და სიცრუეა ჩვენი მყოფადი.

110

სადაც კი ვარდებს დაუფარავთ მიწა ტიტველი,
შეუწოვიათ ფადიშაჰთა სისხლი წითელი,
სადაც კი ია ამოსულა — ლამაზ ქალწულის,
ხალი ყოფილა იშვიათი და მიმზიდველი.

111

მდინარის პირას მობიბინე ბალახს რომ ხედავ,
რა ანგელოსის ხელქმნილია ამგვარად ნეტავ,
ასე უგულოდ ნუ გათელავ შენი ნაბიჯით,
იგი იზრდება მზეთუნახავ ასულთა ზედა.

112

მერიქიფევე, ჩემმა დარდმა აღიმალლა ხმა,
დავთვერი და ალბათ მეტი მომივიდა სმა,
დავრდომილი გული ღვინით განმიახლე შენ,
აღარ ვდარდობ, თუ ჭაღარამ შემითეთორა თმა...

მერიქიფევ, შენი ფეხი ჩვენთვის ბედნიერია,
 ღვინო მოგვეც და გვიმღერე, დღეს ხომ არ გიმღერია,
 ბევრი ხოსრო და ჯემშიდი ახლა მიწის მტვერია,
 ჩვენი მოსვლა ივნისია, წასვლა დეკემბერია.

მერიქიფევ, ეგ ღვინოა ჩემი რწმენა სრული,
 მომაწოდე სავსე ჯამით, როგორც ტკბილი სული,
 შენი წესი თუ არ არის ლოთობა და ვნება,
 ქალი ჩემი რწმენაა და ღვინო ჩემი რჯული.

მზემ განთიადის ქამანდად ბანზე შეტყორცნა სხივი,
 დღის მანათობელ მეფემან ჯამს ჩააბნია მძივი,
 სიყვარულს დღეთა წიაღში უსვრია მოწოდება:
 სვითო, და მოდი დავლიოთ ღვინო ძელგი და ცივი.

ამქვეყნად ზეცას ვერვინ სძლია, ვერ მიჰყო ხელი,
 და ვერაჲაცმა ვერ აღივსო სტომაქის ყელი,
 ნუ გულზვიადობ იმის გამო, ჯერ რომ მთელი ხარ,
 ნუ ჩქარობ, არც შენ გადარჩები ამქვეყნად მთელი.

ბედო, შავბედო, რა ნაღველი შემომანთხიე,
 ტანზე პერანგი, სიკეთისა, შემომახიე,
 სასმელი წყალი გამიშრე და მიქციე ქვიშად,
 სიომ დამბერა, შენ კი ცეცხლის ალში გამხვიე.

განუდექ ყოველს, ღვინის გარდა, უმჯობესია,
 მთვრალი ქალი და კარვის ფარდა უმჯობესია,
 უგზო-უკვლობა, ურწმუნობა და ღვინის წვეთი —
 ციდან მიწამდე რაც მიყვარდა, უმჯობესია.

დოქი წყაროა, ღვინის ლალი დუღს და მეტია,
 ღვინო სულია, ჯამის ტანში ვერ დაეტია,
 ღვინით მღიმარი ბროლის თასი განა რა არის,
 ნაწამებ გულის სისხლნარევი ცრემლის წვეთია.

გისკენ გავფრინდე, სად ვეძებო სხვა, შენი ცალი,
 ახალ სიყვარულს რომ შევუდგე არ შემწევს ძალი,
 გამუდმებული ცრემლთა დენა არ მაძლევს საშველს,
 მიმოვიხედო და სხვა ვინმეს შევავლო თვალი.

კარგია, გარეთ საამური ამინდი როა,
თავს დასრიალებს ბაღნარს თეთრი ღრუბლების გროვა,
ბუღბუღი ყვითელ ვარდისაყენ გადაიხარა
და გადასძახა, მეგობარო, ღვინის სმის დროა...

ჰე, მეგობარო, დამენახვე ერთი წამითა,
პირველი კაცის ცხოვრებაზე გეტყვი თავიდან,
წამების შვილი აიზილა დარდის თიხისგან,
ამქვეყნად დაჰყო მცირე ხანს და უხმოდ წავიდა.

ჩემსა და ღვინის შუა ძმობის ძაფი გაება,
უღვინოდ ლხინი ჩემთვის არის ტანჯვა-ვაება,
მითხრეს, ღვინის სმა მორწმუნე კაცს არ შეჰფერისო,
მე მსმელი ვარ და ღვინო არის ჩემი ღვთაება...

ჩვენა ვართ ლხინის საფუძველი და დარდის ბუდე,
სამართლის არსი, ჩაგვრის ჟინი, გონების ზღუდე,
მდაბალ-მაღალნი, სრულყოფილნი და უზნეონი,
ჯემშიდის ჯამი, ჟანგიანი სარკენი მრუდე.

ჩვენ მუდამ ღვინის მუშტრები ვართ, ახლის თუ ძველის,
 ქერის ორ მარცვლად ძალგვიძს მივცეთ ქვეყანა მთელი,
 შენ შემეკითხე, სად წახვალო სიკვდილის შემდეგ,
 სადაც გსურს წადი, მე კი სავსე ფიალას ველი.

ჩამოთავდა ყრმობის წიგნი ისე, როგორც წყალი,
 აფსუს, ნორჩი გაზაფხული, სიჭაბუკით მთვრალი,
 ან ის მტრედი რაღა იქნა, ბალღობა რომ ერქვა,
 ჰაუ, ისე გამიფრინდა, ვერც მოვკარი თვალი...

ყვავილის ღაწვზე გაზაფხულის ნამი სჯობია,
 ბაღნარში ქალთან სალაღობო ჟამი სჯობია,
 გუშინდელ დღეზე ნუ მოჰყვები სევდას და ნალველს,
 მთელ გუშინდელ დღეს დღევანდელი წამი სჯობია.

გზა გამიმრუდდა და ცხოვრება ჩემი ბნელია,
 სიმშვიდე გაჰქრა, კაეშანში ყოფნა ძნელია,
 დიდება უფალს, რადგან ქვეყნად ნალველი მაინც
 სახვეწი არ მაქვს და აღვილად საშოვნელია.

ღვინო სვი, თორემ გარდიქცევი მიწად, ტიალად,
შემდეგ აგზელენ ან ხელადად, ანდა ფიალად,
ნუ დაენდობი იმქვეყნიურ ცხოვრების ზღაპარს,
არ მოტყუვდება გონიერი ასე იოლად.

თუ ყვავილივით ანთებული ხელთ გეპყრას ჟამი
და მშვენიერთან თუ იხელთე სიამის ჟამი,
ხამს, ღვინოს სვამდე და იშვებდე, რამეთუ ზეცამ
კვლავ მიწად რომ გყოს, დასჭირდება ორიოდ წამი.

გიდრე უეცრად აღსასრულის ჟამი გეახლა,
ვარდისფერ ღვინით, მოდი, ცნობად მოეგე ახლა,
მიხვდი, უბირო, ოქრო არ ხარ, რომ მიწად დაგფლან
და კვლავ, ოდესმე, ამოგთხარონ ისევ ხელახლა.

ერთი მოვიდა, სხვა წავიდა, ერი და ბერი,
არავინ იცის, საიდუმლო, ბინდით ნაფერი,
ჩვენი ბედისა არრა ვიცით ამ მცირეს გარდა,
ღვინის სარწყავი ჟამები ვართ, სხვა არაფერი.

სანთელი, ღვინო, მთვარე მთვრალი, ჰე მერიქიფევ,
სასმისი ღვინის, როგორც ლალი, ჰე, მერიქიფევ,
ქარისგან იხსენ ჩვენთა გულთა მწველი ხანძარი,
ღვინით ჩააქრე მისი ალი, ჰე, მერიქიფევ.

ჩვენ ამა ქვეყნად, დროებით რომ გვერგუნა ბედად,
მწუხარება და უბედობა კვალდაკვალ გვდევდა,
აფსუს, რომ დარჩა აუხსნელი ეს გამოცანა,
მივალთ და მიგვაქვს ათასგვარი დარდი და სევდა.

მე ამ ქვეყანას რამდენჯერაც მოვაველე თვალი, —
ყველგან ედემი და სამოთხის ანკარა წყალი,
ეს ველ-მინდორი სამოთხეა, სხვა რაღა გინდა,
მოილხინე და მოალხინე ლამაზი ქალი...

საიდუმლოს ვის გაუმხელს ეს მუხთალი ხანა,
ყელში მრავალ ჩვენიდანას გაუყარა დანა,
ხანგრძლივ ყოფნას ვის არგუნებს, წავალთ თანდათანა.
ვინც წავიდა, ის ამქვეყნად დაბრუნდება განა?!

რად გსურს ქონება, თუ საწუთრო წარმავალია,
ვინ არის იგი, ქვეყნად სული ვინც არ დალია?
სული, სხეულში შეხიზნული, მხოლოდ ვალია,
როგორ შეიარჩენ, თუ გადახდა გარდუვალა.

ანკარა ღვინის მდომი ასე ვიქნები მუდამ,
შეყვარებული ლერწმის ხმაზე ვიქნები მუდამ,
ჩემი მიწისგან თუკი ვინმე დოქს გააკეთებს,
დოქად ქცეული ღვინით სავსე ვიქნები მუდამ.

მოეგე ცნობად და განსაჯე თვით ბრძენთა დარად,
ქვეყნად რით მოხველ, რას წაიღებ, რომ შეგრჩეს მარად.
ღვინის სმაზე რომ უარს ამბობ, სიკვდილის შიშით,
მაინც მოკვდები, დალოცვილო, გინდ სვი, გინდ არა.

ქვეყნის სიახლე მებინდება, ღვინო თუ არ ვსვი,
როცა დავთვრები, ნაკლულდება გონების თასი,
მაგრამ წუთია სიფხიზლეს და სიმთვრალეს შორის
მისი მონა ვარ, რადგან მას აქვს სიცოცხლის ფასი.

სიზმარში უცებ შემომესმა ბრძენის ხმა-ფრთხილი:
 განა ძილისგან ვინ იგემა სიამე ტკბილი,
 ამქვეყნად საქმეს, სიკვდილის მსგავსს, ნუ დაენდობი,
 წამოდექ, რადგან მიწის ქვეშაც გელისო ძილი.

ადექ, ჭაბუკო, განთიადის მოვიდა ჟამი,
 ლალისფერ ღვინით შენც აღავსე ეგ ბროლის ჯამი,
 ერთი წამია საგანძური ამა ცხოვრების,
 ბევრიც რომ სძებნო, ვერ იპოვო მეორე წამი.

მე იმ ლამაზს მივტირი, დავალ როგორც ეული,
 მას კი სხვისი დარღი აქვს გულზე შემოსეული,
 ჩემი გულის განკურნვა როგორ უნდა მოვთხოვო.
 როცა ჩემი მკურნალი თვითონ არის სნეული.

ეს ქვეყანა სხვაგვარია მისთვის, ვინც კი მთვრალია,
 თავი დარღით ამევსო და ლხინი ჩემი ვალია,
 ჯამი მომეც, სანამ გული მოთმინებამ დალია,
 ჩქარა, თორემ ეს ცხოვრება, ხედავ, წარმავალია.

ნეტარ არს იგი, ვინც ამქვეყნად ლაღად იცხოვრებს,
 რაც აქვს, შეირგებს, კმაყოფილი საღად იცხოვრებს,
 ვინც წუთისოფელს საღადობო შემთხვევად ჩათვლის,
 და ვინც პურ-ღვინით უნადვლოდ და საღად იცხოვრებს.

მხიარულების წამის მეტი რა დაგვრჩენია,
 სხვა რამ ქონება, ჯამის მეტი რა დაგვრჩენია,
 მხიარულების ხელით მისწვდი სასმისს ღვინისას,
 სიყრმის მეგობრად ამის მეტი რა დაგვრჩენია.

რამეთუ ქვეყნად ჭეშმარიტის ვერ ვპოვე კვალი,
 არ ღირს, საეჭვო იმედებს რომ მივაპყრო თვალი,
 ჯამს არ გავუშვებ, რადგან ასეთ უგზოობაში
 თუგინდ ფხიზელი ყოფილხარ და თუ გინდა მთვრალი.

ზღვაში შთაინთქა მოცახცახე წყლის ერთი წვეთი,
 და შეინივთა მიწამ თავის ნამცეცი ერთი,
 გამოჩნდა ბუზი და იმწამსვე გაუჩინარდა,
 თვით შენი ყოფნა ამა ქვეყნად რა არის მეტი.

ფუჭი დარდები არას გარგებს, სჯობს თუ განდევნი,
 ბედმა ჩვენებრი დათესა და მომკა რამდენი?
 ჩქარა დამიდგი ხელისგულზე ეგ სავსე კათხა,
 რადგან რაც მოხდა, ალბათ იყო ის მოსახდენი.

150

ბედო, არ მომწონს შენი ჩარხის ბრუნვა ცბიერი,
 გამააზატე, საბოროკილე არ მაქვს იერი,
 შენ თუ მარტოდენ უგნურსა და უვიცს უღიმი,
 მოდი, არც მე ვარ დიდად ბრძენი და გონიერი.

151

ვჭვრეტ მტვრის საფარქვეშ მიძინებულთ იღუმალეზას,
 ჩაეცქერ მიწას და ვხედავ შიგნით რაც იმალება,
 არარაობის უძირო ჯამს ჩაშტერებული.
 • გარდასულთა და მოუსვლელთა ვხედავ წვალეზას.

152

მან, ვინც სიყვარულს ვერ გაუგო გემო და ფასი,
 დე, მკიცხოს, არც მსურს განუუმარტო ამ სიტყვის არსი.
 ეშხის შარბათი წამალია მხოლოდ ვაჟკაცთა,
 უღირსთ სარგებელს არ მოუტანს ეს ჩემი თასი.

მერიქიფევ, უკვე დადგა განთიადის ჟამი,
 გამოვცალოთ, სასმისებში რაც შემოგვრჩა ღამით,
 ხელსაყრელი შემთხვევაა ეს ცხოვრება, მიხვდი,
 ორიოდე დღით მოვსულვართ, მომაწოდე ჯამი.

154

თუ გაქვს პური, შენს სიმდიდრეს ვეღარ მოსთვლის ენა,
 ცხვრის სამწვადე, ცივი ღოჭით ღვინო, აღმაფრენა,
 სადმე, მყუდრო სამყოფელში, სატრფოც თუ გყავს გვერდით,
 რომელ სულთანს ღირსებია ამისთანა ღზენა.

155

მე ამქვეყნიურ ხუნდებს თავი ვერ დავაღწიე,
 მომძულდა ყოფნა, ვგრძნობ, ჭაპანი ფუჭად გავწიე.
 თუმც ამ საწუთროს შეგირდად ვარ დიდი ხანია,
 მის ხელობაში ოსტატობას ვერ მივაღწიე.

156

მე და ღმერთს მსგავსი სურვილები არა გვქონია
 და რაც ვისურვე, რომ აღსრულდეს არა მგონია,
 თუ ჭეშმარიტი სიმართლეა, რაც მან ინება,
 მაშ, მე ყოველი მის საგმობად მომიგონია.

ძველი ძონძებით გადავხურეთ საღვინე ჩვენი,
 სარდაფის მიწით განვიბანეთ ცოდვათა სენი,
 იქნებ ამ ქვევრთა მიწის მტვერში მაინც ვიპოვოთ
 ამ სარდაფებში დაკარგული სიცოცხლის დღენი.

მთვარემ ქვეყანას შუქის კალთა უხვად მოჰფინა,
 ლაღობისათვის უკეთესი დრო არც ყოფილა,
 ღვინო სვი, თანაც გახსოვდეს, რომ სამარის მიწამ
 გულში ლამაზთა ჩახუტება არ იმყოფინა.

სარდაფში გვიხმეს, განთიადმა როცა იალა,
 მოქეიფენი, ვინც სასმელმა გაგვატიალა,
 ადექ, აავსე ეს ფიალა მჩქეფარე ღვინით
 მანამდის, სანამ ჩვენ ვქცეულვართ სავსე ფიალად.

შენ კარგად იყავ, ეს ქვეყანა ასე იქნება,
 ამ ვარსკვლავთაგან ყველა ისევ ცაზე იქნება,
 შენი ნეშტისგან აზელილი აგურებით კი
 სხვათა და სხვათა სასახლენი სავსე იქნება.

* * *

მე შენთან შეყრის შორი იმედით
 ძალმიძს, ვიცოცხლო ათასი წელი
 და თუ მოვალწევ, გამიკვირდება,
 რა უცებ გზიღე, ოცნება ძველი.
 თუ ვერ მოვალწევ, მაინც ტკბილია
 ეს გზა — იმედის ცრემლებით სველი.
 რა ვუყოთ, განა ყველა ეწია
 მიზანს, ვინც განვლო ქვეყანა ვრცელი?
 ან ვინც დათესა, მოიმკო კიდეც?
 მთიბველს ყოველთვის გაუჭრის ცელი?
 მე შენმა ტრფობამ უცებ დამძლია,
 აღავსო ჩემი არსება მთელი.
 ეს ცეცხლი ტანჯვით არა ნელდება,
 რაღაც საოცრად დამრია ხელი.
 არ მინახიხარ ჯერაც არასდროს,
 მაგრამ ყოველთვის შენს ხილვას ველი.
 შევცქერვარს ვარსკვლავთა შორეულ
 ციმციმს
 და თვალებს მიწვავს აღმური მწველი.
 ნე გავხდი შენი ნანადირევი,
 დაღად მაჩნია იარა ძველი.
 შენმა ხატებამ გამაპარტახა
 და მომანიჭა სამყარო მთელი.

სად არის ქვეყნად უნაღვლო გული,
მხნე და სვიანი?
ან გულის მიღმა სხვა რამ სამყარო
ბნელი, მზიანი?
ოხვრა და სუნთქვა ქვეყნად არიან
ტყუბნი, მარჩბიენი,
გოხრავე და არ ჩანს თანამსუნთქველი—
სატრფო გვიანი.
გთხოვთ განმიცხადოთ, ოდესმე მაინც.
რა დააყუჩებს
მიჯნურთ იარას, თუ არ სალბუნი
სიკვდილიანი.
მე ეშმისა და ადამიანის
ბევრი მსმენია,
ეშმად ქცეულა ყველა, სადღაა
ადამიანი?!

* * *

შენ მიწყალობე ტკივილი და უზომო განცდა
 თან დამაუნჯე ტკბილ ბაგეთა უამეს ნიშით.
 მე ასი სული შემოვწირე სამსხვერპლოს შენსას,
 შენ ერთი მაინც მიწყალობე უსულოდ გდებულს.
 ყოველწამს ცდილობ წარიტაცო ტანჯული გული,
 შეუმჩნეველი რა დარჩება დერვიშის თვალებს.
 იმ ფორიაქში უგზო-უკვლოდ დავკარგე თავი,
 ვით შენი სული, აღარც ერთი არა ჩანს ახლა.
 ღმერთო, მახილვე ჯადოსნური მაგ სახის სარკე,
 რათა ჩავხედო და ვიპოვო არსება ჩემი.

* * *

ეჰა, მფლობელო, მოკეკლუცე ორი ზილფისა,
 ღამის სამოსი მოაცილე ელვარე მთვარეს.
 მზეს ნუ აჩვენებ შენი სახის უზადო ნათელს,
 თორემ ამ ცაზე უგზო-უკვლოდ დაიკარგება.
 ნულარ შესედავ მოციმციმე ვარსკვლავთა კრებულს,
 თორემ ცისმარე, ვით ნახშირი, დაშთება. ცაზე.
 ო, შეისმინე, მეგობარო, ვედრება ჩემი,

დასტურ! წყალობის მომფენელო ყოველსა ზედა.
...თუ მოისურვებ, სულიერი სიმშვიდე ჰპოვო,
ბარბითის ხმაზე ტკბილსურნელი იამე ღვინო,
თუ მოისურვებ, უნაზესი ჰანგები გესმას —
ნუ მიედები ღობე-ყორეს, მიყუჩდი შენთვის.

* * *

დავანებულა სამყაროში სიმღერა შენი.
ყურის განჯინას ვერცხლით ავსებს სიმღერა შენი.
ამ სიტუტიდან იშვის სულის ასული ნაზი.
გონების ხუნდებს შვებით ამხობს სიმღერა შენი.
უსიტყვოდ გვიგებს გულის წადილს, მეღვინე ახლა,
სულს ასიათას ჰანგით ატკბობს სიმღერა შენი.
თვალს მიეფარა ტკბილსურნელი კამკამა ღვინო,
რადგან ავანებს ყოველივეს სიმღერა შენი.
ყოველ ცისმარე რაიც გვმოსავს დერგიშის ფლასით —
ცის სამოსია უსამანო სიმღერა შენი.

* * *

ვითარცა მთვარე მოუძღვები უძლეველ ლაშქარს,
ლაშქრის თავანზე ამოსული იმედის მზე ხარ.
გაქარვებულა ყოველგვარი განცდა და შიში,
მხედართა შორის ხალისი და სიმხნევე სუფევს.
ჰე, მშვენიერო, მოგფენია ნათელი მზისა,
მაგრამ მაღიად შერცხვენილი უკუფენილა.
გამოყოფილხარ როგორც წვეთი სიწმინდის ზღვიდან,

არსება შენი მარგალიტად გარდაგიქმნია.
დამისნეულა ყვავილები ხორშაკმა ტანჯვის,
შენი თვალი კი ლოტოსისთვის წყაროს თვალია.
თვალთაგან მოსჩქევს შადრევანი, ცრემლების ნაცვლად,
ჯიგარიდან კი მოგიზგიზებს კოცონის ალი.

* * *

წუთისოფელში ისე გავივლით, სალამს არ მოგვცემს
სატრფო ჩვენი,
ალერსის სითბოს და სათნოებას არ მოგვანიჭებს
სატრფო ჩვენი
და საოცარი სინანული ჩვენი სახიდან იღვრება უღვთოდ;
თუ დაბრძანდება, არ დაყოვნდება ჩვენს სიახლოვეს
სატრფო ჩვენი.
ათასნაირად ვემუშაითეთ, მაგრამ ამაოდ დაეშეერთ ყველა,
რაიმე სიტყვას და მოწყალებას არ გამოიღებს სატრფო ჩვენი.
წელს შემოვივლეთ ქამარი მონის და მორჩილებით
დავხარეთ თავი,
მაგრამ ხელქვეითთ, ხელზეითობით აღარას წყალობს
სატრფო ჩვენი.
გვაქვს განუზომი ჰუმუნვა და ურვა, უცხოელივით
დავდივართ თემში,
დავრდომილ მონას და ერთგულ მსახურს სახელს არ
არქმევს სატრფო ჩვენი.

* * *

ტრფობის სატანჯველს ჩვენი გული შეეკავშირა,
აწ ყოველივე განშორების გავლით ზღვარი.
თვალსაწიერზე დაიკარგბ მიწური ჩვენი,
გვერგუნა შეება, მწუხარების გვაბრუებს ღვინო.

უდაბნოს ჰავა დამხუთველი დავტოვეთ უკან,
კუთხეში შვებით მოვიკეცეთ დაღლილი მუხლი.
გაეჭსენით ხონჩა, წავიხემსეთ გვებადა რაიც,
მწკხრის ისრებით დავიკოდეთ გულები ჩვენი.
რაც გვქონდა სული, შენს წინაშე დავდვარეთ სრულად,
აწ კი ცარიელ ხელის გულზე ტრიალებს ქარი.
ერთბაშად ყოვლი ქვად აქციე წამიერ ხილვით,
რაით უწყოდი, კერპთმსახურნი ვიყავით სჯულით.
როს მწუხარება არ მოსძებნის სამყოფელს ჩვენსას,
მის მოსახმობად ჩვენ მეყსეულ ვაგზავნით ვინმეს.
სიკვდილს მივეცით საკუთარი ავშარა არსის,
რათა გარდიქცეს ეს რაობა არარაობად.

დილის ნიაგო, თუ ჩაივლი სამარყანდისკენ,
სულთანს მიაართვი ეს წერილი, ხორასნის მკვიდრთა.

იგი იწყება გვამის გვემით და სულის გმინვით,
მთავრდება ჭიგრის დაგვითა და გულის გოდებით.

მასში გაისმის ღირსეულთა მოთქმა-ვაება
და გრაგნილს მოსწვეთს წამებულთა უმანკო სისხლი.

ნაწერი არის დაჩაგრულთა ოხვრით დამშრალი,
თავფურცელს ალბობს განწირულთა უსასო ცრემლი.

გაოცებული რჩება ყური, მისი მსმენელი,
მისი კითხვისას თვალი უმაღ სისხლიანდება.

ნუთუ ხორასნის და მის მკვიდრთა ვაი-ვაგლახი
არ შეუტყვია ღღევანდლამდე ქვეყნის გამგებელს?!

არ შეიძლება არ სცოდნოდა, რამეთუ მისმა
ყოვლისმხედველმა თვალმა უწყის ქვეყნად ყოველი.

არ დაეფარვის არც კეთილის, არცა ბოროტის
ნამცეცი შვიდსავე ცთომილსა და ზეცათა ზედა.

დაგვიდგა ჟამი უჟამობის, უსაძერისობის
და ჰა, დაიძრა ირანისკენ მტრის მხედრიონი.

თუმც მრავალია გამგებელი ამ ზეცის თაღქვეშ,
მხოლოდ იგია მეფე ქველი, სამართლიანი.

იგი ამაყობს, რომ მეფეთა მეფემ სანჯარმა
შვილი უწოდა მას დანარჩენ გამგებელთ შორის.

შურისძიების წყურვილი ჰკლავს ღუზების მიმართ,
რამეთუ ვაჟმა, ხამს, იძიოს შური მამისა.

თუკი თურანიც ბაღად იქცა მისი წყალობით,
მაშინ ირანის აოხრებას როგორ მოითმენს?!

ჰე, ქეფუმარისის დღეგრძელობის ღირსო მეფეო,
ნუშირვანივით მადლიანო, სამართლიანო,

მანუჩეჰრივით დიადო და ნათელფენილო,
გარემოსილო ფერიდუნის შარავანდედით,

გულმოწყალებით შეისმინე ხორასნელთ გმინვა
და ოდეს ისმენ, გადმოხედე წყალობის თვალით.

შემოგდაღადებს გულდამწვარი, ტანჯული ხალხი:
ჰოი, ლხინის და სიხარულის წყაროს სათავევ,

შენგან არს ძლევა ყოვლისა და ბედნიერება,
სარწმუნოების სიმტკიცე და ძალი ქვეყნისა,

ოდენ შენ უწყი, მეუფეო, თუ რა დღე აღგას
ზნედაცემული ღუზებისგან ხორასნის მიწას.

შენ უწყი, ოდით რაც რამ იყო ჩვენში სიკეთე,
აწ იმისაგან ჩვენს მიწაზე არ დარჩა კვალიც.

ახლა ღირსეულთ უღირსების ხროვა განმგებლობს,
აღზევებულან ღვარძლიანნი კეთილთა ზედა.

კეთილშობილნი ხმელ პურსა და ღურდოს ლოდნაან
და ღვთისნიერნი იტანჯვიან ციხის კედლებში.

ბედნიერს ჰპოვებ კაცს, რომელსაც ამოსდის სული,
უბიწოს ჰპოვებ ქალს, რომელიც ჯერ არ შობილა.

ღუშმანმა წმიდა მეჩეთები თავლად აქცია,
ჭერი მოჰხადა და კარიბჭე მოაღლია.

სუყველგან ისმის მარტოოდენ ღუზების ხოტბა,
არც ხატიბია ხორასანში, აღარც მიმბარი.

მტერმა იმდენად შეაძრწუნა ხალხი, რომ დედებს
იღარც კი ძალუძთ დაიტვირონ მკვდარი შვილები.

არცერთ ურწმუნოს არ რგებია მუსლიმანთაგან
ისეთი ტანჯვა, რაც მუსლიმანთ მათგან დაატყდათ.

მუსლიმს არ ელის ჩინეთსა და ბიზანტიაში
ის, რაც აქ ელის, სამშობლოში უღვთოდ განწირულს.

ქვეყნის მეუფევე, ხალხს აღირსე თავისუფლება,
დაიხსენ იგი ამ უღმერთო განსაცდელისგან.

იმ ღვთის გულისთვის, ვინც შეამკო შენით დინარი,
იმ ღვთის გულისთვის, ვინც გვირგვინი შენით ამშვენა,

გთხოვთ, კვლავ უბოძო ხალხს, ღვთისნიერს, თავისუფლება
ამ შემაზრზენი და ბოროტი ღუზებისაგან.

აწ დადგა ჟამი, ხმლით მიუზღო სამაგიერო,
აწ დადგა ჟამი, მათზე შური შუბით იძიო.

და თუკი შარშან ცოლ-შვილი და ოქრო წაართვი,
წელს მათი სული გამხდარიყოს ნადავლი შენი.

ბოლოს ირანი, სამოთხე რომ შეტრფოდა უწინ,
იქცევა ბრბოთა სამფლობელოდ განკითხვის დღემდე.

შენ რომ სამოთხეს დაამსგავსე, ის არეშარე
ლუზების ხელში ჯოჯოხეთად არის ქცეული.

ვისაც ებადა საქონელი, მან ეშმაკურად
დატოვა იგი, უქონელმა რაღა იღონოს?

ო, შეიბრალე, შეივრდომე ხალხი, რომელსაც
არღა-რა დარჩა დღით თუ ღამით, გოდების გარდა.

ო, შეიბრალე, შეივრდომე ის, ვისაც ახლა
ქერიც არა აქვს, თუმცა ძველად არ აკლდა ყანდიც.

ო, შეიბრალე, შეივრდომე, ვისაც ამჟამად
არ აქვს ჭილობიც, თუმც ატლასზე ეძინა უწინ.

ო, შეიბრალე, შეივრდომე შეგინებული
ხალხი, ოდესღაც დიდებული წარსულის მქონე.

ისქანდერივით მოიარე მთელი ქვეყანა,
რადგან შენა ხარ დღევანდელი დღის ისქანდერი.

ბრძოლა დაიწყო, მეფეო და მწედ გექმნეს ბედი,
გაისარჯე და გაგამარჯვებს მეუფე ცისა.

ყველა სუდარით იმოსება, ჯავშანს რომ იცვამ,
ყველა შენდობას გთხოვს, როდესაც ირქმევ მუზარადს.

შენ ხარ გუშაგი სამყაროსი, რამეთუ ღმერთმა
შენს სამართლიან გულს მიანდო ქვეყანა მთელი.

ირანს ეკუთვნის წილი შენი სამართალისა,
თუმც განადგურდა, ნუ მიიჩნევ გარე სამყაროდ.

მზე ხარ ნათელი, ხორასანი ჩრდილში მოექცა,
მზე ხომ თანაბრად ეფინება ამქვეყნად ყველას?!

შენ ღრუბელი ხარ, უდაბნოა მთელი ირანი,
და ღრუბელიც ხომ თანაბრად რწყავს ბაღს და უდაბნოს.

მოსამართლე ხარ, ძლიერთა და სუსტთა განმსჯელი,
არ გეკადრება, ძლიერს სუსტი დააჩაგვრინო.

თუკი ირანიც შენ გეკუთვნის, როგორც თურანი,
მაშინ რატომღა აკლებ ირანს შენს მეფურ ზრუნვას?

თუ შენი ფეხი დაამშვენებს სალაშქროდ უზანგს,
მაშინ სადავე უკან აღარ მიიზიდება.

როდის იქნება, რომ ხორასნის მისადგომებთან
მოაღწევს ცნობა შენთა დიდთა გამარჯვებათა!

ჰოი, დიდებულთ განმგებელო, გულო ქვეყნისა,
ბრძენო მსაჯულო, ღირსების და დიდების ფუძევ,

ისლამის მზეო, ზეციერო, ო, ბორჰან ედ-დინ,
შენ, ვის გმორჩილებს მზის და ზეცის ილუმალება,

შენგან ყოველი ცისკროვნდება, ვით ცოდნით სული,
შენს ნათელს ელტვის ყველა ისე, როგორც მზეს მთვარე.

მწედ გყავდეს მარად ჭეშმარიტი, მაღალი ღმერთი
და ამ საქმეშიც მოგიმართოს ხელი ღვთიური.

იმა საქმისთვის შემართული ბასრი კალამიც
შუბის ბუნიკად გადიქცევა და შურს იძიებს.

ჭეშმარიტების ჩეროვ, ტანჯულ ხალხის მფარველო,
ის გექმნეს შემწედ, როგორც სამწყსოს ღვთის მოციქული.

თუკი დაიხსნი ხალხს ამ მძიმე-განსაცდელისგან,
ღმერთი შეგინდობს განკითხვის ღღეს ყოველგვარ ცოდვას.

შენ, ვინც აღგზარდა ამა ქვეყნის მეფემ სანჯარმა,
სჯულისა დამცველ ფადიშაჰად, სამართლიანად,

შენ ხომ გინახავს მასთან ხოჯა ქამალ ედ-დინო,
რომლისა ბადალს ამა ქვეყნად ძნელად იპოვნო,

ცხადია, მისთვის არასოდეს არის ფარული
არავითარი საიდუმლო სახელმწიფოსი

და აშკარაა, რომ სჭირდება მისი გონება
ირანს ისევე, როგორც ზეცას ნათელი მზისა.

შენ კარგად უწყი, კურთხეული მეფე სანჯარი
თუ მას რატიგად ენდობოდა, დიდბუნოვანი,

ანდა ბრძოლის თუ მშვიდობის ჟამს მას ქვეყნის მიმართ
რაოდენ დიდი, აღუთვლელი ღვაწლი მიუძღვის.

და აი, ამავე ქამალ ედ-დინს ევედრა ხალხი:
წაულე ჩვენი ამბავიო ქვეყნის განმგებელს.

და ოდეს იგი მოგახსენებს წვითა და დაგვით
ამ საზარს ამბავს, სავალალოს, გულისგამგმირავს,

ხამს, რომ ირწმუნო სიქველით და გულმოწყალებით,
რასაც ჩვენს-ნაცვლად მოგახსენებს ქამალ ედ-დინი.

აღმოსავლეთის მბრძანებელო, ისმინე მისგან
ღუწების მიერ ნაოხრალი ხორასნის გმინვა,

რადგან მას ძალუძს ურთულესი ამბის ამოთქმაც
ისევე ლაღად, როგორც ქება-დიდება ღვთისა.

დღე, მოიმართოს შენი გონი, ვით მშვილდ-ისარი,
შენ კი მარადის საიმედო ფარი გფარავდეს.

რასაც შენ იგი მოგახსენებს, ნაკარნახევი
იქნება მხოლოდ ერთგულების გრძნობით შენდამო.

რამეთუ იღვწის იგი შენი სამფლობელოსთვის
და საკუთარი განდიდება არა აქვს მიზნად.

შენა ხარ მეფე, ყოველგვარი ნიჭით ცხებულო,
განსაკუთრებით პოეზიის მაღლი გრგებია.

და თუ ჩემს ლექსში მეორდება ზოგჯერ რითმები,
შემინდუ, რადგან ასეთი რამ ხდება ხანდახან.

მე ვთქვი ომაყის ყაიდაზე, რომელმაც ბრძანა:
„ქარო, წაიღე სისხლიანი მიწა ისპაჰანს!

იგი გაიგებს, უეჭველად, ხალხის სიმძიმის,
ოდეს მიიღებს ამგვარ ამბავს, გულისგამგმირავს.“

სანამ ქვეყანას თავზე ადგას ნათელი მზისა,
მანამ იყავ და იღლეგრძელე, დიღო მეფეო!

ჯედად ედ-დინ ჩეხი

(XIII ს.)

* * *

მე ქვა ვიყავი,
მოგვდი ქვა და მცენარედ მოველ,
მოგვდი მცენარედ
და ბუნაგი ცხოველში გზოვე.
მოგვდი ცხოველიც
და ვიქეცი ადამის ტომად,
მოგვდები აქაც,
მაგრამ განა მაძრწუნებს კვდომა!
გარდავიცვლები
ახალ დღეთა იმედით მთენი,
რომ ანგელოსის
გამომესხას მსუბუქი ფრთენი.
და ერთ დღეს, როცა
ანგელოსის დადგება რიგი,
არავინ უწყის,
იქ რა მელის, რა არის იქით!..
არარაობა დამანახებს უსახო სახეს
და მიგალობებს:
„ნიეთი თვისად მოიქცეს სახედ“.
სიკვდილი ხარობს,
შენ-კი მასზე ტყუილად ცხარობ,
განა არ იცი,
ჯურღმულში ჩქეფს სიცოცხლის წყარო
წყალმანკიანო,
წყალს რომ სვამ და ვერ იკლავ წყურვილს,

სურვილი შენი
 შეუხამე ლოტოსის სურვილს, —
 ლოტოსის მსგავსად
 შუა წყალში გაიდგი ფესვი
 და სვი ეს წყალი,
 რამდენიც გსურს, იმდენი შესვი,
 მაგრამ გახსოვდეს
 ამ ცხოვრების სასტიკი მცნება:
 წამალიც არის
 წყალმანკისთვის წყალი და სნეზაც.
 დაგვიწყებია სულის სატრფო,
 შენს ტკბილ სულს ჰყვარობ,
 იძახი კია: შემომხედეთ,
 მიჯნური ვარო!
 დოქში ჩაგისხამს
 შენთვის ჩუმაღ წყალი წყაროსი
 და გიხარია,
 და გგონია, გიდგას ტაროსი.
 გადააქციე ჩქარა წყალი,
 ნებაზე უშვი,
 იდინოს თავის კალაპოტში,
 ჩაუშვი რუში!

* * *

განვედი, ძილო, და გულისწოროთ,
 ჩემთ, უშვი ხელი,
 თორემ სულ მარტოდმარტო დავრჩი
 აშიყი ძველი.
 ასე ქვაბივით რომ დამკიდე
 ნაჭაზე იჭვის,

ქვეშ კიდევ ცეცხლი რომ შემინთე
ასეთი მწველი,
ეს მაინც მითხარ, ამ ჩემს სულში
რას წალავ ასეთს,
რა იხარშება ასე ნელი
და ასე ძნელი?
რა გახდა მართლა, ერთხელ კეფაც რომ მოვიფხანო,
ისე დამიბღვერ,
კაცის ვიყო თითქოსდა მკვლელი.
შენ კვნესა ჩემი არც კი გესმის,
შენ არც მომხედავ,
თუმც სახვეწნელად გამოწვდილი
შენსკენ მაქვს ყელი.
ამაღე ხელი, სიცოცხლეო,
ამაღე ხელი,
ამაოდ მელი შინ მშვიდობით,
თუ მართლა მელი.
მე სხვა გზა მიღევს,
სხვა მეძახის,
სხვა მელოდება, —
ვიშ, რა წარმტაცად გადაშლილა
არყოფნის ველი!

* * *

ჩვენ აბა რა ვართ, —
ჩვენ ვართ ერთი საკრავი ჩანგი,
ეს შენ ხარ მხოლოდ მესაკრავე,
შენია ჰანგი.
ჩვენ აბა რა ვართ, —
ჩვენ ვართ ერთი ლიტონი სტვირი,
ეს შენ ქვითინებ ჩვენს სხეულში
და ჩვენში სტირი.

ჩვენ აბა რა ვართ, —
მთა ვართ მხოლოდ,
რა უნდა გვექოს,
ეს შეხ ხმიანობ და ჩვენც შენი
აგვიდის ექო.
ლომნი ვართ, მაგრამ
დროშის ფრთებზე ვმძლავრობთ
და ვმარდობთ,
გვიბერავს ქარი
და ჩვენც ვშფოთავთ,
და ეს ვართ მარტო...
ჩვენ რატომ გვიმზერ,
როცა შენთან ესოდენ ვსხვაობთ,
შენს თავს შეხედე,
სიუხვის და სიკეთის ზღვაო!

თავიც თავად ხარ და სულიც, შეილო,
თორემ ნაცვალ ვინა გყავს, ვინა?
მოყვასის, შენის, ნახვას თუ ცდილობ,
მიდი და სარკე დაიდგი წინა.
შენს პირზე შენვე იკოცე, ხოლო
განდობით შენს ყურს გაენდევ მხოლოდ,
ღირსების შენის შენ სცანი ბოლო
და თავიც იქე, რამეთუ ბრწყინავ.
რა ვუყოთ მერე, თუ ვინმემ გცინა,
შენს საიდუმლოს თუ შენში სძინავს.
სხვის წინ ნაზობამ აბა რა გძინა,
ხვაშიადს გულში მიეცი ბინა.
შენვე ხარ შეილი, შენვე ხარ მამაც, —
რაიც შეიქმნა და შექმნა რამაც.

ვერ მოგიძებნოს ბადალი ცამაც,
ნაცვალი შენი ვინ არის, ვინა?
შენ ისე ელავ, შენ ისე ბრწყინავ,
რას მოვა შენთან ბროლი და მინა,
არ გეთქმის ფასი, ძირს გიდევს პინა,
ლალიც შენა ხარ, აყიყიც გინა.

* * *

წადი, ჩემო მეგობარო,
შენს ბალიშზე დადევ თავი.
ვერ მიშველი და ამაოდ
ნუ დამყვები მდადესავით.
თავს ტყუილად ნუ იტანჯავ,
ქარაა, რაც სვე დამდევს ავი.
ჩემი ცრემლით მორწყულ ველზე
ყანასაც კი დათესავენ.
ლამით ვგოდებ, დღისით მოთქმის
ზარს ვარისხებ მნათესავით.
ჩემებრ ჯერე არ ტანჯულა
ქვეყნად კაცის ნათესავი.

* * *

დღე ამას ვდარდობ, შუმი და სადა,
ლამით ფიქრები ამიდის ცადა, —
რატომ არ ვიცი, ვინ ვარ და რა ვარ,
ასე რეგვენი რაღა ვარ რაღა?

რაისტვის მოველ ამ ქვეყანაზე,
 აქეთ ვინ მსადა, ან რატომ მსადა,
 საით მომიწევს აქედან წასვლა,
 სამკვიდრო ჩემი სად არის, სადა?
 მიკვირს და მიკვირს, რატომ დამბადა,
 ამ ქვეყანაზე მე ვინც დამბადა,
 და თუ დამბადა, რატომ დამფერფლა,
 ამქვეყნად მოსვლა ღირდა კი ანდა?
 ბარგი-ბარხანა ავიკრა უნდა,
 გასამგზავრებლად რომ ვიყო მზადა,
 იმქვეყნად მივალ, ამქვეყნად ყოფნის
 გავიდა ყველა ყავლი და ვადა.
 ნეტავი იმ დღეს, შენს შესაყრელად
 როცა ვიქნები გასული გზადა!
 ნეტავი იმ დღეს, საიმნეჭტარო
 უკვე აღმეძრა აქედან მადა!
 ვინ არის ის, ვინც ამიდგა ენა,
 ვინც მე მამლერა და მაღალადა?
 ვინ არის ის, ვინც მომაპყრა სმენა
 კაცს გადაქცეულს მღერად და ხმადა?
 გზა საით მიძევს, არავინ მითხრა,
 ქვეყნად პატივი არავინ მცა და,
 თაყად უმწეომ გონებამ ჩემმა
 შეცნობა მისი ამაოდ სცადა.
 დამათვრე ღვინით, დამათვრე ღვინით,
 რომ გაღეშილმა ვთქვა: „მიდი, ჰკა!“ და
 მარადისობის დილეგის ბჰენი
 წიხლების ცემით დავლეწო მთლადა.
 აქ ჩემი ნებით როდი მოვსულვარ,
 ან როდი დავალ ბარად და მთადა,
 ვინც მომიყვანა, წაყვანად მოვა,
 ვითა მთესველი — თავთავთა მკადა.
 თუ არ ვსვი ღვინო, როგორ ვიმღერო,
 რომ დავლეგ, მყისვე ვიქცევი სხვადა,
 ლექსის სათქმელი ენა მიშრება,
 მასვი, ლექსები ეადინო ზღვადა.

ეჰა, შამს თაბრიზ, ოლონდ მეჩვენე,
ოლონდ გამეცი შორიდან ხმა, და
მზად ვარ, ეს მძორი დავაგდო აქვე,
ღრო ღადგა, ხანჯლის მოვსინჯო ვადა?

* * *

ღმერთი არა გწამთ? მითხარით, ვინ ვარ?
ჩემს გაოგნებას დაუდე ზღვარი.
არც მუსლიმანი გახლავართ გულით,
არც ქრისტიანთა გზაზე ვარ მდგარი.
არც მაღრიბელი არა ვარ, ვიცი,
არც მაშრიყელთა მზითა ვარ მთბარი,
არც ზღვის ჭიპია სამშობლო ჩემი,
არც ეს ხმელეთი, ესოდენ მყარი.
არ მომდგამს მიწა, არ მომდგამს წყალი,
არ მომდგამს ცეცხლი, არ მომდგამს ქარი,
არავითარი ამ ქვეყნის ნივთი,
არავითარი იმ ნივთთა ღარი.
არც ინდოელთა მოვსულვარ მთებით,
არც გამივლია ბოლღართა ბარი,
არც ვარ ჩინელი, არც ხორასნელი,
არცა ვარ მკვიდრი ერაყის მხარის.
არც იმ ედემის იმედი მაღხენს,
არც ჯოჯოხეთის არ მზარავს ზარი,
ადამი არ ვარ და ევაც არ ვარ,
არც მზიბლავს მათი სამოთხის კარი.
სამკვიდრო ჩემი არ არის არსად
და ყველგან ჩემი სამკვიდრო არი.
არავითარი ნიშანი არ მაქვს
და მარადისი წინ მიდგას ღარი.
იმ გაორებას ვაქციე ზურგი, —

მე რომ მაწვნია დღეები მწარი,
ერთს ვეძებ მხოლოდ, ერთს ვეძებ მხოლოდ
და ენაც მხოლოდ ერთისთვის ვძარი.
ის არის პირველ, ის არის ბოლო,
ის არის ჩემი არსობის ფარი,
მხოლოდ ის ვცანი მე შორის სხვათა,
მხოლოდ მას აქებს დღეს ჩემი ქნარი.
ხომ საიქიო არ მწამს და არ მწამს,
სააქაოსაც რომ ხელი ვკარი!
ტრფობისგან მთვრალი მივენდე რინდებს
და მაწანწალებს ავუბი მხარი.
მე სიყვარულმა ჩამიდგა სული,
მაპკურა გულზე ციური ცვარი
და სჯობს, ტრფივით ვცოცხლობდე, ვიდრე
უსიყვარულოდ ძირს ვეგდო მკვდარი.
რა საოცარი ბარტყი ვარ, კვერცხში
დავფრინავ, თუმცა კვერცხს არ აქვს ბზარი.
ჩავფლულვართ ქვეყნად არსობის ლაფში
მე, ჩემი მოდგმა და ჩემი გვარი.
გესმის, შამს თაბრიზ, დავთვერი ძლიერ,
ისე ვსვი, როგორც გინახავს ხარი,
ახლა წანწალი დავიწყო უნდა
და იქნებ სადმე შევჩერდე წყნარი.

* * *

სიკვდილის შემდეგ, როცა ჩემი კუბო დაიძვრის,
შენ ნუ იფიქრებ, თითქოს გული ქვეყნად მრჩებოდეს.
ნუ დამიტირებ და ნუ იტყვი: ვაიმე, ვაგლახ!
გზა რომ დაგებნა — სავალალო აი, ეგ არის.
ნუ გათქმევინებს ჩემი ნეშტი: გაჰქრა, წავიდა! —
ჩემთვის შერთვა და კავშირია გარდაცვალება.

დამფალ სამარეს და ნუ იტყვი: გზა მშვიდობისა —
რადგან სამარე სულთა ბინის კრეტსაბმელია.
ჩემს ძირს ჩაშვებას რომ შესცქერი, ამოსვლაც ნახე:
შზესა და მთვარეს ჩასვენებით რამე აკლდება?..
სად ჩავარდნილა მარცვალი და არ ამოსულა,
ადამის ტომსაც რად არ ჰქონდეს ეგევე წესი?
ან თუ გინახავს ჩაშვებული ჭაში სარწყული —
არ დასწრებიხარ მის პირსავსედ ამობრუნებას?..
სული დაიღე ამ სოფელში, ხმა დაიდუმე,
რომ შენი მოთქმა იქ ისმინოს უზენაესმა.

* * *

რაშიგანა ვარ, მორწმუნენო, რომ თავი ჩემი
ვგრ შემიცვნიას
არც ქრისტეანი ვარ, არც იუდეველი, არც მუსლიმანი.
არც აღმოსავლელი ვარ, არც დასავლელი,
არც ზღვიერი, არც მიწიერი.
არც მბრუნავი ცისა ვარ და არც ბუნებისა,
არც მტვრისაგან ვარ, არცა წყლისაგან, არც ქარისაგან,
არც ცეცხლისაგან...
არცა ჰინდო ვარ, არც ჩინელი, არც ხორასნელი.
არც ამ ქვეყნისა ვარ და არც იმ ქვეყნისა,
სამოთხის და ჯოჯოხეთის მკვიდრიც არ მქვია.
მე არც ადამის ტომთაგანი ვარ და არც ედემის
მცხოვრებთაგანი,
ჩემი სამყოფლო უმყოფლობაა, ჩემი კვალი — უნიშანწყლობა.
მე არც სული და არც სხეული არ გამაჩნია,
რადგან მიჯნურის ნატამალი ვარ.
მე განვიშორე ორქოფობა და ერთს ვუჭვრეტ ორსავ სოფელში,
იმ ერთს დავეძებ, ერთს ვცნობ, ერთს ვხმობ, ერთს ვემონები:
იგია პირველყოფილი და უკანასკნელი,
იგია ცხადი და დაფარული.

და ამ სოფელში, ჩვენ ორის გარდა, სხვას არვისა ვცნობ.
მე სიყვარულმა დამათრო და ცნობისაგან მიხდილი მაქვს
ორივე ქვეყანა,
და მე რინდი ვარ და მებრუვე —სხვა სამანი არ მაბადია.
თუ ჩემი ერთი ამოსუნთქვაც უშენოდ ქმნილა —
დამნანებია მე სიცოცხლე იმავე წამითვე.
და შენთან ერთად რომ მამყოფა მე ერთი წუთით —
ორსავე ქვეყანას გავქელავდი, სიხარულით აროკებული.
ო, შამსი თაბრიზ, მე ამქვეყნად ისე ვარ მთვრალი,
რომ ამის გარდა, საამბობლად სხვა არა მაქვს რა.

* * *

შენ, ჩემო ღმერთო, ქვეყნად ვერვინ შეგედარება,
ასე გულგრილად რად შეჰყურებ ჩემს მწუხარებას?!

შენთა ხელთაა გული ჩემი, კლმად ქცეული,
შენ განმიწესე ტკივილები და ნეტარება.

რასაც მომივლენ, ოდენ იმას უნდა ვუმზირო,
და რაიც შენ გსურს, ჩემს სულს მხოლოდ ის ენატრება.

ზოგჯერ ვკრეფ ეკალს, ზოგჯერ მათრობს ვარდის სურნელი,
ვარდი ვიყავი, ახლა ვიქექ ეკალ-ბარდებად.

უძირო ქვევრში ფერს რომ უცვლი გულებს, უფალო,
ეს ჩემი გულიც, როგორც შენ გსურს, შეფერადდება.

დასაბამს უდებ ყოველივეს და აღასრულებ,
შენ შემეწიე, აღსასრულის დღე რომ დადგება.

თუ მიმეფარვი, უსჯულო ვარ და გიაური,
ოდეს გიხილავ, გული რწმენით გამინათდება.

რაც შენ შიბოძე, იმის გარდა რა მებაღია,
სხვას ან რას ვპოვებ, ანდა რაღა დამეკარგება?!

* * *

მე მხატვარი ვარ და თითო მოსმით
ძალმიძს, რომ შევქმნა სახეთა ჯარი,
მაგრამ როდესაც შენ გამოჩნდები,
მათ ყველას ერთად წარიღებს ქარი.

ათასი სახე შევქმენი სრული,
ვნებით აღვანთე, შთავბერე სულს,
მაგრამ გამოჩნდი და ყველა ერთად
მწვავე ცეცხლს მივეც და ხელი ვკარი.

მერიქიფე ხარ მთვრალი და ლალი,
თუ ჩემი მტრობის გულს გიწვავს დალი,
ან იქნებ ის ხარ, ვინც დამინგრია
ქვითკირნაგები სასახლე მყარი.

თვით სული ჩემი, ვით ვთქვა ენითა,
დაიდვარა და შენ შეგენივთა,
ჩემს სულს შენ მიეც შენებრი ფშვენა,
აღერსით ასე მიტომ ვარ მკვდარი.

შენს ფერხთ ვარდნილი ამ სისხლის წვეთი
ლაღადებს: ქვეყნად რაღა მსურს მეტი,
მე შენი ტრფობის ფერი დამედო
და შენი ვნების მიბერავს ქარი.

გარ წყლის და თიხის უშნო შენობა,
გულს მინგრევს სევდა და უშენობა,
ან შინ მეწვიე, ან მომიხდება
დავთმო ეს ჩემი სახლი და კარი.

გულს მინგრევს სევდა და უშენობა,

ან ზინ მეწვიე, ან მომიხლება

დავთმო ეს ჩემი სახლი და კარი.

***

სული ვარ, გონი თუ სხეული, ვინა ვარ, რა ვარ?

მე კაცი მქვია, თუმცა არ ვიცი კაცობის არსი,

აზრი ვარ, ფორმა თუ სახელი, ვინა ვარ, რა ვარ?

როგორ აღეწერო საკუთარი თავი, ცეცხლი ვარ,

წყალი ვარ, მიწა თუ ჰაერი, ვინა ვარ, რა ვარ?

უგონო ვარ თუ გონიერი, განშორებული,

თუ მასთან მყოფი, აღარ ვიცო, ვინა ვარ, რა ვარ?

ამ სამყაროში მაქვს თუ არა ადგილი ჩემი,

აჩაჩაობა თუ ჩაობა, ვინა ვარ, ჩა ვარ?

განდებილი თუ მოქეიფე, მთვრალი, ფხიზელი,

მწდე ვარ, ღვინო თუ სასმისი ვარ, ვინა ვარ, რა ვარ?

სიყვარული ვარ, მოყვარული თუ საყვარელი,

მოდღვარი ვარ თუ შეგირდი ვარ, ვინა ვარ, რა ვარ?

მე ქრისტეანი ბერი ვარ თუ სუფი დერვიში,

ან იქნებ თავად მესია ვარ, ვინა ვარ, რა ვარ?

მე უსხეულო სული გარ თუ უსულო გვამი,

ცოცხალი ვარ თუ გარდაცვლილი, ცინა ვარ, რა ვარ?

სინათლე ვარ თუ უკუნეთი, შხამი, ბადაგი,
მახინჯი ვარ თუ მშვენიერი, ვინა ვარ, რა ვარ?

მე ზღვის გმინვა ვარ თუ გოდება გაოგნებისა,
ოკეანე ვარ თუ ხომალდი, ვინა ვარ, რა ვარ?

უნიშნოდ იქცა ნიშანი და უენოდ ენა,
უნიშნობათა შემნიშნავი, ვინა ვარ, რა ვარ?

ვინმემ რომ მკითხოს ვინაობა, რა ვუპასუხო
შტერად შთენილმა და უბირმა, ვინა ვარ, რა ვარ?

შამსე თაბრიზის სევდისასაც ამას იტყვიან
და მეც მას ვწუხვარ, რომ არ ვიცი, ვინა ვარ, რა ვარ?!

ჯერაც არ ვიცი, მე მე ვარ თუ მე მე არა ვარ,
რალაც საოცარ ყოფაში ვარ, მე მე არა ვარ.

სიყვარული ვარ, მოყვარული თუ საყვარელი?
ვარ გაოგნების ჯამით მთვრალი, მე მე არა ვარ.

ვინა ვარ, რა ვარ, უსახელო რალაც ქიმერა,
მე სულ სხვა არსის ნილაბი ვარ, მე მე არა ვარ.

მარადისობას შენივთული, სული მოკვდავი,
რალაც ღიდების მწვერვალი ვარ, მე მე არა ვარ.

ჰეი, რომელნიც ეძიებთ უფალს
 სადღაც თქვენს მიღმა, სადღაც თქვენს იქით,
 ვერსად იპოვით სხვაგან, რამეთუ
 თქვენშია იგი, თქვენშია იგი.

თუ არაფერი არ დაგიკარგავთ,
 ფუჭი ძიება რისთვის გარგიათ.
 რატომღა უხმობთ, რატომღა ეძებთ
 მას, რაც აროდეს არ დაგკარგვიათ.

თქვენ ხართ სახელი, თქვენა ხართ ასო,
 თქვენა ხართ სიტყვა, თქვენა ხართ წიგნი
 და ზეციერი მოციქულებიც
 თქვენა ხართ მხოლოდ, თქვენსავე შიგნით.

თქვენა ხართ მოსე და მკლავი მისი,
 თვით სასწაული და საოცრება,
 თქვენ ხართ იესო, ცათა სიმაღლე
 და ქრისტიანი ბერის ოცნება.

თქვენ ხართ მგზავრი და თქვენვე მეგზური
 და ყოველივე თქვენში ცხადდება,
 თქვენ ხართ ღვთაების არსების ახსნა,
 გარდმოვლენა და გამოცხადება.

ხან ხართ ღვთაებრივ სახეთა ზილვა,
 ხან მოამბენი ხართ მიწიერი.
 ხან ფერი გაძევთ მღვრიე ნალექის,
 ხან გაცისკროვნებთ შუქი ძლიერი.

იყუჩეთ, თქვენსავე სენაკს დასჯერდით
 და გარე-გარე ნუ იარებით,
 რამეთუ თქვენ ხართ სადგომი ღვთისა,
 მის დიდ სიყვარულს ნაზიარები.

თქვენ ხართ არსიც და მისი ნიშანიც,
ზეცა და მიწა, მყიფე და მყარი.
მარადისობის არსი თქვენა ხართ
თვითონ სიკვდილის გარეშე მდგარი.

თუ გსურთ, რომ იგრძნოთ მიჯნურის ღაწვი
და ღვთაებრივი ისმინოთ ჰანგი,
გააპრიალეთ სარკე სულისა,
ჩამოაშორეთ ჭუჭყი და ჟანგი.

რაც გეუბენით, იგი ყოველი
თქვენგნითვე ვცან და ვიჭეშმარიტე,
ამ არსებობით მოარსებენო,
სიუხვეს თქვენსას სიტყვა არ იტევს.

მიწის წიაღით ზეცათა მიღმა
განფენილია საუფლო თქვენი,
ხართ სიმაღლეთა გარდამეტება
გამოუთქმელი გონით და ენით.

ჭეშმარიტებით შთანაგონები
ის, რაიც რუმის ბაგეთგან ითქვა,
თქვენ ძალგიძთ ახსნათ და შეიმეცნოთ
ყოველი აზრი, ყოველი სიტყვა.

შამსე თაბრიზი თუ კი მეუფებს
სულის მეოხად, ბნელის ყადაღად,
დიდსულოვნების მაძიებელნო,
მოდიოთ, სადა ხართ! მოდიოთ, სადა ხართ!

* * *

ჩვენ აივანზე ჟამი გვედგა მწველი, მე და შენ.
ორი სხეული, სულით ერთი მთელი, მე და შენ.

ბაღმა გვაპყურა უკვდავების წყაროს ცვარ-ნამი,
როცა ბაღნარში მოვიღერეთ ყელი მე და შენ.

ჩვენს სათვალთვალოდ აციმციმდნენ ცაზე ვარსკვლავნი,
ჩვენ, როგორც მთვარე თეთრ ღრუბლებში მვლელი, მე და შენ.

ორნი აღარ ვართ, შეგვანივთა სიამის ჟამმა
და დავუტევეთ მჭმუნვარება ძველი მე და შენ.

ტრფობის წყურვილით დაიშრიტნენ ფრინველნი ცათა,
როს წამოგანთეთ ვნებით ღამე, ბნელი, მე და შენ.

ჰე, საოცრებავ, იმ წამს, როცა ერთად ვიყავით
და როცა გვწვავდა სიახლოვე, მწველი, მე და შენ.

შენ ხორასანის ცა გფარავდა, მე კი ერაყის
და გვაშორებდა ჩვენ მანძილი ვრცელი, მე და შენ.

* * *

მთვარევ, გვაჩვენე სახება შენი,
ვინაც მეშვიდე ზეცაში სუფევ.

შეყვარებულნი წყურვილის გამო
შორი თემიდან მოვსულვართ შენთან.

შენ, ვინაც ჰგუობ საკუთარ არსში
ათას სამოთხეს და ჰურიათა, —

მიაგე მზერა მიჯნურთა კრებულს
და ჩამოხარე ბანიდან თავი.

ჰე, მწდო, ხსვი სუფიებს ღვინო!
ღვინო სულისა და არა გაზის.

ისეთი ღვინო, რომ მდუღარებით
საფლავებიდან აჰყაროს მკედრები.

* * *

რა საამოა, რომ ამ სოფელში
ჩემს მწუხარებას არ აქვს სამანი.

ქანცმილეული მივალ გზაზედა,
თვალუწიერი მიღვეს სავალი.

ოჰ, რარიგ მტანჯავს ტკივილი, მაგრამ
ჩირად არ მიღირს მისი წამალი.

* * *

ისეა მთვრალი მისი სუნთქვით ადამის სული,
რომ ველარ ძალუძთ განასხვავონ იმ სუნთქვას იგი.
იგი ღელავს და მისი ღელვით ბორგავენ ზღვები,
მისი სიმთვრალით მთვრალი არის სამყარო დიდი.
ო, რა კარგია, რომ უჩუმრად მინებდე სიკვდილს,
ამ საწუთროში არ მოისხან ძაძები რილით.
ჰეშმარიტების ღვინო არის ნებადართული,
ან კი შარბათი ღვთიურ ქვევრის აკრძალონ რითი.
რამეთუ ყრმაი გაბრუვდები ღვთიური ღვინით,

წელმოკაკული ორ გახდები საწუთროითი.
თიხას განაქრობ? მოიპოვებ თავისუფლებას
იმ ღრუბლისაგან, შენ რომ გაყრის წვიმას და ქვითინს.
გულს შეყვარებულს განუმარტე ყოველი ესე
მოსავი ღვთისა მცირედითაც შენზე თუ ითქმის.
წყალსა და თიხას განაშორე არსება შენი,
რომ გარდაიქცე სამუდამოდ მყარი და მკვიდრი.
მორწმუნე გახდი ისეთი, რომ წინაშე შენთა
იყოს ყოველი მუსლიმანი მოთნე და ფლიდი.
აწ კი შთენილი შენ იუბნე შამს ედ-დინ თაბრიზ,
შენში ყოველი რომ სრულიქმნა... ეს ღმერთმაც იცის...

* * *

დავეშვი... დავეშვი... წყალში ჩავეშვი...
მერგუნა შვება, როს წყალი შევსვი.
არ ვგეებ დაფში, არც. სალამურში,
ალარც ღვინოში და ალარც ქვევრში.
სადა ვარ ნეტავ, რომელ სივრცეში?
— პირველ საწყისში და საფუძველში!
ტრფობის წალკოტში ვიხილე სული,
მივაგე გული უგონოდ ხელში.
ღვინო ვსვი, ღვინო, სურნელმა მისმან
მომაგო სიტკბო, ძალი და ეშხი.
ბრძენი ვარ, ბრძენი, სავსე ვარ ქარით
და გავრცობილი მე ვარ ეთერში.
ვარ კიპარისი, ანაგებიტა
გამორჩეული კიპარისებში.
მე დავიუფლე ტახტი ზეცაში,
ტალღაში, ზღვაში, ოკეანეში.
მე ვარ ბატონი, ზღვა ვარ ცოდნისა,
მე ვარ მეუფე ცოდნის ტალღებში.

ეჰე, ვარსკვლავო, განახვენ ბაგე!
საჩინო ჰყავი, რომ ჰგიებ ჩემში.
და ნაწილაკი ყოველი ჩემი
შენთან უბნობს და გაბრუვდა შენში:
— „მე ვარ ოსტატი იმ კამათლისა,
გასართობად რომ გიჭირავს ხელში“.

* * *

მომხედე, შენმა სიყვარულმა ხელად მაქცია,
ქალაქი ვიყავ, უკაცრიელ ველად მაქცია.

შენზე ოცნებამ განმაშორა სახლსა და ნივთებს,
დარდების თანამოსახლედ და მხევლად მაქცია.

ნუ იტყვი იმას, დავრდომილი ვიყავი ვითარ...
შენმა დანახვამ რაინდად და ქველად მაქცია.

შენმა არსებამ, ოდეს ჩემში ვყავი საჩინო,
მოყვასთა შორის უცხოელად გადამაქცია.

მე სიყვარულზე დღედაღამე ზღაპრების თხრობამ
თვით სიყვარულად და ზღაპრების თემად მაქცია.

ბუსტანიდან

* * *

შემომესია ერთხელ ღამით ფიქრები მწველი,
გულში ავანთე პოეზიის წმინდა სანთელი.
მოესმა ჩემი ტკბილი ლექსი ერთ მაწანწალას,
შემასხა ქება, არ შესწევდა ძაგების ძალა.
მაგრამ, ო, იგი ბოლოს მაინც აენტო შუროთ,
აღმოხდა კვნესა, როგორც დაჭრილს, მას უცნაური:
საადის ლექსი სხვებისაგან, მწამს, განირჩევა,
ამშვენებს აზრი მას მაღალი და სალი რჩევა.
მაგრამ არ არის მომღერალი იგი ომების,
მძიმე გურზების, მშვილდ-ისრების, მძვინვარ ლომების.
არ ვარ პოეტი ორთა რკენის, ეს მან რა იცის,
თორემ ლექსების ნაკლებობას მე არ განვიცდი!
სიტყვის შეჯიბრის მოედანზე, უწყოდეს ყველამ,
ბასრი ხმალივით მჭრელი არის საადის ენა.
მოდო, გავსინჯოთ ერთმანეთის ნიჭი და ძალა,
ქვით შემოძლია გავუხეთქო მტერს თავის ქალა!

* * *

„ არვინ აფასებს ბედნიერ დღეთ, დღეთ მოციმციმეთ,
ჩვენ გვახსოვს მხოლოდ მწუხარების დღეები მძიმე.
მდიდარს რა უჭირს, აბა, იმას რა ედარდება,
თუ ღარიბისთვის რანაირი ზამთარი დგება!
ჯანმრთელს თუ ღამით მოსვენებით არ დაეძინა,

მადლობის გრძნობით თავს არ დახრის გამჩენის წინა!
 გულს ძალა ერჩის, აჩქარებით მიდიხარ ოდეს,
 მაგრამ კუტი და ხეიბარიც უნდა გახსოვდეს!
 იყოს მუდამ ჟამს ახალგაზრდა მოხუცის შემწე,
 უძლური კაცის შებრძოლებას ძლიერი შეძლებს.
 წყალს არ აფასებს ჯეიჰონის ნაპირად მყოფი,
 მეუღაბნოეს გულს უთუთქავს სიცხე და ოფლი.
 დიჯლის ნაპირად მცხოვრებ არაბს არა აქვს დარდი,
 თუ როგორ სტანჯავს მხურვალეობა უწყლოდ დავარდნილს.
 ო, ის შეიცნობს ჯანმრთელობის ფასს და დიდებას,
 ვისაც ციება ერთხელ მაინც მოეკიდება.
 ლოგინში წევხარ, გრძნობ სიმშვიდეს და მოსვენებას,
 ეს ბნელი ღამე შენ გრძლად როგორ მოგეჩვენება!
 სიმწარე გრძელი ღამეების, ო, კარგად იცის,
 დასუსტებულმა ავადმყოფმა, დამწვარმა სიცხით.
 შენ ტკბილად გძინავს, დილით დოლი გაღვიძებს წყნარად,
 აბა, რა იცი, მწყემსმა ღამე ვით გაატარა!

* * *

ჰოი, მიჯნურნო, ნეტავი თქვენ, განცდებით იწვით,
 იცით ჭრილობა და ტკივილი, მალამოც იცით!
 არ გსურთ სიმდიდრე, არც მეფობა 'არ გხიბლავთ, არა,
 თმენა, გაძლება გულში გიდგათ იმედის დარად!
 შეუსვენებლივ მწუხარების მიირთმევთ ღვინოს,
 სიმწარეს ნახავთ, ამოოხვრით გსურთ მოილხინოთ!
 უბედურება სიმთვრალეა, — ლხინი უცვლელი,
 გარდებს ყოველთვის გარს არტყია ეკლები მწველი.
 ალოეს წვენი ხომ მწარეა, მწლაკე და მწველი,
 მაგრამ ტკბილია მორთმეული მეგობრის ხელით.
 სატრფოს საყვედურს ვნებით მთვრალნი იტანენ ტკბილად,
 მთვრალ აქლემს მუდამ მძიმე ტვირთი მიაქვს ადვილად.
 გინც სატრფოს ტყვეა, ის ტყვეობას ისურვებს მუდამ,
 თავით ქაშანდი გადაიძროს მას აღარ უნდა.
 საწყლებად იქცნენ, ღიღ მეფეებს შეება წაერთოთ,

გზების მცოდნეთა, აერიათ გზა-კვალი ერთობ.
მათ სანახავად ვერ გაიკვლევ გზას ვერასოდეს,
ბნელით მოსილან უკვდავების წყალივით ოდეს.
შიგნით ტაძარი — სილამაზით თვალის წარმტაცი,
გარეთ—საწყალი მათხოვარი ათასგვარ განცდით.
ცეცხლში ცვივიან ვით ფარვანა, სხვა გზა ზომ არ ჩანს,
არა, ვით ჭია აბრეშუმის, იქსოვენ ფარჩას.
სატრფოს, იცოდე, სატრფოს მკერდში იხილავ ხშირად,
ბაგედახეთქილს წყურვილისგან — მდინარის პირად.
არ ვამბობ, წყალზე ნიკლები აქვთ ღონე და ძალი,
ვეჭვობ, მათ წყურვილს დაანელებს ნილოსის წყალი.

* * *

თიხით და წყალით შექმნილია, ვინც გიყვარს იგი,
სიმშვიდეს გართმევს, მღელვარების დამდგარა რიგი.
გღვიძავს, წინ გიდვას მისი ლოყა, წარმტაცი ხალით,
გძინავს და მაინც არ გშორდება აჩრდილი თვალით.

* * *

ზელიზა დათვრა სიყვარულის და ტრფობის ღვინით,
ლამაზ იოსებს მიმოავლო თვალები ჟინით.
სულში ვერაგი ამდგარიყო დევი ვნებათა,
იოსებისკენ, როგორც მგელი, გამოემართა.
მას კერპი ედგა, მოჭედილი ლამაზი ქვებით,
ყოველ დილის ჟამს ლოცულობდა ცრემლების ფრქვევით.
ჩამოაფარა კერპს თვალებზე, ხელი შეახო:
კერპმა ქცევანი უცნაური არ დაინახოს.
კუთხეში მიჯდა იოსები, ტანის ცახცახით,
მისრელ ბანოვანს შეჰყურებდა მწუხარე სახით.
ხელი და ფეხი დაუკოცნა ზელიზამ კრძალვით:
ასწიე თავი, ჩემო მკვლელო, რისთვის ხარ მალვით?
გულს ქვად ნუ აქცევ და შეკრული გახსენი წარბი,

სასიხარულო წუთების დროს ნუ გიპყრობს დარდი!
ცრემლები მოსწყდა იოსების მშვენიერ თვალებს:
ჩემში ნუ ეძებ სულს უწმინდურს, შორს გამეცალე!
შენ ქვის გრცხვენია, შენ კერპის გაქვს კრძალვა და რიდი,
მე შემოქმედის მაქვს შიში და სირცხვილი დიდი.

რა ნაყოფს მოგცემს, დამწუხრება ბოლოს რას გარგებს,
ავლადიდება სიცოცხლისა თუკი დაკარგე!
ო, სვამენ ღვინოს, რადგან მას აქვს წითელი ფერი,
გაყვითლებული წითელ ღვინით მინახავს ბევრი!
დღეს პატიება შენს გამჩენელს შესთხოვე კრძალვით,
ხვალ არ გექნება ლაპარაკის ღონე და ძალი!

* * *

მუსიკის ხმაზე აყოლილი გაისმა ტაში,
ფერიის სახემ გატაცებით იწყო თამაში.
ირგვლივ მღელვარე გულების, თუ მთრთოლვარ სანთელთა,
მოედო ცეცხლი, კაბის კალთა მისი დაფერფლა.
შეწუხდა მეტად, ჩაიძირა დარდში ფერია,
მოხიბლულთაგან ერთმა უთხრა: არაფერია,
შენ ცეცხლმა მხოლოდ ერთი კაბის კალთა მოგტაცა,
მე ყველაფერი, გაჩენიდან მებადა რაცა.
თუ მისი ტრფობის შენ გედება მწველი ხანძარი,
შენს და მას შორის გამქრალია ყველა საზღვარი!

* * *

ყმაწვილმა ქალმა ერთ მოხუცს კაცს ასე შესჩივლა:
რა ვქნა, მაღარდებს, რომ ქმარი არ დამემორჩილა!
ვხედავ, ო, საქმე ჩემი მიდის ძალიან მრუდად,
მთელი სიცოცხლე სიმწარეში დავლიო უნდა!
ჩემს ირგვლივ ყველას აქვს ცხოვრება, ტკბილი და წყნარი.
ქმარსაგან ჩემებრ გულნატკენი არავინ არი.
ერთი არსება უნდა იყოს ცოლი და ქმარი.

ვით. ორი გული ერთ ქერქშია ხოლმე ჩამჯდარო.
 ჯერ არ მინახავს და ეს არის მეტად სამძიმო.
 რომ ერთხელ მაინც, ერთხელ მაინც მან გაჰცინოს
 მოხუცი იყო ხანდაზმული და გამოცდილი,
 რა მოისმინა გაანჩხლებულ ქალის ჩივილი,
 ტკბილი პასუხი სანაქებო მოკაზმა ხელად:
 თუ ლამაზია, ტანჯვა სძლიე წარბშეუხრელად.
 ო, ძნელი არის მეგობარზე აიღო ხელი,
 სხვა მეგობარის პოვნა, ვფიქრობ, იქნება ძნელი!

* * *

შეერთდა ორი ახოვანი და მზის სადარი,
 ზათ კარგი ჰქონდათ წარმოშობა, მოდგმა და გვარი.
 ცოლი უსაზღვრო ნეტარების გრძნობით ტკბებოდა,
 ქმარი, გამდგარი, კი ნაღველში იღაგებოდა.
 ცოლი წარმტაცი, გარეგნობით ფერიის დარი,
 ქმარი გაბღვერით, ზურგშექცევით კედელთან მდგარი.
 ცოლი მრავალგვარ ფერადებით მოირთვებოდა,
 ქმარი ღმერთს, მაღალს, ადრე სიკვდილს ევედრებოდა.
 სოფლის მოხუცთა იგი ვაჟი იხმეს ერთ დილით,
 უთხრეს: არ გიყვარს, ჩამოშორდი, მიეც ქებიანი.
 ვაჟს გაეხარდა: სამწუხარო იქნება როდის,
 თუ ასი ცხვარით სამუდამოდ დავამსხვრევ ბორკილს.
 ეს ცოლს რა ესმა, დაიხოკა სახე და ტანი,
 ვით შემიძლია, განშორების ვიყო ამტანი!
 ასი კი არა, ცხვარიც მომცენ ასი ათასი,
 მეგობრის სახის ხილვის რაღა იქნება ფასი:

* * *

გზად მიდიოდა სოფლის თავი მის შვილთან ერთად,
 რაღაც შემთხვევით მეფის ბანაკს გზა შეუერთდა.
 მოჰკიდა ვაჟმა თვალი გმირებს, ხმლებს, მუწარადებს,
 ოქროს ქამრებით დამშვენებულ ატლასის კაბებს.

რჩეულ მშვილდოსნებს, მონავარდეთ ქართ უმაღლესთა,
 კაპარჰთა მზიდავ მონებს, მრავალ მოისარეთა.
 ერთი ბრწყინავდა აბრეშუმით, ვით განთიადი,
 მეორეს ედგა თავს მეფური თაჯი დიადი.
 ნახა ყველანი, სავსე ლხინით და ბრწყინვალეებით,
 მობრუნდა, მამას შეეჩეხა მისი თვალები.
 იხილა იგი ფერწასული და ცოცხალ-მკვდარი,
 დასაწყლებული, მოკუნტული, კუთხეში მდგარი.
 ჰკითხა: ო, მამა, საყვარელო, რა დაგემართა,
 სოფლის თავი ხარ რჩეული და სოფელსაც ჰმართავ.
 რა მოგივიდა, უიმედოდ აცეცებ თვალებს,
 შიშის ქარებით ტირიფივით რისთვის კანკალებ?
 დიახ, — მიუგო — მაქვს დიდება სოფლის მთავარის,
 ქრება დიდებაც, სად თავდება სოფლის საზღვარი.
 ყველა ძლიერი უდიდესი შიშით პყრობილა,
 გინაც ოდესმე სასახლეში მეფის ყოფილა.
 შენ არა უწყი, ხარ სოფელში, სუქდები კარგად,
 და სხვა არ გახსოვს, საკუთარი დიდების გარდა.
 ამბის მთხრობელთა, ო, ისეთი თქვეს ვერაფერი,
 საადიმ არ თქვას რამ იგავი მის შესაფერი!

* * *

ბაღად და ველად, ალბათ, შენც ხარ მისი მნახველი,
 ელვარებს ღამით ჭია ერთი, როგორც სანთელი.
 ჰკითხეს: ანათებს ამ ბნელ ღამეს შენი ნათება,
 რად იმალები, დღისით სად ხარ, რა გემართება?
 მტვერში შობილმა ცეცხლოვანმა ჭიამ პატარამ,
 გასცა პასუხი მოკრძალებით, მშვიდად და წყნარად:
 მუდამ აქა ვარ, დღით და ღამით ველადვე ვრჩები,
 მაგრამ არა ჩანს მზის ნათელთან ნათელი ჩემი!

ერთს დაუდაგა სიყვარულმა გული და ტანი,
 ტრფობაში ტანჯვის ის ჩემსავით იყო ამტანი.
 ჰკვიანს ეძახდნენ, ხანდაზმული ბრძენი ნაცადი,
 ისე გახელდა, რომ შეშლილად გამოაცხადეს.
 იტანდა ტანჯვას, მეგობრისთვის გული ღნებოდა,
 შხამი ტრფობისა, თერიაყად ეჩვენებოდა.
 თავი დახარა, მწუხარებამ გული დაღარა,
 მაინც არ შედრკა, ცრემლი მაინც არ გადმოყარა.
 ფერად-ფერადი ოცნებათა მოედო ნისლი,
 დაიმონავა მისი ფიქრი, გონება მისი.
 მას არ ესმოდა მძაგებელთა სიტყვები ცივი,
 როგორც ჩაძირულს აღარ ესმის შრიალი წვიმის.
 გონების ფეხი ვისიც დიდი ქვის ქვეშ მოყვება,
 იგი სახელის დაძრახვაზე არ დაღონდება.
 ღამით, ეშმაკი მოკაზმული ფერიის სახით,
 შევიდა მასთან, ის ჩაიკრა გულში ცახცახით,
 ავს სულს მიენდო, სამუდამოდ გახდა ცოდვილი,
 ძალა ლოცვისა იმ უბედურს არ ჰქონდა დილით.
 გაბანა სურდა, ძირს დაეშვა მწუხარე გულით,
 მარმარილოსებრ იყო წყალი ყინვით გაკრული.
 ერთმა შესძახა: რას სჩადიხარ, რა დაგემართა,
 წყალი ცივია, რისთვის აძლევ სიცოცხლეს ქართა!
 იმ ჭაბუკს, მართალს, შეწუხებულს, აღმოხდა გმინვა.
 სიტყვები ფუჭი და უაზრო, აბა რად მინდა!
 ისე შემიბყრო, მის სიყვარულს ისე ვემონე,
 რომ მოთმინების აღარა მაქვს ძალა და ღონე.
 სასიხარულო ყვავილებით გული არ ირთვის,
 ჩემს სულს, დატანჯულს, სამუდამოდ დააწვა ტვირთი.
 თიხისგან ღმერთმა შექმნა კაცის არსება სრული
 და ძლიერებით მასში წმინდა შთაბერა სული;
 როგორ არ უნდა შევასრულოთ მისი ბრძანება,
 როცა სიუხვით და წყალობით ის თავს გვევლებს!

თუ გიყვარს, მაშინ ვაებათა შესძელ ატანა,
 თუ არა, გასწი, განცხრომაზე იფიქრე თანაც!
 დამამიწებსო, შენ სიყვარულს ნუ უფრთხი მარად,
 ის თუ დაგლუპავს, უკვდავების შუქი დაგფარავს.
 საღი თესლიდან არ ამოვა საღი მცენარე,
 თუ მისი ბედი არ იქნება პირმოციანარე.
 მუტრიბო, ოდეს სიყვარულის უპყრიხარ სენთა.
 ცეკვა-თამაშად გეჩვენება ფეხის ხმა ცხენთა.
 არ შეგწევს ძალა განასხვავო ძალები თარის,
 ბულბულის ხმაზე აკვნესდები ცრემლებით ცხარით.
 მღერის ადგმნებით მომღერალი, გულგანახური,
 ისმინოს, ღია როდი არის ყოველთვის ყური.
 ხელს, გზაბნეულს თუ ღვინოზე უჭირავს თვალი,
 იგი დოლაბის ხმითაც, გწამდეს, გახდება მთვრალი.
 დოლაბისგვარად შეირხევა, იბრუნებს მარად,
 ტირილს და კვნესას წამოიწყებს დოლაბისგვარად!
 ის მორჩილებით საყელოში თავს შეჰყოფს ფრთხილად,
 თუ მოთმინება გაეცალა, დაფლეთს ადვილად!
 სიყვარულით მთვრალს ნუ ახსენებ ცუდად და ავად,
 ხედავ, იხრჩობა, ხელ-ფეხს იქნევს ის საცოდავად.
 თუ კაცს გართობა, დროს ტარება იტაცებს მხოლოდ,
 გონებას მისას ავი სული შებოჭავს ბოლოს!
 მას, ვინაც გული ავხორციობის გრძნობით გაბერა,
 სწამდეს: ფხიზელი წამოდგება, მთვრალი კი ვერა!
 ვარდის ნაზ ფოთლებს მიმოფანტავს ნიაფი დილის.
 მაგრამ უცულოდ შეშა ნახე შენ დაჩეხილი?
 სიმთვრალით, ჟინით, ვნებით არის სავსე ქვეყანა.
 მაგრამ სარკეში ბრმა რაიმეს შენიშნავს განა?
 აქლემი ნახე? — როს ტრფიალი მიეჭრა გულთან,
 დაიწყო როკვა, ათამაშდა, გამხიარულდა!
 შეხედე ცხოველს, დიდ სიხარულს განიცდის წვაში,
 თუ კაცი არ გრძნობს ტრფობის აღმურს, ვირია მაშინ!

ერთმა ფარვანას დარიგება მისცა ამგვარი:
 გასწი, ეძიე შესაფერი სხვა მეგობარი!
 იმ გზას გაჰყევი, საიმედოდ რაც გიჩანს გზადა,
 შენა და სანთლის სიყვარული საიდან სადა?
 ცეცხლთან ნუ ბრუნავ, სალამანდრა არა ხარ ოდეს,
 ჟამს ნავარდისას ვაეკაცობა უნდა გაპყრობდეს.
 ღამურას ვიცნობთ, იგი მუდამ მზეს ემალება,
 რკინის მკლავებთან რას გახდება ძაღვანება!
 ვინაც მტერია, გჯერა, მუდამ გაგიწევს მტრობას,
 უგნურებაა გაუწიო მას მეგობრობა.
 ტბილი სიცოცხლის სანთელისთვის ხარ გამწირავი,
 იცოდე, ქცევას მოიწონებს შენსას არავინ!
 ასულს მეფისას მათხოვარი ეტრფოდა ურჩი,
 ვერაფერს გახდა, ოცნებები აშენა ფუჭი.
 ის როგორ ჩაგთვლის შენ მეგობრად, საოცარია,
 როცა მეფენი მას შესტრფიან და შეჰხარიან.
 ის მეჯლისში დგას და ლაპლაპებს მრავალფერებად,
 ნუ ფიქრობ, საწყალს, რომ ოდესმე მოგეფერება.
 იგი ენთება, ნელა იწვის, დნება, ელვარებს,
 დაგწვავს საბრალოს, მაგრამ მაინც არ შეგიბრალებს.
 დახე, ფარვანამ რანაირი მისცა პასუხი:
 მომედვას ცეცხლი, რაა მერე აქ შესაწუხი!
 ცეცხლია ჩემი მეგობარი, გულში მყოფელი,
 ცეცხლის ალები ჰგვანან ვარდებს, გულზე მოფენილს.
 მე არ ვეწევი კალთას ჩემი გულის წარმტაცის,
 სულის საყელოს თვით ეწევა მისკენ ბარბაცით!
 ცეცხლში ვვარდები არა თვითონ ჩემის ნებისად,
 კისრად, ო, კისრად მადევს ჯაჭვი დიდი გზნებისა.
 მე შორით დამწვა მისმა ალმა და სიელვარემ
 და არა ახლა, როცა იმის ირგვლივ ვტრიალებ!
 ის არ მმეგობრობს, ჩემს ტრფობაში გულცივი მარად,
 ვით განდეგილი, სიყვარულში განზე გამდგარა.
 მე ვინ დამძრახავს, სულით, გულით მწამს მეგობარი,
 მზად ვარ ყოველთვის, მის ფეხებთან დაეცე მკვდარი.

მე რისთვის მინდა დავიღუპო, არ უწყი განა?
 თუ ის არსებობს, ჩემთვის, დაე, ჩაქრეს ქვეყანა!
 დავიწვა, დაე, ტანს მომედოს მე ცეცხლის ალი,
 ცეცხლში მყოფს იქნებ ერთხელ მაინც შემავლოს თვალი.
 მირჩევ, გავშორდე სანთლის ტრფობას, ჩემ თავს ვეწიო
 და სამეგობროდ შესაფერი სულ სხვა ვეძიო.
 ეს ნიშნავს უთხრა ბედამღვრელს, სულით მწუხარეს,
 მწარედ დაკბენილს მორიელით, ნუ კვნესი მწარედ!
 ნუ აძლევ რჩევას, ჩემო კარგო, ასე გახსოვდეს,
 მას, ვინც შენს რჩევას ვერ შეიტკბობს, გწამს, ვერასოდეს.
 ვისაც უეცრად გაუშვება ლაგამი ხელით,
 ვინ ეტყვის: ძმაო, შეგანელე ჭენება ცხენის!
 რა კარგი აზრი მოყვანილი „სინდბადში“ არი:
 „ტრფობა ცეცხლია, დარიგება კი არის ქარი“.
 დაქროლავს ქარი, ცეცხლი უფრო აგიზგიზდება,
 ვეფხვი მძვინვარე, თუ დაარტყი, მთლად გაგიჟდება.
 ჩემთვის სიკეთე, დავიჯერო, გწადია განა?
 მირჩევ ვეძიო სამეგობროდ მე ჩემისთანა.
 შენს უკეთესი უნდა ძებნო, ძებნიდე ოდეს,
 შენისთანასთან ნუ დაკარგავ დროს ნურასოდეს!
 თავმოთნეობა ვისაც ასე შეიპყრობს დიდი,
 მისგვარს ის ეტრფის, საშიშ გზაზე მთვრალივით მიდის.
 მახსოვს, პირველად როცა ტრფობის ვიგოძენი ძალა,
 საკუთარ თავზე ზრუნვა, ფიქრი შემომეცალა.
 ვინაც სხვას ეტრფის, ის თავის თავს სწირავს აშკარად,
 საკუთარ თავის მოტრფიალე არის მშვიშარა.
 დამიგებს მახეს, უეცარი სიკვდილი მოვა,
 აჯობებს, სატრფოს მახეში თუ სული ამოვა.
 შუბლზე წერილა, ჩვენ სიკვდილი წაგვათრევს ხერელით,
 სანატრელია, თუ ის მოვა წარმტაცის ხელით.
 ერთ დღეს რომ მაინც უნდა გაქრე, როგორც სიზმარი,
 სატრფოს ფეხებთან რომ დავარდე, აჯობებს მკვდარი.

მახსოვს, ერთ ღამეს არ უხილავთ ძილი ჩემს თვალთა,
მესმა, ფარვანამ მოლაპლაპე სანთელს მიმართა:
მე ვიწვი, მწვავენ სიყვარულის ცეცხლის ალები,
შენ რა გატირებს, რისთვის იწვი შეუბრალებლივ?
გასცა პასუხი: სიხარული ჩემი გაფრინდა,
განმშორდა თაფლი, მეგობარი ტკბილი და წმინდა.
გაქრა შირინი, დავრჩი მარტოდ და უიმედოდ
და როგორც ფერჰადს უქრობელი ცეცხლი მომედო.
ამბობდა ამას მოკრძალებით, სიტყვებით წყნარით,
ყვითელ ლოყებზე მოსდიოდა ცრემლების ღვარი:
ტრფობა და წვანი საქმე შენი როგორ იქნება,
შენ არც ძალა გაქვს საამისო, არც მოთმინება,
შენ გეშინია ცეცხლის ალის და მინავარდობ,
მე ვიწვი, ვდგავარ, სანამ ცეცხლი მთლად არ დამადნობს.
შენ სიყვარულის ცეცხლი მოგწვდა მხოლოდ ფრთებამდე,
მე, შემომხედე, შემომენთო თავით ფეხამდე!
ვნახე, როდესაც ერთი წილი ღამის გავიდა,
ფერიის სახე შემოვიდა, ჩააქრო მშვიდად.
ამბობდა, წვერით ასდიოდა ცისფერი ბოლი:
შეყვარებულთა ასეთია, იცოდეთ, ბოლო.

გსურს გამოსცადო სიყვარულის გულით ტარება?
არის დაწვაში სიხარული და ნეტარება.
ნუ სტირი, სატრფოს საფლავს ცრემლი შენი ნუ ერთვის,
იმხიარულე, იმას უკვე მფარველობს ღმერთი.
ვისაც, ო, გულში მისწრაფების ცეცხლი უღვივის,
არ ეშინია მას არც ქვების, არც ისრის წვიმის.
ზღვად ნუ შედიხარ და თუ ბედი შეგაგდებს ზღვაში,
თავი ზღვის ტალღებს და ქარიშხალს მიანდე მაშინ!

წვეთი წვიმისა ღრუბელს მოსწყდა, ძირს დაედინა,
გაოცდა, როცა თვალუწვდენი ზღვა დახვდა წინა.
ნახეთ, ადგილი უნაპირო ზღვას დაუფარავს,
მე ერთი წვეთი, ძლივს ვარსებობ, მასთან რაღა ვარ!

შეიცნო თავი მორჩილების დინჯი თვალითა
შეტოკდა, უცებ გარდაიქცა თვალ-მარგალიტად;
მარგალიტს, ობოლს, მოწყალებით დახედა ზენამ,
იწყო ელვარი, მეფის თაჯი მან დაამშვენა.
ამაღლდა იგი მორჩილებით თვით ცის კარამდის,
არარა იყო, არსებობა ჰპოვა მარადი.
ვისაც ჭკუა აქვს, ის მორჩილი იქნება მუდამ,
ნაყოფით სავსე ტოტი დაბლა იხრება მუდამ!

* * *

გამიგონია, იყო ბრძენი ჭკუნათელი,
მას მთვრალმა რინდმა საყელოში წაავლო ხელი;
აგინა ბევრი, მუჯლუგუნი წამოჰკრა თანაც,
ბრძენმა სიმშვიდით ყოველივე ეს აიტანა.
მივარდნენ, ჰკითხეს: ეს რასა ჰგავს, არა ხარ კაცი,
გლანძღოს და გცემოს ამ რეგვენმა, რისთვის დააცლი?
ჰკადრა: მთვრალს ჩემი საყელოსი ძალუძს დაფლეთა,
რადგან მძვინვარე ლომთანაც კი შებმას გაბედავს.
ჭკუაში მყოფი მთვრალ კაცს როგორ დაეძგერება,
ყელში სწვდეს უვიცს, გონიერს ვით შეეფერება!
ცხოვრების წესი გონიერთა ასე ყოფილა:
იტანდეს ტანჯვას და უგნურებს მოეპყროს ტკბილად.

* * *

მეუდაზნოეს ძალმა ფეხში კბილი ჩასჭიდა,
იფეთქა სისხლმა და ტკივილი შეიგრძნო დიდად.
შფოთავდა იგი, ღამით სიმწრის ცრემლები ღვარა,
სტკიოდა ფეხი, მის თვალს ძილი არ მიეკარა.
გოგონა ჰყავდა პაწაწინა, შეჰკადრა მამას:
გეკბინა მისთვის, შენც კბილები არა გაქვს განა?
ღღეარეულმა, თუმცა წვადა ცეცხლი ტკივილის,
გოგოს, პატარას, უპასუხა წყნარი ღიმილით:

ძალა და ღონე, რა თქმა უნდა, გამაჩნდა მეტი,
მაგრამ კბილები წასაბილწად ვერ გავიმეტე.
იცოდე, თუნდაც ხმლით სიკვდილი მემუქრებოდეს,
ძალის ფეხს კბილებს ვერ შევახებ მე ვერასოდეს.
ემსახურები უვიცს, ხეპრეს, თუ გაქვს შეძლება,
მაგრამ გაძაღლდეს კაცი, მითხარ, ვით შიძლება!

* * *

ერთ გზად მიმავალს, მტვრით და სიცხით ძალიან დაღლილს,
მოესმა ყეფა განდევნილის ქოხიდან ძაღლის.
იფიქრა: ძაღლი ამ ადგილას რად იმყოფება,
ან მადლიანი ღვთისმსახური სად იმყოფება!
მივიდა ახლოს — ნეტავ ძაღლი რას მიეფარა,
მეუღდაბნოე იხილა და სახლი პატარა.
რა უნდა ექნა, დაბრუნება სურდა მალულად,
იკითხოს რამე, ესეც დიდად ეუხერხულა.
ესმა ფეხის ხმა განდევნილს და უცნობს მიმართა:
შემოდი ქოხში, მეგობარო, რად დგახარ კართან!
ვიცი ძაღლს ეძებ, ის ვერ ჰპოვე, გატყობ არ გჯერა,
მე ვარ ის ძაღლი, რომლის ყეფამ შენ შეგაჩერა.
დავრწმუნდი, ღმერთი დაცემულთა არის მოწყალე,
გულს ქედმაღლობის ყველა გრძნობა ჩამოვიცალე.
ვყეფ მის კარებთან, ვიჩენ სიმხნეს და ერთგულებას,
რადგან საწყალი ჩემზე ქვეყნად არ მეგულება.

ბედნიერების გსურს აყვავდეს თვალწინ ბაღები?
იყავ მორჩილი, მორჩილებით ცად ამაღლდები!
იცოდეთ, ღმერთი მას პატივით ეპყრობა მარად,
ვინც მორჩილებით, თავმდაბლობით თავი დახარა.
მოქუხს ამაყად ნიაღვარი და ზვირთებს ისვრის,
მაგრამ შეხედე, ის უფსკრულში ეშვება კისრით.
დაეცა ნამი, შესაბრალო ნამი პატარა,
ცამ აიზიდა, გარსკვლავეთი გადაატარა.

გონიერთ ბევრჯერ ამ საგახზე დაუძრავთ ენა,
 ნუ დაიჯერებთ, თითქოს ჰათემს არ ჰქონდა სმენა.
 გაისმა ბუზის განწირული ბზუილი დილით,
 ობობას ქსელში გახლართული იხილეს იგი.
 თვალი მოჰკიდა მას ჰათემმა და დანანებით
 უთხრა: სიხარბით სასიკვდილო ქსელში გაები!
 იცოდე, ყველგან არა თაფლი და შაქარია,
 კუთხეში ხშირად ბადე, ხლართი და სიმწარეა!
 წამოდგა ერთი, მორიდებით მივიდა მასთან,
 გაკვირვებული ვარო თქვენი — ჰათემს მიმართა, —
 შეიცან ბუზის უმწარესი ბზუილი განა,
 ის ძლივს ისმოდა, ჩვენს ყურამდე ძლივს მოატანა.
 ვით შეიძლება ამის შემდეგ გლანძღონ და გძრახონ,
 ვით შეიძლება ამის შემდეგ ყრუ დაგიძახონ!
 ტკბილად მიუგო: გონიერო, მუდამ გახსოვდეს,
 გიჯობს ყრუ იყო, ვიდრე ფუჭი სიტყვა გესმოდეს.
 ვინც ჩემთან მოდის ო, ყველანი — ასეა მარად —
 ქებას მასხამენ, ჩემი ნაკლის უნდათ დაფარვა.
 თუ ჩემი ნაკლი მე არ მითხრეს, არ შემომჩივლეს,
 ქედმაღლობა და ყოყოჩობა დამიმორჩილებს.
 სხვა გზა ვერ ვპოვე, სხვა რამ ხერხი ვერ მოვიგონე,
 თითქოს ყრუ ვარ და გაგონების არა მაქვს ღონე.
 ცუდის მოსმენა მე სიხარულს ვერ მომგვრის ერთობ,
 მაგრამ ვეცდები საქმე ცუდი არ გავაყეთო!
 რად გინდა ქებამ დაგიფანტოს ჭკუა და გონი,
 ჰათემ ყრუ იყავ და ისმინე საიდუმლონი.

გამიგონია გონიერი ძველი თქმულება:
 ბრძენ ლოყმანს ჰქონდა თურმე სუსტი აგებულება.
 ყოფილა შავიც და ამიტომ საკუთარ მონად —
 ჩათვალა ერთმა, სამუშაოც მას მიუზომა.

იტანდა ტანჯვას, არ ამბობდა არაფერს თვითონ,
 გავიდა წელი, დადგა სახლი სამაგალითო.
 ლოყმანის სახის დაუბრუნდა ბატონსაც მონა,
 მიხვდა, რაც მოხდა, რომ ლოყმანი მონა ეგონა.
 სთხოვა შენდობა, ლოყმანის წინ დავარდა იგი,
 ბრძენს გაეცინა, ააყენა, უთხრა: დამშვიდდი,
 მთელი წელია, შენგან ტანჯვის ცეცხლი მედება,
 ერთ წუთში იგი, აბა, როგორ გამინელდება!
 მაგრამ ყველაფერს გაპატიებ, სხვა რა ჯანია,
 ჩემს შენთან ყოფნას ზიანი არ მოუტანია.
 შენ სახლი გსურდა, ჩემი შრომით იგი აიგე,
 მე ცოდნა, სიბრძნე შემემატა, ბევრი გავიგე.
 მონა მყავს ერთი, რომელსაც მე არ ვიბრალებდი
 და მძიმე საქმის გაკეთებას მას ვუბრძანებდი.
 ამიერიდან არ დავტანჯავ, თვით მაქვს ნანახი,
 თუ რა ძნელია ქვების ზიდვა, ზელა ტალახის.
 ვისაც ბატონის არ უგრძნია რისხვა და კეტი,
 არ დაიწვება მისი გული საწყალთა ბედით.
 როცა გიცდია შენ მოპყრობა მხეცური გრძნობით.
 შენ ხელქვეითებს შენც მხეცურად ნუ მოეპყრობი!

* * *

მასხოვს სასტიკ და გვალვიან წელს დავესწარ ისეთს,
 წყლის ერთი წვეთიც არ აპყრა ნილოსმა მისრეთს.
 შეწუხებულმა ხალხმა თავი მთებს შეაფარა:
 ევედრებოდნენ, უფალს შველას შესთხოვდნენ მარად
 იტირეს ბევრი და ცრემლების ადგა მდინარე,
 ვერ აატირეს, ზეცა მაინც იყო მცინარე.
 ზუნ-ნუნს, ღვთისნიერს, ეს ამბავი აცნობეს მალე,
 რომ ხალხის თავზე გასაჭირი დიდი ტრიალებს:
 ილოცე მათთვის, ვინც დაეცა და ველარ ღგება,
 ვიცით, იქნება შესმენილი შენი ვედრება!
 მესმა, მაღიანს გაეშურა სწრაფად ზუნ-ნუნი,
 შესთხოვა უფალს, წამოვიდა წვიმა ჟუჟუნით.

ოცი ღღის შემდეგ ეს ამბავი მაღიანს მისწვდა:
 შავმა ღრუბელმა აფრქვიაო ცრემლები მიწას.
 წმინდანნი იგი მხოლოდ მაშინ დაბრუნდა უკან,
 როდესაც ეყო წვიმა მისრეთს; უხვსა და მსუქანს.
 წინ წარდგა ბრძენი, შეეკითხა ზუნ-ნუნს ფარულად:
 რისთვის გაგვშორდი, აირჩიე ყოფნა მალულად?
 მიუგო: ვიცი, დაისჯება კაცი ყოველი,
 ვინც ცოდვილია, მის დარჩენას აღარ მოველით.
 ბევრი ვიფიქრე, შევისწავლე სხვათა ქცევანი,
 ჩემზე ცოდვილი ამ მხარეში ვპოვე ვერავინ.
 გაგშორდით—ღმერთმა არ დასაჯოს ჩემს გვერდით მდგარი,
 რომ ხალხს უცოდველს არ დაუხშოს სიკეთის კარო.
 იყავ მორჩილი, როცა ქვეყნად სიდიდე გნებავს,
 ვინაც დიდია, თავი დიდად არ ეჩვენება.
 იცოდე, ხალხი მთელი გულით შენ შეგიყვარებს,
 თუ თავის თავზე წარმოდგენა გექნება მდარე!
 თუ დიდებულმა თავმდაბლობით თავი მოზნიქა,
 დიდებულება დაამშვენებს აქაც და იქაც.
 ის იწმინდება, თავმდაბლობას ვინაც ეწევა,
 სხვათა ფეხთა ქვეშ მიწასავით ვინც დაეცემა.
 ფრთხილად, სამარეს ჩემსას ფეხი დაადგა ოდეს,
 მკვდარი საადი, ენატკბილი, მარად გახსოვდეს!
 ის მიწად იქცა, სამწუხარო არაფერია,
 სიცოცხლეშივე იყო იგი მიწის მტვერია.
 მან, ვითა ქარმა, მიწა ირგვლივ შემოიარა
 და ვით საწყალმა, ტანი მიწას კვლავ მიაბარა.
 იცოდეთ, მალე შეჭამს მის ტანს ცივი სამარე
 და ქარი ისევ მის მტვერს ქვეყნად შემოატარებს.
 მარად და მარად აზროვნების ბაღი ჰყვოდეს,
 საადის მსგავსად იქ. ბულბულიც ვერ იგალობებს;
 მოკვდეს ბულბული, უტკბილესი, არის სადარდო,
 მის ძვლებზე ვარდი და ყვავილი არ აღიზარდოს?

გამიგონია, იყო გმირი არდებილელი,
 ისარს, მის ნასროლს, ვერ უძლებდა რკინის კედელიც.
 მასთან საომრად გამოვიდა ჭაბუკი ნაბდით,
 მოხერხებული, ომნაცადი, გულადი, მარდი.
 ბაჰრამ გურივით მონავარდეს მთათა და ველთა,
 მხოლოდ ქამანდი კანჯრის ტყავის ეჭირა ხელთა.
 არდებილელმა როცა ჭაბუკს თვალი მოჰკიდა,
 წელში გასწორდა, მთელი ძალით მშვილდი მოზიდა
 სტყორცნა ისარი გამალებით ორმოცდაათი,
 მაინც ვერ შეძლო გაეხვრიტა მისი ნაბადი.
 ალა მოვარდა ნაბდიანი, როგორც დასთანი,
 სტყორცნა ქამანდი, არდებილელს შეუჟრა ტანი,
 დატყვევებული, როგორც ქურდი, ღამით მპარავი,
 ის გააქანა, სადაც იდგა მისი კარავი.
 ასე შერცხვენილს გმირს იმ ღამით არ დაეძინა,
 დილით მსახური შემოვიდა, თითქოს დასცინა:
 გქონდა ძალ-ღონე, ისრით იყავ რკინის მხვრეტელი,
 ეს როგორ მოხდა, ნაბდიანმა შეგიკრა ხელი?
 შეწუხდა მეტად, გმირის სახე შეღება ცრემლმა:
 ღღეს უკანასკნელს, სიკვდილის ღღეს ვინ გაეჭიკევა.
 დარტყმა და სროლა ვის შეეძლო ჩემს უკეთესად.
 როსტომს, გმირთა გმირს, ვასწავლიდი მე ბრძოლის წესსა,
 როცა მკლავები ჩემი ბედის იყო მაგარი,
 რკინას, ვით ნაბადს, ხვრეტდა მაშინ ჩემი ისარი.
 მაგრამ, როდესაც ბედმა ჩემზე შეიკრა სახე,
 ისრით ნაბადი ვერ გავგლიჯე, ხომ დაინახე!
 შუბი ჯავშანს გლეჯს, თუ სიკვდილის ჩამოდგა რიგი,
 თუ ბედი გწყალობს, პერანგსაც კი ვერ გახვრეტს იგი.
 სიკვდილის ხმალი ვის წინაშეც აღიმართება,
 პერანგი ეცვას, გინდ ჯავშანი, ვერ გადარჩება.
 ვისაც ბედი აქვს, ვისაც ზეცა სწყალობს და შველის,
 მას სატევარიც ვერას ავნებს, იყოს შიშველიც.
 რანაირია ეს წესები ვერ გამიგია.
 ბრძენი აღრევე კვდება, ხოლო სულელი—გვიან.

ერთ ქურთს ატკივდა უცნაურად მუცელი ღამით,
იხმეს მკურნალი, რომ ავადმყოფს უშველოს რამით.
ვერ მოინელებს ვაზის ფოთლებს, იცოდეთ, ამდენს.
ვეჭვობო—თქვა მან—საცოდავმა გაძლოს დილამდე.
თათრის ისარი სჯობიაო დაგესოს მწველი,
ვიდრე ის ჭამო, რისი ჭამაც იქნება ძნელი.
ერთი ლუკმითაც ნაწლავები დაზიანდება,
სიცოცხლე მთელი უვიცობით განიავდება.
სიკვდილმა მკურნალს იმ ღამესვე შემოჰკრა ცელი,
ქურთი კვლავ ცოცხლობს, მეორმოცე გავიდა წელი!

ერთხელ ისურვა ქორთან ძერამ გასაუბრება:
ქვეყნად ჩემგვარი შორსმხედველი არ მეგულება.
აბა მოდიო, — უთხრა ქორმა — ავფრინდეთ მალლა,
გავხედოთ ველებს, თუ შენიშნავ რაიმე ახალს.
ავრინდნენ მალლა, ასცდნენ ღრუბლებს ძერა და ქორი,
ქვეშ გაშლილ დაბლობს ყურადღებით დახედეს შორით.
ალაპარაკდა ძერა: ძმაო, გითხრა მართალი,
ძირს იქ სილაზე მოჩანს ერთი პურის მარცვალი.
ქორს აღარ ეყო მოთმინება, გაოცდა მეტად,
მალლიდან დაბლით ორივენი დაეშვნენ ერთად.
მარცვალს დაეცა იგი ძერა სულმოუთქმელად,
ასხლტა მახე და შიგ გაება მოულოდნელად.
მან რა იცოდა, ბედშავს თავს რა გადახდებოდა,
ერთი მარცვლისთვის მახის მსხვერპლი თუ გახდებოდა.
ყოველ საღაფში მარგალიტი არ არის, იცან,
არა ყოველი მოისარი მოარტყამს მიზანს!
აღელდა ქორი: სარგებლობა ახლა რა ნახე,
როცა მარცვალთან ვერ შენიშნე წყეული მახე.
მახეს გაბმული ძერა ჩუმად ამბობდა ქშენით:
ბედის მახესთან რას გახდება სიფრთხილე შენი!

როცა სიკვდილმა მის სისხლისკენ წაიღო ხელი,
დაბრმავდა თვალი მოელვარე, შორით მხედველი.
ზღვაში დარჩენილს თუ ნაპირი არ ჩანს არსაით,
ხელების ქნევა, ცურვა ვერას უშველის მაინც.

* * *

ცხოვრობდა ერთი უსასოო და უბედური,
საკვებად ჰქონდა საწყალს მხოლოდ ხახვი და პური.
უთხრეს: რას დგახარ, თავს ილუპავ, რა დააშავე,
იქ მდიდარს სუფრა გაუშლია, მიდი და ჭამე!
ითხოვე ძმაო, ნურავისი გექნება რიდი,
ვინაც თავმდაბლობს, ო, იცოდე, შიმშილობს იგი.
ადგა, წავიდა სამათხოვროდ, მაგრამ მას მალე,
ხელი მოსტეხეს და სამოსიც შემოაცალეს.
მესმა, ტიროდა, შესჩიოდა თავისიანებს:
რა ვქნა, მე თვითონ ჩემი თავი დავიზიანე,
იცოდეთ, თავზე რაც გადამხდა, ახია, ახი,
ო, ყველაფერს სჯობს ჩემი სახლი, პური და ხახვი.
საკუთარ შრომით შეძენილი ტკბილია საზრდო,
მდიდრის ნაბოძებს არ ექნება სიტკბო არასდროს.
დიდმა მოწყენამ დაიბუდა, ო, იმის გულში,
ვინც სხვის სუფრაზე გამოძღომას ფიქრობდა გუშინ.

* * *

საწყალ დედაბრის ქოხში ერთი ცხოვრობდა კატა,
როცა შიმშილის ცეცხლმა მძლავრად კუჭში იმატა,
მეფის სასახლეს გაემართა ის, ვით სტუმარი,
მეფის მონებმა დააყარეს სწრაფად ისარი.
გარბოდა, ძალი იმ საცოდავს გააჩნდა რაცა,
სურდა სიცოცხლე სიკვდილისგან გამოეტაცა.
ამბობდა: ისარს და ფათერაკს თუ განვერიდე,
არ გაეშორდები დედაბერის სადგომის კიდე!

რად გინდა თაფლი, თუ მას მოსდევს წვალეზა დიდი,
შენი შაქარ-წყლით, შენი ხვედრით დაკმაყოფილდი!
უფალს არ უყვარს იგი მონა, გესმის ძმობილო?
ვინაც საკუთარ ბედით არის უკმაყოფილო!

* * *

იყო სულთანი, სიბრძნით სავსე, ხარობდა დიდად,
როცა მისი მზე ჩასვენების მიჯნაზე მიდგა.
იმ მხარის შეიხს დაულოცა სამეფო მისი,
რადგან არ ჰყავდა მას მემკვიდრე, შვილი და თვისი.
როცა განდგომის სახელმწიფო დოლის ხმა ესმა,
მარტოობაზე ხელმწიფობა ეუკეთესა.
ჯარი ისურვა და აფრინა ყველგან კაცები,
დააფრთხო გული გულოვანთა და მამაცების.
აღმართა მკლავი, კაცის სისხლის ის გახდა მდომი
და სახელოვან გმირებთანაც ითხოვა ომი.
შორს გაფანტული მტრები სწრაფად მოგროვდნენ ერთად
და ახალ სულთანს შეუტიეს, ეკვეთნენ მედგრად.
ციხეს მოიგდეს, დაუშინეს ქვა და ისარი,
შეავიწროვეს, დაუბნელეს მზე და ცისკარი.
ერთ კეთილ კაცთან მოციქული გაგზავნა მალი,
შესთვალა: მიჭირს, მომეშველე, თუკი გაქვს ძალი,
ილოცე ჩემთვის, გამიფანტე ეს მწუხარება,
შუბი და ხმალი არა ყველგან მოიხმარება.
იმ კეთილს ესმა ეს სიტყვები და გაეცინა:
სჯობდა ეჭამა პური მცირე და დაეძინა.

ყარუნმა, ვერცხლის მოყვარულმა, არ იცის იქნებ,
დამარხულია დიდი განძი კუთხეში იქვე!
გულუხვი კაცის სრულყოფილი არის ბუნება,
არა აქვს შიში, ოქრო არსად არ ეგულება.
ძუნწმა რომ ჰპოვოს ყარუნივით სიმდიდრე დიდი,
ძუნწად დარჩება მაინც მისი გონება ფლიდი;
მაგრამ კეთილმა ლუკმა პურიც ვერ პოვოს ოდეს,
ბუნება მაინც მდიდარია მისი, გჯეროდეს!
მომკე სიმდიდრე, მიწა არის მარად კეთილი,

იყავ გულუხვი, ნუ ხარ სხვისთვის კარდაკეტილი.
მიწისგან ღმერთმა კაცის სახის შექმნა ინება,
გზას ააცდინოს, დააბნოს როგორ იქნება.
დიდი ქონების დაგროვებით ვერ ამალღდები,
დამდგარ წყალივით სუნს აუშვებ და ამყარალდები.
გაეც წყალობა, მიმდინარე იყავი წყალი,
ზეცა მდინარეს გადმოსცქერის წყალობის თვალთ.
თუ ძუნწს გაუქრა ხარისხი და სიმდიდრე მთელი,
ვეჭვობ, ღირსების მას დაფარავს კვლავაც ნათელი.
მაგრამ თუ გამკობს ღირსებები, ფასიც მაღალი,
ნუ წუხხარ, ზეცა არ შეგხედავს ბოროტი თვალთ!
გდია გოროხი, ყველასათვის შეუმჩნეველი,
არცა მსმენია, არც მიხილავს მისი მძებნელი.
ოქროს ნამცეცხვით თუ დავარდა დაბლა პატარა,
მას თავდადებით დაძებნიან ყველანი ჩქარა.
კლდეებს ანგრევენ და ქვებიდან გამოაქვთ მინა,
ჟანგმა დაფაროს სარკე, მითხარ, ვინ წახა, ვინა!
დიდებულია ბედის ბრუნვა, წესები მისი,
მოდის და ქრება ქონება და დიდი ხარისხი!

* * *

ერთხელ ამბავი მოხუცებმა მითხრეს ასეთი:
ამ ჩვენს ქალაქში ღრმა მოხუცი ცხოვრობდა ერთი.
ბევრის ენახა მეფობა და წახდენაც ბევრის,
მოხრილ მხრებს, მისას, საუკუნის ეფინა მტვერი.
ერთი ნაყოფი ესხა ბერ ხეს — ვაჟი ქებული,
მის სილამაზეს შეჰხაროდა მთელი კრებული.
ნიკაბი მსგავსი ჰქონდა ვაშლის იმ ვარდად გაშლილს,
ო, საოცრება, კვიპაროსმა მოისხა ვაშლი!
კეკლუცი ქცევით იყი ბევრის გონებას რევდა,
სხვას აწვალედა, სხვისი ტანჯვით გულს იხარებდა,
რომ შეანელოს ხალხის ცრემლი, მწუხარე განცდა,
მოხუცმა მამამ შეიღს ხუჭუჭი თმა გადაპარსა.
სირცხვილისაგან ვაჟმა თავი დაბლა დახარა,
მამშვენებელი მისი თმები დაბლა ეყარა.

უთხრეს ერთს, ვინაც ლამაზ ჰაბუეს ეტრფოდა დიდად,
 ვინც სიყვარულის დიდი ცეცხლის წვას განიცდიდა:
 დარდი მოგედო, ცრემლის ღვარი გისველებს თვალებს,
 შეყვარებულის ირგვლივ ახლა რაღას ტრიალებს!
 სიყვარულს მისას, ვით ფარვანა, უნდა გაშორდე,
 სანთელს მაკრატლით სილამაზე ჩამოაშორეს!
 აღმოხდა კვნესა: სიყვარულით მინდა ვიწვოდე,
 არ შეუძლია სიყვარული ყველას, იცოდეთ!
 მე ვაჟი მხიბლავს, მისი ქცევა და მისი სახე,
 რა ვუყოთ მერე, ლამაზ თმებს თუ დანა შეახეს.
 ჩემი სიცოცხლე მის სიყვარულს ემონვის დიდად,
 ჩემი გრძნობები იმის თმებზე ხომ არ ეკიდა.
 ლამაზი სახე თუ გაქვს, დარდებს არ მისცე თავი,
 თმა გადაგიღეს, კვლავ ამოვა თმა მომხიბლავი.
 ვაზი ხან ყვავის, ხან დაუჰკნობს ფოთლებს სიცივე,
 ხან უფოთლოა და ხან მტევნებს ააციმციმებს.

ნისლში გახვეულ მზეს ჩამოჰგავს კაცი კეთილი,
 მოშურნე არის ნაკვერცხალი, წყალში ჩაყრილი.
 გწამდეთ, მზე ღრუბლებს გადაიყრის და გაბრწყინდება,
 ნაკვერცხალს წყალში მხურვალეობა მსწრაფლ გასცილდება.
 ნუ გეშინიათ, სიბნელით გულს ნუ გაიბზარავთ,
 იქნებ სიბნელე უკვდავების წყაროსაც ჰფარავს.
 მიწამ სიმშვიდე რყევის შემდეგ არ ჰპოვა განა?
 საადიმ შემდეგ—როცა მოვლო მთელი ქვეყანა.
 ნუ დაღონდები, გულს ნუ მისცემ ფიქრებს და დარდებს,
 ღამე ორსულად არის, ძმებო, ის ღღეს დაბადებს.

* * *

იყო მოხუცი, მისი სული ბეწვზე ეკიდა,
 მივიდა, მკურნალს დახმარება შესთხოვა დიდად:
 მომეც წამალი, სადაცაა სიცოცხლე წავა,
 თავბრუ მეხვევა, ძლივს დავდივარ, ავად ვარ, ავად.
 გამიქრა ძალა, მკლავთ სისუსტე იპყრობს უჩვევი,
 თითქოს ტალახში ჩაფლულია სხეული ჩემი.

უთხრა: სიცოცხლე მიიწურა, ნუ ასტეხ ზმაურს,
დღეს განკითხვისას თავს დაადწევ ტალახს უცნაურს.

ბებრებში ძებნოს სიყმაწვილე, ვის რად უნდება.
წყალი წავიდა, იგი უკან არ დაბრუნდება.
სიყმაწვილისას ასწორებდი აღმართ-დაღმართებს,
მოხუცობისას, ო იცოდე, სიღინჯე გმართებს.
ორმოცი წელი წავიდა და ეს ვერ იგრძენი,
ჩაძირული ხარ, აღსასრულიც ახლოა შენი.
გულს სიხარული, სიტკბოება გაურბის მარად,
ელვარე დილა საღამოს მწუხრმა დაფარა.
ფიქრს და ოცნებას ნუ აჰყვები ნურც ერთი წამით,
ჰოი, იცოდე, ოცნებობის გაფრინდა ჟამი.
მწვანე ბალახი ვით ჩამიქრობს გულის სიმწვავეს,
მალე ჩემს საფლავს დაამშვენებს ბალახი მწვანე.
ჰოი, რამდენჯერ მოგვდებია ჟინი და განცდა,
გადაგვითელავს სამარენი სხვადასხვა კაცთა.
ალბათ, ჩვენსავით ქვეყანაზე სხვები ღელავენ,
სიცილით მოვლენ, ჩვენს საფლავებს გადათელავენ.
ვაი, რა მალე სიყმაწვილის გაფრინდა ხანა,
ვაი, რა მალე სიხარულის ჩაქრა ქვეყანა.
წავიდა იგი დრო ნავარდის, გულის ღელვათა,
ო, გაქრა იგი, ვით ღრუბლებში ალი ელვათა.
ვაი, იმ დღეთა სიღიადე ვერ შევიცანით,
ის დრო შორს დარჩა და შორს დარჩა ჩვენი მიზანიც!

* * *

დიდმა ჯემშიდმა საყვარელი დაკარგა ერთი,
მოკაზმა იგი აბრეშუმის სუდარით თეთრით.
გავიდა ხანი და აკლდამის შეაღო კარი,
სურდა სატრფოზე დაეფრქვია ცრემლების ღვარი.
შემოდნობოდა ტკბილ არსებას სუდარა იგი,
ჯემშიდის გულმა იგრძნო წვა და ტკივილი დიდი:
ჭიებს მოვტაცე და ჭიებმა წაიღეს ისევ,
ეს ცრუ სოფელი ვის შეიტკბობს და შეითვისებს!

მესმა სიმღერა ნაზი, როგორც სიმების ჟღერა,
დღესაც ყურში ჟღერს გულისმკვლელი იგი სიმღერა:
ჩვენ არ ვიქნებით, დღე მოვა და წავა რამდენი,
ჰაუ, რამდენჯერ აყვავდება ბაღში ვარდები!
მთებსა და ველებს გაზაფხული ბევრჯერ დაფარავს,
ჩვენ კი მიწაში გვეძინება მარად და მარად!

* * *

ჰეი, იცოდე, გალია ხარ, ძვლებით ნაშენი,
სული ჩიტია, სურს დატოვოს გალია შენი.
არ დაბრუნდება, თუკი ერთხელ გაინავარდა,
გაფრენა მისი, ნუ გექნება ფიქრად და დარდად.
გამოიყენე, წუთი არის ჩვენი სოფელი,
სოფელს წუთი სჯობს, თუ ხარ, ძმაო, ჰკუთის მყოფელი.
დიდ მაკედონელს ფეხქვეშ ეგო ქვეყანა მთელი,
მაგრამ დაუდგა როცა წუთი უკანასკნელი,
შეუძლებელი გახდა მისთვის წუთი მიეცათ,
წუთ სიცოცხლეში გაეცვალა მიწა და ზეცა.
რაიც დათესეს, ის მოიმკეს, წავიდა ბევრი,
დარჩება მათი მოგონება, სხვა არაფერი.
გულს ნუ მიაწოდებ ამ ქვეყანას, გონი გაქვს ვიდრე,
მივდივართ, ჩვენი მეგობრები უკვე წავიდნენ.
ჩვენ არ ვიქნებით, გაზაფხული ჩაივლის ბევრი,
შეყვარებულნი დატკბებიან ვარდების ცქერით.
გულს ნუ მიაწოდებ ამ ქვეყანას, მოიქეც დიხჯად,
ვინ არის იგი, ვისაც გული არ ამოგლიჯა!
მიწის საწოლში უდარდელად ვინაც იძინებს,
მათ განკითხვის დღე მტვერს თმებიდან თუ გააცილებს.
ასწიე თავი, უდარდობას გაჰკარი ხელი,
ნუ ფიქრობ, ხვალთ არ იქნები სავსე ნაღველით.
შენ, ვინც გინდოდა, შემოაღო შირაზის კარი,
მგზავრობის მტვერი მოაშორე, განბანე მგზავრი!

მძიმე ცოდვებით გაჟღენთილი, ხარ საძაგელი,
უცხო ქალაქში მგზავრობაზე აიღე ხელი!
ვით შეგწევს ძალი, ცრემლთ მდინარე აღინე თვალით,
მტვრით გასვრილი ხარ, გაიბანე შენ შენი თავი!

* * *

ერთმა ფარულად გამოჰამა ხალხის ქონება,
ადგა, დასწყევლა ეშმაკი და მისი გონება.
რა ეშმაკს ესმა, განრისხებამ ის აიტანა,
უთხრა: სიბრიყვე არ მინახავს ჯერ ამისთანა.
ნუთუ არ გახსოვს, დადებული ჩემთან გაქვს ზავი,
საჩხუბრად ახლა, აბა, რისთვის ასწიე თავი?
სამწუხაროა, გბრძანებლობდეს სატანა ბნელი,
როცა ანგელოზს უნდა, იყოს შენი მფარველი.
შენს უშიშრობას და შეცდომებს შენივე ნებით,
ყველას უკლებლად აღრიცხავენ ხომ წმინდანები.
ბოროტს გაშორდი, სიკეთის გზა ეძიე მარად,
აღიღე ღმერთი, ვინაც შეგქმნა, ვინც დაგიფარა!
არ შეიძლება მოგემატოს არც ერთი წამი,
დროთა ტრიალით თუ აივსო სიცოცხლის ჯამი.
საქმის კეთების თუ არა გაქვს შნო, მოწოდება,
როგორც უმწეომ, წამოიწყე მაშინ გოდება!
თუ შენი ხელი ბოროტების თესლის მთესია,
ითხოვდე კეთილს ბოროტის წილ — რაღა წესია!
მშვიდობის კარი თუ გაიღო, რად ხარ დამდგარი,
იქნება მალე სინანულის გაიხსნას კარი.
ცოდვათა ტვირთქვეშ, ო, ძნელია, მარად იწვოდე,
ცოდვათა ტვირთით სვლა ძნელია, შვილო, იცოდე!
კეთილებს მიჰყევ და კეთილიც საქმე გიძლოდეს,
ბედნიერებას, ო, იპოვი, ეძებდე ოდეს!
მაგრამ ბოროტის კუდში დევნა თუკი გახარებს,
არ ვიცი, როდის მიაღგები კეთილთა კარებს!
წინასწარმეტყველს შეუძლია დაგიცვას გულით,
ღმერთის კანონის დაცვის გზაზე დგას მოციქული,

სწორი გზით გასწი, მხოლოდ მაშინ მიაღწევ ბინას,
თუ ჯას ადგიხარ, რისთვის ველარ მიიწევ წიხა
ხარს მომაგონებ, აუხვიეს რომელს თვალები,
ერთ ადგილს ტკეპნის, თუმცა დარბის ის გამალებით.

* * *

დიდ ანუშირვანს სასიკვდილო ეტაკა ქარი,
ჰორმოზს, თავის შვილს, მისცა რჩევა დაუვიწყარი:
სწყალობდე საწყალს, იყავ მარად საღი გონების,
რად გინდა გახდე ტყვე განცხრომის და ფუფუნების
შენს სამეფოში ვინ დატკბება, ვინ გაიხარებს,
თუ ნებივრობას და ვნებათა აჰყვები ქარებს!

არ მოგიწონებს, გწამდეს, ბრძენი შენ არასოდეს.
მწყემსმა იძინოს, ცხვრის ფარაში მგელი დარბოდეს.
გახსოვდეს ხალხი, ხალხის იყავ წრფელი დარაჯი,
ხალხით არსებობ, ხალხით შენს თავს ამშვენებს თაჯი.
ხალხი ფესვია და სულთანი ხეს მოგვაგონებს,
იცოდე, ფესვით ხეს ეძლევა ძალი და ღონე.
ხალხს გულს ნუ ატყენ, ძირს დაეცი საქმენი მრუდე,
თუ არ გსურს შენი ფესვი დაჰკნეს და განადგურდეს.
იყავი ფრთხილად, წინ გზა მოჩანს ჭეშმარიტების,
ამ გზაზე არის დიდი შიში და იმედებიც.
გრძნობდე დიდებას, დიდებულ გზას მიჰყვები ოდეს,
კეთილს ეტრფოდე, ბოროტების კი გეშინოდეს!
თუ ამ გრძნობებით გამსჭვალული იქნება მეფე,
მის სამეფოში ფრთებს შეისხამს მაშინ სიკეთე.
მიეც წყალობა, ვინც გიცქერის იმედის თვალთ,
განსაცდელის ჟამს დაგიფარავს ღმერთი მაღალი
ხალხის ჭირსა და შეწუხებას ვინც არ ინებებს,
მისი სამეფო აშორდება ტანჯვას და ვნებებს.
სიკეთის გრძნობებს თუ ვერ იტევს მბრძანებლის გული,
მისი სამეფო ვით იქნება დამშვიდებული!
მონა ხარ, დადექ, გული მიეც მონობის დარდებს,
თუ მხედარი ხარ, თავისუფლად გაინავარდე!

სიკეთე, ძმებო, იმ მხარეში ამაო არი,
 სადაც ხალხს მეფის შეწუხებით სდის ცრემლის ღვარი.
 გირჩევ, გულოვანს განერიდე ამაყს, ჟინიანს,
 რადგან მას ღმერთის არასოდეს არ ეშინია.
 ვინც ხალხს აწუხებს, ვინც ხალხის გულს დაასობს ლახვარს,
 თვის საბრძანებელს აყვავებულს სიზმრად თუ ნახავს.
 დაქცევას ნახავს, ვინაც ხალხი არ გაახარა,
 შორსმჭვრეტელი ხარ, ო გახსოვდეს, ასეა მარად!
 ხალხს ნუ დაჩაგრავ, განაშორე დარდები მწველი,
 ხალხია შენი საბრძანებლის ზურგი და მცველი.
 გლეხებს პატივით, ყურადღებით მოეპყარ ერთობ,
 თუ გსურს იშრომონ, წრფელი გულით საქმე აკეთონ.
 ნურვის უკეთებ ბოროტებას, — ყველა დაგძრახავს,
 სხვებით შენ ცოცხლობ და სიკეთეც ბევრი გინახავს.

* * *

ღარიოს მეფე, ვის მეფენი შესტრფოდნენ ყველა,
 ნადირობისას მოსწყდა ლაშქარს მოულოდნელად.
 მისკენ სირბილით გაემართა მწყემსი ფრთამალი,
 მაგრამ როცა მას შაჰინშაჰმა მოჰკიდა თვალი,
 იფიქრა, იქნებ მტერიაო ის მოსისხარი,
 შორით განვგმირავ მას ახლავე არყის ისარით.
 ქაიანური მშვილდ-ისარი, ვით იყო რიგი,
 შემართა სწრაფად, სურს შაჰინშაჰს გააქროს იგი.
 უთხრა: უფალო ირანისა და თურანიისა,
 შენგან შორს იყოს შემოხედვა ავი თვალისა!
 მე ვარ, შაჰის ცხენთ რომ ვმზრუნველობ, გარჯით და ოფლით,
 მის სამსახურად ამ ველთაა ჩემი სამყოფი.
 შაჰს გაუფანტა ამ სიტყვებმა შიშის მორევი,
 დამშვიდდა იგი, ასე უთხრა მწყემს ღიმმორევით:
 შენი მფარველი ანგელოზი იყო ამჟერად
 და ჩემი ხელიც, ისრის მტყორცნი, მან შეაჩერა.
 მიმართა მეფეს იმ ჩობანმა მხიარულ სახით:
 თუ მართალს ვიტყვი, არ ვიქნები ალბათ საძრახი.

ეს რა სიკეთე, ან რაგვარი იქნება ჩვევა,
 მტრისა და მოყვრის ველარ შეძლოს მეფემ გარჩევა.
 დიდი კაცი ხარ, ცის თალამდე ასული ოდეს,
 პატარა კაცის გულის ძგერაც უნდა გესმოდეს!
 ბევრჯერ გინახავთ სასახლეში თქვენ ჩემი სახე,
 გვისაუბრია საძოვრის და რემის შესახებ.
 ახლა კვლავ შენსკენ სიყვარულით გამოვეშურე,
 შენ ვერ მიცანი და გეგონე ვინმე მოშურნე.
 შევძლებ ნამდვილად, ნუ დარჩება მეფე ნაწყენი,
 უამრავ ცხენთა შორის ვიცნო მე ჩემი ცხენი.
 თუ ცხენთ მწყემსობას მე ვასრულებ ფხიზელ გონებით,
 მეფევ, შენც იყავ კარგი მწყემსი შენი მონების.
 იგი ქვეყანა მწუხარებას დაემონება,
 სად მწყემსის გონზე დაბალია შაჰის გონება.

* * *

როგორ მოაღწევს შენს ყურამდე კენესა ვნებულთა
 როს შენი ტახტი სატურნამდე ამაღლებულა.
 იყავ ფხიზელი და ღრმა ძილით ნურასდროს გძინავს,
 იქნებ საწყალი შენს მახლობლად ოხრავს და გმინავს.
 შენს სამეფოში თუ ვინმეა მწუხარე გულით,
 ამაში შენ ხარ დამნაშავე და დაძრახული.
 არა ძალღია დამნაშავე, მგლეჯელი მგზავრთა,
 არამედ კაცი, ვინაც იგი ასე აღზარდა.
 გაგულოვანდი, ო, საადი, თქვი სიტყვა მარჯვე,
 ხმალი ხელთა გაქვს, დაჰკარ იგი და გაიმარჯვე!
 რაიცა იცი, თქვი მართალი და ჭეშმარიტი,
 ქრთამს ნუ აიღებ და სინდისსაც ნურვის მიჰყიდი!
 სიხარბეს გაჰყევ და გონების შეიქენ მტერი,
 ან ჩაჰკალ იგი და, რაც იცი, თქვი ყველაფერი.

ერთ თავადთაგანს, ერეკლესს, კარგად ესმოდა,
თუ მის კარებთან უბედური როგორ კვნესოდა:
შენც ხომ კარების წინ დადგები განკიცხვის დღესა,
მოეც იმედი, კართან მჯდომის გესმოდეს კვნესა!

თუ შენი გული არ გინდა რომ იყოს მწუხარე,
გულდამწუხრებულთ მზრუნველობით გული უხარე!
უსასოოთა შეწუხებამ, ურვამ და თრევამ,
ხანდახან იცის ტახტისაგან მეფის დათრევა.
ჰარამში გძინავს, შუადღისას ისვენებ გრილად,
მაგრამ ღარიბი გარეთ სიციხით მთლად მოთენთილა.
მისი განმკითხე და მშველელი ღმერთი იქნება,
ვინც ფადიშაჰის მოწყალებას ვერ ელირება.

ქვეყნის სიმუხთლეს ერთი ბრძენი ვერ შეეთვისა
და შორი მხარე აირჩია სამყოფად თვისად.
გამოქცაბულის ბნელ კუთხეში ფიქრებით მჯდარი,
კმაყოფილების განძით იყო მუდამ დამტკბარი.
მას ხოლადუხთი — ღვთის მოყვარე ერქვა სახელად,
ქცევით ანგელოზს ჰქონდა კაცის თვალის გახელა.
დიდებულები დადიოდნენ მასთან მარადის,
რადგან აროდეს ეწვეოდა იგი არავის.
ასეთი არის ბედისწერა ყოველი ბრძენის:
მარტოობაში, გასაჭირში დალიოს დღენი.
ქვეყანა, სადაც მარტომყოფი ცხოვრობდა იგი,
ეპყრა ერთ მმართველს და მმართველი იყო სასტიკი.
ყოველ უძლურსა, ვისზეც ხელი მიუწვდებოდა,
სტანჯავდა მეტად და უღმობლად ყელში სწვდებოდა.

მუდამ უწყალო, ბოროტების ბევრჯერ ჩადენი,
 მოწყენილ იყო იგი მხარე ტანჯვით ამდენით.
 ბევრი გაიქცა იმ ქვეყნიდან, მძრახველი მისი,
 და გაიტანეს ყველგან ცუდი სახელი მისი.
 ვინაც იქ დარჩა, არ ელოდნენ მისგან სიკეთეს,
 მის მოგზავნისთვის წყევლა-კრულვას უთვლიდნენ მეფეს.
 წამება იდგა საშინელი, გლოვა მარადი,
 ბაგეთა ღიმილს იმ მხარეში ვერსად ნახავდი.
 იმ ბრძენის ნახვად მოდიოდა ხანდახან ისიც,
 მაგრამ აროდეს შემოხედვის გამხდარა ღირსი.
 ერთხელაც ჰკითხა: ბედნიერო, რისთვის მიწყურები,
 მღიმარე სახეს შენსას ნუთუ ვერ ვეღირსები?
 მეგობრობა და სიყვარული დიდი მაქვს შენი,
 მაგრამ შენ მტრობა, სიძულვილი დიდი გაქვს ჩემი.
 ქვეყნის მმართველი ვითომ არ ვარ, ვიფიქროთ ასე,
 მაგრამ ღირსება მე ნაკლები რითი მაქვს სხვაზე?
 არ ვიტყვი, რომ ვფლობ სიბრძნისა და ცოდნათა ზღვასა,
 მომეპყარ ისე, ვით ეპყრობი ყოველთვის სხვასა.
 ესმა როდესაც ეს სიტყვები იმ ბრძენს, გულსადას,
 გაწყრა: რას ამბობ, უბედურო, ჰკუა გაქვს სადა
 შენი სიცოცხლე ხალხისათვის ტანჯვაა დიდი,
 არ მიყვარს ხალხის მჩაგვრელი და ცეცხლის წამკიდი.
 მისი მტერი ხარ, ვისზედაც მე შემტეივა გული,
 რად მინდა შენი მეგობრობა და სიყვარული.
 თუ გსურს ჩემდამი სიყვარული და მეგობრობა,
 მაშინ გულიდან ამოიღე ღვთისადმი მტრობა!
 ჩემ ხელს ნუ კოცნი, მე არ გაძლევ შენ ამის ნებას,
 წადი, გიყვარდეს, ვინც მე მიყვარს და მეყვარება!
 ღვთისმოსავს თუნდაც მიაყენონ ტანჯვა ძლიერი,
 ის არ გახდება მეგობარის მეგობრის მტერი.
 მიკვირს, იმ გულქვეს ტკბილი ძილით როგორა სძინავს,
 თუ ხალხი მისი შეწუხებით ოხრავს და გმინავს.

დიდი კაცი ხარ, ნუ დაჩაგრავ კაცებს პატარას,
ცვალებადია ეს ქვეყანა, გახსოვდეს მარად!
ნუ მოგიგრიხავს შენ უძლურის სუსტი მკლავები,
თუ მოძლიერდა, მაშინ ვერსად დაემალები.
პატარა მტერიც არის მტერი, გასაგებია?
პატარა ქვებით დიდი მთები წარმოდგებიან.
ჭიანჭველები თუ შეერთდნენ და თუ იომეს,
საშინელებას დამართებენ მძვინვარე ლომებს.
სუსტია ბეწვი აბრეშუმის, თმაზე პატარა,
მაგრამ დაწნული ერთად არის ჯაჭვზე მაგარი.
ო, ნუ ამოჰკრავ პანდურს ბედკრულ ადამიანებს,
გახსოვდეს, პანდურს ზეცა არც შენ დაგიგვიანებს.
განძის შეძენას მეგობრების გიჯობს შეძენა,
გიჯობს სალარო ცარიელი, ხალხის შეწყენას.
სხვისი დაბოროტვის საქმეს, გირჩევ, ნუ მიეცემი.
ის თუ დაეცა, მასთან ერთად შენც დაეცემი!

* * *

თმენდე, უძლურო, რა ვუყოთ რომ დღეს ხარ საწყალი,
დადგება დრო და სხვებზე მეტი გექნება ძალი
დიდსულოვნებით აურიე შენ მტერს ბუნება,
ყოველი ძალის დამძლევია დიდსულოვნება.
ლიმილის ნამით გაისველე ბაგენი ხმელი,
გწამდეს: ტირანი არ დარჩება კბილდაუთხრელი.

* * *

გამოაღვიძებს დილით ბატონს დოლის ხმა წყნარად,
მაგრამ რა უწყის, მწყემსმა ღამე ვით გაატარა!
აწუხებს დარდი მექარავენს თავისი ბარგის,
მაგრამ წყლულიან ვირის ზურგის როდი აქვს დარდი.

ვფიქრობ, ბედშავთა ზრ აწუხებს მას მწუხარება,
ვინაც დაცემულს ხედავს და არ დაეხმარება.
ამის შესაფერს მოგახსენებ ამბავს პატარას,
ცული იქნება, ის თუ შენ ყურს არ გაეკარა.

* * *

— ისეთი ცხელი დამასკოში ჩამოდგა წელი,
რომ შეყვარებულთ დაავიწყდათ ალერსი მწველი.
გაძუნწდა ზეცა, ერთი ცვარიც არ გაიმეტა,
მოედო დიდი სიცხის ბული ველებს და ტყეთა.
დაშრენ წყარონი, საგუბრებიც ყველგან წყალისა,
არ დარჩა არსად წყალი, გარდა ობლის თვალისა.
თუ იშლებოდა სადმე კვამლის ზეწარი ქოხით,
იყო ამდგარი ის ქვრივ ქალთა გულების ოხვრით.
ვხედავდი ხეებს დამკვნართ, არაყვავილოვანთა,
გამოლევოდან მკლავში ძალა მკლავძალოვანთა.
არც მთებზე მწვანე, არც ბაღებში სადმე ყლორტები,
მოსპო კალიამ ყველაფერი გაბოროტებით.
მეწვია ამ დროს მეგობარი ძველთაგან ძველი,
ლონემილეულს შერჩენოდა ტყავი და ძვლები.
გავკვირდი ძლიერ, თუ მეგობარს რა დაემართა,
იყო მფლობელი განძეულის იგი მრავალთა.
ვარქვი: ჰე, ძმაო, მითხარ, რად არ გილიმის პირი,
რა მწუხარება მოგდგომია, რა გასაჭირი?
— სადა გაქვს ჭკუა — მიპასუხა მთელი სიფიცხით:
არის შეცდომა მისი კითხვა, რაიცა იცი.
ნუთუ ვერ ხედავ, გასაჭირი მოედო ყველას,
ზვირთებად აშლილ ტანჯვას ზღვარი გადაუთელავს.
არც წვეთი წვიმის, არც ღრუბელი გაკრული სადმე,
ქვითინებს ხალხი, ველარ აღწევს ვედრება ცამდე!
გუთხარ: რად წუხხარ, გული შიშით რად შეგიმოსავს,
მოქმედებს შხამი, თერიაყი არ არის როცა.
თუ უქონლობით დაიღუპა ზოგი მაშინვე,
შენ სიმდიდრე გაქვს, იხვს გრიგალი ვით შეაშინებს!

მან ნაღვლიანად შემომხედა (და მე ვიგრძენი,
ეს იყო ცქერა, როგორც უგნუსრს შეხედავს ბრძენი):
რა მოასვენებს, მეგობარო, ნაპირად მდგარსა,
როდესაც ხედავს, ტალღები ნთქავს მის მეგობარსა.
მე უსახსრობით არ გავმხდარვარ სახეყვითელი,
სახეყვითელთა ჩემს გულს სტანჯავს მწარე ნაღველი.
გონიერისთვის ერთნაირად არის სადარდო,
წყლული საკუთარ სხეულსა, თუ სხვისას დაადნობს.
დიდება უფალს, წყლულთაგან ვარ თავისუფალი,
მაგრამ ვკანკალებ, თუ სხვის წყლულებს მოვკიდე თვალი.
ჯანსაღს, იცოდე, სიხარული გაურბის გულით,
თუ გვერდით კენესის აეადმყოფი მისუსტებული.
როდესაც ვხედავ, რომ ღარიბი შიმშილით კვდება,
ჩემს პირში ლუკმა, ო, იცოდეთ, შხამივით ხდება.
ვის მეგობრებიც საპყრობილის მოუკლავს დარდებს,
მის ბაღში, მითხარ, სიხარული ვით ინავარდებს?

* * *

ერთ მეფეს სენი დაეტაკა რამე ქარივით,
დასუსტდა, გახდა მისი ტანი თითისტარივით.
შეიპყრო სენმა და ტკივილებს იგი ვერ ითმენს,
წვალობდა თვითონ, აწვალებდა მის ხელქვეითებს.
(მძლავრია შაჰი, ის ჭადრაკის დაფაზე ბრწყინავს,
თუკი გაება, დაიჩოქებს პაიკის წინაც).
ემთხვია მიწას, მეგობარი ეწვია ერთი:
იყავ დღეგრძელი მეფეო და გწყალობდეს ღმერთი!
არის ქალაქად მწირი ვინმე, ჩუმად მლოცველი,
სამართლიანი, გულნათელი და უცოდველი.
სისპეტაკეში, აბა, იმას ვინ შეედრება!
შესმენილია მუდამ მისი წრფელი ვედრება.
ჯერ არვის ახსოვს, მწირი იგი წვეოდეს ოდეს
და გულის ნატვრა სწრაფად მას არ ასრულებოდეს.
მოიხმე იგი, დე, ილოცოს შენთვის მხურვალედ,
ზეცის წყალობით სნეულება გაგშორდეს მალე!

უბრძანა მეფემ ხელქვეითებს: ახლავე გასწით,
მომგვარეთ იგი ღვთის მსახური, ნათელი კაცი.
მოვიდა მწირი, ვის სიკეთის საზღვარი არ ჩანს,
უბრალო კაცი, ტანს ემოსა უბრალო ფარჩა.
მიმართა მეფემ: ილოცეო, შემბოჭა სენმა,
ძვალ-ტყავად ვიქეც, იქნებ მიხსნას ქვეყნის გამჩენმა.
სჭექა მოხუცმა, ეს სიტყვები მოესმა როცა,
მეფის ნათქვამმა ააღელვა და გააოცა:
ღმერთი მას სწყალობს, ვინც სიმართლის გზით მიდის მუდამ,
სწყალობდე იმათ, ვისაც ბედი გადაუბრუნდა!
რა სარგებლობა მოგიტანოს ჩემმა ლოცვებმა,
საწყალი ხალხი ციხეებში თუ იხოცება.
არ მკურნალობდი არასოდეს საწყალთა სენებს;
ქვეყნის გამჩენი, აბა, მითხარ, ვით მოგასვენებს?
ჯერ ღმერთს შესთხოვე გაბატონს ცოდვები ყველა,
შემდეგ მომმართე, ჩემი ლოცვით მოგეცეს შველა.
ჩემს ლოცვებს შენთვის, აბა, როგორ შეისმენს ზენა,
როცა შენს ფესვებს გლეჯს ჩაგრულთა ცრემლი და წყენა.

მოხუცის სიტყვამ დააღონა მეფე აჯამის,
თვალწინ დაუდგა ცოდვები და განკითხვის ქამი.
თან გაიფიქრა: რა მალეღვებს, არ ვიცი განა,
სიმართლე არის, გონიერმა ახლა რაც ბრძანა.
გაუხსნა ყველგან ციხის კარი, ციხით ჩაგრულებს,
ავბედში მყოფთა იგი გახდა მოჭირნახულე.
ახლა კი მწირმაც სალოცავად აიდგა ენა,
აღაპყრო ხელი, უფალს სთხოვა მისი დარჩენა:
ღმერთო მალალო, ვის გაჩენა ცისა გენება,
ეომებოდი, ახლა მიეც მას მოსვენება!

მოხუცმა მწირმა ეს სიტყვები როცა დადგარა,
წამოდგა მეფე, სნეულება შორს გაეყარა.
იტყოდი, თითქოს გასაფრენად მიუწევს გული,
ფარშავანგია, თითქოს ახლად თოკშეშვებულნი.
ბრძანა: განჯინა გახსენითო თვალ-მარგალიტის,
გადააფრქვიეთ მოხუცს თავზე, პატივით დიდით.
ქეშმარიტებას ბოროტება როგორ დაფარავს,
ჰკადრა მოხუცმა: ო, მეფეო, გახსოვდეს მარად,

გაჰყევ სიმართლის გზას, რომ შენით ხალხმა იხაროს,
ისე მოიქეც, სნეულება არ შეგეყაროს.

ერთხელ დაეცი, ახლა ფრთხილად გადადგი ფეხი,
თორემ გნახავენ დაცურებულს და ზურგგატეხილს.

საადის რჩევა, მეგობარო, გახსოვდეს მარად:
განა ყოველი წაქცეული კვლავ წამომდგარა?

* * *

ქვეყანა, ძმავ, ეს იცოდე, არ არის მყარი,
ნუ გაქვს იმედი, არ წაგიღებს ძლიერი ქარი.
სოლომონ მეფეს ვერ აფრთხობდა ბუნების ძალა.
მაგრამ საწუთრომ ლხენა მასაც არ დააცალა!
ბოლოს, ხომ ნახე, ქარმა ისიც წაიღო თანა,
დიდება იმას, ვინც სიკეთით განვლო ქვეყანა!
ბედნიერების ბურთი იმას ერგება წილად,
ვინც ხალხს დაეგო, მის სიკეთეს ვინც შეეწირა.

* * *

ეგვიპტის მეფეს მწუხარება ეწვია დიდი,
სიკვდილის ჯარი შეესია, ჩამოწვა ბინდი.
ნათელი სახე შეეცვალა, გაქრა დიდება,
გაყვითლდა, როგორც ჩამავალი მზე გაყვითლდება.
მკურნალთა სიკვდილს გზა დაუთმეს, თან წუხდნენ დიდად,
მაგრამ სიკვდილის წამალს, მითხარ, ვინ დაძებნიდა!
ყველა სამეფო, ყველა ტახტი გაქრება ბოლოს,
მაღალ მბრძანებლის ტახტი არის ურყევე მხოლოდ.
მეფის სიცოცხლის დღეს მიაღვა მწუხრი, საღამო,
გახსნა ბაგენი, აჩურჩულდა ის უღიმღამო:
ჩემებრ კეთილი მბრძანებელი ვინ იყო წინათ,
მაგრამ მე მერგო რანაირი ნაყოფი წილად.
მქონდა სიმდიდრე, სარგებლობა რა ვნახე მითი,
მივდივარ, როგორც უბედური და ავბედითი.

ვინც უხვად გასცა, ის ვადიდოთ და ვაქოთ დიდად,
წუთისოფელი მან შეიტკბო, წავიდა მშვიდად.
ეცადე, ქვეყნად საუკუნო დაგრჩეს ხსენება,
რაც გრჩება, იგი არის შიში და შენანება.
გინახავს კაცი? ვინც სიკვდილის ჩრდილმა დაფარა,
მას ერთი ხელი გაუშლია, მეორე — არა.
მოკუმშულ ხელით ის გვანიშნებს, როგორ დადაგეს,
მძიმე ცოდვებმა ვით შეუკრეს ენა და ბაგე.
გაშალე ხელი, გულუხვობის და მოწყალების,
ხელი შეკუმშე, სიხარბის და ხალხის წვალების!
სანამ ხელი გაქვს, ამოძრავე, ეკალი თხარე,
იქნება გვიან, როცა შენს ხელს შეკრავს სამარე.
ინათებს დიდხანს მზე, მთვარე და გუნდი ვარსკვლავთა,
თავს ვერ დააღწევ ვერასოდეს სამარის კალთას!

* * *

ყიზილ-არსალანს ციხე ეპყრა თვალუწვდენელი,
ელვანდის მთასაც კი სწვდებოდა იმისი ყელი.
მიუვალ ადგილს იდგა, გამძლე მტერთა მრავალთა,
ერთყა გზა ვიწრო, დაკლავნილი, ვით თმები ქალთა.
ირგვლივ წალკოტი, გადაშლილი, ბევრი მცენარე,
ციხე კვერცხს ჰგავდა, ლაქვარდოვან თეფშზე მდებარეს.
ღვთის მოყვარული კაცა ერთი შაჰთან მივიდა,
იყო მოსული იგი მგზავრი შორეულ მხრიდან.
ჰეშმარიტების შემცნობელი, აზრით კეთილი,
ბევრი ქვეყანა ჰქონდა ფეხით მას შემოვლილი,
დიდებული და ენამჭევრი, ბევრის მნახველი,
მცოდნეს ბევრისა, იმ კაცს ჰქონდა ბრძენის სახელი.
ჰკითხა ყიზილმა: მოგივლია მხარე მრავალი,
სადმე ასეთი სიმაგრისთვის მოგიკრავს თვალი?
ბრძენმა მიუგო: ყვავილ ციხე, როგორც ვარდნარი,
მაგრამ ვეჭვობ, რომ იყოს იგი ძლიერ მაგარი.
შენზე აღრევე მას ხომ ფლობდნენ ქვეყნის მპყრობელნი,
იყვნენ და გაქრნენ ისე, როგორც ქრება ყოველი.

' შენს შემდეგაც ხომ სხვა მტლობელნი მოვლენ ციხისა,
 სხეები შეჭამენ ნაყოფს შენი იმედის ხისას.
 რა დაემართა, მოიგონე ხვედრი მამისა,
 გულს განიშორე მწველი ფიქრი სიმწუხარისა.
 ბედმა სამყოფად ვიწრო კუთხე მას მიუჩინა
 და საბოლოოდ ერთი გროშიც არ შეარჩინა.
 როცა დაკარგა მან იმედი ამა ქვეყნისა,
 მაშინ იმედად მოევლინა წყალობა ღვთისა.
 გონიერთ თვალში ეს ქვეყანა ხასაა მხოლოდ,
 მომსვლელს და წამსვლელს აღარ უჩანს თავი და ბოლო!
 სასანელ ხოსროს მეამბოხემ ერთმა მიმართა:
 მეფევ, ჯემშიდის მემკვიდრე ხარ,—გეტყოდი მართალს!—
 ჯემშიდს სამეფო არ გასცლოდა, ბედისგან დასჯილს,
 მაშინ შენ როგორ გერგებოდა ტახტი და თავი!
 ყარუნის განძი მოიპოვო, წაიღებს ქარი,
 ის არ დარჩება, რასაც გასცემ, შენი ის არის.

* * *

ალბ-არსალანმა მიაბარა ღმერთს სული ტანჯვით,
 გამეფდა შვილი, თავს დაიდგა მეფური თავი.
 მამას აკლდამა მისცეს ბინად, ცივი და თალხი,
 არა აღგილი განცხრომის და სამეფო ტახტის.
 ასე თქვა ერთმა გონიერმა კეთილი გულით,
 როცა იხილა იგი ვაჟი ამხედრებულთ:
 დიდება უფალს, ეს ქვეყანა რა სადგომია,
 წავიდა მამა, შვილიც უკან გამოსდგომია!
 უწყოდე მუდამ, ეს ქვეყანა ასეთი არი,
 მიუწდობელი, უპირული, დაუდეგარი.
 როცა მოხუცი თავს კუბოში ჩაყოფს, მაშინვე,
 მის მაგიერად თავს წამოყოფს აკვნიდან ვინმე.
 ქვეყანას გული არასოდეს მიანდო უნდა,
 მოხეტიალე მუტრიბივით ის არის მუდამ.
 რალა ფასი აქვს, ვით მოგხიბლავს ისეთი ქალი,
 ვის ყოველ დილით უზის ქმარი ახალ-ახალი.

სიკეთე ქენი, წელს ხარ სოფლისთაობის ღირსი,
სოფლისთაობა მომავალ წელს იქნება სხვისი.

* * *

მამუნი როცა ხალიფის ტახტს დაეპატრონა,
იყიდა ერთი სახემთვარე, ნაზი გოგონა.
მზეებრ ელვარე, ვარდის ბუჩქი იყო ნამდვილი,
გონებით სავსე, მზიარული, ტანავარდნილი.
მიჯნურთა სისხლით, რომ სდიოდათ გულთაგან ჩქერად,
ის თითის ფრჩხილებს იღებავდა უნაბის ფერად.
წარბები მისი, გამგმირავი ყოველ კაცისა,
ვით ცისარტყელა, საოცნებო, ვით დისკო მზისა.
ჩამოდგა ღამე, იმ კეკლუცმა თავი დახარა,
ხალიფი ახლოს საალერსოდ არ გაიკარა.
აენთო მამუნ, მრისხანების მოედო ალი,
უნდოდა ორად გაეხლიჩა თავი მხევალის,
მაგრამ შეჩერდა, ჰკითხა: მთვარევ, იხარე მარად,
ჩემში რა ნახე სათაკილო, მითხარი წყნარად.
მშვიდად მიუგო: აი თავი, მახვილი, მძიმე,
დამკარ, ოღონდაც შენ ჩემს გვერდით ნუ დაიძინებ!
ცოცხალს დამარჩენ, თუ ჩემს თავზე ხმაღს ააქუნებ,
მე შენი პირის მყრალი სუნი ძლიერ მაწუხებს.
წამებას მაინც სიკვდილი სჯობს, მეც მიჯობს ისევ
მომკლას მახვილმა, ვიდრე სუნმა, მყრალმა და მქისემ.

მისმა სიტყვებმა დაუკარგა ხალიფს ხალისი,
ის დაიგრიხა მწარედ, გახდა შესაბრალისი.
არ დაეძინა, აწუხებდა ფიქრთა ღელვანი,
მეორე დღით გონიერნი იხმო ყველანი.
იწამლა, რადგან მის გულს მწარე მოედო დარდი,
სურნელოვანი გახდა, როგორც კოკორი ვარდის.
ფერია იგი გახდა მისი დასაფიცარი:
ვინც ნაკლი მამცნო, მეგობარიც ჩემი ის არი.

გეტყვის პირდაპირ, ვინც კეთილი და ერთგულია,
გზა გასასვლელი თუ ეკლებით დაფარულია,

თუ გზადაკარგულს ეუბნები: მიდიხარ სწორად,
მაშინ სჩადიხარ დანაშაულს შენ ერთიორად.
ნუ ეტყვი იმას, რომ შაქარი ტკბილი რამეა,
ვისიც წამალი დასაღვეად ძლიერ მწარეა.
რა კარგად უთქვამს ერთხელ მოხუც მებაფთაქეს:
ჯანმრთელობა გსურს, მაშინ მწარე წამალი გარგებს.
შარბათი გნებავს, სასარგებლო, ყოვლის მკურნალი?
მიიღე რჩევა საადისა — მწარე წამალი.
სიბრძნის მარცვალი მას მრავალი დაუთესია,
სიტყვას თაფლნარევეს გეუბნება, არა გესლიანს.

* * *

მომაპყარ ყური, ეს ამბავიც სხვათა ცალია,
ერთ ღვთის მოყვარულს განურისხდა მეფე ძალიან.
(ალბათ რაიმეს შესახებ თუ მან დაძრა ენა,
წასცდა სიმართლე და ზიანი თავს მიაყენა).
გაგზავნა ციხეს, სასახლიდან, მეფური რისხვით,
ძალოვანი და მაგარია მკლავები ციხის.
მეგობართაგან ერთმა ტუსადს უთხრა მალულად:
სჯობდა, გქონოდა შენი აზრი გულში ფარულად.
მორჩილება — მიუგო მან — ბრძანება ღვთისა,
არ მეშინია არც ციხის, არც მეფის რისხვისა.
ჯაშუში თურმე ყურს უგდებდა საუბარს ჩუმად,
სიტყვები მისი მეფეს ყურში ჩაუჩურჩულა.
შაჰს გაეცინა: არ სცოდნია ბრძანება ჩვენი,
ციხეში უნდა დალიოს მან სიცოცხლის დღენი.
მიართვა მონამ ტუსადს მეფის ბრძანება ხელად,
ტუსადმა სთხოვა: გადაეცო მეფეს უცვლელად:
ჩვენი სიცოცხლე, როგორც წუთი, მიჰქრის, მალა,
ტანჯვა და ლხინი ერთნაირად წარმავალია.
წყალობას მომცემ, მით მაინც ვერ მომგვრი სიხარულს,
თავიც მომკვეთო, ვერ შეარყევს დარდები ჩემს გულს.
შენ თუმც მეფე ხარ, მბრძანებელი, სიმდიდრით სავსე
და მე ლატაკი, სიუძლურით დამწვარი ასე;
როცა სიკვდილის კართა შევალთ, დღე განაშორი,

მყისვე გაქრება განსხვავება ჩემს და შენს შორის.
 ნუ მიენდობი წუთისოფელს — მარად საძრახსა.
 ნუ დასწვავ შენი გულის ცეცხლით შენივე ხალხსა
 შენზე აღრეც არ დააგროვეს სიმდიდრე განა?
 შენზე აღრედაც ბოროტებით დასწვეს ქვეყანა.
 იცხოვრე ისე, რომ კეთილი დაგრჩეს სახელი,
 სიკვდილის შემდეგ არვინ იყოს შენი მძრახველი.
 ვინ ცდილობს ქვეყნად განამტკიცოს ავი ჩვევები,
 წყევლით და კრულვით იმას სხვები შეაჩვენებენ.
 რაგინდ დიდ ძალას არა პყრობდეს ქვეყნის მპყრობელი,
 დაიპყრობს ბოლოს მას სამარე, ცივი და ბნელი.
 რა ესმა მეფეს, საშინელი გასცა ბრძანება.
 ამოგლიჯეთო ტუსადს ენა დაუნანებლად.
 ჭეშმარიტების შემცნობელმა თქვა პატიმარმა:
 არც ამ ბრძანებით ამიტაცოს შიშისა ქარმა,
 უენობისთვის არ დავიწვი დარდების აღით.
 ზომ იხედება უენოთა სულშიც უფალი.
 რად უნდა ვწუხნდე ტანჯვაში და ჭირში მყოფელი.
 ბედნიერება საბოლოოდ თუკი მომელის.
 ო, ყველა ხედავს, დატირებაც ღზინივით გშვენის,
 დამთავრებულა ბედნიერად სიცოცხლე შენი!

* * *

მებრძოლმა შენმა თუ მტერს შიშით უჩვენა ზურგი,
 მაშინვე მოჰკალ, სამშობლოსთვის ის არის ურგი.
 ზნედაცემული იმ მეომარს სჯობია დიდად,
 ვინც ღიაცივით შეშინდა და ომს განერიდა.
 გურგენმა, როცა ვაჟს გადასცა ჯავშანი, ხმალი,
 უთხრა: ბრძოლაში არვინ გნახოს, შვილო, დამფრთხალი
 თუ გამოიქეც, ბრბო ვითარცა გამორბის ქალთა,
 რად გსურს სახელი შეარცხვინო სახელოვანთა!
 ბრძოლის ველიდან ვინც გამორბის, კაცია განა,
 თვით სურს იცოცხლოს და გასწიროს მთელი ქვეყანა.
 ხედავ მეგობრებს, დუშმანს დასცხეს თავგანწირულად,

სურთ გამარჯვება მოიპოვონ მტერზე გმირულად.
რა ამოძრავებთ, რისთვის უნდათ სისხლის დადენა,
ერთი აქვთ რწმენა, ერთი მოდგმა და ერთი ენა.
არ ეშინიათ ხმლების ქნევის, ისართა წვიმის,
მეგობრებისთვის თავდადების და თავგანწირვის.
მეომრებს შორის მეგობრობის თუ ჩატყდა ხიდი,
მტრისგან უდავოდ დამარცხება მოგელის დიდი.

* * *

მტერმა როდესაც მეგობრობა დაგიწყოს ტკბილად.
მის თვალთმაქცობას ნუ ენდობი, იყავი ფრთხილად!
იქნებ მის გულში კვლავ გაცოცხლდეს ჭრილობა ძველი,
შურისძიების დაეხვიოს გრძნობები მწველი.
ტკბილ სიტყვებს მისას ნუ მოისმენ ნურც ერთი წამით,
მოხდება: ზოგჯერ შეერევა თაფლშიაც შხამი.
ბედნიერია, აქვს ცხოვრების შნოცა და ძალაც,
ვინც საკუთარი მეგობრებიც მტრებად ჩათვალა.
საკუთარ ჯიბეს ის ღარაჯობს, ის არის გმირი,
ვისაც სჯერა, რომ ირგვლივ ყველა არის ჯიბგირი.

* * *

გზად მივდიოდი, წინ ჭაბუკი შემომეყარა,
მოსდევდა ცხვარი და თვითონაც ვიდოდა ჩქარა.
ვუთხარ: გეთაყვა, ის მიკრული თოკით გყავს მარად,
საითაც წახვალ, თან წაგყვება ცხვარიც ამგვარად.
სწრაფად შემოხსნა ყოველივე, თოკი და ბანდი,
მარჯვნივ და მარცხნივ იმ ჭაბუკმა იწყო ნავარდი;
მაგრამ ბატკანი მაინც ჭაბუკს სდევდა თავდახრით,
რადგან ეჭამა მისი ხელით ქერი, ბალახი.
კმაყოფილებით საესე იგი მობრუნდა როცა,
ღიმილით მითხრა: გონიერო, რამ გაგაოცა?
ირა თოკია ძალა ჩემსკენ მისი მწვეელი,
არამედ თოკი, წყალობის რომ შევაბი ყელით.

მისგან სიკეთეს და წყალობას თუ ხედავს სპილო,
არ მივარდება მოსაკლავად მდევარს, ძმობილო!
უყავ სიკეთე ბოროტებსაც, გეტყვი მრავალჯერ:
თუ პურს შენ აჭმევ, ძალლი მაშინ შენ გიღარაჯებს.
ერთმა ავაზას კბილები მთლად დააძრო ფრთხილად,
ორ ღღეს აჭამა ყველი და მით დაიმორჩილა.

თვით ჰათემ თაის — ეს ამბავი არ არის ჭორი —
ტაიჭი ჰყავდა, სანაქებო ტაიჭთა შორის.
მისი ჭიხვინი — ცის ქუხილი, გავარდნა — ქარი,
ელვას უსწრებდა ის ყოჩანი დაუდეგარი.
ცვიოდა სეტყვა, როს მიჰქროდა მთადა და ბარად,
თითქოს ღრუბელმა, აპრილისამ, გადაიარა.
წყალსა და ხმელზე მიდიოდა იგი ნავარდით,
უკან ტოვებდა გამალებით ქარს, წინ გავარდნილს.
ყოველ ქვეყანას ჰათემ თაის იყო ხსენება,
რუმის სულთანსაც მოახსენეს იმისი ქება:
გულუხვობაში არვინ არის ჰათემის დარი
და მისი ცხენის შესადარიც ცხენი არ არი.
უღაბნოდ მიქრის, წყალზე მიცურავს გემი,
წინ ვერ გაუსწრებს მას არწივიც, უსწრაფეს ფრენით.
მიმართა შაჰმა ვეზირს, მცოდნე იყო რომელიც:
სირცხვილი არის უსაფუძვლო დავა ყოველი.
გამოცდის მიზნით ჰათემ თაელს ვთხოვ არაბულ ცხენს,
ვნახოთ თუ დასთმოს, გულუხვობას თუ გამოიჩენს.
მეცოდინება: მასში არის დიდი ბუნება,
თუ არ, ცარიელ დოლის არის აბრაახუნება.
გაგზავნა მეფემ მოციქული, ჭკუა-ნათელი,
თან გააყოლა ათიოდე კაცი მხლებელი.
მკვდარ მიწას ღრუბლით ეფრქვეოდა ცრემლების ღვარი,
შეაცოცხლებდა არე-მარეს ხანდახან ქარი.
ჰათემის სადგომს მიაღწიეს, ჰათემს დიდება,

დამშვიდნენ, ჭოგორც ზენდერუდთან მგზავრი მშვიდდება.
 სუფრა გაშლა, ცხენი დაკლა ჰათემმა ხელად,
 წყალობის კალთით ოქროები უბოძა ყველას.
 ღამით იქ ჯარჩნენ. როცა დადგა დილა ცხოველი,
 ამბის მომტანს მოახსენა ჰათემს ყოველი.
 რა მოისმინა, დაბარბაცდა, შეწუხდა მეტად,
 სიმწრით დაიწყო ხორცის გლეჯა, თითების კვნეტა.
 თანაც ამბობდა: ჰოი, ვაჟო, ქებულო მარად,
 რად არ მაუწყე, აღრე შაჰმა, რაც დაგაბარა.
 მე იგი ცხენი მონავარდე, ქარივით ჩქარი,
 დავკალი გუშინ, თქვენ მოგართვით ხორცი შემწვარი.
 დიოდა წვიმა, ქარი ქროდა შეუსვენებლივ,
 შეუძლებელი იყო მისვლა ჯოგთან ცხენების.
 სხვა გზა არ იყო, რა გამაჩნდა თქვენი საფერი,
 სადგომს ის მყავდა და მის მეტი სხვა არაფერი.
 რა კაცობაა, რანაირი ჩვევა იქნება,
 თუ სტუმარს შენსას გაუმადლარს დაეძინება.
 მე სახელი მსურს მოგიხვეჭო ქვეყნად დიდების,
 სახელოვანი ჩემი ცხენი, დე, ნუ იქნების.
 მისცა ღირემი, მათ მრავალი უბოძა ცხენი,
 ბუნებრივია კარგი ქცევა, არ შენაძენი.
 ამბავი მისი გულუხვობის რუმში გაისმა,
 გაისმა ქება და დიდება ჰათემ თაისა.

* * *

გიდაცამ მითხრა ეს ამბავი მე დიდებული,
 ყოფილა ერთი იამანში შაჰი ქებული.
 სახელოვანთა შორის ჰქონდა დიდი სახელი,
 იყო გულუხვი, განდიც ჰქონდა აურაცხელი.
 იგი წყალობის და სიკეთის იყო ღრუბელი,
 ფანტავდა ღირემს წვიმასავით წყალობის ხელით.
 თუ ვინმე მასთან ჰათემ თაელს მოიგონებდა,
 ამით შაჰის გულს იგი მეტად დაალონებდა:
 იმ ცრუპენტელის ქების არ მსურს მე გაგონება,
 არც განძი აქვსო, არც მეფობა, არცა ქონება.

ერთხელ მეფური, უჩვეულო გამართა ლხინი,
 ატკობდა სტუმრებს სიმღერები, ჩანგის ქვითინი.
 ერთმა ჰათემი მოიგონა ტკბილი განცდებით,
 მეორემ ქება მას შეასხა დიდ აღტაცებით.
 შაჰის გულს ცეცხლი შემოედო შურის და რისხვის,
 გაგზავნა კაცი შესასმელად ჰათემის სისხლის.
 იფიქრა: ვიდრე ქველმოქმედებს იგი თაელი,
 ჩემთვის სახელის მოპოვება იქნება ძნელი.
 თაის ტომისკენ გაგზავნილი წავიდა ჩქარა,
 ჰათემ თაელის სისხლი სურდა მას დაედვარა.
 ჰაბუკი ვინმე გზად შემოხვდა მას ენატკბილი,
 ქცევით კაცურით ეტყობოდა იყო კეთილი.
 მოსიყვარულე, გონიერი, ლამაზი სახით,
 მიიპატიჟა თავის სახლში სტუმარი ღამით.
 გაიზიარა მისი ჭირი, მოეპყრო ტკბილად,
 ბოროტის გული მან სიკეთით დაიმორჩილა.
 ხელი და ფეხი დაუკოცნა, ინათა როცა,
 თან სთხოვა სტუმარს რამდენიმე ღლით მასთან მოცდა.
 უთხრა: დარჩენა ჩემთვის არის შეუძლებელი,
 წინ მიძევს საქმე მეტისმეტად დიდი და ძნელი.
 ჰაბუკმა უთხრა: თუ გამანდობ მას, მეგობარო,
 სულით და გულით შევეცდები, რომ მოგეხმარო!
 მომაპყარ ყური, თქვა სტუმარმა, რად გვინდა ფიცი,
 ვაჟკაცმა, მჯერა, საიდუმლოს დაფარვა იცის.
 იქნებ ჰათემის ამ მხარეში შენ ხარ მცნობელი,
 ბრძნული გონების და კეთილი არის რომელიც.
 თვით იამანის მბრძანებელი გახდა მდომელი,
 ჰათემის თავის, ნეტავ რა აქვთ გასაყოფელი?
 თუ გზას მიჩვენებ, ვით მივალწევ, სადაც ის არის,
 ვიწამებ მაშინ, რომ ნამდვილად ხარ მეგობარი.
 მისმა სიტყვებმა ჰაბუკს ბაგით ღიმი მოჰგვარა:
 ჰათემი მე ვარ, აი თავი, მომკვეთე ჩქარა!
 ნუ დააყოვნებ, თორემ მალე მთლად გათენდება,
 ვშიშობთ, რომ ჩემთვის მოგადგება რაიმე ვნება!
 როცა ჰათემმა ვაჟკაცურად დაუდო თავი,
 აღმოხდა კენესა კაცს, მოგზავნილს, გულის საკლავი,

განერთხო მიწას, მუხლმოჭრილი, დიდი წვალეებით,
 ჰათემის ხელ-ფეხს ეამბორა ის მოკრძალებით.
 დააგდო ხმალი და კაპრაჟი მან გამალებით
 და ვით საწყალმა, დაიკრიფა გულზე ხელები:
 შენი სიცოცხლის თუ ვიქნები მომტანი ვნების,
 მაშინ კაცთ შორის ქალი, არა კაცი ვიქნები.
 თვალები, სახე დაუკოცნა მასპინძელს მართალს,
 დაემშვიდობა, იამანით გამოემართა.
 ამოიკითხეს წარბებს შორის მეფის თვალებმა,
 შესრულებული რომ არ ჰქონდა მას დავალება.
 უთხრა: წამოდექ, რანაირი მოგაქვს ამბავი,
 რად არ მიაკარ უნაგირზე ჰათემის თავი?
 იქნებ დაგესხა, თავს დაგატყდა იმისი რისხვა,
 გამოეჭეცი, ვერ გაუძელ თავდასხმას მისას?
 მეფის წინ მიწა იმ ვაჟკაცმა კოცნით დაფარა,
 შეასხა ქება, მორჩილებით თავი დახარა:
 ჰოი, მეფეო, გონიერი ხარ და მაღალი,
 ჰათემ თაელზე მოგახსენო სიტყვა მართალი:
 ვიხილე იგი ახოვანი, სავსე უნარით,
 კეთილი, ტკბილი და გულუხვი გაუგონარი,
 დიდსულოვანი, თან მდიდარი ჰკუთნა და ცოდნით,
 საკუთარ თავზე დავაყენე მალლა კაცობით.
 წყალობის ტვირთით ქედი უცებ მომანრევეინა,
 დამცა, ფარხმალი სიკეთის ხმლით დამაყრევეინა.
 უამბო ყველა, რაც ენახა მისი წყალობა,
 მეფემ შეაქო ჰათემ თაის შთამომავლობა.
 ღირემით სავსე უწყალობა ქისა მას ერთი:
 ჰათემის სახელს გულუხვობის ბეჭედი ერთვის.
 მართლაც შეჭფერის, თუ აღიდებს კაცი ყოველი,
 მისი საქმე და ქება არის განუყოფელი.

* * *

ერთმა ჰაბუკმა, ვით ითხოვდა სიკეთის რიგი,
 მოხუცს, უმწეოს, უწყალობა გროშები რიდით.
 გავიდა ხანი, ალბათ, ცოდვა თუ ჩაიდინა,
 შეკრეს ჰაბუკი, მიუჩინეს ციხეში ბინა.

სიკვდილით დასჯის როცა ცნობა მიიჭრა ხალხთან,
მოზღვავენ, ბანი გაიჭედა მახლობელ სახლთა.
იმ მოხუცს ესმა, ხალხში ჩადგა იგი დაღვრემით,
ხედავს: ჭაბუკი დგას ჯალათთან, შიშით და გვრემით
გული დაეწვა, სიბრალულით იწყო გოდება.
ნასიკეთარი იმ ჭაბუკის მოაგონდება.

მორთო ყვირილი, რაც გააჩნდა ძალი და ღონე:
სულთანი მოკვდა, ეს ამბავი ყველას გვაღონებს.
იგლეჯდა სხეულს, თან სდიოდა ცრემლები მალი,
ესმათ ჯალათებს, გაუშემდათ მყის ხელში ხმალი.
მორთეს ყვირილი და ღრიალი, გულშემზარავი,
მუშტების ცემით დაიღადრეს მკერდი და თავი.
გამოეშურნენ სასახლისკენ, მწუხარე გულით,
ხედავენ: ტახტზე ზის სულთანი დამშვიდებული.
ჭაბუკი ხედავს: ირგვლივ ყველა შემოეცალა,
მოსწყდა, მოკურცხლა, ვით შესწევდა მუხლებში ძალა.
მოხუცი შეკრეს, მიათრიეს ტახტის წინ ქშენით,
სულთანმა ჰკითხა: რად ისურვე სიკვდილი ჩემი?
მე კეთილი ვარ, ჩემი საქმეც არ არის მრუდი,
ჩემი სიკვდილით რად ისურვე ხალხისთვის ცუდი?
ასწია თავი, საგანგებოდ მოკაზმა ენა:

დიდო მეფეო, დაილოცოს შენი მარჯვენა!
მე ამ ტყუილით განვიშორე ჭირი და სენი,
ბედშავი ერთი სიკვდილისგან გამოვიხსენი!
უამბო ყველა, იმ ჭაბუკის სიკეთე თანაც,
განცვიფრდა მეფე და მოხუცის წყალობა ბრძანა.
ჭაბუკი იგი კი გარბოდა თავპირისმტვრევით,
მოღლილ-მოქანცულს ძლივს მიჰქონდა ფეხები თრევით.
ერთმა მიმართა: თავზე გედგა მრავალი მცველი,
თავისუფლების მოპოვება ვით შეიძელი?
ჩაუჩუქრულა: მოგონილი, გწამდეს, არ არი,
გროშმა დამიხსნა, წინ დამიხვდა ნაკეთილარი.

დააკვირდი ამ სამყაროს გუმბათს, ოქროს მაგვარს;
 არ აქვს ბოძი დასაყრდენი და მაინც დგას მაგრად.
 ერთი შეხედვით კარავს, ჩარხებზე მბრუნავ ცისას,
 დააკვირდი მოკაშკაშე, უთვლელ სანთლებს მისას.
 ერთი ქვეყნის მეფედ არის, მეორე კი—მწყემსად.
 ერთი ტახტს ფლობს და მეორე ძონძს ძონძებზე კემსავს.
 ერთი ცხოვრობს ბედნიერად, მეორე კი დარდობს.
 ერთი ლოთობს და მეორეს წყალი უდგას მარტო.
 ღმერთს ერთისთვის მიუცია გვირგვინი და თაჯი,
 მეორე კი თავს ვერ ირჩენს შრომითა და გარჯით...

ქვეყნად ბევრი ყოფილა მეფე, ტახტის მპყრობელი.
 ბევრი გმირი შობილა, ბევრი ხალხთა მფლობელი.
 მრავალს გადაუხდია ომები და ბრძოლები,
 ბევრს ჰყოლია ქვეყანა შიშით ანადრწოლები.
 ქვეყნად ბევრი შობილან, ტანად როგორც ნაძვები
 ბევრს ჰქონია მზისფერად მოელვარე ლაწვები.
 ზოგი სახელს ეძებდა, ზოგიც — ბედნიერებას,
 ზოგი იყო სიტურფე, ზოგიც — მშვენიერება.
 განა ახლაც არიან? ისევე შენი მტერია!
 კარგნი იყვნენ, თუ ცუდნი, დღეს სუყველა მტერია
 მათი ხსოვნა ჟამთასვლას ველარ აუტანია,
 მათი დიდი სახელი გრიგალს გაუტანია!
 კაცი ბედის განაჩენს ვით არ დაემდურება,
 სეტყვასავით გვატყდება თავზე უბედურება.
 არ მიენდო საწუთროს, იგი სულ სხვა ფერია.
 შვილო, მარადიული ქვეყნად არაფერია!

თვითონ ძალსაც ეხსომება
შენი ლუკმის გემო,
შენს პატივს არ დაივიწყებს,
თუნდ ყოველდღე სცემო.
და კაცი კი, ზოგი კაცი,
რომ გადაჰყვე თანაც,
სულ პატარა წყენისათვის
ყელს გაგიყრის დანას.

არ შეგეშინდეს, იყავი მშვიდი,
თუ მტრებს ურთიერთ უხდებათ ბრძოლა.
და თუ შეთანხმდნენ, მოზიდე მშვილდი.
ფრთხილად, არ გარგებს ძილი და წოლა!

შენ ასეთი ტურფა და საროსავით მავალი,
რად ხარ ასე გულქვა და ასე ამპარტავანი?!

მირჩევნიხარ ქვეყანას, მთელი გულით მოგენდე,
შენ კი როგორ მიმტყუნე, ამირიე გზა-კვალი.

განშორების წყვდიადი მაშინ გაიფანტება,
როცა ბნელს განანათებს ეგ სახე — ჩირაღდანის

მოვიკვეთე თავი და ხელის გულზე დავიდე,
ფეხქვეშ რომ გაგიშალო, ფიანდაზი მზად არი.

შენ ასეთი კეკლუცი, ნაზი და გულწარმტაცი,
სიყვარულში ყოფილხარ უგულო და მზაკვარი.

გულო, თუ მიჯნური ხარ, ესეც უნდა უწყოდე,
რომ ამ გზაზე მოგელის ჭირ-გარამი მრავალი.

და თუ არ შეგიძლია მიჯნურის სამსახური,
ჰე, საადი, რა არი შენი გულის წამალი?!

* * *

ვინ არის იგი, ასეთი შვეებით
რომ დაჯდა, სახედაულარავი,
აქ შესვენება უადგილოა,
ნუთუ არ უთხრა ჯერაც არავინ.

მიდით, უთხარით, კვლავ გაემზადოს
და ისევ შეჰკრას თავისი ბარგი,
სოლებს ნუ ასობს, რადგანაც უკვე
დროა აჰყეცოს თავის კარავი.

* * *

მე რომ მქონოდა ათასი გული,
იმ ათასსავე შენ მოგიძღვნიდი.

მოდი, დამადგი ამ ქედზე ფეხი,
შენი კარიბჭის მტვრად მიმიტვალე.

შენ რაც არ უნდა გებრძანებინა,
მე ყოველსავეს აღვასრულებდი,

მაგრამ შენ ჩემგან არა გინდა-რა,
და ეს არის, რომ ასე მაწამებს.

შენებრ შევარდენს არ მოუნდება,
პატივი დასდოს ჩემს საწყალ ბუდეს.

თუ ჩემი ბინა შენ გებნელება,
ჩემს ნათელ თვალში მოგათავსებდი,

მე რომ მიხსენონ შენი სახელი,
ზე აღმომხდება ეს სული გმინვად.

არ არის ღამე, შენი სიშორით
მოთქმა რომ ზეცას არ მივაწვდინო.

რა იქნა ფიცი ჩვენი ტრფობისა,
რად დაივიწყე ის, რაც მე მახსოვს?

მე შენი ტრფობის კლიტეს ვერ გავტეხ
სანამ ეს ძვლები არ დამეფშვინება.

მე შენთან შეყრის იმედს ვერ დავთმოხ.
სანამ სხეული სულს არ გაჰყრია.

მე მაჯნუნი ვარ, ლეილის ფასად,
დაე, მომთხოვონ მაშრიყ-მადრიბი.

ყველას თავისი დრო აქვს ამ ქვეყნად.
მე კი საადო, ვარ ზედროული.

* * *

იოსებივით გამოჩნდი და განმითრთბა რული,
ეგვიპტელ ქალთა ხელებივით დამეჭირა გული.
ჯერ საალერსოდ განმაწყე და მომეც იმედი,
შემდეგ კი უცებ დამტოვე და აღმომხდა სული.

* * *

სიცოცხლეს მიჯობს, სიყვარულის დამეცეს მეხი,
მეფობას მიჯობს, შენს წინაშე მოვდრიკო კეხი.
ძნელი არ არის შენს ფეხთა ქვეშ მტვრად გადაქცევა.
მაგრამ ვაითუ ამარიდო ლამაზი ფეხი.

* * *

განა ყოველი, ვის გულშიაც ბუდობს ტკივილი,
გუმბათს, ზეცისას, აზანზარებს მოთქმა-კივილით.
რამდენის გულში ყრუდ ინთქმება მეხი და გრგვინვა
ხოლო ბაგეზე ელვასავით უკრთით ღიმილი.

* * *

შენით დავთვერ და ფხიზლად ვიცან ეს მყუდროება,
ბედნიერია ის, ვინც შენს ეტლს ბორბლად მოება.
უშენოდ ქვეყნად ყველაფერი არის ამაო,
შენ ხარ და შენით ითრგუნება ამაოება.

* * *

გული მიმდის და თვალს არ ძალუძს ცრემლების ცვენა,
განდგეილობამ გააჩინა პირმოთნე ყველა.
ფარვანა სანთელს არ დაუწვავს, იგი მან დასწვა,
ვინც ეს სანთელი აანთო და არ მისცა შველა.

* * *

ყოველწამს სისხლი მიჩქამდება და ვხდები ხელი,
ხალხმა არ უწყის, რატომა მაქვს თვალები სველი.
ვისაც თუნდ ერთხელ დაუნახავს ლეილის სახე,
მან იცის მხოლოდ, რა ღარდია მაჯნუნის მკვლეელი.

* * *

მისი მონა ვარ, ვისაც ძალუძს გულთა მონება,
ან ვისაც სატრფომ დაუბნია ჭკუა-გონება.
თუ არც შენ გიყვარს არავინ და არც ვის უყვარხარ,
მაშინ ამქვეყნად უკვე აღარც დაგედგომება.

* * *

ლომის ბრჭყალებში როგორ გასძლებს საწყალი კრავი,
მან რა ჰქნას, ვისაც დასდგომია დღეები შავი,
მარილმა წყალში როგორ გასძლოს, ანდა ყინულმა,
როდემდე უნდა შეინახოს მზის გულზე თავი?!

მზიერ ზაქანი
(XIII—XIV ს.)

პატა და თაგვები

ვისაც კი გაგაჩნიათ
აზრი, ჭკუა, გონება,
მოდით, ამბავს
გიაშობთ,
ვიცი, მოგეწონებათ.

თქვენთვის მქონდა
ამდენ ხანს
იგი გადანახული,
ამბავი უჩვეულო,
უბადლო, არნახული.

საგანგებოდ ავკინძე
მარგალიტი ნარჩევი,
აბა, ყური დამიგდეთ,
ვიცი, სახტად დარჩებით.

მართლაც საზარელი და
უცნაური რამ არი —
კატისა და თაგვების
საოცარი ზღაპარი.

იყო, არა იყო რა,
სად იყო და სად არა,
თურმე ქალაქ ქერმანში
ერთი კატა დამჯდარა —

გაფხორილი, ზვიადი,
კბილბასრი და ძლიერი,
სპილოს ღონე ჰქონია
და ურჩხულის იერი.

ამბობენ, რომ მუცელი
ედგა როგორც დოლიო,
მკერდი ჰქონდა ფარივით,
თვალი — საცრის ტოლიო.

კუდი ჰქონდა ლომისა
და ძლიერი კანჭები,
ზედ ბრჭყალები კი არა,
ება ვეფხვის კლანჭები.

ხმას თუ ამოიღებდა —
ჰეჰა იყო ნამდვილი,
მის ღრიალზე ფრთხებოდა
გარეული ნადირი.

უკითხავად ჯდებოდა
სუფრის თავში ლამაზად,
მას ვერ ეკარებოდა
ვერც ლომი, ვერც ავაზა.

მაგრამ ჩვეულება ზომ
რჯულზე უმტკიცესია,
ისიც თავგებს დასდევდა.
ვით კატების წესია.

ერთ მშვენიერ დილითაც
ჩვენი კატა მალულად
თაგვებზე სანადიროდ
მარანში შეპარულა,

ქვევრის უკან ჩამჯდარა
ჩვენი გმირი ქებული,
ერთ უდაბნოს ყაჩაღი,
ქურდი ჩასაფრებული.

უცებ ერთი თაგუნა
გამოცოცდა პატარა,
მარანს თვალი მოავლო,
მზერა შემოატარა.

ქვევრთან მიჰდა, მოწრუპა,
ყელი შემოიღერა,
გამოთვრა და ლომის ხმით
შემოსძახა სიმღერა.

თან გაჰკივის: სად არის
ხატაურა კატაო,
ტყავს გავაძრობ, წავახრჩობ,
ძალა მომემატაო.

ნაკუწ-ნაკუწ ავკაფავ,
რისხვას მეხად ვახლიო,
ჩემთვის კატა ის არის,
რაც ლომისთვის ძაღლიო.

კატამ ყური სცქვიტა და
—რაებს როშავს ესაო?
ხომ არ დავიწყებია,
კლანჭებს ვისთვის ვლესავო. —

აიზნიქა, დაძრგვალდა,
თავი ქვევით დაღუნა,
ისკუბა და კლანჭებში
მოიქცია თავუნა.

კატა თვალებს კვესავდა
და ნაპერწკლებს ისროდა,
თაგვის კვენხნა-ტრაბახი
უკვე აღარ ისმოდა.

აწრიპინდა წრუწუნა:
შემიბრალე ცოტაო,
მაპატიე შენს მონას
ეს უხამსი ცოდვაო.

კატამ უთხრა: არ გარგებს
ეგ სიტყვები ტკბილიო,
შენი მოსატყუარი
მოცვლილი მაქვს კბილიო.

ესა თქვა და იმწამსვე
პირში იგდო თავუნა,
სიტყვაც არ ათქმევინა,
ისე შეახრამუნა.

გადაყლაპა თუ არა
კატამ თაგვი პაწია,
წამოხტა და კეკლუცად
მეჩეთისკენ გასწია.

უცებ ჩამოიბანა
თაგვის სისხლის წვეთები,
მოლასავით დაიწყო
ლოცვა დავგამეტებით:

— ღმერთო, აგრემც იკურთხოს
ქვეყნად შენი სახელი,
გთხოვ, მისმინო, შემინდო
ცოდვა უკანასკნელი.

იღარ განმეორდება
ის, რაც მოხდა დღესაო,
სიტყვას გაძლევ, არც ერთ თაგვს
იღარ ვახლებ ხელსაო.

იმ უცოდველ სისხლისთვის,
დღეს რომ დამელვარაო,
უზვად გავცემ წყალობას,
ვივლი კარდაკარაო. —

მოთქმით სახეს იხოკდა,
ქვითინებდა, კიოდა,
მონანიე თვალეზზე
ცრემლი ჩამოსდიოდა.

თურმე კატის სიტყვები
ერთ თაგვს მოუსმენია,
რსე გაჰხარებია,
ეღარ მოუთმენია.

სათაგვეთი მთლიანად
წამში მოურბენია,
უამბნია, რაც ნახა,
ყველა მოუღხენია.

უთქვამს: ნულარ იდარდებთ,
გამოსწორდა კატაო,
რომ გენახათ მეჩეთში,
ბართლაც წმინდანს ჰგავდაო.

ცოდვა მოინანიო,
ღვთისნიერი გახდაო,
ალარ გვერჩის, იხარეთ,
ჩვენი ნატვრა ახდაო.

მიაღწია ამ ცნობამ
ყველა თავის ყურამდე,
სიცილისგან საწყლები
პირებს ველარ ხურავდნენ.

ღესპანებად გამოჰყვეს
შვიდი თავი რჩეული,
შვიდივე შეძლებული,
თავკაცობას ჩვეული.

მათი ხელით აახლეს
კატას ძღვენი უღევი,
ნიშნად სიყვარულისა
გადაუხსნეს გულები.

ზოგს მოჰქონდა მჩქეფარე
ღვინო, თითო ხელადა,
ზოგის ხელში ქიშმიშით
სავსე სინი ელავდა.

ზოგს ბატკანი შემწვარი,
თუ სხვა კერძი, ქებული,
ზოგსაც დიდი გოდრებით
ხურმა დაშაქრებული.

მოაქვთ თავზე შედგმული
ფლავით სავსე ლანგარი
და ლიმონის ნაყენი
მათრობელა, მაგარი,

ყველი, მაწვნის ქილები,
დაბრაწული პურები,
მოაქვთ, ძლივსღა მოდიან
ძღვენით დატვირთულები.

მოაღწიეს, ეახლნენ
მოკუნტული თავგები,
თაყვანი სცეს, მიწამდე
დაუქნიეს თავები.

მოახსენეს, იცოცხლე,
დიდებულო კატაო,
შენი სამსახურისთვის
ყოველთვის ვართ მზადაო.

გესურდა, რომ მოგვერთმია
ძღვენი საკადრისიო,
არ გვიწყინო, მიიღე,
თუმც მეტის ხარ ღირსიო.

კატამ რომ დაინახა
ამოდენა ძღვენიო,
თქვა: იკურთხოს უფალი,
მწყალობელი ჩვენიო.

ზე ხომ დიდი ხანია
ვცხოვრობ, როგორც ბერიო.
გამუდმებულ ლოცვებში
ვიმარხულე ბევრიო.

იმ შიმშილის სანაცვლოდ,
რაც მე გამიწევია,
ახლა ეხედავ, ღვთისაგან
რა წყალობაც მწვევია.

თქვენც გახსოვდეთ, თავვებო,
გქონდეთ ამის შეგნება,
ცინც კარგ საქმეს ეწევა,
ბედიც კარგი ექნება.

მერე უთხრა: იგულეთ
თქვენად ჩემი ბინაო,
ახლოს მოდით, ძმობილნო,
წამოდექით წინაო.

ვერ ბედავდნენ თავვები
წინ წამოდგმას ფეხისა,
ესე თრთოდნენ საწყლები,
ვით ფოთლები ვერხვისა.

წამოცოცდნენ, თავები
მორჩილებით დაღუნეს,
უცებ კატამ ისკუბა,
დაერია თავუნებს.

და იმწამსვე შეიპყრო
ხუთი თავვი რჩეული,
ხუთივე შეძლებული,
თავკაცობას ჩვეული.

ორს მარცხენა თათი ჰკრა,
ორს მოუსვა მარჯვენა,
ერთიც იქვე შეყლაპა,
მზის შუქიც არ აჩვენა.

ხუთ თავგს ბედმა ასეთი
აღსასრული არგუნა.
კატის კლანჭებს გადურჩა
მხოლოდ ორი თავუნა.

სათაგვეთში მოვარდნენ,
ძლივსღა სძრავენ ენასა:
— წამოდექით, თაგვებო,
რას უზიხართ კერასა!

ხუთი თაგვი რჩეული
ალარა გვყავს ჩვენაო,
კატამ კვლავ გაიხსენა
ძველებური ჩვევაო.

თაგვების შეცხადება
ცის კიღემდე გაება,
ძაძით შემოსილებმა
მორთეს ზარი, ვაება:

ჩვენს დარდსა და სიმძიმის
ველარ მოთვლის ენაო,
ვაჰ, თაგვებო, მზის შუქი
ჩვენთვის ჩაესვენაო.

ითათბირეს თაგვებმა,
რა ვქნათ, რა ვიღონოთო,
რა წყალს ვეცეთ, რომელი
ხერხი მოვიგონოთო.

გადაწყვიტეს, ვეახლოთ
ჩვენს მბრძანებელ მეფესო,
და შევჩივლოთ, კატებმა
ეს რა გაგვიკეთესო.

* *

სათაგვეთის ხელმწიფეს
ტახტი ედგა მაღალი,
წორიდანვე შენიშნა
რაღაც აყალმაყალი.

წემოლაგდნენ თავგები,
თავდახრილნი მიწამდე
და მზის სადარ ხელმწიფეს
ერთგულებას ჰფიცავდნენ.

მოახსენეს: ხელმწიფევე,
ადარ ძალგვიძს მეტიო,
კატის ძალადობისგან
თავს დაგვესხა რეტიო.

ძველად თუკი თითო თავეს
სჯერდებოდა კატაო,
ახლა გაგვიდიდგულდა,
მალა მოემატაო.

სანამ იყო ურწმუნო,
არ შერებოდა ამასო,
მუსლიმანი რაც გახდა,
ხუთ-ხუთს ერთად გვყლაპავსო.

ასე გადაუშალეს
მეფეს გულის დარდები.
მეფემ ბრძანა: თავგებო,
თქვენ მართალნი ბრძანდებით.

ამბად დარჩეს, ისეთი
წური უნდა ვიძიო,
და რა დღესაც დავაყრი
კატას, ეს მე ვიცეო.

თქვა და მყისვე შეკრიბა
ჯარი, მხნე და მედგარი,
უამრავი თავგისგან
საგანგებოდ შემდგარი.

მეომრები, ჩამჯდარნი
იარაღში ყელამდე,
მშვილდ-ისრები, შუბები,
ხმლები მზეზე ელავდნენ.

ქულზე კაცი შეჰყარეს,
ქვეითი, თუ მხედარი.
ყველა თავგი ბობოქრობს,
ყველა თავგი მხნედ ირი.

ყოველი მხრივ მოგროვდნენ,
ხველას გული უჩქარის,
დაირაზმა სარდლობა
და ლაშქარი უშქარი.

მბრძანებლობდა იმ ლაშქარს
ერთი მთავარსარდალი,
გმირს, ბრძენსა და გულოვანს,
არვინ ჰყავდა ბადალი.

ბრძანა: ერთმა ჩვენგანმა
ცხენი გააჰენოსო,
ქალაქ ქერმანს მივიდეს,
კატას მოახსენოსო:

— ან აქ მოდი, გვეახელ,
ზორჩილ მონად გაგვიხდი,
ან არადა, საომრად
მოვდივართ და დაგვიხვდი!

ქერმანისკენ აფრინეს
ელჩი გამალებული,
ამისთანა საქმეში
ნაცადი და ქებული.

კატას უთხრა: გახლავარ
სათაგვეთის ელჩიო,
რახან შენსას არ იშლი,
რახან მაინც გვერჩიო,

გვეყო, რაც გვითმენია,
აღარ ძალგვიძს, კმარაო,
ჩვენი მეფე ამხედრდა;
შენთან დამაბარაო:

—ან აქ მოდი, გვეახელ,
ჩვენი მონა გახდიო,
თუ არადა, საომრად
მოვდივართ და დაგვხვდიო!

კატამ ზიზღით შეხედა,
რაებს როშავს ესაო,
მე ჩემს სამფლობელოდან
არ მოვიცვლი ფეხსაო.

ერთი იყო ამის თქმა
და იმ ელჩის გაგდება.
კატამ ჩუმად დაიწყო
საომარი მზადება

ქერმანს იხმო კატები
დიდ-დიდნი თუ მცირენი,
ბრჭყალებალესილები,
ლომზე მონადირენი.

ყველა კატა მოგროვდა,
ყველა კატა იქ არი,
დაირაზმა კატების
საზარელი ლაშქარი.

ომის ჟინმა გულებში
გაუჩინათ ხანძარი,
ორი რაზმი დაიძრა,
მიწას გააქვს ზანზარი.

გადმოლახეს კატებმა
ხევხუვები კლდიანი,
თაგვებმა კი გამოვლეს
ნაკე გზები მტერიანი.

დადგა ბურიანგელი,
ბული, პაპანაქება,
არ ისურვეს რაზმებმა
არსად დაბანაკება.

ახელებდათ ბრძოლის და
გამარჯვების წადილი,
უდაბნოში შეიბნენ,
ვით გმირები ნამდვილი.

ბრძოლის ველზე გაჩაღდა
ომი დაუცხრომელი.
როსტომივით იბრძოდა
მეომარი ყოველი.

დახოცილთა გვამები
დაზვინდა და დახროვდა,
ვინ შეძლებდა მათ დათვლას.
ან თვლა ვიღას ახსოვდა!

ლომის ბრდღვინვას მოჰგავდა
კატის ბრძოლა გმირული,
ბევრი თაგვი დაეცა
მისი ხმლით განგმირული.

მაგრამ ერთი წრეწუნა
მიეპარა უკნიდან
და კატის ცხენს მალულად
ფეხის ძარღვზე უკბინა.

ცხენმა წაიფორხილა,
თუმც არ იყო ჯაბანი,
და კატამაც უმაღვე
ძირს გაიღო ტყაპანი.

წამოცვივდნენ თავგები
„ვაშა-ვაშას“ ძახილით,
მიუშვირეს შუბები,
მოუღერეს მახვილი.

დაფრთხა კატის ლაშქარი,
ბრძოლას თავი ანება,
შეპკარიტო ეს კატა,
იყო მეფის ბრძანება.

კატას უმაღ მისცვივდა
თავგთა მთელი ლაშქარი,
ოთხსავე თათზე თოკები
წაუჭირეს მაგარი.

თანაც დასცხეს დაფდაფებს,
ნიშნად გამარჯვებისა,
მთიდან მთას აწყდებოდა
გრგვინვა მათი ხმებისა.

თავგთა მეფე შემოჯდა
ტახტრევნიან სპილოზე,
ირგვლივ ისმის სიმღერა
საზეიმო კილოზე.

მეფემ ბრძანა: ამ კატის
ვალში რომ არ დაგრჩეთო,
ეს პირუაღი ნადირი
აქვე ჩამოახრჩვეთო.

კატა, ჩუმაღ რომ ეგდო,
ბოღმას რომ ვერ ამხელდა,
ახლა გადაირია,
გაცოფდა და გახელდა.

ეშმაკურად ახედა
თაგვთა მეფეს დაბლიდახ,
მხრები მისწი-მოსწია,
თოკი კბილით დაფლითა.

წამოვარდა ლომივით,
თაგვებს ხელი დარია,
მთელი მათი ლაშქარი
წამში არივ-დარია.

ახეთქებდა მიწაზე,
სისხლს აღენდა ჩანჩქარით.
აქეთ მეფე გაიქცა,
იქით — მისი ლაშქარი.

ველარც სპილო გადარჩა,
ველარც მისი მხედარი,
ოხრად დარჩა სამეფო —
კატის ნათავხედარი.

•

იი, ასე დასრულდა
ეს ამბავი წარსული,
ჯაქანიმ რომ გიამბეთ,
მოქარგული სპარსულით.

დაიხსომეთ, ბავშვებო,
შეიქცით გონება,
მაგრამ უშინაარსო
იგი ნუ გეგონებათ.

ამ ამბავსაც თავისი
აზრი აქვს და მიზანი,
აბა, ჩემო კარგებო,
მიხვდით, გამოიცანით.

* * *

ეს სავსე ქუჩა მესახება უდაბნო მხარედ,
ვერ შევენივთე ამ გარემოს და არე-მარეს.

დავალ ეული, უთვისტომო, ლალადით შენზე,
მიწაო ჩემო, უცხოეთში ვერ გავიხარე.

ველარ შეიტყობს სიმძიმის და საღმობას ჩემსას.
ვინც არ სწევია ყარიბობას სამშობლოს გარეთ.

უცხოა ენა და ფრთოსანთა გალობაც უცხო,
უცნაურად წვიმს და ტალახიც ფეხს ეკვრის მწარედ.

ხრიოკი ველიც ესახება მამულში ბაღჩად,
სამშობლოს გარეთ ობლად შთენილს და მოწანწალეს.

დავდივარ ურვით და თან დამაქვს მამულის ხატი,
მიუსაფარო, უცნობო და, ო, უცხო მხარევ.

თუ გული ჩემი შენ გეკუთვნის, ვისია სული?
ჰე, მშვენიერო, უსასოოდ ვარ განწირული.

თიხად ვიქეც და შენს უბანში დავაგდე ჩონჩხი,
ნუთუ არავინ მოიკითხა, ვისია კრული?

წამალი მინდა მოუთმენელ ტკივილთა ჩემთა,
ო, აღარ უჩანს საარებას აწ დასასრული.

აღერსი მინდა, მაგრამ ვშიშობ სიამემ მისმან
არ მოანიჭოს თვალთა ჩემთა მარადი რული.

რად მყვედრი ნეტავ, მე ისედაც მომიღებს ბოლოს
ბაგეთა შენთა მოხილვა და გალობა ჩუმი.

ქამალ!
დაგვტანჯა იმ არსების შეცნობის ჟინმა,
ველარასოდეს შევიცანით იმისი რჯული.

ყ ა ზ ა ლ ე ბ ი

* * *

შენ ცისკარი ხარ, მე — მიმქრალი სანთლის მუდარა,
მაგრამ განთიადს სანთლისაგან არა უნდა-რა.

სული მხდება და მებინდება სიცოცხლის დღენი,
შენმა ღიმილმა ჩემს სულს ველარ გამოუდარა.

სამარეს ია ამიყვავებს, რადგან ამ გულმა
ზედ დაჰდებული ზილფის დაღი იას უდარა.

ჰ ა ფ ე ზ, შენს საფლავს სატრფომ სიოდ რომ
ჩაუქროლოს,
შემოგეხევა ვნებისაგან ტანზე სუდარა.

* * *

მახარებელო დილის ნიაეო,
შენი სავანე, მითხარ, სად არის?
მიჯნურთა გზიდან მაცთუნებელი
მთვარის სადგომი, მითხარ, სად არის?

ლამეა ბნელი, წინა გვაქვს ვრცელი
გზა გასავლელი, განიხვნა ბჰენი,
მაგრამ სად არის სინას მთა ჩვენი,
დრო მასთან ზღების, მითხარ, სად არის?

ვინც ამ დასაქცევ ქვეყნად მოვიდა,
წამსვე დაქცევის დაესვა ღალი,
ამ ნანგრევთ შორის ვით ვიყო ღალი,
სხვა იაღალი, მითხარ, სად არის?

ილხენს, ვისთვისაც ენთო და ჩანდა
იდუმალება შენთა ნიშანთა,
მაგრამ ეს გული ვით დაიშანთა,
ვის ვანდო, სანდო გული სად არის?

ჩემი არსების ყოველი ასო
შენით ავსების ლხენამ აავსო,
მქირდავი მგესლავს: უფრთხილდი თავსო,
მაგრამ სიფრთხილე, მითხარ, სად არის?

შენ ის ხარ, რაიც მარადის მწამდა,
მიმთვლელი წელთა, ვითარცა წამთა,
მოჰკითხე შენთა შავთა ნაწნავთა,
ჩემი ნატანჯი გული სად არის?

გონება ჩემი გარდიქცა ხელად,
გაკიდებანდა, გაიჭრა ველად,
ვინ დაიურვოს, ვის ვუხმო შველად,
მუშკის ბორკილი შენი სად არის?

მწლეს უკვე დოქი უპყრია ხელში,
მუტრიბს სიმღერა ასკდება ყელში,
მოცეკვავენ ნი წყდებიან წელში,
მაგრამ ვის გამოც ვილხენთ, სად არის?

საწუთროს წალკოტს ეფარვის ქარვა,
შემოდგომისამ დაჰბერა ქარმა,
პ ა ფ ე ზ, გაგტანჯა წელთა ავდარმა,
მაგრამ უეკლო ვარდი სად არის?

იხსენებოდეს ის ბედნიერი წამი,
ოდეს მიჯნურებს ედგათ სიამის ჟამი.

იხსენებოდეს გალაღებულია ლხენა,
მე კი თუნდ მწვავდეს მწვავე დარდების შხამი.

თუნდ სამუდამოდ გამწირონ ჩემთა სწორთა,
და დავშთე ასე დარდით გვემილი გვამი.

ჩემთა თვალთაგან ასი მდინარე მოდის,
იხსენებოდეს სხვათა ცრემლების ნამი.

იხსენებოდეს, ვისაც ჰ ა ფ ე ზ ის მსგავსად
აღრჩობს უთქმელი სევდა-ნალველის შხამი.

* * *

ჰე, მერიქიფევე, აგვინთე ჯამი
    ღვინით, რომელიც ცეცხლის ფერია,
ჰეი, მუტრიბო, გვითხარ სიმღერა,
    რომელიც ჟერაც არ გიმღერია.

ღვთიური ვნების დაგვიდგა ხვატი,
    და ჯამის ფსკერზე ვიხილეთ ხატი,
ეს ჩვენი ხილვა, სულისთვის ცხადი,
    უმეცართათვის არაფერია.

მარადისობის განგველო ბჰენი,
    ჰ ა ფ ე ზ, დარჩება სახელი ჩვენი,
რადგან, ვინც გზნებით გალია დღენი,
    იმას სიკვდილი არ უწყერია.

* * *

თენდება, ჩქარა, მერიქიფევ, აღავსე ჯამი,
არ დაყოვნდება ჟამთა სრბოლა არც ერთი წამით.

სანამ დამდგარა დრო საწუთროს ყოფნა-არყოფნის,
შენ მაგ სასმისით დაგვიყენე არყოფნის ჟამი.

ეს ღვინო მზეა, აღმომხდარი თასის მაშრიყით,
თუ ლხინს ეძიებ, ძილს ერიდე ღღისით თუ ღამით.

სანამ სადოქედ აზელილა ჩვენი ტალახი,
ღვინით ამივსე თავის ქალა ისე, ვით ჯამი.

ჩვენთვის უცხოა მწირობა და განდგეილობა,
კამკამა ღვინით დაგვლოცე და გვაამე ამით.

ჰ ა ფ ე ზ, სწორია ვინც ამ ქვეყნად ღვინო იწამა,
ამ გზას დაადექ, არ დაფიქრდე არც ერთი წამით.

* * *

ჩემი ძონძები ღვინის ფასად რომ
დავაგირავო, უმჯობესია,
და ეს უაზრო, დიდი დავთარი
ქვევრში ჩავახრჩო, უმჯობესია.

მე წუთისოფელს ავუღე ალღო,
სანამ გამრიყავს ცხოვრების ტალღა,
სადმე, მივარდნილ ნანგრევთა შორის
რომ ჩავიკარგო, უმჯობესია.

ზადგან ასეთი სნება ვისენე,
ვერც განვიკუთრნე, ვერც განვისვენე,
გულში ცეცხლი და თვალში სისველე
ასეთ ყოფაში, უმჯობესია.

ან მსხემლობისას როგორ ვიწილე
ოდენ სიმწარე, ოდენ სიმწირე,
ჩარიგ იღვეწერო, ვით გავიწირე,
ჩანგს დავაკვნესო, უმჯობესია.

თუ დაუძლურდი სიბერის გამო,
პ ა ფ ე ზ, იემარე, მარნიდან გამო!
ვნებიანობა და ლხინი ამო
ჯეელობისას უმჯობესია.

* * *

საუნჯე ჩემთა საიდუმლოთა
კვლავ იგივეა, რაც იყო ადრე,
გულის საკანი მაქვს დაბეჭდილი
და თავს ამ საკნის პატიმარს ვადრი.

დაღამებიდან განთიადამდე,
მნავლავს ის ცეცხლი, შენ რომ გადამდე,
ასეთ ყოფაში ვივლი სადამდე?
საით მინათებს ეგ მთვარე ბადრი?

შერისხული და გზააბნეული
კვლავაც დავდივარ, როგორც ეული,
მდის მარგალიტი, ლალშერეული,
მაგრამ ვინ იცის იმისი ყადრი.

შენა ხარ ჩემი სიზმრის ფერია,
    ეგ ბაგე ჩემი სისხლის ფერია,
ასე რომ მტანჯავ, არაფერია,
    ოღონდ დროდადრო მოიხსენ ჩადრი.

შენ ჯერ თვალთაგან განმიფრთხე რული,
    მერე წარმტაცე სიმშვიდე სრული,
და წამწამებით განმიპე გული
    მხოლოდ იმიტომ, რომ მზერა გკადრე.

ჰ ა ფ ე ზ, განგებამ ასე ინება
    და ამას იქით გეცოდინება,
ქვეყნად წელთა და ცრემლთა დინება
    კვლავ იგივეა, რაც იყო ადრე.

* * *

დილა სუნთქავს, აიკრიფა ბინდი ნაცარა,
ძმებო, სმა გვსურს ნასმურევეზე და სხვა არცა-რა.

ჩქარა ღვინო! მეგობრებო, დილის ნიავემა
ყვავილთ ძილიც არ აცალა, ნამით დაცვარა.

ბაღნარიდან ჰქრის საამო სიო სამოთხის,
წმინდა ღვინო სვი, ცხოვრებამ სანამ გაცალა.

ნეტავ იმას, ვინც ბაღნარში ვარდის ხელიდან
ლალის ღვინით ანთებული ჯამი დაცალა.

მარნის ბჰენი დაუხშვიათ, ჰე, მასპინძელო,
გახსენ კარი, ლხინის ჟინმა დიდხანს გვაწვალა.

რა ღროს მარნის დაკეტვაა, საოცარია,
ვინც დაკეტა, ჩვენი ჟინი რას ანაცვალა?!

ქება იმას, ვინც ჰ ა ფ ე ზ ი ს მსგავსად ილხინა
და სასმისი ლამაზ სატრფოს ლაწვთან დაცალა.

* * *

შენს სიყვარულში თმობით და თმენით
ცნობილი გავხდი, როგორც სანთელი,
რინდებს და თავზეხელაღებულებს
დამეს ვუნათებ, როგორც სანთელი.

არ ეკარება არც ერთი წამით
ჩემს თვალებს ძილი, ღლისით თუ ღამით,
და განშორების სნებით და შხამით
ვიწვი და ვდნები, როგორც სანთელი.

მე მაკრატელმა, შენზე სევდისამ,
გადმიჭრა ძაფი მოთმინებისა,
მედება ალი შენი ვნებისა
და ჩუმად ვიწვი, როგორც სანთელი.

აღზე დამეწვა ყველა სურვილი,
დამდინდა ცრემლი ოქროცურვილი,
ვერ დავიშურვე გული ურვილი,
ოდნავლა ვკრთივარ, როგორც სანთელი.

ცრემლში ჩაძირულს ცეცხლი მედება,
უკვე არღა-რა მეიმედება,
ცრემლის კიდეზე ალი მენთება
და ვიღვენთები, როგორც სანთელი,

მკლავს განშორების მანძილი ვრცელი,
მსურს განვანათო ეს ღამე ბნელი,

შენგან მოფრენილ ფარვანას ველი,
ვთრთი და ვკანკალებ, როგორც სანთელი.

უმენოდ ჩემთვის სუფევს წყვდიადი,
შენ ხარ იმედის სხივი ღიადი,
აღმობრწყინდები, ვით განთიადი
და მე მიეკრები, როგორც სანთელი.

ჩემი თმენის მთა გადმოქცეულა
და ღარდის ხელში ცვილად ქცეულა,
ეს ცვილი ცრემლად გადმომცვრეულა
და მიტომ ვდნები, როგორც სანთელი.

ვეგრძნობ, რომ ფუჭია ეს ჩემი გარჯა,
ვიწვი და ჩემი საშველი არ ჩანს,
უკანასკნელი წამილა დამრჩა
და ჩავიწვები, როგორც სანთელი.

ო, ნეტავ წამით მაინც მაღირსა
აღმობრწყინება შენი სახისა,
ოლონდ გამხადე ღირსი ნახვისა
და მერე დამწვი, როგორც სანთელი

ჰ ა ფ ე ზ, ცრემლებით აგვესო თვალი,
ლამის მაგ ცრემლმა ჩაგიქროს ალი,
ჩამოღვენთილი და ნამტირალი
უკვე ჩამწვარხარ, როგორც სანთელი.

* * *

ხმამ იღუმაღმა მამცნო, რომ სევდა
და მწუხარება წარმავალია,
არაა ღარჩება სამარადისოდ,
რადგან ყოველი წარმავალია.

რადგან ყოველი, ქვეყნად არც არი,
იწვის და რჩება მხოლოდ ნაცარი.
და სხვა ნუგეში ქვეყნად არც არი,
რადგან ყოველი წარმავალია.

საწუთროს ბჭესთან დგას კარის მცველი,
ხელთ უმოწყალო უპყრია ცელი,
ყოველ ჩვენთაგანს ის ცელი ელის.
რადგან ყოველი წარმავალია.

ცრემლთა მდინარის სველი ნაპირი
და სიხარული, სევდით ნაფერი,
აღარ დარჩება აღარაფერი,
რადგან ყოველი წარმავალია.

ოქროს სახვეჭად გმინვა და ოხვრა
არ ღირს წვალებად და წელში მოხრად,
ავლა-დიდება დარჩება ოხრად,
რადგან ყოველი წარმავალია.

ქეშმარიტებას ახადე ფარდა,
ნახე წარწერა იღუმალ კართა:
კეთილშობილურ საქმეთა გარდა,
ქვეყნად ყოველი წარმავალია.

ჰ ა ფ ე ზ, ავდარი კვალდაკვალ გდევდა,
ოცნების აფრებს გრიგალი ხევდა,
მაგრამ გაივლის ეგ შენი სევდა,
რადგან ყოველი წარმავალია.

* * *

იმ ლამაზმა შირაზელმა
თუ განკურნა ჩემი დარდი,
მზად ვარ იმის ხალში მივცე
ბუხარა და სამარყანდი.

მომეც თასი, ღვინო მასვი,
ჩქარა, თორემ, მერიქიფევ,
სამოთხეში არ იქნება
მუსალა და რუქნაბადი.

ჩქარა, თორემ მოთმინებას,
როგორც თურქი მეკობრენი,
იტაცებენ კეკლუცები,
რომ აიკლეს ქუჩაბანდი.

მის უზადო სილამაზეს
არ სჭირდება ჩვენი ხოტბა,
მითხარ, განა ფერ-უმარილს
საჭიროებს ნორჩი ვარდი?

იოსების საოცარი
მშვენებისგან შემიტყვია,
რომ ზელიხას აეხდება
უბიწობის ფარდის ბანდი.

სულო ჩემო, მოხუცთაგან
შეისმინე შეგონება.
ახალგაზრდებს, ხამს, ესმოდეთ
ამ ცხოვრების ყველა ფანდი.

მოდი, თასი გამოცალე,
მოწყდი ქვეყნის გამოცანებს,
თვით ბრძენმაც კი ვერ გაჰკაფოს
ეს ხლართი და ეკალ-ბარდი.

შემრისხე და არას გყვედრი,
დე, შეგინდოს ზეციერმა,
ლალის ბაგით თქმული რისხვაც
საამოა, როგორც ყანდი.

ჰ ა ფ ე ზ, შენდა სადიდებლად
ზეალმოვლენ ვარსკვლავები,
ძვირფას ლექსთა მარგალიტი
აჰკინძე და აღაღანდი.

* * *

დაუბრუნდება კვლავ იოსები
თავის ქანაანს, ნუ დარდიანობ,
და კვლავ წაღკოტად გარდაიქცევა
სევდის საკანი, ნუ დარდიანობ.

გულო, დაგულო და ნამწუხარო,
დაგიბრუნდება ჟამი ქებული
და ეს გონება ამბოხებული
კვლავ დამშვიდდება, ნუ დარდიანობ.

ჰეი, ბულბულო, გაზაფხულს შენსას
ტახტს კვლავ დაუთმობს ჟამთა სიავე |
და თავს შეგიმკობს ნელი ნიავე
ვარდთა გვირგვინით, ნუ დარდიანობ.

საწუთროს ჩარხი თუ ორიოდ დღეს
არ ბრუნავს, ჩვენთა სურვილთა დარად,
გჯეროდეს, იგი ამგვარად მარად
არ იტრიალებს, ნუ დარდიანობ.

სანამ არ უწყი განგება ღვთისა,
არ ჩაიქნო იმედის ხელი,
იქნებ ფარული სიამე გელის
ამ ფარდის მიღმა, ნუ დარდიანობ.

თუ წარმავლობის წარღვნის მორევი
შენი არსობის ფესვს მოერევა,
ნოეს მიანდე კიდობნის საჭე
და წარღვნის დღეზე ნუ დარდიანობ.

ქაბისაკენ უდაბნოდ მავალს
მიგიზიდავდეს დიდი მიზანი
და სიძნელენი შორი გზისანი
არად ჩააგდე, ნუ დარდიანობ.

სახიფათოა სავანე ჩვენი
და ჯერ არცა ჩანს მიზანთა ბჴენი,
მაგრამ იცოდე, რომ არ არსებობს
გზა უსასრულო, ნუ დარდიანობ.

ჩვენთა რაყიფთა გამოხდომანი
თუ განშორებით ჩვენი წვალემა,
ღვთის თვალს არარა დაემალემა,
უწყის უფალმა, ნუ დარდიანობ.

პ ა ფ ე ზ, ღამეულ სიმარტოვეში
დე, დერვიშული გქონდეს ქონება,
და სანამ ყურანს სწვდება გონება,
უფალს ჰვედრე და ნუ დარდიანობ.

* * *

მას შევწირე ჩემი მწველი ჩანგი,
გულით ქვაა, ნაზი სახით — მანგი.

მოთმინება, სიმტკიცე და გონი
წარმტაცა და გულს ღამადო თანგი.

სულში მიდულს სიყვარულის სევდა
და ამომდის ცეცხლოვანი ჰანგი.

არ გაქრება სიყვარული ჩემი,
გინდ მიხრავდეს ძვლებს ჟამთასვლის ჟანგი.

თვალი მომჭრა მისი მკერდის შუქმა,
გულს მომედო უხილავი ჰანგი.

თუ გიშველის, ეგ გიშველის, ჰ ა ფ ე ზ,
მაგის ბაგის, მაგის ბაგის ბანგი.

* * *

თმაგაშლილი, მლიმარი, ანთებული, ცხელი,
გულმკერდგადაღედილი, გაოფლილი, სველი,

ტკბილ ყაზალთა ღიღინით, ჯამით ხელში, ღამით,
სასთუმალთან მეახლა, ყელს მომხვია ხელი.

მწველ თვალეზში უკრთოდა ჟინიანი ელვა,
ბაგეებზე უთრთოდა სევდის ჩრდილი ნელი.

მომეახლა მძინარს და ნაღვლიანად მითხრა,
ნუთუ თვლემსო, მიჯნურო, სიყვარული ძველი?

ღვინის მადიდებელი ვინც არ არის ქვეყნად,
მან არც იცის ნამდვილი სიყვარული მწველი.

განდგეილო, დაგვეხსენ, ნუ აგვირევ სუფრას,
რადგან მხოლოდ ეს არის ჩვენთვის ღებნა მთელი.

ღვინოა თუ სამოთხის უკვდავების წყარო?
გამოვცალეთ ჯამები, ჩავისველეთ ყელი.

მრავალს გაატეხინებს აღთქმას, როგორც ჰ ა ფ ე ზ ს,
ქალის ნაწნავები და ღვინის დიმი მწველი.

ეს რა ჯანლია, რომელსაც ახლა
მე ამა ქვეყნად შევყურებ, ღმერთო,
მთელი ქვეყანა ბოროტებითა
და მაცდურობით აღვსილა ერთობ.

ქალიშვილები ლანძღავენ დედებს,
ვაჟები მამებს ეურჩებიან,
ავს უქადიან შობილნი მშობელთ,
ასეთ ყოფაში ვის უნდა ენდო?!

ბრიყვებს და რეგვენთ უდგათ ზეიმი,
შეექცევიან დაშაქრულ შარბათს,
ბრძენთა კერძი კი გულის სისხლია
და თავს ექცევათ ქოხმანთა ერდო.

არაბულ მერნებს და ბედაურებს
ზურგზე ვირების კურტანი ადგათ,
ვირებს კი თურმე თვალ-მარგალიტის
მოსართავეები უმშვენებთ მკერდთო.

ჰ ა ფ ე ზ ი ს რჩევას მისდიე, ძმაო,
და როგორც ძალგიძს, ჰქმენი სიკეთე,
სხვისა არ ვიცი, მე კი საგანძურთ
ეს ბრძნული რჩევა ვარჩიე, ღმერთო!

დადგინდა ჟამი, საძლისად ძნელი,
კანონად იქცა სიმდაბლე ბნელი.

აწ არლარავის შერჩა სიქველის
და ერთგულების ნიშანი ძველი.

ბრძენთ, აღზევებულ ბრიყვთა წინაშე.
აქეთ სამათხოვროდ გაწვდილი ხელი.

განსწავლულთა და უნარით სავსეთ
მოჰლერებიან საწუთროს ცელი.

სამაგიეროდ ბრიყვი ილხენენ,
აქეთ ასპარეზი ფართე და გრცელი.

დღეს მათს საქონელს მოუცავს ქვეყნის
აქრელებული ბაზარი მთელი.

მგოსანს კი ზედაც არვინ უყურებს,
თუნდ განანათლოს სიტყვებით ბნელი.

თუნდაც სანაის ბადალი იყოს,
თუნდაც სალამურს უგავდეს ყელი.

ქერის ერთ მარცვლად არ დაფასდება
მისი სიმღერა, უხვი და ქველი.

წუხელ გონებამ ყურთ ჩამჩურჩულა:
ვიცი, რომ გიდგას დღეები ძნელი.

უნდა გაუძლო ამ ბედშობას,
უმწეობაში არ მოგწყდეს წელი.

მცირედს დასჯერდი და ლერწამივით
ამოაფრქვიე ქვითინი მწველი.

ჰ ა ფ ე ზ, გვემილი აღზევდი კვლავაც,
გფარვიდეს მარად შემწე და მხსნელი!

* * *

ჩუმაღ ღვინის სმას არა აქვს ფასი,
უსაფუძვლოა ფარული ღზენა.
აშკარად ჩავსხდეთ მომღზენთა შორის,
დე, დაგვაბრალონ სწრაფვანი ქვენა.

გაიხსენ გულის ყოველი ზღართი,
და ბედისწერას ნუ გაიხსენებ,
ამ წუთისოფლის დაწყევლილ კვანძებს
ვერ ახსნის ბრძენთა გონი და ენა.

ასე გრძელდება გაჩენის დღიდან
ეს უსასრულო, ძველი ზღაპარი,
ნუ გაგაოცებს საწუთროს ბრუნვა
და დროის მდორე ტალღათა დენა.

რიდით აიღე ჯამი თიხისა,
თავის ქალების მტვერით ნაზელი,
მას ზედ ატყვია ქეიყოზადის,
ჯემშიდისა თუ ბაჰმანის ფენა.

ვინ უწყის ახლა, საით წავიდნენ
ქეიყოზადი თუ ქეჟაუსი?
ვით დააქცია ჯემშიდის ტახტი
წყეული დროის გრიგალთა სტვენამ.

შემიმჩნევია, ყოველწლიურად
ახლაც წითელი ტიტა იზრდება
იქ, სადაც ფარჰადს შირინზე სევდით
მოუხდა სისხლის ცრემლებად დენა.

ო, იქნებ ტიტამ ალლო აულო
წუთისოფელს და მის უპირობას,
და ამიტომაც უპყრია ჯამი
ვიდრე განძარცვავს ფოთოლთა ცვენა.

მოდო და შევსვით იმდენი ღვინო,
რომ თავს დაგვექცეს მთელი სამყარო,
იქნებ უეცრად ამ ნანგრევთ შორის
იდუმალ განძსაც წავაწყდეთ ჩვენა.

მე შევრჩი შირაზს, რადგან აქედან
სამოგზაუროდ არსად მიშვებენ
აყვავებული მუსალის ბაღი
და რუქნაბადის ტალღათა დენა.

შენც მოიქეცი ჰ ა ფ ე ზ ი ს მსგავსად,
ჩანგის გარეშე ნუ შესვამ ღვინოს,
დე, შენი გული სიამოვნების
— დიბა-ატლასში გახვიოს ლხენამ.

* * *

ილივსო მკერდი მწუხარების და სევდის შხამით,
გინ მესალბუნოს, მარტოდ შეთენილს, თუნდ ერთი წამით.

მშვიდი თვალებით სხვა ვინღა ჰკრეტს საწუთროს ბრუნვას?
თუნდაც წამით რომ ეპოვო შეება, მომეცით ჯამი.

მე ეს ამბავი ბრძენს ვანიშნე, მითხრა ღიმილით:
—შფოთავს ქვეყანა, საოცარი დაგვიდგა ქამი.

სიყვარულის გზად დავანება ვაებას ნიშნავს,
ტრფობის იარას ვინც იყუჩებს, არ ასცდეს ვამი.

ჰმუნვაგანუცდელ ნებიერთა გზა აგვიქციონ,
ჩვენ დაგვემგზავროს, ვისაც აღრჩობს ნალველის შხამი.

ხამს, გარდაიქმნას ქვეყანა და აღამიანი,
რადგან ვერ ჰგულობს ამა ქვეყნად ტყვეობას გვამი.

გონება მივცეთ სამარყანდელ ლამაზის სუნთქვას,
რომელსაც მოაქვს მულიანის სურნელი ღამით.

ჰ ა ფ ე ზ ი ს ცრემლი არარაა ზღვა სიყვარულთან,
რომლისთვის შვიდი ზღვაც მცირეა, ისე ვით ნამი.

* * *

მერიქიფევე, აღექი და მომაწოდე ჯამი,
დაჰგმე მუხთალ წუთისოფლის მწუხარების შხამი.

ხელის გულზე გადმომიდგი თასი, ღვინით სავსე,
რომ ამ რუხი სამოსისგან განვიძარცვო ტანი.

იძრახვიან გონიერნი ლაღობისა გამო,
ჩვენ რას ვაქნევთ, რას დავუდევთ, რას იტყვიან სხვანი.

ღვინო მოგვეც, იმ უსუსურ გულზეიადთა ხროვას
აგრემც თავში ქვა უხლია და დასწვია ჯანი.

მე გულიდან მონახეთქმა ოხვრის ოხშივარმა
დამიჭკნო და დამიბუგა მკრთალი სახის კანი.

მე ამ ქვეყნის აზნაურთ და უაზნოთა შორის
კაცს ვერ ვხედავ, რომ ვასმინო ჩემი გულის ხმანი.

გულწარმტაცმა მოთმინება წარიტაცა ჩემი,
მაგრამ თავი ბედნიერად მხოლოდ მასთან ვცანი.

არ ისურვებს საროს ნახვას აყვავებულ ბალში,
ვინც იხილა ერთხელ მაინც მისი საროს ტანი.

დღე-ღამეთა ბედითობას გაუძელი, ჰ ა ფ ე ზ.
მაგ სურვილთა აღსრულების დაგიდგება ხანი.

• • •

ბაზრისთავს უცებ ჯამბაზთა
ყიყინამ დაიგრგვინაო:
ისმინეთ, რინდთა ქუჩაზე
რომელთაც გიღევთ ბინაო!

ვაზის ასულ^ს გაგვექცა
ამ ორიოდ დღის წინაო,
უფრთხილდით, თორემ გადაგრევთ,
თუ შემოგხტათ შინაო.

ტანთ ლალის კაბა ჩაიცვა,
ლამაზად აიბზინაო,
თავზე გვირგვინად მოირგო
ბუშტები პაწაწინაო.

ჭკუა-გონებას მოსტაცებს
მას, ვინც დახვდება წინაო.
ზარიგად დავასაჩუქრებ,
თუ ვინმემ მაპოვნინაო.

ვინც დამიმაღავს, ჰაი, რომ
ჯოჯოხეთს მივცე ბინაო.
გოგონა ვარდისფერია,
მთვრალი და ყოყლოჩინაო.

თუ ვინმე სადმე წააწყდეთ,
ჰ ა ფ ე ზ ს მოჰგვარეთ შინაო.

* * *

იმ ქვეყნად ვარდის ფერი და
ღვინო ეძიე მარტო!
ასე თქვა დილით ბულბულმა,
შენ რაღას იტყვი, ვარდო?

ტახტი ბაღნარში დაიდგი,
სატრფო მოისვი გვერდით,
ხამს, დაუკოცნო ბაგენი,
ვარდით და ღვინით ართო.

გამოდი, საროსტანობა
საროს ესწავლოს შენგან,
გამოდი, გამოგოგმანდი,
საროდ ქცეულო, ვარდო!

ნეტავ ვის მიეწოდები,
ვარდის სათუთო რტოო,
შენი ღიმილის კვირტები,
ნეტავ, ვის უნდა ანდო?

გახსენ მშვენების საუნჯე,
გაეც სიტურფის ლარი,
ასეთი განძის პატრონმა
წყალობა უნდა ჰფანტო.

რომ არ დაჰბეროს ნიაემა
შენი მშვენების სანთელს,
მას უნდა შემოათარო
სიქველის ფარდა სანდო.

თუმცა შენი თმების სურნელთან
ჰქრება სურნელი ამბრის,
ხამს, სათნოებაც აკმიო,
მადლის სანთელი ანთო.

ყველა მგალობელს თავისის
თქმა სურს ამ მეფურ ბაღში,
იპა, ჰო ფეზიცი მოსულა
და გზა მიეცით ფართო.

მე ღვინო მინდა, მწარე და ძელგი,
რომ ოხშივრიტაც მათრობდეს ჭური,
ფიქრთ შარი-შურიტ შევეერთო შორეთს
და განვიშორო შარი და შური.

შხამით სავსეა საწუთროს ტაბლა,
სიმშვიდის ბადაგს ვერ ჰპოვებ დაბლა,
ო, გულო ჩემო, არ გაიკარო
მხვეჭელობა და სიხარბე მგლური.

მომეცი ღვინო, ამ წუთისოფლად
ვერ ჰპოვებ სადგომს, მავალი ობლად,
სულ ასპიროზის საზით რომ ტკბები,
მრისხავ მარეხსაც მიაპყარ ყური.

ბაჰრამის ჭამანდს შეეშვი წამით,
ხელში აიღე ჯემშიდის ჯამი,
მე არც ბაჰრამის სამარე ვიცი
და არც მინახავს თვით ბაჰრამ-გური.

მოდი, გაჩვენო იდუმალება,
ღვინიან ჯამში რომ იმალება,
არ გაუძნილო ოღონდ არავის,
რომ უღირსებმა არ მოჰკრან ყური.

არ მოაკლდება ღირსება იმათ,
ვინც მოწყალეა გლახაკთა მიმართ,
თვით სოლომონ ბრძენს ჰქონია თურმე
ჭიანჭველებთან კავშირი ძმური.

ჰ ა ფ ე ზ, ამ ქვეყნად ვერ დამშვიდდები,
სანამ იზიდვის წარბთა მშვილდები,
მაგრამ ლამაზებს გაელიმებათ,
თუ შეგამჩნიეს მკლავი უძლური.

• • •

გული მიფრთხება, გულისხმიერნო,
ღვთის გულისათვის, მომეცით ხელის
ვაი, რომ უცებ უნდა განცხადდეს
ეს ხვაშიადი, გულსშიგან მხერელი.

ქიმმორღვეული შე ვარ ზომალდი,
ჰე, ზურგის ქარო, ძალი მომანდი!
იქნება ახდეს და კვლავ ვიხილო
ის, ვის ხილვასაც აქამდე ველი.

ჩვენი ცხოვრების მქრქალი ლამპარი,
ჯადოქრობაა და ცრუ ზღაპარი,
სანამ მიმქრალა, უნდა შეიძლო
მოყვასთა მიმართ საქმენი ქველი.

წუხელ, როდესაც ბინდი მინელდა,
მესმა გრძნეული ხმები ფრინველთა;
აღსდექ და ღვინით აღავსე ჯამი —
ზეიდუმალი ზმანების მგვრელი.

ჰე, სიკეთეო, ცხოველმყოფელო,
შემწყალებელო და მწყალობელო,
ოდესმე მაინც მომხედე გლახაკს
და მესალბუნე სალმობის მხსნელი.

ორთავე ქვეყნად მშვიდობას ფუძედ
ამ ორი სიტყვის თარგმანი უძევს:
დიდსულოვნება — მოყვასთა მიმართ,
თავდაოკება — მტრისადმი, — ქველი.

არა ვყოფილვარ მოთნე და ფლიდი,
არც მღირსებია სახელი ღიდი,
ეს არის ბედი, უკეთუ ძალგიძს,
შეცვალე იგი, დარიე ხელი.

ხელმოკლეობის თუ გიდგას ჟამი,
ლხინს მიეძალე, აღავსე ჯამი,
აღსდგნენ ქვენანი, დავრდნენ ზენანი,
ეს არს საწუთრო, ყოვლისა მქმნელი!

ნუ გულზვიადობ და ნუ ენთები,
იციოდე სანთლად დაიდვენთები
მისგან, რომელსაც კლდენი პიტალო
ძალუძს, რომ ცვილად აქციოს ხელით.

საღვინე ჯამი, ჟღალი ფერისა,
თავად სარკეა ისქანდერისა,
ჩახედე შიგ და რაც გსურს, იხილე,
თუნდ დარიუსის სამეფო მთელი.

სპარსელი ნაზი ლამაზმანები
ახალ სიცოცხლეს მოგაზმანებენ.
ჰე, მერიქიფევ, ლოთებს მოხედე,
და ქვევრს მოხადე სარქველი სველი.

ალარც ჩაიცმის ეს ჩემი ფლასი,
ზედ ღვინიანი წამექცა თასი,
წმინდა შეიხო, შეივრდომე და
შეუნდე ჰ ა ფ ე ზ ს ცოდვები ძველი.

* * *

გაზაფხულია, ვარდების ცეცხლმა
შემოაწითლა შემოგარენი,
ჰე, მეგობრებო, ლხინს მივეძალოთ,
ნუ ვსხედვართ, როგორც მგლოვიარენი.

გარეთ ამინდი დგას საოცარი,
მოლხენისა და თრობის დროც არი,
თანამესუფრედ გვაღირსე, ღმერთო,
მზეთუნახავნი სახემთვარენი.

ცთომილთა ბრუნვის უწყვეტი ჰანგი
გვაბრუნებს, როგორც ღვინო და ბანგი
და მიკვირს, უქმად რად გვიდევს ჩანგი,
რატომ არ მოვთქვამთ გულმდუღარენი.

ჰ ა ფ ე ზ, ის დროა, ჯამები ვანთოთ,
სალხენად ველი ვირჩიოთ ფართო,
ვის დავარწმუნებთ, ბულბულნი ვართო,
თუ ვარდობისას ვართ მდუმარენი.

* * *

ქვეყნად მეგობარს ვერავის ვხედავ,
ნამდვილ მეგობრებს რა მოუვიდათ?
სიყვარულს როდის მოეღო ბოლო?
ქეშმარიტ მიჯნურთ რა მოუვიდათ?

აიმღვრა წმინდა სიცოცხლის წყარო,
ფეხბედნიერი ხიზრი სად არის?
ვარდის შტოთაგან მოჟონავს სისხლი,
მაისის სიოს რა მოუვიდა?

ან ვიღას შესწევს ძალი ქადილის,
რომ ქეშმარიტი ტრფობა ჰგზნებია,
ქეშმარიტებში ჯიუტ მძებნელთ და
უჯიათ მიჯნურთ რა მოუვიდათ?

დიდსულოვნების საბადო დაშრა,
აღარ ჩანს თვალი-პატიოსანი,
მზე აღარ მზეობს, ქარი არ ქარობს,
წვიმა აღარ წვიმს, რა მოუვიდა?

აქ სადღაც იყო მიჯნურთ ქალაქი
და სანეტარო სატრფოთა მზარე
ლმობიერება სად აღესრულა,
მიჯნურთა ქალაქს რა მოუვიდა?

ჰა, მოედანზე დაგორავს უქმად
სიქველისა და სიკეთის ბურთი,
მაგრამ სარბიელს ყველა გაუბრის,
მოასპარეზეთ რა მოუვიდათ?

ბაღში ათასმა ვარდმა იფეთქა,
მაგრამ არ ისმის ფრინველთ გალობა,
რამ დაადუმა იადონები,
ან ბუღბუღს მაინც რა მოუვიდა?

ასპიროზს საზი აღარ უპყრია,
ნუთუ დაეწვა საკრავი თვისი?
ღვინის და ლხინის ლაზათიც გაქრა,
ნამდვილ ღვინისმსმელთ რა მოუვიდათ?

ჰ ა ფ ე ზ, იყუჩე, რამეთუ ქვეყნად
არავინ უწყის განგება ღვთისა,
ვის უნდა ჰკითხო, ვინ განგიმარტოს,
საწუთროს ბრუნვას რა მოუვიდა?

რ ო ბ ა ი ე ბ ი

* * *

ცხოვრებისაგან გავიწირე მწირი, პარტახი,
თავს ჩამომექცა დანისლული ზეცის ჩარდახი,
ვისაც შევფიცე მეგობრობა, მტრად გადამექცა
და ბედმა გულზე მომიჭირა დარდის არტახი.

სწორად მოიქცა, ვინც ბაღნარში, წყაროს ნაპირთან,
მოილხინა და მწუხარებას გაუნაპირდა,
ჩვენი სიცოცხლე, ვარდის მსგავსად, ათდლიანია,
ნურას ინალვლი, ეს საწუთრო ვის რას დაჰპირდა?!

მოლხენისათვის სიყრმის ჟამი უმჯობესია,
ლამაზის ლაწვთან ღვინის ჯამი უმჯობესია,
თუ ეს ქვეყანა ბოლოს მაინც უნდა დაიქცეს,
მოდი და მოგვეც ჩვენ ეგ შხამი, უმჯობესია!

ტირიფის მსგავსად გატრთოლებდეს ბედი და ხვედრი,
თან დღენიადაგ იმედოვნე ცვლილება მკვეთრი.
მე საბოლოო ფერად შავი ფერი მსმენია,
მაშ, ეს შავი თმა, მითხარ, რაღამ გახადა თეთრი?

ისე მწყუროდი, ისე მსურდა ალერსი შენი,
და ეგ ბაგენი, იაგუნდის ნათელის მჩენი...
მეტი რა გითხრა, დამიბრუნდი, ო, დამიბრუნდი,
თორემ ლოდინმა მომისწრაფა სიცოცხლის დღენი.

ოდეს კოკორთა აფეთქებით ენთება ბალი
და ღვინისათვის თასს ამზადებს ნარგიზი ლალი,
იგი იქნება გონიერი, ვინც სადამოუყამს
ღვინის სარდაფში თავს ჩაჰკიდებს, ისე, ვით ჭალი.

მ ე ს ნ ე ვ ი

ჰეი, დამფრთხალო ქურციკო,
საით რას დაიარები?!
მეც გული შენებრ მიფრთხება
დაკოდილ-ნაიარევი.

დავდივართ გზააბნეულნი,
არც ერთს არა გვყავს პატრონი,
კლდე-ღრეში დავეხეტებით
ცალ-ცალკე, მარტოდმარტონი.

საით წავიდეთ, ორთავეს
ყოველგნით მახე გვიგია,
რას გვემართლება საწუთრო
არ ვიცით, ვერ გაგვიგია.

მოდი, ერთმანეთს გავანდოთ
გულმა რაც სევდა შენივთა,
შენ ჩემი დარდი იდარდე,
მე დავმწუხრდები შენითა.

უერთმანეთოდ ორთავეს
    იარა-რა გვესაძლისება,
ხომ ხედავ, ჩვენი ცხოვრება
    შხამით და გესლით ივსება.

რამ შეაშფოთა ქვეყანა,
    თავკერძი, გულჩაკეტილი?
რად ყელყელაობს ბოროტი?
    რად ითრგუნება კეთილი?

ვის ძალუძს, რომ უთვისტომოს
    გაუხსნას გულის კარები,
ვინ უმეგობროს დაჩაგრულს,
    ვინ შეივრდომოს ყარიბი?

ნუთუ ოდესმე მოგვხედავს
    თვით ხიზრი ფეხბედნიერი
და ამ დაქცეულ ქვეყანას
    კვლავ შეეცვლება იერი?!

ნუთუ დადგება სიკეთის
    და ერთგულების დროება,
ნუთუ ამ ქვეყნის ქარვასლა
    ოდესმე გვემყუდროვება?!

ნუთუ კვლავ ჰპოვებს სიმშვიდეს
    სული, ნანგრევთა ხიზანი,
და მიზანს მიგვადწევენებს
    ხილი, სიამის ხისანი.

* *

მაქვს ჩაბეჭდილი ხსოვნაში
    ბრძენი მოხუცის სიტყვები,
მაგონდება და გონებით
    იმის ნაამბობს მივყვები:

შინიდან გარეთ გასულა
მგზავრი, შორ გზაზე მავალი,
გადაულახავს მთა-ველი,
ჭირი უნახავს მრავალი;

გზად ვინმე რინდი შეჰყრია,
გზის პირას გარინდებული,
განმარტოებით განმდგარი,
ქვეყანას გარიდებული.

რინდს შეუხედავს მგზავრისთვის
შიგან მხედველი თვალებით
და ასე უთქვამს: სად მიხვალ
შორი გზით განაწვალები?

სჯობს წამობერტყო ერთიან
მაგ შენს გულაში რაც არი
და კაკანათი დააგო,
თუ გეპოვება მარცვალი.

მგზავრს უთქვამს: მზად ვარ მიზნისთვის
მრავალი ღამე ვათიო,
მაგრამ ჩიტების საჭერად
არ მინდა კაკანათიო.

გულდაგულ შემომინახავს
ერთი მარცვალი წმინდაო,
მე იმით თვითონ სიმორღის
მონადირება მინდაო.

ამ სიტყვის გაგონებაზე
რინდს ესლა უთქვამს მარტოდენ:
სიმორღის მონადირებას
შენს გარდაც ბევრი ნატრობდნენ.

მაგრამ ვაი, რომ იმათგან
დარჩა მხოლოდლა ქვიშანი,
არვინ იცოდა სიმორღის
საბუდარი და ნიშანი.

* *

მოდო, დაჯექ და ილხინე,
დრომ სანამ გაგატიალა,
ცალ ხელში ვარდის რტო გქონდეს,
მეორე ხელში — ფიალა.

მოასწარ, მთვრალი საწუთრო
თვალთმაქცია და ვერაგი,
სანამდე შემოუძარცვავს
ჩვენთვის სიცოცხლის პერანგი.

ვზივარ მდინარის ნაპირას
ცხოვრების მორევს ჩავცქერი,
ჩავშტერებივარ ჩაბინდულს,
ჩამდის ცრემლების ჩანჩქერი.

ვფიქრობ, სიამის დარბაზი
რა უცებ გამომეკეტა
და განშორების მახვილი
როგორი რისხვით მეკვეთა.

იმ წარსულ დღეებს მივტირი,
გულს სევდა გადამელობა,
პარილის ღრუბლად ვიქეცი,
ცრემლი საწვიმრად მეყოფა.

მდინარის მღორე დინებას
მოაქვს გმინვა და გოდება,
მეც ცრემლს ვუმატებ, როგორც კი
ჩემი მზე მომაგონდება.

ვაგლახ, რარიგად მიმწუხრა,
რარიგ უეცრად მიღამა,
ვიღას ვასმინო ვედრება,
ან ნუგეში მცეს ვიღამა.

ვის ძალუძს, რომ უთვისტომოს
გაუხსნას გულის კარები,
ვინ უმეგობროს დაჩაგრულს,
ვინ შეივრდომოს ყარიბი?!

ნუთუ ოდესმე მოგვხედავს
თვით ხიზრი, ფეხბედნიერი,
და ამ დაქცეულ ქვეყანას
კვლავ შეეცვლება იერი.

რამ დაადუმოს ეს სევდა,
მარადის განუკურნელი,
მარტოსულს რამ მაგრძნობინოს
იმედის კეთილსურნელი.

პეი, მოყვასნო, ისმინეთ
ეს ერთი სიტყვა მართალი:
ერთურთს უწილეთ სიკეთე,
გულიდან ჩამონათალი.

პეი, საწუთროს ავდარო,
მე ჩემი დარი მეგონე,
მოვმართე ჩანგი, ღვთიური,
სული და აზრი შევკონე.

სინათლეს გადავეწოდე,
დავთრგუნე ჯანლი წყეული,
ჩემში მთრთოლვარე სულს მივეც
ლამაზი ლექსის სხეული.

სანამდე მაცლის სიკვდილი
ჩემს შიგნი-შიგან მკვნესარი,
მანამდე ჩემი მოთქმაც და
ჩემი სიმღერაც ეს არი.

ს ა ყ ი - ნ ა მ ე

(მერიქიფის წიგნი)

ჰე, მერიქიფევ, მომხედე,
შენს მოწყალებას მოველი,
ისეთი ღვინო მომეცი,
გარდამავიწყოს ყოველი,

მწედ მექმნას, ამა ქვეყნისგან
დამდაბლებულს და გათელილს,
შარავანდელად დამადგას
სრულყოფილების ნათელი.

მომეც ეგ ღვინო, ფერწმინდა,
ეგ კურთხეული სასმელი,
მუტრიბის ჰანგი მასმინე,
სხვა არლა დამრჩა სასმენი.

იჩქარე, დარდს ნუ მიმატებ, .
ჩემთვის ეს სევდაც მეტია,
ორთავე ქვეყნის იმედი
ერთთავად გადმიწყვეტია.

მწდევ, კვლავ მაღირსე ჯამებში
მაგ ღვინის ათინათება,
რომ მაგ ჯამთაგან თვით ჯემშიდს
გადასწვდეს მათი ნათება.

შეესვამ და გულნაკენსარი
სალამურს დავემგვანები,
ღროის ქარავანს გაუყვნენ
მეფეთა ტახტრევანები.

განა ეს წუთისოფელი
გულს ლხენით ვისმეს აუვსებს?
რა ემართებათ ჯემშიდებს,
რა მოსდით ქეიქაუსებს?!

მომეც სასწაულთმოქმედი
ეგ ღვინო უსათნოესი,
მას ძალუძს, მოგვცეს განცხრომა
და უკვდავება ნოესი.

ჰე, მერიქიფევე, სვიანო,
აგრემც გეხაროს მარადის,
განგეხვნეს ბჰენი სურვილთა,
მისულს სამოთხის კარამდის,

ის ღვინო მომეც, ჯემშიდის
ჯამს შიგან ნალიცლიცარი,
ვერსახილველთა მხილველი,
რაიც გუმანით ვიცანი.

ამივსე, გადმომაწოდე,
მაგ მაღლიანი მტევნითა,
კმარა, საწუთროს გრიგალი
რაც დაუდევრად მღევნიდა.

მომეც და მეც მაზიარე
                    ჯემშიდის ნათელზილვათა,
სამყაროს იღუმალეზამ
                    იქნებ ჩემთვისაც ინათა.

გარდამევიწყე ქვეყანა,
                    ეს დაქცეული ტაძარი,
ძველთა მეფეთა ამბების
                    სათხრობად სიტყვა დასძარი.

ახსოვს ამ ბებერ ქვეყანას
                    საუკუნეთა უკუნი,
აფრასიობის სასახლის
                    ქრიამული და გუგუნი.

რამ დაადრუმა სარდალთა
                    ხმა, ამაყი და მყივანი,
რამ დააბნელა ფარ-ხმალთა
                    უამარ მზეთა ბრწყინვანი.

გაუდაბურდნენ არენი
                    ბუკ-ნალარით და დაფითა,
ტახტნი და სრა-სასახლენი
                    დროთა ქარ-წვიმამ დაფიტა.

ამ უდაბნოში შთაინთქა
                    სელმის და თურის ლაშქარი,
მათ ჩონჩხთა ჩინჩხვარს აყრია
                    ქვიშა, მშრალი და ნაქარი.

მწდევ, კვლავ მაღირსე ჯამებში
                    მაგ ღვინის ათინათება,
რომ მაგ ჯამთაგან თვით ჯემშიდს
                    გადასწვდეს მათი ნათება.

ისე ამბობდა ჯემშიდი,
ოქროს გვირგვინის მფლობელი:
ქერის ერთ მარცვლად ფასობსო
ეს ჩვენი წუთისოფელი.

ჰე, მერიქიფევ, მადირსე,
რად მალოდინე ამდენი,
ზარდოშთის ცეცხლი მომეცი,
ჯამიდან გადმონადენი.

მოდო, მაგ უმაგი ფიალით
აზრი და გონი წამართვი,
ისე, რომ ვერც განვასხვავო
მართლმორწმუნე და წარმართი.

მომგვარე ვაზის ქალწული,
გულს გადამყაროს ნადველი,
მინდა აწყვეტით ვილხინო
და შევირცხვინო სახელი.

მინდა ნანგრევთა გროვაში,
ამ ზარ-ზეიმის იმტეხი,
დავთვრე და აქვე მივეგდო,
ვით ძველი დოქის ნატეხი.

ჰე, მერიქიფევ, იჩქარე,
ნუ გამომილევ ფიალებს,
აზრი და გონი დამიწვი,
ცეცხლივით ამაბრიალე.

დავლახო ზოდიაქონი,
ხელთ ვიპყრა ლომის ფაფარი,
სიკვდილმა — მგელმა ბებერმა
ველარსად ჰპოვოს საფარი.

მწდევ, მაგ მადლიან მარჯვენით
განმიღე ზეცის სარკმელი,
თურმე ეს ღვინო ყოფილა
თვით ანგელოსთა საკმელი.

მომეც, მეც მინდა ვაკმიო,
კას მისწედეს მისი სურნელი,
გონს განმეშოროს საღმობა
აქამდის განუკურნელი.

მომეც ეგ ღვინო, სიამის
მეინახე და მხლებელი,
სამეფო ტახტზე ამყვანი
და მეფედ მაკურთხეველი.

ღვინით განმბანე ეს გული,
მრავალგზის ნაწევ-ნადაგი,
მხოლოდ შხამს ვიყავ ჩვეული,
დამაძლევინე ბადაგი.

ბე, მერიქიფევ, მიხსენი,
მომბეზრდა საცნის წყვდიადი,
თვალნი ამიხსენ, მაჩვენე
დღე, ნათელი და დიადი.

თუ მერგო სასუფეველი,
მაშინ ეს რაღა მაწუხებს,
რატომღა შეუბოჭიათ
სული სხეულის მარწუხებს?!

მოდი, მაგ ღვინის ნიაღვრით
დამანგრევენე სხეული,
პპოვე საუნჯე სიბრძნისა,
გულიდან გადმომსხვრეული.

სასწაულებრივ შევხარი
გრძნეული ჯამის ავსებას,
შიგ ჩავხედავ და ვიხილავ
უხილავ არსთა არსებას.

განმინათლდება გონება
ამ ზმანებათა მიმქცევი,
უბოვარი და გლახაკი
ქვეყნის მეუფედ ვიქცევი.

საიდუმლოთა მარგალიტს
დავხვრეტ და ავაციმციმებ,
გულიდან ჩამოვიშორებ
უთქმელი სიტყვის სიმძიმეს.

და ოდეს ახმიანდება
ჰაფეზის ჰანგი გრძნეული,
ბანს მისცემს თვით ასპირაზი,
მისი სიმღერით ძლეული.

ჰეი, მუტრიბო, სადა ხარ,
საით ვის ებუღბულები,
მოდი და შენი ტკბილი ხმით
კვლავ აგვითრთოლე გულები.

შენი სიმღერის ალამი
ჩვენს სულთა შიგან აღმართე,
აღვზნებულთ აღგვაღლევინე
აღფრთოვანების აღმართი,

ვაქოთ, ვადილოთ ხელმწიფე,
გვირგვინოსანი, ძლიერი,
რომელსაც ძალუძს ქვეყანას
შეაცვლევინოს იერი.

რომელიც არის სამეფო
    ხის უმშვეენესი ნაყოფი,
რომელსაც მოსდგამს უნარი
    მრავალი მეფის სამყოფი,

რომელსაც ხელეწიფების
    დათრგუნვა დროის გრიგალთა,
ვის ხელშიც სივრცის საზღვარი
    მოდრკა და გამოიკვეალთა.

რომელსაც ჰმონებს ქვეყანა,
    მისთა სიტყვათა გამგონი,
რომლის ბრძანების ნიშანზე
    იცვლება ზოდიაქონი.

ვინც მეფობს თევზთა სიღრმიდან
    ფრთოსანთ კამარის თალამდე,
ვინც ბრძანებს, როდის გათენდეს,
    ან როდის უნდა დაღამდეს.

ვისგანაც მზე ვიწყალობე,
    ვისგანაც შვება ვიმადლე,
და ვინც ჩვენს თვალთა უპეში
    ჩამდგარა, როგორც სინათლე.

ვის თავზეც ბუდობს ჰომაი —
    ბედნიერების ფრინველი,
ვინც არის დედამიწაზე
    წყალობის მიმომფინველი,

და რომლის ბადალ მარგალიტს
    არა ჰფლობს ზეცის ნიჟარა,
ვინც სხვა ქვეყნების მეფენი
    მხევლებად შემოიჭარა;

ვინც ჯემშიდსა და ფერიდუნს
დარჩათ მემკვიდრედ, უბადლოდ,
ვისაც ამ ქვეყნის სვე-ბელი
მარადის უნდა ვუმაღლოთ,

ვინც ისქანდერის ადგილი
შეავსო, მეფურ ღირსებით,
ვინც გვწყალობს თავის სიუხვით,
ვისი მადლითაც ვივსებით.

ჰეი, მუტრიბო, მაღირსე
კვლავ შენი ჰანგის მშვენება,
სანამ ამ მუხთალ სოფელში
ჩემი მზეც ჩაესვენება.

მოდი, სიმთვრალით დაბინდულს,
შენი ხმა მესალბუნება,
მომისწარ, სანამ დამნაცრავს
სატრფოს ნაზ თვალთა ცთუნება.

ამ ქვეყნის ოღროჩოღროებს
ვერავინ ვერ განერიდა,
გზას ზოგი ფარ-ხმლით მიიკვლევს,
ზოგი კი — ყალმის წვერითა.

მოდი, მუტრიბო, მასმინე
ჰანგები ახალ-ახალი,
სიმღერით შეატორტმანე
ზეცის გუმბათი მაღალი.

ქვეყანას მოსდე ამბავი,
რომ ვერვინ დამედარება,
რადგან ზეგარდმომევიწინა
უფლის შეწევნის ხარება.

მოდი, მუტრიბო, მალხინე
და განმიქარვე ნალველი,
მასმინე ტკბილი ყაზალი
სევდათა გადამლახველი.

მოთხარე დარდის ფესვები,
ჩემს გულში გადახლართული,
რომ ველარ ვგრძნობდე ვერაფერს
შენი სიმღერით გართული.

მოდი, მუტრიბო, მაამე
მაგ შენი რუდის თაფლითა,
დარდის სიშმაგემ ეს გული
სანამ მთლიანად დაფლითა.

გარ მონატრული შენი ხმის,
არ მსურს მოსმენა არვისი,
ღავტებები, როგორც ბარბადის
ჰანგით ტკებოდა ფარვიზი.

მოდი, მუტრიბო, სიმღერით
გააპე ბაგის მარჯანი,
იდუმალეების სავანეს
ჩამოხსენ ფარდა-ფარჩანი.

ერთბაშად ამოაფრქვიე
ის, რაც აქამდის ინახე,
გულში ნაგუბარ ხმას მიეც
საიალადე სილადე.

ზეცად შეყრილთა ვარსკვლავთა
დავლური დაავლევინე,
ასპიროზს საზის სიმები
დააწევეტ-დაალევინე.

აღაგზნე სუფი — დერვიში
საუფლო გზაზე მავალი,
შენ იყავ მისი მეგზური
შემწე და შუამავალი.

სიმღერის რაშზე შემოსვი,
მიაშვებინე სადავე,
მიაკვლევინე სრულყოფის
დასაბამი და სათავე.

ჰეი, მუტრიბო, გახელდი,
არ დაიშურო საკრავი,
სიმღერა იყოს სალხინო,
ცაში კამარანაკრავი.

რა თვალთმაქცობას გვიქადის
ეს ჩვენი წუთისოფელი?
ყოველი ღამე შავბნელი
არის შავი ღლის მშობელი.

თანდათან უფრო მაოცებს
საწუთროს ჩარხის ტრიალი,
ხვალ ნეტავ ვის ჩაიხუტებს
ეს შავი მიწა ტიალი.

რისთვის ანთებენ ჩირალდნებს,
ვისთვის ილევა სანთლები?
ვისთვის ან რისთვის ვინაღვლი,
ანდა ვის რას ვემართლები?!

მოდი, მუტრიბო, მიხსენი
უბადრუკი და ძაბუნი,
მხოლოდ შენ იცი ამ გულის
ღარდის და სევდის სალბუნი.

მეორედ მოსვლა დამდგარა,
მოწვიმს ავდარი ისართა,
წვეთ-წვეთი სისხლი თანდათან
წარლენაში გადაიზარდა.

ჰეი, მუტრიბო, ნუ უსმენ
საომარ ბუკს და ნალარებს,
ამ სისხლისღერაში შენ მხოლოდ
ხელადის სისხლი დაღვარე.

აღხინე მსმელი, რომელიც
მხოლოდ შენს ნუგეშს ენდობა
და ჩვენგან წასულ მეგობრებს
აწვდინე ჩვენი შენდობა

ეპი-ოპ-რამან ჯამი

(XV ს.)

* * *

ჰე, მერიქიფევე, მომაწოდე ის დიდი ჯამი,
ჩემს არსებას რომ განმაშორებს, თუნდ ერთი წამით,

ჩემში რომ დაშლის თიხისა და წყლის შენაერთებს,
აღმამაღლებს და უზენაეს სულთ შემაერთებს.

მოდი, მუტრიბო, აკვნესე შენი ლერწამი,
ის ხმა მასმინე, რომლისთვისაც მიწყვივ ვეწამე,

რომ ამ მდაბალი ბუნაგიდან გამოვმზეურდე,
და დავრდომილი მას შეუვრდე და ავზეურდე!

* * *

ჰე, მერიქიფევე, ანთებული ღვინის ფიალით
გარდამავიწყე ამა ქვეყნის ორომტრიალი.

შენ ამ ზვირთებში სიმტკიცე და ძალი მომანდე,
რომ სამშვიდობოს გავიყვანო ჩემი ხომალდი:

მოდი, მუტრიბო, ჩანგს ჩამოჰკარ ბროლის თითები
და ის გლაზაკი მოიხსენე ქება-დიდებით.

ვინც ღამეები ცხოვრებისა ცის ქვეშ ათენა,
მაგრამ სამეფო გვირგვინი კი ფეხით გათელა.

* * *

ჰე, მერიქიფევ, ნუ მოგვაკლებ ზენს გრძნეულ ჯამებს,
რომელნიც ნათელ ღღედ გვიქცევენ ამ წყეულ ღამეს

და ამქვეყნიურ სიმრუდეში თვალს აგვიხელენ,
მაცდუნებელთა ხრიკებსა და გზას გაგვიმხელენ.

მოდო, მუტრიბო, ვით მკურნალი, ხედავ, ვინთებით?
და თითქოს პაჯას გვისინჯავდე ფრთხილი თითებით,

ისე შეახე ჩანგის სიმებს მთრთოლვარე ხელი,
რომ გულს, დასერილს, დაუამო ჭრილობა მწველი.

* * *

ჰე, მერიქიფევ, ჩვენს გათანგულ გულებს მოხედე,
ლალისფერ ღვინით გაგვინათე ეს ჯოჯოხეთი.

როგორც ბროლის თასს გამოსჭვივის ღვინის ელფერი,
ჩვენც გამჭვირვალედ, ხამს, გვაქციო, ვით ბროლს შეჰფერის.

მოდო, მუტრიბო, სალადობოდ მომართე ჩანგი.
ბრძოლის ყოყინა შეგვიცვალე მშვიდობის ჰანგით.

ჰე, მერიქიფევ, ღვინის ცეცხლი აღაგზნე ისე,
რაც ჩვენში არის უვარგისი, დაიწვას მყისვე.

მუბა...

რაც რამ ოქრო გვაქვს, დაიფეროს და გახალასდეს,
სხვას, დანარჩენს კი — დაბუგვა და დაწვა არ ასცდეს.

მოდო, მუტრიბო, მაგ სალამურს ქარის სიავით
ჩაუბერე და ყოფნის ხვაფი გაგვინიაფე.

ქარს გაატანე, ნალეწი და ჩელხი რაც არის,
რომ სულის ფრინველს ასაკენკად დარჩეს მარცვალი.

ჰე, მერიქიფევ, მოგვიტანე ღვინო სალხინო,
ტანით მსუბუქო, მძიმე ჯამით ხამს მოგვალხინო.

ოქროს სასმისი ხელისგულით გამოგვიწოდე,
ისე, რომ შენით და მაგ ღვინის ეშხით ვიწვოდეთ.

მოდო, მუტრიბო, დაგვენახე, გასწიე ფარდა,
აწ, არლა რა გვსურს, მაცოცხლებელ სიმღერის გარდა.

მოდო, გაგვანდე იდუმალი გზების დინება,
რაიც, ჩვენს გარდა, ქვეყნად არვის ეცოდინება.

ჰე, მერიქიფევ, მომიტანე დამდნარი ლალი
და ბროლის ჯამში ჩასვდი, როგორც ძვირფასი თქვალი.

მოდო, მუტრიბო, ჩანგს ჩამოჰკარ თითები ისე,
სიმღერის ეშხით რომ დააწყდეს სიმები მყისვე.

...

* * *

მე ყოველ დილით მივდივარ ბაღში
და თან მიმყვება ამაღა დარდის,

კვირტივით ვიგლეჯ თმენის საყელოს,
მოუთმენლობის ცრემლები დამდის.

ვუხმობ და ვიკრებ სათუო ფიქრებს,
რამე ამბავი მაცნობოს იქნებ

მიწიდან ახლად ამოსულ ვარდმა —
მიწაში ახლად ჩასული ვარდის.

* * *

გარდიქეც სანთლად და დაიწვი, როგორც სანთელი,
რათა მოჰფინო სხვათა ლხინს და ნადიმს ნათელი.

ავსა და კეთილს შენ მიაგე მხოლოდ კეთილი,
უმეგობრე და ნუ იქნები გულჩაკეტილი.

გარდიქეც ღრუბლად, რომ იწვიმო და წვიმის დარად
სარეველას და ვარდს თანაბრად ებკურო ცვარად.

გული — წყაროა, ლექსი — გულის წყაროს წყალი,
ლექსის ამღვრევა — ამღვრეული გულის ბრაღია.

ხამს, დაყოვნებით იყოს სიტყვა შენს მიერ თქმული,
გმართებს, ყოველი მწიკვლისაგან განწმინდო გული,

იმა ქვეყნიურ ფორიაქში რომ შეძლო მშვიდად,
წმინდა გულიდან მარგალიტი მიიღო წმინდა.

ყ ა ზ ა ლ ე ბ ი

თუმც უჩინარ ქმნილს ვეღარა გჰკრეტ, ვითარცა წინათ,
არ ვსტირ, რამეთუ სულსა შინა მოგაგე ბინა.

უშენოდ შეთენილს მომეძულვის ქვეყნად სიცოცხლე,
უშენოდ ყოფნა არყოფნაა, მაცოცხლოს ვინა?!

ენატრობ შენს გზაზე მტვრად და მიწად გარდამაქცია,
რათა ფეხთ ქვეშე გაგეგო და დაგიხვდე წინა.

დღეს შენს წინაშე თავგანწირვის ჟინი მეახლა,
დამეც მახვილი, ორღესული, მზეზე რომ ბრწყინავს.

ყოველი გული შენს ტრფობაში თავის ხვედრს ჰპოვებს,
მახვილი შენი ამა ქვეყნად ვინ აიცდინა?!

მე წილად მერგო სიმძიმელი, ჰმუნვა და დარდი,
მაგრამ ეს მძიმე განსაცდელი შევიტყბე ლხინად.

ამ დარდმა ჯ ა მ ი დაღეწა და გაანადგურა,
მე ეს გითხარ და დანარჩენი შენ იცი, ფრთხილად!

ჰე, მერიქიფევ, სადა ხარ, გელი,
მომეცი ღვინო, გამიშრა ყელი,
მუტრიბო, მწველი ხმა გამაგონე,
სანამ მომისწრებს სიკვდილის ცელი.

სატრფოს მშვენებით გავითანგები
და აღვივსები ჩანგის ჰანგებით,
ნულარ მაშინებთ მკაცრი განგებით,
უკვე მომბეზრდა ზღაპრები ძველი.

ჩემს სულს დაეხშო სიმშვიდის კარი,
მიჯნურს ვინ მისცა ღღეები წყნარი,
მაფორიაქებს ვნებათა ქარი
და დარღმა ერთობ დამრია ხელი.

გული სატრფოსკენ გადავისროლე
და მის საფანის კართან მისული
ვიქმენ დაჭრილი და დაისრული
და ავისრულე წადილი მწველი.

ის, ვინც სურვილთა კიდეებს გასცდა.
ვისაც არ ძალუძს კმარების განცდა.
იგი ვერ მივა სიკეთის განძთან,
ვერ მიუწვდება იქამდე ხელი.

ჯ ა მ ი, ნუ ეძებ სატრფოს სანახებს,
შენ იმის სახეს ვინ დაგანახებს,
გახსოვდეს, ნანატრ ბჭეებს განალებს
ოდენ მოწყალე საქმენი ქველი.

წუხელ უეცრად გამახსენდი და
სისხლად დამდინდა ცრემლების ღვარი,
სანთელმა ჩემი წვა რომ იხილა,
მე დამტიროდა მოთქმით და ზარით.

განა რად სტირის საღვინე სურა,
სისხლივით ცრემლი რად მოიწურა?!
ის ბაგეები თუ მოისურვა —
ფერით ვარდების და ღვინის დარი.

ოდეს ცის კიდე მტრედის ფრთებს ისხამს,
ვარსკვლავთა წვიმა შევნიშნე სისხამს
და მივხვდი ზეცის საწუხარს, ის ხომ
ჩემს დარდს სტიროდა, ვარსკვლავთა ცვარით,

განა ცა წვიმდა ლეილის ბალთან,
გულქვა საწუთრო გულჩვილი გახდა,
მუდამ მაჯუნის დარდი რომ ახლდა,
მიტომ სდიოდა ცრემლები მწარი.

შირინს კართან რომ ჩაუდიოდა,
იმ ღარში განა რძე მოდიოდა,
იქ მარტოოდენ ცრემლი დიოდა —
ფარჰადს სტიროდა მთაცა და ბარიც.

წუხელის ჯ ა მ ი, ნადველით სავსე,
განშორებისგან ნატანჯი ასე,
ისე მოსთქვამდა, რომ თვითონ მასვე
მიაქანებდა ცრემლების ღვარი.

* * *

მახედ ქცეულნი, მაკავებენ შენი კავები,
ნანადირევად რომ გავები, შენი კავები.

შენი კავების კაკანათში ებმიან გულნი
და მათი ჟინით კანკალებენ შენი კავები.

მელირსა, გავხდი იმათ მიერ შენაკავები,
შენს მონას მკლავენ მაგ მკლავებით შენი კავები.

შენი ღაწვების განთიადი სულ სხვაა, ოდეს
მუშკის ნილაბით აღამებენ შენი კავები.

მშფოთვარე გულებს გასაოცრად იმორჩილებენ
მართლაც კავ-ანკესს ნამგვანები შენი კავები.

მთვარეზე მალლა უკავიათ ადგილი მშვენი,
მიკვირს, თავს როგორ იკავენ შენი კავები.

მე ბედნიერად მითენდება, თუმც გამუდმებით
მაგ უკუნეთში მაკავენ შენი კავები.

* * *

აი, წალკოტი, რომელსაც ვეძებ...
აქვე ანკარა წყაროს წყალია,
ჰე, მერიქიფევ, წამოდექ ზეზე,
ახლა მარხვისთვის ვისა სცალია.
თუ შეიხს მოსწონს ტაძარი წმინდა,
ლოცვისგან თვალნი თუ დაებინდა,
მე ღვინის სარდაფს ვეწვიო მინდა,
რადგან ტკბილია, რაც ნაკრძალია...
ჯამის ბაგეს რომ ახლე ბაგენი,
ამემღვრენ თვალნი, დასადაგენი,
და შენს ბაგეებს ვერ მივაგენი —
ღვინოც და ბაგეც ორივე ღალია.
მაგ შენი შავი ზილფის კავები,
ასე უწყალოდ შიგ რომ გავები,
მახეა — გულთა გასაკავები,
შიგ რომ გვიტყუებს — შავი ხალია.

ჩემს განსაგმირად რად გინდა ხმალი,
კეკლუცად ერთხელ შემავლე თვალი
და გაიპობა ეს გული მთვრალი —
დარდის ბუდე და სევდის გაღია.
მათ, ვინც ბრძანებენ, რომ ბრძენნი ვართო,
ამ გრძნობის არსი არც განუმარტო,
რადგან ამ ლხინში ის არის მარტო,
ვინც სიყვარულში სული დალია.
თავდავიწყების შეახლა ჟამი,
რად მინდა ღვინით აღსავსე ჟამი,
როდესაც შენი ეშხისგან ჯ ა მ ი
ღვინის გარეშეც მუდამ მთვრალია.

* * *

რალას გეტყვი განშორებით მკვდარი,
ვით მტანჯავდა დარდის ნიაღვარი.

თავი ჩემი შენ გაქელე ფეხით
და განმიღე ცის მეშვიდე კარი.

მგზავრთა შორის ზღაპარივით მავალს
შუა გზიდან მაქცევინე მხარი.

შენი ბაგის ბადაგისგან დამთვრალს
რალად მინდა ღვინო ქვევრში მდგარი.

სიყვარულში თუკი გაღარიბდი,
რას გიშველის განძი ათასგვარი.

მე დავმდაბლდი შენს ძაღლებზე მეტად,
მათზე მეტად ერთგული და მყარი.

ნუ მიიჩნევ ჯ ა მ ი ს უცხო ძაღლად,
ნუ გამაგდებ გარეთ შენი კარით.

მოველ ყარიბი, დავრდომილი, შენგნით დამდნარი,
ლამაზთა ქალაქს ნთქავდა მიჯნურთ სისხლის ავდარი.

შენს სიყვარულში დავსნეულდი, მოკრბნენ მკურნალნი,
ეცადნენ, მაგრამ ვერ ჩამიქრეს გულის ღაღარი.

შენ ამა ქვეყნად მრავალს ჰპოვებ ჩემნაირ მიჯნურს,
მაგრამ მე რა ვქნა, სხვა ვინ გპოვო შენი საღარი.

ვერ შეველევი შენს სამყოფელს, თუნდაც ვიცოდე.
ჩემს განსაგმირად რომ რაყიფთა ჯარი მზად არი.

ვინ უგალობოს შენი სახის ახალ გაზაფხულს,
ჯ ა მ ი ს საღარი იადონი ქვეყნად სად არი.

გამოდი გარეთ, ფეთქავს ბალახი,
მწვანედ ბიბინებს ხასხასა ველი.
ბაღში მიჯნურთა ფეხით სათელად
გამოუწვდიათ ყვავილებს ყელი.

ცხოვრება ნიავს არ გაატანო,
უღვინოდ დღეც კი არ გაატარო,
ახლა, როდესაც ასე ჰქრის სიო
და ვარდად ღვივის ეს ღვინო ძველი.

იკმარე ბაღში ბუღბუღის ჰანგი,
სმის დროს ნუ გინდა საზი და ჩანგი,
თორემ მუჰთასიბს ვერსად წაუხვალ
და ჩაგშხამდება ეგ ლხინი მთელი.

ყვავილებს ხელში უპყრიათ თასი
    ლალისფერ ღვინით პირამდე სავსე,
შენც გალალდი და გაილალდი
    და დაიმშვენე ფიალით ხელი.

ვინც სიყვარულის მონები გავხდით,
    ისე ავზევდით, ისე ავმალდით,
რომ ჯემშიდის და ფარვაზის ტახტი
    გვიჩნს, ვით უბრალო გათლილი ძელი.

მუტრიბს არ მისცე ღუმელის ნება,
    მიეალერსე, აღუნთე ვნება,
რომ ზოპრესავით გადახსნას შუბლი
    და შეგაწიოს სიმღერა მწველი.

შენ ჩვენი თავი ნუ გებრალება,
    რადგან მიჯნურთა ტანჯვა-წვალება
ამასთანავე არის დიადი
    და სანეტარო სიამის მგვრელი.

ოდეს სიწმინდის ზეიმზე ღვინობ,
    ამპარტავნობის არ შესვა ღვინო,
თორემ ჩაგითრევს ჩუმი მორევი
    და სიამაყის წაგლეკავს ჩქერი.

ჯ ა მ ი ს სიმღერას არ ეყო არე,
    უკვე დაიპყრო ხორასნის მხარე,
აჰა, საცაა დადგება კიდეც
    ერაყისა და თავრიზის ჯერი.

ორი კვირაა, რაც არ მინახავს
 მე ჩემი მთვარე ორკვირეული,
 საით წავიდე, ან ვის შევჩივლო
 დარდი, მალულად გულს ჩახვეული.

თითქოს თვალებში ჩამესხა რვალი.
 ძილისთვის მაინც არ შემწვევს ძალი,
 რომ იქნებ სიზმრად გელირსოს თვალი —
 ძილსა და სიზმარს გადაჩვეული.

ჰეი, მეზადევ, იწამე ღმერთი,
 ჩემს მტილოვანში შემიშვი ერთი,
 რათა ვიხილო ზეიმი ფერთა
 და დავიამო გული სნეული.

ო, თვალნო ჩემნო, გახსნილნო ფართოდ,
 ნუ ფანტავთ ცრემლებს უმისამართოდ,
 ეს მარგალიტი, მე მინდა, მარტო
 მის ფეხთ ქვეშ ვფანტო, ვით განძეული.

მიფრთხება გული, როგორც ირემი,
 უფრო ვხელდები, უფრო ვირევი,
 მსურს გავხდე შენი ნანადირევი,
 მახედ დამიგე ზილფის ხვეული.

ჯ ა მი, შენ ასე დიდხანს ვერ ივლი,
 დაოსებული, გულდასერილი,
 სისხლით მისწერე სევდის წერილი
 დარდიან გულში ვერდატეული.

მე სიყვარულმა გადამქელა, გრძნობის მთხოვნელი,
მეტი რაღა ვთქვა, მე იმისგან მეტსაც მოველი.

არა რა იცის გულმა, გარდა სიყვარულისა
და ბუდობს გულში გრძნობა იგი, სისხლის მწოველი.

მასთან ყოფნის და ლხენის დილა მე მეადვილა,
აწ, განშორების ღამეს, მიმძიმს ქვეყნად ყოველი.

სიზმრად გიხილე, შენთან ვიყავ ჩახუტებული,
გამომათხიზლა ბედმა შენთან ყოფნის მდომელი.

შენგან სნეულებს ერთხელ მაინც ხომ ინახულებ?
ის მასნეულებს, რომ ყოველ წამს ამას მოველი.

და ჯ ა მ ი — შენგან აწ მათხოვრად გარდაქცეული,
დავეხეტები, მხოლოდ შენი ხილვის მთხოვნელი.

მიჯნური ვარ, უძლური ვარ,
უღვთოდ განწირული ვარ,
უმეგობროდ დარჩენილი
დარდში ჩაძირული ვარ.

მზის შუქსა და ღამის სიზმარს
სიყვარულთან რა უნდა,
უმზეო და უღამური
სადღაც გარიყული ვარ.

ხან ყურს ვუგდებ კარის ჭრიალს,
ხან გზას გავცქერ შორეულს,

შენს უეცარ გამოჩენას
ველი, განაბული ვარ.

ვით დაცლილი ღვინის ჯამი,
ისე გამომეცალე,
სისხლით სავსე სასმისი ვარ,
ნაპირს გადასული ვარ.

ტანო, ალვად აშოლტილო,
შენი ჟინით ვნებული
ბაღში ალვებს ვეტმასნები,
რტოებგადაბმული ვარ.

სული მეტყვის: ჯ ა მ ი, ჩემგან
ღვთის სამსახურს ნუ ელი,
რადგან კერპთა სილამაზით
მოჯადოებული ვარ.

* * *

კვლავ წალკოტის სურნელება მინდა,
იასამნის ბრწყინვალეობა მინდა.

ვარდის სუნი არას მარგებს, სიოვ,
იმ პერანგის სურნელება მინდა.

გაზაფხულდა, ღვინის აღთქმას გავტეხ,
მერიქიფევ, შენგან ნება მინდა,

შენი ღვინის მხოლოდ შორი მზერით
დათრობა და გაოგნება მინდა.

თუ უშენოდ მე სიცოცხლე მწამდეს,
მაშინ ახლავ შეჩვენება მინდა,

მაგ ბაგეთგან ოლონდ სიტყვა მესმას,
ავი მარქვი, განა ქება მინდა!

ჯ ა მ ი, დასთმე იმ ბაგეთა ნატვრა,
მხოლოდ სიტყვის გაგონება მინდა.

რ ო ბ ა ი ე ბ ი

* * *

ამ სავსე თასებს, აღურიცხველს გონით და ენით,
მისთვის კი არ ვცლი, რომ აღვივსო ნეტარი ლხენით.
დღე გამიშავა შენთა თვალთა უღვთო სიშავემ,
ვსვამ, რომ ღამემდღე მივათრიო ეს შავი დღენი.

* * *

ძალმიძს, ვაქციო ქვა მეწამულ ბაგეთა ფერად
და მივცე ვარდის სურნელება ბალახებს ველად,
ძალმიძს, რომ ურჩხულს გამოეტაცო გულის წადილი,
მაგრამ შენ ვერსად მოგიხელთე ქცეულმა ხელად.

ს ი ყ ვ ა რ უ ლ ი

(პოემიდან „იოსები და ზოლეიზა“)

* * *

გული, თუ მასში ტრფობა არ დუღს, გული არ არის,
ტანი მტვერია, თუ შიგ გულის წყლული არ არის.

განუდექ ყოველს, დარდში ჰპოვე ვანი გულისა,
რადგან ტკბილია ეს ქვეყანა სიყვარულისა.

ტრფობის სახმილი, დაე, ყველას გულებს ჰფარავდეს,
უსიყვარულოდ ნუ იქნების აწ და მარადის.

ტრფობის ცეცხლისგან მაღლა ბრუნავს ცა, მოელვარე,
დაბლა კი — ქინით ატეხილი მიწა მღელვარებს.

სიყვარულს ეყმე, თუ გსურს ჰპოვო თავისუფლება,
ტრფობის სევდაში სიხარული დაგეუფლება.

მისი ღვინისგან მიეცემა სულს ნეტარება,
რასაც ამ ქვეყნად ვერაფერი დაედარება.

მისი ხსენებით მიჯნურთ გულში ღხენა გადადის,
მისგან ყოველი ხმამყივრობით იწყებს ღაღადრისა.

რომ არ შეესვა მაჯუნს ამა ღვინის სასმისი,
არ დარჩებოდა ორთავ ქვეყნად სახელი მისი.

სიბრძნე და გონი ამა ქვეყნად მრავალს უცდია,
მაგრამ წასულან, სიყვარული არ განუცდიათ.

წარვიდნენ, განქრნენ უსახელოდ, ვითა ქვიშანი.
არ დარჩენიათ არც სახელი და არც ნიშანი.

ჯიჟ

ვეოფილვართ ხშირად მრავალ ლამაზ ფრინველთ მნახველი,
მაგრამ აროდეს იხსენება მათი სახელი.

ოდეს მოგვესმის სიყვარულის ზღაპრის გოდება,
უმაღ ბუღბუღი და ფარვანა მოგვაგონდება.

ამქვეყნად თუგინდ გამოსცადო გზები მრავალი,
მხოლოდ სიყვარულს ძალუძს მოგცეს შვების წამალი.

ზურგს ნუ შეაქცევ, სიყვარულით ნეტარ იქმნები,
რადგან იგია ჭეშმარიტი გზების მიმგნები.

ანბანის დაფას თუ არ გასდევ თითაღერილი,
როგორღა შესძლებ წაიკითხო საღვთო წერილი.

მსმენია, მოძღვარს ეახლაო მოწაფე გზნებით,
მისი შეწევნით რომ გაეგნო სრულყოფის გზები.

და უთქვამს მოძღვარს: „სიყვარულის თუ არ გწევს სევდა,
ხამს გამიჯნურდე, ხოლო შემდგომ მოხვიდე ჩემთან“.

ღვინიან ჯამით თუ არ შეჰქმენ ხატი აშოკის,
როგორღა გინდა, რომ იგემო აზრის ჭაშნიკი.

გახსოვდეს, მხოლოდ, რომ არ გმართებს უმოძრაობა,
ხამს ხიდს გახვიდე, რომ გაიგო ქვეყნის რაობა.

თუ გსურს დანიშნულ ადგილამდე მიტანა ბარგის,
იცოდე, ხიდის თავთან დგომა არარას გარგებს.

დიდება უფალს, სხვა ცთომანი მე არ მართობდნენ,
და რაც მივლია, სიყვარულის გზაზე მარტოდენ.

დაბადებითვე, ოდეს ესმათ ჩემი ძახილი,
ჭიბი მომაჭრეს სიყვარულის ბასრი მახვილით,

და უმაღლ, ოდეს დედის ძუძუ მომითხოვია,
დავწაფებივარ, სიყვარულის რძე მიწოვია.

და ახლა, თუმც კი ჩემი თმები რძისებრ თეთრია,
იმ სიყვარულის გემო ჩემთვის კვლავაც მკვეთრია.

სხვა არარა არს ამა ქვეყნად იმისი მსგავსი,
რალაც უცნაურ ჯადოსნობით ჩამძახის ასე:

„ჯ ა მ ი თუ შენგან სიყვარული არ გამიჩნულა,
მოხუცდი, მაგრამ გალალდი და მოკვდი მიჯნურად.

შეჰქმენ დიადი სიყვარულის საგალობელი,
რომ ქვეყნად დარჩეს კვალი, შენი ყოფნის მთხრობელი.

მადლიან კალმით კვლავაც შეჰქმენ სურათი მშვენი,
რათა შენს შემდგომ მან შეავსოს აღგილი შენი“.

ოდეს მომესმა იღუმალის იგი ხმა, მგონი,
წამსვე იმისკენ გაემართა აზრი და გონი.

მისი ბრძანების აღსრულება მაქვს გამიზნული,
დავემორჩილე, ჯადოსნობა ვიწყე მისნური.

თუ ღმერთი თავის მოწყალების მზეში მამყოფებს,
ვგონებ, ჩემს ნერგსაც სასურველი ექნეს ნაყოფი,

რამეთუ ქვეყნად გულმხურვალე მიჯნურად მოველ,
მე გადავბუგავ გულის ცეცხლით ყველას და ყოველს.

და აღვენთები, რომ ზეცამდე ავარდეს ალი,
ისე, რომ ცრემლით ვარსკვლავებსაც აღევსოთ თვალი.

იმას მივადწევ, ჯადოსნური სიტყვის მფლობელი,
რომ ზეცამ მიძღვნას აღტაცების საგალობელი.

აქა სალამანისა და აბსალის ამბის დასაწყისი

„ო

იყო საბერძნეთს ერთი მეფე ქველი, ქებული,
ისქანდერივით დიდებული, განდიდებული.

აღზევებულთა შორის ჰყავდა მას ერთი ბრძენი,
ფრიად სწავლული, ყოვლის შემძლე, გონით და ენით,

რომელსაც სიბრძნის სრა-სასახლე აეგო, მყარი,
და გარს ეხვია შეგირდებად სხვა ბრძენთა ჯარი.

მეფემ იცოდა მისი ფასი და დღით თუ ღამით
არ იშორებდა მას გვერდიდან არც ერთი წამით.

მისით დაიპყრო მან ქვეყანა ყაფით-ყაფამდე,
მტერთა რაზმები ძლეულ იქმნენ და სულს ლაფავდნენ.

ასეა, მეფეს თუ არ ახლავს მრჩეველი ბრძენი,
სამეფოს მისას შეერყევა ფუძე და ბჰენი.

არ აღსრულდება ბრძანებანი მეფისეული,
უსამართლობა იქ იქნება წესად ქცეული.

სამართალსა და ბოროტებას არ გაჰყოფს ზღვარი,
მართლმსაჯულებას უგზო-უკვლოდ ექცევა მხარი.

ასე თანდათან დაიწგრევა სამეფო სრული,
უცხო ზმანებად გარდიქცევა რწმენა და რჯული.

რა კარგად უთქვამს რომელიღაც გრძნეულის ენას:
„სამართალია ქვეყნის ფუძე და არა რწმენა.

სჯობს მეფე, თუნდაც უღვთო, ოღონდ მართლად მსაჯველი,
ვიდრე მორწმუნე, მაგრამ თავის ხალხის მტანჯველი“.

აქა სვებედნიერი მეფისაგან შვილის შეძენის
სურვილის გამომჟღავნება და ბრძენის აზრები
ამ საკითხზე.

ოდეს იმ ბრძენმა განუმტკიცა ქვეყანა ტახტად
და მეფე იგი, მართლაც, ქვეყნის მპყრობელი გახდა,

კვერთხი, გვირგვინი, ტახტი ბედის ხონჩით მიერთვა,
ისქანდერივით განდიდდა და გაბედნიერდა.

მის ქებად ფუჰად დაშვრებოდა ყველა მგოსანი,
მის ჩრდილს ჰმონებდა ყველა მეფე — გვირგვინოსანი.

ესდენ უნადვლოდ გაელია ცხოვრება იქნებ,
მაგრამ უეცრად, ერთ საღამოს, მიეცა ფიქრებს:

თუმც უმაღლესი ნეტარების ბჭესთან მისულა,
თუმც აისრულა ამა ქვეყნად რაც რამ ისურვა,

რაც რამ ინატრა, ყოველივე, იმ ერთის გარდა,
რომ ძე არ ესვა და ეს ჰქონდა ერთადერთ დარდად.

არ ჰყავდა ვაჟი, რომ ელხინა, ცოცხლობდა ვიდრე,
არ ჰყავდა ვაჟი — ამ დიდებულ ტახტის მემკვიდრე.

ამ საფიქრალმა დაუბინდა მას სიხარული
და ბრძენს გაანდო მან ნალველი, გულში ფარული.

ბრძენმა მიუგო: ჰე, მეფეო, წადილი შენი
არის ნამდვილად კეთილშობილ ზრახვათა მჩენი.

ჰეშმარიტია შენი თხოვნა, შენი ვედრება
რადგან შვილს ქვეყნად ვერაფერი ვერ შეედრება.

ის არის კაცის სიხარული, კაცის ნალველი,
მას ძალუძს, ქვეყნად რომ განაგრძოს კაცის სახელი.

მან განგიქარვოს დანისლული გული ურვილი,
მან აღასრულოს შენი ზრახვა, შენი სურვილი.

სს

სანამ ცოცხალ ხარ, გაგინათოს სიცოცხლის დღენი,
აღარ იქნები — ააყვავოს სამარე შენი.

სიბერის წლები თუ დაედო მკლავებს ხუნდებად,
მას შეხედავ და სიჭაბუკე დაგიბრუნდება.

ვერრას დაგაკლებს, მისი შიშით, მოსისხლე მტერი, —
მისგან დარჩება მარტოოდენ მიწა და მტვერი.

აქა ბრძენისაგან კილვა ავხორცობისა,
ურომლისოდაც შვილის გაჩენა შეუძლებელია

ხელმწიფე, რჩევის მოლოდინში, გარდიქცა სმენად,
ბრძენი დაფიქრდა მცირე ხნით და ეს მოახსენა:

ჰოი, მეფეო, ვისაც ქვეყნად მემკვიდრე ნებავეს,
იძულებულ არს, რომ ემონოს ავხორცულ ვნებას.

ავხორცობისგან იბინდება გონი და აზრი,
მისით ჩლუნგდება აზროვნების მახვილი ბასრი.

თვალს ეკარგება მხედველობის უნარი სრული
და ანგელოსად ეჩვენება ბოროტი სული.

თვალეbs სინათლე წაერთმევა, გულს კი — გონება,
მთელი არსება ვნების ეშმას დაემონება.

ბედნიერების სრა-სასახლეს და წალკოტს გაშლილს
ვნებათაღელვის ნიაღვარი წალეკს და დაშლის.

გზა ვნებისა და ავხორცობის — შლამია მხოლოდ,
თუ შიგ ჩაეფალ, იქ დარჩები ბოლოს და ბოლოს.

ჯაცმა რომ მოსვას ვნების ღვინის თუნდ ერთი წვეთი,
ეამება და მოუნდება იმწამსვე მეტი.

ცოტ-ცოტაობით შეჰყვება და აღარ ეყოფა
და პატივსმყოფი დაეცემა და დაემხოზა.

ვნების შარბათი ტკბილია და იცის ჩათრევა,
გახსოვდეს მუდამ, რომ სიფრთხილე გმართებს ადრევე,

თორემ, როდესაც შეგაპარებს სავსე ფიალებს,
უცებ დაგძლევს და აქეთ-იქით გაწოწიალებს.

და სანამ შენთვის არ დადგება არყოფნის ჟამი,
მანამდე მისი ყმა იქნები ღლისით თუ ღამით.

აქა ბრძენისაგან დიაცთა კიცხვა, რომელნიც
ავხორცობის ბუდენი არიან, მაგრამ რომელთაგან
იშვიან ყრმანი

ჟინი, ვნება და ავხორცობა მიგიყვანს ქალთან,
დაგაბრძანებს და დაგიყენებს ორთავე თვალთა.

ქალისთვის ას წელს ღამეებს რომ თეთრად ტეხავდე,
ოქრო-ვერცხლითაც რომ შეკაზმო თავით-ფეხამდე,

ოქროს შანდლები რომც აუნთო ასი ათასი,
მისცე რჩეული ფარჩეული, დიბა-ატლასი,

რომც არრა ჰკადრო მის ყურს, ლალის საყურის გარდა,
რომც დაუკიდო სასთუმალთან ძვირფასი ფარდა,

რომც მსახურებდე, თაყვანს სცემდე მორჩილად, მდაბლად,
ნუგბარ- ნუგბარი კერძებით რომ აღუესო ტაბლა,

ნასადილევზე, რომ გიბრძანოს, მწყურვალ ვარო,
ძვირფასი თასით რომც მოართვა ქავსარის წყარო,

მეფური ხილი რომ მოგთხოვოს, რომც არ დაზარდე
და მოუტანო ხილი ზღაპრულ ბაღში ნაზარდი,

ეს ყოველივე მისთვის მაინც არაფერია,
მადლიერება მის დავთარში არა სწერია.

შემოგწყრება და მთელ შენს ამაგს წარიღებს ქარი,
დიდსულოვანი, ვის უნახავს ამქვეყნად ქალი?

გინდ მისი სახე წმიდა დაფის იყოს ბადალი,
ზედ ვინ იპოვოს ერთგულების სიტყვა მართალი?

ქალი, რომელსაც სწამდეს ფიცი და ერთგულება,
ვის ჰყავს ნანახი, ან ამ ქვეყნად სად ეგულება?

რომ არ ებუროს ვერაგობის მაცდური ფარდა,
სხვა საფიქრალი ჰქონდეს რამე, ლალატის გარდა.

რომც გაატარო მასთან ერთად მრავალი წელი,
გაკავშირებდეს სიყვარულის ალერსი მწველი,

ერთი წამითაც რომ განშორდე, სიყვარულს, მტკიცეს,
დაივიწყებს და იმავ წამში ნიაფ-ქარს მისცემს.

თუკი მოხუცდი და სიბერის ტვირთმა დაგძალა,
ეჰ, იცოდე, რომ ქალმა უკვე სხვაზე გაგცვალა,

ბრგე ჰაბუკს ვინმეს შესთავაზა ადგილი შენი
და მას განუხვნა სანეტარო სიამის ბჟენი.

აქა ბრძენის მიერ მეფისათვის ქალების
დაუხმარებლად ვაჟის შეძენა და მისი
აღსაზრდელად ძიძის აყვანა

ოდეს იმ ბრძენმა ასე დაჰგმო დიაცთა ჯიში
და მეფეს გულში ჩაუსახა მათდამი შიში,

ადგა და თვითონ სასწაული იწყო მისნური,
ვერვინ მიუხვდა, თუ რა ჰქონდა მას გამიზნული.

ადილო თესლი, მყუდრო ბინა მას განუმზადა
და ცხრა თვის შემდგომ იშვა ვაჟი, მშვენი, უზადო.

არვინ უწყოდა, სასწაული მოხდა როგორი,
მეფის ვარდნარში გაშლილიყო უცებ კოკორი.

მეფის გვირგვინი კიდევ უფრო ბრწყინვალე გახდა,
უფრო ამალლდა, განდიადდა სამეფო ტახტი.

ბავშვმა თვალები ვარსკვლავებად რომ გაახილა,
პატარას, მყისვე, სალამანი მისცეს სახელად.

რომ არ ჰკლებოდა ყრმას დედის რძე, სითბო, ალერსი,
ძიძად უშოვეს ერთი ქალი ულამაზესი.

არ იქნებოდა ოცი წლისაც, აბსალი ერქვა,
სახე — მთვარე და სხეული კი — სიცოცხლას ფეთქვა.

ყოველი ნაკვთი დახვეწილი, სარო-სხეული,
ნაზი, მსუბუქი, ატყორცნილი და მოქნეული.

თმის განაყოფი თხემს გადასდევს ვერცხლისფერ ზოლად,
მის აქეთ-იქით ფაფუკი თმა მუშკივით ბოლავს.

მაჯების სიმსხო ნაწნავები სცემდა კოჭამდე,
რომელნიც მნახველთ სიყვარულის ხუნდით ბოჭავდნენ.

საროდ აშოლტილს მთვარედ ადგა სახის ნათელი,
მეფეთა ჯილა მისი ფეხით იყო სათელი.

მას შუბლი ჰქონდა სარკესავით და გაყოლებით
წარბები აჩნდა ისე, როგორც ჟანგის ზოლები.

მიბნედილ თვალებს ერეოდა თითქოსდა ძილი
და ზედ ეფინა მოცახცახე წამწამთა ჩრდილი.

26

ყურები ჰქონდა, ვით სადაფი, ნიჟარა წყვილი,
რათა ექცია მარგალიტად სიტყვები ტკბილი.

კბილები ჰქონდა — მარგალიტის უზადო რიგი,
ლალის კოლოფში ინახავდა ამ მძივებს იგი.

ბაგე — უტკბესი, ვიდრე თავად ეგვიპტის ყანდი,
მრავალ მნახველს რომ გაუჩინა ჰმუნვა და დარდი.

ყელს შეხედავდი, სურააო, იტყოდი, ვერცხლის,
ქანდაკი იყო, მაგრამ გულში ბუდობდა ცეცხლი.

წყლის ზედაპირი თუ გინახავთ, უძრავად მდგარი,
რომელსაც დაჰბერს უცაბედად ძლიერი ქარი.

და ზედ ბუშტებს რომ აათრთოლებს, სინაზით სავსეთ,
აბსალსაც მკერდზე ძუძუები უთრთოდა ასე

ქვემოთ მუცელი, მოციმციმე და საამური,
ვით სპილოს ძვალი, ლბილი, როგორც სიასამური.

ნახავ და არაა მოგინდება, ალერსის გარდა,
კოცნის სურვილი იმა ქვეყნად წაგყვება დარდად.

იმ მუცელს ქვემოთ... მაგრამ სჯობს, რომ შეწყვიტო სიტყვა,
მის მშვენებაზე ის ვიკმარო, რაც უკვე ითქვა.

დე, ამ სხეულის სხვა ნაწილებს ფარდა ფარავდეს
და საიდუმლოდ დარჩეს იგი აწ და მარადის.

აქა სალამანის მშვენიერების სრულქმნა,
აბსალისაგან მისდამი სიყვარულის
გამომჟღავნება და მაცდურობანი მისნი
სალამანის დასატყვევებლად

ოდეს შეიქმნა სალამანა ლალი და მშვენი,
მისმა სიტუროფემ გადალაზა სრულყოფის ბჭენი.

ნაზად ნაზარდი აეშოლტა ტანი საროსი
და სახის წალკოტს დაეკვება მზე და ტაროსი.

და თუ აქამდე უმწითარი იყო ნაყოფი,
ღროზე მომწიფდა, სილამაზის მზეში ნამყოფი.

და აბსალს ეგზნო სასურველი ხილის სურნელი,
ვერ დაიურგა მან ურვილი გულის სურვილი.

მაღალ ტოტს ესხა სამწუხაროდ ნაყოფი იგი,
ვერ გააღწევდა ნდომის მოკლე ქამანდი იქით.

მაგრამ აბსალი, კეკლუცობით გულთა ამკლები,
განა მშვენებით სალამანზე იყო ნაკლები.

მაცდუნებელი სილამაზის სავსე ფიალა
მას შეაპარა და საქმენი დაატრიალა...

ხან წამოშლიდა მიმოკლავნილ დაღალებს კეხთან
და სველი მუშკით შავად ნაფერ ბორკილებს გრეხდა,

რომ ამ ბორკილთა ტყვედ ექცია ჭაბუკი ნორჩი,
მერე გახდიდა თავის ნება-სურვილის მორჩილს.

ხან იმის თვალწინ თმას გაშლიდა, გადივარცხნიდა,
ნაწნავს იქნევდა ხან მარჯვნიდან და ხან მარცხნიდან.

თითქოს ჩიოდა: „გული მწველი წადილით სავსე,
როდემდის უნდა იტანჯოს და ეწამოს ასე?“

ხან, თუმც მის სახეს არც უნდოდა რაიმეს წასმა,
მაინც თვალ-წარბზე მატულობდა სურმა და ბასმა.

მონადირემა მისი სურდა წარბთა მშვილდებით,
რომ მოელხინა, მოსვენებით და დამშვიდებით.

ირგვლივ გარემოს აბნელებდა ნასურში თვალით,
რათა მის სატრფოს აბნეოდა გზაცა და კვალიც.

ვარდივით ღაწვზე იმატებდა ვარდისფერ ფენას,
რათა მის სატრფოს წართმეოდა თმობა და თმენა.

და დახატული ჰქონდა ღაწვზე პატარა ხალი,
რომ ამ საკეხკით მიეზიდა ის გული მფრთხალი.

ზოგჯერ ღიმილის ყანდს აფრქვევდა იქით და აქეთ,
და მარგალიტის ყუთის მსგავსად გახსნიდა ბაგეთ.

რომ აეკინძა ტკბილ სიტყვათა წკრიალა მძივი
და მოეხიბლა სატრფოს გული, უცხო და ცივი.

ზოგჯერ საკინძეგაღელვებული იდგა მის გვერდით,
და ოქროს ბურთებს მაცდუნებლად აჩენდა მკერდით,

რომ ამ ხრიკებით წაერთმია მისთვის გონება
და შესძლებოდა დატყვევება და დამონება.

ასე სხვადასხვა ოინებით ჭაბუკს იწვევდა,
ხან სახელოებს გამომწვევად იკაპიწებდა,

რათა აღენთო იმის გულში ვნებათა ცეცხლი
შიშველი მკერდის ოქროთი და მკლავების ვერცხლით.

დააქროლებდა ტანს ალვისას ზევით და ქვევით,
ფეხებისა და თეძოების თრთოლვით და რხევით.

რომ დაეთრგუნა სალამანის გვირგვინი, განგებ,
ლამაზ წვივებზე წამოცმული რგოლების ჰანგებს.

ათასნაირი ხრიკებით და მაცდური გზებით
სურდა ჭაბუკი უფლისწული აღენთო გზნები:

განთიადიდან მიმწუხრამდე, დღისით თუ ღამით,
სალამანს მარტოს არ სტოვებდა არცერთი წამით.

რადგან იცოდა, რომ მშვენებას ვერ უძლებს თვალი
და გულს აჩნდება სიყვარულის დაღი და კვალი.

მიჯნურის გრძნობა სატრფოს ხილვით თუ არ მდიდრდება,
ისე მის გულში სიყვარული ვერ დამკვიდრდება.

აქა აბსალისაგან სალამანთან მისვლა და
იმათგან განცხრომის მიგნება ერთმანეთთან
შეყრისა გამო

ოდეს სალამან განიმსჭვალა აბსალის ვნებით,
უმალ აღენთო აბსალს ბედის ვარსკვლავი გზნებით.

კვლავ განეახლა სიყვარული, დიდხანს რომ მალა,
და მიმქრალ იმედს მოეჭარბა სიმხნე და ძალა.

იგი შემთხვევას ეძიებდა, რათა დროებით
ეხელთა სადმე თავის მთვარე განმარტოებით.

რომ მის ბაგეზე დაეშრიტა თავის სურვილი
და მიჩქმეოდა იმა ბაგეთ, სულით ურვილი.

გამოხდა ხანი, სულმა კრძალვის ვანი დატოვა,
აბსალმა ღამით სალამანი განიმარტოვა.

ლანდად განერთხა, იმის ფერხთით ჩრდილივით გაწვა,
და წვივებს მისას სასოებით მიანდო ღაწვი.

აღივსო გზნებით ღირსეული იგი სალამან,
იჩინა თავი სიქველემ და მისმა ძალამან,

დასწვდა, პერანგად გულს აიკრა ჟინით მხურვალი
და ვნების წყაროს დაეწათა შმაგი მწყურვალი.

ვნებათა ღელვას ცხელმა კოცნამ მისცა სათავე
და ორთა, სწორთა, მას მიანდეს გზნების სადავე.

კოცნიდნენ ერთურთს, მიეწებნენ ბაგეს ბაგენი,
აღევსოთ თასი სიამისა, სულს რომ აგემეს.

თუმც გრძნობა იყო ბაგეებით ნათავთავარი,
მაგრამ წინ ჰქონდათ მიჯნურთ საქმე, უფრო მთავარი.

აღიგზნო ვნება, მოტანალი აქამდე დარდად,
და ჩამოიხა იმათ შორის სირცხვილის ფარდა.

განიხსნა ხლართი მათ შორისი უკანასკნელი
და უფრო მჭიდროდ შეეკვანძნენ ერთურთს განსკვნილნი.

ის შაქარია უტკბესი და ჰა, რძეც აქ არი,
და ამა რძეში უცებ ჩადნა იგი შაქარი.

სასაზე შერჩა სულს შაქრიან რძის გემო ტკბილი
და მოეახლათ განთიადის საამო ძილი.

აქა სალამანისა და აბსალისაგან ზღვაში გასვლა,
აყვავებულ კუნძულამდე მიღწევა და
იქ იმათგან ვანისა და სიმშვიდის პოვნა

გზად გაეშურა სალამანი აბსალთან ერთად,
არად ჩააგდო მოსაწყენი რჩევანი ბრძენთა.

შეგონებათა განიშორა ბანდი და თანგი,
ზღვას მიეახლა და ნაპირთან ჩამოხსნა ბარგი.

ზღვა იყო დიდი, უნაპირო ზეცათა მსგავსი,
მის მკვიდრთ თვალები უელავდათ, ვით ვარსკვლავთ დასი.

გაჭიმულიყო ამა ქვეყნის კილით კიდემდე
და წყალნი მისნი განუზომელ სიღრმეთ იტევდნენ.

ჰქონდა ტალღები შფოთიანი, მთებისოდენი,
ელტვოდა ნაპირს ამ ტალღათა მთების მოდენით.

თითქოს ვიდოდა ქარავეანი ურიცხვ აქლემთა,
და გაშმაგებით პირქარიან თავებს აქნევდა.

გაოცდებოდა თვალი ურიცხვ თევზთა მნახველი,
ელავდნენ, როგორც დაფერილი, ბასრი მახვილი.

გამჭრიახთათვის ეს ნათება ზღვას კი არ ჰგავდა,
ჩინურ აბრეშუმს თითქოს ვილაც სირმით ჰქარავდა.

ორად ჭობდნენ წყლის ზედაპირს, კუდს რომ გაკრავდნენ,
თითქოს ჭრიანო ცისფერ ღიბას ვერცხლის მაკრატლით.

ოდნავადაც რომ შეძრულიყო ფსკერზე ნიანგი,
დაინთქმებოდა ელდისაგან ცათა ციაგი.

მთლად ზღვას მოეცვა სალამანის თვალსაწიერი,
გზების ძიებამ შეუტვალა ჰაბუკს იერი.

ნაპირთან ნავი შენიშნა და არ ენდო თვალებს,
ზღვის სილურჯეში ჩანდა როგორც ახალი მთვარე.

მშვიდობით ჩასხდნენ ორნივე და სწყალობდათ ზეცა,
ახალ მთვარეში ერთად იყო მთვარეც და მზეცა.

იალქანსავსე შეტოკდა და დაიძრა ნავი,
გედვიით გაჭრა ტალღები და ზღვას მისცა თავი.

მკერდით გააპო სიძნელენი შორი გზისანი,
მიაჩქარებდა გამალებით მგზავრთა მიზანი.

თუმც მშვილდსა ჰგავდა გარეგნულად ხომალდი იგი,
ისარზე სწრაფად გაარღვია ტალღათა რიგი.

ერთი თვის შემდგომ, ოდეს ზღვათა გააპეს ჩქერი,
ოდეს ქართაგან შეეცვალათ სახე და ფერი,

წააწყდნენ კუნძულს, დამშვენებულს აყრილი ტევრით,
მის ქებად ბევრი დაშვრებოდა მეხოტბე მჭევრი.

ფრთოსანნი ნაირ-ნაირნი და სხვადასხვა ფერთა
მთელი ქვეყნიდან შეყრილიყვნენ ამ ტევრში ერთად.

აქეთ ლამაზად მოგოგმანე გუნდი ჩიტების,
გვირგვინოსანი ხოხბები და ჭრელი გვრიტები,

იქით კი სხვანი, მგალობელნი, საამურები,
თითქოს ნისკარტში უპყრიათო სალამურები.

ხეთა რტოები ერთმანეთზე გადახლართული,
მათში ჩიტები, პაექრობის ჟინით გართული.

ყოველ ხის ძირას ხილი, უხვად ჩამონაყარი
და აღრეული ზოგი ხმელი, ზოგი ახალი.

ყოველ ხის ძირას წყაროს წყალი, ამო და გრილი
და ნაფლეთ-ნაფლეთ მიმოყრილი მზვარე და ჩრდილი.

რტოთა გაწედილი ხელნი თრთოდნენ ქართა წინარე,
საესე პეშეებში ვერ იტევდნენ ოქროს ღინარებს.

ველარ შეეკრათ მჭიდროდ მუჰა, საესე ფულებით
და თითებსშუა ეპნეოდათ განძი ულუვი.

სამოთხის ბაღი, არხილული, თანაც როგორი,
თითქოს უეცრად გაშლილიყო როგორც კოკორი.

თითქოსდა ნილაბჩამოხსნილი, კდემათა მჩენი,
განკითხვის ღღემდე გახსნილიყო ედემის ბჟენი.

სალამანმა რომ თვალი მოჰკრა ამა მშვენებას,
მას საველი გზის გაგრძელება აღარც ენება.

არც იმედი და არცა შიში მის გულსა შინა,
აბსალთან ერთად ჩამოხდა და აქ ჰპოვა ბინა.

სულით, სხეულით შენივთულნი, ლალნი და ერთნი
ფშვენდნენ, იშვებდნენ, ვით ვარდი და შროშანი თეთრი.

განაოტებნი საუბარს და სხვათა ხმათაგან,
განშორებულნი ზრუნვასა და რჩევას სხვათაგან.

არც საყვედური, არც კიცხვა და არცა პირობა,
არც მაცდურობა, მლიქვნელობა და ორპირობა.

უეკლო ვარდი, ნეტარებით მკერდს მიღებულნი,
უებრო განძი, უგუშაგოდ მიტოვებული.

წალკოტის ჩრდილი საამური და ტკბილი ძილი,
იქვე ყოველწამს მოჩუხჩუხე ნაკადი გრილი.

ზოგჯერ ბულბულთან მოსაუბრეთ ნახავთ ორთავეს,
ზოგჯერ თუთიყუშს ეწვევიან, ბაასს მორთავენ,

ხან ფარშევანგთან სეირნობენ, წყნარად და ნელა,
ხან კი გნოლებთან გოგმანებენ მინდვრად და ველად.

არა აქვთ დარდი და გულსავესეთ შვებით და ლხენით,
ტკბილად და ამოდ ულამდებათ ნეტარნი დღენი.

რა სჯობს, როდესაც სატრფოსაგან არგამიჯნული
იშვებ და მკერდზე გისვენია ლალი მიჯნური,

როცა იხუტებ შენს ოცნებას, შმაგი და ხელი,
და არვის ძალუძს შეგიშალოს იმჟამად ხელი.

აქა მამის ყვედრებათაგან სალამანის გულის
შეჭირვება, მისგან უდაბნოში წასვლა, ცეცხლის
აღგზნება, აბსალთან ერთად ცეცხლში შთანთქმა,
აბსალის დაწვა და სალამანის გადარჩენა

ვინ იტანჯება ამა ქვეყნად მიჯნურთა დარად,
სხვა მძიმე ხვედრი იმის გვერდით არ მოჩანს არად.

მიჯნურთა გულში არ ნელდება სევდა-ნაღველი,
მიზანს ვერ აღწევს საწაღელი, გულის მდაღველი.

სასმენლად უმძიმს კიცხვაცა და რჩევაც კეთილი
და იტანჯება ამ კედლებში გამოკეტილი.

ოდეს სალამანს ამ რჩევებმა უმატეს დარდი,
გაგულისდა და განიძარცვა სიმშვიდის კვართი.

მოსძულდა ყოფნა, მისმა გონმა დაჰკარგა ჩინი,
და ხელად ქცეულს მოეახლა არყოფნის ჟინი.

ყოფნას არყოფნის კაეშანი თუ მოესია,
მაშინ სიკვდილი სიცოცხლეზე უმჯობესია.

და სალამანი თავგანწირვით აბსალთან ერთად
წარხდა უდაბნოდ, სად საუფლო არს ოდენ მტვერთა.

გამალებულმა სალამანმა ფიცხლად, სიჩქარით,
მთად ააჩონჩხა მიმოყრილი ფიჩხი, ჩინჩხვარი,

და ოდეს მორჩა სახმილისა თვისის შენებას,
აღანთო იგი და აქცია ცეცხლის ენებად,

და რა იხილეს, გაიხარეს ცეცხლის ნახვითა,
ხელჩაკიდულნი შიგ შთაინთქნენ მლიმარ სახითა.

გრძნეულმა მეფემ, შვილის დარდი გულზე რომ აწვა,
მყის განიზრახა მარტოოდენ აბსალის დაწვა.

სურვილმან მისმან მისნობანი გამოაჩინა,
აბსალი დასწვა, სალამანი გადაარჩინა.

ერთი — ბაჯაღლო, მეორე კი — ყალბად ნაფერი,
ბაჯაღლო დარჩა, არ დააკლდა მას არაფერი,

ყალბი კი გაჰქრა, ვით წესია ცისა და მიწის,
ცეცხლში ხალასი ოქრო რჩება, ყალბი კი იწვის.

საქმენი კაცთა არის მათი ბედი და ხვედრი
და ვინც ეს იცის, იგი ფუჰად სხვას არვის ჰყვედრის.

ამა სიტყვათა მგმობელი და უარყოფელი
ის არს, ვინც განვლო უმეცრებით წუთისოფელი.

შენი პატივი

შენიშვნები აგებულია შემდეგ პრინციპზე: ძველი ირანული და სა-
შუალო სპარსული ლიტერატურის ძეგლების კომენტარს უშუალოდ მო-
სდევს მათში გამოყენებულ სპეციალურ ტერმინთა და სახელთა ახსნა-
განმარტებანი. კლასიკური პოეზიის კომენტირებისას წარმოდგენილია
მოკლე ცნობები ყოველ პოეტზე, ხოლო აღმოსავლურ სიტყვათა და სა-
ხელთა ახსნა დართულია ბოლოში და იგი საერთოა წინამდებარე კრე-
ბულში წარმოდგენილი კლასიკური პერიოდის ყველა ტექსტისათვის.

„გათების“ კომენტარი და ლექსიკონი ეკუთვნის აკადემიკოს გიორგი
ახვლედიანს, „არღვი სურა ანაჰიტასი“ — პროფ. მზია ანდრონიკაშვილს,
„ზარერის იადგარისა“ — პროფ. თეო ჩხეიძეს, ხოლო სპარსული კლასი-
კური პოეზიისა — წინამდებარე კრებულის შემდგენელს.

ძველი ირანული პოეზია

ავესტის გათა-გალობანი

ავესტა ეწოდება ზოროასტრული რელიგიის საფუძვლად მიჩნეულ
წიგნს, რომელიც წარმოადგენს სხვადასხვა შინაარსის მქონე ნაწარმოებ-
თა კრებულს. იქმნებოდა იგი სხვადასხვა დროს — ათასზე მეტი წლის გან-
მავლობაში — დაახლოებით IX საუკუნიდან ძვ. წ. აღრ. ხოლო III საუ-
კუნემდე ახ. წ. აღრ. შედგენილია ავესტა ძველი ირანული ენის ერთ-ერთი
დიალექტზე (ძველი ირანულის მეორე დიალექტი იყო ე. წ. ძველი სპარ-
სული, შემონახული აქემენიდების ლურსმული წარწერების სახით). ავეს-
ტის პირვანდელი სრული ტექსტი არ გადარჩენილა. როგორც ვარაუდო-
ბენ, მისი ზოგი ნაწილი განადგურდა ალექსანდრე მაკედონელის მიერ
ირანის დაპყრობის დროს, ზოგი კი მოისპო ირანში ისლამის შემოქრის
შედეგად.

ავესტა არაა მხოლოდ სარიტუალო ტექსტი. ლოცვებსა და საკულტო
ჰიმნებთან ერთად მასში მოცემულია მრავალი დარიგება, კოსმოგონიური
მოტივები და სხვ... ავესტის ერთი ნაწილია აასნებში (ლოცვა, წირვა).
მათში გამოირჩევა გათა-გალობანი, როგორც აასნების უძველესი ნაწილი

(სულ 17), რომელიც, როგორც ჩანს, თქმულია თვით ზარათუშტრა-მქადა-
გებლის მიერ (ძველ ბერძნულად „ზარათუშტრა“ წარმოითქმოდა „ზორო-
ასტერ“, აქედანაა სიტყვები: ზოროასტრიზმი, ზოროასტრული და სხვ...)
ზარათუშტრას ქადაგებათა შინაარსია უმთავრესად ხალხის კეთილდღეო-
ბის შექმნა, კერძოდ — მომთაბარეობის მოშლა და მობინადრეობის დამ-
კვიდრება, მეტადრე — მესაქონლეობის განვითარება. აქ მოცემულია
ჩვიდმეტივე გათა-გალობის თარგმანი. მათი ნუმერაცია მიჰყვება მასნების
სათვალავს.

ავესტის გათები პირველად ითარგმნა ქართულად 1924 წ. (ითარგმნა
მხოლოდ 29-ე და 30-ე გათა: იხ.: „ჩვენი მეცნიერება“, № 2, გვ. 97—102).
შემდეგ ხანგამოშვებით იბეჭდებოდა სხვა გათების თარგმანებიც. დღეს
თარგმნილია ყველა 17 გათა. ავესტის გათა-გალობანი ასეთი სრული სახით
პირველად იბეჭდება ქართულ ენაზე.

გ ა თ ა - გ ა ლ ო ბ ა (-მასნა) 28

ამ გათა-გალობით იწყება ზარათუშტრას გათა-გალობანი, რომელთა
შინაარსშიც ჩანს ზარათუშტრას მქადაგებლური მოღვაწეობა. ჯერ იგი გა-
მოთქვამს იმედს, რომ მას დაეხმარებიან ზეარსნი ადამიანის მოქცევისა და
კეთილ გზაზე დაყენების, მეურნეობის შექმნის, კერძოდ — საქონლის
მოვლის საქმეში. ზარათუშტრა მზადაა ემსახუროს ზეარსთ, დარწმუნებუ-
ლი იმაში, რომ დაჯილდოებული იქნება სამოთხეში შესვლით, რასაც იგი
აღუთქვამს ძველ რწმენაში გაჯიქებული (უკეთუ ისინი მოიქცევიან), შემ-
დეგ ამას მოსდევს ვედრება ზეარსთა მიმართ, დაეხმარონ მეფე ვიშტას-
პას, ზარათუშტრას და ფრაშაოშტრას. ბოლოს ზარათუშტრა აღუთქმას
იმედი, რომ საიმედოდ დაიცავს ყოველ კეთილნამოქმედარს, რათა მო-
ახლოვდეს ამქვეყნიური გარდაქმნა.

ეს გათა-გალობა ითვლება ზარათუშტრას მოღვაწეობის პროგრამად.

გ ა თ ა - გ ა ლ ო ბ ა (-მასნა) 29

ამ გათა-გალობის შინაარსი — საუბარი მიმდინარეობს ზეარსთა სამ-
ყოფელში ხარის პირველსახე („სული“), ვითარცა ხვასტაგის მცველი,
უჩივის ადამიანს ზეარსთა წინაშე ცუდი მოპყრობისათვის და მოითხოვს
შეიწეობას მეურნეობის შემოღების სახით. აშას პასუხი ვერ აკმაყოფი-
ლებს მომჩივანს; იგი მიუთითებს აჰურა მაზდაზე, რომელიც გადამწყვეტია
ამ საქმეში; ხოლო მაზდა უპასუხებს, რომ ხვასტაგი განკუთვნილია ადამი-
ანისათვის, მეურნის დასაკმაყოფილებლად ხორციითა და რძისეულით.
შემდეგ ხარის პირველსახის მოთხოვნაზე ხვასტაგის მომვლელის დანიშნე-
ნის შესახებ ვოჰუშმანა აუწყებს მას, რომ, ღვთაებათა განკარგულებით,
ასეთია ზარათუშტრა. ხარის პირველსახე ჩივის, რომ უნდა იკმაროს
უბრალო მქადაგებელი, მაგრამ ითხოვს, რომ მქადაგებელს მიენიჭოს იმ-
დენი ძალა მაინც, რათა მან უჩრუნველყოს ხვასტაგის უშიშროება გარეშე

მტრისაგან. ამძალამინიჭებული ზარათუშტრა შექმნის კეთილყოფან და სიმშვიდეს. ხარის პირველსაზე ამბობს ზვასტაგთა სახელით: „მზად ვართ სამსახურად, უკეთუ აპურა შეგვეწევა“.

გ ა თ ა-გ ა ლ ო ბ ა (-მასნა) 30

შქადაგებელი მიმართავს მსმენელებს და ურჩევს მათ ორი სარწმუნოებიდან აირჩიონ კეთილის საწყისებიანი; ესაა აშას სამფლობელო — კეთილი და სიმართლე. დრუგის — ბოროტების სამფლობელო დაინგრევა და დაიღუპება, ხოლო აშას — კაცობრიობის კეთილი მომავლისაა.

გ ა თ ა-გ ა ლ ო ბ ა (-მასნა) 31

ღვთის მიერ მოვლენილი მქადაგებელი ზარათუშტრა ამცნობს მსმენელთ კეთილისა და სიმართლის გზას. იგი ებრძვის ცრურწმენას, ხოლო ვინც მას დაეხმარება, აღუთქვამს მაღალ ჯილდოს. მაზდა აპურამ (ანუ აპურა მაზდამ) შექმნა კეთილისა და სიმართლის ქვეყანაო, ამბობს ზარათუშტრა. ზვასტაგიც (საქონელი) მისი შექმნილიაო; იგი ურჩევს მსმენელთ, ემსახურონ მოზინადრე მეურნისა და არა მომთაბარეთა ინტერესებს. ესაა აშას სამფლობელო, რომელიც უპირისპირდება დრუგის სამფლობელოს, როგორც კეთილი — ბოროტს, აშას მოძღვრება მის მიმდევარს ანიჭებს ნეტარებას. ამის საპირისპიროდ დრუგის მოძღვრება ღუპავს ადამიანს. ამიტომ გონიერნი ირჩევენ აშას მოძღვრებას.

გ ა თ ა-გ ა ლ ო ბ ა (-მასნა) 32

იმ დიალოგს, რომელსაც ადგილი აქვს ზარათუშტრასა, აპურებსა და სამი წოდების (კულების მსახურნი, სამხედრო წოდებისანი და მეურნენი) წარმომადგენელთა შორის, ესწრებიან დაეგებიც. ზარათუშტრა მოითხოვს, მიჰყვენ მას საუკუნო ბედნიერების უზრუნველყოფისათვის. მათი პასუხი მიმართულია მაზდასადმი. — მზად ვართ დავეთა წინააღმდეგ საბრძოლველადო. ზარათუშტრას სიტყვა მიმართულია გრ'ჰმას (დავეთა მქადაგებლის) წინააღმდეგ და აფრთხილებს მსმენელთ, არ ჩაიდინონ დანაშაული, რადგანაც სასჯელი საუკუნოა. ვინც მის (ზარათუშტრას) მხარეზეა, სამართალს გაივლის, ხოლო ვინც მათ (დავეთა) მიერ ძლიერ დაზარალდა, მათთვის უზრუნველყოფილია სამოთხე. ბოლოს გამოთქმულია იმედი, რომ მაზდას შემწეობით, გრ'ჰმას და მისი მომხრეების მიერ ხალხის ჩაგვრას ბოლო მოეღება.

გ ა თ ა-გ ა ლ ო ბ ა (-მასნა) 33

ლოცვას აღავლენენ ზარათუშტრა და თემი, სამოთხის მოპოვებისათვის, განკითხვის ეამს ცეცხლით (ლითონით) გამოკლადში გადარჩენისათვის. ღვთაებებს აქვთ ძალა, დაეხმარონ ჩაგრულებს ამქვეყნადაც. მათ უნდა და-

იფარონ ისინი, ვინაიდან ბოროტების მიმდევარი მეტნი არიან რიცხოვნად. ბოლოს ათაგებს ზარათუშტრა იმით, რომ საქონლის მომვლელი იმსახურებს უდიდეს ჯილდოს.

გ ა თ ა-გ ა ლ ო ბ ა (-მასნა) 34

ზარათუშტრას აზრით, აშას მიმდევართ ენიჭებათ საუკუნო ჯილდო, ხოლო დრუგისას — საუკუნო სასჯელი. (პირველსავე სტროფში შეგვიძლია დავინახოთ, აგრეთვე, „შერეულნი“, რომელნიც ვერ ასხვავებენ აშასა და დრუგის მოძღვრებებს). ჯილდო ენიჭებათ, აგრეთვე, იმათაც, ვინც ებრძვის ყალბ რელიგიას, ან მოაქცევენ ყალბი რელიგიის მიმდევართ. დაჯილდოვებუნი მართალი რელიგიის მიმდევარნი და საქონლის მომვლენი.

ზარათუშტრა ღვთაებათა დარიგებით აქებს სოფლის მეურნეობას, რაც უფრო და უფრო იქცევის ხალხის ყურადღებას. იგი სთხოვს ღვთაებებს, დაეხმარონ მას, რათა მოხდეს გარდატეხა რწმენაში. მას იმედი აქვს, რომ თავისას მიაღწევს და საზეიმო ტონით აცხადებს: ყველაფერს შეასრულებს, რაც შეუძლია, რათა ღვთაებათა წყალობა დაიმსახუროს.

გ ა თ ა-გ ა ლ ო ბ ა (-მასნა) 43

ზარათუშტრა სთხოვს მაზდას დამსწრე მსმენელთა სურვილების აღსრულებას, როგორც სააქაო, ისე საიქიო სიცოცხლეში. ამისათვის მას იმედი აქვს მაზდას ძლიერებისა. ზარათუშტრას ურთიერთობა აქვს მაზდასთან; ვოჰუშმანა უშუაშვალა მაზდასა და მქადაგებელს შორის. ვოჰუშმანა ჰკითხავს ზარათუშტრას, თუ ვინაა იგი, ვის მხარეზეა და როდის აღიქვამს იგი მოძღვრებას; ზარათუშტრა უპასუხებს: მე ვარ ზარათუშტრა, ვარ აშას მომხრე და დრუგის წინააღმდეგი და მუდამ ამ მოძღვრებას აღვიქვამ. ზარათუშტრას სურს განსახიერებელი აშა. მაზდა ეცხადება მას აშასა და არმატის თანხლებით და ეცნობა ზარათუშტრას სურვილებსა და კითხვებს. ზარათუშტრა გამოთქვამს რწმენას, რომ თავისი მქადაგებლური მოვალეობის აღსრულებისას აღამიანთა მხრივ მას უსიამოვნება არ მოეღოს. ზარათუშტრა თხოულობს მომავლისათვის სამოთხეს, ხოლო დღევანდლობისათვის — ძალას, რათა შეძლოს ურწმუნოთა დამარცხება. არმატი აღუთქვამს მას მისი სურვილის ასრულებას, მაგრამ უბრძანებს, შეწყვიტოს მეგობრული ურთიერთობა ურწმუნოებთან, რაზედაც ზარათუშტრა გამოთქვამს თავის რწმენას და იმედს სამუდამო სამეუფეოს შექმნის შესახებ.

გ ა თ ა-გ ა ლ ო ბ ა (-მასნა) 44

თვითეული სტროფი (უკანასკნელის გარდა, რომელიც შეიძლება არც იყოს პირვანდელი) იწყება ზარათუშტრას ერთი და იმავე შეკითხვით მაზდას მიმართ. პასუხები შეკითხვებზე თითქმის უკვე მოცემულია შეკი-

თხვისეფ ფორმაში, ან სხვა გათებში. როგორ ვილოცოთ, რომ თქვენ (იგულისხმება ზეარსნი, ამიტომაა მრავლობითი) შეგვეწოთ? მეორე სიცოცხლე (საიქიო) მოგვითმას თუ არა ბედნიერებას? შემქმნელია თუ არა ყველაფრისა მაზდა? უჩვენებენ თუ არა სწორ გზას ზარათუშტრას? ენდობიან თუ არა მას? როგორ მოექცევიან ზარათუშტრას მტერს? მიეთითება თუ არა მას, თუ ვინაა მხსნელი? მივალწევ თუ არა მიზანს? მივიღებ თუ არა ამქვეყნად ჯილდოს?

ბოლო სტროფში მოცემულია საქონლის სავალალო სურათი დაევათა ბატონობისას.

გ ა თ ა-გ ა ლ ო ბ ა (- მასნა) 45

ზარათუშტრა მოითხოვს, რომ მოუსმინონ მას ყურადღებით, რათა ცრუ მოციქულმა არ ავნოს ადამიანს. მოცემულია დაპირისპირება ორი წინარესულისა (კეთილისა და ავისა), გახაზულია ის სიტყვა, რომელიც კაცობრიობას მოუტანს სარგებლობას, ესაა „სოფლის მეურნეობა“. სამუდამო მეუფების შექმნისას მაზდა უჩვენებს ყველას, თუ რა ჯილდო ან სასჯელი დაიმსახურეს მათ. უნდა ილოცონ მასზე, რათა ამქვეყნად სიმდიდრე უბოძოს მათ, ხოლო იმქვეყნად სამუდამო კეთილყოფა.

გ ა თ ა-გ ა ლ ო ბ ა (-მასნა) 46

ზარათუშტრა ჩივის, რომ ადამიანების მოქცევის საქმე არ მიდის წარმატებულად. ყველანი მე მეწინააღმდეგებიანო. არა ვარ იმდენად მდიდარი, რომ გავლენა მოვიბოვო: მე მხოლოდ შენი (ღვთაების) იმედი მაქვს. შენგან მოველოდები, რომ მალე მოხდეს გარდატეხა, ჩემდა საკეთილდღეოდ და დამეხოს იმ თავადის ძლიერება, რომელიც მთავარი დამაბრკოლებელია მოქცევისა.

მომდევნო ტექსტი მიმართულია მათდამი, ვინც რწმენა მიიღო. თუ ძლიერმა (ე. ი. აშაიანელმა) მიიღო დრუგიანელი და ისინი მორიგდნენ, მან უნდა აცნობოს ამის შესახებ თავისიანებს, რათა დაცულ იქნენ მორიგების დარღვევის შემთხვევაში. გამოთქვამს იმედს, რომ ღვთის შეწევნით დაემხობა მოძალადეობა, ყველაფერი კეთილად დამთავრდება და მოძალადე სასჯელს მიიღებს. ზარათუშტრა ლაპარაკობს თავის თავზე, რომ მან პირველმა თქვა სიტყვა საიქიო სიცოცხლეზე, რომ ვინც მას გაუგონებს, ის სამოთხეში მოხვდება. ვინც არ დაუჯერებს, ის — ჯოჯოხეთში. იგი დარწმუნებულია, რომ ისინიც, ვინც ღლეს გვერდზე დგანან (ე. ი. იწყნარებენ ახალ მოძღვრებას), ისინი მიიღებენ მას და სამოთხეში მოხვდებიან. მოქცევის მეთაურნი ვიშტასპა, ფრაშაოშტრა და ჯამასპა მიიღებენ უმაღლეს ჯილდოს. ზარათუშტრა იმეორებს, რომ მისი მომხრენი დაჯილდოებულნი იქნებიან. ამიტომ ვისაც სურს მიიღოს მაზდა-საგან მიწიერი და ზეციური ჯილდო, უნდა ერწმუნოს მას (ზარათუშტრას).

ვინც აზრით, სიტყვით და საქმით ერთგულია წმიდა სულისა, მიიღებს მაზდასაგან უმაღლეს ჯილდოს, ვისაც აქვს იმის შეგნება, რომ მაზდა არის მამა წმიდა სულისა, რომელიც ქმნის საქონლისათვის საძოვარს. აშაიანელთა მოვალეობაა, დააზარალონ დრუგიანელი, რაც აშაიანელთათვისაა შექმნილი, მასთან დრუგიანელს არა აქვს ხელი. იმედი უნდა გქონდეს, რომ წმიდა სულისა და ცეცხლის საშუალებით რწმენაში მოქცევა შესრულდება.

საბოლოოდ (საიქიოს) რომ აშა გაიმარჯვებს დრუგზე, ეს გადაწყვეტილია, მაგრამ იმედია, — ურწმუნონი ამქვეყნადაც დამარცხდებიან. ვინც გონიერია, იგი მოიქცევა მაზდას მცნებისამებრ. ვინც ყოყმანობს, ისინი გათიშულნი არიან, როგორც მორწმუნეთა, ისე ურწმუნოთაგან არმატი ზრუნავს როგორც ადამიანზე, ისე საქონელზე. ვისაც სურს სამოთხეში მოხვდეს, მან უნდა დაიფაროს საქონელი ადამიანის მძვინვარებისაგან (იგულისხმება ორგანიზმი — თავაშვებული ქეიფი, ლოთობა...). ზარათუშტრა ეკითხება მაზდას მომავლის შესახებ. ზარათუშტრა მიმართავს წარჩინებულთა წრეებს, რომ მათ უნდა იხსნან ქვეყანა მძვინვარების წინააღმდეგ ბრძოლით.

სარწმუნოების საშინელი მტერია მეზობელი მთავარი ბ'ნდვა და მი-სი ცრუ მქადაგებელი. დაიღუპოს იგი. რასაც იგი მოძღვრობს, საზიანოა, უნდა ერიდოთ მას, რადგან ისინი (ბ'ნდვას მომხრენი) საქონელს ცუდად ეპყრობიან, ამიტომ ისინი ჯოჯოხეთში მოხვდებიან — მაშინ, როცა მაზდას სამეუფეოში დიდი ბედნიერებაა. ზარათუშტრას ეხმარებიან: ფრა-შათუშტრა, რომელიც სამოთხეში მოხვდება, აგრეთვე ჯამასპა. ბოლოს ზარათუშტრა ეკითხება მაზდას, დაეხმარება თუ არა იგი თავის მქადაგებელს.

ზარათუშტრა ეკითხება მაზდას: დაეხმარებიან თუ არა ზეარსნი სიკვდილის შემდეგაც? მქონდეს თუ არა იმედი, რომ სამოთხეში მოხვდები? მაზდას დადებითი პასუხის შემდეგ ზარათუშტრა ამბობს, თავადი ვიშტაპისადმი არაპირდაპირი მიმართვით, რომ ახალი რწმენა გავრცელდება მტრულად განწყობილ მეზობელ ქვეყანაშიც. თქვენს მქადაგებელს აცნობეთ თქვენი მცნებანი, რათა კაცობრიობა ვიდოდეს სწორი გზით. შენეწიეთ თქვენს მსახურს, რომელიც არ დაიღუპება თქვენს სამსახურში შე

აღუთქვამ ჩემს თემს, რომ მე მასთან ვარ აქაც და საიქიოშიც. რაც მიქნა ან რასაც ვიზამ, ყველაფერი თქვენს სადიდებლად. სანამ ვცოცხლობ, თქვენ გადიდებთ. თქვენც დამეხმარეთ, ჩემი დანიშულებათ, რომ შეეასრულო.

გ ა თ ა - გ ა ლ ო ბ ა (- მასნა) 51

ზარათუშტრა მიმართავს ზეარსთ: მსურს მე და ჩემიანები მოვხედეთ სასუფეველში; აგრეთვე, მართლმორწმუნენი, მიწის ძეშა და მწყემსები. დრუგის მომხრეებს მოელის წარწყმედა, ხოლო აშას მომხრეებს — ბედნიერება. დრუგის მომხრეა და კაცობრიობის მტერი, ვინც ეწინააღმდეგება ზარათუშტრას. ვინც მე უარი მითხრა თავშესაფარზე, მას იმ სოფელს მოელის წარწყმედა. ზარათუშტრა სთხოვს მათ კეთილსოფელს ხელისშემწყობისათვის: მთავარ ვიშტასპისა, ჰოვგვას გვარის ფრაშაოშტრასა და ვიშტასპასა და მადიოჰმანჰასთვის. ბოლოს ევედრება საუკუნო ჯილდოსათვის.

გ ა თ ა - გ ა ლ ო ბ ა (- მასნა) 53

ამ გათა-გალობაში კარგად ჩანს ზარათუშტრას ცოცხალი სახე: ზარათუშტრა, რომელიც ლაპარაკობს მესამე პირში, თავის უმცროს ასულს, პოურუჩიტას, ცოლად აძლევს ჯამასპას. ქორწინებას ესწრებიან: ვიშტასპი, ფრაშაოშტრა და ზარათუშტრას გაყიშვილი. აქვეა რამდენიმე სასიძო და გასათხოვარი ასული (საქორწინებელნი).

გ ა თ ე ბ ი ს ლ ე მ ს ი კ ო ნ ი

ა დ ა (ნაცვალგება) — ერთ-ერთი ზეარსი ანუ აპურა.

ა ე შ მ ა (მძვინვარება) — ერთ-ერთი დაევა.

ა კ ა მ ა ნ ა (ბოროტი აზრი) — ერთ-ერთი დაევა.

ა მ რ ტ ა ტ (უკვდავება) — ერთ-ერთი აპურა.

ა შ ა — (სიმართლე, სამართლიანი) — უპირისპირდება დრუგს, ყველა აპურაზე უმაღლესი, მაზდას გარდა. მაზდას უახლოესი მრჩეველი და მისი სურვილის აღმსრულებელი. ა შ ა ი ა ნ ი, ა შ ა ი ა ნ ე ლ ი — აშას მიმდევარი.

ა რ მ ა ტ ი (კეთილსანდო) — აპურა, დედამიწის ღვთაება.

ა შ ი (ხვედრი, ჯილდო) — ერთ-ერთი აპურა.

ა ჰ უ რ ა (ღვთაება) — ზეარსი, უპირისპირდება დაევას.

ბ ' ნ დ ვ ა (პიროვნული სახელი) — ზარათუშტრას მოძღვრების ერთი მოწინააღმდეგე, მთავარი.

გ ა თ ი შ ე ი ს ხ ი დ ი — ხიდი, რომელთანაც მიდიან გარდაცვლილთა სულები. მსაჯული გააცალკევებს კეთილებსა და ბოროტებს გაღმამოღმა.

გ ლ ე ხ ი, მ ე უ რ ნ ე — მიწათმოქმედი და მწყემსი.

გ რ ' ჰ მ ა (პიროვნ. სახელი) — დაევთა რელიგიის მსახური, ზარათუშტრას მოწინააღმდეგე.

და ე ვ ა (ცრუ ღვთაება) — უპირისპირდება აპურას, ბოროტი სული.

და ე ნ ა (პიროვნულობა) — ადამიანის სულიერი თვისებანი.

დ რ უ გ ი (სიცრუე, ტყუილი) — უპირისპირდება აშას. დ რ უ გ ი ა ნ ი,

დ რ უ გ ი ა ნ ე ლ ი — დრუგის მიმდევარი.

ე ა ჰ ი შ ტ ა მ ა ნ ა (საუკეთესო აზრი) — იგივეა, რაც ვ ო ჰ უ მ ა ნ ა. !

ე ი ვ ა ჰ ვ ა ნ ტ ი (პიროვნ. სახელი) — ჰიმა მეფის მამა.

ვ ო ჰ უ მ ა ნ ა (კეთილი აზრი) — საკუთარი სახელი.

ჰ ი მ ა (პიროვნ. სახელი) — ვივაჰვანტის შვილი, მეფე.

ქ ა ვ ი (მთავარი, თავადი) — მეორე წოდების წარმომადგენელი.

ქ ა რ ა ჰ ა ნ ი — დაევთა რელიგიის კულტის მსახური, ზარათუშტრას მოძღვრების მტერი.

ქ ე თ ი ლ ი ა ზ რ ი — იხ. ვ ო ჰ უ მ ა ნ ა.

ლ ი თ ო ნ ი — ცეცხლშენებულ ქვაბში მდუღარე ლითონი, რომელშიც უნდა გაიაროს ყველამ, სიკვდილის შემდეგ. ბოროტი იტანჯება, კეთილს ესიამოვნება.

მ ა ზ ღ ა (მცოდნე, ბრძენი) — ყველაზე უმაღლესი აპურა, დანარჩენი აპურები მას ემსახურებიან. ხშირად იხსენიება, როგორც მაზღა აპურა ან აპურა მაზღა.

მ ა ი დ ი ო ი მ ა ნ ჰ ა (პიროვნ. სახელი) — იმავე სპიტამას ტომიდან წარმოშობილი, საიდანაც იყო ზარათუშტრა. ზარათუშტრას შემწე.

მ ე უ ფ ე ბ ა — იხ. ხ შ ა თ რ ა.

პ ო უ რ უ ჩ ი ს ტ ა (პიროვნ. სახელი) — ზარათუშტრას უმცროსი ქალიშვილი, ჯამასპის ცოლი.

ს ი მ ა რ თ ლ ე — იხ. ა შ ა.

ს ჰ ი ტ ა მ ა (საკ. სახელი) — იმ ტომის სახელი, რომლისგანაც წარმოიშვნენ ზარათუშტრა და მაიდირიჰანჰა. ს ჰ ი ტ ა მ ი დ ი — სპიტამას გვარისა.

ს რ ა ო შ ა (მორჩილი, გამგონე) — ერთ-ერთი აპურა.

ტ უ რ ა — ირანული ერთ-ერთი ტომის სახელი.

ტ უ შ ნ ა მ ა ტ ი (მდუმარე) — ერთ-ერთი აპურა, ეწოდება, აგრეთვე, ა რ მ ა ტ ი ს.

უ ზ ი გ ი (საკ. სახ.) — დაევთა რელიგიის კულტის მსახური.

ფ რ ა შ ა ო შ ტ რ ა (პიროვნ. სახელი) — ზარათუშტრას სიძის ძმა,

ჰვოგვას გვარისა, ზარათუშტრას მომხრე.

ფ რ ი ა ნ ა (პიროვნ. სახელი) — ტურელი მთავარი (იხ. ტ უ რ ა).

ც ე ც ხ ლ ი — იხმარება გავარგარებული ლ ი თ ო ნ ი ს (იხ.) მნიშვნელობით.

ხ ვ ა ს ტ ა გ ი — საქონელი (ხარი, ძროხა, ფური).

ხ შ ა თ რ ა (მეუფება, ძლიერება) — ერთ-ერთი აპურა.

ქამასპა (პიროვნ. სახელი) — ფრაზაოშტრას ძმა, ზარათუშტრას სიძე.

პაეტაჩასპა (საკ. სახ.) — სპიტამას ტომის ერთი გვარეულობის სახელი.

პარვატატ (სიმრთელე, სიკეთე, კეთილდღეობა) — ერთ-ერთი აპურა.

ა რ დ ვ ი ს უ რ ა ა ნ ა ჰ ი ტ ა

ა რ დ ვ ი ს უ რ ა ა ნ ა ჰ ი ტ ა ს ა დ მ ი მიძღვნილი ჰიმნი, ცნობილი ა რ დ ვ ი ს უ რ ა ა შ ტ ი ს სახელწოდებით, ავესტის მაშტას მეხუთე გალობას წარმოადგენს. მაშტა თავისი შინაარსის მიხედვით ავესტის უძველესი ნაწილია. იგი შედგება ოცდამეცამეტა ლოცვისა ან გალობისაგან, რომლებიც მიძღვნილია უპირატესად ციური მნათობებისა და ბუნების ძალებისადმი (მზე, მთვარე, ვარსკვლავები, მიწა, ქარი, წვიმა და სხვა). სწორედ ამ გალობებშია შემონახული ყველაზე მეტი მითიური სახეები და უძველესი ირანული თქმულებების სიუჟეტები, რომლებიც ერთი მხრივ ეხმაურებიან ძველ ინდურ ვედებში შემონახულ ანალოგიურ თქმულებებს, ხოლო მეორე მხრივ შესანიშნავად, გაშლილად და უდიდესი მხატვრული ოსტატობით წარმოდგენილი არიან ფირდოუსის „შაჰნამე“-ში. მაშტებში წარმოდგენილი კულტები და ეპიური სიუჟეტები ჩამოყალიბებული არიან ზარათუშტრას „რეფორმადე“, მაგრამ ზოროასტრიზმმა ვერ შეძლო მათი განდევნა მორწმუნეთა ცნობიერებიდან. იგი იძულებული გახდა შეეტანა მათდამი მიძღვნილი ჰიმნები ავესტის კანონიკურ ტექსტში და შეეცადა შეეგუებინა ისინი თავისი დოგმატიკისათვის, რაც იმაში გამოიხატება, რომ უძველესი ეპოსის ნაწყვეტები გარემოცულია ჩვეულებრივი მონოტონური რელიგიური ფორმირებით. ა რ დ ვ ი ს უ რ ა ა ნ ა ჰ ი ტ ა წარმოადგენს მითიური მდინარის ღვთაებას, რომელიც პერსონიფიცირებულია ლამაზი ქალის სახით. ზოგი მკვლევარი მას ზეციური მდინარედ „ირმის ნახტომად“ თვლის. უფრო გვიანდელ ირანულ ტრადიციაში სახელი ანაჰიტა (ანაჰიდ, ნაჰიდ) ცისკრის ვარსკვლავის აღმნიშვნელია და ირანული კალენდრის ერთ-ერთი თვის სახელწოდებას წარმოადგენს, ქალის სახელად იგი ძალიან გავრცელებულია სომხურში, ანაჰიტას კულტმა ფართო გავრცელება ჰპოვა შუა აზიაში ნაყოფიერების ღვთაების ნანა-ს („დედა“) სახელწოდებით. ზოგიერთები მასვე უკავშირებენ ქართული წარმართული ღვთაებების (კერპების) აინინასა და დანანას სახელებს.

ა ნ ა ჰ ი ტ ა — უზადო, უნაკლო.

ა რ დ ვ ი — წყალი, სისველე, ნამი; მითიური მდინარის, ღვთაების სახელი.

ა რ ი ა ნ-ვ ე ჟ ი — არიელთა ველი, სივრცე.

ა რ წ ი ვ ი ს მ თ ა — მითიური მთისა თუ ქედის სახელი.

ა შ ა ვ ე ლ ი — აშას (სიმართლის) მიმდევარი, მართალი, მართლმორწმუნე. (იგ. აშაიანი).

ა ჰ ი რ ა ნ უ ლ ი პოეზია

- პ რ ი მ ა ნ ი — ბოროტი სული.
- პ უ რ ა მ ა ზ დ ა — ბრძენი უფალი — ირანელთა უზენაესი ღვთაება.
- ბ ა რ ს მ ა ნ ი — ტოტების შეკვრა საკულტო მნიშვნელობისა, რომელიც ღვთისმსახურების დროს იხმარებოდა (შესაძლოა ბალმის ტოტი).
- გ ა ნ დ ა რ ვ ა — დრუგელი არსება (წყალში მცხოვრები), რომელიც გერშასპმა დამარცხა.
- გ ვ ე ლ ი დ ა პ ა კ ა — მითიური გველეშაპი, ერთერთი სამთაგანი, სამხაზა, სამთავა, ექვსთვალა, ათასხერხიანი (ქართ. ზოაქი).
- დ ა ტ ა — მდინარის სახელი, — არიან ვეჭში.
- დ რ უ გ ე ლ ი — დრუგის (სიცრუე) მიმდევარი. (იგ. დრუგიანი).
- ვ ა ი ს ა კ ა — ვაისა, ვეისი, ვისი.
- გ ა რ ნ ა — ქვეყნის სახელი.
- გ ო რ უ - კ ა შ ა — სახელი მითიური ზღვისა (ტბისა), შესაძლოა კასპიის ან არალის ზღვა იგულისხმებოდეს.
- თ რ ა ი ტ ა უ ნ ა — ქართ. ფრიდონი, აფრიდონი, თრიტინო.
- ა ი მ ა — ახ. სპარს. ჯ ე მ შ ი დ ი, ირანის ლეგენდარული მეფე, რომლის დროს არ იყო სიკვდილი და ავადმყოფობა, სიცხე და სიცივე (ოქროს ხანა). მეფობდა ათას წელიწადს.
- კ ა ვ ა უ ს ა — საკ. სახ. ქაუსი (ქაოსი).
- კ ა ვ ი — ზარათუშტრას რელიგიის მიმართ მტრულად განწყობილ მთავართა გვარის სახელი. დაევათა რელიგიის მიმდევარი.
- კ ა ნ პ ა — ქვეყნის სახელი.
- კ ა რ ა პ ა ნ ი — ზარათუშტრას რელიგიის მოწინააღმდეგე ქურუმთა სახელი.
- კ ა რ ა ს პ ა — თრიტას ვაჟის სახელი.
- ნ უ რ მ ა ნ ა — ზეწოდება.
- ს ა ნ პ ა ვ ა ჩ ი დ ა ა რ ნ ა ვ ა ჩ ი — საკ. სახელები: შაპრინაზი და არნავაზი (შაპნამესი).
- ს უ რ ა — ძლიერი, მტკიცე.
- ფ ა რ ნ ა — ბედნიერება, დიდება, ბრწყინვალება.
- ფ რ ა პ რ ა ს ი ა ნ ი — სახელი თურანელთა ლეგენდარული მეფისა; ახ. სპარს. აფრასიაბი.
- ჩ ა ი ჩ ა ს ტ ა ს ტ ბ ა — ურმიის ტბა.
- ხ შ ა თ რ ო ს უ კ ა — კანპას ერთ-ერთი მწვერვალი.
- პ ა ო მ ა — საკულტო მცენარე; მისგან დაწურული სამსხვერპლო სახელი; ღვთაება (ინდ. სომა).
- პ ა რ ა — ლეგენდარული მთის სახელი.
- პ ა უ შ ი ო პ ა პ ა რ ა დ ა ტ ა — ირანელთა პირველი მეფე, კანონმდებელი (საშ. და ახ. სპარს. პუშანგ, ქართ. უშანგი).
- პ ა უ ს რ ა ვ ა — ირანელთა მეფის სახელი ქეიანთა დინასტიიდან, სიტყვასიტყვით: სახელგანთქმული. (მოგვ. ხოსროუ)
- პ უ კ ა რ ა — პარას მთის უმაღლესი მწვერვალი.

ზარერის იადგარი

სასანური ეპოქიდან შემოგვრჩა ორი ძეგლი ეპიური ხასიათისა: „ზარერის იადგარი“ და „წიგნი არდაშირ პაპაყის ძისა“.

ზარერი, უმცროსი ძმა მეფე ვიშტასპისა, სახელგანთქმული გმირი, უღოდესი პოპულარობით სარგებლობდა ირანელთა შორის, დაწყებული ზოროასტრიზმის განთიადიდან, ვიდრე ახალ ეპოქამდე — ფირდოუსის ეპოქამდე. ზარერი შედიოდა ვიშტასპის ციკლში, მაგრამ მას ჰქონდა თავისი ლეგენდაც, რომელიც ორი განსხვავებული სახით არის ცნობილი, მაგრამ ძველი, დაკარგული ამბებიდან დღესდღეობით შემოგვრჩა მხოლოდ ზარერის გმირობის აღწერა და მისი სიკვდილი არჯასპის წინააღმდეგ ომში.

ფალაური ტექსტი შეიცავს სპარსული ეპოპეის დამახასიათებელ ნიშნებს: სიხშირე შედარებებისა, თხრობის გაცხოველება, ამოღებული ჰიპერბოლური სტილი, საღვთო ეპითეტებისა და ფორმულების გამოყენება და სხვანი... ნაწარმოები დაწერილია ლექსად. ასევე ლექსადაა დაწერილი საშ. სპარსული „დრახტ-ი ასურაკ“. დიდი ხნის განმავლობაში ეს შეუმჩნეველი იყო. პირველად ამას ყურადღება მიაქცია ქრ. ბართოლომე, მაგრამ მან გამოიკვლია ტექსტის ძალიან უმნიშვნელო ნაწილი და რაიმე მნიშვნელოვანი დასკვნები არ გაუყუებია. ისეთი მკვლევარები, როგორც იუვენ თ. ნოელდეკე, ე. ბრაუნი, პ. პორნი, ა. პალიარო, ჯ. ასანა და სხვანი ამ საკითხზე არ შეჩერებულან. მხოლოდ ე. ბენვენისტმა შესძლო მიეცა ნაწარმოებისათვის პირვანდელი ფორმა, რომელიც მას, მკვლევარის აზრით, დაუკარგეს შემდეგდროინდელმა გადამწერებმა.

უდავოა, რომ ნაწარმოები განიცდის არშაკიდული ფალაურის გავლენას. ჩრდილო-აღმოსავლური ელემენტები მასში საკმაოდ არის შესული. ამან აფიქრებინა ა. პალიაროს, რომ ეს სასანური ვერსია დაფუძნებულია არშაკიდულ მოდელზე. არშაკიდული ელემენტები უფრო ხშირად გვხვდება პერსონაჟთა მეტყველებაში, ნაკლებად თხრობაში. ე. ბენვენისტის დაკვირვებით თხრობა უფრო მარტივია და მსუბუქი, მეტყველება, უმთავრესად, — არეული და გაუგებარი. იგი უფრო ახლოსაა არშაკიდებთან და ამიტომ მეტყველებაში უფრო ზუსტადაა დაცული მეტრი. დეტალური ანალიზის შედეგად მკვლევარმა აღადგინა ექვსმარცვლიანი ლექსი. იშვიათად გვხვდება ხუთმარცვლიანიც. სილაბიზმი მკაცრია. ლექსის ბოლო ყოველთვის თანხვდება სინტაქსურ ნაწყვეტს.

მეტრის თვალსაზრისით პოემა წარმოადგენს განვითარებას ავესტურიდან თანამედროვე ირანის ხალხურ მეტრამდე, დაფუძნებულია სილაბურ პრინციპზე და გამოირიცხავს ქვანტიტატს.

რაც შეეხება ნაწარმოების შექმნის დროს, ზოგი მკვლევარი აღნიშნავს, რომ იგი დაახლოებით ჩვენს წელთაღრიცხვამდე VI საუკუნეში უნდა

ოყოს შექმნილი (თავდაპირველი ვარიანტი). თ. ნოელდეკე მას ათარი-
ლებს 500 წლით. მაგრამ ე. ბენვენისტი მტკიცედ დგას იმ პოზიციებ-
ზე, რომ ტექსტი შეიქმნა საკუთრივ არშაჰიდულ ეპოქაში III საუკუ-
ნის წინ, რომელსაც, თავის მხრივ, წინ უსწრებდა უფრო არქაული
ვერსია.

ზარერის ლეგენდა დიდი პოპულარობით სარგებლობდა სხვადასხვა
ქვეყნის მწერალთა შემოქმედებაში.

ზ ა რ ე რ (ავესტ. ზაირივაირ) — ძმა მეფე ვიშტასპისა, ირანის სპას-
პეტი (სახელი ნიშნავს „ოქროსჯავშნიანს“).

ი რ ე ა ს პ (ავესტ. არეჟადასპა) — თურანის მეფე ქიონელთა საგვარეუ-
ლოდან, მოკლული ვიშტასპის მიერ („კეთილშობილი, ჯიშინი ცხე-
ნის პატრონი“).

ბ ა ს ტ ვ ა რ (ავესტ. ბასტავაირ) — ძე ზარერისა („შეკრული, ჯავშანშე-
ნეული“).

გ რ ა მ ი კ - კ ა რ ტ — ვაჟი ჯამასპისა, იღუპება არქასპთან ბრძოლაში
 („მშვენიერი, ნაზი, ძვირფასი, კეთილშობილი“).

ვ ა ჰ რ ა მ ც ე ც ლ ი — აქ: ტაძართა ცეცხლი.

ვ ი დ რ ა ფ შ — თურანელი დიდებული, ძმა არქასპისა, ზარერის მკვლე-
ლი, შემდეგ ბასტავარის მიერ მოკლული („გაშლილი, აფრიალებული
დროშის მქონე“ სხვაგვარად ფირდოუსთან „პატივს, დიდებას მოკლე-
ბული“).

გ ე ჰ ს ტ ა ნ (ბეჰსტან) — ქალიშვილი არქასპისა („ლამაზი გარეგნო-
ბისა“).

ვ ი შ ტ ა ს პ (ავესტ. ჟავი ვიშტასპა) — ირანის მეფე („მებრძოლი ცხენის
პატრონი“).

ზ ა რ ს ტ ა ნ — ქალიშვილი არქასპისა („ოქროსმკერდიანი“).

ნ ა მ ხ ვ ა ს ტ ძ ე ჰ ა ზ ა რ ი ს ა — თურანელი დიდებული („მსურველი
სახელისა“).

პ ა თ უ ს რ ა ვ (ავესტ. პათუსრაუ) — ძმა ვიშტასპისა, მოკლული ნამ-
ხვასტის მიერ („მეფის ნაცვალი“).

ს პ ა ნ დ ე დ ა ტ (ავესტ. სპენტო დატა) — ძე ვიშტასპისა („წმიდა სუ-
ლისთვის ბოძებული“).

ფ რ ა ვ ა რ ტ ი ნ — მაზდეანური წელიწადის პირველი თვე.

ფ რ ა შ ა ვ ა რ ტ — ძე ვიშტასპისა, მოკლული ნამხვასტის მიერ (რელი-
გიური, თეორიული სახელი „აღდგომისა“).

ქ ი ო ნ ე ლ ე ბ ი — ირანელთა მოსაზღვრე ტომი ჩრდ. აღმოსავლეთიდან.

ჯ ა მ ა ს პ ძ ე ჰ ვ ო გ ვ ა ს ი — ვიშტასპის ვეზირი („ცხენის წარმომავ-
ლობისა“).

პ უ მ ა კ (ავესტ. ჰუმა) — ასული ვიშტასპისა („კეთილშობილი, დიდებუ-
ლი, ბრწყინვალე“).

პ უ ტ ო ს (ავესტ. ჰუტოსა) — ვიშტასპის მეუღლე ნოტარას საგვარეუ-
ლოდან (ამავე დროს მისივე და).

რ უ დ ა ქ ი

აბუ აბდ ალ-ლაჰ ჯაფარ იბნ მუჰამმად რუდაქი სამარყანდელი სპარსული კლასიკური მწერლობის ფუძემდებლად არის აღიარებული. მას სპარსულივე წყაროები „პოეტების ადამს“ უწოდებენ. რუდაქის დაბადებისა და გარდაცვალების თარიღები ჯერჯერობით დაუდგენელია. (დაიბ. დაახლ. IX ს. 70-იან წლებში, გარდ. X ს. 50-იან წლებში). მოღვაწეობდა სამანიანთა კარზე.

რუდაქის შესახებ არსებობს ლეგენდა, თითქოს იგი დაბადებითვე ბრმა ყოფილიყოს (პომეროსის ანალოგია?). დღესდღეობით ეს აზრი უარყოფილია. რუდაქის დაუტოვებია უაღრესად მდიდარი პოეტური მემკვიდრეობა: დაუწერია რამდენიმე პოემა, გაულექსავს „ქილილა და დამანა“, შეუქმნია მრავალი ლირიკული ლექსი. სამწუხაროდ, მისი შემოქმედებიდან დღევანდლამდე უაღრესად მცირე ნაწილი შემოგვრჩა და ისიც, უმთავრესად, ფრაგმენტების სახით, მაგრამ ამ მცირედიდანაც ნათლად იგრძნობა რუდაქის პოეტური ხედვის უაღრესად თვითმყოფადი გენია.

რუდაქიმ დიდი გავლენა მოახდინა სპარსული კლასიკური პოეზიის განვითარებაზე. მისი შემოქმედების გამოძახილი კლასიკური პერიოდის უკანასკნელი წარმომადგენლების ჰაფეზისა და ჯამის პოეზიაშიც კი იგრძნობა. მის შემოქმედებაში უკვე არის მოცემული თითქმის ყველა ის მოტივი, (სუფიურ-მისტიკურის გარდა), რომელთა დამუშავებასაც ირანელმა კლასიკოსებმა ექვსი საუკუნე შეაღწიეს. აქ არის მარადისობის განცდაც და წარმავლობის მარადიული ნაღველიც; „სოფლის სამღურავიც“ და ამ „ქირვეული“ საკითხის პედონისტური გადაწყვეტაც; და რაც მთავარია, საოცარი ჰუმანიზმი, რომელმაც რუდაქის შემოქმედებას მსოფლიო ლიტერატურის საგანძურში დაუმკვიდრა ადგილი. წინამდებარე კრებულში წარმოდგენილ თარგმანებს ქართული მკითხველი უკვე კარგა ხანია იცნობს.

შაჰიდ ბალხელი

აბუ-ლ-ჰასან შაჰიდ ბალხელი რუდაქის თანამედროვე პოეტი იყო (IX—X სს.). მისი დაბადებისა და გარდაცვალების წლები უცნობია. წერდა სპარსულსა და არაბულ ენებზე. მისი მდიდარი შემოქმედებიდან მხოლოდ რამდენიმე მცირე ზომის ლექსი და ფრაგმენტი შემოგვრჩა. მკითხველი ამ კრებულში წარმოდგენილი თარგმანებითაც კარგად იგრძნობს ამ პოეტისათვის დამახასიათებელ სევდიან კილოს, რომელიც წუთისოფლის სიმუხტლით არის გამოწვეული. შაჰიდ ბალხელის ლექსი სადაა და მრავლისმეტყველი. აქცენტი ინტონაციაზეა გადატანილი, რაც სათქმელს განსაკუთრებულ გამომხატველობას ანიჭებს.

შაჰიდ ბალხელსა და რუდაქის დიდი სულიერი მეგობრობა აკავშირებდათ. ეს ნათლად ჩანს რუდაქის ელეგიაში (იხ. გვ. 128), რომელიც

შაჰიდ ბალხელის გარდაცვალებაზე დაწერილი (მუსლიმანურ აღმოსავლეთში ასეთ სამგლოვიარო ლექსს „მარსია“ ეწოდება).

წინამდებარე კრებულში წარმოდგენილი ლექსების თარგმანებს ქართული მკითხველი გაეცნო პირველად 1952 წ. მ. თოდუას მიერ გამოცემულ „ტაჯიკურ პოეზიაში“.

ქ ე ს ა ი

აბუ-ლ-ჰასან მაჟდ ად-დინ ისჰაყ ქესაი მერველი X ს. პოეტია. იგი დაბადებულია, როგორც თვითონვე გვამცნობს ერთ-ერთ ლექსში, 953 წლის 17 მარტს. გარდაცვალების თარიღი უცნობია. თითქმის არაფერი ვიცით, აგრეთვე, მისი ცხოვრების შესახებაც. ქესაის შემოქმედებიდანაც მხოლოდ მცირედია შემორჩენილი, მაგრამ ამ მცირედშიც იგრძნობა ავტორის ქეშ-მარტი პოეტური დიდოსტატობა. წინამდებარე კრებულში წარმოდგენილი ლექსი საინტერესოა იმ თვალსაზრისითაც, რომ იგი უნდა დასდებოდეს საუუძელად ომარ ხაიამის ერთ-ერთ ცნობილ რობაის (იხ. ამ წიგნის გვ. 320, რობაი № 86).

დ ა ყ ი უ ი

აბუ მანსურ მუჰამმად იბნ აჰმად დაყიყი X ს. ცნობილი პოეტია. მისი დაბადებისა და გარდაცვალების წლები უცნობია. კლასიკური ხანის პოეტთაგან მას პირველს განუზრახავს დიდი ისტორიული ეპოპეის „შაჰ-ნამეს“ (მეფეთა წიგნი) პოეტური დამუშავება, მაგრამ იგი ახალგაზრდა გარდაცვლილა. მას დაუწერია მხოლოდ ერთი ეპიზოდი, სახელდობრ, ირანში ზორასტრული (მაზდეანური) სარწმუნოების ჩასახვისა და მის შესანარჩუნებლად ბრძოლის შესახებ. გენიალური ფირდოუსის ეს ეპიზოდი (სულ 1000 ბეითი ანუ 2000 სტრიქონი) უცვლელად შეუტანია თავის „შაჰნამეში“.

განსაკუთრებულ ყურადღებას იმსახურებს დაყიყის ლირიკა. მისი პოეტური ფრაზა ლაღია და ხატოვანი, ამასთანავე სადა და ღრმად შთამბეჭდავი. წინამდებარე კრებულში წარმოდგენილი თარგმანები პირველად იბეჭდება:

ფ ი რ დ ო უ ს ი

აბუ-ლ-ყასემ ფირდოუსი ტუსელი სპარსული კლასიკური საგმირო ეპოსის უბადლო ისტატია. იგი დაიბადა 932—36 წწ., გარდაიცვალა დაახლ. 1020 წ. ფირდოუსი არის ავტორი გრანდიოზული პოემისა, რომელიც „შაჰნამეს“ (მეფეთა წიგნი) სახელით არის ცნობილი. მასში გადმოცემულია ირანის მითოლოგია, ლეგენდარული წარსული და ისტორიული სინამდვილე. თხრობა გრძელდება მუსლიმან არაბთა მიერ ირანის დაპყრობამდე. ამ ეპოპეას საფუძვლად უდევს კეთილ და ბოროტ საწყისთა მარადიული ბრძოლის იდეა. ეს დუალისტური თვალსაზრისი მომდინარეობს

ქველი ირანული რელიგიის ზორასტრიზმის (ივ. მაზდეანობა) დოქტრინადან. მიუხედავად იმისა, რომ „შაჰნამე“ იწერებოდა მუსლიმანურ ქვეყანაში და თვით ავტორიც მუსლიმანი იყო, ეს ზორასტრული იდეა გვევლინება ამ პოემის შინაარსისა და თვით კომპოზიციის ერთ-ერთ უმთავრეს ღერძად. კეთილი საწყისის განსახიერებად „შაჰნამეში“ გამოყვანილია ირანი, სინათლის ღმერთის აპურა მაზდას წილხვდომილი ქვეყანა, ხოლო ბოროტის განსახიერებად — თურანი, როგორც სიბნელისა და ბოროტების დემონური საწყისის, აპრიმანის, საუფლო პოემაში ამ ძირითადი ხაზის პარალელურად წარმოდგენილია ცალკეული ეპიზოდები, ხშირად რომანული ხასიათისა (ზაალისა და რუდაბეს, ბეჟანისა და მანიეეს, ბაჰრამ გურისა და აზადეს და სხვათა...), რომლებიც, შეიძლება ითქვას, დამოუკიდებელსა და დასრულებულ პოეტურ ქმნილებებს წარმოადგენენ. გარდა ამისა, „შაჰნამეში“ გვხვდება ლირიკულ-ფილოსოფიური ხასიათის მრავალი წიალსვლა, რომელნიც პოეტური განცდის სიძლიერით, აზრის სიღრმითა და უაღრესად დახვეწილი ფორმით უტოლდებათ მსოფლიო ლირიკის შედევრებს.

ფირდოუსის პოეტური დიდოსტატობა საოცარ შთაბეჭდილებას ახდენს მკითხველზე. მეტაფორების სიუხვე, ალიტერაციების დინამიკა, შედარებებისა და ეპითეტების ორნამენტული სტილი ორგანულად ერწყმის ფირდოუსის თხრობის სადა მანერას. „შაჰნამეს“ პოპულარობა აღმოსავლეთის ქვეყნებში (ირანში, ავღანეთში, ტაჯიკეთში, ინდოეთის სპარსულენოვან რაიონებში) უსაზღვრო იყო. ირანისა და ტაჯიკეთის სოფლებში დღესაც არსებობენ „შაჰნამეს“ მკითხველები, ე. წ. შაჰნამეხანები, რომელნიც უქმე დღეებში თუ დღესასწაულებზე ზეპირად მოუთხრობენ შეკრებილ ხალხს „შაჰნამეს“ ეპიზოდებს.

საქართველოში „შაჰნამეს“ დიდ პოპულარობაზე მეტყველებს ამ პოემის თარგმანებისა და ვერსიების სიუხვე. ჩვენამდე შემონახა ქართული „როსტომიანი“, „ზაჰქიანი“, „ფრიდონიანი“, „უთრუთიან-საამიანი“, „წიგნი საამ ფალავნისა“, „ბაამიანი“ და სხვანი... განსაკუთრებით აღსანიშნავია ისიც, რომ „შაჰნამეს“ გამოქაჩილს ვხვდებით ქართულ ფოლკლორშიც.

წინამდებარე კრებულში ჩვენ შევიტანეთ მხოლოდ უახლესი თარგმანები. მაგალითად თოდუას მიერ თარგმნილ ეპიზოდებს (მკედელი ქავას აჯანყება, მაზდაკი, ზურაბიანი) ქართველი მკითხველი უკვე იცნობს (იხ. აღმოსავლური პოეზია, თბილისი, 1959 წ.), ხოლო დანარჩენი თარგმანები პირველად იბეჭდება.

აბუ საიდი

სპარსული სუფიზმის ერთ-ერთი უდიდესი წარმომადგენელი აბუ საიდ ფაზლ ულ-ლაჰ იბნ აბი-ლ-ხეირ მოჰამედ იბნ აჰმად მეიჰნელი დაიბადა 957 წლის 24 ნოემბერს და გარდაიცვალა 1049 წლის 1 იანვარს. მთელი მისი ცხოვრება და მოღვაწეობა ირანში სუფიური მოძღვრების გავრცელებასთან არის დაკავშირებული.

სუფიზმის სახელით ცნობილი ფილოსოფიურ-მისტიკური მოძღვრება წარმოიშვა IX საუკუნეში, როგორც პროტესტი, მიმართული ისლამის მშრალი დოგმატიკის წინააღმდეგ. მას საფუძვლად დაედო ბერძნული ნეოპლატონიზმი, ძველი ირანული რელიგიური შეხედულებანი და აღმოსავლეთიდან მომდინარე პინდუიზმის ჭარბი ნაქადი. სუფიზმის არსი პანთეისტურია. სამყარო წარმოადგენს აბსოლუტის (ღმერთის) ემანაციას. ფაქტიურად არ არსებობს არავითარი რეალობა, გარდა უზენაესის რეალობისა. სამყაროსა და ადამიანის ყოფიერება მოჩვენებითია. ადამიანს თავისი თავი მიაჩნია აბსოლუტისაგან გათიშულად, განშორებულად. მაგრამ საკმარისია, ადამიანი ჩაღრმავდეს თავის არსში, განიშოროს მოჩვენებითობის ცთუნება და იგი ჩასწვდება უმაღლეს არსს თავის არსებაში, ე. ი. მიხვდება, რომ იგი თვით არის აბსოლუტი (ღმერთი). ამ მდგომარეობის მიღწევის ერთადერთ საშუალებას წარმოადგენს სულიერი ექსტაზი, რომელიც მიიღწევა ყოველივე პირადულ-ეგოისტურის ჩახშობითა და უარყოფით. ამ იდეების ნათელსაყოფად სუფიურმა პოეზიამ შეიმუშავა უაღრესად თავისებური სიმბოლიკა, რომლის მიხედვითაც ღმერთი იქცა მშვენიერ სატრფოდ, რომლისგანაც პოეტი უმოწყალოდ არის განშორებული, ხოლო თვით პოეტი იქცა თავდავიწყებულ მიჯნურად, რომლის ერთადერთ სურვილს სატრფოსთან შერწყმა წარმოადგენს. სულიერი ექსტაზის სიმბოლოდ იქცა ღვინო, ვინაიდან მისტიკურ-რელიგიური ეკზალტაცია სიმთვრალის მდგომარეობის ანალოგიურია, რომელსაც ასევე გამოჰყავს ადამიანი ამქვეყნიური მოჩვენებითი რეალობის სამყაროდან. ამის შედეგად მივიღეთ სუფიური პოეზიისათვის დამახასიათებელი მარტივი კონსტრუქცია: მიჯნური — ღვინო — სატრფო. სატრფოსაგან (ღმერთისაგან) განშორებული მიჯნური (პოეტი) მოთქვამს თავისი უმწეო და უნუგეშო მდგომარეობის გამო და ეძალება ღვინოს (სულიერ ექსტაზს), რათა ღვინიანი ჯამის ფსკერზე იხილოს ხატი თავისი სატრფოსი, დათვრეს და მიიღწიოს უმაღლეს ნეტარებას. სული, სუფიური წარმოდგენით, გაივლის განწყმედისა და სრულყოფის სხვადასხვა საფეხურს და ბოლოს მიაღწევს „ფანას“ (არყოფნას), რომლის მიღმაც უკვე ელოდება „ბაყა“ (მარადისობა). როგორც ვხედავთ, სუფიურ პოეზიაში ყველაფერს სიმბოლური მნიშვნელობა ენიჭება, იგი მთლიანად ალეგორიულია. სუფიური ლექსი გაუთვითცნობიერებულ მკითხველზე ჩვეულებრივი სატრფიალო ლირიკული ლექსის შთაბეჭდილებას მოახდენს. ამიტომ როდესაც სუფი პოეტების შემოქმედებას ვეცნობით, ყოველთვის მხედველობაში უნდა იქნეს მიღებული სუფიური აზროვნებისათვის დამახასიათებელი ალეგორიულობა.

სუფიზმი თავისი განვითარების პირველ ეტაპებზე ზნეობრივ რევოლუციას წარმოადგენდა. იგი მიმართული იყო მხვეკველობის, ხალხის ჩაგვრის, ყოველგვარი ბოროტების წინააღმდეგ. სუფიურმა აზროვნებამ უაღრესად დიდი ზეგავლენა მოახდინა სპარსული კლასიკური პოეზიის თემატიკისა და ხატოვანი აზროვნების განვითარებაზე.

ადრეული სუფიური პოეზია უფრო სადაა და ნათელი, ვიდრე მო-

გვიანო ხანისა. X—XI საუკუნეებში სუფიზმის მქადაგებელთა წინაშე ამ მოძღვრების ბოპულარიზაციის პრობლემა იდგა და ამიტომ ისინი ცდილობდნენ, რომ ხალხისათვის გასაგებ ენაზე ეწერათ. სწორედ ამ მიზნით მათ ძირითად სალექსო ფორმად ხალხური წარმოშობის რობაი აირჩიეს. პირველი, გინც თავის ქადაგებებში სუფიური აზრის საილუსტრაციოდ იმპროვიზებულ რობაის მიმართავდა, აბუ საიდი იყო. იგი ქადაგებდა ბაზრებსა და მოედნებზე და თავის მრავალრიცხოვან მსმენელებს დიდი სულიერი გზებით აღსავსე ლექსებით აღანთებდა.

აბუ საიდის ლექსებს ხშირად დაჰკრავს კიდეც ექსპრომტულობის ელფერი. შეინიშნება რედიტის (რეფრენის) შიგნით სარიტმო სიტყვის განმეორება თუ სხვა ამდაგვარი „დარღვევანი“ ტრადიციული პოეტიკის კანონებისა, მაგრამ მისი ლექსი იმდენად ექსპრესიულია, რომ ამგვარ „ნაკლს“ მკითხველის თვალი ვეღარც ამჩნევს. უმეტესად კი ვხვდებით ალიტერაციებისა და ომონიმური რითმების ისეთ ვირტუოზულ გამოყენებას, რომელთა გადმოცემაც თარგმანში თითქმის შეუძლებელ ამოცანას წარმოადგენს.

ზოგიერთ მკვლევარს (მაგ. ე. ე. ბერტელსს) საეჭვოდ მიაჩნია აბუ საიდის ავტორობა. მისი აზრით, აბუ საიდი თავის ქადაგებებში სხვა პოეტების ლექსებს ურთავდა. მაგრამ აღმოსავლური ტრადიცია აბუ საიდს 720 რობაის მიაწერს. შესაძლოა, ყველა რობაი აბუ საიდს არ ეკუთვნოდეს, მაგრამ მისი ავტორობის საკვებით უარყოფა, ვფიქრობთ, საფუძველს მოკლებულია.

• ნ ს ა რ •

აბუ ისმაილ აბდ ალ-ლაჰ იბნ მოჰამედ ანსარი ჰერათელი (1000—1088) აღრეული სპარსული სუფიზმის ერთ-ერთი უდიდესი წარმომადგენელია. მის პოეზიაში ნათლად გამოსკვივის სუფიური ლირიკისათვის დამახასიათებელი მისტიკური განწყობილებები, აბსოლუტის ექსტატიური წვდომის სურვილი, საბოლოო ჰეშმარიტებისაკენ დაუოკებელი სწრაფვა და წარმავალი „სოფლის სამდურავი“. ანსარის პოეზიაში ყურადღებას იპყრობს ენის სისადავე და უბრალოება, რაც, როგორც აბუ საიდის პოეზიის დახასიათებისასაც აღვნიშნეთ, სუფიური მოძღვრების ბოპულარიზაციით იყო განპირობებული.

ანსარის, პოეტურ თხზულებათა გარდა, დარჩა, აგრეთვე, მდიდარი პროზაული მემკვიდრეობა. განსაკუთრებით აღსანიშნავია მისი ცნობილი „მუნაჯათ“ (განმარტოებით თქმული ლოცვანი). ეს ნაწარმოები დაწერილია რითმოვანი პროზით, რომელსაც აღმოსავლურ პოეტიკაში „საჯი“ ეწოდებოდა. ანსარის ეს ნაწარმოები „საჯის“ სტილის უბრწყინვალეს ნიმუშს წარმოადგენს.

ანსარი წერდა, აგრეთვე, არაბულ ენაზეც. ჩვენამდე შემორჩა მისი არაბული ლექსების საკმაოდ დიდი ნაწილი. გარდა ამისა, იგი თარგმნი-

და არაბული ენიდან და წერდა თეორიულ ნაშრომებს სუფიზმის სხვადა-
სხვა საკითხებზე.

წინამდებარე კრებულში წარმოდგენილი თარგმანები ქართულად
პირველად იბეჭდება.

იბნ სინა

შუა საუკუნეების აღმოსავლეთის დიდი მოაზროვნე აბუ ალი ჰუსეინ
იბნ აბდ ალ-ლაჰ იბნ სინა (ლათ. ავიცენა) დაიბადა დაახლ. 980 წ. სოფ.
აფშანაში ქ. ბუხარის მახლობლად და გარდაიცვალა 1037 წ. ქ. ჰამადანში.
იბნ სინას დარჩა უაღრესად მდიდარი მეცნიერული მემკვიდრეობა (დაახლ.
300-მდე ნაშრომი) მედიცინის, ფილოსოფიის, ლოგიკის, ფსიქოლოგიის,
მათემატიკის, ფიზიკის, ასტრონომიის, ქიმიის, მინერალოგიის, მუსიკათ-
მცოდნეობისა და პოეტიკის საკითხებზე. მისი შრომები დიდი პოპულარო-
ბით სარგებლობდა არა მარტოდენ აღმოსავლეთის, არამედ ევროპის
ქვეყნებშიც. მახლობელი აღმოსავლეთის ფოლკლორში აბუ ალი იბნ სინა
(შემოკლებით ბუ ალი) გვევლინება მრავალი ლეგენდისა თუ ზღაპრის
გმირად, როგორც შეუდარებელი ბრძენი და გულთამხილავი. მსოფლიოში
ეშვიათად შეიძლება დაიძებნოს ანალოგიური შემთხვევა, რომ ასეთი სა-
ყოველთაო პოპულარობა რეგბოდეს რომელსაღმე მეცნიერს წი-
ლად.

აბუ ალი იბნ სინას, მეცნიერულ ნაშრომთა გარდა, დარჩა, აგრეთვე,
ლექსები, დაწერილი სპარსულსა და არაბულ ენებზე. სპარსული ლექსები,
უმთავრესად, რობაის ფორმით არის დაწერილი. მისი პოეტური ენა გა-
მოარჩევა სისადავითა და ლაკონიზმით. ამ ლექსებში ყურადღებას
იპყრობს მეცნიერული მსჯელობისათვის დამახასიათებელი ლო-
გიკა.

წინამდებარე კრებულში ნიმუშად წარმოდგენილი თარგმანები ქართუ-
ლად პირველად იბეჭდება.

ნასერ ხოსროუ

ცნობილი ირანელი პოეტი, ფილოსოფოსი და მოგზაური, ირანში ის-
მაილიტური მოძრაობის ერთ-ერთი უმთავრესი ბელადი და მქადაგებელი
ნასერ ხოსროუ დაიბადა 1004 წელს, გარდაიცვალა 1072—88 წწ. მას დარ-
ჩა მდიდარი ლიტერატურული მემკვიდრეობა: ლირიკულ ლექსთა დივანი,
უაღრესად საინტერესო პროზაული აღწერილობა თავისი მოგზაურობისა
„საფარანამე“ (მოგზაურობის წიგნი), მასვე მიეწერება პოემები „როუშანაი-
ნამე“ (განათლების წიგნი) და „საადათანამე“ (ბედნიერების წიგნი), თუმც
ეს უკანასკნელი, როგორც ირკვევა, მის თანამოსახელეს, XIV საუკუნის
პოეტს ნასერ ხოსროუ შარიფ ისპაჰანელს უნდა ეკუთვნოდეს.

ნასერ ხოსროუ წერდა, აგრეთვე, არაბულ ენაზეც. სამწუხაროდ,
მისი არაბული ლექსების დივანმა ჩვენამდე ვერ მოაღწია.

მკითხველი ზვენს კრებულში წარმოდგენილი რამდენიმე ლექსის ნიმუშზეც იგარძნობს ამ უაღრესად საინტერესო პოეტის აზროვნების თავისებურებას. აქ წარმოდგენილ თარგმანთაგან მაგალითოდ უნდა მიერ შესრულებულ თარგმანებს ქართველი მკითხველი უკვე კარგა ხანია იცნობს (ტაჭიკური პოეზია, თბილისი, 1952 წ.; აღმოსავლური პოეზია, თბილისი, 1959 წ.). ნომადი ბართაიას მიერ შესრულებული თარგმანი პირველად იბეჭდება.

ომარ ხაიამი

აღმოსავლეთის დიდი მოაზროვნე, მათემატიკოსი და ასტრონომი ყიასედ-დინ აბუ-ლ-ფათჰ ომარ იბნ იბრაჰიმ ხაიამ ნიშაბურელი სპარსული ფილოსოფიური ლირიკის ერთ-ერთი უბრწყინვალესი წარმომადგენელია. მისი დაბადებისა და გარდაცვალების თარიღებად მიჩნეულია დაახლ. 1040—1123 წწ.

უაღრესად დიდ ინტერესს იწვევს ომარ ხაიამის მეცნიერული მემკვიდრეობა. ასტრონომიის სფეროში ომარ ხაიამის სახელთან არის დაკავშირებული კალენდარული რეფორმა, რომელიც ყველაზე უფრო სრულყოფილია მსოფლიოში დღევანდლამდე არსებულ კალენდართა შორის (სამწუხაროდ, ეს რეფორმა განუხორციელებელი დარჩა იმდროინდელ ისტორიულ ვითარებათა გამო). მათემატიკის სფეროში ომარ ხაიამი ითვლება დეკარტის ერთ-ერთ გენიალურ წინამორბედად. და როგორც თანამედროვე მათემატიკის ისტორიკოსები ირწმუნებიან (პროფ. იუშეკევიჩი), ევროპის მათემატიკური აზროვნება ექვს საუკუნეს მოიგებდა, დროულად რომ გასცნობოდა ხაიამის ტრაქტატებს. ფილოსოფიის დარგში ომარ ხაიამი გვევლინება აღმოსავლეთის დიდი მოაზროვნის აბუ ალი იბნ სინას (ავიცენას) გზის გამგრძელებლად. მის ფილოსოფიურ ნაშრომებს უაღრესად დიდი მნიშვნელობა ენიჭება აღმოსავლეთის ხალხთა აზროვნების ისტორიაში.

მიუხედავად ესოდენ ბუმბერაზული მეცნიერული მემკვიდრეობისა, ომარ ხაიამმა საქვეყნო სახელი და დიდება თავისი პოეზიით მოიხვეჭა. მის ოთხსტრიქონიან, მინიატურულ რობაიებში ექსპრესიულად გამოვლინდა ამ უაღრესად საინტერესო პიროვნების თვითმყოფადი გენია.

ომარ ხაიამის რობაიები გამოირჩევა თავისებური კომპოზიციით, უკიდურესი ლაკონიურობით, მხატვრული ორნამენტის სისადავითა და პოეტური აზრის ზეობით. მათში საკაცობრიო მარადიული პრობლემები უაღრესად კომპაქტური მხატვრული ფორმით არის გადმოცემული. მაგალითისათვის თიხის ქურჭლის სიმბოლიკაც კმარა, რომლითაც პოეტმა დიდი ოსტატობით გამოხატა წუთისოფლის წარმავლობის გარდუვალობა.

დიდ ირანელ კლასიკოსთაგან მსოფლიოში ყველაზე მეტად პოპულარული ომარ ხაიამია. ამაში დიდი ღვაწლი მიუძღვის მისი რობაიების პირ-

გელ მთარგმნელს, XIX ს. ინგლისელ პოეტს ედვარდ ფიცჯერალდს, რომელმაც 1859 წელს გამოაქვეყნა ევროპისათვის მანამდე სრულიად უცნობი პოეტის ოთხსტრიქონიანი ლექსები. ეს თარგმანები (უფრო სწორად რომ ვთქვათ, თავისუფალი ვარიაციები ომარ ხაიამის თემებზე) ისეთ მაღალმხატვრულ დონეზე იყო შესრულებული, რომ უმაღლეს მიიპყრო მკითხველთა ყურადღება. მალე ხაიამის პოეზია სახადივით მოედო ევროპასა და ამერიკას. გაიხსნა ხაიამის სახელობის კლუბები და კაბარეები და XI საუკუნის ფილოსოფოსი პოეტი აღვირა ხსნილობისა და ლოთობის აპოლოგეტად გამოცხადდა. საბედნიეროდ, ეს შეხედულება თანდათანობით შეიცვალა და ამჟამად თითქმის ყველასათვის ცხადი გახდა ომარ ხაიამის შემოქმედების ქეშმარიტი არსი და ღირებულება.

ქართველი მკითხველი ომარ ხაიამის რობაიებს მშობლიურ ენაზე ბირველად 1924 წ. გაეცნო, როდესაც ეურნ. „კავკასიონის“ № 1—2 ფურცლებზე გამოქვეყნდა პროფ. იუსტინე აბულაძის მიერ შესრულებული 24 რობაის პქარედული თარგმანი. შემდგომ ამისა რამდენჯერმე გამოიცა ამბაკო ქელიძისა და მაგალი თოდუას თარგმანები; რამდენიმე რობაი თარგმნა თამაზ ჩხენკელმა; ცალკე წიგნად გამოიცა, აგრეთვე, ამ სტრიქონების ავტორის მიერ თარგმნილი რობაიები.

წინამდებარე კრებულში მოთავსებული რობაიების თარგმანები აღებულია შემდეგი გამოცემებიდან: ამბაკო ქელიძის თარგმანები — ომარ ხაიამი, რობაიათი, თბილისი, 1946 წ.; მაგალი თოდუასი — აღმოსავლური პოეზია, თბილისი, 1959 წ.; თამაზ ჩხენკელისა — აღმოსავლური ლირიკა, თბილისი, 1966 წ.; ვახუშტი კოტეტიშვილისა — ომარ ხაიამი, რობაიათი, თბილისი, 1963 წ.

ს ა ნ ა ი

აბუ-ლ-მაჯდ მაჯდუდ იბნ ადჰამ სანაი ღაზნელი (დაახლ. 1080—1140 წწ.) სპარსული კლასიკური პოეზიის ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი წარმომადგენელია. მან განვლო ბევრი იმდროინდელი პოეტისათვის დამახასიათებელი ცხოვრების გზა: კარის პოეტიდან — განდევილ მისტიკოსამდე. იგი თავდაპირველად იყო ღაზნეიდების დინასტიის მემკვიდრეთა მეხოტბე და სასახლის სახელგანთქმული პოეტი, მაგრამ მის არსებაში თანდათანობით გაიღვიძა პროტესტმა „ამქვეყნიური ამოებისა“ და უსამართლობათა მიმართ და განუდგა სასახლის კარს. განდგომილი პოეტი იქცა სუფიური ლიტერატურის ერთ-ერთ უდიდეს წარმომადგენლად. მის ლიტერატურულ მემკვიდრეობას შეადგენს რამდენიმე პოემა და ლირიკულ ლექსთა დივანი.

წინამდებარე კრებულში წარმოდგენილი ნიმუშები ქართულ ენაზე ბირველად იბეჭდება.

სეიდ ჰასან იბნ ნასერ ალაფი ღაზნელი (ზოგიერთი ცნობით: აშრაფ აღ-დინ აბუ მოჰამედ ჰასან იბნ მოჰამედ ჰოსეინი ღაზნელი) ცნობილია, აგრეთვე, „აშრაფის“ სახელით. მისი დაბადებისა და გარდაცვალების ზუსტი თარიღები დაუდგენელია (ფიქრობენ, რომ იგი უნდა გარდაცვლილიყო 1140—70 წლებს შორის), პოეტის ცხოვრებისა და მოღვაწეობის შესახებაც თითქმის არაფერი ვიცით. მას ჰქონია ლექსების დივანი, რომელიც შუა საუკუნეების ირანელ ლიტერატორთა ცნობით ხუთი ათასამდე ბეითს (ე. ი. 10 000 სტრიქონს) შეიცავდა.

ჩვენს კრებულში წარმოდგენილი თარგმანები ქართულ ენაზე პირველად იბეჭდება.

ა ნ ვ ა რ ი

აუჰად ედ-დინ ალი იბნ ვაჰიდ ედ-დინ მოჰამედ იბნ ისჰაყ ანვარი (1126—1169) ითვლება სპარსული ყასიდის ერთ-ერთ უბადლო ოსტად. აბდ ორ-რაჰმან ჯამი მის ყასიდებს „თითქმის სასწაულს“ უწოდებს. ანვარი იყო სელჯუკიდების, კერძოდ სულთან სანჯარის კარის მეხოტბე პოეტი (ცხოვრების ბოლო წლებში იგი განუდგა სამეფო კარს და თავის ლექსებში სასტიკად ილაშქრებდა სახოტბო, ყალბი და მლიქვნელური პოეზიის მიმართ). მას ახალგაზრდობისას საფუძვლიანად ჰქონდა შესწავლილი იმდროინდელი მეცნიერების ყველა დარგი, განსაკუთრებით ასტრონომია და ასტროლოგია (ეს უკანასკნელი შუა საუკუნეების ფეოდალთა კარზე დიდი პატივით სარგებლობდა). მეცნიერების სფეროში ანვარის განსწავლულობა იმდენად ღრმა იყო, რომ მას ნიუტონის წინამორბედადაც კი თვლიან, ვინაიდან გამოთქმული აქვს მოსაზრება ციურ სხეულთა მიზიდულობის შესახებ. ეს განსწავლულობა მის პოეზიასაც ნათლად ეტყობა. ამიტომაც არის, რომ იგი (ხაყანისთან ერთად) მიჩნეულია ყველაზე რთულად გასაგებ პოეტად. ყასიდების გარდა, იგი წერდა ყაზალებსაც და საგრძნობი წვლილი აქვს შეტანილი ამ სალექსო ფორმის განვითარებაში. იგი ცნობილი იყო, აგრეთვე, როგორც ყუთეების ოსტატი და დაუნდობელი პასკვილების ავტორი.

წინამდებარე კრებულში წარმოდგენილ ყასიდას პირობითად ეწოდა „ხორასნის ცრემლები“ (მისი ინგლისურ ენაზე პირველი მთარგმნელის კირკპატრიკის მიერ 1785 წ.). ეს უაღრესად თავისებური ყასიდა (რომელსაც ი. რიბკა „პატრიოტულ ელეგიას“ უწოდებს, ხოლო ვ. ა. ეუკოვსკი — „პოლიტიკურ პამფლეტს“), დაიწერა დაახლოებით 1153 წ. ასეთ ვითარებაში: სულთანმა სანჯარმა გაილაშქრა ლუზების წინააღმდეგ, მაგრამ თვითონვე ჩავარდა ტყვედ. სახელმწიფო დარჩა დედოფლის, თურქან-ხათუნის, ანაბარა. ლუზები შემოესივნენ ხორასანს და მთელი ეს მხარე ააწიოკეს. შეწუხებულმა მოსახლეობამ გადაწყვიტა გაეგზავნა დესპანთა ჯგუფი სამარყანდის გამგებელ აჰმედ იბნ

სულეიმანთან და დახმარება ეთხოვა. აღსანიშნავია, რომ თვით აჰმედ იბნ სულეიმანი ადრე იმყოფებოდა სულთან სანჯარის ტყვეობაში, მაგრამ შეჰდგომ სანჯარმა გაათავისუფლა და ტახტიც დაუბრუნა. დესპანთა ჯგუფის წინაპრობად გამოყოფილი იყო ყასიდაში მოხსენიებული ქაშალ ელ-დინი. სხვა ეპისტოლეთა შორის მას სამარყანდის გამგებლისათვის უნდა მიერთმია ანვარის ყასიდაც, რომელშიც აღწერილი იყო ხორასნის მკიმე მდგომარეობა ლუზების შემოსევის გამო და თხოვნა-ლალადისი დახმარების შესახებ. ყასიდა დაწერილია შედარებით სადა სტილით, განმს-პვალულია პატრიოტული სულისკვეთებით და შეიცავს საინტერესო ისტორიულ რეალიებს.

მთელი ეს ყასიდა აგებულია ერთ რითმაზე. სპარსულ პოეზიაში ასეთი გარიტვა დიდ სირთულეს არ წარმოადგენს, ვინაიდან ერთმარცვლიან (ე. წ. ვაჟურ) რითმათა სიჭარბე ვრცელი ლექსების მონორიმულ პრინციპზე აგების დიდ საშუალებებს იძლევა. ქართულ თარგმანში ამ პრინციპის დაცვა უადრესად დიდ სირთულეებთან იქნებოდა დაკავშირებული და უცილობლად გამოიწვევდა დედნის ტექსტიდან გადახვევას. ამიტომაც ვარჩიეთ მისი „თეთრ ლექსად“ თარგმნა, რათა ამ საინტერესო, ისტორიული მნიშვნელობის ნაწარმოებისათვის მაქსიმალურად შეგვენარჩუნებინა ქრონიკალური დოკუმენტის სახე.

ანვარის ეს ყასიდა ქართულ ენაზე პირველად ქვეყნდება.

ჩელალ ელ-დინ რუმი

ჩელალ ელ-დინ იბნ ბაჰა ელ-დინ რუმი (1207—1273) სპარსული მისტიკური პოეზიის უდიდესი წარმომადგენელია. იგი დაიბადა ქალაქ ბალხში. მისი მამა ბაჰა ელ დინ მოჰამედ იბნ ჰუსეინ ხათიბ ბალხელი, ან როგორც მას თანამედროვენი იხსენიებდნენ, ბაჰა ვალადი, სუფიზმის ცნობილი თეორეტიკოსი და მქადაგებელი იყო. 1213 წ. ორთოდოქსალური ისლამის მესვეურთაგან დევნილი ბაჰა ვალადი იძულებული გახდა, დაეტოვებინა მშობლიური ბალხი და ხორასნიდან მთელი ოჯახით მცირე აზიაში, კონიის ანუ რუმის სასულთნოში გადახვეწილიყო. არსებობს ლეგენდა, თითქოს ლტოლვილებს ნიშაბურში გავლისას მოენახულებინათ მხცოვანი სუფი პოეტი ფერიდ ელ-დინ ათთარი, რომელსაც ექვსი წლის მომავალი პოეტისათვის უჩუქებია თავისი პოემა „ასრარნამე“ (საიდუმლოებათა წიგნი).

ბაჰა ვალადი რუმში აარსებს მედრესეს და იწყებს პედაგოგიურ მოღვაწეობას. 1230 წელს მამის გარდაცვალების შემდეგ ჩელალ ელ-დინ რუმი იკავებს მის კათედრას და ღრმად სწავლობს სუფიზმის თეორიის საკითხებს. 1244 წ. იგი შემთხვევით გაიცნობს მოხეტიალე დერვიშს, შამს ელ-დინ მოჰამედ თაბრიზის (შემოკლებით შამსე თაბრიზი — თავრიზის მზე), რომელიც მის სულიერ სამყაროში საოცარ გარდატეხას მოახდენს. ჩელალ ელ-დინ რუმი იფიწყებს მედრესეს, თავის ყოველდღიურ

მოვალეობებს და დღეებსა თუ ღამეებს თავის ახალ მეგობართან საუბარში ატარებს. შამსე თაბრიზი იქცევა მის უპირველეს სულიერ მეგობრად და მოძღვრად, მაგრამ მათი ურთიერთობა უნებურად შეწყდა. ქუჩაში მომხდარი არეულობის შედეგად შამსე თაბრიზი უკვალოდ იკარგება. სასოწარკვეთილი ჯელალ ედ-დინ რუმი ამოდ დაეძებს დაკარგულ მოძღვარსა და მეგობარს. დიდ უბედურებაში იბადება დიდი პოეტი. „ალარ არსებობს“ ჯელალ ედ-დინ რუმი, მან თავისი არსება დაუთმო შამსე თაბრიზის სულს. მისი ლექსების ბოლოში, სადაც აღმოსავლური ტრადიციისამებრ ავტორის სახელი უნდა მოიხსენიებოდეს, ჯელალ ედ-დინ რუმის სახელის ნაცვლად შამსე თაბრიზის სახელს ვკითხულობთ. ამიტომაც მისი ლექსების კრებულს „შამსე თაბრიზის დივანი“ დაერქვა. მსოფლიო ლიტერატურის ისტორიაში ამგვარ ფაქტს, შესაძლოა, ანალოგია ვერც დაეძნოს. ამ ლექსებში შამსე თაბრიზი ხან სუბიექტად არის გამოყვანილი, როგორც ინსპირატორი რუმის სულიერი ექსტაზისა, ხოლო ზოგჯერ კი წარმოდგენილია, როგორც პოეტის სიყვარულისა და ლტოლვის ობიექტი, ვინაიდან იგი გაიგივებულია უზენაეს კემშიარიტებასთან.

ჯელალ ედ-დინ რუმის ლირიკული ლექსები, უმთავრესად, ექსპრომტული ხასიათისანი არიან. მათ იგი ექზალტაციურ მდგომარეობაში წარმოთქვამდა, ხოლო მოწაფეები იწერდნენ. მის ლიტერატურულ მემკვიდრეობას, ლირიკის გარდა, ამშვენებს მისი ცნობილი პოემა „მასნავეე მა'ნავი“ (ზნეობრივი პოემა), რომელიც სუფიზმის ენციკლოპედიად არის აღიარებული და რომლის მნიშვნელობაც აღმოსავლეთის მისტიკური აზროვნების შესწავლისათვის უაღრესად დიდია. გარდა ამისა, მას დარჩა მოწაფეების მიერ ჩაწერილი პროზაული ქადაგებანი, რომელნიც ნათელს ჰუენენ ამ საოცარი პიროვნების მსოფლმხედველობის ცალკეულ მხარეებს.

ჩვენს კრებულში წარმოდგენილი თარგმანების ნაწილი ადრე უკვე იყო გამოქვეყნებული. მაგალი თოდუას მიერ ცალკე გამოცემული წიგნიდან (ჯელალ ედ-დინ რუმი, მე ვარ თეთრი შევარდენი, თბილისი, 1970 წ.) ჩვენ ავიღეთ ლირიკული ლექსები (იგავ-არაკები კრებულში არ შეგვიტანია, ვინაიდან კონტექსტის გარეშე მათი გაგება ზოგჯერ ჭირს ხოლმე); თამაზ ჩხენკელის მიერ თარგმნილი ლექსები აღებულია მის მიერვე გამოცემული წიგნიდან „აღმოსავლური ლირიკა“ (თბილისი, 1966 წ.); ალ. გვახარიას, გ. კოტეტიშვილისა და ნ. ბართაიას თარგმანები პირველად იბეჭდება.

ს ა ა ჟ ი

მოსლემ ედ-დინ აბუ მოჰამედ აბდ ალ-ლაჰ იბნ მოშრეჟ საადი შირაზელის შემოქმედება სპარსული კლასიკური მწერლობის ერთ ერთ მწვერვალად არის აღიარებული. იგი დაიბადა ზოგი ცნობით 1184 წ., ხოლო ზოგიერთი ცნობით 1203 წელს, გარდაიცვალა 1292 წელს. საადის

ლიტერატურულ მემკვიდრეობას შეადგენს ლირიკულ ლექსთა ოთხი დი-
 ეანი (კრებული), დიდაქტიკური პოემა „ბუსთანი“, ლექსნარევი პროზით
 დაწერილი იგავ-არაკული ქანრის თხზულება „გოლესთანი“ და სხვანი...
 საადიმ განვლო უაღრესად საინტერესო ცხოვრების გზა. იგი დაიბადა
 ფარსის პროვინციაში, ქალაქ შირაზში. განათლება მიიღო ბაღდადის
 ცნობილ უმაღლეს სასწავლებელში „ნიზამიეში“ (რომელიც სელჯუქიანთა
 დიდგვირის ნიზამ ალ-მულქის მიერ იყო დაარსებული). იგი ჯერ კიდევ
 ახალგაზრდა გაემგზავრა ჰაჯის შესასრულებლად (მუსლიმანთა მიერ მექა-
 ში გამგზავრებას წმიდა ადგილთა მოსალოცვად „ჰაჯ“-ი ეწოდება, ხო-
 ლო თვით პიროვნებას, რომელმაც ეს რიტუალი შეასრულა, ენიჭება
 საპატიო ტიტული — „ჰაჯი“). საადიმ ეს მოგზაურობა 25 წლამდე გააგრ-
 ძელა. მან მოიარა მუსლიმანური აღმოსავლეთის ბევრი ქვეყანა. მისი მო-
 გზაურობა ხშირად ფათერაკებითაც იყო აღსავსე. 1256 წელს ქვეყანანა-
 ხი და დაბრძენებული პოეტი უბრუნდება თავის მშობლიურ შირაზს
 და წერს დიდაქტიკური ხასიათის ორ ნაწარმოებს: „ბუსთანს“ 1256-
 57 წწ., ხოლო „გოლესთანს“ 1257—58 წლებში. ამ ორმა თხზულებამ
 ავტორს უაღრესად დიდი სახელი მოუხვეჭა, იმდენად დიდი, რომ დიდაქ-
 ტიკოსმა საადიმ თითქმის „დაჩრდილა“ კიდევ საადი-ლირიკოსი.

საადი სიტყვის კეშმარიტი დიდოსტატია. მისი „გოლესთანის“ ენა
 სპარსული კლასიკური პროზის მწვერვალად არის აღიარებული. რითმოვა-
 ნი პროზის (საჯ'ის) ზომიერი გამოყენება, ფრაზის ლაკონიზმი, აფორის-
 ტულობა, ხატოვანი აზროვნება და სხვანი ირანელთათვის დღევანდლამდე
 ნიმუშად არის დარჩენილი. ირანულ პრესაში პერიოდულად იმართება
 ხოლმე დისკუსიები იმის გამო, თუ რომელი მწერალი იქნეს აღიარებული
 უდიდესად. ირანელ კლასიკოსთა მრავალრიცხოვანი პლეადიდან ხშირად
 სამს გამოჰყოფენ ხოლმე: ფირდოუსის, საადისა და ჰაფეზს. და ამ სამ
 რჩეულს შორისაც ზოგი საადის ანიჭებს ხოლმე უპირატესობას. მართლაც,
 განუზომელია საადის გავლენა არა მხოლოდ სპარსულ ლიტერატურაზე,
 არამედ თვით ირანელთა ყოველდღიურ ცხოვრებაზეც. საადის აზრები
 ირანში XX საუკუნემდე საზოგადოებრივ ეთიკურ ნორმებად იყო მიჩ-
 ნეული, ხოლო მისი ფრთიანი გამოთქმები და აფორიზმები უკვე კარგა
 ხანია, რაც სპარსული მეტყველების განუყოფელ ნაწილად იქცა.

ჩვენს კრებულში წარმოდგენილი თარგმანების ნაწილი უკვე იყო
 გამოქვეყნებული, დ. კობიძის მიერ მთლიანად თარგმნილი „ბუსთანი“
 1964 წ. გამოცემა, ხოლო მ. თოდუას მიერ თარგმნილი ლექსები რამდენ-
 ჯერმე დაიბეჭდა მის მიერ გამოქვეყნებულ კრებულებში (ტაჯიკური პოე-
 ზია, თბილისი, 1952 წ; აღმოსავლური პოეზია, თბილისი, 1959 წ. და სხვ.)
 ილ. გვახარიას და ვ. კოტეტიშვილის მიერ შესრულებული თარგმანები
 პირველად იბეჭდება.

ნიზამ ედ-დინ ობეიდ ოლ-ლაჰ ზაქანი (ანუ ზაქანელი) დაიბადა 1270 წ. ქ. ყაზვინის მახლობლად მდებარე სოფ. ზაქანში. გარდაიცვალა 1370 წ. იგი მოღვაწეობდა ჯერ შირაზში, ხოლო შემდგომ თავრიზში. ობეიდ ზაქანი სამართლიანად ითვლება სპარსული სატირის უმთავრეს წარმომადგენლად. მას დარჩა უაღრესად საინტერესო და მრავალფეროვანი ლიტერატურული მემკვიდრეობა: ყასიდები (ხოტბები), ლირიული ყაზალები, რობაიები და სხვა ფორმის ლექსები, პოემები: „კატა და თავკები“, „შეყვარებულთა წიგნი“, პროზაული თხზულებანი: „აზნაურთა ზნეობა“, „ასი რჩევა“, „წიგნი წვერებზე“, სპარსული და არაბული „ჰეჰაიათები“ (ანეკდოტები), ლექსიკონის ფორმით დაწერილი „ათი თავი“ და სხვანი...

ამ ნაწარმოებებში ობეიდ ზაქანი გვევლინება, როგორც უაღრესად საინტერესო მოაზროვნე, მახვილი სიტყვისა და თვალის მქონე ხელოვანი. იგი იყო სასტიკი მამხილებელი ყოველგვარი ბოროტებისა. ობეიდ ზაქანის შემოქმედებაში ვხვდებით სარკაზმსაც, სატირასაც და იუმორსაც. როდესაც მწერალი ბოროტებას ებრძვის, იგი სასტიკია და დაუნდობელი, ხოლო როდესაც ადამიანის ჩვეულებრივ სუსტ მხარეებს აქილიკებს, მისი იუმორი მსუბუქია და ღიმილით არის შეღებილებული. ობეიდ ზაქანის ნაწარმოებებში განსაკუთრებით ხაზგასასმელია ფოლკლორულ ელემენტთა სიჭარბე, რაც მთელ მის შემოქმედებას, სილამესა და სისადავეს ჰმატებს.

წინამდებარე კრებულში წარმოდგენილი პოემა დღესაც უაღრესად პოპულარულია. ტაჯიკეთში, ირანსა და ავღანეთში. იგი შეტანილია სასკოლო პროგრამებში და ზეპირად იცის დიდმა თუ პატარამ. ამ პოემის თარგმანი ცალკე წიგნად გამოიცა 1967 წ.

ქამალ ხოჯენდი

ქამალ ხოჯენდი XIV საუკუნის სპარსული ლირიკის თვალსაჩინო წარმომადგენელია. იგი დაიბადა XIV ს. პირველ მეოთხედში (ზუსტი თარიღი დაუდგენელია), გარდაიცვალა 1401 წ. მოღვაწეობდა თავრიზში, რომელიც ჯელაირიდების დინასტიის სატახტო ქალაქს წარმოადგენდა. პოეტმა ოთხი წელი ოქროს ურდოელ მონღოლთა ტყვეობაში დაჰყო. შემდეგ კვლავ დაუბრუნდა თავრიზს.

ქამალ ხოჯენდი უაღრესად ნატიფი ლირიკოსია. მისი ყაზალები გამოირჩევა დახვეწილ მუსიკალობითა და პოეტურ ხატთა სიუხვეით. იგი იყო სუფი-შეიხი. მისი ლექსები გამსჭვალულია მისტიკური განწყობილებებით, მაგრამ ეს სუფიური აზრები დოქტრინულ იერს არ ატარებენ.

ჩვენს კრებულში წარმოდგენილი თარგმანები პირველად იბეჭდება.

შამს ედ-დინ მოჰამედ ჰაფეზ შირაზელის შემოქმედება სპარსული კლასიკური ლირიკის მწვერვალად არის აღიარებული. პოეტი ცხოვრობდა XIV საუკუნეში. დაიბადა დაახლ. 1310—20 წწ., გარდაიცვალა 1389 წ. მთელი სიცოცხლე შირაზში გაატარა. იქვეა დასაფლავებული. მისი სამარხი დღესაც ერთ-ერთ უწმიდეს იდგილად ითვლება ირანელთათვის.

ჰაფეზის პოეზიამ უაღრესად დიდი გავლენა მოახდინა მთელი მახლობელი აღმოსავლეთის ლირიკის განვითარებაზე. ამ გავლენამ XX ს. დამდეგამდე მოაღწია. ჰაფეზის შემოქმედება, მიუხედავად თავისი სირთულით, საოცრად პოპულარული იყო. მის ტკბილ ყაზალებს მღეროდნენ ცნობილი მუტრიბები სამეფო დარბაზებში და უბრალო მწყემსები თვალუწყდენ იალალებზე. ირანში საქვეყნოდ ცნობილი ქეშმარიტების აღსანიშნავად დღესაც არსებობს ანდაზა: „ვინ არ იცის, რომ ზოჯა ჰაფეზი შირაზელია?, ხოლო ტაჯიკეთში სიტყვა „ჰაფეზი“ ლექსის ოსტატის გამომხატველ ზოგად სახელად იქცა (ცნობილი სახალხო მთქმელები „ჰაფეზებად“ იწოდებიან).

ჰაფეზის ლირიკა XIX საუკუნის ევროპაშიც უაღრესად პოპულარული იყო. ამაში დიდი წვლილი მიუძღვის გოეთეს, რომელმაც თავისი „დასავლურ-აღმოსავლური დივანის“ მეორე წიგნს „ჰაფეზის წიგნი“ უწოდა და თავის აღმოსავლელ კოლეგას ბევრი აღფრთოვანებული სტრიქონი უძღვნა. ამის შემდეგ გერმანიაში ჰაფეზისადმი მიბაძვა პოეტურ მოღვაწეობად იქცა. უფრო მეტიც, ჰაფეზის პოეზიის პროფესიონალ მთარგმნელთა გვერდით ვაჩნდნენ „ფსევდოჰაფეზები“, რომლებიც საკუთარ ლექსებს ჰაფეზის ყაზალების თარგმანებად ასალებდნენ. ჰაფეზის პოეზიის გამოძახილს გხვდებით, აგრეთვე, რუსულ პოეზიაშიც (პუშკინი, ფეტი და სხვანი...).

ჰაფეზი სამართლიანად ითვლება სპარსული ლირიკული სალექსო ფორმის ყაზალის უბადლო ოსტატად. მან დაარღვია ყაზალის შინაგანი კომპოზიცია და ბეითების აზრობრივი დიფერენციაციის შედეგად ეს ფორმა უფრო ტევადი გახადა. თუ ადრე ყაზალი ჩვეულებრივ სატრფილო ლექსს წარმოადგენდა, ჰაფეზთან იგი ლირიკულ-ფილოსოფიური ხასიათის სალექსო ფორმად იქცა. ჰაფეზის პოეტური ფრაზა უაღრესად ლაღია და თავისებური. მისი ყაზალი გამოირჩევა ყველა სხვა პოეტის ყაზალებისაგან. რით? ძნელი სათქმელია. განსხვავებას ჰქმნის ირა გარეგანი თავისებურება, არამედ შინაგანი. ამ შემთხვევაში ალბათ ყველაზე მართებული იქნება, თუ მას პოეტურ ინტონაციას გუწოდებთ. სწორედ ეს ინტონაცია და სამყაროსადმი მიმართების უაღრესად თავისებური ფორმა განასხვავებს ჰაფეზის პოეზიას სხვათაგან. გარდა ამისა, მის შემოქმედებაში ყურადღებას იპყრობს საოცარი სინთეზი, ერთი მხრივ სინაზის, სინატიფის, ბუნების მშვენიერ მოვლენათა მიმართ უაღრესად სათუთი და მოკიდებულების და მეორე მხრივ, ჩებირებგადალახული პიროვნული ჯანყისა, ამბოხისა, რომელიც მიმართულია ყოველივე უგვანოსა და უმართებულოს წინააღმდეგ.

ვინც ჰაფეზის ლექსებს იცნობს, მას არც გაუყვირდება, რომ მათი ავტორი „ყველა ერისა და ყველა დროის ერთ-ერთ უდიდეს ლირიკოსად ერის აღიარებული“.

წინამდებარე კრებულში წარმოდგენილი თარგმანები აღებულია შემდეგი გამოცემიდან: შამს ედ-დინ ჰაფეზ შირაზელი, ლირიკა, თბილისი, 1970 წ.

ჯ ა მ ი

ნურ ედ-დინ აბდ-ორ-რაჰმან ჯამი (1414—1492) სპარსული კლასიკური მწერლობის უკანასკნელი წარმომადგენელია. მის შემოქმედებაში შექამებულია მთელი კლასიკური ხანის საუკეთესო მონაპოვარი. შვიდი დიდებული პოემა, ლირიკულ ლექსთა სამი დივანი, მხატვრული პროზა და ნაირსახოვანი სამეცნიერო ტრაქტატები ნათლად წარმოგვიდგენენ მის უაღრესად მდიდარ შემოქმედებას, რომელმაც ლოგიკურად დაასრულა სპარსული კლასიკური ლიტერატურის ექვსსაუკუნოვანი ხეობის ხანა. ჯამის შემოქმედება ყურადღებას იპყრობს აზროვნული სისავსით, ამაღლებული ჰუმანიზმით, თავისებური პოეტური აღქმითა და დახვეწილი ლირიზმით.

აბდ-ორ-რაჰმან ჯამი იყო წარმომადგენელი სუფიური მოძღვრების იმ მიმდინარეობისა, რომელიც „ნაყშბანდიეს“ სახელით არის ცნობილი (მისი დამაარსებლის ბეჰა ედ-დან მოჰამედ ნაყშბანდის სახელის გამო). ეს მოძღვრება, სუფიზმის სხვა მიმდინარეობათაგან განსხვავებით, ცხოვრებისაგან განდგომას კი არ ქადაგებდა, არამედ ხალხში გავლას, ჩაგრულთა თანაგრძნობას, მათი ხვედრის გაზიარებასა და ხალხის ტყვეობის მოშუშებას. ჰერათში ამ მოძრაობას სათავეში აბდ-ორ-რაჰმან ჯამი ედგა. იგი მთელი თავისი ხანგრძლივი სიცოცხლის მანძილზე პირუთვნელად ემსახურებოდა ხალხს, როგორც თავისი სადა და უბრალო ცხოვრებით, ასევე თავისი უხვი და მდიდარი შემოქმედებით. სწორედ ამან განაპირობა ის, რომ მისი სახელი XV საუკუნის მთელ მახლობელ აღმოსავლეთში საოცარი ძალმოსილებით იყო ნათელფენილი. ბრძენი მოხუცი ხმას იმაღლებდა თვით სულთანთა უსამართლობის წინააღმდეგ. ჯამის იწვევდნენ თავიანთ კარზე სხვადასხვა ქვეყანათა გამგებელნი, მაგრამ ამაოდ მას უგზავნიდნენ დიდძალ საჩუქრებს, მაგრამ ჯამი თავისთვცს არაფერს იტოვებდა, ყოველსავე ნაბოძებს საქველმოქმედოდ გასცემდა. თვითონ კი ცხოვრობდა მუყდრო, ბრწყინვალეობას მოკლებულ, უბრალო სადგომში, განშორებული სასახლის სიჭრელესა და აურზაურს. ცხოვრობდა, როგორც ჩვეულებრივი, რიგითი მოქალაქე და სამოსითაც კი არ განსხვავდებოდა ქალაქის დაბალი მოსახლეობისაგან.

აბდ-ორ-რაჰმან ჯამის პოეზიას არ ახასიათებს ბუნდოვანება. მისი პოეტური ფრაზა ყოველთვის სადაა, ნათელი და გამკვირვალე. მართლაც დიდი პოეტური ნიჭი იყო საჭირო იმისათვის, რათა სპარსული მწერლო-

ბის კლასიკური პერიოდის დასასრულს, როდესაც ამდენი რამ უკვე იყო თქმული და ასე ოსტატურად, პოეტს არ დაეკარგა ინდივიდუალობა, ეპიგონად არ ქცეულიყო და მოეცა ისეთი მდიდარი შემოქმედება, როგორსაც აბდ-ორ-რაჰმან ჯამის პოეტური მემკვიდრეობა წარმოადგენს.

ჩვენს კრებულში შესული თარგმანები აღებულია შემდეგი გამოცემიდან: აბდ-ორ-რაჰმან ჯამი, ლირიკა, თბილისი, 1966 წ.

ქ კლასიკურ პოეზიაში მოხსენიებულ ალმოსავლურ სახელთა და სიტყვათა ლექსიკონი

- ა ლ ბ ა რ ს ლ ა ნ ი — სელჯუქიანთა დინასტიის წარმომადგენელი, ზეობ-
და 1063—1072 წწ.
- ა ნ უ შ ი რ გ ა ნ ი — ხ ო ს რ ო ა ნ უ შ ი რ გ ა ნ ი (531—579), ირანის მე-
ფე, სასანიანთა დინასტიის ერთ-ერთი უმთავრესი წარმომადგენელი.
- ა ფ რ ა ს ი ა ბ ი — ფირდოუსის „შაჰნამეს“ მიხედვით თურანის უძლიე-
რესი მეფე, რომელიც დროებით ირანის ტახტსაც ფლობდა.
- ა ჭ ა მ ი — ირანი.
- ბ ა ლ ხ ი — ქალაქი მდ. ბალხაბის ოაზისში, ახლანდელი ივღანეთის ჩრდ.
ნაწილში.
- ბ ა რ ბ ა დ ი — ირანის მეფის ხოსროუ II ფარგიზის საყვარელი მუსი-
კოსი და მომღერალი.
- ბ ა ჰ შ ა ნ ი — ირანის ლეგენდარული მეფე, რომლის სახელიც ძლიერე-
ბისა და დიდებულების სიმბოლოდ იქცა.
- ბ ა ჰ რ ა მ ი — (ბაჰრამ გური) სასანიანთა ირანის ნახევრად ლეგენდარული
მეფე, ნადირობით სახელგანთქმული.
- გ ო რ გ ი ნ ი — ფირდოუსის „შაჰნამეს“ გმირი.
- გ უ რ ზ ი — დიდი საომარი ხელ-კეტი.
- დ ა რ ი უ ხ ი — ირანის მეფე (V—IV სს. ჩვ. წ.-მდე) აქემენიანთა დი-
ნასტიის წარმომადგენელი.
- დ ი ნ ა რ ი — ფულის ერთეული.
- დ ი ჯ ლ ა — მდ. ტიგროსი.
- გ ა ზ ი ს ა ს უ ლ ი — ღვინო.
- ზ ა ბ უ ლ ი — როსტომის მშობლიური მხარე.
- ზ ა რ ა თ უ შ ტ რ ა (ზარატუსტრა, ზორთასტრი, ზარდოშთი) — ქველი ირა-
ნული რელიგიის მაზდეიზმის დამაარსებელი.
- ზ ე ლ ი ხ ა — ეგვიპტელი დიდებულის მეუღლე, რომელსაც შეუყვარდა
იუსუფი (ბიბლიური იოსებ მშვენიერი) და ცდილობდა მის ცთუნებას.

ზ ი ლ ფ ი — ულული.

ზ ო პ რ ე — პლანეტა ვენერა. მითიური გადმოცემით იგი მზეთუნახავი ქალი ყოფილა, მოკვდავი, რომელიც ორ ანგელოსს, ჰარუტსა და მარუტს შეჰყვარებიათ. მათ ზოპრესათვის გაუნდვიათ ღვთის იდუმალი სახელი, რის გამოც იგი უკვდავად ქცეულა. შემდგომ იგი ზეცად აღზევებულა და აქამომდე წარმტაცი ჰანგებით ულავს ზეციურ მნათობთ.

ზ უ ნ უ ნ ი — მუსლიმანთა წმინდანთაგანი (IX ს.).

თ ა პ ა მ თ ა ნ ი — როსტომი.

თ ე რ ი ა ყ ი — თრიაქი.

ი ო ს ე ბ ი (იუსუფი) — ბიბლიური იოსებ მშვენიერი, ძე იაკობისა; რომელიც ძმებმა ორმოში ჩაადგეს. სპარსული რომანული ეპოსის ერთ-ერთი პოპულარული გმირი.

ი ს ქ ა ნ დ ე რ ი — საქ. სახ. ალექსანდრე. აქ — ალექსანდრე მაკედონელი ლეილი და მაჯნუნი — იდეალური მოტრფიალენი, რომელთა სიყვარულის ამბავი მრავალგზის დამუშავდა აღმოსავლურ ლიტერატურაში.

ლ ო ყ მ ა ნ ი — ლეგენდარული ბრძენი.

მ ა მ უ ნ ი (ალ-მამუნი) — აბასიანთა დინასტიის წარმომადგენელი, ხალიფობდა 813—833 წწ.

მ ა შ რ ი ყ ი — აღმოსავლეთი.

მ ე ს ნ ე ვ ი — წყვილრიტმოვანი მრჩობლელი, სალექსო ფორმა, რომელიც, უმთავრესად, ეპოსში გამოიყენებოდა.

მ ე ჰ რ ა ბ ი — მეჩეთის კედელში დატანებული ნიში.

მ ი მ ბ ა რ ი — კათედრა მეჩეთში.

მ უ ლ ი ა ნ ი — მდ. ამუ დარია.

მ უ ს ა ლ ა — ბალი ქ. შირაზის განაპირას.

მ უ ტ რ ი ბ ი — მუსიკოსი, მომღერალი.

მ უ შ კ ი — სურნელოვანი ნივთიერება, სპარსულ პოეზიაში შავი თმების გავრცელებული მეტაფორა.

მ უ ჰ ა ს ი ბ ი — მუსლიმანთა ზნეობის მეთვალყურე მოხელე, რომელსაც ბაზრებში წესრიგის დამყარება და ღვინის სმის ალაგმვაც ევალებოდა.

ნ ა მ ა ზ ი — მაჰმადიანთა აუცილებელი ლოცვა, რომელიც განთიადიდან მიმდუხრომდე ხუთჯერ სრულდება.

რ ა მ ა ზ ა ნ ი — თვე მუსლიმანური მთვარის კალენდრისა.

რ ა ყ ი ფ ი — სატრფოს მოცილე.

რ ე ჭ ე ბ ი — თვე მუსლიმანური მთვარის კალენდრისა.

ბ ე ჭ ე ბ ი — თვე მუსლიმანური მთვარის კალენდრისა.

რ ი ნ დ ი — მოქიფე, მომღზენი. სუფიურ პოეტიკაში მისტიკოსის სიმბოლო.

რო ბ ა ი — სპეციფიკური ზომის ოთხსტრიქონიანი ლექსი თავისებური გარითმვის წესით (აბაბა ან აბაბა).

როსტომი — ირანული ეპოსის ერთ-ერთი უმთავრესი გმირი, განუ-
ჩიკელი ძალის ფალავანი, დევებთან მორკინალი.

რედი — სიმებიანი საკრავი.

რუქნაბადი — მდინარე, რომელიც ქ. შირაზს ჩაუდის.

საამი — ფირდოუსის „შაჰნამეს“ გმირი, ზაალის მამა, პაპა როსტომისა.

სელქი და თური — ირანის მითიური მეფის, ფერიდუნის, ვაჟები.

სიმირდი — ზღაპრული, უზარმაზარი ფრინველი.

სეფი — სუფიზმის მიმდევარი.

სუფატში — მისტიკურ-რელიგიური მოძღვრება პანთეისტური ხასია-
თისა, რომელიც ბერძნული ნეოპლატონიზმის, ძვ. ირანულ სარწმუნო-
ებათა და ჰინდუიზმის იდეების თავისებურ სინთეზს წარმოადგენს.
წარმოიშვა ჩვ. წელთაღრიცხვის IX საუკუნეში.

ტუსი — ქალაქია ირანში.

ფადიშაჰი — ირანელ მეფეთა ტიტული.

ფარვიზი — ხოსრო II ფარვიზი (590 — 628) ირანის მეფე სასანელ-
თა დინასტიიდან.

ფარჰადი — აღმოსავლური ლეგენდის მიხედვით მოქანდაკე და ქვის-
მთელეა, რომელსაც თავდავიწყებით შეჰყვარებია ხოსრო II ფარ-
ვიზის მეუღლე — შირინი. სპარსულ და საერთოდ, აღმოსავლურ ლი-
ტერატურაში კეთილშობილი და უზადო მიჯნურის განსაზიერება.

ფერიდუნი (აფრიდუნი) — ირანის მითიური მეფე. ფირდოუსის „შაჰ-
ნამეს“ მიხედვით ირანის განმათავისუფლებელი ზოჰაქის ტირანიისაგან.

ქავსარის წყარო — სამოთხის წყარო.

ქეიქუსი (იგ. ქაუსი; ქეი — მეფის ტიტულის აღმნიშვნელია) —
ირანის მითიური მეფე.

ქეიყოზადი (იგ. ყოზადი) — ირანის მითიური მეფე.

ყაზალი — ლირიკული სალექსო ფორმა, თავისებური გარიტმის წე-
სით. ყაზალის სტრიქონთა რაოდენობა მტკიცედ განსაზღვრული არ
არის, იგი მერყეობს 10—30 სტრ. შორის. ყაზალის უბადლო ოსტატად
ჰაფეზი ითვლება.

ყანდი — შაქარი.

ყარუნი — ბიბლიისა და ყურანის მიხედვით აღურიცხველი სიმღადრის
პატრონი, რომელიც მოსე წინასწარმეტყველისადმი სიურჩის გამო მი-
წამ შთანთქა მთელი თავისი ქონებიანად.

ყაფი — აღმოსავლურ გადმოცემათა მიხედვით მთების რკალი, რომე-
ლიც დედაშიწას გარს ერტყმის. ყაფიდან ყაფამდე — ე. ი. ამა ქვეყ-
ნის კილით კიდემდე.

ყიზილარსლანი — ათაბაგი აზერბაიჯანისა 1136—1191 წლებში.

შირინი — ირანის მეფის, ხოსრო II ფარვიზის, სატრფო და შემდეგ
მეუღლე. მათა სიყვარულის ლეგენდა საფუძვლად დაედო მრავალ
პოემას, რომელთაგან პირველი და უმნიშვნელოვანესია ნიზამი განჯე-
ლის პოემა.

ხ ა ტ ბ ი — ხოტბის მკითხველი (იგულისხმება რელიგიური ხოტბა).
ხ ი ზ რ ი — მუსლიმანთა მითიურა წინასწარმეტყველი, რომელმაც მიაკვ-
ლია სიცოცხლის წყაროს და უკვდავება ჰპოვა. იგი მოგზაურთა მფარ-
ველად მიაჩნდათ.

ხ ო ს რ ო (ხ ო ს რ ო უ) — სასანიანთა ირანის მეფეთა ტიტული.

ჯ ე ი ჰ უ ნ ი — მდ. ამუ დარია.

ჯ ე მ შ ი დ ი — ღვთაებრივი შარავანდედით მოსილი მითიური მეფე ირა-
ნისა.

ჯ ე მ შ ი დ ი ს ჯ ა მ ი — ე. წ. „ქვეყნის მხედველი ჯამი“, რომლის მეო-
ხებითაც მეფე ჯემშიდი ყოველგვარ იდუმალებას ჰკრებდა.

პ ა თ ე მ თ ა ი — გულუხვობისა და სიკეთის სიმბოლოდ ქცეული ლეგენ-
დარული არაბი თაის ტომიდან.

ს ა რ ჩ ე ვ ი

ი რ ა ნ უ ლ ი პ ო ე ზ ი ა (ვ. კოტეტიშვილი)

5

ძველი ირანული ანუ ავესტური კოეზიკა

ა ვ ე ს ტ ა

გათები — თარგმანი გიორგი ახვლედიანისა . . .	35
არღვი სურა ანაჰიტა — თარგმანი მზია ანდრონიკაშვილისა	74

საშუალო სპარსული ანუ ფალაური კოეზიკა

ზარერის იადგარი — თარგმანი თეო ჩხეიძისა და ვახუშტი კოტეტიშვილისა	93

ახალი სპარსული ანუ კლასიკური კოეზიკა

რუდაქი

*** ამას რას ვხედავ — თარგმანი მაგალი თოდუასი . . .	117
*** წუთისოფელი თავის ღვიძლ შვილებს — თარგმანი მისივე	118
*** წუთისოფელში სტუმრად მოვედით — თარგმანი მისივე .	118
*** მე ამ ცხოვრებამ ჰკლა მასწავლა — თარგმანი მისივე .	119
*** ისევ დაბრუნდა წალკოტში ვარდი — თარგმანი მისივე	119
*** ამ სასახლეში მიქეიფია — თარგმანი მისივე .	119
*** დამისხი ღვინო — თარგმანი მისივე	120
*** მელიანიდან ზეფირი მოდის — თარგმანი მისივე	121
*** გამიგონია, იოსებს თურმე — თარგმანი მისივე	121
*** დრო მხიარულად გაატარე შავთვალა ქალთან — თარგმანი მისივე	122
*** თუკი მოგვკვდებით... — თარგმანი მისივე	122
*** აჰა ესერა დაჰირხლული — თარგმანი მისივე .	123
*** ასეა, შვილო, წუთისოფელი — თარგმანი მისივე	123
*** ჰეშმარიტების გზათა ძიება — თარგმანი მისივე	123
*** ცხოვრებას კარგად შეხედე — თარგმანი მისივე	124
*** თუ შენი სახე არ იქნება — თარგმანი მისივე .	125
*** კაცთა გონიერთ... — თარგმანი მისივე .	125
*** ნუ მიენდობი ცხოვრებას — თარგმანი მისივე .	125
*** თმას რომ ვიღებავ — თარგმანი მისივე	126
*** შავ მთაზე თეთრად დაუთოვია — თარგმანი მისივე	126
*** ეჰე, შაჰიდის ქარავანიცა — თარგმანი მისივე .	126
*** გარდაიცვალა მურადი — თარგმანი მისივე . . .	127
*** დავბერდი, პირში კბილები... — თარგმანი მისივე	128

მ-ჩ-ლუ მადრიგალი

*... წარდს ჩემ ცეცხლივით... — თარგმანი მაგალი თოდუასი	133
... სრგისა და ვარდია... — თარგმანი მისივე . . .	133
... ბაღი იცინის — თარგმანი სისივე	133

ქენა

*** ვარდი განძია, სამოთხიდან მოვლინებული — თარგმანი ალექსანდრე გვახარიასი	134

დაუთუ

*** გადაწმინდა ღრუბელთა რული — თარგმანი ვახუშტი კოტეტიშვილისა	135
... არ ყოფილიყო... — თარგმანი მისივე	136
... მეუბნებიან: მოითმინეო — თარგმანი მისივე	136

ფირდოუსი

შ ა ჰ ნ ა მ ე დ ა ნ

შესავალი — თარგმანი ვახუშტი კოტეტიშვილისა	133
მქედელი ქაფას აჭანყება — თარგმანი მაგალი თოდუასი	139
მაზდაკი — თარგმანი მისივე	142
ზურაბი — თარგმანი მისივე	145
ამბავი ბეჟანისა და მანიყესი — თარგმანი ბელა შალვაშვილისა	174
*** გავედემე ეს სამყარო... — თარგმანი ვახუშტი კოტეტიშვილისა	281

აბუ ხაიღა

რობაიები — თარგმანი ვახუშტი კოტეტიშვილისა	282

ანსარი

*** ჰე, ღმერთო, ერთო — თარგმანი ვახუშტი კოტეტიშვილისა	289
*** მე გლახაკი ვარ — თარგმანი მისივე	289
*** ღვთის გზაზე ორი ქააბა — თარგმანი მისივე	290
*** მხოლოდ შენ ძალგდის — თარგმანი მისივე	290
*** გუშინ მოვედი ამქვეყნად — თარგმანი მისივე	290

აბუ ალი იბნ სინა (ავიცენა)

*** ვირებში თუ ხარ... — თარგმანი ალექსანდრე გვახარიასი	291
*** ქვეიანურად სვი... — თარგმანი თამაზ ჩხენკელისა	291

ნასერ ზოსროუ

კამათი ღმერთთან — თარგმანი მაგალი თოდუასი	292
შენი ადგილი უნდა იცოდე — თარგმანი მისივე	296
*** ჰე ყარიბო მოგზაურო — თარგმანი მისივე	297
ქება მიწათმოქმედს — თარგმანი ნომადი ბართაიასი	298

ომარ ხაიამი

რობაიები	299
№№ 1 — 7 თარგმანი ამბაკო კელიძისა, ...	

№№ 8—35 თარგმანი მაგალი თოდუასი,
 №№ 36 — 41 თარგმანი თამაზ ჩხენკელისა,
 №№ 42 — 160 თარგმანი ვახუშტი კოტეტიშვილისა.

სანაო

*** მე შენთან შეყრის შორი იმედით — თარგმანი ვახუშტი კოტეტიშვილისა	339
*** საღ არის ქვეყნად... — თარგმანი მისივე	340

სტილ მასან ლაზნელი

*** შენ მიწყალობე — თარგმანი ნონადი ბარათაიასი	341
*** ეპა, მფლობელო — თარგმანი მისივე	341
*** დავანებულა სამყაროში... — თარგმანი მისივე	342
*** ვითარცა მთვარე... — თარგმანი მისივე	342
*** წუთისოფელში ისე გავივლით... — თარგმანი მისივე	343
*** ტრფობის სატანჯველს... — თარგმანი მისივე	343

ანვარი

ხორასნის ცრემლები — თარგმანი ვახუშტი კოტეტიშვილისა	345

ჯელალ ედ-დინ რუმი

*** მე ქეა ვიყავი — თარგმანი მაგალი თოდუასი	352
*** განვედი, ძილო... — თარგმანი მისივე..	353
*** ჩვენ აბა რა ვართ — თარგმანი მისივე	354
*** თავიც თავად ხარ — თარგმანი მისივე	355
*** წადი, ჩემო მეგობარო... — თარგმანი მისივე	355
*** დღეს ამას ვდარდობ — თარგმანი მისივე	356
*** ღმერთი არა გწამთ? მითხარით, ვინ ვარ — თარგმანი მისივე	358
*** სიკვდილის შემდეგ... — თარგმანი თამაზ ჩხენკელისა	359
*** რაშიგანა ვარ, მორწმუნენო — თარგმანი მისივე	360
*** შენ, ჩემო ღმერთო — თარგმანი ალექსანდრე გვახარაიასი	361
*** მე მხატვარი ვარ — თარგმანი ვახუშტი კოტეტიშვილისა	362
*** მე დავიბენი, აღარ ვიცი — თარგმანი მისივე	363
*** ჭერაც არ ვიცი — თარგმანი მისივე	364
*** ჰეი, რომელნიც ეძიებთ უფალს — თარგმანი მისივე	365
*** ჩვენ აივანზე ეამი გვედგა — თარგმანი მისივე	366
*** მთვარევე, გვაჩვენე სახება შენი — თარგმანი ნონადი ბარათაიასი	367
*** რა საამოა — თარგმანი მისივე	368
*** ისეა მთვრალი მისი სუნთქვით ადამის სული — თარგმანი მისივე	368
*** დავეშვი... დავეშვი... — თარგმანი მისივე	369
*** მომხედო, შენმა სიყვარულმა ხელად მაქცია — თარგმანი მისივე	370

საადი

ბ უ ს თ ა ნ ი დ ა ნ — თარგმანი დავით კობიძისა	371

ლირიკა

*** დააკვირდი ამ სამყაროს გუმბათს... — თარგმანი მაგალი თოდუასი	417

*** ქვეყნად ზევრი ყოფილა — თარგმანი მისივე	417
*** თვითონ ძალსაც ეხსომება — თარგმანი მისივე	418
*** არ შეგეშინდეს — თარგმანი მისივე	418
*** შენ ასეთი ტურფა და... — თარგმანი ალექსანდრე გვახარიასი	418
*** ვინ არის იგი — თარგმანი ვახუშტი კოტეტიშვილისა	419
*** მე რომ მქონოდა ათასი გული — თარგმანი მისივე	419
*** იოსებოვით გამოჩნდი და განმფრთხა რული — თარგმანი მისივე	421
*** სიცოცხლეს მიჯობს — თარგმანი მისივე	421
*** განა ყოველი. — თარგმანი მისივე	421
*** შენით დავთვერ და... — თარგმანი მისივე	421
*** გული მიმდის და თვალს არ ძალუძს... — თარგმანი მისივე	422
*** ყოველწამს სისხლი მიჩქამდება — თარგმანი მისივე	422
*** მისი მონა ვარ — თარგმანი მისივე	422
*** ლომის ბრჭყალებში — თარგმანი მისივე	422

ობეიდ ზაქანი

კატა და თაგვები — თარგმანი ვახუშტი კოტეტიშვილისა	423

ქამალ ხოჯენდი

*** ეს საესე ქუჩა — თარგმანი ნოზადი ბართაიასი	439
*** თუ გული ჩემი — თარგმანი მისივე	440

მაფეზი

ყ ა ზ ა ლ ე ბ ი

*** შენ ცისკარი ხარ — თარგმანი ვახუშტი კოტეტიშვილისა	441
*** მახარობელო დილის ნიაგო — თარგმანი მისივე	441
*** იხსენებოდეს ის ბედნიერი წამი — თარგმანი მისივე	443
*** ჰე, მერიქიფევე, აგვინთე ჭამი — თარგმანი მისივე	443
*** თენდება, ჩქარა, მერიქიფევე — თარგმანი მისივე	444
*** ჩემი ძონძები — თარგმანი მისივე	444
*** საუნჯე ჩემთა საიდუმლოთა — თარგმანი მისივე	445
*** დილა სუნთქავს — თარგმანი მისივე	446
*** შენს სიყვარულში თმობით და თმენით — თარგმანი მისივე	447
*** ხმამ იღუმაღმა — თარგმანი მისივე	448
*** იმ ლამაზმა შირაზელმა — თარგმანი მისივე	449
*** დაუბრუნდება კვლავ იოსები — თარგმანი მისივე	451
*** თმაგაშლილი, მღიმარი — თარგმანი მისივე	453
*** ეს რა ჯანლია — თარგმანი მისივე	454
*** დადგინდა ეამი საძლისად ძნელი — თარგმანი მისივე	455
*** ჩუმაღ ღვინის სმას არა აქვს ფასი — თარგმანი მისივე	456
*** აღივსო მკერდი — თარგმანი მისივე	457
*** მერიქიფევე, აღეჭი და მომაწოდე ჭამი — თარგმანი მისივე	458
*** ბაზრისთავს უტეხ — თარგმანი მისივე	459
*** ამ ქვეყნად ვარდის ფერი და... — თარგმანი მისივე	460

*** მე ღვინო მინდა — თარგმანი მისივე	461
*** გული მიფრთხება — თარგმანი მისივე	462
*** გაზაფხულია, ვარდების ცეცხლმა — თარგმანი მისივე	464
*** ქვეყნად მეგობარს ვერავის ვხედავ — თარგმანი მისივე	465
რობაიეზი — თარგმანი მისივე	466

მესხეთი

*** პეი, დამფრთხალო ქურციკო — თარგმანი მისივე	468
*** საყი-ნამე (მერიქიფის წიგნი) — თარგმანი მისივე	473

აბღ-ორ-რაშმან ჭამი

*** პე, მერიქიფე, მომაწოდე — თარგმანი ვახუშტი კოტეტიშვილი-	484
სა	
*** პე, მერიქიფე, ანთებული ღვინის ფიალით — თარგმანი მისივე	484
*** პე, მერიქიფე, ნუ მოგვაკლებ — თარგმანი მისივე	485
*** პე, მერიქიფე, ჩვენს გათანგულ გულებს მოხედე — თარგმანი მისივე	485
*** პე, მერიქიფე, ღვინის ცეცხლი — თარგმანი მისივე	486
*** პე, მერიქიფე, მოგვიტანე — თარგმანი მისივე	486
*** პე, მერიქიფე, მომიტანე დამდნარი ლალი — თარგმანი მისივე	486
*** მე ყოველ დღით მივდივარ ბაღში — თარგმანი მისივე	487
*** გარდიქეც სანთლად — თარგმანი მისივე	487
*** გული წყაროა — თარგმანი მისივე	488

ყაზალეზი

*** თუმც უჩინარქმნილს — თარგმანი მისივე	488
*** პე, მერიქიფე, სადა ხარ, გელი — თარგმანი მისივე	489
*** წუხელ უეცრად — თარგმანი მისივე	489
*** მახედ ქცეულნი — თარგმანი მისივე	490
*** აი, წალკოტი, რომელსაც ვეძებ — თარგმანი მისივე	491
*** რაღას გეტყვი — თარგმანი მისივე	492
*** მოველ ყარიზი — თარგმანი მისივე	493
*** გამოდი გარეთ — თარგმანი მისივე	494
*** ორი კვირაა — თარგმანი მისივე	495
*** მე სიყვარულმა გადამქელა — თარგმანი მისივე	496
*** მიჯნური ვარ — თარგმანი მისივე	496
*** კვლავ წალკოტის სურნელება მინდა — თარგმანი მისივე	497
რობაიეზი — თარგმანი მისივე	498
*** გული, თუ მასში ტრფობა არ დუღს — თარგმანი მისივე	498
*** საღამან და აბსალი — თარგმანი მისივე	501

შენიშვნები

518

ს. ბ. № 524

რედაქტორი ნათელა მეტრეველი
მხატვრული რედაქტორი დავით ღუნდუა
ტექნიკური რედაქტორი ნათელა ქავთარაძე
კორექტორები: ლეილა არჩეაძე, თამარ მაჩაბელი,
მზეუნა ჭაველიძე
გამომშვები არჩილ სააკაძე

გადაეცა წარმოებას 6/III-75. ხელმოწერილია დასაბეჭდად 18/1-77. ქაღ. საბეჭდი № 1. 84X108¹/₃₂ პირ.
ნაბ. თაბახი 29 4. სააღ.-საგ. თაბახი 22.19.
ტირაჟი 50000. შეკვ. № 2631.
ფასი 2 მან. 94 კაპ.

გამომცემლობა „საბკოთა საქართველო“,
თბილისი, მარჯანიშვილის ქ. № 5.

საქართველოს სსრ მინისტრთა საბჭოს გამომცემლობა-
თა, პოლიგრაფიისა და წიგნის ვაჭრობის საქმეთა სახელ-
მწიფო კომიტეტის თბილისის წიგნის ფაბრიკა, მეგობ-
რობის გამზ. № 7.

Тбилисская книжная фабрика Государственного
комитета Совета Министров Грузинской ССР по
делам издательств, полиграфии и книжной торгов-
ли, пр. Дружбы № 7